

150
et dñe p̄s oratio salutaris. fructum in
regni n̄i abundantib; mercedib; aduersus
cunctos. ecclesie p̄sentis p̄sentis obtineat tran-
sitionem. et p̄sentis hominis decessum.

selben

he
ne

IV. 2

a. Lat. a. 2169

~~1169~~

Virgilian

<36628394650013

S

<36628394650013

E

Bay

OPERA
PUB. VIRGILII
MARONIS.

ARGUMENTIS ET SCHOLIIS
VIRO RUM DOCTISSIMORUM ILLU

strata, cum indicatione diversæ scripturæ, par-
tim ex castigatis, quibusq; exemplaribus, par-
tim ex libro veteri manuscripto.

QUIBUS ACCESSERUNT ET ALIA

quedam cum Virgilij tum aliorum poemata, lectioni &
studio juventutis scholasticæ profutura.

*Hic liber pertinet studio & opera meo Danieli
Hoeschelii*
GREGOR. BERSMANI
Annæbergensis.

Editio Sexta ab ipso autore ante obitum corre-
cta & cum figuris ornata.

I 6

24.

Cum Privilegio S. Cæsar. Majest.

LIPSIE, SUMPTIBUS GROSIA NIS.

Sum ex libris J. Manelii Hoeschelii Aug. Coll. Alu.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ILLUSTRISSIMIS AC GE-
NEROSISSIMIS PRINCIPIBUS
ET DOMINIS, DN. JOHANNI CASI-
MIRO & JOHANNI ERNESTO Frr.
germanis, Ducibus Saxoniae, Landgraviis Thu-
ringiae, & Marchionibus Misniae, Dominis suis
Clementissimis subjectis. compellatione
S. D.

RÆSTANTIUM POETARUM,
illustriss. ac generosissima indole
Principes ac Domini, Domini cle-
mentissimi, ut nulla unquam eta-
te magna fuit copia: ita in quan-
tulacumq, multitudine semper illi
& lectores invenerunt aliquos, & Macenates,
etiam inter eos, qui opibus, potentia, ac rerum ge-
starum claritate aliis antecellerent. Etsi enim ex
procerum quoq, ordine (de vulgo enim, quod sua,
id est, vilia miratur, minus est mirum) extitère
nonnulli literarum & humanitatis ocores, tum
Poëtarum inprimis hostes, qui ad suaviss. atque
amœnissimos Musarum & Apollinis cantus, aut
Pyrenei violentiam, aut Midae auriculas afferrent:
tamen quotquot illorum non penitus humanita-
tem exuerunt, iidem & Musas ipsas amore prose-
cuti fuère, & earum ὑποφίτας (ut cum Theocrito
loquar) cognoscendos sibi, & amplectendos puta-
runt.

EPISTOLA

runt. Hoc ita se habere, cum omnium etatum hi-
 storia & exempla testatum faciunt: tum inprimis
 Romana reipub. in qua vel militia studiis dediti,
 nullaq. literarum scientia imbuti imperatores,
 Poëtarum nomen non solam sanctum habuerunt,
 sed Martis etiam manubias Musis consecrarunt.
 Cum enim viri fortissimi, non aliam illi quidem
 suorum laborum ac rerum magno & excelso animo
 gestarum mercedem desiderarent, præter eam
 quæ laudis est & gloria. tum facinorum suorum
 præconia illis, tanquam perpetuis memoria & an-
 tiquitatis custodibus, rectissimè mandari posse au-
 tumarunt. Quæ in re, neq. iudicij ipsorum existi-
 mationem aberrasse, neq. quam sibi ex poëtarum
 monumentis spem immortalitatis fecerant, ea fal-
 sos esse, cum experientia loquitur, tum huic suf-
 fragans exemplorum aliquot approbatione gravis-
 simum Horatij testimonium. Quod, ut inprimis
 illustriss. vestre excelsitatis auribus, & omnium
 memoria dignum, quasi recantare non alienum
 duxi à præfationis hujus instituto. Sic autem poë-
 ta ille eo carmine, quo ostendit ad famæ atq. nomi-
 nis celebritatem perpetuandam, nihil esse carmi-
 nibus efficacius, versibus elegantissimis cecinit:

Non incisa notis marmora publicis,
 Per quæ spiritus & vita redit bonis
 Post mortem ducibus; non celeres fugæ,

Reje.

DEDICATORIA.

Reiectæq; retrorsum Hannibalis umbræ,
 Non incendia Carthaginiis impiæ,
 Ejus, qui domita nomen ab Africa
 Lucratus rediit, clarius indicant
 Laudes, quàm Calabræ Pierides: neque,
 Si chartæ fileant, quod benefeceris
 Mercedem tuleris, quid foret Iliæ
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 Obstarer meritis invida Romuli?
 Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum,
 Virtus & favor, & lingua potentium
 Vatum, divitibus consecrat insulis.
 Dignum laude virum Musa vetat mori.

*Hæc ille, & id genus alia, cum ea ipsa, tum in se-
 quenti Oda. in qua idem fere argumentum tracta-
 tur, commemoratis præterea etiam aliis exemplis
 eorum, quorum virtutis & rerum gestarum me-
 moria ab oblivione & mortalitate, poetarum scri-
 ptis immortalibus vindicata est. Sed hæc prolixius
 nunc confirmari neq; necesse est, neq; id in presen-
 tia agitur. Neque verò quenquam, nisi penitus a-
 literis & humanitate aversum, ambigere existi-
 mo, quin verum sit, quod Pindarus dixit: γινω-
 σκόμενα ἀρετὰ κλυτὰς ἀοιδῶν χρονία τέλει. Atque
 omnino rarum & indubitatum esse arbitror, quod
 hominibus sapientiss. persuasum est, neminem Mu-
 sas odisse, aut harum δεσπότης καὶ ἀγγέλως con-
 temnere, quam qui, vita per ignaviam, aut libidi-*

E P I S T O L A

nem turpiter & nefarie acta, posteritatis reformi-
 darit conscientiam. Verum enimvero, ut harum
 rerum consideratio summos olim viros ac monar-
 chas, quorum hoc loco catalogum instituere nimis
 esset longum, ad complectendos benevolentia poe-
 tas, & suo tuendos patrocinio invitavit: ita quæ
 carminum literis & memoria ab iis proditorum co-
 gnitionem illis commendarent, cum alie fuerunt
 cause, tum utilitatis magnitudo, quam ex lectione
 eorum, cum mirifica conjunctam voluptate, perci-
 pere se posse animadvertēbant. Verissimum enim
 est, quod de poetis poetarum omnium (Maronem
 semper excipio) acerrimo judicio peditus, pronun-
 ciavit his versibus:

Aut prodesse volunt, aut delectare poetæ:

Aut simul & jucunda & idonea dicere vitæ.

Neque est, quod huic testimonio aliquis tanquam
 domestici præconii, aut τὸ οἰκοδὲν μάγιστος (ut est
 in proverbio) fidem derogat, siquidem artifici perito
 de artis sue professione aliquid asseveranti meritò
 habetur fides: præsertim asseverationem illius
 comprobante re ipsa & experientia: id quod hic
 assequi quis non videt? Etsi enim, in Musico-
 rum, sonis, mirifica est ad demulcendas hominum
 aures animosq; deleniēdos vis & efficacitas: major
 tamen capitur ex numerorum suavitate & carmi-
 num concinnitate delectatio, major est honesta vo-
 lupta-

D E D I C A T O R I A

luptatis illecebra. Jam quota pars, illius fructus, quæ
ex poematum cognitione ad legentes redundare
solet, quorum non modò animi doctrina imbun-
tur, sed moribus quoq, ac virtute excoluntur: quo-
ta, inquam, fructus illius pars in cantuum est mo-
dulatione? quæ aures quidem suaviter feriens, a-
nimum quoq, non nihil afficit, sed neque eruditio-
rem illum, neque meliorem reddit, sæpenumero
etiam deteriore. De Orphei lyra, & Amphionis
testudine, quæ fabulis sint prodita, nemini ferè
ignotum est: sed & hunc & illum non tam fidibus
& sine mente sonis, quàm voce cum digitis loquen-
te, id est, oratione numerorum certa mensura ac
modis quibusdam definita, quæ poetica elocutio-
nis est propria, homines agrestes & feroces ad cul-
tum numinis divini, atq, humaniorem vitæ ratio-
nem convertisse, non absq, idonea ratione existi-
matur. Atq, hoc comprobari potest cum aliorum,
de fabularum istarum commentis, iudicio ac sen-
tentijs: tum ys, quæ de Orpheo Apollonius in Ar-
gonauticis prodidit: cecinisse illum quidem ad
citharam mundi initia, atque orbis fabricationem,
tum Solis Lunaq, circuitus, Jovisq, à Titanibus re-
portatam victoriam. Qua cantilene tum quidem
ab illo, rixam atque dissidium inter duos principes
exortum, fuisse sedatum atque compositum, ibi-
dem narratur. Ac verus poetica nihil aliud fuit,
quàm

EPISTOLA

quam doctrina quaedam complectens mundi histo-
 riam, ortumq; illius & incunabula, & seriem tem-
 porum exponens, & causas referens secularum
 in imperijs mutationum, cum insertione discipli-
 nae de DEO, de iusticia, de poenis atrocium delicto-
 rum vindicibus. Neq; verò lapidibus & saxis, quæ
 ad Thebanæ urbis munitionem murorumq; stru-
 ctarum fidibus suis concivisse Amphionem perhi-
 betur, aliud significari cum Horatio putamus, quàm
 eum sapientia sua auctorem fuisse Thebanis con-
 junctionis domiciliorum, quæ urbes appellantur,
 & juris legumq; æqua descriptione effecisse, ut &
 quid proprium cuiusq; esset ac suum, non ignora-
 retur: & sacra ac prophana segregarentur: & ma-
 trimonia nuptiarum legitimarum contractione co-
 lerentur sancta atq; intaminata. Ita enim & Ho-
 ratium ipsum fabulam hanc interpretari cognovi-
 mus: & de antiquitatis monumentis liquet, sapi-
 entia & doctrina studia, ante quàm Philosophi ex-
 titerunt, à poetis, quos idcirco antiquissimum è do-
 ctis genus Cicero appellat, fuisse celebrata. Quibus
 sanè & veterum heroum memoria omnis, & vetu-
 statis conservatio, & naturæ rerum cælestium ex-
 planatio, & preceptiones virtutis, & pertinentes
 ad decus & laudum exercitationes, tum in civili
 vita, tum ad privatam bene beateq; gerendam,
 meritò acceptæ feruntur. Quid? quod nullum di-
 cendi

DEDICATORIA.

cendi genus est, nullus verborum & sententiarum ornatus, nullum inventionis acumen, nullum denique dispositionis artificium, cujus in poësi exemplum non reperiatur? A cujus grandiloquentiæ sublimitate, tanquam ex alto delapsa, orationis soluta elocutio, quia humi repere videtur, ex eo ipso περιλῶς λόγος καὶ ἡλιθῆς apud Græcos nomen accepit. Itaq; tantum à verò abest, quod nonnulli negarunt, in poësin oratorie artis præcepta cadere, ut multo etiam in illa illustriora sint, majoreq; cum decore atq; efficacia, quàm in hac appareant: tum verò τὸ δὴ illa ψυχὰ γὰρ γοῖς, quæ oratoribus tribuitur, in astricta numeris oratione magis etiam dominetur. Quemadmodum enim (ut Cleanthis utar similitudine) spiritus noster clariorem edit sonum, quum tuba illum per longi canalis angustias deductum patienti demum ore proflat: ita arcta illa metri necessitas in causa est, ut expressa inde oratio in auscultantium sensus vegetiore irrumpat sono, deq; contortione quadam numerorum sonus ipse amplificatus in aures atq; animum alius penetret. Sed verbosior fortasse sum, quam epistola modus ferre videatur, brevior certè, quàm argumenti hujus amplitudo postulat, & poetæ illius majestas, cujus lectionem Celsitudini vestræ hoc quasi præconio conciliare atq; commendare institui. Esi enim me non fugiebat, eum jam pridem de commenda-

E P I S T O L A

tionem ac institutionem quoque privata preceptoris vestri, M. Sebastiani Leonharti, viri doctrina eruditae copia, humanitate, ac fide praestantis, atque in hoc etiam genere studiorum cum laude versati: tum ceterorum approbatione, quibus interim, loco & vice Illustrissimorum ac cariss. parentum vestrorum, inspectio, cura, & administratio studiorum, vita, ac rerum vestrarum demandata est, viris generosa nobilitate, auctoritate, sapientia, virtute, dignitate praecellentibus, Celsitudini vestrae innotuisse: tamen de mea quoque subiectione, & veluti cohortatione, illum ipsum cariorem vobis reddi, non inconsentaneum duxi. Eum, inquam, Poetam,

*Qui quid sit pulcrum, quid turpe, quid utile,
quid non,*

Plenius ac melius Chrysippo & Crantore dicit. id quod, de magistro ipsius Oceano sapientia Homero, Horatius pronuntiavit. Sed ego in praesentia peculiariter laudare illum C. V. non proposui: neque enim pro dignitate possem, & iniquum fuerit, culpa tenuitatis meae non attingentis fastigium tantae excellentiae, laudes ipsius quasi deteri. Nam, quod de Romanae eloquentiae parente M. T. Cicerone quidam dixit, illius celebrationi non aliam quam Ciceronem laudatorem satis facere posse: id in Maronem nostrum non minus quadrare mihi persuasum.

DEDICATORIA.

persuasum habeo : quem nemo , nisi Maro ipse ,
 elogio satis digno , predicare poterit unquam . In
 quem non illa duntaxat , quæ de poetica facultatis
 dignitate & præstantia hætenus veluti adumbra-
 ta sunt , cadere videas universa : sed etiam , si qua
 est facultatis illius non modo humana , sed etiam
 divina commendatio , ea in hoc Latinorum Home-
 ro , & Poetarum Platone tota se ostendit : ut na-
 tura , quæ nihil in uno aliquo genere omni ex parte
 perficere atque cumulare solet , ne scilicet , quæ
 ceteris largiatur ei non suppetat , in hoc consuetu-
 dinis suæ oblita videatur uni omnia tribuendo .
 Quod ita esse , cum doctissimorum virorum testi-
 moniis planum facere possem , tum locuples testis
 est , orbis terrarum monarchæ Augusti Cæsaris erga
 Maronem incredibilis benevolentie affectio , ac
 consuetudinis cum ipso familiaritas : tum illud
 comprobatur , quod Aeneida , tametsi nondum elabo-
 ratam , cremari vetuit contra testamenti ejus reli-
 gionem ac verecundiam . Sed proluxior de his quo-
 que commemoratio neque loci hujus neque instituti
 est : & quanta sit poeta nostri inter omnes emi-
 nentia , Illustrissimam C. V. de lectione poemata-
 tum ipsius magis magisque indies cognituram , mihi
 persuadeo : αὐτὸν τὸν ἑγὼ (quemadmodum dici so-
 let) demonstrante artificem . Quæ profectò animi
 mei inductio , ac de C. V. singularis existimatio in
 causa

causa fuit, ut vos potius quàm alios mihi arbitros
& iudices deligerem in hoc, de admirabili & verè
divina poeta hujus præstantia, iudicio atq; censura.
Memoria prodicium est, Hesiodum cum Homero
aliquando de ingenij & artis palma in arenam de-
scendisse, in eog; certamine superiorem, Musis con-
secrassè tripodem auream, cum hac inscriptione

Ἡσίοδος Μῆσαε, ἑλικωνίσι τόνδ' ἀνέθηκεν,

ὕμνω νικήσας ἐν χαλκίδι θεῶν Ὀμήρου.

Quod autem posteriores tulerit, omnium erudito-
rum calculo anteponendus ei Homerus, id eò eve-
nisse existimavit sapientiss. Rex Alexander Ma-
gnus, quòd non apud reges & principes, sed apud
agricolas, idiotas, & rusticos, cum antagonista suo
certaverit. (Etsi hanc ille injuriam in Eubæensi-
bus istis probè ulius est, turpissima ipsos ex omni-
bus Græcis tonsura deformando, manifesto quippe
ad omnes homines exemplo, ne temere offendant
bonos poetas aliosq; scriptores, quasi dominos quos-
dam fame & existimationis in utramque partem
nostrum cuiusque, & propagatores ad memoriam
posteritatis sempiternam.) Itaque, ne Virgilio
quoque idem usu veniret, (cui nonnulli Ennium,
quidam Lucanum, aliqui etiam, si dijs placet,
Martialem, non modò conferre, sed etiam, quæ
multorum est iudicij perversitas, anteferre ausi
fuere) satius duxi, eum carminum suorum divina
harmoni-

DEDICATORIA.

*harmonia auribus vestris politissimis, quàm Bæoti
 cujusdam aut Panædæ auriculis malè purgatis ca-
 nere. Neque verò me reprimere debuit ætatis ve-
 stre nondum maturæ respectus, cùm scirem non
 ætate (ut veteris poetæ verbis utar) verum ingenio
 adipisci sapientiam: neque ignorarem, non nu-
 merandos esse heroum natales, quorum virtutis,
 ingenij, prudentiæ maturitas, ætatis sæpenumero
 antevertere solet perfectiõnem. Atque ex horum
 vos esse ordine ut non addubitem, non solum ma-
 jorum vestrorum consideratio, omnibus heroica-
 rum virtutum ornamentis illustrium, fidem mihi
 facit: sed etiam indoles vestra egregia planè me
 confirmat, à qua nihil mediocre, nihil vulgare, o-
 mnia summa, omnia supra communem hominum
 conditionem posita, expectantur. Sed laudum
 vestrarum celebratio ab alijs scilicet expectanda
 est: neque ego felicitatis in hanc partem vestræ,
 non comite fortuna incerta, sed solida virtute du-
 ce, præco esse idoneus aut possim, aut hoc foras se lo-
 co debeam. De opera quidem ista sive notatiun-
 cularum mearum, sive collectionis ab alijs observa-
 torum, in qua plus appareat laboris & molestiæ,
 quàm ingenij atque artis, penes alios esto judi-
 cium: deque ea inprimis C. V. omne judicandi de-
 cernendique jus concedo. Spero tamen, in illa
 quoque animadversum iri studium aliquod & di-
 ligen-*

E P I S T O L A

ligentiam, atque curam non expertem omnis peni-
 tus industria. Etsi enim, quæ hoc quidem tem-
 pore (ut typographorum rationibus me accom-
 modarem) in angustias istas scholiorum margina-
 lium cogenda fuerunt, partim ex veteribus anno-
 tationibus, partim ex recentibus virorum doctissi-
 morum, quos honoris causa nomino, Joach. Ca-
 merarij, Petri Victorij, Adriani Turnebi, Josephi
 Scaligeri, Germani Valentis, Henrici Stephani,
 Oberti Giphani, atque aliorum quorundam tum
 commentationibus tum emendationibus congeßi-
 mus: tamen nonnullam illorum partem nostra de-
 beri industria, non iniquus lector animadvertet.
 Idque ita esse (ut spero) cognoscet, non modò de
 locorum quorundam difficilium explicatione, quas
 ex veteri manuscripto, cujus nobis copia fecit ex-
 natiss. vir, & liberali doctrina, & inprimis ὕλη
 ἱατρικῆς cognitione præditus Ludovic. Camerarius,
 Magni illius Joachimi, deque utraque literatura,
 & me ipso præclare meriti non degener filius, dili-
 genter, quandoq; etiam superstitione sive retuli-
 mus. Sed quidquid horum est, id omne ad Illustriss.
 excelstitatis vestre respectum, judicium, curam,
 patrocinium subjectissima dedicatione remitto:
 qua par est submissione à vobis petens, ut & hanc
 compellationis meæ confidentiam sibi non ingratam
 accidere patiantur: & opellam hanc interim boni
 consi-

DEDICATORIA.

consulant, dum & alia quedam, & verò uberiores
in hunc poetam commentationes, quas domi para-
tas habemus, Deo otium nob. & sedem certam pro-
curante, ex Museo nostro depromantur. ΠΑΥΤΟΝ ΕΞ-
ΤΟΓΑ aeternum Patrem Domini ac fratris hominum
generis Christi. J E S U ardentibus votis precor, ut
Illustriss. excelsitatem vestram atque universam
domum Saxonicam rebus omnibus florentem, pro
misericordia benignitatis suae diutissime conser-
vet, ad laudem, & gloriam sacro sancti nominis
sui, & Ecclesiae afflictæ fructuosum patrocinium,
atque optimarum artium ac disciplinarum salu-
zare presidium & tutelam, tum regionum vestra-
rum, atque adeò totius Germaniae incrementum,
& felicitatem. Lipsiae Ad diem septimum Kalen-
darum Aprilis. Anno salutiferae incarnationis τῆ
αἰωνε. M. D. XXCI.

Illustriss. excelsitati vestrae
subjectiss.

Gregorius Berfmanus?

SUMMA PRI-
VILEGII.

MATTHIÆ Romano-
rum Imperatoris invictissimi
privilegio cautum est, ne quis
opera Ovidii & Virgilii à GREGORIO
BERSMANNO cum argumentis &
scholiis recognita, citra HENNINGI
GROSII Bibliop. Lipsensis voluntatem
& consensum recudat, vendat aut distra-
hat, sub pœna privationis Librorum, &
insuper multa decem Marcharum auri
puri, toties, quoties contra privilegium
factum fuerit, fisco Cæsareo, & HEN-
NINGO GROSIO ex æquo pendendâ:

PUB. VIRGILII
MARONIS VITA, PER
* ALIUM DONATUM, UT
creditur, edita.

* TIB. CL.
Donatum ad
Tib. Claud.

LIBLIUS* Virgilius Maro paren- Maximum Do-
tibus modicis fuit, & præcipuè pa- natianum F.
tre Marone: quem quidam opifi- * Alij Vergili-
cem figulum: plures, Magi cujus- us: ut Polit.
dam viatoris initio mercenarium, Miscell. 77.
mox ob industriam generum tradi- Sed illud alte-
derunt. quem cum agricolationi, rei que rusticæ, & rum & Græci
gregibus præfecisset socer, sylvis coëmundis & api- Epigr. aucto-
bus curandis reculam auxit. Natus est Cn. Pompejo ritate, in quo
Magno, & M. Licinio Crasso primum c o s s. Idu- est *Cicero*,
um Octobrium die. in pago, qui Andes dicitur, qui rectius esse
est à Mantua non procul. Prægnans mater * Maja, comprobatur:
cum somniasset enixam se laureum ramum, quem & quia Virgil.
compactum terræ coaluisse, & excrevisse illico in dictus est quasi
speciem maturæ arboris, refertæ varijs pomis & flo- Virguli9, quod
ribus, cerneret: sequenti luce cum marito rus pro- antiquum La-
pinquum petens, ex itinere divertit, atque in sub- tinum nomen
jecta fossa partu levata est. Ferunt infantem, ut fuit est, à Virgula,
editus, nec vagisse, & adeò miti vultu fuisse, ut haud quò nomine
dubiam spem prosperioris genituræ jam tum indi- Plejadum sid9
caret. Et accessit aliud præfagium. Siquidem virga dictū est, Græ-
populea more regionis in puerperijs eodem statim cis quibusdam
loco depacta, ita brevi coaluit, ut multò antè satas *βόνους*, quod
populos adæquavit: quæ arbor Virgilij ex eo dicta, q. virgula por-
atque consecrata est, summa gravidarum & feta- rigi videatur
rum religione, suscipientium ibi & soluentium vo- De quo vide
ra Initia ætatis, id est, usque ad septimum annum; Camerar. in
Cremonæ egit: & x v i i. anno virilem togam ce- Bucol.
pit, illis Consulibus iterum, quibus natus erat. Eve- * Prob. Majam
nitque ut eo ipso die Lucretius poëta decederet. Sed Pollam nomi-

b

Virgilius nat.

Virgilius Cremona Mediolanum, & inde paulo Neapolim transijt: ubi cum literis & Græcis & Latinis vehementissimā operam dedisset, tandem omni cura, omniq; studio indulgit medicinæ, & mathematicis. Quibus rebus cum ante alios eruditior peritiorq; esset, se in urbem contulit: statimq; magistrī stabuli equorum Augusti amicitiam nactus, multos variosq; morbos incidentes equis curavit. At Augustus in mercedem singulis diebus panes Virgilio, ut uni ex stabularijs, dari iussit. Interea a Crotonitatis pullus equi miræ pulcritudinis Cæsari dono fuit missus: qui omnium iudicio spem portendebat virtutis & celeritatis immensæ. Hunc cum aspexisset Maro, magistro stabuli dixit, natum esse ex morbosa equa, & nec viribus valiturum, nec celeritate. idque verum fuisse, inventum est. Quod cum magister stabuli Augusto recitasset, duplicari ipsi in mercedem panes iussit. Cum item ex Hispania Augusto canes dono mitterentur, & parentes eorum, dixit Virgilius, & animum, celeritatemq; futuram. Quo cognito, mandat iterum Virgilio panes duplicari. Dubitavit Augustus, Octaviine filius esset, an alteri: idq; Maronem aperire posse arbitratus est, quia canum & equi naturam parentesq; cognorat. Amotis igitur omnibus arbitris, illum in penitiorem partem domus vocat, & solum rogat, an sciat quisnam esset, & quam ad felicitandos homines facultatem haberet. Novi, inquit Maro, te Cæsar Auguste, & ferme æquam cum dijs immortalibus potestatem habere scio, ut, quem vis, felicem facias. Eo animo sum, respondit Cæsar, ut, si verum pro rogatu dixeris, beatum te felicemq; reddam. Utinam, ait Maro, interroganti tibi vera dicere queam. Tunc Augustus, Putant alij me natum Octavio: quidam suspiciantur alio me genitum viro. Maro subridens, Facile, inquit, si impune

* *Cæsarem Augustum.*

Sed Asconius Pedianus affirmat, ipsum postea minoribus natu narrare solitum, invitatum quidem se à Vario ad communionem mulieris, verum se pertinacissimè recusasse. Cetera sanè vita & ore & animo tam probum fuisse constat, ut Neapoli Parthenias vulgò appellaretur: ac, si quando Romæ (quò rarissimè commeabat) viseretur, in publico sectantes demonstrantesque se, subterfugeret in proximum tectum. Bona autem cujusdam exulantis, offerente Augusto, non sustinuit accipere. Possedit propè centies sestertium ex liberalitatibus amicorum. Habuitque domum Romæ in Esquilijis juxta hortos Mæcenatianos: quanquam secessu Campaniæ, Siciliæq; plurimum uteretur. Quæcunque ab Augusto peteret, repulsam nunquam habuit. Parentibus quotannis aurum ad abundantem alitum mittebat: quos jam grandis amisit: ex quibus, patrem oculis captum: & duos fratres germanos, Silonem impuberem, Flaccum jam adultum: cujus exitum sub nomine Daphnidis deflet. Inter cetera studia (ut supra diximus) medicinæ quoque, ac maximè mathematicæ, operam dedit. Egit & causam unam omnino: nec amplius quàm semel. Sermone tardissimum, ac penè indocto similem fuisse Melissus tradidit. Poëticam puer adhuc auspicatus, in Ballistam* ludimagistrum ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus, distichon fecit:

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus:

Nocte dieq; tuum carpe viator iter.*

Deinde Moretum, & Priapeja, & Epigrammata, & Diras, & Culicem, cum esset annorum quindecim: cujus materia talis est: Pastor fatigatus æstu, cum sub arbore obdormisset, & serpens ad illum proreperet è palude, culex provolavit, atq; inter duo tempora aculeum fixit pastori. At ille continuò culicem

contra-

* *Balístam ludimagistrum.*

* *die tutum.*

VIRGILII VITA.

contrivit, & * visam serpentem interemit : ac se- * visum.
pulcrum culici statuit, & distichon fecit :

Parve culex, pecudum custos, tibi tale merenti

Funeris officium vita pro munere reddit.

Scriptit etiam (de qua ambigitur) Aetnam. Et mox,
cum res Romanas inchoasset, offensus materia & no-
minum asperitate, ad Bucolica transijt, maxime ut
Asinium Pollionem, * Alphenum, Varum & Corne- * Alphenum
lium Gallum celebraret : quia in distributione agro- Varium.
rum, qui post Philippensem victoriam veteranis,
Triumvirorum jussu, trans Padum dividebantur, in-
demnem se præstitissent. Deinde Georgica, in hono-
rem Mæcenatis edidit, cum sibi vix dum noto opem
tulisset adversus Claudij veterani militis, vel, ut alij
putant, Arii centurionis violentiam : à quo, in alter-
catione litis agrariæ, parum abfuit, quin occideretur.
Novissime autem Aeneidem aggressus est, argu-
mentum varium & multiplex, & quasi amborum
Homeri carminum instat : præterea nominibus ac
rebus, Græcis, Latinisque commune : & in quo, quod
maxime studebat, Romanæ simul urbis, & Augusti
origo contineretur. Cum Georgica scriberet, tradi-
tur quotidie meditados manè plurimos versus dicta-
re solitum, ac per totum diem retractando ad pau-
cissimos redigere : non absurde carmen se ursæ mo-
re parere dicens, & lambendo demum effingere.
Aeneida * prosaica prius oratione formatam, dige- * prosa.
tamq; in xii. libros, particulatim componere in-
stituit, ut quidam tradunt. Alij ejus sententiæ sunt,
ut existiment eum, si diutius vixisset, quatuor & vi-
ginti libros usque ad Augusti tempora scripturum,
atque alia quidem percursurum, Augusti verò gesta
diligentissime executurum. quippe qui, dum scribe-
ret, ne quid impetum moraretur, quædam imper-
fecta reliquit : alia levissimis versibus scripsit : quos

per jocum pro tigillis vel tibicinibus interponi à se dicebat, ad sustinendum opus, donec solidæ columnæ advēnirent. Bucolica triennio, Asinij Pollionis suasu, perfecit. Hic Transpadanam provinciam regebat: cujus favore, cum veteranis Augusti militibus Cremonensium & Mantuanorum agri distribuerentur, suos Virgilius non amisit. Facta enim distributione, suos Claudio seu Ario datos recuperavit. Hunc Pollionem maximè amavit Maro: & dilectus ab eo magna munera tulit: quippe qui invitatus ad cœnam, captus pulcritudine & diligentia Alexandri Pollionis pueri, eum dono accepit. Hujus Pollionis filium C. Asinium, & Cornelium Gallum, oratorem clarum, & Poëtam non mediocrem, miro amore dilexit Virgilius. Is transtulit Euphorionem in Latinum: & libris quatuor amores suos de Cytheride scripsit. Hic primò in amicitia Cæsaris Augusti fuit, postea in suspicionem conjurationis contra illum adductus, occisus est. Verùm usq; adeò hunc Gallum Virgilius amarat, ut quartus Georgicorum à medio usq; ad finem ejus laudem contineret: quem postea, jubente Augusto, in Aristæi fabulam commutavit.

Georgica septennio Neapoli: Aeneida partim in Sicilia, partim in Campania vndecim annis confecit. Bucolica eo successu edidit, ut in scena quoque per cantores crebra pronunciatione recitarentur. * Ac cum Cicero quosdam versus audisset, & statim acri judicio intellexisset non communi vena editos, jussit ab initio totam eclogam recitari: quam cum accuratè pernotasset, in fine ait, Magnæ spes altera Romæ. quasi ipse linguæ latinæ spes prima fuisset, & Maro futurus esset secunda. Quæ verba postea Aeneidi ipse inseruit. Georgica reverso ab Actiaca victoria Augusto, atque reficiendarum virium causa

Attellæ

VIRGILII VITA.

Attellæ commoranti, per continuum quatrimum legit, suspiciente Mæcenate legendi vicem, quoties interpellaretur ipse vocis offensione. Pronuntiabat autem maxima cum suavitate, & lenocinijs miris. Seneca tradidit, Julium Montanum poetam solitum dicere,* vi ablaturum se quædam Virgilio, si & * *involaturumque* vocem posset, & os, & hypocrisim eosdem enim versus, eo pronunciante, bene sonare: sine illo, inarescere quasi mutos.

Aeneidos vix dum cœptæ tanta extitit fama, ut Sext. Propertius non dubitarit sic prædicare:

Cedite Romani scriptores, cedite Græci:

Nescio quid majus nascitur Iliade.

Augustus verò, cum jam fortè expeditione Cantabrica abesset, & supplicibus atque minacibus per jocum literis efflagitaret, ut sibi de Aeneide (ut ipsius verba sunt) vel prima carminis hypographa, vel quodlibet colon mitteret: negavit se facturum Virgilius. Cui tamen multo post, perfecta demum materia, tres omnino libros recitavit, secundum videlicet, quartum, & sextum. Sed hunc præcipuè ob Octaviam: quæ cum recitationi interesset, ad illos de filio suo versus, Tu Marcellus eris, defecisse fertur: atq; ægrè refocillata, dena sestertia pro singulo versu, Virgilio dari iussit. Recitavit & pluribus: sed neq; frequenter, & ferme illa, de quibus ambigebat: quo magis judicium hominum experiretur. Erotem librarium, & libertum ejus, exactæ jam senectutis, tradunt referre solitum, quondam in recitando eum duos dimidiatos versus complexisse ex tempore: & huic Misenum Aeolidem, adjecisse, Quo non præstantior alter. Item huic, Aere ciere viros, simili calore jactatum subjunxisse, Martemque accendere cantu, statimq; sibi imperasse, ut utrumque

volumini ascriberet. Bucolica, Georgicaq; emenda-
vit. Anno verò quinquagesimo secundo, ut ultimam
manum Aeneidi imponeret, statuit in Græciam &
Asiam secedere, triennioque continuo omnem ope-
ram limationi dare: ut in reliqua vita tantum phi-
losophiæ vacaret. Sed cum aggressus iter, Athenis
occurrisset Augusto ab Oriente Romam revertenti,
una cum Cæsare redire statuit. * At cum Megara,
vicinum Athenis opidum visendi gratia peteret,
languorem nactus est: quem non intermissa navi-
gatio auxit: ita ut gravior indies, tandem * Brun-
dysium adventarit. ubi diebus paucis obiit decimo
calend. Octobris, Cn. * Plautio, & Q. Lucretio
Coss. Qui cum gravari morbo sese sentiret, scriinia
sæpè & magna instantia petivit, crematurq; Aeneida:
quibus negatis, testamento comburi iussit, ut rem
inemendatam, imperfectamq; Verum Tucca & Va-
rius monuerunt, id Augustum non permissurum.
Tunc eidem Vario, ac simul Tuccæ, scripta sub ea
conditione legavit, ne quid adderent, quod à se edi-
tum non esset: & versus etiam imperfectos, si qui
erant, relinquerent. Voluit etiam ossa Neapolim
transferri, ubi diu & suavissimè vixerat: ac extrema
valetudine hoc ipse sibi epitaphium fecit distichon:

Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenet nunc

Parthenope: cecini pascua, rura, duces.

Translata igitur jussu Augusti ejus ossa, prout statu-
erat, Neapolim fuere, sepultaque via Puteolana, in-
tra lapidem secundum: suoq; sepulcro id distichon,
quod fecerat, inscriptum est. Hæredes fecit ex dimi-
dia parte Valerium Proculum, fratrem ex * altero
patre: ex quarta Augustum: ex duodecima Mæcena-
tem: ex reliqua L. * Varium, & Plotium Tuccam: qui
ejus Aeneidem post obitum, prout petiverat, jussu
Cæsaris emendaverunt. Nam nulliq; omnino senten-

tia

* *Ac.*

* *Brundisium.*

* *Plancio.*

* *altera parte,*

al. alio patre.

* *Valerium.*

VIRGILII VITA.

etia crematu Aeneis digna visa fuit : de qua re Sul-
pitiij Carthaginienfis extant hujusmodi versus :

Iusserat hæc rapidis aboleri carmina flammis,

Virgilius, Phrygium quæ cecinere ductum :

Tucca vetat, Variusq; simul : tu maxime Cæsar

Non sinis : & Latia consulis historia.

*Infelix gemino cecidit prope * Pergamos igni :*

* Pergamon.

Et penè est alio Troja cremata rogo.

Extant & Augusti de ipsa eadem re versus plures &
clarissimi, quorum initium est,

Ergone supremis potuit vox improba verbis

Tam durum mandare nefas ? ergo ibit in ignes,

Magnaq; doctiloqui morietur musa Maronis ?

Et paulò post :

Sed legum servanda fides : suprema voluntas

Quod mandat, fieriq; jubet, parere necesse est.

Frangatur potius legum veneranda potestas,

Quàm tot congestus noctesq; diesq; labores

Hauferit una dies.

Et ea quæ sequuntur.

Nihil igitur auctore Augusto Varius addidit : quod
& Maro præceperat : sed summatim emendavit : ut
qui versus etiam imperfectos, si qui erant, relique-
rit. Hos multi mox supplere conati, non perinde va-
luerunt ob difficultatem : quod omnia ferè apud
eum hemistichia (præter illud, Quem tibi jam Tro-
ja peperit) sensum videntur habere perfectum.* Ni-
sius grammaticus audisse se à senioribus dicebat,
Varium duorum librorum ordinem commutasse :
& qui tum secundus erat, in tertium locum transtu-
lisse : etiam primi libri correxisse principium, his
demtis versibus :

* Nisus.

Ille ego qui quondam gracili modulatus avena

Carmen, & egressus sylvis, vicina cœgi

Vt quamvis avido parerent arva colono,

Gratum opus agricolis. At nunc horrentia Martis.

VIRGILII VITA.

* Scalig. ex antiqui. cod. hunc locum ita legend. censat :
Obtrectatores Virgilio nunquam defuerunt nam nec Homero quidem. Prolatis Bucolicis innotatus quidam rescripsit Antibucolica, duas modo Eclogas sed insulsiſſime & æwδnσas, quarum prioris initium est: Tityre, &c.

* *benignum, cultoremq.*

* Nec Virgilius, qui columnen linguæ Latinæ fuit, caruit obtrectatoribus. In Bucolicis enim duas Eclogas, sed insulsiſſimè, Paro quidam deridet, & sic deridendo incipit :

Tityre, si roga cauda tibi est, quo tegmine fagi ?

Sequentis,

Dic mihi Damoeta cujum pecus ? an ne Latinum ?

Non, verum Aegonis nostri sic rure loquuntur.

Alius recitante eo ex Georgicis, Nudus ara, fere nudus : subiecit, Habebis frigore febrem.

Est & adversus Aeneida liber Carbilij Pictoris, titulo Aeneidomastix M. Vipranus eum a Mæcenate suppositum, appellabat novæ κακοζηλίας reperiorem : dicebatq; neq; tumidum esse, neq; exilem, sed communib9 verbis opus illud confecisse. Herennius vitia ejus tantum contraxit : Perilius Faustinus furta. Sunt & Q. Octavij Aviti volumina, quibus annotatur, quos, & vnde versus transtulerit. Asconius Pedianus libro quem contra obtrectatores Virgilij scripsit, pauca admodum ei objecta proponit : & potissimum, quod non rectè historiam contexuit : & quod pleraq; ab Homero sumsit. Sed hoc crimen sic defendere assuetum ait, Cur non illi quoq; eadem furta tentarent. Verum intellecturos, facilius esse Herculi clavam, quam Homero versum surripere : & tamen destinasse secedere, ut omnia ad satietatem malevolorum decideret. Refert etiam Pedianus,

* *benignum cultorem omnium bonorum atq; eruditorum fuisse, & usq; adeo invidiæ expertem, ut, si quid eruditè dictum inspiceret alterius, non minus gauderet, ac si suum fuisset : neminem vituperare : laudare bonos : ea humanitate esse, ut nisi perversus maxime quisque illum non diligeret modo, sed amaret. Nihil proprii habere videbatur. Ejus bibliotheca non minus alijs doctis patebat, ac sibi : illudq;*

Euripidis

VIRGILII VITA.

Euripidis antiquum sæpe usurpabat, τὰ τῶν φίλων κοινὰ, Communia amicorum esse omnia. Quare coævos omnes poetas ita adjunctos habuit, ut cum inter se plurimum invidia arderent, illum una omnes colerent, Varius, Tucca, Horatius, Gallus, Propertius. Anser verò, quoniam Antonij partes secuta est, illum non observasse dicitur. Cornificius ob perversam naturam illum non tulit. Gloriæ vero adeo contemtor fuit, ut cum quidam versus quosdam sibi ascriberent: eaq; de re docti haberentur, non modò ægre non ferebat, immo voluptuosum id sibi erat. Cum enim distichon, quod laudem felicitatemque Augusti continebat, fecisset, valuisq; non nominato auctore infixisset (id erat hujusmodi,

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:

Divisum imperium cum Iove Caesar habet.)

diu quaritans Augustus cujusnam hi versus essent, eorum auctorem non inveniebat. Bathyllus verò poeta quidam mediocris, tacentibus alijs, sibi ascriptus. Quamobrem donatus honoratusq; à Cæsare fuit. Quod æquo animo non ferens Virgilius, iisdem valvis affixit quater hoc principium, Sic vos non vobis Postulabat Augustus, ut hi versus complerentur: quod cum frustra aliqui conati essent, Virgilius, præposito disticho, sic subjunxit,

Hos ego versiculos feci: tulit alter honores:

Sic vos non vobis nidificatis aves.

Sic vos non vobis vellera fertis oves.

Sic vos non vobis mellificatis apes.

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Quo cognito aliquandiu Bathyllus Romæ fabula fuit, Maro verò exaltatior. Cum is aliquando Ennium in manu haberet, rogareturq; quidnam faceret, respondit, se aurum colligere de stercore Ennij. Habet enim poeta ille egregias sententias sub verbis

verbis non multum ornatis. Interroganti Augusto, quo pacto civitas feliciter gubernaretur, Si prudentiores, inquit, temonem tenuerint, & boni malis preponantur: itaque optimi suos habeant honores: nulli tamen aliorum injusti quicquam fiat. At Mæcenæ, Quid, inquit, Virgili, satietatem homini non affert? Omnium rerum, respondit, aut similitudo aut multitudo stomachum facit, præter intelligere. Idem interrogavit, quo pacto quis altam felicemq; ejus fortunam fervare potest. Cui Maro, Si, quantum honore ac divitijs alijs præstantior sit, tantò liberalitate & justitia alios superare nitatur. Solitus erat dicere, nullam virtutem commodiorem homini esse patientia: ac nullam asperam adeò esse fortunam, quam prudenter patiundo vir fortis non vincat. Quam sententiam in quinto Aeneidos inseruit:

Nate dea, quò fata trahunt retrahuntq;, sequamur:

Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.

Cum quidam ejus amicus, Cornificij in eum maledicta & inimicitias sibi narraret: Quam putas, inquit, esse hujusce malevolentia causa? Nam neque unquam Cornificium offendi, & eum amo, An, inquit, Hesiodi sententia non meministi, ubi ait, architectum architecto invidere, & poetam poetæ? De malis, inquit, Græcus ille intellexit. Nam boni eruditiores amant. Sed magna cum mea laude & gloria vindictam in manu habeo. Majore enim cura virtuti intendam: atque, quò elegantior ego fiam, eò vehementius invidia rumpetur. Erat Augusto familiaris Filistus quidam orator, & poësim mediocriter doctus: cui multiplex variumque ingenium erat, quiq; omnium omnia dicta reprehendere conabatur: non ut verum dignosceret (quod Socrates facere consuevit) sed ut eruditior videretur. Hic Virgilium ubicunq; convenire dabatur, maledictis salibusq;

VIRGILII VITA.

salibusq; vexabat. Quare ille sæpe aut tacitabundus discedebat, aut suffusus pudore tacebat. Verum, cum Augusto audiente elinguem illum diceret, & causam etiam suam, si linguam haberet, defendere nequire: Tace (inquit) rabula, Nam hæc mea taciturnitas defensorum causarum mearum Augustum fecit & Mæcenatem: & ea tuba, cum volo, loquor, quæ ubiq; & diutissimè audietur. Tu loquacitate non modò aures hominum, sed muros rumpis. Augustus verò Filistum gravi vultu increpavit. Tum Maro, Si tempus Cæsar, inquit, tacendi hic sciret, raro loqueretur. Tacendum enim semper est: nisi cum taciturnitas tibi noceat, aut oratio alijs profit. Nam qui contendit, & contentions finis utilis* non ** sit non novit.* est: stultis illum annumerandum sapientes putant. Posteaquam Augustus summa rerum omnium potitus est, venit in mentem, an conduceret tyrannidem ommittere, & omnem potestatem annuis Consulibus, & Senatui Remp. reddere. In qua re diversæ sententiæ consultos habuit Mæcenatem & Agrippam. Agrippa enim utile sibi fore, etiam si honestum non esset, relinquere tyrannidem, longa oratione contendit. Quod Mæcenas dehortari magno pere conabatur. Quare Augusti animus & hinc ferebatur, & illinc. Erant enim diversæ sententiæ varijs rationibus firmatæ. Rogavit igitur Maronem, an conferat privato homini se in sua Repub. tyrannum facere. Tum ille: Omnibus ferme (inquit) Remp. occupantibus molesta ipsa tyrannis fuit, & civibus: quia necesse erat propter odia subditorum, aut eorum injustitiam, in magna suspicione, magnoque timore vivere. Sed si cives iustum aliquem scirent, quem amarent plurimum, civitati id utile* foret, si in eo uno omnis potestas* esset. ** esset.* Quare si justiciam, quod modo facis, omnibus in, ** foret.* futu-

VIRGILII VITA.

futurum nulla hominum facta compositione distri-
bues, dominari te, & tibi conducet, & orbi. Bene-
volentiam enim omnium ita habes, ut deum te &
adorent, & credant. Ejus sententiam secutus Cæ-

* *Fabric. Syro-* far, principatum tenuit. Audivit à * Silone præcepta
nem nominat, Epicuri: cujus doctrinæ socium habuit Varium.
alij Sironem: Quamvis diversorum philosophorum opiniones li-
*nonnulli Sciro-*bris suis inseruisse, de animo maximè videatur: ipse
nem, quidam tamen fuit Academicus. Nam Platonis sententias
Scyronem; omnibus alijs prætulit.

NUNC quoniam de auctore summatim diximus,
de ipso jam carmine dicendum videtur: quod bifor-
mam tractari solet, hoc est, & ante opus & in ipso
opere. Ante opus titulus, causa, intentio. Titulus in
quo quaeritur cujus sit. Causa, unde ortum sit: &
quare hoc potissimum sibi ad scribendum poeta præ-
sumserit. Intentio, in qua cognoscitur, quid efficere
conetur poeta. In ipso opere sanè tria spectantur:
Numerus, ordo, explanatio. Quamvis igitur multa
ὁ δὲ γὰρ, id est, falsa inscriptione sub alieno no-

† *Tragedia hu-* mine sunt prolata, ut † Thyestes trageedia hujus poe-
jus auctorem tæ, quam Varius edidit pro sua & alia hujusmodi:
Fabric. una tamen Bucolica liquido Virgilij esse minimè dubi-
cum Helenio tandum est: præsertim cum ipse Poëta, tanquam
& Porphyrio hoc metuens, in principio Aeneidos sua esse testa-
laudat Cass. tus sit, sic dicens:

Parmens. quem Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena,
Varius jussu & reliqua. Item in fine Georgici carminis:
Augusti inter- Carmina qui lusi pastorum, audaxq; juvenis
fecit, ejusque Tityre te patula cecini sub tegmine fagi.

scripta pro suis Bucolica autem & dici & rectè appellari, vel hoc so-
edidit. lum indicium suffecerit, quòd hoc eodem nomine
apud Theocritum censeantur: Verum ratio quoque
demonstranda est. Tria sunt pastorum genera, quæ
dignitatem in bucolicis habent: quorū qui minimè
sunt,

VIRGILII VITA.

sunt, *οἱ πόλοι* dicuntur à Græcis, iidem à nobis caprarij : paulo honoratiores, qui *παιδῆες* id est, opiliones dicuntur : honestissimi & maximè, *βουκόλοι*, quos bubulcos dicimus. Unde igitur magis decuit pastoralī carmini nomen imponi, quam ab eò gradu, quī apud pastores excellentissimus invenitur?

Causa dupliciter inspicī solet : ab origine carminis, & à voluntate scribentis. Originem autem Bucolici carminis alij ob aliā causam ferunt. Sunt enim, qui à Lacedæmonijs pastoribus Dianæ primū carmen hoc redditum dicant, cum eidem deæ propter bellum, quod toti Græciæ illo tempore Persæ inferebant, exhiberi per virgines de more sacra non posset. Alij ab Oreste circa Siciliam vago id genus carminis Dianæ redditum loquuntur, per ipsū atque pastores : quo tempore de Scythia cum Pylade fugerat, surrepto numinis simulacro, & celato in fasce lignorum. Unde Fascelidem Dianam perhibent nuncupatam, apud cujus aras Orestes per sacerdotem ejusdem numinis Iphigeniam sororem suam à patricidio fuerat expiatus. Alij Apollini Nomio, pastoralī scilicet deo : qua tempestate Admeti boves paverat. Alij Libero, Nympharum scilicet & Satyrorum, & id genus numinum principi, quibus placet rusticum carmen. Alij Mercurio Daphnidis patri, pastorum omnium principi, & apud Theocritum, & apud hunc ipsū poetam. Alij in honorem Panos scribi putant peculiariter pastoralis dei. Alij item in honorem Sileni, Sylvani, atq; Faunorum. Quæ cum omnia dicantur, illud erit probatissimum, Bucolicum carmen originem ducere à priscis temporibus quibus vita pastoralis exercita erat, & ideo velut aurei seculi speciem in hujusmodi personarum simplicitate cognosci : & meritò, Virgilium processurum ad alia carmina, non aliunde cœpisse, nisi ab ea
vita

VIRGILII VITA.

vita, quæ prima in terris fuit. Nam postea rura cultas
 & ad postremum pro cultis & faracibus terris bella
 suscepta, quod videtur Virgilius in ipso ordine ope-
 rum suorum voluisse monstrare, cui pastores primo,
 deinde agricolas canit: & ad ultimum bellatores.
 Restat, ut quæ causa voluntatem attulerit poetæ Bu-
 colica potissimum scribendi, consideremus. Aut enim
 dulcedine carminis Theocriti, & admiratione ejus
 illectus est: aut ordinem temporum est secutus erga
 vitam humanam, ut supra diximus: aut treis mo-
 dos elocutionum, quos *χαρρηνίτας* Græci vocant:
ἰσχνόν, qui tenuis: *ἀδρην*, qui validus: *μέσρον*, qui mode-
 ratus intelligitur. Credibile erat Virgilium, qui in
 omni genere prævaluerit, Bucolica primum, Geor-
 gica secundum, Aeneida tertium voluisse conscri-
 bere. Aut ideo potius primò Bucolica scripsit, ut in
 ejusmodi carmine, quod & paulo liberius, & magis
 varium quàm cetera est, facultatem haberet captan-
 dæ Cæsaris indulgentiæ, recuperandi quæ agri, quem
 amiserat. Ob hanc causam die tertio Iduum Mar-
 tiarum C. Cæsare interfecto, cum Augustum Cæsa-
 rem penè puerum veterani milites, non abnuente
 Senatu, sibi ducem constituissent, exorto civili bel-
 lo, Cremonenses, cum ceteris ejusdem studij, adver-
 sarios Augusti Cæsaris adjuverunt. Unde factum
 est, ut cum victor Augustus in eorum agros vetera-
 nos deduci jussisset: non sufficiente agro Cremo-
 nensium, Mantuani quoque, in quibus erat Virgi-
 lius, maximam partem suorum finium perdiderint,
 eò quòd vicini Cremonensibus fuerant. Sed Virgi-
 lius Augusti familiaritate, suoque carmine fretus,
 centurioni Ario obsistere ausus est. Ille statim, ut
 miles, ad gladium manum admovit. Cumq; se in fu-
 gam proripuisset poëta, non prius persequendi finis
 fuit, quàm se in fluvium Virgilius coniecisset. Sed
 postea

VIRGILII VITA.

postea Mæcenate & Pollione & ipso Augusto faventibus, agros suos recepit. Intentio libri, quam *σχέπον* Græci vocant, imitatione Theocriti Poëtæ constituitur: qui Siculus & Syracusanus fuit. Est etiam intentio, in laudem Cæsaris, & principum ceterorum, per quos in sedes suas redijt, omnia deduci. Unde, ut & delectationem, & utilitatem finis contineret, secundum præcepta cuncta confecit.

Quæri solet, cur non plures, quam decem Eclogas conscripserit. quod nequaquam mirandum videbitur ei, qui consideraverit ætatem scenarum, pastoralium, quæ ultra hunc numerum non potest proferri: præsertim cum ipse poëta circumspectior Theocrito, ut ipsa res indicat, videatur metueret, ne illa Ecloga, quæ Pollio inscribitur, minus rustica videatur, cum ipsam sic præstruat ipse, dicens: Sicelides Musæ paulo majora canamus. & idem similiter in alijs duabus facit. Illud tenendum esse prædicimus in Bucolicis Virgilij, neque nusquam, neq; ubiq; aliquid figuratè dici, hoc est, per allegoriam. Vix enim propter laudem Cæsaris & amissos agros hæc Virgilio conceduntur: cum Theocritus, quem hic noster toto studio imitari conatur, simpliciter omnino conscripserit.

Q u o d autem in ipso carmine tractari solet, est numerus, ordo, explanatio. Numerus Eclogarum manifestus est: nam decem sunt: ex quibus propriè bucolicæ V I L esse creduntur: nam tres ultimæ propriè Bucolicæ dici non debent, Pollio scilicet, Silenus, & Gallus. Prima igitur continet conquestionem publicam, & privatam gratulationem de agro: & dicitur Tityrus. Secunda, amorem pueri: & dicitur Alexis. Tertia, certamen pastorum: & dicitur Palamon. Quarta genethliacum: & dicitur Pollio. Quinta, epitaphium. & dicitur Daphnis.

- * Varius. Daphnis. Sexta, Metamorphosim; & dicitur* Varus, aut Silenus. Septima, amores diversorum sexuum : & dicitur* Corydon. Octava, Pharmaceutria : & dicitur Damon. Nona continet poetæ conquestionem de amisso agro : & dicitur Mœris. Decima, desiderium Galli : & dicitur Gallus.

Quod ad ordinem spectat, illud scire debemus, in prima tantum, & ultima Ecloga poetam voluisse ordinem servare, quoniam in altera principium constituit, ut in Georgicis ait, Tityre te patulæ cecini sub tegmine fagi : In altera ostendit finem, quippe qui dicat, Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem. Verum inter ipsas eclogas pastorem conscriptumque ordinem nullum esse, certissimum est. Sed sunt qui dicant, initium Bucolici carminis non Tityrum esse, sed illam, Prima Syracosio dignata est ludere versu. Superest explanatio : ad quam antequam veniamus, illud dixerim, tenue esse Bucolicum carmen, & usque adeo ab heroico caractere distare, ut versus quoque hujus carminis suas quasdam cæsuras habeant, & suis legibus distinguantur. Nam cum tribus probetur metrum, cæsura, scansione, modificatione : non erit Bucolicus versus, nisi in quo & pes primus partem orationis absoluerit, & tertius trochæus fuerit, & cæsura, & quartus pes dactylus magis, quam spondeus, partem orationis terminaverit, quintus & sextus pes ex integris dictionibus fuerit : quod Virgilius à Theocrito sæpe servatum, victus operis difficultate, neglexit : in solo principio, incertum industria, an casu, has cæsuras servavit. Nam Tityre dactylus partem orationis absoluit : *tu patu, le recu*, tertium trochæum, quamvis decomposita dictione, conclusit : *bans sub* quartum spondeum pro dactylo. Cum autem subjunxit, *tegmine fagi*, terminatis partibus orationis

VIRGILII VITA.

orationis integram comma perfecit. Cujus rei diligenti-
 am licet in Theocriri ferme omnibus versibus
 admirari. Qui vero supra dicta acri judicio diligen-
 terque considerarit, facile intelliget, quæ in Geor-
 gicis intentio, quique finis fuerit, nec minus etiam
 in Aeneide. Poëmatici styli genera tria sunt: aut
 enim activum, vel imitativum, quod Græci δραματι-
 κόν appellant: in quo personæ loquentes introdu-
 cuntur, sine poëtæ interlocutione: ut sunt tragœ-
 diæ & comœdiæ: δράν enim Græcè agere dicitur:
 quo genere scripta est Prima, Tityre tu patulæ: &
 nona, Quò te Mœri pedes. Aut enarrativum: quod
 Græci διηγηματικόν appellant: in quo poëta ipse lo-
 quitur sine interpositione personæ: ut tres primi
 Georgicôn libri: item Lucretij carmina. Aut com-
 mune, vel mistum: quod Græci μιχτόν appellant:
 ubi & poëta ipse loquitur, & intro-
 ductæ personæ: ut Virgilij
 Aeneis.

P. VIRGILII
MARONIS VITA A FOCA,
GRAMMATICO VRBIS

Romæ, versibus edita, quam cor-
rexit Joseph. Scaliger.

P R Æ F A T I O.

O *Vetustatis memoranda custos,
Regios actus simul, & fugaces
Temporum cursus docilis referre,
Aurea Clio :*

*Tu nihil magnum sinis interire,
Nil mori clarum pateris, reservans
Posteris prisca monimenta seculi
Conditâ libris.*

*Sola fucatis variare dictis
Paginas nescis : sed aperta quicquid
Veritas prodit, recinis per ævum
Simplice lingua.*

*Tu senescentes titulos laborum
Flore durantis reparas juventa :
Militat virtus tibi, te notante
Crimina pallent.*

*Tu fori turbas, strepitusq; litis
Effugis dulci * moderata cantu :
Nec retardari pateris loquelas
Compede metri.*

* modulata.

Hic

*Hic fave dictis. retegenda vita est
Vatis Etrusci, modò qui perenne
Romula voci decus adrogavit
Carmine sacro.*

MÆoni specimen vatis veneranda Maronem
Mantua Romuleæ generavit flumina lingua.
Quis * secunda tuos toleraret Græcia fastus ? * facunda.
Quis tantum eloqui potuisset ferre tumorem,
Aemula Virgilium tellus nisi Tusca dedisset ?
Huic genitor figulus, Maro nomine : cultor agelli,
Ut referunt alij tenui mercede locatus.
Sed plures figulum. Quis non miracula rerum
* Hæc stupeat ? Dives parvus de paupere vena * hic.
* Eruit : figuli soboles nova carmina finxit. * Emicuit.
Mater Polla fuit, Magij non infima proles,
Quem jocerum probitas fecit jam * data Maroni. * clara.
Hæc cum maturo premeretur pondere ventris,
Ut solet, in somnis animus ventura repingens
Anxius, & vigili præsumere gaudia cura,
Phæbei nemoris ramum fudisse putavit.
O sopor indicium veri ! nil certius unquam
Cornea porta tulit. facta est interprete lauro
Certa parens, onerisq; sui cognoverat artem.
Consule Pompejo vitalibus editus auris,
Et Crasso, tetigit terra, quo tempore Chelas
Iam mitis Phaëthon post Virginis ora receptus.
Infantem vagisse negant. nam fronte serena
Conspexit mundum, cui commoda tanta ferebat.
Ipse puerperis adrisit lætior orbis :
Terra ministravit flores, & munere verno

Herbida supposuit puero fulmenta virescens.

Præterea si vera fides, sed vera probatur,

Lata cohors apium subito per rura, jacentis

Labra favis rexit, dulces fusura loquelas.

Hoc quondam in sacro tantum mirata Platone

Indicium linguae memorat famosa vetustas.

Sed Natura parens properans extollere Romam

Et Latio dedit hoc, ne quid concederet vni.

Insuper his genitor, nati dum fata requirit,

Populeam sterili virgam mandavit arene :

Tempore, quæ nutrita brevi, dum crescit, in omne

Altior emicuit cunctis, quas auxerat ætas.

Hæc propter placuit puerum committere Musis,

Et monstrare viam venturæ in secula famæ.

Tum Ballista rudem lingua titubante receptum

Instituit primum : quem nox armabat, in vmbria

Grassari solitum. Crimen doctrina tegebat.

Mox patrefacta viri pressa est audacia saxi.

Incidit titulum juvenis, pro pignora vatis

Edidit. auspicijs suffecit pœna magistri.

premitur. Monte sub hoc lapidum * tegitur Ballista sepultus

Nocte die tutum carpe viator iter.

Nos tamen hoc brevius si fas simulare Maronem.

Ballistam sua pœna tegit, via tuta per oras.

Hic Ballista jacet : certo pede perge viator,

Carcere montoso clausus Ballista tenetur,

Securi fraudis pergite nocte viri.

Quid trepidas tandem gressu pavitante viator ?

Nocturnum furem saxeus imber habet.

Ballistæ vitam rapuit lapis. ipse sepulcrum

Intulit. vmbra nocens pendula saxa tremat.

Crimina latronis dignissima poena coercet,
Duritiam mentis damnat ubiq; lapis.

1 2
2 2

Hinc culicis tenui praelusit funera versu.

Parve culex, pecorum custos, tibi
tale merenti (reddit.

Funeris officium vitæ pro munere,

Tum tibi * Scironem, Maro, contulit ipsa Magistrum * Scironem.

Roma potens, procuresq; suos tibi junxit amicos.

Pollio, Mecenas, Varius, Cornelius ardent.

Et sibi quinq; rapit per te victurus in ævum.

Musa refer, quæ causa fuit componere libros.

Sumserat Augustus rerum moderamina princeps.

Iam necis ultor erat patriæ: jam cæde piorum

Perfusus. acies legitur visura Philippos.

Cassius hic magni vindex, & Brutus in armis

Intereunt. victor nondum contentus opimis

Emeritas belli spolij ditasse cohortes,

Proscripsit miserae florentia rura Cremonæ,

Totaq; militibus precium concessa laborum

Præda fuit. violenta manus bacchata per agros.

Non flatus, non tela Jovis, non spumeus amnis,

Non imbres rapidi, quantum manus impia vastat,

Mantua tu conjuncta loco, sociata periclis,

Non tamen ob meritum miseram vicinia fecit.

Iam Maro pulsus erat: sed viribus obvius ibat

Fretus amicorum clypeo: quum pæne nefando

Ense perit. quid dextra furis? quid viscera Romæ

Sacrilego mucrone petis? tua bella tacebit

Posteritas, ipsumq; ducem, nisi Mantua dicat.

Non tulit hanc rabiem doctissima turba potentum.

Itur ad auctorem rerum. quid Martius horror
 Egerit, ostendunt: quid tunc misera tulisset.
 Caesaris hic placido nutu repetuntur agelli.
 His auctus meritis cum digna rependere vellet,
 Invenit carmen, quo munera vincere posset.
 Prædia dat Caesar, quorum brevis usus habendi:
 Obtulit hic laudes, quas secula nulla flescant.
 Pastores cecinit primos. hoc carmine Consul
 Pollio laudatur terræ revocantibus annis
 Composito. post hæc ruris præcepta colendi
 Quattuor exposuit libris, & commoda terræ
 Edocuit geminis anno minus omnia lustris.
 Inde cothurnato Teucrorum prælia versu
 Et Rutulūm tonuit. bisseña volumina * sacrum
 Formavit donata Duci, trieteride quarta,
 Sed loca, quæ vulgi memoravit tradita fama
 Aequoris, & terræ, statuit percurrere vates,
 Certius ut libris oculo dictante notaret.
 Pergitur: ut Calabros tetigit, livore nocenti
 Parcarum, vehemens luxavit corpora morbus,
 * minantia. Hic ubi languores, & fata * micantia sensit.

* * *

Cetera desiderantur.

Καὶ φίλος αὐσονίοισι λιγύθροος ἔπρεπε κύκνος
 * Πλείως ὤεπ' ἱνς Βιργίλλιος. ὃν ποτε ῥώμης * ^{πνεύων.}
 θυμβρίας ἄλλον ὄμηρον ἀνέτρεφε * ^{πά-} * ^{πατρίδ'.}
 τριος ἤχῳ.

P. OVIDII NASONIS
 de Aeneide Virgilij.

*Et profugum Aenean altae primordia Romæ ;
 Quo nullum Latio clarius extat opus.*

Ejusdem ad Augustum.

*Et tamen ille tuæ felix Aeneidos auctor
 Contulit in Tyrios arma virumq; toros.
 Phyllidis hic idem, teneræq; Amaryllidis ignes
 Bucolicis juvenis luserat ante modis.*

SEXTI AURELII PRO-
 PERTII.

*Ælia Virgilium custodis littora Phæbi,
 Cæsaris & fortes dicere posse rates.
 Qui nunc Aeneæ Trojani suscitât arma :
 Iactatq; Lavinis mœnia littoribus.
 Cedite Romani scriptores, cedite Graij.
 Nescio quid majus nascitur Iliade.
 Tu canis umbrosi subter pineta Galefi
 Thyrsin, & attritis Daphnin arundinibus.
 Utq; decem possint corrumpere mala puellam :
 Missus & impressis hædus ab vberibus.*

VIRGILII VITA.

*Felix, qui viles pomis mercaris amores,
Huic licet ingratae Tityrus ipse canat.*

*Felix, intactum Corydon qui tentat Alexiæ
Agricolæ domini carpere delicias.*

*Quamvis ille sua lassus requiescit avena,
Laudatur faciles inter hamadryadas :*

*Tu canis Ascræi veteris præcepta poetæ,
Quo seges in campo, quo viret herba loco,
Tale facis carmen docta testudine, quale
Cynthius impositis temperat articulis.*

D. AVGVSTINVS.

Virgilium pueri legant, vt poetæ magnus omniumq; præclariss. atq; optimus, teneris imbibitus annis, non facile oblivione possit aboleri.

GEOR-

GEORGIUS FABRI-
CIUS CHEMNICENSIS AD
Martinum Pisonem avunculum, de
excellencia Poëtarum apud
Latinos.

Cui vatam primas dem partes, Piso, rogatus,
Quos tulit Augusti florens virtutibus ætas,
Nil dixi melius, nil sacra Aeneide majus :
Pondera seu rerum spectes, sive addita rebus
Verba, figurarum seu tu mireris honorem,
Quid verò in vita rectè praveq; geratur,
Non ita Pythagoras, non mens excelsa Thaletis
Perspexit : non sic docuit schola docta Platonis :
Ponit ut ante oculos vis ingenumq; Poeta.
Quid bonus & fortis princeps, quam debeat esse
Spes in promissis plane indubitata deorum,
Illustre exemplum est Anchisa maxima proles.
Quidnam animi ingentes, ætas quid fervida possit,
Audacis timidiq; probat miserabile fatum
Ductoris Rutuli : dirus Mezentius hic est.
Quem ferro atq; odijs Hetruria tota petebat,
Donec fuso oculos hostiles sanguine pascit.
Nec sua magnanimo constantia tuta Latino est,
Conanti incensum populi cohibere furorem.
Non Lausum pietas, non mens Pallanta virilis
Texit, Pergameo hic, Rutulo cadit alter ab ense.
Hic quid amica fides possit, laudisq; cupido,

Cum

Cum socio Hyrtacide monstrabit nobile letum:
Hos habet à primis libris extrema tumultus
Pagina, quàm latè imperitet vitiosa voluptas,
Troja docet Paridis malè perditæ propter amorem.
Nec fuit Aeneæ magni sapientia tanta,
Ut blande thalamos reginæ linqueret vltro,
Quamvis audierat non vna voce deorum
Promitti gentem Italia, quæ viribus olim
Subijceret totum justis & legibus orbem.
Illa tamen captus præsentis imagine regni,
Reginæq; dolis, hærebat, donec ab alto
Missus Atlantiades abitum tentare coëgit.
Quod si cum socijs mansisset stultus inersq;
Imperio natum æterno, sociosq; perenni
Orbasset laude, & vixisset turpiter ipse.
Ergo nigros tranasse lacus, stygiamq; paludem,
Et terra atq; mari subijssse pericula, multo
Utilius fuerat, quam dulcia carpere, nardo
Tingere molle caput, Tyrio splendescere in ostro.
Ista sub exemplis alienis admonet vnus
Ille Poëtarum egregius vitæq; magister.
Huic tamen adyces alium, me iudice, rectè,
Cui lyra dulce sonat, cui barbitos aurea fulget,
Quiq; omnes vitæ pinxit ludendo colores.
Quod non audebit pater, & pallefcet amicus
Dicere peccatum, seu plebs sis, sive potente
Natus rege, palàm tibi concinet, atq; in apertum
Eruct, excutietq; animos sub vulpe latentes:
Et, quàm sis turpis, licet auro vestis, Eois
Dextra nitet gemmis, detracta pelle docebit.
Derogo nil alijs, quos laudat fama, poëtis,
Verum hos credo magis divino nomine dignos.

JOAN-

JOANNIS JOVIANI
PONTANI AD ANTIMA-
chum Mantuanum de Virgi-
lij natalibus.

Dulcebat choreas Veneris puer inter oleres,
Eridanus placidis quàm nemus ambit aquis.
Naides, & sociæ varia sub veste Napæ
Fundebant raris carmina culta modis.
Ipse manu rutilam gestabat ab ære sagittam,
Et levis instabili sub pede pulsat humum.
Quæq; movet pennas, tremulæ stridere favillæ,
Perq; levis frondes sparsilis aura micat.
Eridanus spectat flaveni crine superbus,
Populeo madidum cinctus honore caput.
Mincius & spectat varianti letus amictu,
Mincius Ausonie clarus honore iube.
Spectat arundineo formosus Mela galero,
Dives & undosis Abdia gurgitibus.
Quiq; omnes socij regem vererantur, & ipsi
Quiq; sciant fontes, quæq; palustris aqua.
Ecce autem niveis Cycnus se sustulit alis,
Cycnus olorini duxq; decusq; chori,
Deq; manu pueri rostro plaudente sagittam
Eripit, & cantu sidera summa petit.
Concepit flammæ ferro stridente sagitta:
Gaudet olor, fraudem ridet & ipse puer,
Inq; sinum Minci rutulis delapsa favillis
Afflavit tenero fulgida amore senem.

Hinc

D E V I R G I L I I

Hinc in Pasiælen telo flammante reluxit,
 Pasiæle vulnus sensit & ipsa suum.
 Instauravit amor choreas. suspirat uterq;
 Cantat olor: cantu consonat omne nemus.
 Senserunt flammæ ripæ, sensere salicta:
 Infantem decimo sidere Nympha parit.
 Excipit hunc, tepidog; sinu complexa Melisse,
 Blanda fovet, blandis conciliatq; locis.
 Instratum lauri folijs, somnog; gravatum
 Tutanturq; & apes, labraq; melle linunt.
 Hinc Musæ placidis salicibus docuere sub umbris,
 Sebethus liquidis quæ fluit vber aquis.
 Inde specu exceptus, viridisq; in pæpe Vesevi
 Pastor agens cecinit Tityre coge pecus.
 Huc ades o Melibœe, caper tibi salvus, & hœdi,
 Ite domum saturi, nox venit, ite greges.
 Post lætas segetes, quo sidere vertere terram
 Conveniat, Baccho qui sit & apius ager.
 Cura bouum quæ sit, pecori quis cultus habendo,
 Et docuit præsis mella liquare favis.
 Felix arum cultu, felicior armis,
 Dum profugum Aeneam, dum canit arma virum.
 Illi Vulcanus clipeum, sua Mulciber arma
 Aptat, & in classem corruit omne nemus.
 Illi fatorum seriem, gentisq; togatæ
 Deiphobe Glauci monstrat, & omne genus.
 Inde sedens ebores in niveo Sebethida ad undam
 Colligit Hetruscas, Marrubiasq; manus.
 Agmen agit Lausus, magniq; ipse agminis instar,
 Attrituq; pedum terra Sabina tremuit.

Et

N A T A L I B V S.

*Et quoties raucum genuit cava buccina, matres
Presserunt natos pectora ad ipsa suos.*

*O salve Italicum gentis decus, in Latium qui
Aonio ducis vertice Pieridas*

*Salve & Idumæas debet cui Mantua palmas,
Cui Phœbus Latio vestit honore comam.*

*Sparge Charis roremq; tuum, Syriosq; liquores;
Parthenope violas Mantua funde rosas.*

*Ipse aram statuens vati, venerare Camœnas
Antimache, & patriæ concine grata tuæ:*

*Quæ puerum genuit; cuius sub voce locutæ
Pierides nostrum constituere decus.*

M. A N T O N. C A S A
N O V Æ.

*Dicite, qui ripas Minci coluistis, olores
Vobiscum exorta est gloria Virgilij?*

*Dic mihi Parthenope, sis sis pulcerrima semper,
Virgiliusne tuo decidit in gremio?*

*Et meruit, cui contigerat nasci inter olores,
Inter Sirenum decubuisse choros.*

J U L. C Æ S. S C A L I
G E R I.

*Mantua dat: Calabri rapiunt: retulere Maronem
Sylvæ gregi, ruri semina, bella duci.*

*Humanorum operum numeris & carminis alti
Exhaustis, tecum est jam mihi terra nihil.*

A D

AD GREGORIUM BERS-
MANVM de editis ab eo Virgilij
& Ovidij operibus

FRANC. MODIUS
BRUGENSIS.

Ingenij, Bersmane, potens, quod Phœbus Apollo
Ingenua quavis arte maderè dedit.
Quod tibi, quod tali reddent pro munere munus,
Quotquot amant certis claudere verba modis,
Heroo tibi quo princeps in carmine vates,
Quiq; Tomitano non bene in orbe jacet,
Tanto, & tam vigili studio sunt editi, ut illis
Nil vltra quidquam accedere posse putem?
Dudum & in hoc, & in illo imitando multa nota-
Non dubium ad laudem quæ via sternit iter. (ras:
Nec satis ad decus hoc: satagis conjungere, ut ho-
Integer auspicijs esset vterque tuis. (rum
Faveruntq; adeo his Musæ conatibus ipsæ;
Favit Musæi duxq; paterq; chori.
Iamq; corona duplex tibi quærneæ (civibus olim hic
Summus servatis nempe duobus honos)
Tertia debetur, Bersmane, & laurea; cingant
Nobile de prisco quæ tibi more caput.

P. VIR-

L
COMPLEXIO ECLOG. I.

A

P.VIR.

P. VIRGILII MA-
RONIS BVCOLI-
CON
ECLOCA I. TITYRUS.

ARGVMENTVM.

QUERELAS continet hæc Ecloga duorum senum, de calamitate & miseria bellorum civilium : quibus grassantibus usuveniret, ut veteres agrorum domini, agris & possessionibus paternis avitis exterminarentur. Quod si fortè aliqui benignitate & favore potentum in agellis suis remanerent : ii plane divino quodam numine conservati viderentur : sicut hic Tityrus : quem Melibœus pastor (cuius nomine quemvis Mantuanum pastorem hic intelligimus) finibus suis pulsus à milite veterano, eo nomine beatum prædicat, atque collatione felicitatis ipsius, errorum & exilii sui misérias exaggerat. Contra Tityrus (qui Virgilii personam sustinet) consertis prædiis suis jam securus Augustum beneficii istius autorem miris in cælum laudibus effert : & sub finem Eclogæ Melibœum, imminente jam nocte, rustica quadam comitate ad hospitium invitat. Est autem poema hoc *δραματικόν*, seu (ut nonnulli appellāt) *ἀλλογητικόν*, propter expositionem collatam in personas, quæ in hoc colloquentes introducuntur.

MELIBOEUS. TITYRUS.

TITRUS.

TITIRE, tu patula recubans sub a tegmine
fagi,

Sylvestrem b tenui Musam meditaris a-
vena:

Nos patriæ fines, & dulcia linquimus arva,

Nos patriâ c fagimus: tu Tityre lentus d in umbra b

Formosam resonare doces Amaryllida e sylvas.

TI. O Melibœe, Deus nobis hæc oia fecit.

Namq; erit ille mihi semper Deus, illius aram

Sæpe tener nostris ab oribus imbuet agnus.

Ille meas ferrare boves (ut cernis) & ipsum

Ludere, g quæ vellem, calamo permisit agresti.

ME. Non equidẽ invidio, miror magis: undiq; totis

Usq; adeo* turbatur agris, en ipse capellas

† Protinus ager ago, hanc etiam vix Tityre duco,

Hic inter densas corylos modò namq; gemellos,

Spem gregis, h ah, silice in nuda connixa reliquit.

Sæpe malum hoc nobis (si mens non laeva fuisset)

i De cælo tactus memini prædicere quercus.

* Sæpe sinistra cava prædixit ab ilice cornix.

Sed tamen, iste Deus qui sit, k da Tityre nobis.

TI. Urbem, quã dicunt \ Romam, Melibœe, putavi

Stultus ego huic nostræ similem, quò sæpe solemus

Pastores ovium teneros depellere fetus.

Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos

h oia t & à loco. Amplificatio ab omine. i Fulmine

percussas. * Versus hic nothus putatur, ideoq; in multis

codicibus non legitur. k dic: Sicut accipe pro audi Euripid. δ & ἡμῶν.

i Laus urbis Romæ, est comparatio bucolica.

3 ἀντίθεσις for-
tunæ utriusq;
senum.

a ὑπένεργε
καλύπτει

Col. Umbræ
Periphrasis.

b Carmen pa-
storiciū, με-

τωννυ. Vide

Viët. l. 17. c. 7.

Var. lect.

e Exulamur.

d Pathos à loco

e Amaryllis

nomē celebre

apud Theocri-

tum: quo hic

Romam innui

putant ἀλλη-

γοεικῶς.

f Liberè vaga-

ri.

g Huiusmodi

lusus πᾶσι

Græcis sunt, &

illorum scri-

ptores πα-

γιογράφου.

* turbamur.

† protinus.

αὐτὸν: Sic ali- *Noram: sic parvis componere magna solebam.*
 bi Ecquis, & *Verum hæc tantum alias inter caput extulit urbes,*
 Ecquid, *Æn. 3.* *Quantum lenta solent inter viburna cupressi.*
 Ecq; jã puero *ME. Ecquæ tanta fuit Romã tibi causa videndi?*
 est amissæ cu- *TI. Libertas: quæ sera, b tamen respexit inertem,*
 ra par. *δαινακόλασθον Candidior e postquam tondenti barba cadebat:*
 c Periphraſtica *Respexit tamen, & longo post tempore venit,*
 indicatio æta- *Postquam nos Amaryllis d habet, Galatea reliquit.*
 tis senilis. *Namq; (fatebor enim) dum me Galatea tenebat,*
 d Amaryllis, *Nec spes libertatis erat, nec cura e speculi.*
 Roma: Gala- *Quantvis multa meis exiret victima septs,*
 tea, Mantua. *Pignus & ingrata e premeretur casus urbi:*
 Vid. Pol. lib. I. *Non unquã gravis ære domũ mihi dextra redibat.*
 epist. 2. *ME. Mirabar, quid mœsta Deos g Amarylli vocares,*
 e Synæresis. *Cui pendere sua patereris in arbore * poma:*
 f Lacte presso *Tityrus hinc aberat. ipse h te Tityre pinus,*
 cogereetur. *Ipsi te fontes, ipsa hæc arbusta vocabant.*
 g Apostrophe *TI. Quid facerem? neq; servitio me exire licebat,*
 ad urbem Ro- *Nec tam presentes i alibi cognoscere divos.*
 mam. *Hic illum vidi iuvenem k. Melibœe, quotannis*
 * mala. *Bis senos l cui nostra dies altaria fumant.*
 b Pathos à ru- *Hic mihi m responsum primus dedit ille petenti:*
 ris amœnitate *Pascite, ut ante, boves, pueri, submitтите tauros.*
 i Propitios. *ME. Fortunate n senex, ergo tua rura manebunt,*
 k Augustum, *Et tibi magna satis: quanvis lapis omnia nudus,*
 qui juvenis *Limofq; palus obducat pascua iunco:*
 admodũ rerũ *Non insueta graveis tentabunt pabula fetas,*
 potius est. *Augusti indicet. Germ, al.*
 l Singulis Ka- *n μαχαρισμός: senem autem dicit, quia duo rustici senes ad hoc col-*
 lendis. *loquium introducuntur.*
 m Tanquam *Nec*
 ex adyto, ut

Nec mala vicini pecoris contagia ledent.
 Fortunate senex, hîc inter flumina a nota,
 Et fontes sacros, frigus captabis opacum,
 b Hinc tibi, quæ semper vicino ab limite sepes
 Hyblæis apibus florem depasta salicti,
 Sæpe levi somnum suadebit inire susurro:
 Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras.
 Nec tamen interea rauca, tua c cura, palumbes,
 Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.
 Tl. d Ante leves ergo pascentur in æthere cervi,
 Et freta destituent nudos in littore pisces:
 Ante, pererratis amborum finibus, exul
 Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim:
 Quam nostro illius labatur pectore vultus.
 ME. e At nos hinc, alij sitienteis ibimus Afros:
 Pars Scythiâ, & rapidû Cretæ veniemus * Oaxen,
 Et penitus toto f divisos orbe Britannos.
 En unquam patrios longo post tempore fines,
 Pauperis & tuguri g congestum cepiste culmen,
 Post aliquot (mea regna) videns, mirabor h aristas?
 i Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
 Barbarus has segetes? en quò discordia cives
 Perduxit miseros, en queis consevimus agros.
 k Indere nunc Melibœe pyros, pone ordine vites.
 Ite meæ (quondam felix pecus) ite capellæ
 Non ego vos post hæc viridi proiectus in antro,
 Dumosa pendere præcul de rupe videbo.
 Carmina nulla canam: non me pascente, capellæ
 i Exclamatio χετλιασική adversus bellum civile.
 k Ἰπποστροφή.

a Padum & Minciû. Topographia ruris Virgiliani.
 b Ordo est: Hinc sepes à vicino limite, quæ semper est depasta florē salicti apibus Hyblæis, sæpè &c. Amplificatio commodorum ruris.
 c σύνθεσις.
 d Impossibilium congerie gratias Augusto immortalis se debere profitetur.
 e Antithesis suæ miseriæ.
 * Oaxem. Vide Ang. Pol. in miscell. cap. 37.
 f Hyperbole. vel ἔξω τῆς οἰκισµένης, ut scripsit Plutar. in Cæsare.
 g Periphrasis. casæ rusticæ.
 h Metalepsis.

* Poteras.

■ Maturæ.

b Notatio

crepusculi

imminentis.

*Florentem cytisum, & salices carpetis amaras.**TI. Hic tamen hanc mecū* poteris requiescere no-
Fronde super viridi. sunt nobis mitia poma, (etiam
Castaneæ a molles, & pressi copia lactis.**b Et iam summa procul villarū culmina fumāt,
Maioresq; cadunt altis de montibus umbra.*

ECLOGA II. ALEXIS.

ARGVMENTVM.

Corydon pastor Alexidis pueri amore captus, nihil eorum prætermittit, quæ ad puerilem animum demulcendum, mutuūque amorem conciliandum, possunt pertinere. Verūm, ubi se neque querelis, neque blanditiis, aut munusculis quicquam proficere intelligit, tandem ad se rediens, dementiamq; suam agnoscens, ad intermissam rei familiaris curam sibi statuit revertendum: ut assuetu labore, infelices sui amoris (qui ferè ex otio nasci solet) tædium discutiat. Per Corydonem autem, (si Donato credimus) Virgilium: per Alexim, Alexandrum accipimus, Pollionis puerum, quem postea ab eo dono accepit. Sed aliis [si quid allegoriæ in hac ecloga querendum sit] visum fuit, Virgilium hoc poemate indicasse contemptum humanitatis & literarum, atque in his despiciendis fastidium & fastum opulentiz. Et est concinnatum hoc argumentum magna ex parte ex Theocriti Comaste, cum forma expositionis μικτή, hoc est, mixta ex narratione simplici & actiuosa. Nam post narrationem poetæ, introducitur persona Corydonis, deplorantis suam fortunam, & miseram amoris non mutui conditionem.

Formosum

Formosum pastor Corydon ardebat Alexim,
 Delicias domini: nec, quid speraret habebat.
 Tantum inter densas, umbrosa cacumina, fagos
 Assidue veniebat: ibi hac incondita solus
 Montibus & sylvis studio iactebat a inani.
 O crudelis Alexi, v nihil mea carmina curas,
 Nil nostri miserere: mori me deniq, coges.
 Nunc cetiam pecudes umbras & frigora captant,
 Nunc virides etiam occultant spineta lacerios:
 Thestylis & rapido fessis messoribus est u
 Allia, serpyllumq, herbas contundit olenteis.
 At mecum rancis, tua dum vestigia lustras,
 Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.
 Nonno fuit satius iristeis Amaryllidis iras,
 Atq, superba pati fastidia? nonne Menalcam?

A 4

Quam

a Effutiebatur.
 b Alexander
 puer Augusti
 Caesaris.

c nā 90

a tempore. Et
 est notatio
 temporis me-
 ridiani.

Increpatio,
 quod satius
 fuisset priori-
 bus amoribus
 perfrui, quam
 novos qua-

tere.

- a** Apostrophe *Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses.*
Ὅμοιοι πικρῇ. O formose a puer, nimis ne crede colori.
- b** *ἀλλήγοει- b Alba ligustra cadunt, vacinia nigra leguntur.*
κῶς innuit *Despectus tibi sum, nec, quis sim, queris Alexi:*
 formosis im- **c** *Quam dives pecoris nivei, quam lactis abundas.*
 probis | aut le- *Mille meae Siculis errant in montibus agnae:*
 vibus minus *Lac mihi non estate novum, non frigore defit.*
 formosos, sed *& Canto, quæ solitus, si quando armenta vocabat,*
 constantes *Amphion d Dirceus in Acteo e Aracyntho.*
 probos an- *Nec sum adeo informis: nuper me in littore vidi,*
 referri. *Cum placidum ventis staret mare. non ego Daphnim*
e Rustica & a- *Iudice te metuas, si nunquam fallit imago.*
 matoria sui *O tantum libeat mecum tibi sordida rura.*
 ipsius com- *Atq, humileis habitare casas e figere cervos,*
 mendatio. *Hædorumq, gregem viridi compellere hibisco.*
d Amphion *Mecum una in sylvis imitabere Pana canendo.*
 poeta fuit, qui *Pan f primus calamos cera coniungere plures*
 concivit saxa, *Instituit: Pan curat oves, oviumq, magistros.*
 ut in mœnia *Nec te pœniteat calamo trivisse labellum.*
 coirent, atque *Hæc eadem ut sciret, quid non faciebat Amyntas?*
 ita Thebas *Est mihi disparibus septem compacta g cicutis*
 conditas esse *Fistula, Damætas dono mihi quam dedit olim:*
 ajunt. De *Et dixit moriens, Te nunc, h habet ista secundum.*
 quo Orat. in *Dixit Damætas invidit stultus Amyntas.*
 arte. *Præterea duo, nec i tuta mihi valle reperti*
e Aracynthus *Capreoli, sparsis etiam nunc pellibus albo,*
 mons Bœo- *Bina die siccant k ovis ubera: quos tibi servo.*
 tix, quæ Act. *g Synecdoche, id est, cannis. b Hypallage. i A difficulta-*
 vocat q. d. li- *te & numero munus commendat. k Sugunt.*
 toralem.
- f** Amplificat *Iam-*
 studiū musi-
 ca, & pasto-
 rum condi-
 tionem, ex-
 emplo Panos.

Iampridem à me illos abducere Thestylis orat: a Amatoris
minax.
 Et a faciet, quoniam sordent tibi munera nostra.
 Huc ades ô formose puer, tibi lilia plenis,
 Ecce, ferunt Nympha calathis: tibi candida Nais, b λευκóια vel
ἰσ λευκά.
 b Palentes violas, & summa papavera carpens,
 Narcissum, & florem iungit bene olentis anethi.
 Tum casia, atq; alijs intexens suavibus herbis,
 Mollia luteola pingit c vacinia caltha. c A more pi-
ctorum
translatio.
 Ipse ego cana legam tenera lanugine mala,
 Castaneasq; nuces, mea quas Amaryllis amabat. d Apostro-
phe.
 Addã cerea pruna: & honos erit huic quoq; pomo: e Increpatio
sua ipsius per-
versitatis.
 Et vos d ô lauri carpam, & te proxima myrte.
 Sic posite quoniam suavis miscetis odores.
 Rusticus e es Corydon, nec munera curat Alexis: f Aug. Cæsar,
quem Iolam
nominat qua-
si lulum.
 Nec si muneribus certes, concedat f Iolas.
 Eheu quid volui misero mihi? floribus g Austrum g Metaphora
proverbii.
 Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.
 h Quē fugis ab demens? habitârũt di quoq; sylvas, h Rursus hor-
tatur Alexin,
ut se redamet,
idq; ab exem-
plo.
 Dardaniusq; Paris. Pallas, quas condidit arces,
 Ipsa colat: nobis placeant ante omnia sylva.
 Torva leana lupum sequitur, lupus ipse capellam: i Ἐπιφώνη-
μα.
 Florentem cytisum sequitur lasciva capella:
 Te Corydon ô Alexi. i Trahit sua queng; voluptas k Amoris per-
severantis ex-
aggeratio.
 k Aspice, aratra iugo referunt suspensa iuvenci,
 Et sol crescentes decedens duplicat umbras: (ri? l Refutatio
castigantis
seipsius.
 Me tamen urit amor, quis enim modus adsit amo-
 Ab \ Corydon Corydon, quæ te dementia cepit?
 Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est.
 Quin tu aliquid saltem potius, quorũ indiget usus,

■ Fiscellam
texis.

*Viminibus, a molliq; paras detexere iunco.
Invenies alium, si te hic fastidit Alexis.*

ECLOGA III. Pa-
læmon.

ARGUMENTVM.

Menalcas & Damoetas pastores, mutuis primū inter sese conviciis certant: mox interveniente Palæmone iudice, amœbæi carminis lege disceptant, ubi neuter vincitur, sed uterque alteri, Palæmonis sententia, exæquatur. Est autem ecloga hæc expressa ex duobus Theocriti Idylliis, quarto & quinto: quorum formam etiam, quæ in utroque actiuosa est, quod genus expositionis *δραματικόν* nominatur, poeta retinuit.

MENALCAS, DAMOETAS,
PALÆMON.

Dic mihi Damœta, cuium pecus? an Melibœi? **a** Amoribus
D. Non, verum Ægonis: nuper mihi tradidit **Æ** indulget.
ME. Infelix ô semper ovis pecus. ipse a Nearā (gō. **b** Objectio
Dum fovet, ac, ne me sibi preferat illa, veretur, furti, cujus-
His **b** alienus oves custos bis mulget in hora: nes μολγοί
Et succus pecori, & lac subducitur agnis. Græcis sunt,
DA. Parcius ista viris tamen obijcienda memento. **γ** τὸ
Novimus c & qui te, transversa tuentibus * hircis, ἀμέλγειν.
Et quo (sed faciles nymphæ risere) sacello. **c** Recrimina-
ME. Tum credo, & cum me arbutum videre **My** tio cum ho-
Atq; mala vites incidere falce novellas. (conis, nestia aposio-
DA. Aut hic ad veteres fagos, cū Daphnidis e arcu * hircus, id
Fregisti, & calamos: quæ tu perversæ Menalca: est, oculorum
Et cum vidisti puero donata, dolebas: angulis.
Et, si non faliquâ nocuisses, mortuus esses. **d** Ironica re-
ME. **g** Quid domini faciēt, audēt cum talia fures? criminatio.
Non ego te vidi Damonis pessime caprum **e** Notatio a-
Excipere insidiis, multum latrante Lycisca? cerbis. invi-
Et cum clamarem, Quò nunc se proripit ille? diç.
H Tityre coge pecus: tu post carecta latebas. **f** Aliqua ra-
DA. An mihi cantando victus non redderet ille. tione.
Quem mea carminibus meruisset fistula caprum? **g** Figura pro-
Si nescis, imens ille caper fuit, & mihi Damon verbialis.
Ipse fatebatur, sed reddere posse negabat, [cera **i** Ut debitum
ME. Cantando tu illum? aut unquam tibi fistula victoria præ-
Innēta fuit? non **k** tu in triviis in nocte solebas mium.
Stridenti miserum stipula disperdero carmen? **k** Elevatio
DA. Vis ergo, inter nos, quid possit uterq; vicissim Musica Da-
Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuses, mœta.
Bis cantus. **l** Provocatio
ad certamen

a Horat. Illic *Bis a* venit ad mulctram, binos *b* alit ubere fetus)
 iniussæ veniunt Depono: tu dic, necum quo pignore certes,
 ad mulctra ME. De grege non ausim quicquam deponere tecum.
 capellæ. Est mihi namq, domi pater, est iniusta noverca:
 b Quoq; tem- Bisq, die numerant ambo pecus, alter & hœdos.
 pore duos. Verum id quod multò tute ipse fatebere manus,
 c Mecum cer- (Insanire c libet quoniam tibi) pocula d ponam.
 tare conatu
 quodam insa- Fagina, celatum divini opus Alcimedontis:
 nia. Lenta quibus torno * facili super addita vitis,
 d Pocula com- Diffusos hedera vestit pallente corymbos.
 mendat à ma- In medio duo signa, Conon: & quis e fuit alter?
 teria, & ope- Descripsit radio f totum qui gentibus orbem,
 re, & artifice, Tempora quæ messor, quæ curvus arator haberet.
 * fragilis. Nec dum illis labra admovi, sed condita servo.
 e Ignorantia D A. Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
 decora in ho- Et molli circum est ansas amplexus acantho;
 mine rustico. Orpheaq, in medio posuit, sylvasq, sequentes.
 Indicatur a. Nec dum illis labra admovi, sed condita g servo.
 Archimedes. Si ad h vitulã spectes, nihil est quod pocula laudes.
 Vide Claud. Me nunquã hodie effugies: veniã quocunq, voca-
 Epig. Audiat hæc tantũ vel qui venit, ecce Palamõ. ris.
 f Bacillo, seu virga, qua fi- Efficiam, i posthac ne quenquã voce laceffas. (ulla.
 guræ Geome- tra designa- bant in pulve- re. Cic. 5. Tusc. D A. Quin age si quid habes: in me mora non erit
 g Reposita. Nec quenquam fugio, tantum vicine Palamon,
 h Juvencam. Sensibus hæc imis (res k est non parva) reponas.
 i λιτότης est & attentio. P A. Dicite: quãdoquidẽ in molli l cõsedimus herba:
 k Ætiologia. Et nunc m omnis ager, nunc omnis parturit arbor:
 l κατὰ τὸ Nunc frondent sylva, nunc formosissimus annus.
 σιωπώμενον intelligitur & locus & tempus. m ἐκ φεγῆς temporis
 verni. Incipe

Incipe Damœta, tu deinde sequere Menalca.

Alternis adicetis: amant alterna Camœna.

DA. Ab Iove principiū Musæ, Iovis omnia plena:

Ille colit b terras, illi mea carmina cura.

ME. Et me Phœbus amat: Phœbo sua semper apud

Munera sunt, lauri, & suavè rubens hyacinthus.

DA. c Malo me Galatea petit, lasciva puella,

Et fugit ad salices, & se cupit antè videri.

ME. At mihi sese offert ultro meus dignis, Amyn-

Notior ut iam sit canibus non Delia nostris.

DA. Parta meæ e Veneri sunt munera, nanq̃ nota

Ipsè locum, aërie quò congersere palumbes.

ME. Quod potui, puero sylvestri ex arbore lecta

f Aurea mala decem misi, cras altera mittam.

DA. O quoties, & quæ nobis Galatea loquuta est

Partem g aliquam venti divūm referatis ad aures.

ME. Quid prodest, quod me ipse animo b nō spernis

Si, dū tu sectaris apros, ego retia servo? [Amynta,

DA. Phyllida mitte mihi (meus est natalis) Iola,

Cūm faciam i vitula pro frugibus, ipse venito. (vit. b λιπέτης ἡ αἰ-

ME. Phyllida amo ante alias. Nā me discedere fle-

Et, k longum sermose l vale, vale, inquit, Iola.

DA. m Triste lupus stabulis, maturis frugib; imbres,

Arboribus venti: nobis Amaryllidis ira.

ME. n Dulce satis humor, depulsis arbutis hædis,

Lenta salix feto pecori: mihi solus Amyntas.

DA. Pollis o amat nostrā, quāvis sit rustica, musā,

k Longum valere, sicut & longum salvere dicebant.

m παρὰ διαβολή. n σλώθεσις συνθηπτικὴ, sicut Fama

nus Pollio poëta & historicus.

a Scilicet victi-
bus, vicissim,

ἀμοιβὰς.

b Numine ip-
sius plenus est

c Ad amoris
commercium

d Cuius amore
ardeo.

e Per Antonio-
masiam, suam

f Per Amynta-
masiam, suam

g Amatoria,
colloquii am-
plificatio.

h Scilicet rem
divinā, Græci

i Scilicet rem
divinā, Græci

j Scilicet rem
divinā, Græci

k Scilicet rem
divinā, Græci

l Scilicet rem
divinā, Græci

m Scilicet rem
divinā, Græci

n Scilicet rem
divinā, Græci

o Scilicet rem
divinā, Græci

p Scilicet rem
divinā, Græci

q Scilicet rem
divinā, Græci

r Scilicet rem
divinā, Græci

s Scilicet rem
divinā, Græci

t Scilicet rem
divinā, Græci

Pierides vitulam lectori pascite vestro (rum,
ME. Pollio & ipse facit nova carmina. pascite tau-
Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.

DA. Qui te Pollio amat, veniat quo te quoque gau-

• Virgilius tres *Mella fluant illi, ferat & rubus asper animum.* (det:

• æmulos ine- *ME. Quia Baviū non odit, amet tua carmina Me-*

• ptos poetas *Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.* (vi:

• habuit, Anse- *DA. Qui legitis flores, & humi nascentia fraga,*

• rem, Bavium, *Frigidus, bō pueri fugite hinc, latet anguis in herba.*

• Mavium. *ME. Parcite oves nimium procedere, nō bene ripa*

• b Proverbialis *Creditur: ipse aries & etiam nunc veller a siccatur.*

• subjectio cau- *DA. Tityre pascentes a flumine reiice capellas:*

• tionis. *Ipsa, ubi tempus erit, omnes in fonte lavabo.*

• e Pascēdo pro- *ME. e Cogite oves pueri: si lac & praeceperit aestus,*

• gredi: ad diffe- *Ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis.*

• rentiam τὼν *ME. e Cogite oves pueri: si lac & praeceperit aestus,*
 • ὁμοδορίων. *Ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis.*
 • d Allegoria. e Mulgete. Non Marc. f Interceperit, exic-
 • carit, ut nihil emulgeatur. Giph. ex lib. veteribus perce-
 • perit, hoc est, invaserit.

• arvo. Pl. & *DA. Eben quā pingui macer est mihi taurus in * er-*

• Col. ervo pin- *Idē amor exitiū est pecori, pecorisque magistro.* (vo:

• guescit pecus. *ME. His certe neque amor causa est, vix ossibus haeret:*

• g Invidet, hoc *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat g agnos.*

• est, oculis ma- *DA. Dic, quibus in terris, [& eris mihi magnus Apol-*

• lignis viciat. *Treis pateat h cœli spaciū nō amplius ulnas* (lo)

• b Cœlum cli- *ME. Dic, quibus in terris inscripti i nomina regū*

• banum appel- *Nascantur flores: & Phyllida solus habeto.*

• lat, & huius *Pa. Non nostrum inter vos tantas componere lites.*

• spatium clibanī *de putei fundo interpretantur, quod rectius videtur. i a γεωργία i a-*

• fenestram: alii *κλῆρος. Theocrit.*

*Et vitula tu dignus, & hic: & quisquis amores
Aut meruet dulcis, aut experietur amarus.
a Claudite iam rivos pueri, sat prata biberunt.*

a Clausula ru-
stica.

ECLOGA IV. POLLIO.
ARGUMENTVM.

Alinio Pollioni Germanici exercitus duci, eodem an-
no, quo Salonas Dalmatiae urbem expugnavit, atque
consulatum adeptus fuit, natus est filius, quem a no-
mine captæ urbis, Salonium appellavit. Huic poeta
hac Ecloga Genethliacum canit, eo detorquens, quæ
Sibylla de futura aurei seculi felicitate cecinerat: ex
cujus vaticiniis de adventu CHRISTI, videtur de-
torxisse quædam in laudes Pollionis, & ipsius etiam
Augusti, nec non Genethliacon Salonini, eaque ad
tempora sua accommodavit: quorum nonnulla con-
sentunt cum divinis prædictionibus, de pace & quiete
& beata vita parta per Christum *ω τω γε*. Est autem
expositio in hoc poemate simplex, quod genus *διηγη-
μα πικρόν* nuncupatur, constans perpetua autoris nar-
ratione: habetque procemiolum *ω εὐθεράπευ πικρόν*,
excusationem continens materię tam luculentæ, inser-
tæ carmini bucolico.

*Sicelides Muse, paulo maiora canamus,
Non omnes arbusta iuvant, hamilesq; myrica,
Si canimus a sylvas, sylva sint, consule, dignæ.
b Ultima Cumæi venit iam carminis, ætas;*

Invocatio cū
propositione.
a Carmen ru-
sticum.

b Orditur à de-
scriptione temporis, veluti publica voce testatum faciens Augustum
aureæ ætatis esse auctorem, quo regnante bene ominatur puero recens
nato.

Magnus

Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.

Vatinitus *Iam redit, & virgo, redeunt Saturnia regna,*

Iam nova progenies cœlo demittitur, alto.

Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum

Desinit, ac toto surget gens aurea mundo,

a Casta fave Lucina, tuus iam regnat Apollo.

*b Parturientes lunonis Lūcinæ opem implorabant. Ter-
rent, Andr. Plaut. Aulular. Varr. lib. 4. de ling. lat. Catull.
carm. secul. Deos etiam orabant, ut faverent, Tibull.
Phœbe fave.*

b Pollione Sa- Teq, adeo decus hoc ævi, te b consule inibit,

lonini parēte. Pollio, & incipient magni procedere menses,

c Bellorum ci- Te duce, si qua manent c scelexis vestigia nostri,

viliū. Synec- Irrua perpetua solvent formidine terras. Merz.

d Divinam vi- Ille deū d vitam accipiet, divisq, videbit.

am. Permixtos heros, & ipse videbitur illis;

Pac. E

Pacatumq; reget a patriis virtutibus orbem,
 b At tibi prima puer nullo munuscula cultu,
 Errantibus hederas passim cum baccare tellus,
 Mistaq; ridenti colocasia fundet acantho.
 Ipsa lacte domum referent distenta capella
 Ubera: nec magnos metuent armenta leones.
 Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores,
 Occidet & serpens, & fallax herba veneni
 Occidet; Assyrium vulgò nascetur amomum.
 At simul heroum laudes, & facta parentis
 Iam legere, & qua sit, poteris cognoscere, virtus:
 Mollis paulatim flavescet campus arista,
 Incultisq; rubens pendebit sentibus uva,
 Et dura quercus sudabunt roscida mella: *N. a. pr.*
 Pauca d tamen suberunt prisca vestigia fraudis.
 Quae tentare c Thetin ratibus, quae cingere muris
 Oppida, quae iubeant telluri infundere sulcos.
 f Altererit tum Tiphys, & altera quae vehat Argo
 Delectos heroas: erunt etiam altera bella,
 Atq; uerum ad Troiam magnus mittetur Achilles.
 g Hinc, ubi iam firmata virum te fecerit aetas,
 Cedet & ipse mari vector, nec nautica pinus
 Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.
 Non rastros patietur humus, non vinea fulcem:
 Robustus quoq; iam tauris iuga solvet arator. *L. a.*
 Nec varios h discet mentiri lana colores:
 Ipse sed in pratis aries iam suave rubenti
 Murice, iam croceo mutabit vellera i luto:

i Victrix. Herba, quae lutum appellatur, caeruleum inficiunt.

B

Sponte

a Iulii Caesaris, a quo adoptatus est Augustus: vel Polli-
onis, si de Sa-
lonino intel-
ligas.

b Pueritia. Au-
rei seculi pro-
gressiones &
incrementa
distinguit eta-
te & annis pu-
eri illius.

c Adolescētia,
qua maiora
dicit futura
commoda vi-
tae beatæ.

d Occupatio.

e Mare. *μετὰ τὴν
νῆα.*

f Propositio
per congeriē.
g luventus, cū
qua perfectio
& quasi status
beati seculi
confertur.

b Non tinge-
tur variis co-
loribus.

Nemine tin- *Sponte a sua sandyx pascentes vestiet agnos, 2. ap.*
 gente inficiet *Talia secla suis dixerunt currite fusis.*
 vellera, colo- *Concordes stabili fatorum numine Parca.*
 ratis agnis illi- *Aggredere o magnos (aderit iam tempus) honores,*
 us fuco inter ** Cara deum † soboles, magnū Iovis incrementum.*
 pascendum. *Aspice convexo b nutantem pondere mundum,*
 Apostrophe *Terrasq, tractusq, maris, cœlumq, profundum:*
 ad Augustum. *Aspice venturo latentur ut omnia seclo,*
 clara. *O mihi c tam longæ maneat pars ultima vitæ,*
 † suboles Fest. *Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta M. ap*
 b Inclinatorum *Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,*
 malis præsen- *Nec Linus: huic mater qvis, atq, huic pater adsit:*
 tibus. *Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.*
 c Votū poetæ. *Pan de etiam Arcadia mecum si iudice certet,*
 Non nec, ne- ** Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum,*
 gant. *e Incipe parve puer risu cognoscere matrem:*
 d Amplificat *Matri longa decem tulerunt fastidia menses.*
 & exaggerat. *Incipe parve puer, cui † non risere parentes,*
 * Pan deus. *Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cabili est.*
 e Apostrophe. *Dulce rideat ad patrem. Vid. Scalig. cast. in Catull. M. ap.*
 † qui non ri-
 sere, parentes,
 id est, ad pa-
 rentes. Catull.

ECLOGA V. DAPHNIS.

ARGUMENTVM.

Menalcas & Mopsus pastores Daphnidis amici sui mortē
 deflent: alterq; eius Epitaphiū, alter Apotheosin canit.
 Sunt qui per Daphnidē Cæsarem dictatorem intelligi
 putent, paulò antè, quā hæc scriberet Poeta, 23. vulne-
 rib, in curia Pompeiana confossum, Alii Quintiliū Va-
 rum

tum accipiunt, in Germania cum tribus legionibus
casum, quem Horatius quoque ut amicum Virgiliū
deploravit. Alii Flacco Maroni Virgilii fratri tri-
butum hunc honorem à poeta volunt: de quo extat
pervulgatum quidem illud, sed incerti auctoris, disti-
chon:

Tristia fata tui dum flet in Daphnide Flacci,

Docte Maro, fratrem diis immortalibus equas.

Est autem forma *τελευτην*, & carmen ipsum *ἀμολ-
βαν*: nam pro deploratione obitus Daphindis, quem
Mopsus canit, à Menalca laudatio illius reponitur, di-
vinam ipsius memoriam celebrante.

MENALCAS, MOPSVS.

C *Vr nō Mopse [bonia quoniā convenimus ambo,*
Tu h calamos inflare leveis, ego dicere versus]
Hic corylis mixtas inter consedimus ulmos?
MO. Tu maior c: tibi me est equū parēre Menal
Sive sub incertas Zephyris motantib. umbras, (ca,
Sive antro potius succedimus, aspice ut antrum
Sylvestris raris d sparsit labrusca e racemis.
ME. Montib. in nostris solus tibi certet Amyntas.*
MO. Quid si idem certet Phœbū superare canēdo?
ME. Incipe Mopse prior, si quos aut Phillides fignes,
Aut g Alconis habes laudes, aut iurgia Codri.
Incipe: pascentes servabit Tityrus hœdos.
MO. Immo hæc, in viridi nuper quæ cortice fagi
Carmina descripsi, & modulans h alterna notavi,
Var. Lect. Cam. indicari putat aliquos ætatis istius homines: vel nomina
ista usurpari fortitudo. *b* Alterna modulatione notavi.

a Periti, seu

gnari: *ἀγαθοὶ*

Hellenis. Vide

Victor. lib. 17.

cap. 15.

b Altero fistu-

le, altero vocis

cantus signifi-

catur.

c scilicet natu.

d Implicuit.

e *ἀρετὰ μῦθος*

λθ.

**certat. μαί-*

χοιτὸ σοι.

f Amores.

g Vide Victor.

lib. 18. cap. 8.

- a παραβολαὶ* *rusticae.* *ME.* Lenta *a* salix quantum pallenti *b* cedit oliva,
b *Græci* *Puniceis* humilis quantum salunca rosetis:
χλωρὰν & *Indicio* nostro tantum tibi cedit Amyntas.
ξανθὴν ἐλαίαν. *MO.* Sed tu desine plura *c* puer: successimus antro.
c *Blandientis* *d* Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnim
est, *Flebant:* vos coryli testes & flumina Nymphis:
d *Deploratur* *Non* ulli pastos illos egere diebus [nem
obitus Daph- *Frigida* Daphni boves ad flumina: nulla neq; am-
nidis, & est am- *e* Libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam.
plificatio ab *Daphni* tuum Pœnos etiam ingenuisse leones
eventu. *Interitum,* montesq; feri sylvæq; loquuntur.
e *Gustavit.* *f* Daphnis & Armenias curru subiungere tygres
f *Gesta Daph-* *Instituit:* Daphnis thiasos inducere Baccho,
nidis comme- *Et* foliis lentas intexere mollibus hastas.
morantur. *g* *Similitudi-* *Vitis* *g* ut arboribus decori est, ut vitibus uva,
nes rusticae. *h* *ἀντίθεσις* *Ut* gregibus tauri, segetes ut pinguibus arvis:
αὐξυπκὴ *Tu* decus omne iuis. h postquam te fata tulerunt,
i *Apollo νό-* *Ipsa* Pales agros, atq; ipse reliquit i Apollo.
μι & hoc est, *Grandia* sepe quibus mandavimus ordea sulcis,
pascuarius. *Infelix* lolium, & steriles dominantur avena.
k *Apostrophe.* *Pro* molli viola, pro purpureo narcisso,
frondibus. *Carduus,* & spinis surgit Paliurus acutis. (bras
l *Epitaphium* *Et* tumulum facite, & tumulo super addite carmē.
Daphnidis. *l* Daphnis ego in sylvis hinc usq; ad sidera notus,

Formosi pecoris custos, formosior ipse.

ME. Tale tuum carmen nobis divine poëta,

a Quale sopor fessis in gramine, quale per aestum

Dulcis aqua saliente sitim restinguere rivo.

Nec calamis solum equiparas, sed voce magistrum.

Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.

Nos tamen hac quocumq; modo tibi nostra vicissim

Dicemus, Daphnimq; tuū tollemq; ad astra. (phnis.

* Daphnin ad astra feremus: amavit nos quoq; Da-

MO. An quicquam nobis tali sit munere maius?

Et puer ipse fuit cantari dignus, & ista

Iam pridem Stimichon laudavit carmina nobis.

ME b Candidus insuetū miratur * limen olympi,

Sub c pedibusq; videt nubes & sidera Daphnis.

Ergo alacris sylvas, & d cetera rura voluptas,

Panaq; pastoresq; tenet, Dryadasq; puellas.

Nec lupo insidias pecori, nec erebia cervis

Vlla dolum meditantur: amat bonus ocia Daphnis,

Ipsi letitia voces ad sidera iactant

f Intonsi montes: ipse iam carmina rupes,

Ipsa sonant arbusta; deus deus ille, Menalca.

g Sis bonus o, felixq; tuis. en quattuor aras,

h Ecce duas tibi Daphni, duo altaria Phœbo.

Pocula bina novo spumantia lacte quot annis,

Craterasq; duos statuam tibi pinguis olivi:

Et multo in primis i hilarans * convivium Baccho,

que laborem. Et lib. 12. Vos o mihi manes Este boni. b Daphnidi tan-

quam Lari se sacrificaturum vovet. Ita enim appellarunt animas homi-

num, in deorum numerum relatas. i iλαρῶν. Unde Hilaria festa so-

lennia. * altaria.

a Rusticæ
comparatio-
nes.

* Propositio
carminis Me-
nalcæ.

b Apotheosis
Daphnidis
celebratur.

* lumen.

c Enn. Pedi-
bus pulsatis
Olympum.

d Arva & pra-
ta.

e γλυκὺ χῆ-
μα.

f Sylvarum
coma quasi
conspicua.

g Precationis
formula. Id
lib. 1. Aen. Sis
felix, no-
strumque le-
ves quæcun-

ves quæcun-

*Ante focum, si frigus erit: si messis, in umbra:
Vina novum fundam calathis a Arvisia nectar.*

Chia ab a- *Cantabunt mihi Damœtas, & Lyctius Egon:*
gro Chii insu- *Saltantes Satyros imitabitur Alphesibœus.*

la Ariusio. *b Hæc tibi semper erunt, & cùm solennia vota*
Strab. Plut. *Reddemus Nymphis, & cùm clustrabimus agros.*
Athen.

Vide Victor. *d Dū iuga montis aper, fluvios dum piscis amabit:*
lib. 6. cap. ult. *Dumq̃ thymo pascentur apes, dum rore cicada:*

Var. lect. *Semper bonos nomenq̃ tuum, laudesq̃ manebunt.*

Ambaruali *Ut Baccho Cereriq̃, tibi sic vota quotannis*
vel amburua- *Agricolæ facient: damnabis e tu quoq̃ votis.*
li sacrificio,

Tibi fruges *MO. Quæ tibi, quæ tali reddam pro carmine dona?*
lustramus & agros. *d Similitudinibus popularibus indicatur tempus*
perpetuum. *e Obligabis: unde voti reus, qui nondum persolvit votum.*
Propert. Pro quibus optatis sacro me carmine damno. Vide Macrobi.
lib. 3. Satur. cap. 21.

*Nam neq̃ me tantum venientis sibilus Austri,
Nec percussa iuvant fluctu tam littora, nec quæ
Saxosas inter decurrunt flumina valles.*

ME. Hæc te nos fragili donabimus ante fœcunda.

Hæc nos, Formosum Corydon ardebat Alexin:

Hæc eadem docuit, Cuium pecus? an Melibæi?

MO. At tu sume pedum (quod, me cùm sepe roga-

(ret,

Hunc Antige- *Non tulit Antigenes: & erat tum dignus amari)*

nem chorau- *Formosum paribus g nodis atq̃ ere. Menalca.*

lem fuisse perhibent. *g Aereis nodis c̃u d̃is. Hom. χυσείοις ἡλοισι
σπινυμένον. il. α.*

ECLOGA VI. SILENVS.

ARGVMENTVM.

Propositum fuit poetæ, hoc poemate, quod & argumen-
to & elaboratione copiosum est & splendidum, atque
perpolitum, Celebrare Quintilium Varum, virum il-
lustrem, cum quo sub Silone philosopho, ut Donatus
prodidit Epicuri doctrinæ operam dederat. Atque ic-
circo Silenum in hac ecloga inducit, ebrium illum,
quidem, ut Bacchi educatorem decebat: sed tamen,
peritè, secundum epicureorum opinionem, de rerum
primordiis canentem. Ceterum quoniam hæc Bucoli-
ci carminis humilitati non satis conveniebant, statim
ab initio veniam precatur procemiolo *οὐδε γὰρ πευ-
τικῶν*: neque ita multum argumento huic immora-
tus, statim ad fabulas transit. Est autem nomen eclo-
gæ præscriptum Sileni, qui primas in hac partes agit,
ipsaq; expositionis forma generis est mixti.

Prima * Syracusio a dignata est ludere versu
Nostra, nec erubuit sylvas habitare, Thalia.
*Cum canerem reges & prælia, Cynthia aurem
Vellit, & admonuit: Pastorem, Tityre, pingues
Pascere oportet oves, b deductum dicere carmen.
c Nunc ego (namq; super tibi erunt, qui dicere laudes,
Vare, tuas cupiant, & tristia condere bella)
Agrestem d tenni meditabor arundine musam.
Non iniussa cano: si quis tamen hæc quoq; si quis
Captus amore leget, te nostræ Vare myrica,
Vel aliunde ductum. e Victor. libr. 19. cap. 4. Var. lect. d Metalepsis:
quæ tenuem sonum edit, unde & carmen intelligis exile,*

* Syracusio.
a Carmine
bucolico, imi-
tatione Theo-
criti Syracu-
sani.
b Vel tenue,
ut Horat. te-
nui deducta
poemata filo
Græcorum imi-
tatione, quæ
κατάγειν
ἐλα dicunt:

a Varo dedi- *Te nemus omne canet, nec Phœbo gratior ulla est,*
 cata. *Quàm sibi quæ a Vari præscripsit pagina nomen.*
 b Narratio. *Pergite Pierides. b Chromis & Mnasyllus in antro*
 c Hypotyposis *Silenum pueri somno videre iacentem,*
 remulenti. *Inflatum c hesterno venas, ut semper, Iaccho.*
 Vino, quo se *Serta procul tantùm capiti delapsa iacebant:*
 pridie injur- *Et gravis attrita pendebat catharus ansa.*
 gitaverat, *Aggressi (Nam sepe senex spe carminis * ambos*
 μετανομή- *Luserat) inijciunt ipsis ex vincula sertis.*
 κῶς. *d Addit se sociam, timidisq; supervenit Ægle,*
 * ambo, Cha- *Ægle Naiadum pulcerrima; e iamq; videnti*
 ris. *f Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.*
 d Palilogia. *Ille dolum ridens, Quo vincula nectitis? inquit.*
 e Iamq; vigi- *Solvite me pueri: satis est potuisse videri.*
 lanti. Ex eo *Carmina, quæ vultis, cognoscite: carmina vobis,*
 quod sequi- *Huic aliud mercedis erit. simul incipit ipse.*
 tur, id quod *Tum verò in g numerum, Faunosq; ferasq; videres*
 antecedit, *Ludere, tum rigidas motare cacumina quercus.*
 συνεκδοχι- *g Ad modum Nec tantùm Phœbo gaudet Parnassia rupes,*
 κῶς. *Nec tantùm Rhodope miratur & Ismarus Orphea.*
 f Rubentibus. *Namq; canebat, uti magnum per inane coacta*
 g Ad modum *h Semina, terrarumq; i animæq; marisq; fuissent,*
 cantilenæ. *Et k liquidi simul ignis: ut his exordia primis.*
 αἰναι τα πόθο- *Omnia, & ipse tener mundi concreverit orbis.*
 τον, *Tum l durare solum, & m discludere Nerea pontum*
 b Atomis, quæ *Cæperit, & rerum paulatim sumere formas:*
 origo essent *Iamq; novum terra stupeant lucefcere Solem.*
 rerum omni- *est, unde animus & anima. k Diffusilis, Giphon, Con. lect. l Solidare,*
 um. *re, activè, m Terris aquas separare.*
 f Aeris, qui *αἴρη.*

Altius

Alius atq; cadant summotis * nubibus imbres: * Ignibus.
 Incipiant sylva cum primum surgere, cumq;
 Rara per ignotos errent animalia montes.
 a Hinc, lapides Pyrrhæ iactos, Saturnia regna,
 Caucasasq; refert volucres, furtumq; Promethei.
 His adiungit, b Hylam nautæ quo fonte relictum
 Clamassent; ut litus, Hyla Hyla, omnes sonaret.
 Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent,
 Pasiphaën, nives solatur amore iuvenci.
 Ah virgo infelix, quæ te dementia cepit?
 c Prætides implerunt falsis mugitibus agros:
 d At, non tam turpes pecudū tamen ulla secuta est
 Concubitus; quanvis collo timuisset aratrum,
 Et sæpe in levi quasisset cornua fronte.
 e Ah virgo infelix, tu nunc in montibus erras:
 Ille flatus nivenum molli fultus hyacintho,
 Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas: (Nymphæ
 Aut aliquam in magno sequitur g grege, claudite g Armento.
 Diææ. Nymphæ nemorum iam claudite saltus. Ita in VI.
 Si quæ sortè ferant oculis sese obvia nostris
 Errabunda bovis vestigia. forsitan illum
 Aut herba captum viridi, aut armenta secutum, re juvencos.
 Perducant aliqua stabula adh Gortynia vacca. Aversio.
 Tum canit Hesperidum miratam mala ipuellam. b Cretica.
 Tum k Phaëtoniadas musco circumdat amara i Aralantam.
 Corticis, atq; solo proceras erigit alnos. (lum, k Canit Phae-
 † Tum canit, errantem Permessi ad flumina Gal- mutatas in
 Aonas in montes ut duxerit una sororum, alnos.
 Utq; viro Phæbi chorus assurrexerit omnis: † Laus Galli
 poetæ.

a Hesiodo
poeta, Pro-
pert. Tu canis
Ascræi veteris
præcepta poe-
tæ.
b Apoll. lib. 1.
Argon.
c Antonoma-
sia, hoc est, A-
pollini conse-
crati.
* aut quam: ut
duarum Scyl-
larū fiat men-
tio, Nisi &
Phorci. Vide
Nann. lib. 6.
Miscell. Alii
utrinq; An le-
gunt pro aut.
d Vlyssæas na-
ves afflixisse.
Lucret. Non
quia vexari quenquam est jocunda voluptas. Gell. lib. 2. c. 6. ingentis
calamitatis usum notare ait. e Pandionis filia nupta cum Tereo secun-
dum Homer. & Aristophan. f In tectis enim nidulantur hirundines.
Ovid. Sub tradib. cunas parvaq; tecta facit. g Clausula ἀσλῶδες &.
Omnia deniq; canit, Silen. Echo. h In desiderio scilicet audiendi diutius
suavitatem illius carminis.

Vt Linus hæc illi divino carmine pastor,
Floribus atq; apio crines ornatus amaro,
Dixerit: Hos tibi dant calamos (en accipe) Musæ,
a Ascræo quos antè seni; quibus ille solebat
cantando rigidas b deducere montibus ornos.

His tibi c Grynei nemoris dicatur origo:
Ne quis sit lucus, quo se plus iactet Apollo. [est,

Quid loquar? aut Scyllā Nisi, * quam fama secuta
Candida succinctā latrantibus inguina monstris,

d Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto
Ab timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Aut ut mutatos Terei narraverit artus?
Quas illi e Philomela dapes, quæ donā parārit:

Quo cursu deferta petiverit, & quibus antè
Infelix f sua tecta supervolitaverit alis?

g Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus
Audit Eurotas, iussitq; ediscere lauros,

Ille canit: pulsa referunt ad sidera valles.
Cogere donec oves stabulis, numerumq; referre

Iussit, & invito h processit vesp̄er Olympo.

ECLOGA VII. MELIBOEUS.

ARGUMENTUM.

Non ex uno aliquo idyllio, sed diversis Theocriti poema-
tibus, concinnatum est hujus eclogæ argumentum:
sed

sed ita omni ingenij atq; artis industria elaboratum, ut non alunde sumtum, sed propria poetæ inventio esse videatur. Inducit autem hic poeta Melibœum pastorem, αἰφνυτὸν carminis ἀμοιβαῖς, hoc est, referentem certamen Corydonis & Thyrsidis, cui, dum caprum, qui à grege deerraverat, quæreretur, fortè intervenerat. accersitus à Daphnide certaminis iudice. Atq; eum secundum Corydonem pronuntiasse ianuit, cum ait ad finem eclogæ: Hæc memini, & victum frustra contendere Thyrsin. Ac videtur poeta sub Corydonis victoris persona [quo nomine a laudam avem vocalissimam significante, & in Alexide se ipsum dignatus est] αἰνέσαι innuere suam in hoc genere carminis præstantiam: ut frustra secum illo deceret aliquis, quantumvis Bacchi numine afflatus: id quod Thyrsidos appellatio præ se ferre putatur. Est autem poema hoc dramaticon, quia in personas spargitur Corydonis & Thyrsidos.

CORYDON, THYRSIS.

Fortè

a Sonora cum
subtilitate.

b Festus vocat
cōpescere, &
huic contra-
riū dispesce-
re quasi in
diversa pasce-
re.

c Rhodigin.
lib. 9. cap. 9.

† Amplifica-
tio à circum-
stantiis.

d Theoc.
τεγίγον ἀνέ-
ξε τᾶν αἰ-
γῶν dixit.

Alibi: αἰγῶν
πόσις idē di.

e Hypallage
f ἀπογαλα-

κτισθέντας
ἀρναι.

g Ironia. Et est

λέξις ἐχρη-

μασμένη
qualis in illo;
tertia palma
Diores.

b Memoriter
recitare seu

accinere, ipsæ scil. Mnemosynes, à memoria nuncupatæ, filia. i Musæ à
Libethro sic dictæ, & Metalepsis quasi dico cantus cessabit, i Proverbialis
hyperbole.

FOrte sub arguta a confederat ilice Daphnis,
Cōpulerantq; b greges Corydon & Thyrsis in u-
Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas. (nū :
Ambo florentes etatibus, c Arcades ambo :
Et cantare pares, & respondere parati.
† Huc mihi, dum teneras defendo à frigore myrtos,
Vir d gregis ipse caper deerraverat: atq; ego Daph-
Aspicio: ille ubi me cōtra videt, Ocyus, inquit, (nim
Huc ades ô Melibœe (caper tibi saluus & hœdi)
Et, si quid cessare potes, requiesce sub umbra.
Huc ipsi potum venient per prata iuvenci,
Hic viridis tenera e prætexit arundine ripas
Mincius, è que sacra resonant examina quercu.
Quid facerē? neq; ego Alcippem, nec Phillida habe-
Depulsos f à lacte domi quæ clauderet agnos: (bam,
Et certamen gerat Corydon cū Thyrside magnum.
Posthabui tamen illorum mea seria ludo.
Alternis igitur contendere versibus ambo
Cæpere, alternos Musæ h meminisse volebant.
Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.
CO. Nymphæ, noster amor, i Libethrides, aut mihi.
carmen

Quale meo Codro, concedite: (proxima Phœbi
Versibus ille facit) aut, si non possumus omnes,
Hic arguta sacra k pendebit fistula pinu.
TH. Pastores hedera crescentem ornate poetam
Arcades, invidia l rumpantur utilia Codro,
Aut si ultra placitum laudarit, baccere frontem
Aut si ultra placitum laudarit, baccere frontem
Mnemosynes, à memoria nuncupatæ, filia. i Musæ à
Libethro sic dictæ, & Metalepsis quasi dico cantus cessabit, i Proverbialis
hyperbole.

Cingite

MELIBOEUS.

Cingite, ne vati noceat mala a lingua futuro.

CO. Setosi caput hoc apri tibi Delia, parvus

Et ramosa b Micon vivacis cornua cervi.

Si proprium c hoc fuerit, levi de marmore tota

Puniceo stabis suras evincta cothurno.

TH. Sinum lactis, & hæc te liba Priape quotannis

Expectare sat est: custos d es pauperis horti.

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: attu,

e Si fetura gregem suppleverit, aureus esto.

CO. Nerine Galatea, thymo mihi dulcior Hybla,

Candidior cycnis. hedera formosior alba:

Cum primum pasti repetent præsepia tauri,

Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.

TH. Immo ego Sardois f videar tibi amarior her-

Horridior rusco, proiecta vilior alga,

Si mihi non g hæc lux toto iam longior anno est.

Ite domum pasti, si quis pudor, ite iuvenci.

CO. Muscosi fontes, & somno mollior herba,

Et quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra,

Solstitium pecori h defendite: iam venit æstas

Torrida, iam leto a turgent in palmite gemmae.

TH. Hic focus, & tede pingues: hic plurimus ignis

Semper, & assidua i postes fuligine nigri.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum

Aut k numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

um per Hyperbolam. b Cic. de Sen. Nimios Solis defendit ardores, hoc

est, arcet. * turgent. ὀρῶσι. In Georg. tument. dixit. i τὰ μέλα-

θρα, sic dicta παρὰ τὸ μελαίνεσθαι καπνῶ καὶ λίγνυι. k Proverbialis

similitudo.

29 Improbe vo-

cis fascinatio.

Cat. nec ma-

la fascinare

lingua.

b Μικκὸς Dor.

pro μικρὸς:

inde μικρὸν.

c Stabile per-

petuum, diutur-

num. Ita in VI.

Propria hæc si

dona fuissent.

d Tibull. nunc

pauperis agri

Custodes.

e Si pecus felici-

ter provenie-

rit. Si infra:

Remigium sup-

plet. Et est

translatio

sumpta à re mi-

litari.

f Vide Cæli

lib. 20. cap. 19.

& Eras. in A-

dag. Risus Sar-

don.

g Dies hæc. Pa-

thos amatori-

a Vigent & il- CO. Stant a & iuniperi & castaneae hirsutae:
 lae sunt, ide- Strata iacent passim * sua quaeq; sub arbore poma:
 oque fructus Omnia nunc vident: ac si formosus Alexis
 proferunt, Me- Montibus his abeat, videas & flumina sicca.
 talepsis. TH. Aret ager, vitio moriens sitit aeris herba,
 * fa, auferendi Liber b pampineas invidit collibus umbras:
 casu, ut fos Phyllidis adventu nostra nemus omne virebit,
 pro suos, apud Iuppiter c & leto descendet plurimus imbri,
 Festum ex En- CO. Populus Alcide gratissima, vitis Iaccho:
 nio. Formosa myrtus Veneri, sua laurea Phæbo:
 b Pampini a- Phillis amat corylos: illas dum Phillis amabit,
 rescentes non regunt uvas
 foliis. Nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phœbi.
 TH. Fraxinus in sylvis pulcerrima, ping in hortis,
 e Zeus κατα- Populus in fluviis, abies in montibus altis:
 βάτης, Latin. Sapius at si me Lycida formose revisas,
 Elici9, Georg. Fraxinus d in sylvis cedit tibi, pinus in hortis.
 2. Fœcundis ME. Hæc memini, & victum frustra contendere
 imprib. ether. Thyrsim,
 Conjugis in Ex illo Corydon, e Corydon est tempore nobis.
 gremium lætæ descendit.
 d Vide Nannium libro 6. Miscell. e ἀλ. κη. inter pastores nomen con-
 secutus est,

ECLOGA VIII. PHARMA- ceutria.

ARGUMENTVM.

Nihil est, in hoc toto opere bucolico, ecloga hac &
 verbis & sententiis amœnius, nihil eloquentius.
 Ideoq; & poetam ipsum primas illi tribuisse appa-
 ret, de ipsius iudicio, quod proœmio huius poe-
 matis continetur: in quo videtur sibi ea tribuere,
 quæ

quæ de Orpheo antea fabulis prodita erant. Sunt autem duæ Eclogæ huius partes, in quarum priore, Damon pastor Nixæ puellæ amore captus, cum illa sibi Mopsum prætulisset, impatientia amoris in varias erumpit querelas. Posterior pars pænè rota sumta est ex Theocriti eiusdem nominis Idyllio: in quo venefica quædam *Φαρμακεία*, à qua & nomen inditum est huic poemati, pharmacis & incantationibus animum viri, à quo spernebatur, ad sui amorem conatur revocare. Est autem forma ipsa mixta. Nam & poetæ prænarrat quædam, & ita deinceps expositio in personas spargitur.

DAMON, ALPHESIBOEUS.

P Astorum a musam, Damonis & Alphesibœi,
 b Immemor herbarum quos est mirata iuvēna
 Certantes, quorum stupefacta carmine lynces,
 Et c mutata suos requirunt flumina cursus.
 Damonis musam dicemus & Alphesibœi.
 Tu d mibi, seu magni superas iam saxa Timavi,
 Sive oram Illyrici legis æquoris: en erit unquam
 Ille dies, mibi cum liceat tua dicere facta?
 En erit, ut liceat totum mibi ferre per orbem
 Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?
 A te principium, tibi desinet, accipe iussis
 Carmina cœpta tuis, atq; hanc sine tempora circū
 hoc est, requiescere iusserat. Similiter in Ciri: Quo rapidos etiam re-
 quiescunt flumina cursus. d Deest fave, aut adis. Apostrophe ad Augu-
 rum. e Silen, Non iniusta cano,

a Propositio.
 b Hyperbolica
 carminis illi
 commēdatio.
 c Flumina mu-
 tata cursibus
 suis requierūt,
 Synecdoche:
 Vel requierūt
 cursus αὐτο-
 παθῶς: ut
 Prop. Iuppiter
 Alcmenæ ge-
 minas requie-
 verat arctos,

Incer

- a Allegoria, *Inter 2 victrices hederam tibi serpere lauros.*
 b Narratio *b Frigida vix cœlo noctis decesserat umbra.*
 c *Εἰς τὴν νύκτα.* *Cum ros in tenera pecori gratissimus herba est:*
 e Damō post- *Incumbens tereti Damon sic cœpit oliva.*
 quam per totā *DA. c Nascere, præq, diem veniens age Lucifer, al-*
 noctem cru- *Coniugis indigno Nise deceptus amore (mum:*
 ciavit se re- *Dum queror, & divos, quanquam nil testibus illis*
 cordatione *Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.*
 calamitatis, *Incipe d Menalios mecum mea tibia versus.*
 tandem in has *Menalus argutumq, nemus pinosq, e loquentes*
 erumpit la- *Semper habet semper pastorum ille audit amores,*
 mentationes, *Panaq, qui primus calamos non passus inertes.*
 ordiens que- *Incipe Menalios mecum mea tibia versus.*
 relam cum *Mopso Nisa datur: quid non speremus amantes?*
 die oriente. *Iungentur iam gryphes & equis, ævoq, sequenti*
 d Arcadicos, d *Cum canibus * timidi venient ad pocula dame.*
 Menalo mō- *Mopse novas g inclide faces, tibi ducitur uxor.*
 te illius regio- *Sparge marite nuces, tibi deserit h Hesperus Oetā.*
 nis. *Incipe Menalios mecum mea tibia versus.*
 e Murmuran- *i O digno coniuncta viro, dum despicis omneis,*
 tes, *Dumq, tibi est odio mea fistula, dumq, capella,*
 f Quibus sunt *Hirsutumq, supercilium, * prolixaq, barba:*
 infestissime. *Nec curare deum credis mortalia quenquam.*
 * pro timida. *Incipe Menalios mecum mea tibia versus.*
 Charisius. *Sedibus in nostris parvam te k roscida mala*
 g Inspica: fa- *(Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem:*
 ces nuptiales ** promissaq, Promissa quasi porro missa. Fest. Plautus*
 inciduntur, *Rud. Capillum promittam, hoc est, porro mittam, seu*
 quum inspi- *crescere sinam, κδρσοέντε.*
 cantur. *Alset*
 b Oritur.
 d Ironia *καρ*
 καὶ τὴν νύκτα.

Altera aab undecimo tum me iam ceperat annus :
 Iam fragiles poteram à terra contingere ramos.
 Ut b vidi, ut perii, ut me malus abstulit error.
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus,
 Nunc scio quid sit amor : duris in coribus illum
 Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes,
 Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt,
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.
 Savas c amor docuit natorum sanguine matrem
 Commaculare manus : crudelis tu quoq, mater:
 Crudelis d mater magis, an puer improbus ille?
 Improbus ille puer, crudelis tu quoq, mater.
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.
 e Nunc & oves ultro fugiat lupo, aurea dura
 Mala ferant quercus, narcisso flore at alnus:
 Pingua corticibus sudant electra myrica.
 Certent & cygnis ulula: sit Tityrus Orpheus:
 Orpheus in sylvis, inter Delphinas Arion.
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.
 f Omnia vel medium fiant mare. vivite sylva.
 Preceps aerii specula de montis in undas
 Deferar: extremum hoc munus morientis habeto.
 Desine Menalios, iam desine tibia versus. (bæus, jugium.)
 POE. Hæc Damon, vos, quæ responderit Alphesi.
 Dicite Pierides, g non omnia possumus omnes (ta:
 AL. Effer aqua, & molli cinge hæc h altaria vit-
 deat. g Hemistich. de Lucilio translatum. h Altaria pro victimis pe-
 fuit, quæ vittis solebant circundari.

a Decimū tero-
 tium annum
 agebā, Livius:
 Altero & vice-
 simo anno,
 hoc est, 12.

b Alludit ad
 ιδερωτα, qui
 est, ο αματω
 ιδειν επων.

Suid. Theocr.
 ως ιδον, ως
 επανλυω, de
 quo vide & Vi-
 ctor l. 35. c. 2.

c Vide Nann.
 l. 6. Miscell.

d Dubitatio.

e Votum indi-
 gnationis ve-
 hementis, quo
 optat omniū
 rerum naturas
 mutari, post
 illud tam mi-

rificum con-
 jugium.

f Votum pro-
 verbiale, cu-
 iusmodi est &
 hoc, Me mor-
 tuo terra ar-

Ver-

hec aris dabatur. Plin. l. 12. c. 14. Item lib. 34. c. 11. Arn. l. 7. adversus Gent. Adole aut. dixit pro incende.

• Vis magico- rum carminū. Nonnulli legūt: Carmina è cœlo neglecto hiatu, more Virgiliano, ut supra: duo altaria Phœbo c Ab exemplo, de quo Hom. Odyss. x.

d Fila: e Ternarius prima numeri perfectio: Arist. 1. de cœl. τὸ πᾶν καὶ τὰ πᾶντα τοῖς θεοῖς ὡς αὐτοῖς.

f Effigies hæc ex limo & cera. μεταωυμικῶς. g Far molitum. Molæ, quod erat contusum far cum sale, præcipuus usus in sacrificiis fuit. h Fragorem edentes dum cremantur. Similitudo bucolica, cum imprecatione. * herba. i Græcis mus pro sera nocte,

Verbenasq; adole pingues & a mascula thura,
Coniugis ut magicis sanos avertere sacris
Experiar sensus: nihil hic nisi carmina desunt.
Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daph-
b Carmina vel cœlo possunt deducere lunā: (nim:
Carminibus c Circe socios mutavit Ulysses:
Frigidq; in pratis cantādo rumpitur anguis. (nim.
Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daph-
Terna tibi hæc primum triplici diversa colore
d Lilia circundo: terq; hæc altaria circum
Effigiē duco. Numero deus e impare gaudet. (nim
Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daph-
Necte tribus nodis ternos Amarylli colores: (cto.
Necte Amarylli modo: & Veneris, dic, vincula ne-
Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
f Limus ut hic durescit, & hæc ut cera liquefcit
Vno eodemq; igni: sic nostro Daphnis amore. (ros.
Sparge g mola, & h fragileis incēde bitumine lau-
Daphnis me malq; urit. ego hāc in Daphnide laurū.
Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.
Talis amor Daphnim, qualis cum fessa iuvenium
Per nemora, atque altos quærendo bucula lucos
Propter aquæ rivum viridi procumbit in * ulva
Perdita, nec i sera meminit decedere nocti.
Talis amor teneat, nec sit mihi cura mederi. (nim.
Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daph-
g Far molitum. Molæ, quod erat contusum far cum
sale, præcipuus usus in sacrificiis fuit. h Fragorem edentes dum cre-
mantur. Similitudo bucolica, cum imprecatione. * herba. i Græcis
mus pro sera nocte,

Has olim a exuvias mihi b perfidus ille reliquit,
Pignora cara sui: quæ nunc ego limine in ipso
Terra tibi mando, debent hæc pignora Daphnim.
Ducite ab urbe domũ, mea carmina, ducite Daph-
nim.

† Has herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta venena,
Ipse dedit Mæris: nascuntur plurima Ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere sylvis
Mærim, sæpe animas imis excire sepulcris,
Atq; satas aliò vidi c traducere messes.

Ducite ab urbe domũ, mea carmina, ducite Daph-
Fer cineres Amarilli foras, d rivoq; fluenti, (nim.
Transq; caput iace. ne respexeris, his ego Daphnim
Aggrediar: nihil ille deos, nil carmina curat.

Ducite ab urbe domũ, mea carmina, ducite Daph-
Aspice, e corripuit tremulis altaria flammis (nim
Sponte sua (dum ferre moror) cinis ipse, bonum sit.

* Nescio quid certe, & Hylax in limine latrat.
Credimus: an qui famant, ipsi sibi somnia fingunt?

Parcite, ab urbe venit, id parcite carmina, Daphni-
hoc est, aliquid Nann. f Pub. Syr. Amans quod suspicatur vigilans som-
niat, * Gul. Gant. sibi omnia fing. ex scripto codice.

ECLOGA IX. MOERIS.

ARGUMENTVM.

Post Philippensem victoriam, cum in distributione
agrorum, qui Triumvirum jussu trans Padum di-
videbantur, sua quoque prædia Virgilius amisit-
set, Romam profectus: cum favore ingenii, tum
præsertim adiuvante Pollione, Transpadanæ re-
gionis præfecto, possessiones suas recepit. Verum

a Vestes exu-
tas à Daphni-
de.

b Jurgium est
amantis.

† Ab auctore
probat effica-
ciã beneficii,
& à loco.

c Tibull. can-
t9 vicinis fru-
ges traducit
ab agris 12. ta-
bulæ excan-
tare fruges di-
cunt.

d In illo rivo
præterfluenti,
nat' c'va m'a-
yla figuræ.

e Eventus bo-
ni omen.

* Nescio, quid,

ægrè id ferente Ario, cui tortè Virgilii fundus in portionem cesserat parum abfuit, quin ab irato milite interficeretur. Denuo itaque Romam profecturus, præcepit procuratori, ut Ario usque ad reditum suum, quàm minimo posset detrimento suo, obsequeretur. Is igitur ex patroni sui præcepto Mantuam pergit, hædorum aliquot munusculum Ario ablaturus. Mœrim subsequitur Lycidas pastor, itineris eius causam inquirens. Ibi nactus occasionem Mœris temporum illorum calamitatem deflet, & injurias belli civilis persequitur, & Cæsaris Octaviani laudationem: at non gubernatori, sed temporum culpæ, calamitas ista accepta ferenda sit. Atq; ita ambo Mantuam commeantes, itineris tædium variis sublevant cantilenis. Est autem poematis genus dramaticon, & titulus inditus à persona, cuius potiores sunt partes.

LYCIDAS, MOERIS.

Quo

Quò te a Mœri pedes? an (quò via ducit) in urbē?
 MOE. O Lycida, *b* vivi pervenim⁹, advena nostri
 (Quod nunquam veriti sumus) ut possessor agelli
 Diceret, *c* Hæc mea sunt, veteres migrate coloni.
 Nunc victi, tristes, (quoniam fors omnia versat)
 Hos illi (d quod nec bene vertat) mittimus hœdos.
 LY. *e* Certè eadem audierā, quæ se subducere colles
 Incipiunt, molliq; ingum demittere clivo, [fagi
 Usq; ad f aquam, & veteris iam fracta cacumina
 Omnia carminibus vestrum, *g* servasse Menalcam
 MOE. Audieras, et fama fuit: † sed carmina tantū
 Nostra valent, Lycida, tela inter Martia, quantū
 Chaonias dicunt aquila veniente columbas.
 Quod nisi me quacunq; novas *h* incidere lites
 Ante sinistra cava monuisset ab illice *i* cornix:
 Nec tuus hic Mœris, nec viveret ipse Menalcas.
 LY. Heu cadit in quenquā tantū scelus? heu tua
 Pene simul tecum solatia rapta Menalca. [nobis
 Quis caneret nymphas? q̄s humū florētibus herbis
 Spargeret? I aut viridi fonteis induceret umbra?
 m Vel quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper,
 Cum te ad delicias ferres n Amarylida nostras.
 Tityre, dum redeo, (brevis est via) pasce capellas:
 Et potum pastas age Tytire, & inter agendum
 g Virgilium recuperasse. Quintil. lib. 8. cap. 6. † Cultura virtutis & sa-
 pientiæ armis profligatur. *b* Præcidere. *i* Malum omen cornicis croci-
 tantis. Vide & Plutarch. ἐν ῥωμαϊκοῖς. *k* Pathos, & est exaggeratio
 sceleris istius. *l* Hypallage. *m* Admirationis affectus. Clam audiens ex-
 cepi, ὡς ἐκλεψα. *n* Romam intelligit, sicut in Tityro.

a Scilicet fe-
 runt, aut du-
 cunt. Sylleps.
 Vide Victor.
 lib. 36. cap. 3.

b Vivendo
 pervenimus.

c μίμνῃς
 verborum ex-
 pellentium.

Alludit ad so-
 lemnem vin-
 dicationis
 modū. Ovid.

Et dicam,
 meus est, inji-
 ciamq; manū.

d Imprecandi
 formula. Quæ
 res tibi vertat

male. Plaut.

Carcul. Te-
 rent. Adelph.
 & Phorm.

e Descriptio
 ruris Virgi-
 liani.

f Flumen
 Mincij.

a Cognosce, Occursare capro (cornu ferit ille) caveto. (bat.
 aut ego refe- MOE. Immo hæc, a quæ Varo nec dū perfecta cane-
 rā. ἔλλαψις. Vare tuum nomen (superet modo Mantua nobis,
 b Cycnorum Mantua vae misera nimium vicina Cremona)
 mētionē poe- Cantantes sublime ferent ad sidera b cycni.
 ras ipsos signi- LY. Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos,
 ficat. Sic cytiso pasta * distendent ubera vaccae:
 * Lamb. di- Incipe, si quid habes. & me fecere poetam
 stendant. ex Pierides: sunt & mihi carmina: me quoq; dicunt
 ver. libro. Vatem pastores: sed non ego credulus illis.
 c Canoros & Nam neq; adhuc Varo videor, nec dicere Cinna
 d tāquā anser Digna, sed c argutos inter strepere d anser olores.
 εἰς βο- MOE. Id quidē ago, & tacitq; Lycida mecū ipse vo-
 λιπῶς. Alii Anserem Si valeā meminisse: neq; est ignobile carmē. (luto,
 Antonii poe- Huc ades o Galatea: c quis est nam ludus in undis?
 tam notari f Hic ver purpureum, varios hic flumina circum
 putant, de quo Fundit humus flores: hic candida populus antro
 Propert. lib. 2. Imminet, & lente g texant umbracula vites.
 c Quis nam. Hūc ades: insani feriant sine littora fluctus.
 τμήσις. LY. Quid? quæ te pura solūm sub nocte canentem
 f Veris de- Audieram? h numeros memini, si verba tenerent.
 scriptio. MOE. Daphni, qd antiquos signorū suspicis ortus?
 g Umbra sua Ecce, i Dionei k processit Caesaris astrum:
 opaca loca Astrum, quo segetes gauderent frugibus, & quo
 reddunt. Duceret apricis in collibus uva colorem.
 b Rhythmos. Quintil. lib. 9. cap. 4. Insere Daphni pyros, carpent tua poma nepotes.
 i Venerei. m Omnia feri ætas, animum quoq; saepe ege longos
 k δεσβεβηκε. Iών αδίπλωσις. Indicatur autem signum libræ, quod consecrarunt
 quasi numini Augusti, n Plat. αἰὲν πάντα φέγει.

Cantando

a Cantando puerum meminime condere soles. *a* Me canente
 Nunc obluta mihi tot carmina: vox quoq; Mærin toto die solem
 Iam fugit ipsa: *b* lupi Mærin videre priores. occidere. Lō-
 Sed tamen ista satis: referet tibi saepe Menalcas. ἡματα
LY c Causando nostros in longum ducis amores, μακρὰ.
 Et nunc omne tibi stratum filet æquor, & omnes Callimach.
 [Aspice] ventosi ceciderunt murmuris aure. ἐμνήσθω δ'
 Hinc adeo media est nobis via nanque sepulcrum ὁσάκις ἀμ-
 Incipit apparere d Bianoris: hic ubi densas Φότεροι, Η-
 Agricola cstringunt frondes, hic Mæri canamus. λίον ἐν λέχῃ
 Hic hœdos depone, tamen veniemus in urbem: κατεδύσα-
 Aut, si, non pluviam ne colligat ante, veremur, μῦ.
 Cantantes licet usque (f minus via ledet) eamus. *b* Parcemia,
 Cantantes ut eamus, ego hoc te g fasce levabo. Plin. lib. 8.
 MOE. Desine plura puer: & quod nunc instat, a- cap 22.
 gamus: *c* Recusando,
 causas ne-

Carmina tum melius, cum venerit h ipse, canemus. Etendo differs
 cupiditatem meam. *d* Oeni, qui Mantuam condidit. *e* Destringunt, am-
 putant: vel constringunt ad sepimentum. *f* Minus erit tædium in via. Co-
 mes facundus in via pro vehiculo est. *g* Onere hœdorum. *h* Emphasis
 id est, Menalcas

ECLOGA X. GALLVS.

ARGVMENTVM.

Cornelius Gallus eximius poeta fuit, primusque Ægypti
 præfectus; quem singulari amoris & benevolentia affe-
 ctione Maro complexus est. Is cum Cytheridem mere-
 tricē, Volumnij libertā (quā poeta hic Lycoridē vocat)
 perditē adamaret, neq; illa mutuo amore ipsi responde-
 ret, sed ipso spreto, Antonium in Galliam secuta esset,

agerrimè repulsam tulisse creditur. Eum igitur hæc Ecloga consolatur Virgilius, sed ita, ut à pastoralibus personis, rusticisq; comparationibus non recedat. Totum autem ferè hoc argumentum sumtum est ex Thyrside Theocriti, ubi similem ille Daphnidis amorem exequitur. Estque poema ipsum generis misti. Nam post procemium, quod invocationem continet Arethusæ nymphæ, narratio spargitur in varias personas, quæ Gallum amoris impatientia laborantem, invisunt. Atque videtur poeta mentione Manali & Lycei, hoc veluti *ὑπόμνημα* in Arcadiam transferre, ut ibi res gesta exponatur.

Invocatio.

Propositio.

† Obtestatio.

a Mare

μετ' ὠκυπύ-
κως.

b Ovid. Res

solliciti plena

timoris amor.

c Echo, quæ

est in sylvis.

Synecdoche.

d Charis. Ao-

nix Aganip-

pe: Prob. Ao-

nix Aganip-

pes: quidam

vetusti codic.

Aonia Aga-

nippe.

Extremum hunc Arethusa mihi concede labo-
(rem,

Pauca meo Gallo, sed quæ legat ipsa Lycoris,

Carmina sunt dicenda, neget quis carmina Gallo?

† *Sic tibi, cum fluctus subterlabere Sicanos,*

a Doris amara suam non intermisceat undam.

Incipe, b sollicitos Galli dicamus amores,

Dum tenera attondent simæ virgulta capellæ,

c Non canimus surdis: respondent omnia c sylva,

Quæ nemora, aut qui vos saltus habuere puella

Naiades, indigno cum Gallus amore periret?

Nam neq; Parnassi vobis iuga, nam neq; Pindi

Vlla moram fecere, neq; d Aonia Aganippe.

Illum etiam lauri, etiam flevère myrice:

Pinifer illum etiam sola sub rupe iacentem

Manalus, & gelidi fleverunt saxa Lycei.

Stant & oves circum, nostri nec pœnitet illas:

Nec

Nec te **a** pœniteat pecoris divine poëta,
 Et formosus oves ad flumina pavit Adonis.
 Venit & upilio; tardi * venere bubulci:
b Vvidus hyberna venit de glande Menalcas.
 Omnes, unde amor iste, rogant. tibi venit Apollo,
 Galle quid insanis? inquit: tua cura, Lycoris
 Perq₃ nives alium, perq₃ horrida castra secuta est.
 Venit & agresti capitis Sylvanus **c** honore,
 Florentes ferulas & grandia lilia quassans.
 Pan Deus Arcadiæ venit, quem vidimus ipsi
 Sanguineis ebuli **d** baccis, minosq₃ rubentem.
 * Et quis erit modus? inquit: amor non talia curat.
 Nec **e** lacrimis crudelis amor, nec gramina rivis,
 Nec cytiso saturantur apes, nec fronde capellæ.
 Tristis at ille tamen, Cantabitis Arcades, inquit,
 Montibus hæc vestris: soli cantare periti
 Arcades. **g** o mihi tñ quàm molliter ossa quiescāt,
 Vestra meos olim si fistula dicat amores.
h Atq₃ utinam ex vobis unus, vestriq₃ fuissẽ
 Aut custos gregis, aut matura venitor uvæ.
 Certè sive mihi Phyllis, sive esset Amyntas,
 Seu quicunq₃ furor, (i quid tñ? si fuscus Amyntas,
 Et nigra viola sunt, & vacinia nigra)
 Mecum inter salices lenta sub vite iaceret:
 Serta mihi Phyllis legeret, cantaret Amynthas.
k Hic gelidi fontes, hic mollia prata, Lycori,
 mea defunctę molliter ossa cubent. **b** Allegoria. Vtinam contentus
 forte inhonorata, amores mihi congruentes elegissem. **i** Dilutio obje-
 ctionis per rejectionem, **k** Amœnitatis rustica denotatio,

a Allegoria,
 non esse indi-
 gnum hoc ge-
 nus carminis
 ullius cura.

* subulci.

b Pinguis, suc-
culentus.

c Corona, de
ferulis & liliis
implicata.

d Acinis,
καταχρησ-

κως.

* Ecquis.

e Increpatio
cum compa-
ratione.

f Servius; Ta-
men cantabi-
tis: ut sit

ἀνακόλαστον,

Hæc autem
Gallus re-
spond. intro-
ducitur.

g Ita vulgò
mortuis pre-
cari solebant.
Ovid. sæpe
rogabis ut

Antithesis
 vitæ contra-
 ria.
 * nec, Atque
 utinam non
 credā tantum
 εὐκ πικρὸς &
 ἐλλείπει πικρὸς,
 illam secutam
 Antonij mili-
 tiam. Græci
 dicunt,
 μὴ γένοιτο
 τότο π-
 σ-
 6 Pathos soli-
 tudinis.
 Euphorionē
 Chalcidicum
 innuit, quem
 latinitate Gal-
 lus donavit, de
 quo vide Vict.
 lib. 33. cap. 13.
 d Desiderium
 amoris in syl-
 vis se æquiore
 animo latu-
 rum ait.
 e De consue-
 tudine inciden.
 Vita amoris remedia, amatoria
 amoris. * vestri.

Hic nemus: hic ipso tecum consumerer ævo.
 a Nunc insanus amor durime Martis in armis,
 Tela inter media, atq; adversos detinet hostes.
 Tū procul à patria (* ne sit mihi credere) tantum,
 Alpinas ab dura nives, & frigora Rheno
 Me sine sola vides. ab te ne frigore ledant,
 Ab tibi ne teneras glacies secet aspera plantas,
 Ibo, & c Chalcidico quæ sunt mihi condita versu
 Carmina, pastoris Siculi modulabor avena.
 Certum est, in sylvis, inter spelea ferarum
 Malle d pati, tenerisq; meis e incidere amores
 Arboribus: crescent illæ, crescetis amores.
 Interea mistis lustrabo Menala nymphis,
 At acres venabor apros: non me ulla vetabunt
 Frigora, Parthenios canibus circumdare saltus,
 Iam mihi per rupes videor, locosq; sonanteis
 Ire: libet Partho torquere Cydonia cornu
 Sricula: tanquam hæc sit nostri medicina furoris,
 Aut deus ille malis hominum mitescere discat.
 Iam f neq; Hamadryades rursus, nec carmina nobis
 Ipsa placent: ipsæ rursus concedite sylvæ.
 g Non illum* nostri possunt mutare labores:
 Nec, si frigoribus medys Hebrumq; bibamus,
 Sidoniasq; nives hyemis subeamus aquosæ:
 Nec, si, cum moriens alta liberaret in ulmo,

Vide Victor. lib. 16. cap. 5. Var. lect. f Repudiat propo-
 sita amoris remedia, amatoria
 g Exaggeratio impotentia
 amoris. * vestri.

*Aethiopum a versemus oves sub sidere Cancrī.
 b Omnia vincit amor: & nos cedamus amorī.
 Hec c saterit, Diva, vestrum cecinisse poetam,
 Dum sedet, & gracili fiscellam texit hibisco,
 Pierides, vos hęc d facietis maxima Gallo:
 Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas,
 Quantum vere novo viridis se e subijcit alnus.
 Surgamus: solet esse gravis cantantibus umbra,
 Iuniperi gravis umbra: nocent frugibus umbrae.
 f Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

a Expressie
 græcum
 οἰοῦμαι. Ita
 αἰπολοί,
 ὡς τὸ πο-
 λῆν τὰς αἰ-
 νας nuncu-
 pati sunt.
b Ἐπιφώνη-
 μα.

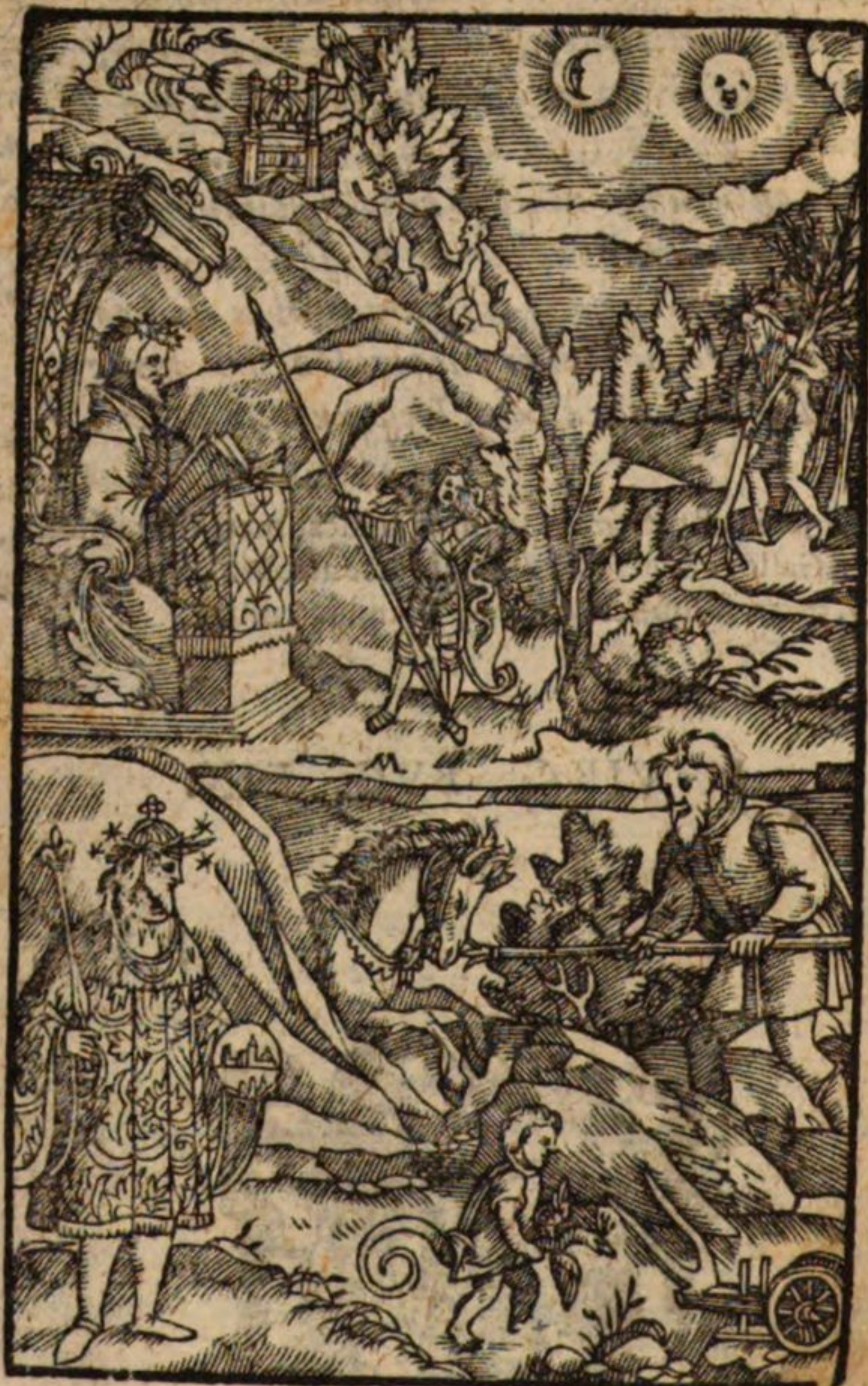
c Epilogus
 carminis Bu-

colici, cuius structuram tenuem indicat metaphora fiscellæ. *d* Vt maxi-
 mi à Gallo. *e* Succrescit, surrigit & se attolir. Ita in 2. Georg. Parva sub
 ing. matr. se subijcit umbra. *f* Clausula rustica,

P. VIRG. BVC. FIN.

P. VIR.

ADVMBRATIO TOTIVS
LIBRI.

P. VIRGILII MA- RONIS GEORGI- CON

LIBER PRIMUS.

AD MAECENATEM.

ARGUMENTVM.

ESTAT Hesiodi opus ad Persen fratrem, quod *ἑργα καὶ ὁμῆρος* inscripsit: quem in hoc opere sibi imitan-
dum proposuit Virgilius, sicut in Bucolicis Theocri-
tum. Quorum neutrum tacitum habuit, & quod He-
siodi imitator sit in hoc de re rustica opere, manifestè
prohæteretur hoc versu:

Ascreumq; cano Romana per oppida carmen.

Sed ita tamen imitandum sibi illum proposuit, ut
quod ille succinctius complexus est, ipse fusius in qua-
tuor libros digesserit. Nam cum quatuor sint præci-
pua rustici operis capita, Aratio, Insitio sive plantatio,
Pastio, & Mellatio, singula horum singulis libris exe-
quitur. Potest autem & hic primus liber in quinque
partes distingui. quarum prima, agri colendi ratio-
nem ostendit: secunda, primam agriculturæ originem
commemorat: tertia, rusticorum instrumenta bonam
partem enumerat: quarta laboris rustici varia di-
stinguit tempora: quinta, tempestatum prognostica
exequitur: indeque arrepta occasione, ad prodigia,
quæ Cæsaris mortem denuntiarunt, digreditur. Et
est forma expositionis præceptorum atque doctrinæ,
quod genus *διηγηματικὸν* & *ἀποδιηγηματικὸν* nun-
cupatur, totum illud quidem positum in simplici nar-
ratione.

ALIUD

ALIUD ARGUMENTVM HEREN-
NII MODESTINI I. C. in primum Georgi-
corum, quod veteres libri Nasoni
asscribunt.

Quid faciat lœtas segetes : quæ sidera servet
Agricola, ut facilem terram proscindat aratris:
Semina quo jacenda modo ; * cultusque locorum
* Et docuit. * Edocuit, messeis magno * olim fenore reddi.

* Cultumque.

* Et docuit.

* cum.

Proposit. cō-

stans ꝑ ꝑodica

ꝑꝑꝑꝑ argumē-

ta continente

singulorum li-

brorum.

* Pingues, ut

alibi fata lœta,

quæ & pinguia

culta : ꝑꝑꝑꝑ

ꝑꝑꝑꝑ.

* qui

* Alii legunt.

Sit pecori api-

bus quasi ne-

glecto biatu.

† Invocatio.

b Metalepsis

est, ex arista

spica, & spica

frumentū in-

telligitur.

* Aquam. Macro-
b. libr. 7. cap. 18.

Platone.

* Aristæum intelli-

git, de quo Justin,

libro 13, Dion,

libro 15.

Metaph. Nasoni.
QUID faciat a lœtas segetes, quo sidera ter-
ram

Synecdo.
Vertere, Mœneas, ulmisque adiungere
vites,

Conveniat : quæ cura bonum, * quis cultus haben-
do

Metonym. ꝑ ꝑꝑꝑꝑ.
Sit pecori. * atq, apibus quanta experientia parcis :
Hinc canere incipiam. † Vos ô clarissima mundi

Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum :

Liber, & alma Ceres, vestro si munere tellus

Chaoniam pingui glandem mutavit b arista,

Poculaq, inventis c Acheloia miscuit uvis :

Et vos agrestum præsentia numina Fauni,

Ferte simul Faunisque pedem, Dryadesque puellæ :

Munera vestra cano. tuq, ô, cuïd prima frementē

Fudit equum magno tellus percussa tridenti,

Neptune: & ecultor nemorum, cui pingua Cæe

Tercentum nivei f tondent dumeta iuvenci.

Ipse

*Ipse nemus linquens patrum, saltusq; Lycei,
Pan ovium custos, tuas si tibi Menala cura,*

*a Adfis o Tegeae favens: oleaeque Minerva
Inventrix: b unctique puer monstrator aratri:
Et teneram ab radice ferens Sylvane cupressum.
c Diq; deaq; omnes, studium quibus arva tueri:
Quique novas alitis d non ullo semine fuges,
Quique satis largum caelo demittitis imbrem.
† Tuque adeo, quae mox quae sint habitura deorum
Concilia, incertum est: urbis-ne invisere, Caesar,
Terrarumque velis curam: e te maximus orbis
fecit Osiris. Alii Triptol intellexerunt. c Deos Constituteis, intelligit
quos & Varro invocat. Moris autem erat in sacris, post invocationem
specialem, Deos omnes Deasq; in universum invocare, ne quod nomen
praeteriretur. d αὐτοφύεις αὐτὰ παρῆματ' &. † Augustum vocat. E
est amplificatio per distributionem.*

*a Deos passim
& vulgo ora-
bant, ut adse-
sent. Tibull.
Aditis Divi.
Aeneid. I. Ad-
itis letitiae Bac-
chus dator.
b Osiris. Tibul.
Primus aratra
manu solerti*

Ande.

2010. Germ. *Auctorem frugum, tempestatumq, potentem*
 Val. *Accipiat, cingens materna tempora myrto:*
 * Insula Ocea- *An deus immensi a venias maris: ac tua nante*
 ni. Plin lib. 2. *Numina sola colant, tibi serviat ultima* Thule:*
 b Accipiat, su- *Teg, sine generum Tethys bemat omnibus undis:*
 mat. Festus. *Anne novum tardis sidus te mensibus addas:*
 c Inter Virgi- *Qua locus c Erigonen inter, Chelasq, sequentes*
 ne & Scorpiu, *Panditur: ipse tibi iam brachia contrahit ardens*
 inter quæ nunc *Scorpius, & cæli iusta plus parte relinquit.*
 libræ seu jugi *Quicquid eris [nam te nec sperent tartara regem,*
 signum collo- *Nec tibi regnandi veniat tam diracupido:*
 catur, quod *Quamvis Elysios miretur Græcia campos:*
 hora natali *Nec repetita sequi curet Proserpina matrem]*
 Augusti in *Da facilem cursum, atq, audacibus annue ceptis:*
 medio cælo *Ignarosq, vic mecum miseratus agrestes,*
 fuit, oriente *Ingredere, & votis diam nunc assuesce vocari.*
 Capricorno. *† Vere novo, gelidus canis cum montibus humor*
 De quo tamē *Liquitur, & Zephyro putris se gleba resolvit:*
 aliter Scaliger *c Depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro*
 in Manil. *Ingemere, & sulco attritus splendescere vomer.*
 d Adhuc vi- *Illa seges demum votis respondet avari*
 vus. *Agricolæ, bis quæ solem, bis frigora sensit:*
 † Narratio cū *Illius immensæ ruperunt horrea messes.*
 Chronogra- *Ac prius, ignotum ferro quàm scindimus equor,*
 phia. *Ventos, & varium cæli prædiscere morem*
 e Altius im- *Cura sit, ac patrios cultusq, g habitusq, locorum:*
 presso, solo sci *Et quid quæq, ferat regio, & quid quæq, recuset,*
 licet pingui. *Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ:*
 f Solum rude *Arborei fetus alibi, atq, hiniussa virescunt*
 & nondum *Grami-*
 exploratum, *Grami-*
 g τὴν φύσιν *Grami-*
 τῆς γῆς. Xen. *Grami-*
 h Sua sponte, *Grami-*
 αὐτοθελεῖς *Grami-*
 κερπεῖ Epig. *Grami-*

Gramina. *a* nonne vides, crocos ne Tmolus odores,
 India mittit ebur, molles sua thura Sabæi?
 At Chalybes nudi ferrum, virosq; pontus
 Castorea, Eliadum *b* palmas Epeiros equarum?
 Continuo has leges, æternaq; fœdera certis
 Imposuit natura locis, quo tempore primum
 Deucalion vacuum lapides iactavit in orbem:
 Unde homines nati, *c* durum genus. Ergo age terræ *c* λιβύη *γ*ο-
d Pingue solum primis extemplo à mensibus anni *γ*ο. Pind. O-
 Fortes invertant tauri: glebaq; iacentes vid. 1. Metam.
 Pulverulenta coquat maturis solibus æstas. *d* Discrimina
 At si non fuerit tellus secunda, sub ipsum agrorum.
 Arcturum *e* tenui sat erit suspendere sulco: *e* Non altè de-
 Illic, officiant letis ne frugibus herba: presso, Lucre-
 Hic sterilem exiguus ne deserat humor arenam. tio est, pro-
 Alternis idem tonsas cessare novales, scindere.
 Et segnem patiēre situ *f* durescere campum. De novalibus
 Aut ibi flava serēs mutato* sidere farra, variè recrean-
 Unde prius † letum siliqua quassante legumen, dis. Plin. 1. 18.
 Aut tennes fetus vitæ, tristisq; lupini cap. 21.
 Sustuleris fragiles calamos, sylvamq; sonantem. *f* Intermissio-
g Urit enim lini campum seges, urit avenæ: ne vires reci-
 Vrant lethæo perfusa papavera *h* somno. pere.
 Sed tamen alternis facilis labor: arida tantum *g* semine.
 Ne saturare fimo pingui pudeat sola, néve *†* lectum.
 Effetos cinerem immundum iactare per agros: *g* Anaphora.
 Sic quoq; mutatis requiescunt fetibus arva. *h* Idem vi. so-
 Nec *k* nulla interea est inarata gratia terra. poriferumque
k Litoris seu potius *κ* νηϊ *φ* εγείσθαι, quia negando aliquid affirmatur. papaver.
† Sæpe

Remedia fe-
cilitatis, de
quibus Plin.
lib. 18. c. 29.

Poros terræ
occultos.

Lucret. 1. pe-
netralem ignē
& frigus ma-
nabile.

Periphrasis
occationis.

Varro: Et po-
stea occare, id
est cōminue-
re, ne sit gleba.
* prurumpit.

Enallage
numeri: quia
re vera unum
tantū est sol-
stitium, sicut
& hyems una.
* Myfia.

Amplificatio
à comparatio-
ne regionum
fertilissima-
rum.

Liratio.
* cumuloque:
f Irrigatio a-
grorum.

* fluentes.

† Sæpe etiam steriles incendere profuit agros,
Atq; levem stipulam crepitantibus urere flammis.
Sive inde occultas vires, & pabula terre
Pingua concipiunt: sive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atq; exsudat inutilis humor &
Sen plures calor ille vias, & a ceca relaxat
Spiramenta, novas veniat quâ succus in herbas:
Sen durat magis, & venas adstringit hiantes:
Ne tennes pluvia, rapidive potentia Solis
Acrior, aut Boreæ b penetrabile frigus adurat.
Multum adeo, rastris c glebas qui frangit inertes,
Vimineasq; trahit crates, iuvat arva: neq; illum
Flava Ceres alto nequicquam spectat Olympo:
Et qui, proscisso quæ suscitât aquore terga,
Rursus in obliquum verso * prorumpit aratro,
Exercetq; frequens tellurem, atq; imperat arvis.
Humida d solstitia, atq; hyemes orate serenas
Agricole. hyberno latissima pulvere farra,
Letus ager. nullo tantum se * Mœsia cultu
Iactat, & ipsa suas mirantur Gargara messes,
Quid dicam, iacto qui semine comminus arva
Insequitur, e * cumulosq; ruit malè pinguis arena?
Deinde satis f fluvium inducit, rivosq; * sequentes?
Et, cum exustus ager morientibus aestuat herbis,
Ecce, g supercilio clivosi tramitis undam
Elicit: illa h cadens raucum per levia murmur
Saxa ciet, scatebrisq; arentia temperat arva:

g Summitate, iugo. h Hypotyposis,

Quid

Quid, qui, ne gravidis procumbat culmus aristis,
 a Luxuriam segetum tenera depascit in herba,
 Cum primum sulcos aequant sata? quiq; b paludis
 Collectum humorem bibula* deducit arena?
 Praesertim c incertis si mensibus amnis abundans
 Exit, & obducto latè tenet omnia limo,
 Unde cavetepido sudant humore lacunae. (bore
 Nec tamen (hæc cum sint hominumq; boumq; la-
 Versando terram experti) nihil improbus anser,
 Strymoniaq; grues, & amaris* intyba fibris
 Officiunt: aut umbra nocet. d Pater ipse colendi
 Haud facilem esse viam voluit: primusq; per artē
 Movit agros, curis acuens mortalia corda:
 Nec torpere gravi passus sua regna veterno,
 Ante Iovem nulli e subigebant arva coloni:
 *Nec f signare qdem, aut partiri limite campum
 Fas erat: in medium querebant: ipsaq; g tellus
 Omnia liberius, nullo poscente, ferebat.
 Ille malum virus h serpentibus addidit atris:
 Predariq; lupo iussit, pontumq; moveri:
 Mellaq; decussit foliis, ignemq; removit:
 Et passim rivis currentia vina repressit:
 Ut varias usus meditando* excunderet artes
 Paulatim, & sulcis frumenti quæreretur herba m:
 Et silicis venis abstrusum excluderet ignem.
 Tunc alnos primum fluvii sensere cavatas:
 i Navita tum stellis numeros & nomina fecit,
 ofis hominibus. Ulsus, *excunderet. Varias artes, d Nautæ primi ob-
 servarunt stellas.

a Depastio
 * diducit.
 * deducat.
 b Colliquiæ
 seu sulci aquarū
 rii: qui Colum-
 mellæ sunt e-
 lices.
 c Veris & Au-
 tumni: quibus
 aër est incer-
 tus.
 * intyba.
 d Attentio
 rei difficulta-
 te, cū digres-
 sione de agri-
 culturæ origi-
 ne Hesiod. l. i.
 e Mollebant,
 colebant.
 * nec sing.
 f Omnium re-
 rum commu-
 nio.
 g Καρπὸν δ' ἔ-
 φερε ζείδω-
 ρο ἀρεγε
 αὐτομάτη.
 h Allegoricè
 accipitur de
 invidis & odi-
 o

a Venatio. *Pleiadas, Hyadas, claræq; Lycaonis Arcton:*
b Piscatio. *Tum a laqueis captare feras, & vallere visco,*
ε τῷ βόλω. *Inventum: & magnos canibus circumdare saltus,*
d Linea retia. *Atq; alius b latum c fundam verberat amnem,*
μετωνυμία. *Alia petens, pelagoq; alius trahit humida d lina.*
e Ferrū poeti- *Alia petens, pelagoq; alius trahit humida d lina.*
ca circuitione *Tum ferri e rigor, atq; arguta* lamina serræ:*
Ita Lucretio *(Nam primi cuneis scindebant fissile lignum)*
rigor auri di- *Tum varia venere artes. Labor omnia* vincit*
citur pro auro *Improbis, & f duris urgens in rebus egestas.*
*** lammina,** *Prima Ceres ferro mortales g vertere terram*
*** vicit.** *Instituit, cum iam glandes, atq; arbuta sacra*
φενίαν vocat *Deficerent sylva, & victum Dodana negaret.*
σοφίαν αὐτο- *Mox & frumentis labor additus, ut h mala culmos*
διδάκτον. Xē. *Esset* rubigo, senisq; horreret in arvis*
g πολεῖν: unde *Carduus: intereunt segetes, subit aspera sylva,*
Homer. veivon *Lappaq;,* tribuliq; interq; nitentia culta*
τεῖπονλον di- *Infelix lolium & steriles dominantur avena.*
xit, terrā ter a- *Quod nisi & assiduis* terram k insectabere rastris,*
patrū passam. *Et sonitu terrebis aves, & ruris opaci*
b Vicia segetū. *Falce premebras, votisq; vocaveris imbrem:*
*** robigo.** *Heu magnum alterius frustra † spectabis acervum,*
*** triboliq;.** *Concussa q; famem in sylvis solabere quercu.*
i Infecundū: *Dicendum & quæ sint duris agrestibus arma,*
ficut contra: *Quæ sine nec potuere feri, nec surgere messes.*
Felicemque *Vomis, & inflexi primum grave m robur aratri,*
trahitimum, *farriendo a-*
*** herbam.** *grum. † expectabis. l Quæ sint instrumenta rustica. Totus autem hic*
k Rumando & *locus ex Hesiodi secundo translatus est. m Aratrum: imitatione Lu-*
farriendo a- *cretii, qui robur laxi pro laxo dixit, Giphani.*

Tarda^q a Eleusina matris b volventia planstra, a Cereris, quæ
Tribula^q, traha^q, & c iniquo pondere rastris: Eleusine à Ce-
Virgea præterea Celei, vilis^q supellex, leo hospitio
Arbutæ crates, & * mystica * vannus Iacchi. accepta est.
Omnia quæ multò antè memor provisa repones, b Volubilia
Si te digna manet divini gloria ruris. κατ' ἐναλλα-
γλῶ.

Continuò in sylvis magna vi flexa domatur c Inæquali,
In d burim, & curvi formã accipit ulmus aratri. pars enim quæ
Huic à stirpe pedes temo protentus in octo: terram exer-
Bina aures, duplici aptantur dentalia dorso. cet, gravior
Ceditur & tilia antè ingo levis, alta^q fagus, est altera.
Stiva^q, quæ currus à tergo torqueat imos: * mystica.
Et suspensa focis e explorat robora fumus, * Vallus ex
Possam multa tibi veterum præcepta referre, Varrone.
Ni refugis, tennes^q piget cognoscere * curas. Ἰπποκρίστ-
f Area cum primis ingenti aquanda cylindro, κῶς ex vanni.
Et vertenda manu, & creta solidanda tenaci: d Curvamen-
Ne subeant herba, nea pulvere victa fatiscat: tum aratri,
† Tum varia illudant pestes, sæpe exiguus mus quod vomerò
Sub terris posuit^q domos, atq, horrea fecit: excipit quæ
Aut g oculis capti * fodere cubilia talpæ. βοὸς & ἐγὼ.

Inventus^q cavis bufo, & quæ plurima terra e Hel.
Monstra ferunt: populat^q ingentẽ farris acervũ ἡδάλιον δ'
Gurgulio: atq, inopi metuens formica senectæ. Διεργῆς

h Contemplator itẽ, cùm se nux plurima sylvis * causas, ὑπὲρ καπνῶ
Induet in florem, & ramos curabit olentes: f Areæ insti-
Si superant fetus, pariter frumenta sequentur, tuendæ ratio.

cap. 55. Columel. lib. 2. cap. 20. † Agrorum pestes. g Privati & orbat
luminib. Victor. lib. 34. cap. 14. * e fodere. h Prognostica ἐν εὐηρίαις.
& contrariæ sterelitatibus, Magna

- * luxurie, Magna^q cum magno veniet tritura calore:
 Φυθμοανλq. At si * luxuria foliorum exuberat umbra,
 * palea terit. Nequicquam pinguis * palea teret arca culmos..
 De adjuvan- a Semina vidi equidem multos medicare serentes,
 dis leguminū Et nitro prius, & nigra perfundere amurca:
 seminibus. Grandior ut fetus siliquis fallacibus esset:
 b Πιφω- Et quanvis igni exiguo properata maderent;
 ημα. Vidi lecta diu, & multo spectata labore,
 c ωδρβολη. Degenerare tamen: ni vis humana quotannis
 d Statim. Maxima quaq; manu legeret. V sic omnia fatis
 Gel. lib. 10. In peius ruere, ac retro sublapsa referri.
 cap. 29. c Non aliter, quam qui adverso vix flumine lembū
 * amne. Remigys subigit, si brachia forte remisit,
 † Astrologia d Atq; illum in præceps pronō rapit alveus * amni.
 rustico neces- saria, † Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis,
 e Ostreis ab- undantis. Hædorumque dies servandi, & lucidus anguis,
 f Distinctio Quam quibus in patriā ventosa per aquora vectis
 operis rusti- Pontus, & ostriferi fauces tentantur Abydi.
 cani secundū f Libra g die somniq; pares ubi fecerit horas,
 anni tēpora. Et medium luci atque umbris iam dividet orbem:
 g Antiq; Au- son. in Ros. Exercete viri tauros, serite hordea campis,
 Ad primi ra- Usque sub extremū brumæ intractabilis imbrem.
 dios interitu- ra die, pro di- Nec non & lini segetem, & cereale papaver (ratis,
 ei. Gell. lib. 9. Tempus h humo tegere: & iam dudū incubero * a-
 cap. 14. dies Dum sicca tellure licet, dum nubila pendent.
 legendū cen- i Vere fabis satio: tunc k te quoq; medica putres
 set exidiogra- pho Virgilij. Accipiunt sulci, & milio venit annua cura:
 b Serere, Pe- riphraſis. * raſtris. † Satio fabarum & milij, de qua vide Lipſ. lib. 1. Ele-
 gar, cap. 16. contra Senecę iniquam reprehensionem, k Apostrophe.

Candidus

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus, & * adverso cedens Canis occidit astro.

At si triticeam in messem robustaq; farræ
Exercebis humum, solisq; instabis aristis:
Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur,
* Gnosiaq; ardentis b decedat stella Corona:
Debita quam sulcis committas semina, quamq;
Invita properes c anni spem credere terra:
Multi ante d occasum Maia cœpere: sed illos
Expectata seges vanis celusit avenis.

Si verò viciamq; seres, vilemq; faselum,
Nec Pelusiace curam aspernabere lentis:
Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes:
Incipe, & ad medias sementem extende pruinas,
† Iccircò certis dimensum partibus orbem
Per duodena regit mundi Sol aureus astra.

Quinq; tenent cœlum Zone: quarum una corusco
Semper sole rubens, & torrida semper ab igni:
Quam circum extrema dextra, levæq; trahuntur
* Cerulea glacie concrete, atque imbribus atris.
Has inter mediamque due mortalibus agris
Munere concessæ divûm: & via secta per f ambas,
g Obliquus qua se signorum verteret ordo.

Mundus, ut ad Scythiã, Riphæasq; arduus arces
Consurgit: premitur Libyæ devexus in Austros.
Hic vertex nobis semper h sublimis, at illum
Sub pedibus Styx atra videt, manesq; profundi,
Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis

καλθ. Aristot. b In altitudinem elatus, μετέωρθ. Festo. Poli mundi
duo arcticus: ille αἰφάνης, hic αἰφάνης.

* averso.

Triticū quando serendum.
Vergiliz.

a Occasum ma-
rutino.

* Cnosiaq;

b Liberetur
radiis Solari-
bus. Hypalla-
ge.

c Semen an-
nuum.

d Plejadum
occasum.

e Culmis &
stipulis frugū
nō habentib.
Tibull. Neu

seges eludas
messem fallæ
cibus herbis.

† παραρβασίς
de distinctio-
ne sphaeræ in
12. signa & 7.
Zonas.

* cœruleæ.

Hyperbaton.
f Inter ambas
Macrobian. li. 2.

Som. cap. 8.

g λεξὸς κυ-

Anadiploſis. *Circum perq̃ duas in morem fluminis Arctos:*
 * tinguī. *a Arctos Oceani metuentes equore * tinguī.*
 * denſentur. *Illic (ut perhibent) aut in tempeſta ſilet nox*
 Ab utili cō- *Semper, & obtenta * denſantur nocte tenebras*
 mendat hanc *Aut redit à nobis aurora, diemq̃ reducit:*
 doctrinam. *Nosq̃, ubi primus equis Oriens afflavit anhelis,*
 * suuαθpoι- *Illic ſera rubens accendit lumina Veſper.*
 * μὲν. *† Hinc tempeſtates dubio * prædiſcere cœlo*
 * prædicere. *Posſumus: hinc * meſſisq̃, diem, tempus ſerendi:*
 * menſisq̃ue *Et quando infidum remis impellere marmor*
 dies. *Conveniat, quando armatas deducere claſſes,*
 * in ſylvis, *Aut tempeſtivam * ſylvis evertere pinum.*
 bύστρον *Quæ agenda ſignorum b obitus ſpeculamur & ortus,*
 * πείρον. *Temporibusq̃, parem diverſis quattuor annum.*
 Quæ agenda *Frigidus agricolam ſi quando continet imber,*
 agricolæ do- *Multa, forent quæ mox cœlo properanda ſereno,*
 mi. *Gell. libr. 10. c Maturare datur. durum procudit arator*
 * Tempeſtivè *Vomeris * obtuſi dentem, cavat arbore & lintres:*
 facere. Vide *Aut pecori e ſignum, aut numeros * impreſſit acer-*
 Gell. libr. 10. *Exacuant alij vallos, furcasq̃, bicornes, (vis.*
 cap. 11. *Atq̃, Amerina parant lente retinacula viti.*
 * obtuſi: Pri- *Nunc facilis * rubea texatur viſcina virga:*
 ſcian. libr. 10. *Nunc torrete igni fruges, nunc frangite ſaxo.*
 & Lintres ac- *f Quippe etiam feſtis quædam exercere diebus*
 cipiunt, in *Fas & iura ſinunt. rivos g deducere nulla*
 quib. uva por- *via. Tib. plenis in lintrib, uvas. & χαερακτῆρα. Feſt. Dignorant, ſigna*
 tatur, quæ *imponunt, ut fieri ſolet in pecoribus. * impreſſat. * Rubia, f Quæ feſtis*
 ligna erant *agenda diebus. Columell. lib. 2. c. ult. Sunt enim aliqua, quæ ſi feſtis*
 cavata, alio *diebus fiant, ferias polluant, g Detergere, veteres ſcilicet ſordidatos.*
 nomine na- *Macrobi. lib. 3. cap. 3.*

Religio vetuit: segeti prætendere * septem:
 Insidias avibus moliri: incendere vepres:
 a Balantumq³ gregem fluvio mersare salubri.
 Sepe * oleo tardi costas b agitator aselli
 Vilibus aut onerat pomis: lapidemq³ revertens
 Incusum, aut atra massam picis urbe reportat.

c Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna
 Felices operum quintam fuge: pallidus * Orcus,
 Eumenidesq³ sata: tum partu terra nefando
 Cœumq³ Iapetumq³ creat, sævumq³ Typhoëa,
 Et coniuratos cœlum rescindere fratres.

Ter sunt d conati imponere Pelio Ossam,
 Scilicet atq³ Osse frondosum involuere Olympum:

Ter pater e extructos disiecit fulmine montes.

Septima post decimam f felix e ponere vites,

Et prensos domitare boves, e licia tela

Addere. nona fuge melior, contraria furis.

g Multa adeo gelida h melius se nocte dedere:

Aut cum sole novo terras irrerat Eous.

Nocte leves stipula melius, nocte arida prata

Tondentur: * noctis lentus non deficit humor.

Et quidam seros hyberni ad luminis ignes

Pervigilat, ferroq³ faces i inspicat acuto.

Interea longum cantu solata laborem,

Arguto coniux percurrit pectine telas:

Ant k dulcis musti Vulcano decoquit humorem,

melius peragantur, b Melius obsequuntur labori. * noctes, i Incidit in
 modum spicæ vel aristarum, k Defruti Columell, lib. 12, cap. 20, Plin.
 lib. 14, cap. 9

* sapem.

a Balantem
 gregem, id est
 oves. Imita-
 tione Lucret.
 qui pecudes
 balantes. * alie.

b Agaso,
 ὀνηλάτης.

c De observa-
 tione dierum
 feliciū & in-
 feliciū, vide
 Hesiod.

e hμερ. Varr.
 lib. 1. cap. 37.
 & Cæl. lib. 14.
 cap. 9. Polit.
 lib. 12. epist. 7.

* Orchus.

d Homer.

i λ. λ. Ovid. 1.
 Metamorph.

e Aggestos,
 exaggeratos.

f Idonea ad
 θυγατρίαν.

Ex specie ge-
 nus intelli-
 gitur.

g Quæ nocte

i Incidit in

† Quid inter- Et foliis undam tepidi desumat aheni.
 diu fiat. † At rubicunda Ceres medio succiditur aestu,
 α αἰετὸν. Et medio tostas aestu terit area fruges.
 β αἰετὸν. Nudus a ara, serè nudus. hyems bignava colono,
 γ Ocii hybernī c Frigoribus parto agricola plerunq, fruuntur,
 δ αἰετὸν. Matnaque inter se lati convivium curant.
 ε αἰετὸν. Invitat genialis hyems, curasque resolvit:

Ceu d'presse cū iam portum tetigere carina,
 Puppibus & leti nautæ imposuere coronas. (pus,
 Sed tamen & quernas glandes tunc stringere tem-
 Et lauri baccas, oleamque, & cruentaque myrta:
 Tunc f'gruibus pedicas, & retia ponere cervis:
 Auritosque sequi lepores: tum figere damas,
 Stuppea torquentem balearis verbera fundæ:
 f Venatio hyberna, Orat. Epod. Oda. 2.

α Mercibus
 onerata, onu-
 sta. Tibull.
 Presserat ex-
 terna navita,
 merce ratem.
 γ Rubicunda,
 matura. Me-
 talepsie.

Cū

Cum nix a alta iacet, glaciē cum flumina tridunt.
 † Quid tempestates Autumni, & sidera dicam?
 Atq; ubi iam breviorq; dies, & mollior aestas,
 Quae vigilanda viris? vel cum ruit d imbriferū ver,
 Spicea iam campis cum messis inhorruit, & cum
 Frumenta in viridi stipula lactentia turgent?
 c Saepe ego, cum flavis messorē induceret arvis
 Agricola, & fragili iam stringeret ordea culmo,
 Omnia ventorum concurrere praelia vidi,
 Quae gravidam late segetem ab radicibus imis
 Sublime expulsam eruerent: ita turbine nigro
 Ferret d hyems culmumq; levem stipulasq; volātes.
 † Saepe etiam immensum caelo venit agmē aquarū,
 Et foedam glomerant tempestatem imbribus atris
 Collectae ex alto nubes: ruit arduus aether,
 Et pluvia ingenti sata leta, f bonūq; labores
 Diluit: implentur fossae, & cava flumina crescunt
 Cum sonitu: g fervetq; fretis spirantibus equor.
 h Ipse pater, media nimborum in nocte, corusca
 Fulmina molitur dextra: quo maxima motu
 Terra tremit: fugere ferae, & mortalia corda
 Pergentes humilis stravit pavor: ille flagranti
 Aut * Atho, aut Rhodopen, aut alta i Ceraunia telo
 Dejicit. ingeminant Austri, & densissimus imber:
 Nunc nemora ingenti vento, nunc littora plāgunt.
 Hoc k metueas, caeli menses & sidera serva:
 clamante quantitate ult. syll. i Montes Epiri. à crebris fulminibus ita
 appellatos, k Ad institutum redit, hoc est, ad prognostica tempesta-
 tum.

a Profunda
 † De tempe-
 statibus totius
 anni, earumq;
 prognosticis,
 b Notatio ve-
 ris precipitis
 c Hypotypo-
 sis variarum
 tempestatum
 d Tem-
 pēstas.

pēstas.
 d Tempestas,
 procella.

† Pluviae de-
 scriptio à ma-
 teria, effectis,
 & adjunctis.

e Caelo seu aë-
 re consuetu-
 dine veterū.

f Arata.

g Alludit ad
 Etymon fretis
 de quo Var.
 lib. 6. de ling.
 lat.

h Fulminum
 tempestas de-
 scribitur.

* Athon: sed
 perperam re-

Frigida

- Religiosa pietate mala tempestatum avertenda. Operandi autē verbum in rebus divinis usurpab. Tibul. Omnia sint operata Deo. Sub finē hy. vide Macrob. lib. 3. Sat. c. II. * casu. e Notatio Veris incipientis. * ping. agni & tunc v. l. neglecto hiatus, Giphani. Ambarualia sacra. d Corona querna, quia quercum frugibus mutavit Ceres. e Saltationes arte carentes. f Venti ponergent. † Prognosticon venti futuri. g Sicut æquora Ponti. Periphrasis maris. h horrificus & acutus. Non. Servius pro nimio positum ait. Quando non sic tutum navigare,

Frigida Saturni sese quò stellareceptet,

Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

In primis & venerare Deos, atq; annua magnæ

Sacræ refer Cereri, letis operatus in herbis,

*b Extremæ sub * casum hyemis, iam vere sereno,*

*c Tunc * agni pingues, & tunc mollissima vina:*

Tunc somni dulces, densæq; in montibus umbra.

Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret:

Cui tu lacte favos & miti dilue Baccho:

Terq; novas circum felix eat hostia fruges:

Omnis quam chorus & socij comitentur ovantes:

Et Cererem clamore vocent in tecta: neq; ante

Falcem maturis quisquam supponat aristis,

Quam Cereri d torta redimitus tempora quercu,

Det e motus incompósitos, & carmina dicat.

Atq; hæc ut certis possimus discere signis,

Æstusq; pluviasq; & agentes frigora ventos:

Ipsæ pater statuit, quid menstrua Luna moneret:

Quo signo f caderent Austri: quid sæpe videntes

Agricolæ, propius stabulis armenta tenerent,

Continuò † ventis surgentibus, aut g freta ponti

Incipiunt agitata tumescere, & h aridus alvis

Montibus audiri fragor: aut resonantia longè

Littora misceri, & nemorū increbescere murmur.

Iam sibi tum curvis malè temperat unda carinis,

Cum medio celeres revolant ex æquore mergi:

Clamo-

Clamoremq₃ ferunt at littora, cumq₃ marina
 In sicco ludunt fulica: notasq₃ paludes
 Deserit, atq₃ altam supra volat ardea nubem.
 Saepe etiam stellas vento imminente videbis
 Precipites caelo labi: noctisque per* umbras
 Flammarum longos à tergo albescere a tractus:
 Saepe levem paleam, & frondes volitare caducas:
 Aut summa nantes in aqua colludere plumas.
 At Boreae de parte trucidis cum fulminat, & cum
 Eurique Zephirique tonat domus: omnia plenis
 Rura natant fossis atque omnis navita ponto
 Humida vela legit, nunquam b imprudentib, im-
 Obsuit, aut illum surgentem vallibus imis (ber
 Aërie fugere grues: aut bucula coelum
 Suspiciens, patulis captavit naribus auras:

Alia ventorum
prognostica d
caelo.

* Umbram:
a Imitat. Lu-
cretii. Expres-
sit Arati p^u-
m^us. Giph. In-
dicia impen-
dentis pluviae.

b Ignaris, im-
provisis: cum
tot extent im-
bris venturi
praesagia.

Aut

a De fluēte ro-
 ratione per
 guttas grandi-
 ores. Vide
 Coel. l. 22. c. 29.
 b Agmē Græci
 σίγες οἰωνῶν.
 c Asiam palu-
 dem.
 d Fluvius Mæ-
 onia. Plin. lib.
 c. cap. 29.
 Hypotyposis.
 e Plumis non
 madefactis.
 * rauca.
 Signa dome-
 stica tempe-
 statis.
 * Nec.
 f μύκας circa
 ellychnium.
 Vid. Viēt. l. 33.
 cap. 21. Sere-
 nitatis futuræ
 præfagia.
 * videri.
 g Obligata So-
 li propter ra-
 diorum bene-
 ficium. Vide
 Agell. lib. 7.
 c. 17. Et Viēt.
 lib. 33. c. 20.
 h Si nubes, ut vellera lanae, spargentur multæ ab oriente, æ-
 quam in triduum præfagient. Plin. l. 18. c. ult. i Non haudquaquam exer-
 cet. Vespertinum n. nocturnum silentium serenitatis præfagium est.

*Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo:
 Et veterem in limo rana cecinere querelam.
 Sapius & rectis penetralibus extulit ova
 Angustum formica terens iter: & a bibit ingens
 Arcus. & è pastu decedens agmina magno
 Corvorum increpuit densis b exercitus alis.
 Iam varias pelagi volucres, & quæ c Asia circum
 Dulcibus in stagnis rimantur prata d Caystri:
 Certatim largos humeris infundere rores:
 Nunc caput obiectare fretis, nunc currere in undas.
 Et studio e incassum videas gestire lavandi.
 Tum cornix* plena pluviam vocat improba voce,
 Et sola in sicca secum spatatur arena.
 * Ne nocturna quidem carpentes pensa puella
 Nescivère hyemem: testa cum ardente viderent.
 Scintillare oleum, & putres concreescere f fungos.
 Nec minus ex imbris soles, & aperta serena
 Prospicere, & certis poteris cognoscere signis.
 Nam neq; tum stellis acies obtusa* videtur,
 Nec fratris radiis g obnoxia surgere Luna:
 Tenuia h nec lana per cælum vellera ferri.
 Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt
 Dilectæ Thetidi Halcyones: non ore solutos
 Immundi meminere suos iactare maniplos.
 At nebulae magis imæ petunt, campoq; recumbunt.
 Solis & occasum servans, de culmine summo
 Nequicquam feros exercet noctua cantus.
 Si nubes, ut vellera lanae, spargentur multæ ab oriente, æ-
 quam in triduum præfagient. Plin. l. 18. c. ult. i Non haudquaquam exer-
 cet. Vespertinum n. nocturnum silentium serenitatis præfagium est.*

Apparet liquido sublimis in aëre Nisus,
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.

Quacumq; illa levem fugiens secat aethera pennis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur a Nisus: qua se fert Nisus ad auras,
Illa levem fugiens raptim secat aethera pennis.

Tum liquidas **b** corvi presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant: & saepe cubilibus altis,
Nescio quæ præter solitum dulcedine leti,

Inter se foliis strepitant: iuvat imbribus **c** actis

Progeniem parvam dulcesq; reviscere nidos

† Haud equidem credo, quia sit divinitus illis

Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.

Verum ubi tempestas, & cœli mobilis humor,

Mutavere vias: & Iuppiter humidus Austris [xat:

§ Denset, erant quæ rara modò, & quæ densa, rela-

Vertuntur species animorum, & § pectora motus

Nunc alios, altos, dum nubila ventus agebat,

Concipiunt. hinc ille avium concentus in agris:

Et late pecudes, & dovantes gutture corvi.

Si verò **e** Solem ad rapidum, Lunasq; sequentes

Ordine respicies. nunquam te crastina fallet

Hora § neq; insidiis noctis capere serena.

Luna frevercentes cum primum colligit ignes,

Si nigrum obscuro comprehenderit aëra cornu,

Maximus agricolis pelagoq; parabitur imber.

a Indubitata tempestatum indicia ex Sole & Luna. § nec. f Cum inci-

pit quarto die renasci. Pallida Luna placuit, rubicunda flat, alba so-

renat.

a Accipiter
Cirin avem,
h.e. alaudam
seu galeritam
persequitur.
Ovid. 8. Me-
tam.

b Corvi pro
diversitate tem-
pestatum can-
tus variant, &
gestus. Vide
Lucret. lib. 5.

c Fugatis, de-
pulsis.

† Cur bruta
magis quam
homines tem-
pestatem fu-
turam præsa-
giant. Effectus
acris.

§ Densat, sed
illud rectius
putatur: ficus
superius den-
sentur.

§ pectora.

d Crocitantem
præ læticia.

At si

At si virgineum suffuderit ore ruborem,

Epigr. μῦθον Ventus erit: vento semper rubet a aurea Phæbe.

ἄνεμος. Sin ortu in quarto [namq; is certissimus auctor]

Pura, nec obtusis per cælum cornibus ibit:

Totus & ille dies, & qui nascentur ab illo,

Exactam ad mensem, pluvia ventisq; carebunt:

Votaq; servati solvent in littore nauta.

Inus filio qui

& palæmon,

& Portumnus.

Ovid. 4. Me-

tam.

& Nocte in-

gruente.

& Prognostica

ex sole orien-

te, de quibus

Plin. lib. 18.

cap. 25.

Glauco, & Panopea, & Inoo Melicerta.

Sol quoq; & exoriens, & cùm se condet in undas.

Signa dabit: Solem certissima signa sequentur,

Et quæ manè refert, & quæ c surgentibus astris.

d Ille ubi nascentem maculis variauerit ortum

Conditus in nubem, mediog; refugerit orbe:

Suspecti tibi sint imbres. namq; urget ab alto

Arboribusq; satisq; Notus pecorig; sinister.

Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese

Diversi erumpent radii: aut ubi pallida surget

Tithoni croceum linquens aurora cubile.

e πῶθ' & à re-

** Quam.*

f Præfagia tē-

pest, ex Sole

occidente.

e Heu malè tum mites defendet pampinus uvas,

** Tam multa in tectis crepitās salit horrida grādo.*

Hoc f etiam, emenso cùm iam decedet Olympo,

Profuerit meminisse magis: nam sæpe videmus

Ipsius in vultu varios errare colores:

g Nigricans.

g Caruleus pluuiam denunciat, igneus Euros:

Sin macula incipient rutilo immiscerier igni,

Omnia tunc pariter vento nimbisq; videbis

Fervere: non illa quisquam me nocte per altum

h Oram sol-

vere.

Ire, neq; à terra moneat h convellere funem.

At si, cùm referetq; diem, condetq; relatum,

Luci-

Lucidus orbis erit: frustra terre bere nimis,
 Et a claro sylvas cernes Aquilone moveri.
 Deniq; quid vesp̄er serus vehat, unde b serenās
 Ventus agat nubes: quid c cogitet humidus Auster,
 Sol tibi signa dabit. Solem quis dicere falsum
 Audeat? d ille etiam cecos instare tumultus
 Sape monet, fraudemque e operta tumescere bella.
 Ille etiam extincto miseratus Cesare Romam,
 Cum caput obscura nitidum ferrugine textit,
 Impiaque eternam timuerunt secula noctem.
 Tempore quanq̄ illo tellus quoq; e equora Ponti,
 Obscanique canes, importunaeque volucres
 Signa dabant. quoties Cyclopum efferuere in agros
 Vidimus undantem ruptis fornacibus e Aetnam
 Flamarumque globos, liquefactaque volvere saxa:
 Armorum sonitum toto Germania caelo
 Auduit: insolitis tremuerunt motibus Alpes.
 Vox quoque per lucos vulgò exaudita silentes
 Ingens, e f simulacra modis pallentia miris
 Visa sub obscurum noctis: pecudesque locuta.
 (Infandum) sistunt amnes, terraeque dehiscunt:
 Et maestus illacrymat templis gebur, araque sudat.
 Proluit in sano contorquens vortice sylvas
 h Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnes
 Cum stabulis armenta tulit: nec tempore eodem
 i Tristibus aut extis fibre apparere minaces,
 phalos, incipiens ab Anapæsto. Dionys. de Lybri fluvio: ποταμὸν κα-
 σιδεύτατ & ἄλλων. i Tristia portendentibus, ut: pallida mors. In ex-
 tispiciis observabant fibras, fissum, & caput, Ovid, 15. magnosque instare
 tumultus Fibra monent,

a Serenifico.

b Siccitas: ita se-
renescere pro-
ficari. Non.

Mar.

c Pluviasne an
serenitatem
moliatur.d Excurrit in
mentionem
prodigiorum,
quæ obitum
Cæsaris denū-
ciarunt, simul-
que deplorat
suorum tem-
porū calami-
tatem, quibus
ardebant om-
nia bellis civi-
libus.e Aetnae incen-
dia, quæ am-
plificat poeti-
ca hyperbola.f Umbrae no-
cturnæ seu
spectra.g Eburnea &
ærea simula-
cra. μεταλλοῦ.

h Versus ace-

phalos, incipiens ab Anapæsto.

Dionys. de Lybri fluvio: ποταμὸν κα-
σιδεύτατ & ἄλλων.

i Tristia portendentibus, ut: pallida mors. In ex-

E

Aut

*Aut puteis manare cruor cessavit, & altæ
Per noctem resonare lupis ululantibus urbes,
Non alias cœlo ceciderunt plura sereno*

Fulgura, nec diri toties arscere cometa.

Ergo inter sese paribus concurrere telis

Romanas acies iterum vidēre Philippi;

Nec fuit indignum superis, bis sanguine nostro

Emathiam, & latos AEmi pinguescere campos;

Scilicet & tempus veniet, cum finibus illis

Agricola in curvo terram molitus aratro;

Exesa inveniet scabra rubigine pila:

Aut gravibus rastris galeas pulsabit inanes,

Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulcris.

Di patrii indigetes, & Romule, Vestaque mater,

Quæ Thuscum Tiberim & Romanapalatia servas:

Hunc saltem everso iuvenem succurrere seclo

Ne prohibete: satis iam pridem sanguine nostro

Laomedontee luimus perinuria Troie,

Iam pridem nobis cœli te regia d' Cesar

Invidet, atq; hominū queritur curare triumphos.

Quippe ubi fas versum atque nefas, tot bella p'or-

Tam multa scelerū facies, non ullus aratro (beni-

Dignus honos, squalent f' abductis arva colonis;

Et curæ rigidum falces conflantur in enses.

Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum;

Vicina ruptis inter se legibus urbes

Arma ferunt. sevit toto Mars impius orbe;

• Eventus i-
storum prodi-
giorum. Vide
Orati. lib. 1.
Carm. Oda 14
• Poetica am-
plificatio ab
adiunctis.

• Votum ad
Deos Romæ
tutelares pro
Augusto.
• Hinc, al.
nunc.

• Ἰσχυροφῆ
ad Augustum.
• Querela de
corruptela
morum & ca-
lamitate tem-
porum.

• Agricolis ad
bella adhibi-
ti.

Ut, cum a carceribus sese effudere quadrigae,
 * Addunt se in b spacia; & frustra retinacula ten-
 dens,

a Proverbialis
 versiculus, de
 iis qui non au-
 diunt.

Fertur equis auriga, neq; audit currus habenas.

* Addunt in, b In ipso spatio cursum intendunt.

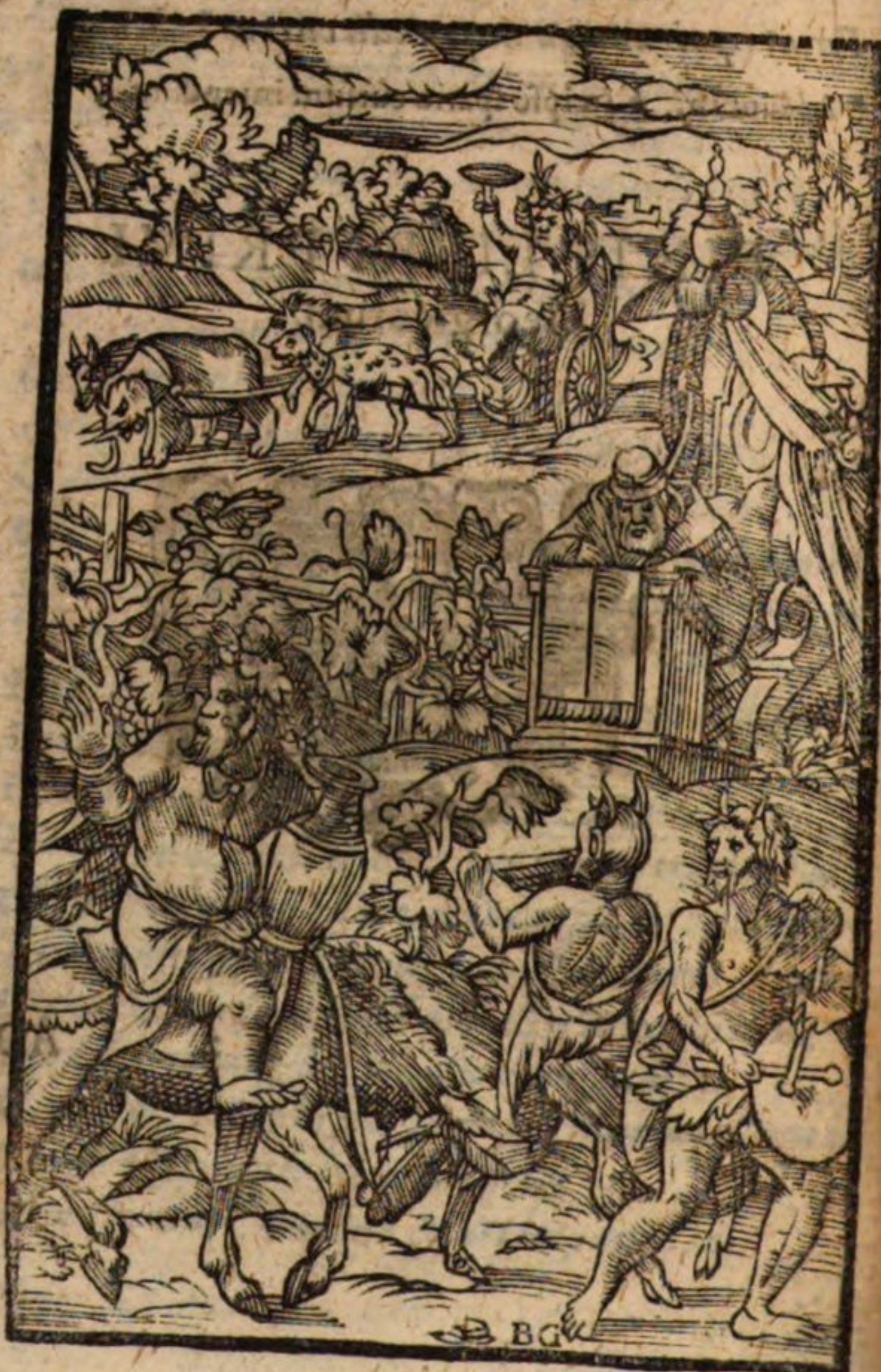
FINIS LIBRI PRIMI
 Georgicorum.

E 2

AD.

ADUMBRATIO LIBRI II.
GEORGICORUM.

P. VIRGILII MA- RONIS GEORGI- CORVM

LIBER SECUNDUS.

ARGVMENTVM.

ABSOLVTA, superiori libro, prima operis hujus parte, quæ est de cultura agri sativi: servato eodem ordine, quem operis initio proposuit, transit ad proximam rei rusticæ partem, quæ est de plantatione seu infitione, quam Græci *Φυτῶν γίαιαν* vocant. Atque aliarum quidem arborum fruticumq; curam, aut omnino prætermittit, aut eatenus tantum attingit, quatenus aut vitibus pedamenta, aut vincula subministrare, aut ad similem aliquem rusticorum usum adhiberi possunt: fructiferarum autem arborum cultum (olearum præsertim, & vitium, quæ duæ inter frugiferas proculdubio principatum obtinent) toto ferè hoc libro diligentissimè exequitur. Finem verò hujus libri, quemadmodum & insequentium duorum, liberiori quidem, non tamen ab argumento aliena, digressiuncula concludit; &, quemadmodum ad finem superioris libri, in mortem Cæsaris, prodigiaq; , quæ necem ejus antecesserunt, digreditur: ita & hic ad ruris amœnitatem, vitæq; rusticanę laudem paulò fusius expatiatur.

ALIVD HEREN. MODESTINI
Jurisconsulti in secundum Georgi-
corum Argumentum.

E 3

Haellenus

*Haftenus arborum cultus, & sidera cæli:
Pampineas canit inde comas, collesq; virentes,
Descriptasq; locis vites, & dona Lyei,
Atq; olea ramos pomorum ex ordine lectos.*

Exorditur à
transitione cū

Ἰπποβοῦ.

Invocat
Bacchum,

propter vine-

ta, quorum

ille Deus tu-

celaris est.

* purpureo.

β Pampinis &

uvīs au-

tumnalibus.

* Tinguē.

* dereptis,

hoc est, detra-

ctis. Differen-

tia arborum

nascentium

triplex sumta

ex Theophra,

Vide Petr. Vi-

stor lib. 14.

cap. 24. V. L.

β Salix enim

ab una parte

alba est, ab al-

tera viridis.

Pausa, Achaic,

Herodot, Euterp,

Arborum sua sponte nascentium.

HACTENVS arborum cultus, & sidera cæli:

Nunc te a Bacche canam, nec non sylvestria tecum

Virgulta, & prolem tardè crescentis olive.

Huc pater ô Lenæe (tuis hîc omnia plena

Muneribus, tibi * pampineo β gravidus autumno

Floret ager: spumat plenis vindemia labris)

Huc pater ô Lenæe veni, nudataq; musto

* Tinge novo mecum * direptis crura cothurnis.

Principio arboribus varia est natura creandis.

Nanque alia nullis hominum cogentibus, ipsæ

Sponte sua veniunt, camposq; & flumina latè

Curva tenent: ut molle filer, lentæq; genistæ,

Populus, & cglauca canentia fronde salicta.

Pars autem posito surgunt de semine: ut altæ

Castaneæ, nemorumq; Iovi quæ maxima frondet

* Æsculus atq; habite d Gray's oracula quercus.

Pullulat ab radice alijs densissima sylva:

Ut cerasis, ulmisq;: etiam Parnassia laurus

Parva sub ingenti matris se subicit umbra.

Hos natura e modos primùm dedit: his genq; omne

* Æsculus, & ita scribitur. α In Dodonæo nemore. Vide

Pausa, Achaic, Herodot, Euterp, β Arborum sua sponte nascentium.

Sylva

Sylvarum, fruticumq; viret a nemorumq; sacrorū.

† Sunt alij, quos ipse via sibi repperit usus.

Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum

Deposuit sulcis: hic stirpes obruit arvo,

Quadrifidasq; sudas, & acuto robore vallos

Sylvarumq; alia pressos propaginis arcus

Expectant & viva sua plantaria terra.

Nil radice egent alia: summumq; b putator

Haud dubitat terre referens mandare cacumen.

Quin & caudicibus sectis (mirabile dictu)

c Truditur e sicco radix oleagina ligno.

Et sepe alterius ramos impune videmus

Vertere in alterius: mutatamq; insita mala

Ferre pyrum, & prunis lapidosa rubescere corna.

d Quare agite o proprios generatim discite cultus

Agricola, fructusq; feros mollite colendo.

Neue segnes iaceant terra, iuvat Ismara Baccho

Conferere, atq; olea magnum vestire Taburnum.

f Tuq; ades, inceptumq; una decerre laborem,

O decus, o fame merito pars maxima nostrae

Mecenas, pelagoq; volans da vela patenti.

Non ego cuncta meis amplecti versibus opto:

g Non, mihi si linguae centum sint, oraq; centum,

Ferrea vox, ades, h & primi lege littoris oram.

In manibus terrae: non hic te carmine ficta,

Atq; per ambages, & longa exorsa tenebo.

† Sponte sua quae se tollunt in luminis * auras,

mento à facili. † Prima pars distinctionis, qua naturam arborum sponte nascentium persequitur, * oras, Sic legendum ex Lucret. & Linn. docuit Lamb.

F 4

Infecunda

a Lucorum.

† Artificiales procreandarum arborum rationes quinque.

b De hac voce Gellius lib. 6. cap. 5. de ling. lat.

c Virgente natura procreatur.

d *μεροπία* ad agricolas captans attentionem.

e Sine cultura, infructuosa.

f Altera invocatio directa ad Maecenatem.

g *ἡμίματι μεροπία* *μεροπία* *μεροπία*.

h Homerus, il. β.

b Allegoria, cum argu-

a Latet & in solo est.
 b Naturalem asperitatem.
 γ ἀγρίον
 ἐξημερῶται.
 Theophrast.
 * voles.
 c Fecunda fiet transpositione, in agro aprico.
 * Nam.
 d Arbusculis, quæ ex ea oriuntur.
 e Vitis.
 f Ἰνὸς ὄψωνος.
 g Secundum membrum, hoc est, artificiales modos persequitur.
 * eduræ, sicut alibi: Egelido flumine.
 h Periphrasis populi Herculi sacræ.
 i Quercus Jovi Sacræ. * Pomp. Sab. omittit præpositionem, ut fetu sit dative pro fetui κατ' ἀποκοπὴν. * ramos. * Legend. Castaneas fagus, ut fagus sit nominativus pluralis, sicut in Cul. Aeriæ platanus, antiqua declin.

*Infecunda quidem, sed leta & fortia surgunt.
 Quippe solo natura a subest. tamē hac quoq; si quis
 Inserat, aut scrobibus mandet mutata subactis:
 Exuerint b sylvestrem animum, cultuq; frequenti,
 In quascunq; * voces artes haud tarda sequentur.
 Nec non & sterilis quæ stirpibus exit ab imis,
 c Hoc faciet, vacuos si sit digesta per agros.
 Nunc altæ frondes, & rami matris opacant:
 Crescentiq; adimunt fetus, uruntq; ferentem.
 * Iam, quæ seminibus iactis se sustulit arbor,
 Tarda venit, seris factura d nepotibus umbram:
 Pomaq; degenerant succos oblita priores,
 Et turpeis avibus prædam fert e uva racemos.
 f Scilicet omnibus est labor impendendus: & omnes
 Cogende in sulcum, ac multa mercede domanda.
 g Sed truncis oleæ melius, propagine vites
 Respondent, solido Paphiæ de robore myrtus.
 Plantis * & duræ coryli nascuntur, & ingens
 Fraxinus, h Herculeæq; arbor umbrosa corona,
 i Chaoniq; patris glandes: etiam ardua palma
 Nascitur, & casus abies visura marinos.
 Inseritur verò * ex fetu nuncis arbutus horrida:
 Et steriles platani * malos gessere valentes,
 * Castaneæ fagos: ornusq; incannit albo*

Flore pyri: glandemq; sues fregere sub ulmis. (plex.

† Infitionis, & inoculationis varij modi.

† Nec modus inferere atq; oculos imponere sim.

Vide Plin. lib. 17. cap. 14.

Nam quā se a medio trudent de cortice gemmae,

Colum. lib. 5. cap. 11. Pallad.

Et tenues rumpunt tunicas, angustus in ipso

lib. 3. Tit. 17.

Fit nodo sinus: huc aliena ex arbore germen

* Qua parte erumpunt fructiferæ frondes.

Includunt, udoq; docent binolescere libro.

Aut rursus enodes trunci rescantur, & altè

Finditur in solidum cuneis via: deinde feraces

Plantæ immittuntur: nec longum tempus, & ingens

Exijt ad cælum ramis felicibus arbor,

** Miraturq; novas frondes, & non sua poma.*

b Concrecere, concorporari. Plin.

Præterea d genus haud unum nec fortibus ulmis,

Nec salici, lotoq; nec Ideis cyparissis.

* Mirata estq;

Nec pingues unam in faciem nascuntur oliva,

c Adoptiva per infitionē.

** Orchites, & radij, & amara pausia bacca:*

d Varias esse species in singulis generib.

Pomaq; & Alcinoi sylvæ: nec surculus idem

* Orchades.

Crustumis Tyrysq; pyris, gravibusq; volemis.

Plin. l. 15. c. 1.

Non eadem arboribus pendet videntia nostris,

Genera earū

Quam Methymneo carpit de palmite Lesbos.

tria dixit Vir-

Sunt Thasie vites, sunt & Mareotides albæ:

gil. Orchites &

Pinguibus hæ terris habiles, levioribus illæ,

radios & pau-

Et passo Psythia utilior, tenuisq; Lageos,

lias. Et Oleas

*e Tentatura pedes olim, * victuraq; linguam:*

Orchites ac

Purpureæ, Preciæq; & quo te carmine dicam

posias nomi-

*f Rhetica, ? * nec cellis * ideo contende Falernis.*

Neque pes neq;

nat Cat. lib. 1. cap. 7. de re rust. e Inebriatura. Terent.

mens suum satis officium facit. * victuraq; lin. Giphian. hoc est, labefa-

ctura, convulsura. e Rheticum vinum, Seldilinet. Sueto. scribit, Au-

gustum eo delectatum. Liber Coloman. scribit Rhætia cum diphthongo.

*Et Straboni est πατινός οἶν & . * ne. * adeo.*

*Et Straboni est πατινός οἶν & . * ne. * adeo.*

* Alciatus le-
git, Sunt etiā
monti Lybiae,
Plin. lib. 5.

cap. 23.

* etiam Am-
mi.

Tmolus af-
surgit, veteres

1. ferē omnes,

ut sit versus

acephalus,

posito choreo

loco spondei.

Diis & men-

sis. Polit.

Ἰωλὺς

appellat. lib.

7. epist. ult.

* In quibus

terris quæ ar-

borum spe-

cies felicius

proveniant.

Var. lib. 1.

cap. 7.

* Myrtis,

μετὰ τὴν

* Apricos.

d. Ἰωλὺς

ad Mæcenat.

* Stigmata

habentes.

f. Arboribus

g. Arbores lanigeras.

* Sunt * & Amineæ vites, firmissima vina;

* Tmolus & assurgit quibus, & rex ipse Phanens:

Argitisq; minor; cui non certaverit ulla,

Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos.

Non ego te * mensis & dys accepta secundis,

Transierim Rhodia, & tumidis Bumasteracemis.

Sed neq; quā multa species, nec nomina quæ sint,

Est numerus. neque n. numero cōprehendere refert.

Quem qui scire velit, Libyci velit æquoris idem

Discere quā multa Zephyro turbentur arena:

Aut ubi navigiis violentior incidit Eurus,

Nosse quot Iony veniant ad littora fluctus.

a Nec verò terra ferre omnes omnia possunt.

Fluminibus salices, crassisque paludibus alni

Nascuntur, steriles saxosis montibus orni:

Littora b myrtetis latissima: denique c apertos

Bacchus amat colles: Aquilonem & frigora taxi.

d Aspice & extremis domitum cultoribus orbem,

Eoasque domos Arabum, epictosque Gelonos.

e Divise arboribus patriæ: sola India nigrum

Fert ebenum: solis est thurea virga Sabæis.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamæque, & baccas semper frondentis acanthi?

Quid g nemora Ethiopum molli canentia lana?

Velleraq; ut foliis depectant tenuia Seres?

Aut quos Oceano propior gerit India lucas,

Extremi sinus orbis? ubi æra vincere summum

f Arboribus & plantis sua patria & colonia. Distributio.

g Arbores lanigeras.

Arboris

Arboris haud ulla iactu potuere sagitta:
 Et gens illa quidem sumtis a non tarda pharetris.
 Media fert b tristes succos, c tardumque saporem
 Felicis mali: quo non praesentius ullum
 (Pocula si quando seve infecere noverca,
 Miscueruntque herbas, & non innoxia verba)
 Auxilium venit, ac membris agit atra venena.
 Ipsa ingens arbor, faciemque simillima lauro:
 Et, si non alium late iactaret odorem,
 d Laurus * erat: folia haud ullis labentia ventis:
 Flos * apprime tenax: animas, & olentia Medi
 Ora sovent illo, & senibus medicantur anhelis.
 Sed neq; Medorum sylva, ditissima terra,
 Nec pulcer Ganges, atque auro turbibus Hermus,
 Laudibus Italia certent: non e Baetra, neque Indi,
 Totaque ihuriferis Panchaia pinguis arenis.
 Hec loca non tauri spirantes naribus ignem
 Invertere, satis immanis dentibus hydri:
 Nec f galeis, densisque virum seges horruit hastis:
 Sed gravis fruges, & Bacchi Massicus humor
 Implevere: tenent * oleaeque armentaque leta.
 Hinc bellator equus campo sese arduus infert:
 Hinc albi g Cluvmne greges, & maxima taurus
 Victima, saepe tuo perfusi flumine sacro,
 Romanos ad templa Deum duxere triumphos.
 pert. lib. 3. • A comparatione aliarum region. f Non educavit sege-
 tem virorum armatorum, sicut Colchis aut Boeotia. * olea, arm. l. u. ne-
 glecto hiato. g Vide Plin. lib. 2. c. 103. Propter. Qua formata suo Cli-
 tumnus flumina luto intega & niveos abluunt unda boves,

a Litote, sive
 ἀντιφάσις.

b Amaros, So-
 lin. Gestat
 malum ini-
 micum vene-
 nis, sapore
 aspero & a-
 maritudinis
 mirae. Vide
 Macrobi. li. 3.
 cap. 19.

c Hebetem.

d Pro effect
 temporis e-
 nallage.

* erit.

* Ultima
 correpta mo-
 re antiquo,
 Alii apprima
 fecerunt.

De hoc flore
 vide Victor.
 lib. 32. cap. 5.

Encomium
 Italiae. Vide
 Plin. lib. 37.
 cap. 7. Strab.
 lib. 6. Pro-

a Perennis æ-
i is temperies,
e tiam hyber-
n is mensibus.

*** arbor.**

*** rapidæ.**

b Non sunt
 tam longi
 serpentes, ut
 in Ægypto
 vel India.

c Adriati-
 cum.

d Tyrrhe-
 num.

e Julius ex-
 cludit mare,
 solitum ir-
 rumpere in
 Lucrinum la-
 cum facto
 aggere, de
 quo vide Sue-
 ton. & Plin. l.

36. cap. 15.
f Samniti-
 cam, quæ à
 Sabinis ori-
 unda fuit.

g Vrentes ve-
 ruto.

Apostrophe
 ad Augustū.

h Hesiodi-
 cum.

a Hic ver assiduum, atque alienis mensibus æstas:
 Bis gravide pecudes, bis pomis utilis * arbor.

At * rabide tigres absunt, & seva leonum
 Semina: nec miseros fallunt aconita legentes:

Nec brapit immensos orbes per humum, neq, tanto
 Squameus in spiram tractu se colligit anguis.

Adde tot egregias urbes, operumq, laborem:

Tot congesta manu præruptis oppida saxis:

Fluminaq, antiquos subterlabentia muros.

An mare, c q supra, memorem, quodq, alluit d in-

An ne lacus tantos? te Lari maxime, teq, (fra?

Fluctibus & fremitu assurgens Benace marino?

An memorem portus, c Lucrinog, addita claustra,

Atque indignatum magnis stridoribus æquor,

Julia quæ ponto longe sonat unda refuso.

Thyrrhenusq, fretis immittitur æstus avernis?

Hæc eadem argenti rivos, ærisq, metalla

Ostendit venis, atque auro plurima fluxit.

Hæc genus acre virum, Marsos, pubemq, f Sabellā.

Assuetumq, malo Ligurem, Volscosq, g verutos

Extulit: hæc Decios, Marios, magnosque Camillos:

Scipiadas duos bello, & te maxime Caesar.

Qui nunc extremis Asiæ iam victor in oris

Imbellem avertis Romanis arcibus Indum.

Salve magna parens frugum, Saturnia tellus.

Magna virum: tibi res antiquæ laudis & artis

Ingredior, sanctos ausus recludere fonteis:

h Ascræumque cano Romana per oppida carmen.

Nunc

Nunc locus arborū a ingenis: quæ b robora cuique,
 Quis color, & quæ sit rebus natura ferendis.
 Difficiles primū terra, collesque maligni,
 Tenuis ubi argilla, & dumosis calculus aruis,
 Palladia gaudent sylva vivacis oliva.
 Indicio est tractu surgens oleaster eodem,
 Plurimus, & strati baccis sylvestribus agri,
 At, quæ pinguis humus, dulcique culigine leta,
 Quique frequēs herbis, & fertilis d ubere campus:
 (Qualem saepe cava montis convalle solemus
 Despicere: huc summis liquuntur rupibus amnes
 Felicemque trahunt limum) quiq; editus Austro,
 Et felicem curvis e invisam pascit aratri:
 Hic tibi prevalidas olim multoque fluentes
 f Sufficiet Baccho vites: hic g fertilis uva,
 Hic laticis, qualem h pateris libamus & auro,
 Inflavit cum pinguis i ebur Tyrrhennus ad aras,
 Lancibus & pandis fumantia k reddimusecta.
 l Sin armenta magis studium vitulosque tueri,
 Aut * fetus ovium, aut urenteis culta capellas:
 Saltus, & saturi petito longinquam Tarenti:
 Et qualem infelix amisit Mantua campum,
 Pascensem niveos, herbofo flumine cycnos.
 Non n liquidi gregibus fontes, non gramina desunt:
 Et quantum longis carpent armenta diebus,
 Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.
 Et jam jam flammis ecta daturus erat. Stat. l. 4. Thebaid,
 bras & adhuc spirantia reddit Extā. l Quæ terra pascua. * ovium fetus.
 lib. ii, ut S exteratur in metiendo. m Pascua Tarentina & Mantuana pro-
 bat, n Laudem patriæ suæ aspergit. a Ni-

b Quæ vires & facultates.

Terrarum & soli genera persequitur, & quæ quibus ferendis sint idoneæ, ostendit.

Vid. Varr. l. i. c. 9. Colum.

lib. 2. c. 2. Caton. cap. 6.

c Uliginosa & irrigua.

d ubertate.

Hom. ἱγὰρ ἀρῶν.

e Propter ple- xum radicum.

f Suppedita- bit, ἀλλοπα- θῶς.

g Ferax.

h Pateris au- reis ἐν δῖς.

i Tibiā ebur- neam.

k Dare & red- dere in sacris usurpantur.

Ovid. 3. Fast.

Seminoces fi-

bas & adhuc spirantia reddit Extā.

l Quæ terra pascua.

* ovium fetus.

lib. ii, ut S exteratur in metiendo.

m Pascua Tarentina & Mantuana pro-

bat, n Laudem patriæ suæ aspergit.

a Ni-

a Terra frum- a Nigra ferè, presso pingues sub vomere terra,
 mentis ido- Et cui putre solum (namq; hoc imitatur barando)
 nea. Optima frumentis, non ullo ex equore cernes
 b Conamur Plura domum tardis decedere plaustra iuvenis.
 efficere studio Aut unde iratus sylvam * devexit arator,
 subigendi gle- Et nemora evertit multos ignava per annos,
 bas, Vide Pet. c Antiquasq; domos avium cum stirpibus imis
 Victor. lib. 11. Eruit: ille altum nidis petiere relictis:
 cap. 23. V. L. At rudis denituit impulso vomere campus.
 * deiecit. Nam eieiuna quidem clivosi glare aruris,
 e Arbores, in Vix humiles apibus casias, roremq; ministrat:
 quibus nidi- Et tophus scaber, & nigris exesa chelydris
 cabant. imita- Creta. negant alios aequè serpentibus agros
 tione Lucretii. Dulcem ferre cibum, & * curvas praelere latebras.
 Frondiferasq; f Quæ tenuè exhalat neculam, fumosq; volucres;
 domos aviū. Et bibit humorem, & cum vult, ex se ipsa remittit;
 d Imitatione Quæque suo viridi semper se gramine vestit,
 antiqui poetæ Nec scabie & salsa ledit rubigine ferrum:
 apud Cicer. 2. Illa tibi letis intexet vitibus ulmos:
 Tuscu. Et si in Illa ferax * olea est: illam experire colendo
 segete sunt de- Et facilem pecori, & patientem vomeris unci.
 teriorem data Talem dives arat Capua, & vicina Vesuvo
 Fruges, tamen * Oraingo, & g vacuis Clanis non equus Acerris.
 ipse suapte na h Nunc, quò quāq; modo possis cognoscere, dicam.
 tura enitent. Rara sit, an supra morem si densa, requiras:
 e Terra scrup-
 pea, cretosa,
 aut tophis sca-
 bra, frumentis
 inutilis est.
 * l u. varias.

f Conclusio præcedentium. * Olea libri u. & Non. qui ablat. loco geni-
 tivi positum ait. li. Rom. & Medic. & vetustis. cod. oleo. * Nola. Vide
 Gell. lib. 7. cap. 20. g Desertis propter inundationem Clanii, h Quo mo-
 do exploranda sit terra quælibet.

(Altera frumentis quoniam favet, altera Baccho:

Densa magis Cereri, rarissima quaeque Lyao:)

Ante locum accipies oculis: atque repones

In solido puteum demittit, omnemque repones

Rursus humū, & pedibus summas equabis arenas,

Si deerunt, rarum, pecorique & vitibus almis

Aptius uber erit: sin in b sua posse negabunt

Ire loca, & scrobibus superabit terra repletis:

Spissus ager: glebas cunctantes, crassaque terga

* Expecta, & validis terram proscinde iuvencis:

Salsa autem tellus, & quae perhibetur amara,

Fragibus infelix: (ea nec c mansuescit arando,

Nec d Baccho genus, aut pomis sua nomina servat)

c Tale dabit specimen: tu spisso vimine qualos,

Colaue prelorum fumosis deripe tectis,

Hac ager ille malus, dulcesque à fontibus unda

Ad plenum calcentur: aqua oluctabitur omnis

Scilicet, & grandes ibunt per vimina guttae.

At sapor indicium faciet manifestus & ora

Tristia tentantum sensu torquebit * amaror.

Pinguis item quae sit tellus, hoc denique pacto

Discimus: haud unquam manibus iactata f fatiscit,

Sed picis in morem ad digitos g lentescit habendo,

Humida maiores herbas alit, ipsaque h iusto

Letior. ab nimium ne sit mihi fertilis illa,

* Nec se i prevalidam primis ostendat arvis.

Quae gravis est, ipso iacitam se pondere prodit:

Quaeq; levis. promptum est oculis praediscere nigra:

Nimis feracem, herbis surgentibus, αὐγόν,

a Eliges, vel
contemplaberis.

* videbis.

b Unde egesta
est.

* Exerce.

c Vide Columi
lib. 3. cap. 1.

ἐξήμερται.

deponendo
salsuginem &
amarorem:

d Vitibus &
pomis dege-
nerantibus.

e Ita explora-
bitur. Vide
Colum. lib. 2.
cap. 2.

* amaro. Re-
ctius est ama-
tor, teste Gell.
lib. 1. cap. 21.

f Dissipatur.

g Tactu pressa
iuharefcit.
Colum.

h Quam par-
erat feracior:

* Nec, alii: ne-

E

* quis cuique. Et * quisquis color: at a sceleratum exquirere frigus
 a Noxium. Difficile est: picea tantum, taxiq₃ nocentes
 * pangunt. Interdum, aut hedera * pandunt b vestigia nigra.
 b Indicium His animadversis, terram multo ante memento
 præbent. Excoquere, & magnos scrobibus * concidere c mon-
 De vitium cultura. Anted supinatas Aquiloni ostendere glebas, [tes.
 * circumdare. Quàm latum infodias vitis genus: optima putri
 c Montanum Arva solo: id venti curant, gelidaq₃ pruina,
 vinetum. Et e labefacta movens robustus iugera fossor.
 d Inverfas, Co- lum. l. 5. c. 10. At si quos haud ulla viros vigilantia fugit:
 e Hypallage, Antè locum similem exquirunt, ubi prima paretur
 pro amovens Arboribus f seges, & quo mox digesta feratur:
 & labefaciēs. * Mutata ignorent subito ne semina g matrem.
 Vide Plin. lib. 17. cap. 10. Quin etiam cœli regionem in cortice signant:
 f Seminarium Ut quo quaq₃ modo steterit, qua parte calores
 seu plantariū. Austrinos tulerit, quæ terga obverterit h axi,
 * Mutatam. Restituant adeò * in teneris consuescere multū est.
 Translatæ ar- bores. Collibus, an plano melius sit ponere vites,
 g Solum ma- Quære prius. si pignus agros i metabere campi,
 ternum. Densa sere: in denso non segnior ubere Bacchus.
 h Septentrio- Sin tumulis acclive solum, collesq₃ supinos,
 ni. k Indulge ordinibus: nec secius omnis i in unguem
 τὴ ἀμάρζα. Arboribus positus m secto via limite quadret.
 * ἀ. ἐπιφώνη- Ut sepe ingenti bello cū longa cohorteis
 μα. Explicuit legio, & campo stetit agmen aperto,
 i Eliges: vel Directæque acies: ac late fluctuat omnis
 metis & ter- Acre * renidenti tellus: nec dum horrida miscent
 minis distin- gues.
 k Ampliore l Ad unguem, exactè. m Directis in quicuncem ordini-
 intervallo or- bus, * renitenti,
 dinum,

spatius.

b Duplex cō-
modum ordi-
nis.c De conveni-
ente scrobiū
altitudine. Vi-
de Colū. l. 3. c.
13. & 19. Plin.
l. 17. c. 21. The-
ophr. lib. 3. de
causis pl. c. 18.

* Esculus.

* nepotes.

d Non rese-
candi malleo-
li ē summa
parte.

* summa.

* defringe.

e ἐπιφύνημα.

f Non ferenda
olea aut olea-
ster inter vites
arbutivas.g Hypotyposis
incendii pau-
latim incre-
mentū sumē-
tis, ac magis
magisq; gras-
santis.h Egerit, pro-
iicit, ἀλλο-
μεθῶς.

F

Hoc

Prelia; sed dubius mediis Mars errat in armis:

Omnia sint paribus a numeris dimensa viarum:

Non b animum modo uti pascat prospectus in anē,

Sed qua non aliter vires dabit omnibus aequas

Terra, neq; in vacuū poterunt se extendere rami.

Forsitan c scrobibus c qua sint fastigia, queras,

Ausim vel tenui vitem committere sulco:

Altius ac penitus terræ defigitur arbor:

* Esculus in primis: qua quantum vertice ad auras

Æthereas, tantum radice in tartaro tendit.

Ergo non hyemes illam, non flabra, neq; imbres

Convellunt: immota manet, multosq; * per annos

Multa virūm volvens durando secula vincit.

Tum fortes latē ramos, c brachia tendens

Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet umbram.

Nēve tibi ad solem vergant vinea cadentem:

Nēve inter vites corylum sere: nēve d flagella

Summa pete, aut * summas * defringe ex arbore plā-

(e Tantis amor terræ) neu ferro lede retuso (tas;

Semina: nēve oleæ f sylvestres inferere truncos.

Nam sepe incautis pastoribus excidit ignis,

Qui furtim g pingui primū sub cortice tectus,

Robora comprehendit frondesq; elapsus in altas,

Ingentem cælo sonitum dedit: inde secutus

Per ramos victor, perq; alta cacumina regnat,

Et totum involvit flammis nemus, c h ruit aëram

Ad cælum picea crassus caligine nubem:

Præsertim si tempestas a vertice sylvis

Incubuit, glomeratq; ferens incendia ventus.

Evenerit:

ἐλλειψις.

Sterilis infecundus superest.

Vires nō pa-
stinandæ aut
serendæ hy-
berno tempo-
re.

* moveri

† Vere serendæ
vites, aut au-
tumno.

‡ Purpureo:
vel splendido
Soli claritate.

Veris luculen-
ta descriptio.

§ Turgent:
quasi concipi-
endi semen li-

bidine, Græ-
cis est ὀρῶν

& σφειγῶν.

Victor. lib. 18.
cap. 22.

Jupiter pro
æthere & aere.

Vide Cæl. lib.
21. cap. 34.

¶ Junonis: quā

hic terram interpretantur.

Vernales. * germina.

† Ita Virgil. scripsisse Cellus ait.

‡ Græci dicunt

οὐρανὸν ἑκβασις poetica.

¶ Mundi exordio, quem Theologi non-

nulli vere creatum autumant.

a Hoc ubi: non à stirpe valent, casq; reverti
Possunt, atq; ima similes revirescere terra:

b Infelix superat foliis oleaster amaris.

c Nec tibi tam prudens quisquā persuadeat aus

Tellurem Borea rigidam spirante* movere. (Et or.

Rura gelu tum claudit hyems, nec semine iactō

Concretam patitur radicem affigere terra.

† Optima vinetis satio est, cum vere d rubenti

Candida venit avis longis invisā colubris:

Prima vel autumnī sub frigora, cum rapidus sol

Nondum hyemē contingit equis, iam præterit æstas,

Ver adeo frondi nemorum, ver utile sylvis:

Vere et tument terra, & genitalia semina poscunt;

Tum f pater omnipotens fecundis imbribus æther

g Coniugis in gremium læta descendit, & omneis

Magnus alit, magno commistus corpore, fetus.

Aviatum resonant avibus virgulta canoris:

Et h Venerem certis repetunt armenta diebus.

Parturit almus ager: Zephyriq; tepentibus auris

Laxant arva sinus: superat tener omnibus humor,

Inq; i novos Soles audent se* gramina tuto

Crederet: nec metuit surgentes pampinus Austros,

Aut ætæ cælo magnis Aquilonibus imbrem:

Sed k trudit gemmas, & frondes explicat omneis.

Non alios prima crescentis l origine mundi

Illuxisse dies, aliumq; habuisse tenorem

¶

b Coitum, hoc est, soboli dant operam.

* germina. Ita Virgil. scripsisse Cellus ait.

‡ Græci dicunt

οὐρανὸν ἑκβασις poetica.

¶ Mundi exordio, quem Theologi non-

nulli vere creatum autumant.

Cre-

Crediderim: ver illud erat, ver magnus agebat
 Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri:
 Cum & primum lucem pecudes hausere, virumque
 & Ferrea progenies duris caput extulit & arvis:
 Immisseeque fera sylvis, & sidera caelo.
 Nec res hunc a tenera possent perferre laborem,
 Si non tanta quies iret frigusque caloremque
 Inter, & exciperet b caeli indulgentia terras. (gros,
 c Quod superest, quaecunq; d premes virgulta p a
 Sparge simo pingui, & multa memor occule terra:
 Aut lapide bibulū, aut squalenteis infode conchas.
 Inter enim labentur aquae, f tennisque subibit
 Halitus atq; g animos tollent sata, iamque reperti.
 h Qui saxo super, atque ingentis pondere testa
 Urgerent: hoc, i effusos munimen ad imbres:
 Hoc, ubi k hiulca siti findit Canis aestifer arva.
 l Seminibus positis, superest deducere terram
 Sapius ad capita, m & duros iactare bidentes:
 Aut presso exercere solum sub vomere, & ipsa
 Flectere luctantes inter vineta iuventus:
 † Tum leves calamos, & rase hastilia virga,
 Fraxineasque aptare sudas, surcaque bicornes:
 Viribus eniti quarum, & contemnere ventos
 Assuescant, sūmasque sequi n tabulata per ulmos.
 o Ac, dum prima novis adolescit frondibus aetas,
 Parcendum teneris: & dum se letus ad auras
 Palmes agit laxis per p purum immissus habenis,
 tenera vites. n Ramos in planā tenentes. Vide Colum. lib. 5. c. 6. o De
 frondinatione & pampinatione malleolorum anniculorum. p Per aerē

& primum.
 & Terrea. La.
 Etant.
 & armis.
 a Nascentes.
 b Aeris cle-
 mentia.
 c De stercorea-
 tione vitium.
 d In scrobem
 defodies, de-
 pones.
 e Arenarium.
 Theophr. lib.
 3. de caus. Vi-
 ctor libro 36.
 cap. 5.
 f Eventatio.
 g Incrementū
 lument, refo-
 cillabuntur.
 h Quinque li-
 brali.
 i Nimias pluv.
 k Ardente ca-
 lore fissa.
 l De repasti-
 natione vinearū
 novellarū.
 m Ligonibus
 effodere.
 † Pedamentis
 sublevandis.
 n De
 o De

* acies. *Ipsa * acie falcis nondum tentanda, sed uncis*
 a Per vices de- *Carpenda manibus frondes, a interq₃ legenda.*
 cerpendæ. *Inde ubi iam validis umplexæ b stirpibus ulmos:*
 b Solidioribus *Exierint, tunc stringe comas, tunc c brachia tōde:*
 palmitibus. *(Ante reformidant ferrum) tunc deniq₃ dura*
 c παῖχας Græ- *Exerce d imperia, & ramos compesce s fluentes e.*
 ci dicunt. *† Texenda sepes etiam, & pecus omne * tenendū est:*
 d Falcem & *Præcipue dum f frons tenera, imprudensq₃ laborū:*
 ferramenta. *Cui, super indignas hyemes, solemq₃ potentem,*
 * valenteis. *Sylvestres uri assidue g capreaq₃ sequaces*
 e Flu. superva- *Illudunt: pascuntur oves, a videq₃ iuvence.*
 cuos. *Frigora nec tantum cana concreta pruina,*
 † De consēpi- *Aut gravis incumbens scopulis arentibus * æstas.*
 endis vineis. *Quantum illi nocuere greges, h duriq₃ venenum*
 * tuendū, alii *Dentis, & admorso signata in stirpe cicatrix.*
 est omittunt. *† Non aliam ob culpam Baccho caper omnib. aris*
 f Dum vitis *Ceditur, & veteres ineunt proscenia ludi:*
 est novella & *Premiaq₃ * ingentes pagos, & compita circum*
 impatiens in- *i Theseida posuere: atque inter pocula leti*
 juria. *Mollibus in pratis k unctos * saliere per utres.*
 g ἐπέκτασις *pro capræ.*
 * æstus. Sed il-
 lud rectius
 imitatione

Lucret: qui sæpe æstatem pro calore ponit. Ita in 3. Ecl. Si lac præcepe-
 rit æstas u. l. b Venenosi morsus. Capras enim perpetua febris laborare
 creditum est, earumq₃ salivam fructibus esse venenum. † παρὲνθεσις
 in sacrificia rusticorum. * ingeniis. i Atheniens. k Ascolias non intel-
 ligit, de quo vide Varr. lib. 1. de vita populi Romani. Cælium lib 5. cap.
 4. Idem ludi & Cernualia dicti, à cernuando, quod cernuabant in illis,
 hoc est, proni cadebant in terram Scalig. * salvere, quod in quibusdam
 libris extare monet. Prisc.

*Nec non Ausonii, Troia gens missa, coloni
 Versibus incomitis ludunt, risuq, soluto:
 a Oraq, corticibus sumunt horrenda cavatis:
 Et te Bacche vocant per carmina leta, tibiq,
 b Oscilla ex alta suspendunt mollia pinn.
 Hinc omnis largopubescit vinea fetu:
 Complentur vallesq, cave, saltusq, profundū,
 Et quocunq, Deus circum caput egit c honestum.
 Ergo rite * suum Baccho dicemus * honorem
 Carminibus patriis, lancesque & liba feremus:
 Et ductus cornu stabit d sacer hircus ad aram:
 Pinguique in verubus * torrebimus exta columnis.
 e Est etiam ille labor curandis vitibus alter,
 Cui nunq exhausti satis est nanq, omne quotannis
 Terq, quaterq, solum scindendum: glebaq, versis
 Aeternum frangenda bidentibus; omne f levandū
 Fronde nemus, redit agricolis labor actus in g orbē
 Atq, in se sua per vestigia h volvitur annus.
 * Et iam olim, seras posuit cum vinea frondes,
 Frigidus & sylvis Aquilo decussit honorem:
 Iam tum acer curas venientem extendit in annum
 Rusticus & curvo i Saturni dente relictam
 Persequitur vitem attondens, fingitq, putando.
 Primus humum fodito, primus k devecta cremato
 e De iteranda pastinatione, occatione, & pampinatione. f Frondibus
 liberandum, spoliandum quod fit pampinatione. g Græcis est πόνος
 ἐγκυκλιος. h Unde ἐνταυτός Græcis, quasi in se rediens. * At De
 ablaqueanda & putanda vinea post vindemiam. i Falce putatoria, k Ex
 vinea deportata, Alii legunt defecta.*

a Personas seu
larvas.

b Imaguncu-
las, quas

Φαῖδρος
dixere.

c Pulcrum,
festivum.

* suos.

* honores.

d Devotus:

Ducebantur
autē victimæ,
non trahēba-

tur. Cic. lib. 1.

de Divin. Sue-
ton. in Aug.

Plin. lib. 28.

cap. 2. Et ad-

motæ aris sta-

re diceban-

tur dum vota

conciperen-

tur, vinumq;

ac mola in-

spergeretur.

* torquebi-

mus.

f Frondibus

g Græcis est πόνος

* At De

i Falce putatoria, k Ex

Alii legunt defecta.

Pedamenta
& statumina.

Vindemia-
to.

Ideo bis pā-
pinandum.

Ideo bis
fartiendum.

Valere sūas
latifundia

sicut αἰνεῖν

ἥ Χάρις

Eἔνν apud He-
siod. legitur.

Rusti ex vet.
libro & Festo

leg. Giphani.

ut indicetur
rubigenus

maximè hor-
rentis asperi.

Et ita legend.
putat in ec-

log. VII. hor-
ridior rusto.

nam ruscum
aliud fuisse
videtur.

Agricolas scilicet vitium causa.

Facta putatione.

Effetis extremos

li. vet. **E**xtremos vitium ordines.

Sarmenta, & a vallos primus sub tecta referto:

Postremus **b** metito, **c** bis vitibus ingruit umbra,

Bis **d** segetem densis obducunt sentibus herba:

Durus uterque labor, **e** laudato ingentia rura,

Exiguum colito, nec non etiam aspera rusci

Vimina per sylvam, & ripis fluvialis arundo

Ceditur: incultiq; **f** exercet cura salicti.

Iam vineta vites, iam **g** falcem arbusta reponunt:

Iam canit * extremos effetus vinitor h antes:

Sollicitanda tamen tellus, **k** pulvisque movendus:

Et iam maturis metuendus **l** Iuppiter uvis.

† Contra, * non ulla est oleis cultura: neque illa

Procurvam expectant falcem, rastrosque tenaces,

Cum semel haeserunt arvis, aurasque tulerunt,

Ipsa **m** satis tellus, cum **n** dente recluditur unco,

Sufficit humorem, & gravidas cum vomere fruges.

O Hoc pinguem, & **p** placitam paci **q** nutritor oliva.

r poma quoque, ut primum truncos sensere valen-

Et vires habuere suas, ad sidera raptim (teis,

Vi propria nituntur, * opisque haud indiga nostra.

Nec minus interea fetu **s** nemus omne gravescit,

Sanguineisque inculta rubent **t** aviaria baccis.

Tondentur cytisi, tedas sylvae alta ministrat,

f Agricolas scilicet vitium causa. **g** Facta putatione. * Effetus extremos

li. vet. **b** Extremos vitium ordines. **i** Bipaliis subinde fodienda. **k** Quod

genus culturae pulveratio dicitur. **l** Aër. † De oleae cultura. * non nulla,

hoc est, aliqua, non ita operosa ut vitium. **m** Oleae satae. **n** Aratur. **o** Hac

ratione. **p** Acceptam paci, paciferam. **q** Nutrito: ἐσθλαλαγή. * Poma-

ria, arbores pomiferae. * opis haud. libri veteres. **f** Pomarium. **t** Sylva

suarbores, in quibus nidificant aves.

Pascun-

Pascunturq; ignes nocturni,* & lumina fundunt. † Epiphonema. Vide
 † Et dubitant homines serere, atq; impendere curā! Petr. Victor.
 Quid maiora sequar? salices, humilesq; genistæ, lib. 19. Vari.
 Aut illa pecori frondem, aut pastoribus * umbram lect. capit. 15.
 Sufficiunt, sepemq; satis, & pabula melli: * umbras.
 Et iuvat a undantem buxo spectare Cytorum, † Undarum
 Nariciaq; picis lucos: iuvat arva videre æstum imi-
 Non rastris hominum, non bulli obnoxia cura. tantem, post-
 Ipsa Caucasæo steriles in vertice & sylva, quam vento
 Quas animosi Euræ assidue franguntq; feruntq;, agitatur.
 Dant alios alia fetus: dant utile lignum † Nihil de-
 Navigiis pinos, domibus * cedrosq; cupressosq;, bentia indu-
 Hinc radios d trivèrè rotis, hinc e tympana plau- c Arbores ste-
 Agricole, & pandas ratibus posuèrè carinas. (stri riles, respectu
 Viminibus salices fecunda, frondibus ulmi, scilicet pomi-
 At myrtus validis hastilibus, & bona bello ferarum.
 Cornus, & Ityreos taxi * torquentur in arcus. Cui rei quæ
 Nec tilia leves, aut torno rasile buxum, materia ap-
 Non formam accipiunt, ferroq; cavantur acuto: posita sit.
 Nec non & torrentem undam levis innatat alnus * Cedrumq;
 Missa Pado: nec non & apes examina condunt † Tornando
 Corticibusq; cavis, vitioseq; gilicis * alveo. effecere. Quid
 Quid memorandū æquè h Baccheia dona tulerūt? si tribuere le-
 Bacchus & ad culpam causas dedit: ille furentes gatur.
 Centauros letho domuit, * Rhetumq; Pholiumq;, † Operimenta
 Et magno Hyleum i Lapithis cratere minantem. vehiculorum
 li Syriæ, vel Catesyriæ. Ex loco autem indicatur præstantia, * curvatura
 g Ilex apiarius accommoda, * alvo. † Vites, Periph. * Rhoecumque. En
 Callimach. hym. in Dianam. † Thessaliæ populis. Orat. lib. 1. Od. 12.
 Ovid. 12. Metamorph. Diodor. 4.

rusticæ, de
quibus vide
Orat. Epod.
Ovid. i. de Re-
med. Colum.
in præfat.
Plin. lib. 18.
b Fremitum
undæ instar.
c Habere defi-
derant.
d Intextas,
quasi ludo
quodâ phry-
gionis.
e Corinthia.
f Babylonica
tinctura.
g illis.
Vide Hesiodū
n I. & Arat.
i Phænom.
* Percussus, In
Roman. &
Medic. quam
lect. probat
Muretus.
g Terræmotus.
* Obje.
b Tarde veni-
entibus, æsti-
vis.
i Ingenium
tardum & he-
bes, quale est
natura frigi-
dioribus.

a O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricolas: quibus ipsa, procul discordibus armis,
Fundit humo facilem victum iustissima tellus.
Si non ingentem foribus domus alta superbis
Mane salutantum totis vomit edibus bundam,
Nec varios c inbiant pulcra testudine postes,
d Illusasq, auro vestes, c Ephyreiaq, æra:
Alba nec f Assyrio fucatur lana veneno,
Nec casia liquidi corrumpitur usus olivi:
At securæ quies, & nescia fallere vita,
Dives opum variarum: at latis ocia fundis,
Spelunca, viviq, lacus: at frigida Tempe,
Mugitusque bonæ, mollesq, sub arbore somni
Non absunt: * illic saltus, ac lustra ferarum,
Et patiens operum, parvoq, assueta iuventus:
Sacra Deūm, sanctiq, patres: extrema per illos
Iusticia, excedens terris, vestigia fecit.
Me verò primū dulces ante omnia Musæ,
Quarum sacra fero, ingenti * percussus amore,
Accipiant: cæliq, vias & sidera monstrent:
Defectus Solis varios, Lunaque labores:
Vnde g tremor terris: qua vi maria alta tumescant
* Obicibus ruptis, rursusq, in seipsa residant:
Quid tantum Oceano properent se tingere soles
Hyberni, vel quæ h tardis mora noctibus obstet.
Sin, has ne possim natura accedere parteis,
i Frigidus obstitit circum præcordia sanguis:
Rura mihi, & rigui placeant in vallibus amnes:
Flumina amem sylvasq, inglorius. ô, ubi campi,
Sper-

*Sperchiusque, & a virginibus bacchata Lacenis
 Taygeta: ô, qui me gelidis in vallibus * Ami
 Sistat, & ingenti ramorum protegat umbra.
 Felix qui potuit rerum cognoscere causas:
 Atq; metus omneis, & inexorabile fatum
 Subiecit pedibus, strepitumq; Acherontis b avari.
 Fortunatus & ille, Deos qui novit agresteis,
 Panaq; Sylvanumq; senem, Nymphasq; sorores.
 Illum non populi c fasces, non purpura regum
 Flexit, & infidos agitans discordia d fratres:
 Aut coniurato descendens Dacus ab Istro:
 Non res Romana, perituraq; regna: neq; ille
 e Aut doluit miserâs inopem, aut invidit habenti.
 Quos rami fructus, quos ipsa f volentia rura
 Sponte tulere sua, carpsit: nec ferrea iura,
 * Insanumq; forum, aut populi g tabularia vidit.
 h Sollicitant alij remis freta ceca, ruuntq;
 In ferrum: penetrant aulas, & limina regum:
 Hic petit excidijs urbem, miserosq; penates,
 Ut i gemma bibat, & k Sarrano dormiat ostro.
 Condit opes alius, defossoq; incubat auro:
 Hic stupet attonitus l rostris: hunc plausus hiantem
 Per cuneos (* geminatur enim plebisq; patrumq;)
 Corripuit: m gaudent perfusi sanguine fratrum:
 Exilioq; domos & dulcia limina mutant,*

omnes. b Per contentionem variorum studiorum laudat vitam rusti-
 cam. i Gemmeo poculo, Meton. k Stragulis purpureis. l Concionibus.
 Concionaturi enim Rostra ascendebant. * geminatus, m Catull. Perfu-
 dere manus fraterno sanguine fratres,

a Bacchantib.
 virginib.

Spartanis fre-
 quentata Or-
 giis.

* Hæm.

b Inexplebi-
 lis.

c Magistra-
 tus signum
 pro resignata.

d Eteoclem &
 Polynicem.

e Non est ob-
 noxius per-
 turbationi-
 bus animi.

f Ovid, cibos
 nullo cogen-
 te creatos.

αὐτοφύεις
 καρπὸς.

* Insanum ius.

g γεμματοφουλὰκια.

Cic. pro Arch.

Quas Italico
 bello incenso
 tabulario, in-
 terisse scimus

a Annuu la- *Atque alio patriam quaerunt sub sole iacentem.*
 boris fructus. *Agricola incurvo terram dimovit aratro :*
 b Sustentat, *Hinc anni labor : hinc patriam, parvosque nepotes*
 alit. *a Sustinet, hinc armenta boum, b meritosq, iuven-*
 c Laboris *Nec requies, quin aut pomis exuberet annus, (cos.*
 consortes. *Aut fetu pecorum, aut c Cerealis mergite culmi,*
 d Spicarum *Proventuq, oneret sulcos, atque d horrea vincat.*
 manipulis, *Veni hyems, teritur e Sicyonia bacca trapetis:*
 e Supr. illius *Glande sues leti redeunt, dant arbuta sylva.*
 immensae ru- *Et varios ponit fetus Autumnus, e alte*
 perunt hor- *Mitis in apricis coquitur g vindemia saxis.*
 rea menses, *Interea * pendent: dulces circum oscula nati :*
 f Oliva, *Casta pudicitiam servat domus: ubera vaccae*
 g Poma sylva- *Laetea demittunt: pinguesq, in gramine h lato*
 stria, *Inter se i adversis luctantur cornibus boedi.*
 h Uvae matu- *Ipsa dies agitat festos: fususq, per herbam.*
 rescentes. *Ignis ubi in medio, e socij cratera coronant,*
 * dulces pen- *Te libans Lenae vocat: pecorisque magistra*
 dent. *k Velocis iaculi certamina ponit in ulmo :*
 i Pingui. Un- *Corporaq, agresti l nudat praedura palestra.*
 de & latamen *Hanc m olim veteres vitam coluere Sabini,*
 dicitur, quod *Hanc Remus e frater: sic fortis: Hetruria crevit*
 latum, id est, *Scilicet e rerum facta est pulcerrima Roma,*
 pingue solum *Septem * quae una sibi muro circumdedit arces.*
 efficiat. *Ante etiam sceptrum n Dictae regis, e ante*
 k Coniscant, *Impia quam caesis gens est epulata iuvencis :*
 quo Lucret. *Laus vitae rusticae ab*
 utitur lib. 2. *honesto, hoc est, a priscis huius vitae cultoribus, * Etruria, * que, n Jo-*
 quem locum *vis Cretensis.*
 poeta imita-
 tus est.

a Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat. a Ætate aus
 Nec dum etiã audierant inflari b classica, nec dum rea.
 Impositos duris crepitare incudibus enses. b Tubas.
 Sed nos c immensum spatiis confecimus equor: c Allegoria
 Etiam d tempus equum * fumantia solvere colla. cum transla-
 tio. Vide Fab.
 lib. 8. cap. 6.
 d Ingenio defatigato finem huic libro imponere seu cantum finire.
 * spumantia.

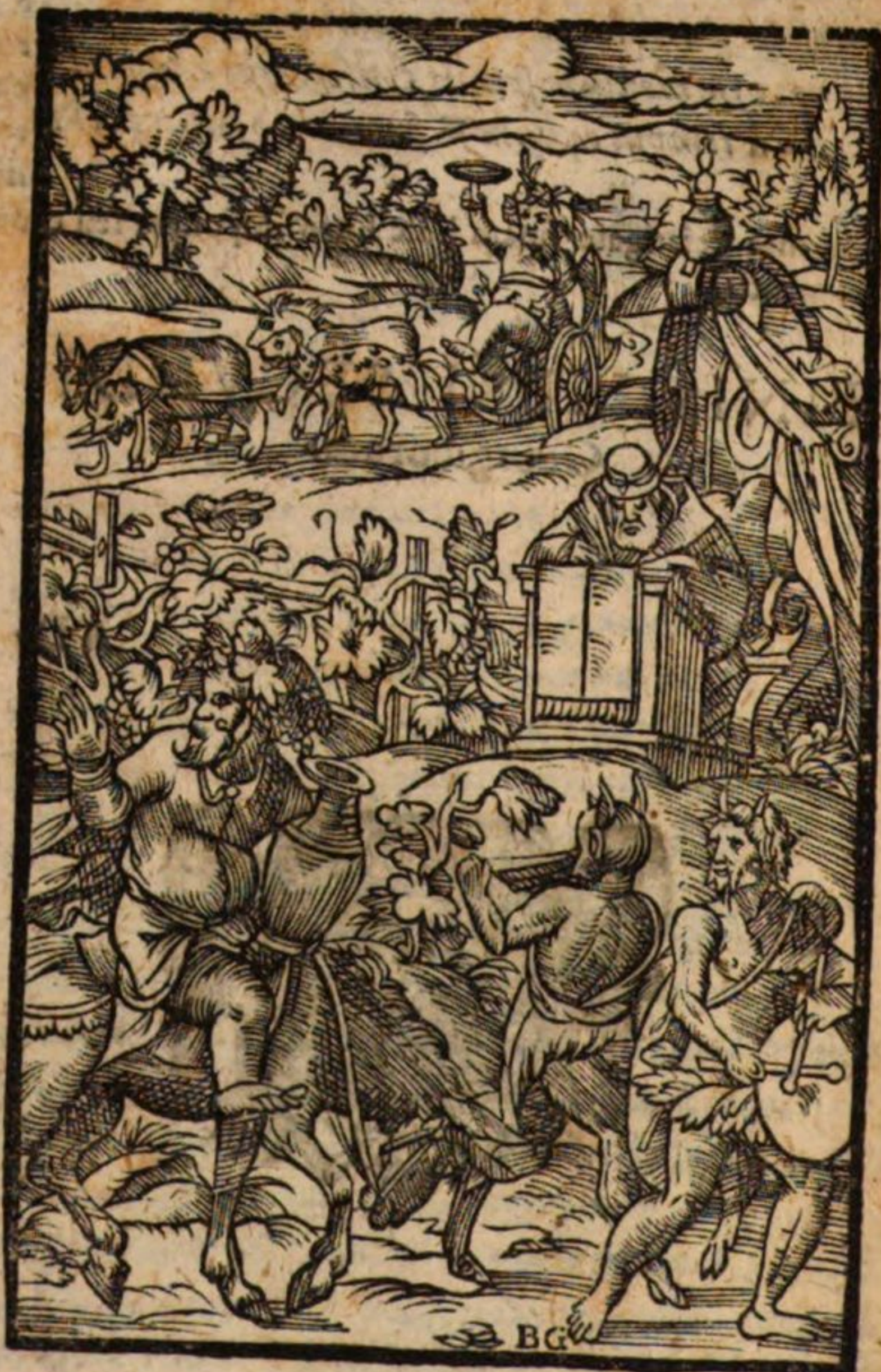
FINIS LIBRI SECUNDI

Georgicorum.

AD

ADUMBRATIO LIBRI III.
GEORGICORUM.

P. VIRGILII MA- RONIS GEORGI- CORVM

LIBER TERTIUS.

ARGVMENTVM.

Postquam duobus superioribus libris arationis, plantationisque rationem absoluit: deinceps pastionis curam, quæ in generali operis totius propositione tertia erat, hoc libro exequitur. Ac fuerunt nonnulli, qui hunc librum, sicut & eum, qui proximè sequitur, pastoralem, non georgicum appellandum censuerunt: quod ab agriculturæ professione, quæ est culturæ arborum, cura atque custodia pecorum videatur aliena: & (ut Columella ait) ab agricolatione separata sit pastoralis scientia. Sed illorum sententiam Servius reiecit, & videtur omnino reiicienda: quod ager omnis, qui subiectum est τὸ γῆρας, aut arvus sit, qui stationalis est: aut consitus, qui arboribus aptus est: aut pascuus, qui herbis tantum & animalibus vacat: aut florens, in quo horti sunt apibus congruentes. Dux sunt argumenti huius partes: quarum prior armentorum, equorum præsertim & boum, curam continet: quales scilicet in utroque genere deligendæ sint matres, quales potissimum parandi sint admistrarii, quibusque indiciis equini pulli generositas possit deprehendi: quæque omnibus iis cura pro ratione ætatis debeat adhiberi. Posterior pars minoris pecoris pascendi rationem complectitur, ovium præcipuè & caprarum: generaque morborum explicat, quibus greges peculiariter

liariter infestantur, unà cum eorum causis, signis,
& remediis. Inter cetera autem morborum gene-
ra & pestilentiam enumerat : arreptaque inde oc-
casione, Lucretium imitatus, ad gravissimam quā-
dam Illyrici, Venetiarum, vicinarumq; regionum
pestilentiam digreditur.

* Queis.

Propositio cō-
iuncta invo-
cationi.

ALIVD HEREN. MODESTINI

JurisC. in tertium Georgicorum

Argumentum.

a Sicut Cererē *Teg. Pales, & te Pastor memorande per orbem,*
& Bacchum. *Et pecorum cultus, & gramine pascua leta,*

b Pastor Am- * *Quis habitent armenta locis, stabulentur & agni,*
phrysic. Peri- *Omnia divino monstrabit carmine Vates.*
phrasia Apoll.

cognomento.

§ Noμis.

§ carmine.

e Tenere seu
delectare po-
tuisent.

TE a quoque magna Pales, & te memoran-
de canemus

b Pastor ab Amphryso : vos sylva amnesq;
Lycae.

Cetera quae vacuas c tenuissent carmina mentes.

d Non nomi- *Omnia iam vulgata. quis aut Eurysthea durum,*
nandi: & οὐν- *Aut d illaudati nescit Busiridis aras?*

μας, hoc est, *Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos?*

§ evs Hesiod. *Hippodameque? humeroque Pelops insignis eburno,*

Vide Gell. lib. *Acer equis? tentanda via est, qua me quoq; possim*

2. cap. 6.

Tollere humo, e victorque vires volitare per ora.

e Perfecto &

absoluto ope-
re.

Primus ego in patriam mecum (modo vita supersit)

f Aonio rediens deducam vertice Musas:

f Parnasso, vel *Primus Idumaeas referam tibi Mantua palmas:*
Helicone.

Et

Et viridi in campo templum de marmore ponam
 Propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat
 Mincius, & tenera prætexit arundine ripas.
 In medio mihi a Cæsar erit, templumque tenebit.
 * Illi victor ego, & Tyrio conspectus in ostro,
 Centum b quadriungos agitabo ad c flumina carrus.
 Cuncta mihi, d Alpheu linguens, locosq; Molarchi,
 Carsibus, & * crudo * decernet Gracia cestis.
 Ipse caput tense foliis ornatus oliva
 Dona feram. iam nunc solennes ducere pompas
 Ad delubra iuvat, cæsosque videre iuencos:
 Vel e scena ut versis * discedat frontibus, utque
 Purpurea intexti tollant aulae Britanni.
 In foribus pugnam ex auro, solidoque Elephanto
 & Gangaridum faciam, victorisque arma Quirini:
 Atque hic undantem bello magnumque fluentem
 Nilum, ac Navali surgentes ære columnas.
 Addam urbes Asiae domitas, pulsumque Niphatem,
 Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis;
 Et duo rapta manu diverso ex hoste trophæa,
 Bisque g triumphatas h utroq; ab littore gentes:
 Stabunt & Parii lapides spirantia signa,
 Assarici proles, demissaque ab Iove gentis
 Nomina, Trosq; parens, & Troia Cynthius auctor.
 Invidia infelix furias, amnemque severam
 Coccyi metuet, * tortosque Ixionis * angues;
 Immanemq; rotam, & non exuperabile i saxum:
 Interea Dryadum sylvas, saltusq; sequamur

* orbes, quibus ad rotam religatus est Ixion.

Amicus

Intactus.

a Simulacrum
 Cæsaris Meto.

* Illic.

b Exhibebo.
 ludos Circen-

ses.
 c Euripum,
 Circensem.

d Innuit ludos
 Olympia &
 Nemea.

* duro.

* decertet.

e Scenam in-
 telligit machi-
 nas habentem

versatiles, qui-
 bus circuma-
 ctis repræsen-
 tabantur, quas
 extra & intra
 urbem erant.

* decedat.

f Indorū gen-
 tis, de quibus
 victoriam Au-
 gusto exoptat.

g Devictas.

Consequens
 antecedente.

h Orientali &
 occidentali.

* tortos.

i Quid Sisyphus vo-

Argumentū **a** *Intactos, tua Macenas haud mollia iussa.*
 tractemus ali- **b** *Te sine nil altum mens inchoat: en age segneis*
 is intactum, *Rumpe moras, vocat ingenti clamore Cithæron,*
 ut tibi obse- *Taygetiq; canes, domitrixq; Epidaurus equorum:*
 quamur, *Et vox c assensu nemorum ingeminata remugit.*
b Non meo *Mox d tamen ardenteis accingar dicere pignas*
 fretus inge- *Cesaris, & nomen fama tot ferre per annos,*
 nio, sed tuo *e Tithoni prima quot abest ab origine Caesar.*
 obsequutus *† Seu quis Olympiace miratus premia palma,*
 imperio hoc *Pascit equos, seu quis fortes ad aratra iuvenco:*
 suscepi, *Corpora precipue matrum legat. optima torvae,*
c Echo, *Forma bovis, cui g turpe caput, cui h plurima cer-*
d Aeneidem *Et crurum tenuis a mento palearia pendent. (vix,*
 pollicetur, *Tum longo nullus lateri modus: omnia magna:*
e Quot sunt *Pes etiam, & camuris hirtæ sub cornibus aures.*
 anni à mundi *i Nec mihi displiceat k maculis insignis & albo.*
 exordio, *Aut iuga detrectans, interdumq; aspera cornu,*
f De matrum *Et faciem tauro propior: quæq; ardua tota,*
 delectu cum *Et gradiens ima verrit vestigia canda.*
 in equino tum *Ætas l Lucinam iustosq; pati Hymeneos*
 bovino gene- *Desinit ante decem: post quattuor incipit annos:*
 re. Vide Varr. *Pallad. Mart. Cetera nec fetura habilis, nec fortis aratris.*
 lib. 2. c. 5. Co- *Interea, m superat gregibus dum leta iuventus,*
 lum. lib. 6. c. 1. *Solve mares, n mitte in Venerem pecnaria primus,*
 & c. 20. & 21. *Et potes in toto multa jacere toro, i Liptote, pro op-*
 Pallad. Mart. *k Maculis albis év Αἰγὶ δουῖν. / ὁ σερλογία. coitus e-*
 tit. 11. *nim partum antecedit, m Dum ætate vigent, ἀμᾶζες. n Unde emis-*
g Grande: ita *farius & admissarius.*
 turpes phocas,

Atque aliam ex alia generando suffice prolem.

a Optima quæque dies b miseri mortalibus ævi

Prima fugit: subeunt morbi, tristisque senectus:

Et labor, & dura rapit inclementia mortis.

Semper erunt, quarum c mutari corpora * malis.

Semper enim refice, ac, ne post amissa requiras,

* Ante veni, & sobolem armento sortire quotannis.

Nec non pecori est idem dilectus equino.

Tu modo, quos in spem * statuis submittere gentis,

Precipuum iam inde a teneris impende laborem.

d Continuo pecoris generosi pullus in arvis

Altius ingreditur, & e mollia crura reponit:

Primus & ire viam, & fluvios tentare t minaces

Audet, ignoto sese committere ponto:

Nec vanos horret strepitus (illi gardua cervix,

Argutumq; caput: brevis alvus, obesaque terga:

Luxuriaque toris animosum pectus. h honesti

i Spadices & glaucique: color deterrimus l albis,

Et gilvo) tum, si qua sonum procul arma dedere,

Stare loco nescit: micat auribus, & tremat artus,

Collectumq; * premens voluit sub naribus ignem.

Densa iuba, & dextro iactata recumbit in armis.

At m duplex agitur per lumbos spina cavatque

Tellurem, & n solido graviter sonat ungula cornu.

Talis Amyclæ domitus Pollucis habenis

Cyllarus, & quorum Graii meminere poëta,

vωs: nam albos equos passim laudat. * fremens. m καὶ ῥάχης ἀμφι-

δυσμ & μέσον ἰχία παίνισσα. Opp. n Non diviso: sunt enim equi

μῶνυχες.

g

Mar-

a γῶμη.

b δειλοῖσι

βροτοῖσι. Hō.

c Vegetiorib.

ac validiorib.

permutari.

* mavis.

* Anteveni.

Vide Plin. l. 8.

c. 42. Colum.

l. 6. c. 27. Varr.

lib. 2. cap. 7.

* statues.

d Seneca lib.

15. Epist. hanc

imaginē viri

fortis esse pu-

tat.

e ἐκίνητα.

flexibilia,

f Fluctuantes,

undisonos,

g Equi forma

optima,

h ἀπρεπείς,

speciosi.

i Punicei.

k Cœrulei.

l Albogiluis.

συνεζυγμέ-

ἀδμήτῳ καὶ Μαρτίᾳ ἀγχοῖ βίβυγες, ὃ καὶ μεγάλοι κέρροι Ἀχιλλεύῳ.
 Φόβῳ δὲ Ἑκτι. Talis & ipse iubam cervice effudit equina,
 ὃ Equi Achil- Coniugis adventu pernix c Saturnus & altum
 lis Xanthus, & Pelion hinnitu fugiens implevit acuto. (annis
 Balus, & Pe- Hunc quoq, ubi aut morbo gravis, aut iam segnior
 dasus. Deficit, abde* domo, d nec turpi ignosce senectæ.
 e Saturnus in equum versus. Frigidus in Venerem* senior, frustra que laborem
 * domo, & Ingratum trahit: & si quando ad prælia ventum est,
 turpi. Ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis,
 a Et non tur- Incassum furit, ergo animos ævumque notabis
 pi, hoc est, ho- nestæ. Est n. Præcipue: hinc alias artes, prolemq, parentum:
 præceptum Et quis cuique dolor victo, quæ gloria palme.
 humanitatis Nonne vides? cum præcipiti certamine campum
 erga bruta Corripuere, ruuntque effusi f carcere currus:
 quoque exer- Cùm spes arrectæ iuvenum, exultantiq, g haurit
 cendæ. Vide Plutarch. Cat. Corda pavor pulsans: illi instant h verbera torto,
 Mai. & Plin. l. Et prondant lora: volat vi fervidus axis:
 8. c. 44. Iamque humiles iamque elati sublimè videntur
 * senio. Aera per vacuum ferri, atq, * assurgere in auras.
 e Equi gene- Nec mora nec requies. * at fulva nimbus arene
 rosi indicia. Tollitur: humescunt spumis statuque sequentum:
 f Carceribus. i Tantus amor laudum, tanta est victoria cura.
 ὃ ἀλλὰ γὰρ. k Primus Erichthonius currus, & quattuor ausus
 g Ferit, cupi- Iungere equos, b rapidisque rotis insistere victor.
 ditate gloriæ, k Præna Pelethronii Lapithæ, gyrosque dedere.
 seu palmæ. b Flagello. Impositi dorso: atque l equidem docuere sub armis
 * exurgere, al. * ut. i ἐπιφώνημα. k Qui equorum iungendorum auctores. * rapi-
 insurgere. lusq, l Equitem, pro equo imitatione Ennii, vide Gell. lib. 8. cap. 5.

Insultare solo, & gressus glomerare superbos.
 a Equus uterque labor. aequè iuvenemq; magistri
 Exquirunt, calidumque animis & cursibus acré,
 Quavis sepe fuga versos ille egerit hosteis,
 Et patriam Epeirum referat, forteisque Mycenae,
 b Neptuniquè ipsa deducat origine * gentem.
 † His animadversis, instant sub tempus; & omneis
 Impendunt curas denso distendere pinguem,
 Quem legere ducem, & pecori * duxere maritum:
 * Florentesq; secant herbas: fluviosque ministrant,
 Farraque, ne c blando nequeant superesse labori,
 Invalidique patrum referant ieiunia nati.
 Ipse autem d macie tennant armenta volentes:
 Atque ubi concubitus primos iam nota voluptas
 Sollicitat, frontesque negant, & fontibus arcent:
 Sæpe etiam cursu quatiunt, & sole fatigant,
 e Cum graviter tonsis gemit arca frugibus, & cum
 Surgentem ad Zephyrum paleae iactantur inanes.
 Hoc faciunt, f nimio ne luxu obtusior usus
 Sit g genitali arvo, & h sulcos oblimet inertes:
 Sed rapiat sitiens i Venerem, interiusq; recondat.
 Rursus, cura patrum k cadere, & l succedere matri
 Incipit, exactis gravida cum mensibus errant.
 m Non illas gravibus quisq; iuga ducere planstris,
 Non saltu superare viam sit passus, & acti

a In curru scilicet trahendo & equitem vehendo.

b Stirpem referat ad equum. Nept. tridentis percussione natus.

* nomen.

† De saginantis admissariis.

* dixerunt.

* Pubentesq; b

c Coitus notatio.

d Equas emaciant.

e Descriptio meridiei rustica.

f Pabuli copia, obesitate corporis.

g Vulvae aigpoσéμvia.

h Pinguedine omenti sive vulvae mucco, quasi limo ob-

ducat meatus. i Semen muris per coitum τὸν γόνον. k Equorum maritum minui. l Scilicet marium cura. m De curatione equarum gravidarum, Vide Varr. lib. 2. cap. 7. Colum. lib. 6. cap. 27.

G 2 Carpe-

a Omnia secū
 rapientes. Lu-
 crec. epith.
b Pascantur in
 locis viridib9
 & aquas.
 Varr.
c Saxi seu spe-
 cus umbra
 protegat, ne
 frigori com-
 mittantur.
d Musca est
 multa, seu ta-
 bani sunt fre-
 quentes.
e Hyperbole.
f Ioni, Inachi
 filix conversæ
 in vaccam: de
 qua Pausan.
 Attic. & He-
 rod. Cleio.
g A gravidis
 equabus.
h Mane & ve-
 spere.
i De curandis
 vitulis.
k deducitur.
l Non. signare
 oportet frontem calida forcipe. Veteres vocabant dignorare ut apparet
 ex Festo. * sacros. **m** Quæ non adhibentur vel ad admissurâ, vel sacrifi-
 cia, vel agriculturam. **n** Modus domandi vitulos, de quo Varr. lib. 1. cap.
 20. Colum. lib. 6, cap. 2.

Carpere prata fuga, fluviosq, innare a rapaces.
 b Saltibus in vacuis pascant, & plena secundum
 Flumina: musc9 ubi, & viridissima gramine ripa,
 Speluncaq, tegant, & c saxea procubet umbra.
 d Est lucos Silari circa, ilicibusq, virentem
 Pluribus Alburnum volitans, cui nomen asilo
 Romanum est: æstron Graii vertèere vocantes,
 Asper, acerba sonans, quo tota exterrita sylvis
 Diffugiunt armenta. e furit mugitibus æther
 Concussus, sylvaq, & sicca ripa Tanagri.
 Hoc quodam monstro horribiles exercuit iras
 f Inachie Iuno pestem meditata iuvence.
 Hunc quoq, (nam mediis fervoribus acrior instat.)
 Arcebis g gravido pecori, armenta que pascas
 Sole h recens orto, aut noctem ducentibus astris:
 Post partū curam vitulos * traducitur omnis:
 Continuoque notas & i nomina gentis inurunt:
 Et quos aut pecori malint submittere habendo,
 Aut aris servare * sacris, aut scindere terram,
 Et campum horrentem fractis invertere glebis.
 k Cetera pascuntur virides armenta per herbas.
 l Tu quos ad studium, atq, usum formabis agrestē.
 Iam vitulos hortare, viamque insiste domandi:
 Dum faciles animi Iuvenum, dum mobilis ætas.
 Ac primū laxos tenui de vimine circlos

Cervici

Cervici subnecte: dehinc, ubi libera colla
 Servitio assuerint, ipsis * e torquibus a aptos
 Iunge pares, & coge b gradum conferre iuvencos.
 Atque illis iam saepe rota ducantur c inanes
 Per terram, & summo vestigia pulvere signent.
 Post valido d nitens sub pondere faginus axis
 Instrepat, & * iunctos iemo trahat areus orbes.
 e Interea pubi indomita, non gramina tantum,
 Nec f vescas salicum frondes, ulvamq; palustrem,
 Sed frumenta manu carpes sata: g nec tibi fata,
 More patrum, nivea implebunt * mulctralia vac-
 Sed tota in dulces consument ubera natos, (ca,
 h Sin ad bella magis studium, turmasq; feroces,
 Aut Alphea rotis praelabi flumina Pise,
 Et Iovis in luco curvus agitare volanteis:
 Primus equi labor est, animos atq; arma videre
 Bellantium, lituosque pati, tractuque i gementem
 Ferre rotam & stabulo frenos audire sonanteis.
 Tu magis atque magis k blandis gaudere magistri
 Laudibus, & plausu sonitum cervicis amare.
 Atque hec * iam primo depulsas ab ubere matris
 Audiat, inque vicem det mollibus ora capistris
 Invalidus, * etiamque tremens, * etiam inscius ævi,
 l At, tribus exactis ubi quarta * accesserit ætas,
 Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare
 Compositis, sinuetque m alterna volumina crurū,
 k πεπρωμένους intelligit, & κλωγμένους & ψηλαφής. * Serv. jam pri-
 mo, ὕφεν. * & jamq; , & jam, * acceperit ætas. l Notatio quarti anni.
 m Plin. est mollis alterno crurum explicatu glomeratio.

* de,
 a Colligatos, connexos.
 b Simul incedere.
 c Plaustra inania, vacua.
 d Laborans.
 * vinctos.
 e De cibatione vitulorum tenellorum.
 f Siccas & teneras, vel infidas.
 g Nō mulgenda vaccæ gravidæ, aut quæ jam pepererunt.
 * mulgaria.
 h De domitura pulli equini, cuius usus fit vel ad militiam, vel ad ludorum certamina.
 i Sub pondere crepantem.
 * stabulis.

Per planitiē
 camporum.
 Vest. pon. a
 gladiatoribus
 sumta trans-
 latio: de quo
 vide Collect.
 Giphani.
 e Homericā
 comparatio
 il. π
 d Dissipat,
 Αλφειοῦ.
 Col. nubifu-
 gus est.
 s Jacentes,
 depressi.
 * longeq;
 f Impellūt se,
 ἀλλοπαθοῦς.
 * Hinc & ad
 g Olympici;
 Ovid. Qui
 prius Eleo est
 carcere mis-
 sus equus.
 b Notatio equi
 ἀμιλλητη-
 ρix & ἀμα-
 ξηλατix.
 i Domito: fa-
 cili post domituram saginandi equi. k τοῖς σωμασιν: quæ latinis lupi funt
 & lupata, a lupinorum dentium similitudine. Cæl. lib. 21. c. 24. * servat.
 l Plena Tibull. m Amorem, dum videtur, accendis. Ita infra vivitq; te-
 gendo, hoc est, dum regitur.

Sitq; laboranti similis: tum cursibus auras
 Provocet: ac per aperta volans, ceu liber habenis,
 a Equora, vix summa b vestigia ponat arena.
 c Qualis Hyperboreis Aquilo cum densus ab oris
 Incubuit, Scythiæq; hyemes, atque arida & differens
 Nubila: tum segetes altae, campiq; e natantes
 Lenibus horrescunt flabris, summaeq; sonorem
 Dant sylva, * longiq; furgent ad littora fluctus.
 Ille volat, simul arva fuga, simul equora vexrens.
 * Hic vel ad g Elei metas, & maxima campi
 Sudabit spatia, & spumas ager ore cruentus:
 Belgica vel h molli melius feret esseda collo.
 Tum i demum crassa magnum farragine corpus
 Crescere iam domitis finito, namq; ante domandum
 Ingentes tollent animos: prensiq; negabant
 Verbera lenta pati, & duris parere k lupatis.
 Sed non ulla magis vires industria * firmat,
 Quam Venerem & cæci stimulos avertere amoris:
 Sive boum, sive est cui gravior usus equorum.
 Atq; ideo tauros procul, atq; in sola relegant (ta:
 Pascua, post montē oppositum, & trans flumina la-
 Ant intus clausos l satura ad præsepia servant.
 Carpit enim vires paulatim m uritq; videndo
 Femina: nec nemorū patitur meminisse, nec herbae.
 Dulcibus illa quidem illecebris, & sæpe superbos
 Cornibus inter se subigit decernere amantes.

Pascunt

Pascitur in magna sylva formosa iuventa:
 Illi a alternantes multa vi praelia miscent
 Vulneribus crebris; lavit ater corpora sanguis:
 Versaq; in obnoxios urgentur cornua, vasto
 Cū gemitu: b reboant sylvaq; & magnus Olympus,
 Nec mos bellantes una stabulare: sed alter
 Victus abit, longe q; ignotis exulat oris,
 c Multa gemens ignominiam, plagasq; superbi
 Victoris, tum quos amisit inultus amores:
 Et d stabula aspectans regnis excessit a vitis.
 Ergo omni cura vires exercet, & inter
 Dura iacet * e pernix instrato saxa cubili:
 Frondibus hirsutis, & carice pastus acuta.
 Et tentat sese, atq; irasci in cornua discit
 Arboris obnixus trunco, ventosq; laceffit
 Ictibus, & sparsa ad pugnam proludit arena.
 * Post, ubi collectum robur, viresq; frecepta,
 g Signa movet, praecepsq; oblitum fertur in hostem. * Ast.
 † Fluctus * ut in medio caepit cū albescere ponto, f Refectus.
 Longius ex altoq; sinum trahit: neq; volutus
 At terras, immane sonat per saxa, nec ipso
 Monte minor procumbit: at ima exaestuat unda
 Vorticibus, nigramq; alte * subiecit arenam.
 h Omne adeo genus in terris hominūq; ferarūq;
 Et genus equoreum, pecudes, pietaq; volucres,
 In furias ignemque ruunt: amor omnibus idem.
 Tempore non alio catulorum oblita leena
 praelia. * subvectat. b Distributione oratoria ostenditur vis amoris ac li-
 bidinis in animalibus, vide Arist, lib. 6. de hist. anima. cap. 18.

a ἰσχυρῶς

πρὸς

duelli tauro-
rū rivalium.b Remugians
in XII. Aen.

c Valde:

βαρυσυνά-

χων.

παύσῃ

à causa.

d Retorquens
oculos ad sta-
bula. Cic. 2.

Catill.

* pernox.

e Perseverans
à pernitendo.Orat. Pernicis
uxor Appulli.

* Ast.

f Refectus.

g Praelium ite-
rat.

* uti medio.

† ὡς βολῇ

ἀνὰ τὰ πό-

δοτ ὅ:

desideratur

enim talis est
impetus tauri
ruentis in

- a Propter ca-
 culorū nascē-
 tium formam
 eudem. Vide
 Aristot. lib. 6.
 Hist. cap. 30.
 Plin. lib. 8.
 cap. 36.
 b ἀναρρεσιν
 πολλὰ, ὡς
 τὴν γλῆσσαν
 μασί κατε-
 στῶσθαι,
 stragem dixē-
 runt.
 * versatur.
 * arvis.
 * correptosq;
 * pedibus subigit.
 d Plinius: Indurantes attritum arborum costas lutoq;
 se tergorantes dimicant. Vide Victor. lib. 12. cap. 9. * humerosque.
 e Eleander.
 f Mare Helle-
 pontiacum.
 g Hero.
 h Vide Colu-
 mell. lib. 6. c.
 27. Plin. lib. 8.
 cap. 42.
 i Devorant,
 quod equo-
 rum admissu-
 ra eas prohi-
 beret.
- Sævior erravit campis: nec funera vulgo
 Tam multa a informes urfi, b stragemq; dedere.
 Per sylvas tum sævus aper, tum pessima tigris:
 Heu male tum Libya solis * erratur in * agris.
 Nōne vides, ut tota tremor pertentet equorum
 Corpora, si tantum notas odor attulit auras?
 Ac neque eos iam frena virūm, nec verbera sæva,
 Non scopuli rupesq; cavæ atque obiecta retardant
 Flumina, * correptos unda torquentia montes.
 Ipse ruit dentesq; c Sabellicus exacuit sus,
 Et * pede pro subigit terram, d fricat arbore costas,
 Atq; hinc atq; illinc * humeros ad vulnera durat.
 Quid e iuvenis, magnum cui versat in ossibus ignē
 Durus amor? nempe abruptis turbata procellis
 Species pro genere. Intelligit autem suum domesticum.
 Plinius: Indurantes attritum arborum costas lutoq;
 se tergorantes dimicant. Vide Victor. lib. 12. cap. 9. * humerosque.
 Eleander.
 Ceca nocte natat serus f freta: quem super ingens
 Porta tonat cœli, & scopulis illisa reclamant
 Equora: nec miseri possunt revocare parentes,
 Nec moritura super crudeli funere g virgo.
 Quid lynces Bacchi variæ, & genus acre luporum,
 Atq; canum? quid quæ imbelles dant prælia cervi?
 Scilicet ante omnes furor est insignis h equarum,
 Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
 Potniades malis i membra absumsere quadrigis.
 Illas ducit amor trans Gargara, transq; sonantem
 Ascanium, superant montes, & flamina tranant:

Continuo-

a Continuoq; avidis ubi subdita flamma medullis, **a** Vide victor. lib. 7. var. lect. cap. 6.

b Ore omnes verse in Zephyrū, stant rupibus altis, **b** Naturalibus seu vulva. Ram.

Exceptantque leveis auras: & saepe sine ullis

Coniugis c ventogravida (mirabile dictu)

Saxa per & scopulos & depressas convalles

Diffugiunt, non Eure tuos, neque solis ad ortus:

In Boream, Caurumq; aut unde nigerrimus Ausser

Nascitur & pluvio contristat frigore cœlum.

* Hinc demū hippomanes, vero quod nomine dicunt

Pastores, lentum * distillat ab inguine d virus:

Hippomenes, quod saepe male legere noverca,

Miscueruntque herbas, & non innoxia verba.

c Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus,

Singula dum capiti circumvectamur amore.

Hoc satis armentis superat pars f altera cura,

Lanigeros agitare greges hirtasque capellas.

* Hic labor, hinc laudem fortes sperate coloni,

Nec sum animi dubius, g verbis ea vincere magnū

Quam sit, & h angustis hunc addere rebus honorē.

Sed me Parnassi deserta per ardua dulcis

Raptat amor: iuvat ire iugis, qua nulla priorum

Castaliam molli divertitur orbita clivo,

Nunc veneranda Pales, i magno nunc orē sonandū.

k Incipiens, stabulis edico in mollibus herbam

gressus sit, cum transitione. **f** Secunda pars huius libri de cura minoris

pecoris. * Hinc. **g** Verbis consequi. **h** τοῖς σμικροῖς μέγεθ & μεγάλῃναι.

i Grandiloquio, ut materix huius tenuitas dicendo amplificetur, **k** Pecudes intro

fovia continenda hyberno tempore.

• febre[m]q[ue]. *Carpere ovis, dum mox frondosa reducit[ur] aestas:*
 • Ulterius *Et multa duram stipula, filicumq[ue] maniplis*
 pergens. *Sternere subter humum: glacies ne frigida ledat.*
 • De capris & *Molle pecus, * scabiemq[ue] ferat, turpeisq[ue] podagras.*
 caprilibus. *a Posthinc digressus, inbeo frondentia b capris*
 • Potum aquae *Arbuta sufficere, & c fluvios praeber[er]e recentis.*
 recens haust[us]. *Et stabula à ventis hyberno opponere Soli*
 • Hæ. *Ad medium conversa diem, cum frigidus olim*
 • Hyberna *Iam cadit, extremoq[ue] irrorat Aquarius anno.*
 caprarum, ** Hæc d quoq[ue] non cura nobis levior[is] * iuenda:*
 • tuendæ. *Nec minor usus erit: e quanvis Milesia magno*
 • Et si lana- *Vellera mutantur, f Tyrios incocta * rubores.*
 rum precium *g Densior hinc soboles, hinc largi copia lactis.*
 majus est. *h Quam magis exhausto * spumaverit ubere * mul-*
 f Infecta pur- *Lata magis pressis manabunt * ubera māmīs. (Etra,*
 pureo colore. *Nec minus interea barbas, incanaq[ue] menta*
 • colores. *Cinyphij tondent hirci, setasq[ue] comanteis,*
 g Numerosi- *i Vsum in castrorum, & miseris velamina nautis.*
 or, confertior. *Pascuntur verò sylvas, & summa Lycai,*
 b Imitatione *Horrenteisq[ue] rubos, & amantes ardua dumos,*
 Lucretij: quod *Atque ipse memores redeunt in tecta, suasq[ue]*
 non animad- *Ducunt, & gravido superant vix ubere limen.*
 vertens muta- *Ergo omni studio glaciem, ventosq[ue] k nivaleis.*
 runt in Quò *l Quo minus est illis curæ mortalis egestas,*
 magis, & pro *Avertes: victumq[ue] feres, & virgea letus*
 Ubera, quod *Pabula: nec tota claudes fœnilia bruma.*
 in u.l. legitur, *i Varr. lib. 3. de re rust. cap. 11. Sic capra pilos ministrat ad u-*
 substituerunt *f in nauticum & ad bellica tormenta, & fabrilia vasa. l Boreales.*
 man. Humina ** Quanto minus providere sibi possunt, quæ mortalis vitæ necessitudo*
 mamm. *postulat.*
 • spuma veris.
 • mulætras.
 • humina.

a At vero Zephyris cum lata vocantibus aestas,
 In saltus utrunque gregem, atque in pascua mittes:
 Luciferi primo cum sidere frigida rura
 Carpamus: dum mane novū, dum gramina canent
 Et ros in tenera pecori gratissimus herba.
 Inde ubi quarta b sitim cœli colligerit hora,
 Et cantu querule rumpent arbusta cicada:
 Ad puteos, aut alta greges ad stagna iubeto
 Currentem c ilignis potare canalibus undam,
 Estibus at d mediis umbrosam exquirere vallem:
 Sic ubi magna Iovis antiquo robore quercus
 Ingentes tendat ramos, aut e sicubi nigrum
 Illicibus crebris sacra nemis accubet umbra.
 Tum tennes dare rursus aquas, & pascere rursus
 Solis ad occasum, cum f frigidus aëra vesper
 Temperat, & salius reficit iam groscida Luna:
 Littoraq; halcionem resonant & acanthida dumi.
h Quid tibi pastores Libye, quid pascua versu
 * Persequar, & raris habitata mapalia tectis?
 Sape diem noctemque, & totū ex ordine mensem,
 Pascitur itque pecus longa in deserta, sine ullis
 Hospitijs: tantum campi acet, i omnia secum
 Armentarius Afer agit, tectumque, laremque,
 k Armaque, Amycleumque canem, Cressamque
 (pharetram.
 Non secus ac patriis acer Romanus in armis
 l Injusto sub fasce viam cum carpit, & * hosti
 * Prosequar. i Plaustro circumfert, unde & ἀμαζέσθαι & ὑπομάχαι,
 dicti. k Utenilia, l Sub iniquo pondere, * hostem.

a Quomodo
 in æstate tra-
 ctandæ tam
 oves quam
 capræ, pro
 quatuor di-
 versis diei
 horis.

b Rore scilicet
 absumto ca-
 lore Solis.

c Ex ilice fa-
 ctis.

d Meridie, qui
 in sextam in-
 cidebat horā
 planetariam.

e Hypallage:
 sic ubi umbra
 sub arboribus
 densis jaceat.

f Mitigato
 jam calore.

g Macrobius ex
 Aleman. Ly-
 rico rorem
 aëris ac Lunæ
 filium fecit.
 Vide Victor.
 lib. 14 cap. 17.

h De passione
 Libyca.

Ante

ordine. *Ante expectatum positis stat in * agmine castris.*
 † ἀντίθεσις *† At non, qua Scythiae gentes, * Meoticaq, unda,*
 pastionis Scy- *Turbidus & torquens flavescentes Ister arenas:*
 thicae. *Quaq, * redit medium Rhodope porrecta sub axe.*
 * Meoticaque. *Illic clausa tenent stabulis armenta, a neq, ulla*
 Giphano, ex *Aut herba campo apparent, aut arbore frondes:*
 vet. lib. com- *Sed iacet aggeribus niveis informis, & alto*
 sensu. *Terra gelu late, septemq, assurgit in ulnas.*
 * cadit. *Semper hyems, semper spirantes frigora Cauri.*
 Hyperboli- *Tum sol pallentes haud unquam h discutit umbras:*
 ca trigroris *Nec, tū cinvectus equis alitū petit aethera: nec, cum*
 amplificatio. *Precipitem Oceani rubro lavit equora currum.*
 h Nubes dis- *Concrescunt subite currenti in flumine crustae:*
 solvit. *Vndaq, iam tergo ferratos sustinet orbes,*
 e Nec inter- *Puppibus illa prius patulis, nunc hospita plaustris:*
 diu nec no- *d Aeraq, dissiliunt vulgò, vestesq, rigescunt*
 ctu. Tibull. *Indute: ceduntq, securibus humida vina:*
 ad Messalam *Et tota solidam in glaciem vertere lacuna:*
 familia de *Stiriaq, cimpexis induruit horrida barbis.*
 Cimmerica *Interea toto f non secius aëre * ningit.*
 regione retu- *Intereunt pecudes: stant circumfusa pruinis*
 lit. *Corpora magnaboum: * confertoq, agmine cervi*
 d Vasa aërea *Torpent g mole nova, & summis vix cornibus ex-*
 frigore nimio *Hos non immixtis canibus non cassibus ullis, (tant.*
 dirumpun- *Puniceae agitant pavidos h formidine pennae:*
 tur. ** ninguit Priscian. lib. 6. Nix nivis, antiqui tamen etiam*
 e Non pexis. *ninguis dicebant. * alii conferto. g inusitata nivis altitudine. h Oppian.*
 f Contra na- *δεῖμα πολύχρουν & δεῖμαλέην μήεντον appellat: quod est certum for-*
 turam nimii *midinis genus, suspensis funiculo pennis versicoloribus ad terrendas te-*
 frigoris, quod *ras.*
 impedire so- *Sed*

Sed frustra oppositum irudentes pectore montem.
Cominus obtruncant ferro: graviterq; rudentis
Cedunt, & magno leti clamore reportant.

Ipsi in a defossis specubus, secura sub alta
Ocia agunt terra: congestaque robora, totasque
Advoluere focis ulmos, ignique dedere.

Hic noctem ludo ducunt, & pocula leti

b Fermento, atque acidis imitantur c vitea sorbis.

Talis Hyperboreo septem subiecta trioni

† Gens effrena virum Riphæo tunditur Euro,

Et pecudum fulvis velantur corpora setis.

Si tibi d lanicium cure, primum aspera sylva,

Lappaque, tribulique absint: fuge pabula e lata:

Continuoque greges villis lege mollibus albos.

Illum autem, (quanvis aries sit candidus ipse)

f Nigra subest udo tantum cui lingua palato,

Reiice, ne maculis infuscet veller a pullis

Nascentum. plenoque alium circumspice campo.

g Munere sic niveo lane (si credere dignum est)

Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit,

In nemora alta vacans: nec tu aspernata vocantē.

h At cui lectis amor, cytisum, lotosque frequentes

Ipse manu salsasque ferat præsepibus herbas.

Hinc & amant fluvios magis, & magis ubera ten-

Et salis occultum referunt in lacte sapore. (dunt.

Multi iam i excretos prohibent a moribus hædos,

Primæque ferratis præfigunt ora k capistris.

b Lac in ovibus auget, pastio humida & salta. **†** Adultos: quadrimestres

Varro. **k** Fascellis, campo.

a Instar Troglodytarum, de quib. Arist. lib. 8. cap. 12. hist. anim.

b Ordei scilicet, unde coquitur cerevisia.

c Pocula similia vini poculis faciunt.

† Gens ferorū hominum.

d Pecus lanatum sive ovillum.

e Nimis pingua. Omne enim animal obesum caret pilis.

f De eligendo ariete vid. Colum. lib. 7. c. 3.

g Macrobius. 1. 5. ex Nicandri Georg. hæc desumpta esse tradit.

† Adultos: quadrimestres

Quod

a Caseum co-
 gunt. Tit. Et
 pressi copia la-
 etis.
 * Scalig. Ex-
 portans cala-
 this adit oppi-
 da pastor, Aut.
 b Canes alendi
 ad custodiam
 pecoris & vil-
 larum : tum
 ad venatum.
 c Cane illari-
 co ac pecua-
 rio.
 d Species pro
 genere, h. est.
 quo suis peco-
 ru abactores
 five prædato-
 res.
 e Quid, quod
 in Italia ona-
 gri nulli sunt,
 neq; in vicinis
 etiam regio-
 nibus ? Vide
 Varr. lib. 2. de
 re rust. c. 6.
 f Latibulis,
 quibus volutantur :
 unde & voluntates sues, qui Græcis sunt χαλιδες.
 * terrebis. g Suffitu cedri & galbani fugandi serpentes ab ovilibus.
 Colum. lib. 7. c. 4. Plin. lib. 24. c. 5. * gravi. * ignotis. h Sibilantia, i Cui
 ainet præcipue. k Spiræ in extrema cauda.

Quod surgente die mulsere horisque diurnis,
 Nocte a premunt: q; iam tenebris & sole cadente,
 Sub lucem* exportant calathis (adit oppida pastor)

Aut parco sale contingunt, hyemiq; reponunt.

b Nec tibi cura canum fuerit postrema: sed una

Veloces Sparte catulos, arcemq; Molossum,

Pasce sero pingui. nunquam ccustodibus illis

Nocturnum stabulis furem, incursusque luporum,

Aut impacatos à tergo horrebis d Iberos.

Sæpe etiam cursu timidos agitabis e onagros:

Et canibus leporem, canibus venabere damas.

Sæpe t volutabris pulsos sylvestribus apros

Latratu* turbabis agens: montesque per altos:

Ingentem clamore premes ad retia cervum.

g Disce & odoratam stabulis accendere cedrum,

Galbanoque agitare* graves nidore chelydros.

Sæpe sul* immotis præsepibus, aut mala tactu

Vipera delituit, cælumque exterrita fugit:

Aut tecto assuetus coluber succedere, & umbra,

Pestis acerba bonum, pecoriq; aspergere virus,

Fovit humū: cape saxa manu, cape robor a pastor:

Tollentemque minas, & h sibila colla tumentem

Deuce: iamq; fuga i timidum caput abdedit altè,

Cū mediū nexus, extremæque k agmina cauda

Solvuntur, tardosque trahit sinus ultimus orbes.

unde & voluntates sues, qui Græcis sunt χαλιδες.

g Suffitu cedri & galbani fugandi serpentes ab ovilibus.

* gravi. * ignotis. h Sibilantia, i Cui

ainet præcipue. k Spiræ in extrema cauda.

A Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
 Squamea convolvens sublato pectore terga,
 Atque notis longam maculosus grandibus alvum:
 Qui dum amnes ulli brampantur fontibus, & dū
 Vere madent udo terra, & ac pluvialibus Austris,
 Stagna colit; ripisq; habitans, hic piscibus atram
 Improbę ingluviem, ranisque & loquacibus explet.
 Postq; Sexhausta palus, terraq; ardore & dehiscunt,
 Exilit in siccum; & flammantia lamina torquens
 Savit agris, asperque sui, atque & exterritus est.
 Ne mihi tum molles & sub † dio carpere somnos,
 Ne dorso nemoris libeat iacuisse per herbas:
 Cum ‡ positis novus exuvii, nitidusque iuventa
 Volvitur, aut catulos tectis, aut ova relinquens
 Arduus ad Solem, & linguis micat ore trisulcis.
g Morborum quoque te causas, & signa docebo.
 Turpis oves tentat scabies, † ubi frigidus imber
h Altius ad vivum perседit, & horrida cano
 Brumagela: vel cum tonsis, illo tus adhesit
 Suedor, & hirsuti secuerunt corpora vepres.
 Dalcibus idcirco fluvii pecus omne magistri
 Perfundunt: undisq; aries in gurgite villis
 Mersatur, missusque secundo defluit amni.
 Aut consum† tristi † contingunt corpus amurca,
k Et spumas miscent argenti, † & sulphura viva,
 Ideasque pices, & pingueis unguine ceras,

a Descriptio
 anguis cherisy-
 dri, Calabriae

peculiaris.

b Erumpunt.

εν αλλαν.

g &c.

σπολυφώνοις

ή πολυφύμοις.

g exusta,

d Rimas agūto

g exercitus,

hoc est, exa-

spetatur. Ser-

pentes enim

æstu se viore

sunt.

a Sub cælo.

† divo.

f Quum depo-

sita pelle, quæ

anguis senecta

est, simul an-

nos exiit.

g De morbis

ovium & cau-

sis illorum, &

signis ac reme-

diis, de quibus

vide Colum.

lib. 7. cap. 5.

Caton. c. 96.

Varr. lib. 2. c. 1. † cum. b Per medullas & ossa penetrando. Hipp. lib. 5.

Aph. 17. i Perungunt facie olei amara. k Unguenti pſorici descriptio.

† vivaque sulphura.

Scyl-

a Præsentius
remedium.

b Summitatē
ulceris, qui
ὄγκος est.

c Vivescit Lu-
cret. id est, au-
getur crescit,
* omnia.

βελτίονα πᾶν
τα: aut ἀμει-
νονα πᾶν τα.

Steph.

d Ardorem fe-
brilem.

e ἀνπαράσει
hoc est, humo-
ris in contra-
rium tractu.

* Bisanthæ.

* segnius.

* sera nocte.

* culpā ferro.

f Ovid. Imme-

dicabile vul-

nus Ense reci-

dendū est, ne

pars sincera

trahatur.

g Totos gre-

ges, agnos cū

matribus, pe-

corum multitudinem.

Meton. imita.

Lucret. b Hoc ita esse experiun-

do cognoscere poterit.

i Venetam regionem, quæ versus Illyricum ver-

git. k Post tot secula luis istic grassantis.

Scyllamq; helleborosq; graves, nigrumq; bitumen.

Non tamē ulla a magis præsens fortuna laborū est.

Quam si quis ferro potuit rescindere summum

b Ulceris os, alitur vinum, c vivitq; legendo,

Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor

Abnegat. & meliora Deos sedet * omina poscens.

Quin etiam ima dolor balantum lapsus ad ossa

Cum furit, atq; artus depascitur arida febris:

Profuit d incensos æstus e avertere, & inter

Ima ferire pedis salientem sanguine venam:

* Bisalta quo more solet, acerq; Gelonus,

Cum fugit in Rhodopen, atq; in desertia Getarum,

Et lac concretum cum sanguine potat equino.

Quam procul aut molli succedere sæpius umbra

Videris, aut summas carpentem * ignavius herbas,

Extremamq; sequi, aut medio procumbere campo

Pascentem, & * sera solam decedere nocti:

Continuo * ferro f culpam compesce, prius quam

Dira per incautum serpent contagia vulgu.

Non tam creber, agens hyemem, ruit equore turbo,

Quam multa pecudum pestes, nec singula morbi

Corpora corripunt: sed g tota æstiva repente,

Spemq; gregemq; simul, cunctamq; ab origine gen-

h Tum sciat, aerias Alpes, & Norica si quis (tem.

Castella in tumulis, & i lapidis arva Timavi

Nunc quoque k post tanto videat, desertaq; regna

Meton. imita. Lucret. b Hoc ita esse experiun-

do cognoscere poterit. i Venetam regionem, quæ versus Illyricum ver-

git. k Post tot secula luis istic grassantis.

Pastorum, & longè saltus lateque vacantes.
 Hic quondam a morbo cœli misera coorta est
 Tempestas, rotoque autumnu incanduit æstu:
 Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum:
 & Corruptique lacus, infecit pabula tabo.
 Nec via mortis erat simplex: sed ubi ignea venis
 Omnibus acta sitis, b miseros adduxerat artus,
 Rursus abundabat fluitus liquor, omniaque in se
 Ossa minuatim morbo collapsa c trahebat.
 Sape in d honore Deum medio stans hostia ad arã,
 & Linea dum nivea circumdatur insula vitta,
 Inter cunctanteis cecidit moribunda & ministros
 Aut si quam ferro mactaverat e ante sacerdos,
 f Inde neque impositis ardent altaria fibris,
 g Nec responsa potest consultus reddere vates.
 Ac vix h suppositi tinguntur sanguine cultri:
 Summaque ieiuna sanie infunscatur arena.
 Hinc latis vituli vulgò moriuntur in herbis,
 Et dulces animas plena ad præsepia reddunt.
 Hinc canibus blandis rabies venit, & quatit egros
 Tussis anhelæ sues, ac k faucibus angit obesis.
 Labitur infelix studiorum, atque immemor herba
 Victor equus: fontesq; lavertitur, & pede terram
 Crebra ferit, demissæ aures, incertus ibidem
 Sudor, & ille quidem moriturus m frigidus: aret
 Edimarium. n Quam correpta pestilentia extingueretur.
 hostia. g Propter fibras putefactas. h Dionys. πίπτουτ & ὑπετίθεσθαι τοῖς
 σφαγίδας i Parco, modico ichore. k Angina fauces occupante. l Ad-
 versatur, fastidit. m Qui cum acuta febre mortem protendit. Hipp, lib. 4.
 Aph. 57.

pti vitio. Cau-
 sas indicat πρὸ
 κατὰ γὰρ πικρὰς
 tres, & unam
 πρὸ γὰρ πικρὰς
 vltw.

Vide Lucret.
 lib. 6. & Thu-
 cyd. l. 2. hist.
 & corripuit q.
 b Membra ri-
 gore quodam
 contraxerat,
 atque convul-
 serat.

c Convulsionē
 innuit ἐκ κε-
 νέσεως, quæ
 letalis est.

d In medio sa-
 crificio, qui est
 honor deorū.

& Lanea.
 & magistros
 vitiose. Mini-
 stros dicit, qui
 victimam cæ-
 debant, quem
 popam appel-
 labant, & vi-

f Ex mactata
 hostia. g Propter fibras putefactas. h Dionys. πίπτουτ & ὑπετίθεσθαι τοῖς
 σφαγίδας i Parco, modico ichore. k Angina fauces occupante. l Ad-
 versatur, fastidit. m Qui cum acuta febre mortem protendit. Hipp, lib. 4.

H

Pellis

progressu in-
valescere. Indi-
catur ἀνέστησις
seu ἐπίδοσις,
vel potius
ἀκμή morbi
ipsius.

Hippocrati
sunt κλαυθ-
μώδες ἀνα-
πνοαί.

εὐλυσμὸς ex
inanitione ob
profusionem
sanguinis e
naribus.

Vinū quo te
sacillati pau-
lō post in ra-
biē agebātur.
* ardorem, al.
horrorem.

Hypotyposis
tauri moriētis
admirabilis.

f Interitu cō-
fortis operū.
* gramina.

μαλακῶι λε-
μῶνες.

* Grata. g

Gracis est κατωπὸς

παρὰ, vel etiam variaz.

Pellis, & ad tactum tractanti dura resistit:

Hec ante exitium primis dant signa diebus.

Sin in a processu cœpit crudescere morbus:

Tum verò ardente oculi: atque attractus ab alto

Spiritus, interdum b gemitu gravis: imaque longo

Illic c. singultu tendunt: it naribus ater

Sanguis, & obsessas fauces premit aspera lingua.

Profuit inserto latices infundere cornu

d Lenæos: ea visa salus morientibus una.

Mox erat hoc ipsum exitio: furis que refecti

Ardebant: ipsique suos iam morte sub ægra

(Dii meliora piis, * erroremque hostibus illum)

Discissos nudis laniabant dentibus artus.

e Ecce autem duro fumans sub vomere taurus

Concidit, & mistum spumis vomit ore cruorem,

Extremosque ciet gemitus. it tristis arator,

Mœrentem adiungens f fraterna morte iuvencū,

Atque opere in medio defixa relinquit aratra.

Non umbra altorū nemorum, non * mollia possunt

* Prata g movere animum: non qui p saxa volutus

h Purior electro campum petit amnis. at ima

Solvuntur latera, atq; oculos stupor urget inerteis.

At terramq; fluit i devexo pondere cervix, (ras

Quid labor, aut benefacta iuvant? qd vomere ter-

Invertisse graves? atqui non Massica Bacchi

Munera non illis epula nocuere k reposte.

* Grata. g Oblectare, cibi fastidium levare. b Similitudo hyperbolica.

Gracis est κατωπὸς & κατηφής. Deploratio pathetica. k Lautæ & opi-

paræ, vel etiam variaz. Negat n. ingluvie hunc morbum contractum esse.

Frontibus, & x victu pascuntur simplicis herba:
 Pocula sunt fontes liquidi, atque a exercita cursu
 Flumina, nec somnos abrumpit cura salubres.
 Tempore non alio dicunt regionibus illis
 Quasitas ad b sacra boves lunonis, & uris
 Imparibus ductos alta ad donaria currus.
 Ergo agrè rastris terram c rimantur, & ipsis
 Unguibus infodiunt fruges: montesque per altos
 Contenta cervice trahunt stridentia plaustra.
 Non lupo d insidias explorat ovilia circum,
 Nec gregibus nocturnus e obambulat: facrior illū
 Cura domat, timidi damæ, cervique fugaces,
 Nunc interque canes, & circum tecta vagantur.
 Iam g maris immensi plem & genus omne natantū
 Littore in extremo, cen naufraga corpora fluctus
 Proluit: h insolite fugiunt * in flumina i phocæ.
 Interit & curvis frustra defensa latebris
 Vipera, & a tonitruisquamis astantibus hydri.
 Ipsis est ær & avibus non equus i & ille
 Precipites alta vitam sub nube relinquunt.
 Præterea, nec iam mutari pabula l refert:
 m Quasitæque nocent artes: cessere magistri,
 Phillyrides Chiron, Amythaoniusque Melampus.
 n Sevit & in lucem Stygiis emissa tenebris
 Pallida Tisiphone: morbos agit antè metumque,
 o Inque dies avidus surgens caput altius effert.
 Balatū pecorum, & crebris mugitibus amnes,
 & Aves pesti obnoxie sunt. l Saluti est. m Manil. Nec locus artis erat
 medicæ. n Divinitus pestem immittam esse innuit. o τριγυς: indies in-
 valecens.

* victum.

a Currentia,
manantia.b Alludit ad
fabulā Cleo-
bis & Bitonis,
de qua Hero.
lib. I. Hypoty-
posis.c In rimas a-
gūt impedito
legitimæ ara-
tionis usu.d Insidias me-
ditatur.e Obambulan-
do infidiatur.f Metus pesti-
lentiæ vehe-
mentior à sta-
bulis arcet.g Aquatilia
quoque peste
corripuntur.h Non assuetæ
fluminibus.

* ad.

i Vituli mari-
ni. Plin. lib. 9.
cap. 7.

§ Horrentesq; § Arentesque sonant ripæ, collesque supini.
 Acervatim Iamq; catervatim dat stragem, atq; aggerat ipsis
 accumulac. In stabulis turpi dilapsa cadavera in tabo:
 § Fœda sanie. Donec humo tegere, ac § foveis c abscondere discunt.
 § fossis. Nam neque erat coriis usus: nec viscera quisquam
 § Sepelire. Pe- Aut dundis abolere potest, aut e vincere flamma.
 riphæ. Nec tondere quidem morbo § illuvieque peresa
 § Abluere. Vellera, nec telas possunt attingere § putres.
 § Coquere. § Verum etiam invisos si quis tentaret amictus,
 § Sanie con- Ardentes papula, atque h immundus olentia sudor
 sumta, putre- Membra sequebatur: nec longo deinde moranti
 facta. Tempore, § contractos § artus i sacer ignis edebat.
 § Ipsa vellera
 putrida κατ
 ἐναλλαγῶν. § Quin. b φθιέ' ασις auctore Servio. § contractos. § sacer artus. i E-
 sylipelas, vel potius ἐρπης ἐοθιόμην &c.

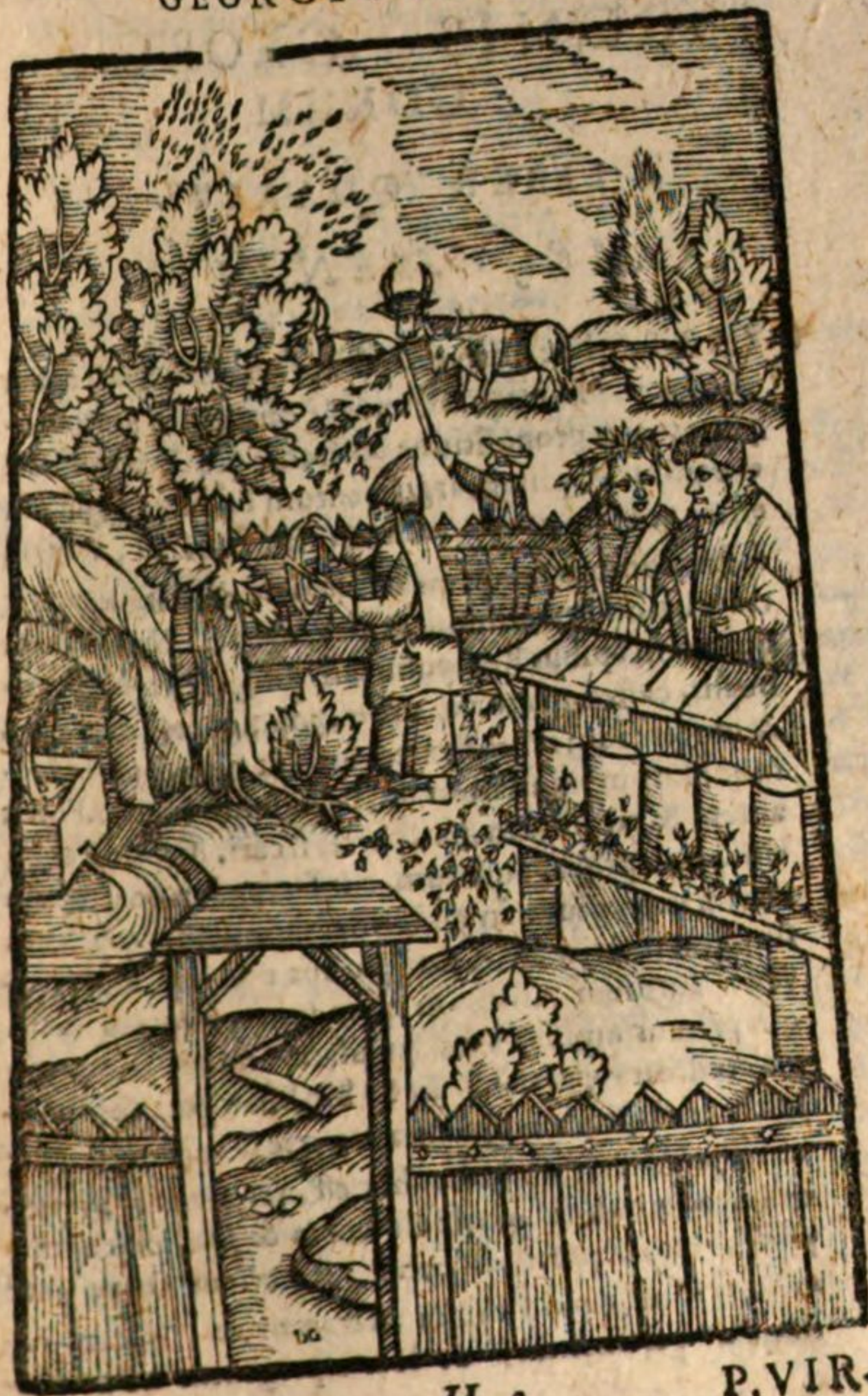
FINIS LIBRI TERTII

Georgicorum.

AD.

ADVMBRATIO LIBRI IV.
GEORGICORUM.

H 3

P.VIR.

P. VIRGILII MA- RONIS GEORGI- CORUM

LIBER QUARTUS.

ARGVMENTVM.

QUARTO hoc libro, qui est *περὶ μελιτρυγίας*, apum curam, mellificiūq; rationem [quæ pars in generali operis totius propositione postrema erat] copiosissimè exequitur. Quumq; argumentum hoc adeò angustum esset, ut intra paucos versus posset consumi, variis id digressionibus tanquam *ἐπεσποδαῖς* dilatat, iucundisq; translationibus amplificat, & exornat. Nam & suam quandam apibus Rempublicam assignat, reges ipsis tribuens, castra, prætoria, urbes, populos, officia, studia, & mores: idq; tanta dexteritate, ut nusquam, immemor suarum translationum, à proposito excidat. Potest autem & hic liber in duas partes secari. In priorì enim ejus parte propagandarum conservandarumq; apum curam exequitur: in posteriori rationem, qua, cum funditus interierint, denuò possint reparari. Hujus inventi autorem Aristæum quendam pastorem facit, qui primus amissas apes, jugulatis aliquot boum jugis creditur reparasse. Et est hic liber non solum illustre exemplum eloquentiæ, eò quod *τοῖς σμικροῖς τὸ μέγα* *πρὸς ἰθὺται*, hoc est, res tenues atque exiles admirabili orationis copia & splendore amplificantur, atque illustrantur: sed etiam totus ferè *πολιτικὸς* est, quod multa afferantur ad civilem rationem pertinentia, ac loci aspergantur commu-

nes, de virtutibus atque diversis vitæ partibus atque officiis. Est autem forma expositionis in hoc misti generis, quod illi peculiare est post reliquos tres Georgicorum libros, propter fabulam Aristæi, in quam Cornelii Galli poetæ laudes, jubente Augusto, commutavit.

ALIUD HEREN. MODESTINI
Jurisconsulti in quartum Georgi-
corum Argumentum.

*Protinus ærii mellis redolentia regna,
Hyblaas & apes, * alveorum & cerea tecta:
Quiq; apibus flores, examina quaq; legenda,
Indicat: humentesq; favos, cælestia dona.*

* alvorum.

Protinus a ærii mellis cælestia dona
Exequar. hanc etiam Mæcenat aspice par-
tem.

Propositio cū
adjuncta de-
dicatione o-
peris, &
captatione

*Admiranda tibi levium spectacula rerum,
Magnanimosq; duces, totiusq; * ex ordine gentis
Mores, & studia, & populos, & praelia dicam.
In tenui labor, at tenuis non gloria: si quem
Numina & leva sinunt, auditq; vocatus Apollo.*

attentionis in
re humili.

*c Principiò sedes apibus, statioq; perenda:
Quò neq; sit ventis aditus (nam pabula venti
Ferre domum prohibent) neq; oves, * hædiq; petulci
Floribus insultent: aut errans bucula campo*

* Est enim
mel, quod
Grecis
ἀερὸς μέλι
nuncupatur.
quod &
δρόσος μέλι,
hoc est, rosci-
dum dicitur,

& in plantarum foliis nascitur. de quo Galen. lib. 3. de Alim. facult. A-
ristot. lib. 5. histor. animal. Plin. lib. 11. cap. 12. * ordine *b* Quæ placabant,
ne obessent sua nocendi potestate, Gell. lib. 5. cap. 12. *c* Locus apiarius
qui diligendus, * agniq; petulci.

a Ab alveariis *Decutiat rorem, & surgentes atterat herbas.*
 melle refertis. *Absint & picti squalentia terga lacerti*
 b Hirundo. *a Pinguibus à stabulis, meropesq, aliaq, volucres.*
 c Apes ipsas. *Et manibus b Progne pectus signata cruentis.*
 d Pullis cru- *Omnia nam latè vastant, c ipsasq, volantes*
 delibus, qui *Ore ferunt, dulcem nidis dimmitibus escam*
 apium pascu- *At liquidi fontes, & stagna virentia musco*
 nutriuntur. *Adsint, & tenuis fugiens per gramina rivus:*
 e Continens *Palmaq, vestibulū, aut ingens oleaster * obumbret.*
 pro contento. *Ut cū prima novi ducent examina reges*
 * inumbret. *Vere e suo, ludetque favis emissā iuventus:*
 f Ipsis grato & *Vicina invitet decedere ripa calori,*
 accommoda- *Obviaque hospitii teneat frondentibus arbor.*
 to : hyeme *In medium seu stabit iners, seu profluet humor.*
 enim frigore *Transversas salices, & grandia conijce saxa:*
 torpent apes. *f Pontibus ut crebris possint consistere, & alas*
 * profluat. *g Pandere ad æstivum solem: si fortè moranteis*
 f Extantibus *Sparserit aut præcepit h Neptuno immerferit Eurus.*
 virgis, aut la- *i Hæc circum casæ virides, & olentia latè*
 pillis insidere. *Serpylla, & k graviter spirantis copia thymbræ*
 g Siccare alas *Floreat l irriguumq, bibant violaria fontem,*
 madefactas *m Ipsa autem, seu corticibus tibi suta cavatis,*
 pluvia. *Sen lento fuerint alvearia vimine texta,*
 b In aquam *n Angustos habeant aditus. nam frigore mella*
 præcipientes de- *Cogit hyems, eademq, calor liquefacta remittit.*
 derit. Meto- *Vtraq, vis apibus pariter metuenda: neque illæ*
 nym. *Nequicquam in tectis certatim tenuia cera*
 i Circum al- *Sint alvearia facienda, vide Columel, lib. 9. cap. 6, n Parva foramina arctas*
 vearia. *quodas.*
 k Odorata,
 fragrantis.
 l Perennem.
 m Quomodo

a Spiramenta linunt, fucosq; & floribus **b** oras
 Explent, **c** collectumq; hæc ipsa ad munera gluten,
 Et visco & Phrygiæ servant pice **d** lentius Idæ.
 Sæpe etiam effossis (si vera est fama) latebris,
 Sub * terra fodere larem: penitusq; reperta
 Pumicibusq; cavis, exesq; arboris antro.
e Tutamen * & levi rimosa cubilia limo
 Unge, fovens circum, & raras superinyce frondes.
 ¶ Næ propius tectis taxum sine, nè verubentes
 Vre foro caneros, alta nœ crede paludi:
 Aut ubi odor cœni gravis, aut ubi concava pulsu
 Saxa sonant, **g** focusq; offensa resultat imago.
h Quod superest, ubi pulsam hyemē sol aureus egit
 Sub terras, cœlumq; i æstiva luce reclusit:
 Illæ continuo saltus sylvasq; peragrant,
 Purpureosq; **k** metunt flores, & flumina libant
 Summa leves. I hinc nescio qua dulcedine late
 Progeniem nidosq; fovens, hinc arte retentis
 Excudunt ceras, & mella tenacia * fingunt.
 Hinc, ubi iam emissum caveis ad sidera cœli
m Nare per æstatem liquidam suspexeris agmen,
 Obscuramq; trahi vento mirabere n nubem,
o Contemplator: aquas dulcis & frondea semper
 Tecta petunt: huc tu iussos asperge sapes,
p Trita meliphylla, & cerinthe ignobile gramen:

a Foramina,
 aditus angu-
 stos.

b Rimas.

c μαρόκηρον
 qui humor est
 glutinosus ad

obturandas

cavernulas

idoneus.

d Tenacius,
 magis gluti-
 nosum,

* terram fo-
 vere.

e Arte imi-
 tanda apum
 industria.

* è.

f Quæ apibus
 infesta, atque
 ab alveis re-
 movenda,

g Echo reper-
 cussa resonat.

h Descriptio
 veris ineuntis.

i Aprica &
 vernali luce
 aperuit.

k Decerpunt: Lucretius dixit limant. **l** A florum pastu & aquarum gustu.
 * fingunt. **m** Volare per ver serenum. **n** Globum apum nubi similem, ag-
 men densum. **o** Apostrophe ad μελιττάρχον. **p** Apes serenitate cœli pro-
 lectæ, quomodo revocandæ sint intra alvearia.

H 5

Tinnitus.

a Delibutis
 apiastro & ce-
 rintha.
 b Dissidia a-
 pum quomo-
 do compo-
 nenda.
 c Discordia
 causa πολυ-
 κοιεγειν,
 partium stu-
 dia.
 d Hypotypo-
 sis.
 e Murmur a-
 pum & bom-
 bus similis
 buccinae, so-
 nitum ære ca-
 noro incre-
 panti.
 f Festina: vel
 inter spem &
 metū dubia.
 g Regis taber-
 naculum.
 h Hyperboli-
 ca amplifica-
 tio.
 i Compara-
 tiones
 αναπόδοσι.
 * æthere.
 k Obfirmati, obstinati animis. l Dissidia & dimicationes. m Injectu se-
 data. * quiescunt. n E prælio domum reduxeris, o Mella consumens luxi
 & ventri deditus. p Bello superior,

7 innitusq; cie, & Matris quate cymbala circum.
 Ipsa confident a medicatis sedibus, ipso
 Intima more suo sese in cunabula condent. (bus
 b Sin autem ad pugnam exierint, (nam saepe c duo.
 Regibus incessit magno discordia motu)
 Continuoq; d animos vulgi, & trepidantia bello
 Corda licet longè præscindere. namq; morantibus
 e Martius ille æris rauci canor increpat: & vox
 Auditur, fractos sonitus imitata tubarum.
 Tum f trepida inter se coeunt, pennisq; coruscant:
 Spiculaq; ex acuiunt rostris, aptantq; lacertos:
 Et circa regem, atq; ipsa ad g prætoris dense
 Miscentur, magnisq; vocant clamoribus hostem.
 Ergo ubi ver nactæ sudum, camposque patenteis:
 Erumpunt portis: concurritur: hæthere in alto
 Fit sonitus: magnum mistæ glomerantur in orbem,
 Precipitesque cadunt. i non densior * aëre grande,
 Nec de concussa tantum pluti ilice glandis.
 Ipsi per medias acies, insignibus alis,
 Ingentes animos angusto in pectore versant,
 Vsq; adeo k obnixi non cedere, dum gravis aut hos,
 Aut hos versa fuga victor dare terga coëgit.
 Hi l motus animorum, atque hæc certamina tanta
 Pulveris exigui m iactu compressa * quiescent.
 Verum ubi duælores n acie revocaveris ambos:
 Deterior qui visus, eum, ne o prodigus obsit,
 Dede neci: p melior vacua sine regnet in aula,

Alter

Alter erit maculis auro squalentibus ardens;
 (a Nā duo sunt genera) hic melior, insignis & ore,
 Et rutilus clarus h squamis: ille horridus alter
 Desidia, c latamq, trahens inglorius alvum.
 d Ut binæ regum facies, ita corpora * gentis.
 Namq, alie turpes horrent, ceu pulvere ab alto
 Cum venit, & * sicco terram spuit ore viator
 Aridus: elucent alie, & fulgore coruscant,
 Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis.
 Hæc potior soboles: e hinc cœli tempore certo
 Dulcia mella f premes: nec tantum dulcia, quantum
 Et liquida, & durum Bacchi g domitura saporem.
 h At cum incerta volant, cœloq, examina ludunt.
 Contemnuntq, favos, & frigida tecta relinquent:
 Instabiles animos i ludo prohiberis inani
 Nec magnus prohibere labor. tu regibus alas
 Eripe: non illis quisquam cunctantibus k altum
 Ire iter, aut castris audebit vellere signa.
 l Invitent croceis halantes floribus horti,
 Et custos furum atque avium, cum falce saligna
 m Hellepontiaci servet tutela Priapi.
 Ipse thymum n pinosq, ferens de montibus altis,
 Tecta serat late circum, cui talia cure:
 Ipse labore manum duro terat: ipse feracos
 Figat humo plantas, & amicos irriget imbres.
 o Atq, equidē, extremo niam sub fine laborum
 Vela traham, & terris festinem advertere proram.
 Forsitan &, pingues hortos quæ cura colendi
 p Surculum intelligit seu virgultum perpetuū virens, de
 Vict. li. 25, c. 5, q Allegorica digressio in hortorū cultum,

a Vide Arist.
 lib. 5. natur.
 animal. ca. 21.
 b Pinnis au-
 reis.

c πλατυγά-
 σωρ.

d Diversa apū
 genera, Vide
 Colum. lib. 9.
 cap. 3.

* plebis.

* terram sicco.

e Ab hac pro-
 genie melio-
 ris notæ.

f Coges.

g Temperatu-
 ra, mitiga-
 tura.

h Apes ut
 continendæ
 intra alveos.

i Crebra ex-
 cursione.

k Cœlo se cre-
 dere.

l Retineas
 eas.

m Lampface-
 ni.

Lampfaco
 Hellepontī
 urbe oriundi.

quo vide Perr.

Orna-

Irrigata ri-
 vis,
 * intuba.
 * serò, corre-
 pta última
 antiqua con-
 suetudine.
 Stat. Serò me-
 mor thalami.
 b Florentem,
 pubentem.
 e Amplifica-
 tio ab exem-
 plo hortulani
 Tarentini.
 * Piget.
 d ὕδατος ἢ
 ὕδατος.
 Vict. lib. 26.
 cap. 8.
 e Cilicem.
 f Vitibus.
 * Hinc. For-
 tasse huic le-
 gendum.
 g τῇ αὐτῇ
 κείῃ.
 b Domi natis.
 Orat. dapes
 inemtas ap-
 pareret.
 i Carpebat. * etiamnum. k Astringendo vinciret. Lucr. quæ fluvios pas-
 sim refrenat euntis. l Folia, frondes. m Tardè advenientem apricitatem.
 n Propter nucum, quibus abundat, copiam. o Cum verno tempore pri-
 mum efflorescit. p Ordinavit & disposuit.

Ornaret, canerem, bifariq, rosaria Pesti:
 Quog, modo a potis gauderent * intyba rivis,
 Et virides apio ripe: tortusq, per herbam
 Cresceret in ventrem cucumis: nec * sera b comantē
 Narcissum, aut flexi tacuissem vimen acanthi,
 Pallentheisq, hederas & amanteis littora myrtos.
 c Nanq, sub Oebalia memini me turribus altis,
 Qua * niger d humectat flaventia culta Galeus,
 e Corycium vidisse senem: cui pauca relicti
 Iugera ruris erant. nec fertilis illa iuvencis,
 Nec pecori oportuna seges, nec commoda f Baccho.
 * Hic rarum tamen in dumis olus, albaq, circum
 Lilia, verbenasq, premens, vescumq, papaver,
 Regum æquabat opes g animis: seraq, revertens
 Nocte domum, dapibus mēsas onerabat h inemtis.
 Primus vere rosam, atq, autumnō i carpere poma.
 Et, cum tristis hyems * etiam nunc frigore saxa
 Rumperet, & glacie cursus k frenaret aquarum:
 Ille l comam mollis iam tum tondebat acanthi,
 m Aestatē increpitans serā, Zephyrosq, moranteis.
 Ergo apibus fetis idem, atq, examine multo
 Primus abundare, & spumantia cogere pressis
 Mella favis, illi tilia, atque n uberrima pinus:
 Quotque o in flore novo pomis se fertilis arbor
 Induerat, totidem autumnō matura tenebat.
 Ille etiam seras in p versum distulit ulmos.

Eduram.

Eduramque pyrum, & spinos iam pruna ferentis,
Iamq; ministratē platani potantibus umbrā.
Verū hęc ipse equidem spatii* exclusus a iniquis,

Prætereo, atq; aliis post* me memoranda relinquo.

Nunc age, naturas apibus quas Iuppiter ipse

Addidit, expediam: pro qua mercede canoros

Curretum sonitus, b crepitantiq; æra secuta,

c Dictæo cœli regem pavere sub antro.

d Sole communes natos, consortia tecta

Urbis habent, magnisq; agitant sub legibus ævum:

Et patriam solæ, & certos nevère e penates:

Venturaque hyemis memores, æstate laborem

Experiuntur, & in f medium quæsita reponunt.

g Namq; aliæ victa invigilant, & fœdere pacto

h Exercentur agris: pars intra septa domorum,

Narcissi lacrymam, & * lentum de cortice gluten,

i Prima favis ponunt fundamina: deinde tenacis

Suspendunt ceras: aliæ spem gentis adultos

Educunt fetus: aliæ purissima mella

Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.

* Sunt, quibus ad portas cecidit custodia k sorti,

Inque vicem l speculantur aquas, & nubila cœli:

Aut m onera accipiunt venientū: aut agmine facto

n Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.

Fervet opus, redolentq; thymo fragrantia mella.

propolin. k Ex sorte, adverbialiter. * Est. Græcorum more. l Ob-

servant imbres & tempestatem. m Exonerant florum sarcina onustas.

n κηφῆνας ἀχρῆς, Xenoph.

* disclusus.

* Angustis, ne

libet nimium

excreseat.

* commemo-

randa. Alii t

post hæc me-

moranda.

b Cymbola.

c Dictæo specu

Jovis extitero

nutrices.

d In apum re-

pub. omnium

rerum com-

munitio.

e Domos five

alvearia.

f In commune

conferunt.

g Distincta

apum officia.

h Foris occu-

pata sunt.

* lectum.

i Plin. Prima

fundamenta

composita vo-

cant periti, se-

cunda pistoce-

ron, tertia

Ac

• Allusit ad
materiam ful-
minis, quæ est
exhalatio vis-
cosa ac lenta.
b Aqua. Sy-
necdoche.
• antrum.

c ἐξοχή h. e.
optimas : ut
infra: Cecro-
piumque thy-
mum.

d Studiū qua-
rendi victum.

e suo quanque
loco & officio.

f subrubentes.

g Et cubitum
una eunt, &
ad laborem si-
mul exurgūt.

h Bombo si-
gnum quietis
datur.

i Murmurent
circum ora
cavearum.

k Fidem cœlo
habent: vel æ-
ri se commit-
tunt.

l Non longe
ab alvearibus aquatum eunt.
m Fluctuantes sine justo pondere. • Pon-
dusculo lapilli sublati.

Ac veluti a lentis Cyclopes fulmina massis
Cum properant: alii taurinis follibus auras
Accipiunt redduntque; alii stridentia tingunt
Aera b lacu: gemit impositis incudibus Actna:
Illi inter sese magna vi brachia tollunt
In numerum, versantque tenaci forcipe ferrum:
Non alitet (si parva licet componere magnis)
c Cecropias innatus apes d amor urget habendi,
e Munere quanque suo. grandævis oppida curas
Et munire favos, & dedala fingere tecta.
At fesse multa referunt se nocte minores,
Crura thymo plena, pascuntur & arbuta passim.
Et glaucas salices, casiamq, crocumq, rubentem.
Et pinguem liliam, & ferrugineos hyacinthos.
g Omnibus una quies operum, labor omnibus unus.
Mane ruunt portis: nusq, mora: rursus easdem
Vesper ubi e pastu tandem decedere campis
Admonuit, tum tecta petunt, tum corpora curant.
h Fit sonitus, i mussantque oras & limina circum.
Post, ubi iam thalamis se composuere, siletur
In noctem, fessosque sopor suus occupat artus.
Nec verò a stabulis pluvia impendente recedunt.
Longius, aut k credunt cœlo, adventantibus Euris:
Sed l circum tuta sub mœnibus urbis aquantur:
Excursusque breves tentant: & sæpe lapillos,
Ut cymbæ m instabiles fluctu iactante saburræ,
Tollunt: n his sese per inania nubila librant.
m Fluctuantes sine justo pondere. • Pon-

Illam adeo placuisse apibus miraberemorem,

a Quod nec b concubitu indulget, nec c corpora se-

In Venerē solvunt, aut fetus d nixib. edūt.

Verum ipse * foliis naros, & suavis herbis

Ore legunt: ipse regem, e parvosq, Quirites

Sufficiunt: aulāsq, & cerea regna * refingunt.

Sepe etiam duris errando in cotibus alas

Attrivēre, ultroque animam sub f fasce dedere.

g Tantis amor florum, & generandi gloria mellis.

Ergo ipsas quavis * angustus terminus avi

Excipiat, (neque enim plus septima ducitur aestas)

At genus h immortale manet: multosq, p annos

Stat fortuna i domus, & avi numerantur avorū.

k Præterea regem non sic Egyptus & ingens

Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes

Observant. rege incolumi, mens omnibus una est:

Amisso, rupere fidem: constructaque mella

Diripuerē ipse, & l crates solvere favorum.

Ille operum custos: illum admirantur: & omnes

Circumstant fremitu denso, m stipantq, frequentes:

Et saepe n attollunt humeris: & corpora bello

Obiectant, pulcrāq, petunt per vulnera mortem.

His quidem nignis, atque hæc exempla secuti,

Esse apibus o partem divinae mentis, & p haustus

Aetherios dixere. q Deum nanque ire per omneis

Terrasque tractusque maris, cælumque p fundū.

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarū,

p Spiritus divinos five cælestes

ma mundi. Vide 6, Æneid.

a Ortus apum:

Vid. Arist. lib.

3. histor.

b Antiq; sicut

supra: Victu

invigilant.

c Coitu corpus

enervant.

d partu.

* natos foliis.

e q adovas, ut

appellat Arist.

* refingunt,

f Onere.

g Epiphonea

ma.

* angusti.

b Propagatio

ne speciei, quæ

perpetua est.

i Familiæ apū.

k πειθαρχία

apum.

Traductio

l Septa,

m Sepiūt glo-

bo facta, cir-

cundant.

n Succollant,

Varr.

o Particulam

divinæ auz

insitam.

q Spiritum illum æthereum, qui est anima

Quia

a In hunc re-
 dire, tanquam
 in propriam
 naturam.
 b Equato cum
 stellis numero
 * se condere.
 c De castratio-
 ne alveorum,
 * angustam.
 d Favis quibus
 conduntur
 eximes,
 * haustu.
 e Spargens,
 ἐν ἀλλανθῇ.
 * Ora.
 f Duæ mellis
 vindemiæ, una
 vere, altera
 autumno. Vi-
 de Colum. lib.
 9. cap. 15.
 g αἰπολογία.
 * supera. anti-
 qua præposi-
 tione Giphani.
 * Affixa in ve-
 nis.
 h Alvo affixæ,
 sine cuius eruptione aculeus infixus retrahi nequit. * metuens, al. me-
 tuas. i Attonitos, ob asperfusionem aquæ & fumigationem. k Opes ac-
 cisas castratione alveorum. l Favos vitiosos tollere. * Stellio & lucif. ut
 in initio sit Cretic. sive etiam crasis. * durum: quod & Giphani. probat.
 * Laxos in foribus, m Vindemia scilicet mellis, ac furto & rapinis.

Quenque sibi tenuis nascentem arcescere vitas:
 Scilicet a huc reddi deinde, ac resoluta referri
 Omnia: nec morti esse locum, sed viva volare
 Sideris in numerum, atq; alto * succedere cælo.
 c Si quando sedem * angustam, servataque mella
 d Thesauris relines: prius * haustus e sparsus aqua-
 * Ore fove, fumosq; manu pretende sequaces. (rum,
 Bis gravidos cogunt fetus, & duo tempora messis:
 Taygete simul os terris ostendit honestum
 Pleias, & Oceani spreto pede reppulit amneis:
 Aut eadem sidus fugiens ubi piscis aquosi,
 Tristior hybernas cælo descendit in undas.
 Illis g ira modum * supra est: læsæque venenum
 Morsibus inspirant, & spicula ceca relinquunt,
 * Affixæ h venis, animasque in vulnere ponunt.
 Sin duram * metues hyemem, parcesq; futuro,
 i Contusosque animos, & res miserabere k fractas:
 At suffire thymo, l cerasque recidere inaneis
 Quis dubitet? nam sæpe favos ignotus adebit
 * Stellio, lucifugis congesta cubilia blattis:
 Immunisque sedens aliena ad pabula fucus,
 Aut asper crabro imparibus se immiscuit armis,
 Aut * durum tineæ genus, aut invisa Minervæ
 * In foribus laxos suspendit aranea casset.

Quò magis m exhaustæ fuerint, hoc acrius omnes
 Incum-

Incumbent a generis lapsi sarcire ruinas :

Complebuntque b foros & floribus borrea texent.

Si vero (quoniam c casus apibus quoque nostros
Vita tulit) tristi languebunt corpora morbo:

(Quod iam non dubiis poteris cognoscere signis :

d Continuo est agris alius color : horrida vultum

Deformat macies: tum corpora e luce carentum

f Exportant tectis, & tristia funera ducunt :

* Aut ille g pedibus connexæ ad limina pendent,

Aut intus clausis cunctantur in adibus omnes,

* Ignaveque fame, & contracto frigore pigra.

Tum h sonus auditur gravior, tractimq; si surra

Frigidus ut quondam sylvis immurmurat Auster :

Ut mare i sollicitum stridet k resluentibus undis :

Astuat ut clausis rapidus fornacibus ignis.)

l Hic iam Galbaneos suadebo incendere odores,

Mellaq; arundineis inferre canalibus, ultro

Hortantem, & m fessas ad pabula nota vocantem.

Proderit & tunsu gallæ admiscere saporem,

Arenteisque rosas aut igni pingua multo

n Defructa, vel psythia passos de vitæ racemos,

Cecropiumq; thymum, & grave olentia centaurea.

Est etiam flos in pratis cui nomen o amello.

Fecere agricola, faciliis quarentibus herba,

reciprocatio est αὐτῶν quasi ἀνὰ τῶν. / Remedia morborum a-

pum : de quibus Colum lib. 9. cap. 13. m Languentes. n Multum ad ter-

ram, vel (ut Plinius) dimidiam partem decoctum. o Herba indicatur,

quæ Græcis αἰγὴ Latinis bubonin.

a Apū inedia
mortuarū vel
interfactarū
ab hostibus.

b Cellulas exi-
nitas.

c Morbos,
quos homines
experiuntur.

d Indicia apū
egrotantium.

e Defunctarū.

f Domiciliis
efferunt.

* Atque.

g Instar uvæ,
aliæ ex aliis
conglobatæ
pendent.

* Ignavaque
fame.

h Murmur &
frequens an-
helitus, qui
tractim fit.

* sylvas im-
mur. u. l.

i Inquietum,
commotum.

k Græcis illa

a Caule est surculosissimo.
 b Color purpureus.
 c Coronis ex flore illo factis.
 * per.
 d A quo flori ipsi nomen factum videtur Amelli.
 e Vino Amineo.
 f Decoctum ex radice Amelli.
 * expone.
 * liquidem.
 Qua ratione apes mortuæ reparandæ sunt.
 g Aristæi regis Arcadiæ.
 h Sanguis viruli putrefactus.
 i Fabulam incipit à topographia Canopi urbis Egypti, Alexandriæ vicinæ, quam Alexander Pellæus, hoc est, Macedo, condidit. k Sagittiferæ. l Virentem propter segetum ubertatem. m Limosa vel opima, n ab Æthiopibus ulque nigris defluens. o Spem reparandi apes,

Nanque uno a ingentem tollit de cespite sylvam:
 Aureus ipse, sed in foliis, quæ plurima circum
 Funduntur, viola subluet b purpura nigra,
 Sæpe deum nexis ornata c torquibus aræ.
 Asper in ore sapor; tonsis in vallibus illum
 Pastores, & curva legunt* prope flumina d Mella.
 Huius adorato radices incoque e Baccho,
 f Pabulaque in foribus plenis* appone canistris.
 Sed,* si quem proles subito defecerit omnis,
 Nec genus unde nova stirpis revocetur, habebit:
 Tempus, & g Arcadii memoranda inventa magi
 Pandere, quoq; modo cæsis iam sæpe iuvencis (str)
 h Insincerus apes tulxit cruor altius omnem,
 Exped am, prima repetens ab origine, famam,
 i Nam, qua Pellei gens fortunata Canopi
 Accolit effuso stagnantem flumine Nilum,
 Et circum pictis vehitur sua rura phæelis:
 Quaque k pharetrata vicinia Persidis urget,
 Et l viridem Aegyptum m nigra secundat arena,
 Et diversa ruens septem discurrit in ora
 Usque n coloratis amnis devexus ab Indis:
 Omnis in hac cetarum regio iacet arte o salutem
 Exiguus primum, atq; ipsos contractus ad usus
 Eligitur locus: hunc angustique imbrice tecti,
 Parietibusq; premunt arctis: & quattuor addunt
 pi urbis Egypti, Alexandriæ vicinæ, quam Alexander Pellæus, hoc est,
 Macedo, condidit. k Sagittiferæ. l Virentem propter segetum uberta-
 tem. m Limosa vel opima, n ab Æthiopibus ulque nigris defluens, o

Quato

Quattuor à ventis*obliqua luce fenestras.

* adversa.

Tum vitulus bima curvans iam cornua fronte

Quæritur: huic a gemina nares, & spiritus oris

a Notatio suffocationis.

b Multa reluctanti obstruitur, plagisq; perempto

b Multum,

Tunsa per integram c solvuntur viscera pellem.

Attica *εναλ-
λαγῆ*

Sic positum in clauso linguunt: & ramea costis

c Liquefunt

Subiiciunt fragmenta, thymum, casiasq; *recentes.

& putrescunt

d Hoc geritur, Zephyris primū impellentib. undas,

propter con-
tusionem.

e Ante novis rubeant quàm prata coloribus, ante

* virentes.

Garrula quàm tignis nidum suspendat hirundo.

d Veris novi

Interea teneris tepesfactus in ossibus humor

circuitio.

f Astuat, & visenda modis animalia miris,

e Antequam

g Trunca pedum primò, mox & stridentia*pinnis

herbæ in pra-
ris efflorescāt.

Miscentur, tenuemq; magis magis aëra *carpunt.

f Incalefcit ca-

† Donec, ut æstivis effusus nubibus imber,

lore alieno,

Eripere: * aut ut nervo h pulsante sagitte,

qui est causa

Prima leves inveniunt si quando prælia Parthi.

putredinis.

Quis Deus hanc, Musa, quis nobis *extudit artē?

g Alludit ad

Unde nova ingressus hominum experientia cepi?

etymō apum,

k Pastor Aristæus, fugiens Peneia tempe,

* captant. † *παρεβολή* * vel ut. b Propellente. * extu-

* pennis.

lit. Ingeniose & callidè invenit. i Exorsus, initia. k Al-

ludit ad cognomentum Aristæi, Nomius, quo pro numine

cultus fuit.

Amisissis (ut fama) apibus, morboque, fameque,

l Summi, quod

Tristis ad extremi sacrum caput astitit amnis,

est initium

Multa querens, atque hac affatus voce parentem:

amnis.

Mater Cyrene, mater, qua gurgitis huius

Ima tenes: quid me præclara * stirpe deorum.

* a,

Nemo n. ge- (a Si modò, quē perhibes, pater est Thymbræus A-
 nitorem suū Invisum fatis genuisti? aut quo tibi nostri (pollo)
 ipse novit: sed Pulsus amor? quid me b cælum sperare iubebas?
 matris de co En etiam hunc ipsum vitæ mortalis honorem.
 asseverationi Quem mihi vix frugū & pecudum custodia solers
 fidem habet. Omnia tentanti extuderat, c te matre, relinquo.
 Hom. od. æ. d Quin age, & ipsa manu felices erue sylvas:
 b Honores cœ- Fer stabulis inimicum ignem, atq; interfice messes
 lestes. Meton. Ure sata, & validam in vites molire bipennem:
 c Tametsi te e Tanta mea si te ceperunt tadia laudis.
 matrem habe-
 am tueri ne-
 queo.
 d Concessio * Sensit eam circum Milesia vellera Nympha
 amarulenta & Carpebant, * hyali saturo fucata colore,
 iracundiæ ple- f Drymoq; , Xanthoq; , Ligeaq; , Phyllodoceq; ,
 na. Casariam effusa nitidam per candida colla,
 e Si te adeo Nesee, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque,
 laudum mea- * Cydippeque & flava Lycorias (altera virgo,
 rum pertesum Altera * tum primos Lucinae experta g labores)
 est. Clioque, & Beroë soror: h Oceanitides ambae,
 * Sentit. Ambae auro, i pictis incinctæ pellibus ambae,
 * hilari, Hyali- Atque Ephyre, atque Opis, atque Asia Deiopea:
 no colore, qui Et tandem positis velox Arethusa sagittis.
 vitreus est ab- f Vide Hom. Inter quas k curam Clymene narrabat inanem,
 unde tineta. è λ σ Hesiod. Volcani, Martisque l dolos, & dulcia furta:
 Theogonia. * Atque m Chao densos divūm numerabat amores.
 * Cydippe.
 * primo: g ωδυνας, qui dolores parturientis sunt. b Oceani ex Tethy fi-
 liae. i Cervinis, ritu venatricium. * & Asia. k De fabricando reti: seu
 custodiam irritam. l Concubitus furtivos. * Eque, alias atque. m A
 mundi usque principio.

Carmine quo capta, diem fusis a mollia pensa.
 Devolvunt: iterum maternas impulit aureis
 Luctus Aristae: b vitreisq; sedilibus omnes
 Obstupuere: sed ante alias Arethusa sorores
 Prospiciens, summa flavum caput extulit unda,
 Et procul: O gemitu non frustra exterrita tanto,
 Cyrene soror ipse tibi c tua maxima cura
 Tristis Aristaeus, Penei genitoris ad undam
 Stat lacrymans, & te crudelem nomine dicit.
 Huic * perculsa nova mentem formidine mater,
 d Duc age, duc ad nos: fas illi limina divum
 Tangere, ait. simul alta iubet discedere late
 Flumina, qua iuvenis egressus inferret. at illum
 Curvata in montis faciem circumstetit unda,
 Accepitque sinu vasto, misitque sub amnem. (gna,
 f lamq; domum mirans genetricis, & humida re-
 Speluncis que glaucus clausos, lucosque sonanteis,
 Ibat, & ingenti motu stupefactus aquarum,
 Omnia h sub magna labentia flumina terra
 Spectabat, diversa locis: Phasimque, Lycumque:
 Et caput unde altus primum i se erumpit Empus:
 Unde pater Tyberinus, & unde Aniena fluens,
 * Saxosumque sonans Hypanis, Mysusque Caius,
 Et gemina aratus k taurino cornua vultu
 Eridanus: quo non alius per pingua culta

a Lanę scilicet Miletiæ.

b Propter aquam vitri instar pellucidam.

c Quem tu in primis curas & diligis.

* percussa.

d Conduplicatio

πατρὶν.

e Ad matrem. introiret.

f Topothesia,

g Qui sunt fontium & fluviorum receptacula, sicut speluncæ lacuum.

b Vnde exortus est fluminum, secundum Physicos cum & flumina

nonnulla subterraneis meatibus multa pas-

suum millia ferantur, antequam erumpant. i Imitat. Lucret. 4. tandem
 ubi se erupit nervis collecta cupido. Alii se expungunt autoribus vet. li-
 bris, ut nulla fiat Eclipsis. * Saxosusque Giphon. ex vetustis. lib. k Eu-
 ripid. Cephis, fluvium τριγώνος ποταμὸν appellat: & Horat. est tauri for-
 mis Aufidus.

imitatione *In mare a purpureum violentior * influit amnis.*
 Homeri, qui *Postquam est in thalami pendentia pumice tecta*
αἰλαπορφυρό- *Perventum, & nati fletus cognovit inanes*
σαρὰν dicit. *Cyrene; manibus liquidos dant ordine fontes*
 Servius nigrū *Germanæ, tonsisque ferunt mantilia villis,*
 interpretatur *Pars epulis onerant menses, & plena reponunt*
 ex alritudine, *Pocula: b Panchæis adolescenti ignibus aræ.*
 hoc est, pro- *Et mater: Cape Meonii c carchesia Bacchi:*
 funditate, *Oceano libemus ait. simul ipsa precatur*
 * effluit. *Oceanumq, d patrem rerum, Nymphasque sorores,*
 b Panchæis *Centum quæ sylvas, centum quæ flumina servant,*
 odoribus, hoc *Ter e liquido ardentem perfudit nectare Vestam,*
 est, thure Ara- *Ter flamma ad summum tecti f subiecta reluxit.*
 bico incen- *Omne quo firmans animum, sic incipit ipsa:*
 duntur, *g Est in Carpathio Neptuni gurgite vates*
 e Pocula, spe- *Ceruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor,*
 cies pro gene- *Et iuncto h bipedum curru metitur equorum.*
 re. Vide Cæl. *Hic nunc Emathie portus, patriamque revisit*
 lib. 7. cap. 14. *Pallenen. hanc & nympha * veneramur, & ipse*
 d Aqua rerum *Grandeus Nereus. novit nanque omnia vates*
 omnium prin- *i Quæ sint, quæ fuerint, q̄ mox ventura trahantur,*
 cipium, secun- *Quippe ita Neptuno visum est, immania cuius*
 dum Thale- *Armenta, & turpes pascit sub gurgite phocas.*
 tem, *Hic tibi nate prius vinclis capiendus, ut omnem*
 e Vinum pu- *Expediat morbi causam, k oventusque secundet.*
 rissimum in *g Figmentum hoc ex Pherecyde poetam transtulisse auctor est Victor. li.*
 ignem infu- *70. c. 21. b Quia dij marini duntaxat femorum tenus equi sunt, * vene-*
 dit, *rantur. i Orpheum interpretatur, qui idem de Proteo retulit, k Remedi-*
 f Emicans, *um mali ostendat,*
 sursum jacta.

Nam

Nam sine vi non ulla dabit præcepta : neque illum
 Orando * flectes : a vim duram, & vincula capto
 Tendæ doli circum hæc demum b frangentur inanes.
 Ipsa ego te c medios cum sol accenderit æstus,
 Cum sitiunt herba, & pecori iam gratior umbra est,
 In secreta senis ducam, quo fessus ab undis
 Se recipit : facile ut somno aggrediare iacentem.
 Verum ubi correptum d manibus vinclisq, tenebis:
 Tum varie * illudent species, atque ora ferarum.
 e Fiet enim subito sus horridus, f atraque tigris,
 Squamosusq, draco, & fulva cervice leana;
 Aut æcrem flammæ sonitum dabit : atque ita vinclis
 Excidet : aut in aquas tenues dilapsus abibit,
 Sed quanto ille magis formas se vertet in omneis,
 Tanto nate magis g contende tenacia vincla:
 Dones talis erit mutato corpore, qualem
 Videris, incepto tegetet cum lumina somno.
 Hæc ait, & liquidum ambrosia * diffudit h odorem,
 Quo totum nati terpus i perduxit : at illi
 Dulcis compositis spiravit crinibus aura,
 Atq, habilis membris venit vigor. Est k specus ingens
 Exesi latere in montis: quò plurima vento
 Cogitur, inq, sinus scindit sese unda reductos,
 l Deprensas olim statio tutissima natis.
 Intus se vasti Proteus tegit * obice saxi.
 Hic iuvenem in latebris aversum à * lumine Nympha
 Collocat : ipsa procul nebulis obscura * recessit.
 Alii : perfudit. k Topothesia specus Protei. l Tempestate oppressis præter
 spem, * objice, * lumine, * resistit.

* vinces.
 a Vinculo-
 rum vim,
 ev dis.
 b Elidentur.
 c Notatio me-
 ridiei.
 d Manuum
 vinclis,
 χείρων δακτύλων
 manicis, ut
 paulo post.
 * eludent.
 e Horatius :
 Fiet aper, mo-
 do avis, mo-
 do saxum, &
 cum volet ar-
 bor. Saty. 3.
 lib. 2.
 f Saxa, indo-
 mita.
 g Vinclis reti-
 nentibus, astringe-
 * depromit.
 Turneb. de-
 fudit.
 h Ne offendo-
 retur maris
 foetore.
 i Oblivit, sicut
 contra, indu-
 cere delere est.

a Descriptio
meridiei.

b Arescenti-

bus alveis, al-

ludit ad

ἐτυμον Sirij.

c Usque ad li-

num, qui in

fundo est.

d Pisces ad

monstra ma-

rina.

e Aquam ma-

rinam

καταχρησ-

κῶς.

f Meridio-

nantes scilic.

* diversę.

g Vesper re-

ducuntur,

γλυκύ χῆ-

μα.

h Copia facta

est.

i Oblitus.

* commutat.

k Polysynthe-

ton.

* pellacia.

l Interrogati-

vum est cum

indignatione.

* quicquam.

m Ἀγνοῖν :

potyposis ἐνθυσιασῶ.

2 Iam rapidus torrens sitientes Sirius Indos

Ardebat cælo, & medium sol igneus orbem

Hauferat : arebant herbe, & cava flumina b siccis

Faucibus c ad limum radii tapefacta coquebant :

Cum Proteus consueta petens è fluctibus antra

Ibat, cum vasti circum d gens humida Ponti

Exultans, errorem late dispergit amarum.

f Sternunt se somno * diverso in littore Phocæ.

Ipse (velut stabuli custos in montibus olim,

g Vesper ubi è pastu vitulos ad tecta reducit,

Audit isq; lupos aciunt balatibus agni)

Consedit scopulo medius, numerumq; recenset.

Cuius Aristæo quoniam est h oblata facultas,

Vix defessa senem passus componere membra,

Cum clamore ruit magno, manicisq; iacentem

Occupat: ille sue contra non i immemor artis,

Omnia * transformat sese in miracula rerum,

k Ignemq; horribilemq; ferā, fluviumq; liquentem.

Verum ubi nulla fugam reperit * fallacia, victus

In sese redit: atque hominis tandem ore locutus,

l Nam quis te iuvenum confidentissime nostras

Iussit adire domos? quidve hinc petis? inquit, at ille,

Scis Proteu, scis ipse: neque est te fallere * cuiquam:

Sed tu desine m velle, deūm præcepta secuti

Venimus huc, lapsis quæsitum oracula rebus.

Tantum effatus. Ad hæc vates vi denique multa

n Ardenteis oculos intorsit lumine glauco,

Et graviter frendens, sic o fatis ora resolvit.

m Ἀγνοῖν : supplendum enim, adventus mei causam inquirere. n Hy-

potyposis ἐνθυσιασῶ. o Vaticiniis.

Non

Non te nullius exercent nimiris ira: (phem
 a Magna* lues commissa: tibi has miserabilis Or-
 b Haudquaquam ob meritum poenas (ni fata resistent) est: vel ma-
 Suscitatur, & rapta graviter pro coniuge sevit. gnorum ista
 c Illa quidem dum se fugeret per flumina praeceps, scelerum per-
 Immanem ante pedes hydri moritura puella solutio est,
 Servantem ripas alta non vidit in herba. * luis.
 At chorus equalis Dryadum clamore * supremos b Non sua cul-
 Implerunt monteis: sterunt d Rhodopeiae arces, pa miser.
 Altaque Pangea, & Rhesi Mavortia tellus, c δι' ἑνὸς
 Atque Geta, atque* Hebrus, atque Actias Orithyia. elaboratis. de
 Ipse cava solans agrum testudine amorem, morte Eury-
 e Te dulcis coniux, te solo in littore secum, dices, & Or-
 Te veniente die, te decedente canebat. pheus ad infe-
 f Tanarias etiam fauces, alta ostia Ditis, ros descensu.
 Et caligantem nigra formidine lucum * supremo.
 Ingressus, manesque adiit, regemque tremendum, d Thraciae
 Nesciaque humanis precibus mansuescere corda. montes.
 At cantu commota Erebi de sedibus imis * Hebrus & Act.
 Umbra ibant tennes, simulacraque luce carentum: e ἡθ' &
 g Quam multa in * sylvis avium se millia condunt, amoris mari-
 Vesper ubi, aut hybernus h agit de montibus imber: ti erga uxo-
 Matres, atque viri, defunctaque corpora vita rem.
 Magnanimum heroum, pueri, innuptaque puella, f Periphrasis
 Impositique rogis iuvenes ante ora parentum. inferni. ad
 Quos circum limus niger, & deformis arundo quem per Ta-
 Cocyti, tartaque palus * innabilis unda narum. La-
 Alligat, & novies Styx interfusa coercet. con. promon-
 * foliis. h Fugat, propellit, * Inamabilis. Gel. lib. 2. cap. 6. & m. ser. torium de-
 Quin scensus esse
 credebatur.
 g ὡς ἀπὸ τοῦ ὕδατος.

in nexa: alii
impexē. Im-
plexum, im-
plicatum,
quod Græci
μῆν.

ἐλεγμῶν
licēt. Festus,
tenuit inhi-
ans, te produ-
ta more ve-
terum,

cantū.
Ab Orco
egrediens,
subito.

Quæ amoris
comes est.

Publ. Amaro
sæpere vix
Deo concedi-
tur.

Factus est ir-
ritus.

Factum, in
quod cum Or-
pheo cōvene-
rat, sublatum.

* Aornis.

Humore ni-
mio conni-
ventes, id est,

morituros. Oculi enim natantes, hoc est, præter voluntatem ægri manan-
tes, mortis præsagium sunt, Hippocr. f Charon. g Umbra eadem bis evo-
cari non potest, quod tradunt Necromantici, * Quos. * quæ. h Luctus
Orphei amplificatio ab adjunctis.

Quin ipse stupuere domus, atq; intima leti
Tartaræ eruleosq; * implexæ crinibus angues
Eumenides: * tenuitq; inhians tria Cerberus ora,
Atque Ixionei * vento rota constitit orbis.
Iamque a pedem referens, casus evaserat omneis,
Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras,
Ponē sequēs: (nanque hæc dederat Proserpina legē)
Cum * subita incautum b dementia cepit amante:
(Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes)
Restitit, Eurydicenq; suam iam luce sub ipsa,
Immemor, heu, victusque animi, respexit. ibi omnis
c Effusus labor, atque immitis rupta tyranni
d Fœdera: terq; fragor stagnis auditus * Avernis.
Illa, Quis & me, inquit, miserā, & te perdidit, Or-
Quis tantus furor? en iterum crudelia retrò (phen?
Fata vocant, conditq; enatantia lumina somnus,
Iamque vale: feror ingenti circumdata nocte,
Invalidasq; tibi tendens, heu non tua, palmas,
Dixit: & ex oculis subito, ceu fumus in auras
Commistus tennes, fugit diversa: neque illum
Prensantem nequicq; umbras, & multa volentem
Dicere, præterea vidit: nec f portitor Orco
g Amplius obiectam passus transire paludem.
Quid faceret? Quo se raptā bis coniuge ferret?
* Quo fletu manes, * qua numina voce moveret?
h Illa quidem Stygia nabat iam frigida cymba.

Septem

Septem illum totos perhibent ex ordine menses
 Rupe sub aëria, deserti ad Strymonis undam
 * Flevisse, & gelidis hæc evolvisse sub * antris,
 Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus.

Qualis populea mærens philomela sub umbra
 Amissos queritur b fetus, quos durus arator
 Observans nido implumes detraxit: at illa

Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
 c Integrat, & mæstis late loca questibus implet.

Nulla venus, * nullique animum flexere hymenai.

Solus Hyperboreas glacies, Tanaimq; nivalem,

Arvaque Riphæis nunquam d viduata pruinis

Lustrabat, raptam Euridicen, atque irrita Ditis

Dona querens, * sprete e Ciconū quo f munere ma-

Inter sacra deūm, * nocturna q; origa Bacchi, [tres

Discerptum * latos iuvenem sparsere per agros.

Tum quoq; g marmorea caput a cervicerevulsum,

Gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus

Volveret: Eurydicen vox ipsa, & b frigida lingua,

Ab miseram Eurydicen anima fugiente vocabat: albi.

Eurydicen toto referebant flumine ripe.

Hæc Proteus: & se iactu dedit aquorin altum:

Quaq; dedit, spumantem undam sub vertice torfit,

At non i Cyrene, nanque ultro affata timentem,

Nate, licet tristes animo deponere curas.

Hæc omnis morbi causa: hinc miserabile nympha,

Cum quibus illa choros lucis agitabit in altis,

Exitium misere apibus. Tu k munera supplex

ferebantur, ea Dona appellabant & munera,

* Flesse sibi.

* astris.

a Loco mo-
ventem, attra-
hentem.

b Pullos.

c Inchoat.

* non ulli.

Fabr. nulli an
neglecto hia-
tu.

d Vacua.

* spreto.

e Cicones po-
puli ad Hebrū
fluvium Thra-
ciæ habitan-

tes.

f Nuptiis.

* nocturniq;
* late.

g Candida, in-
star marmoris
albi.

b Exanguis.

i In æquor se
itidem abjecit,
in altū dedit.

ē dei φιλ.

k Sacra para.

Quæcunque
deorum pla-
candorum
causa aris in-

Tonde,

Veniā orās. *Tende, a petēs pacē & b faciles venerare c Napæas.*
 Exorabiles. *Nanque dabunt veniam votis, irasque remittent.*
 Deas saltuū *Sed modus orandi qui sit, prius ordine dicam,*
 & vallium ne- *Quattuor * eximios præstanti corpore tauros,*
 morosarum, *Qui tibi nunc viridis depascunt summa Lycæi,*
 quæ vāπ *Delige, & d intacta totidem cervice iuvenças.*
 sunt, *Quattuor his aras alta ad delubra dearum*
 & eximio præ- *Constituo, & sacrum iugulis demitte cruorem:*
 stantes. *Corpora q, ipsa bonum frondoso desere luo.*
 Jugum non *Post, ubi, e nona suos aurora ostenderit ortus:*
 passa, indomi- *Inferias Orphei f lethæa papavera mittes,*
 nata, Homer. *Et nigram mactabis ovem, lucumque revises:*
 αἰδμήτης βῆς *g Placatam Eurydicen vitula venerabere casa.*
 nominat, *Haud mora continuo matris h præcepta facessit:*
 αἰς ἔπω πς *Ad delubra venit, monstratas excitat aras:*
 ἑωσφύον *Quattuor * eximios præstanti corpore tauros*
 ἡγάγεν ἀνῆς: *Ducit, & intacta totidem cervice iuvenças.*
 sicut Cicero *Post, ubi nona suos aurora induxerat ortus,*
 contra manu *Inferias Orphei mittit, lucumque revisit.*
 victum domi- *Hic verò subitum, ac dictu mirabile monstrum*
 tumque ju- *Asspiciunt: liquefacta i bonum per viscera toto*
 venum dixit, *Stridere apes utero, & ruptis effervere costis:*
 βουῦ ἀπο- *Immensasq, trahi k nubes: iamque arbore summa*
 τῆς *Confluere, & lentis l uvam demittere ramis.*
 significans. *lethæo perfusa papavera somno. g Hypallage est, pro, veneratam plac-*
 e Nono post *bis, h Mandata exequitur. * eximio præstantes. Sacerdotale nomen.*
 die, *Macrob lib. 3. c. 5. i Apes βῆγεές lib. 1. Epigram. Varr. lib. 3. cap. 16.*
 f In l. Georg. *k Examina nubis instar, i In morem uvæ conglobatas dependere*
 lethæo perfusa papavera somno. g Hypallage est, pro, veneratam plac-
 bis, h Mandata exequitur. * eximio præstantes. Sacerdotale nomen.
 Macrob lib. 3. c. 5. i Apes βῆγεές lib. 1. Epigram. Varr. lib. 3. cap. 16.
 k Examina nubis instar, i In morem uvæ conglobatas dependere
 βοτρυδόν.

a Hæc super arborum cultu pecorumq; cane bā.
 Et super arboribus, Caesar dum magnus ad alium
b Fulminat* Euphratem bello, victorq; c volēteis
 Per populos dat iura: d viamq; affectat Olympo:
 Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
 Parthenope, studiis florentem ignobilis otii:
 Carmina qui lusi pastorum: e audaxq; iuventa,
 TITYRE, * te patula cecini sub tegmine fagi.
 d Aditum sibi parat ad divinos honores, e Vide Aristot.
 2. Rhetor. * 12.

a Peroratio
 huius operis
 ἀνακεφα-
 λαιώδης.
b Acerrimè
 pugnant. Hy-
 perbole.
 * Euphraten,
 e Demosthen.
 ἐκόντων ἡρ-
 ξαν ἐκλίνων.

FINIS LIBRI QVARTII

Georgicorum.

P.VIR.

P. VIRGILII MA- RONIS ÆNEI- DOS

LIBRI XII.

ARGUMENTVM.

AUCTOR commentarii, qui *περὶ ποιητικῆς* ti-
tulo præscriptum habet nomen Aristotelis, in poe-
si, quæ actionem aliquam sibi imitandam propo-
nit, distinguere jubet inter *μῦθον* & *ἐπεισόδιον*: quo-
rum illo *ἀλὺθεις τῶν πραγμάτων* indicatur, sive ἡ
τῶν πραγμάτων σύστασις, hoc est, rerum compo-
sitio, sive res ad tractandum propositæ, quæ & *ὑπό-
θεσις* est in scholis, & *ὑποκείμενον*, hoc est, argu-
mentum: his verò, quæcunque ad dilatandum argu-
mentum legitimè adhibentur, amplificandi vel
exornandi gratia. In has igitur partes, & hanc
ποίησιν sive *ἐποποιίαν* (cui à persona Æneæ, cuius res
gestæ in hoc opere decantantur, Poeta Æneidos no-
men fecit) explicationis doctrinæ gratia quasi dige-
rere, operæ pretium duximus. Ac quod ad *μῦθον*,
hoc est, fabulam sive argumentum attinet, rerum qui-
dem, quæ ad tractandum Maroni in Æneide sunt pro-
positæ, summa hæc est. Vir quidam pietatis & res-
rum bello Troiano gestarum gloria insignis, patre e-
ditus mortali, matre dea, cum everia ab hostibus
patria, deorum monitu, sibi suisque, nova quæsiturus
domicilia, annos septem terræ marisque, adversante
Junonis numine, jactatus esset, tandem in Italiam per-
venit. Ubi incolarum bello exceptus, hoc ex animi
sententia confecto, post longinqui itineris atque præ-
lie-

horum difficilium labores exanclatos, interfecto etiam hoste rivali, regnum sibi ipse suisque acquirit. Hic nimirum *Aeneidos* $\mu\upsilon\theta\circ$ est, harumque rerum, huiusque actionis $\mu\iota\mu\eta\sigma\iota\varsigma$ propria est & $\mu\upsilon\theta\circ$ sive argumenti illius: cum quo & $\eta\theta\eta$ coiuugimus, hoc est, mores, ingenia, affectiones, & studia, quæ in istarum rerum expositione simul exprimuntur. Præter hac autem, reliqua omnia, quibus, vel quid antè *Aeneæ* profectio- nem acciderit, narrando exponitur, vel quæ posterorū eius futura sit gloria, & qui maneant Italia de gente ne- potes, hæc inquam omnia, tanquā $\epsilon\zeta\omega\tau\eta\varsigma$ $\psi\omega\sigma\theta\epsilon\sigma\omega\varsigma$ $\delta\upsilon\tau\alpha$, ad $\epsilon\pi\epsilon\iota\sigma\delta\iota\alpha$ referenda arbitramur: eaque; ceu $\pi\alpha\gamma\epsilon\gamma\alpha$ quædam (ut pictorum vocabulo utamur) argu- mento operis huius afficta esse ducimus, ad locupletan- dum illud & exornandum. De hoc igitur genere (ut exemplis res declaretur) esse iudicamus emblemata *Æo-* liantro, & antiquitate ac ortu Carthaginis: item excidiū Troiani, & errorum *Aeneæ* narrationem: tum *Elisæ* amores atque interitum: post *Anchisæ* parentaliam hinc *Aeneæ* ad inferos & campos *Elysiōs* descensum: item antiquitates Latii: *Herculis* & *Caci* duellum: clypei *Aeneæ* deferiptionem: *Nisi* & *Euryali* amicitiam: *Deo-* rum concilium: *Pallantis* obitum & pompam fune- brem: *Latini* regis concilium: *Canillæ* natales & obi- tum: ritus feriendorum foederum, & id genus alia. Quæ omnia [ut diximus] $\epsilon\pi\epsilon\iota\sigma\delta\iota\omega\nu$ nomenclatione rectè cenferi putamus, tanquam extra argumentum propositum, amplificationis & illustrationis gratia as- sumpta: propterea quod in horum expositione, non tam uti res quæque agantur, quam, quomodo singula ho- rum aut evenerint, aut imposterum futura sint, ex- primatur. Cum autem ad $\mu\iota\mu\eta\sigma\iota\varsigma$ sive imitatio- nem, pertineant non tantum ea, quæ imitamur, quæ sunt $\mu\upsilon\theta\circ$ & $\tau\alpha\iota\eta\theta\eta$, de quibus hætenus dictum est.

est: sed etiam illa, quibus & quomodo imitamur, (ut
 censet Aristoteles, seu potius, qui ex doctrina Aristote-
 lis commentarium illum *ᾧ ἐκείνῳ*. collegit) ad
 illa quod attinet, hoc est, ad modum seu formam ex-
 positionis, est ea quidem *μικτὴ καὶ δι' ἀμφοτέρων*,
 ut Plato appellat. Poeta enim, quædam *ἱστορικῶς* ipse
 narrando prosequitur, quædam in personas spargen-
 do subiicit *μυμητικῶς*. Atque exprimuntur hæc om-
 nia oratione numeris adstricta, ac versuum genere,
 quod & origine primum, & dignitate præcipuum exi-
 stimatur, Hexametro scilicet dactylico: quod item He-
 roicum appellant & Pythium, cum eximia appellatio-
 ne *ἔω* & nuncupetur. Quò jam pertinent & charac-
 ter orationis huius seu genus dicendi, sive dictio si-
 milis eius rei, cuius nota est, essentia ac acciden-
 tium affectione consimili: & *ἰδέαι*, id est, species di-
 versæ tam sententiarum quàm verborum atque elo-
 cutionis, de quibus aliorum commemorata repete-
 re huius instituti non est. Verum, cum in descri-
 ptione rerum ab Ænea gestarum, poeta se totum
 ad Homeri imitationem composuisset, prioribus
 quidem sex Æneidos libris itinera & navigationem
 Æneæ persequitur, sicut Homerus in Odyssea erro-
 res Ulyssis complexus est: posterioribus verò bel-
 la memorat, quorum descriptione & Ilias consumi-
 tur. Atque ita in persona Æneæ perfecti hominis
 ideam representavit. Quæ cum partim in con-
 templatione, partim in actione posita sit, (Aristo-
 teli illa est *βίη θεωρητικὸς*, hæc verò, *βίη πολιτι-
 κὴ καὶ πρακτικὴ*) ipsa quæ actio aut in se vertatur,
 ut in abstinentia, aut ad alios quoque perveniat, ut
 ceterarum virtutum *ἐνέργειαι*: cum quæ & hæc &
 illa propositam sibi habeant hominum communi-
 tatem ac societatem, atque societas ipsa vel ut pars
 consi-

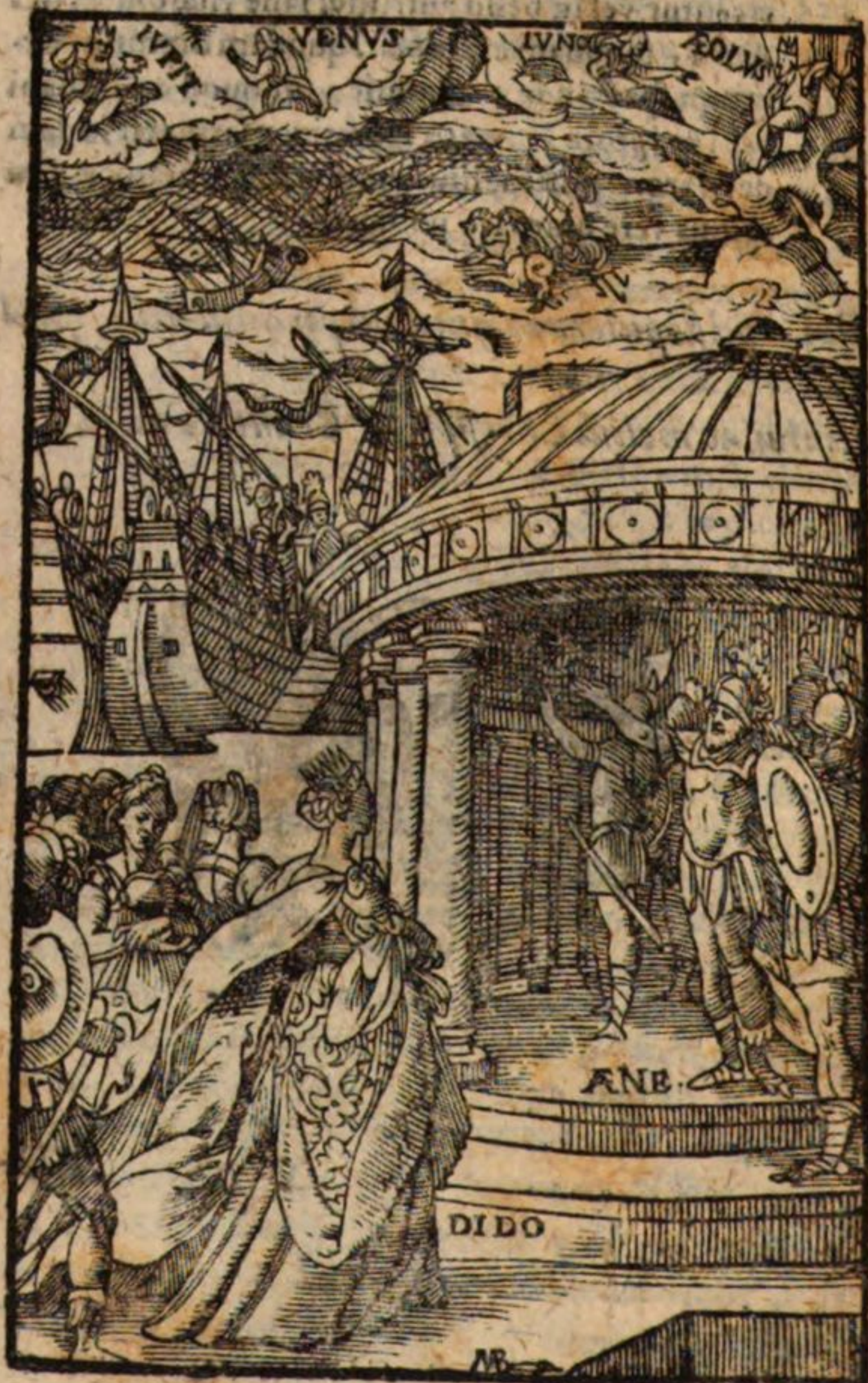
consideretur, ut in vita Oeconomica, vel ut totum,
 ut in civili : cuius functiones rursus vel in pace ex-
 ercentur vel in bello : utriusq; sanè vitæ officia in
 Ænea, tanquam exemplari quodam omnium vir-
 tutum spectanda proposuit : ut quod de Troiani
 belli scriptore Homero Horatius affirmavit, idem
 de Marone nostro illius æmulo atq; imitatore, non
 minus verè usurpare possimus.

*Qui, quid sit pulcrum, quid turpe: quid utile, quid
 non.*

Plenius, ac melius Chrysippo & Crantore dicit.

ADUMBRATIO LIBRI I.
ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA.

RONIS ÆNEI-
DOS

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTVM.

TROIA capta, Æneas Anchisæ & Veneris filius, vir singulari pietate, parique fortitudine præditus, dum erroris sui anno septimo per mare Tyrrhenum à Sicilia in Italiam navigat, immissa ab Æolo rege ventorum, rogatu Junonis, gravissima tempestate, ad Libycum littus appellitur: egres-
susque in terram, septem ingenti magnitudine, cervos sagittis prostermit: singulosque in singulas naves (tot enim ex dispersa classe collegerat) æqualiter distribuit: sociosque deinde longis jam erroribus fatigatos, spe futurae quietis, ad tolerandum quod reliquum erat laboris, exhortatur. Interea Venus Æneæ sui Troianorumque causam apud Jovem agit, omniumque calamitatum illarum causam Junoni imputat. Jupiter contra, resecrata factorum serie, spe felicitis posteritatis, potentiaque Romanorum, filiae dolorem consolatur. Cuius oratione confirmata Venus, Æneæ suo locorum ignaro, & explorandæ regionis causa huc illuc oberranti sese obviam præbet: navesque dispersas salvas esse nunciat: ostenditque, non procul illinc abesse Carthaginem, quam tunc iis in locis condebat Dido. Æneas itaque matris beneficio cava nube cinctus, una cum Achate Carthaginem ingreditur: ubi & socios salvos reperit: & a Didone benignè excipitur. Venus

tamen, quod neque Junonio hospitio, neque mul-
liebri inconstantia satis fideret, sopito in Idalia
lucis Ascanio, pro eo Cupidinem substituit, qui
inter amplexus & oscula latenter reginae amorem
inspirat Æneæ.

* Voviani.

ALIVD ARGVMENTVM * VOMA-
ni, unius ex XII. scholasticis
poetis.

* precante. *Æolus immittit ventos Iunone * precante;*
* Troianis, Li- ** Trojanosq; vagos Libycas expellit in oras.*
bycasq; vagos Solatur Venerem dictus pater ipse dolentem.
expellit ad o- Æneam recipit pulchra Carthagine Dido :
ras. Cui Venus Ascani sub imagine mittit amorem.

Orditur à trā-
sitione, quæ
cōstat partim
ἀνακεφα-

λαϊόσει par-
cim δευκα-
τάσει indi-
cante biparti-
tum Æneidos
argumentum.

De hoc autem
procæmio vid.
Scaliger. lib. 5.
poet. cap. 17.
item Miscell.

Nann. l. 6. * Javinia venit. Est aut. hoc dictum
Φώνησιν ex poëtæ persona : de quo vide Gell. lib. 10. cap. 16. Et indicem
Εγυήρξει,

ILL Ego, qui quondam gracili modulatus a-
vena
Carmen, & egressus sylvis, vicina coegi
Ut quamvis avido parerent arva colono :
Gratum opus agricolis : at nunc horrentia Mar-
tis
Arma virumq; cano : Troia qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, * Lavinaq; venit
Lictora : multum ille & terris iactatus & alto,
Vi superum, seve memorem Iunonis ob iram,
Multa quoq; & bello passus, dum conderet urbem,
Inferretq; deos Latio : genus unde Latinum,
Albanique patres, atq; alta moenia Romæ.

Musa

*a Musa, mihi causas memora, quo numine laeso,
 Quidve dolens regina deum, tot volvere casus
 * Insignem pietate virum, tot adire labores
 Impulerit: tantane animis cœlestibus ira?
 b Vrbs antiqua fuit (Tyri tenuere coloni)
 Carthago: Italiam contra, Tyberinaque longe
 Ostia: dives opum, studiisque asperrima belli.
 Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam
 Posthabita coluisse Samo: hic illius arma,
 Hic currus fuit: hoc regnum dea gentibus esse,
 (Si quæ fata sinant) iam tum tenditque fovetque.
 c Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci
 Audierat, Tyrias olim quæ verieret arces,
 qua Scipio Aemilianus fuit qui Carthaginem excidit.*

*a Invocatio,
 * Amplifica-
 tio à persona.
 b Narratio,
 quæ à loci de-
 scriptione
 sumpta, duci-
 tur per causas
 odii Junonis
 adversus Tro-
 janos.
 c Gentem in-
 nuit Æmiliã,
 ab Ænilio A-
 scanii filio o-
 riundam: ex
 * everteret,*

a Regem pro
regnantem,
Charisius.

b Inclytum &
mobilem: in
bon. partem.
* excidio: sed
hanc scriptio-
nem impro-
bat Prisc.

Sic esse in fa-
tis. Alludit ad
colum Parca-
rum.

d Inimicus

e Propter Electram pellicem. f Propter offic. j dignitatem, cui, remota
Hebe Iunonis filia, præpositus est Ganymedes. * Danaum, immit. Achil.
l. n. neglecta eclipsi, Giph.

Hinc populum late a regem, belloq; b superbum
Venturum * excidio Libya: c sic voluere Parcs.

Id metuens, veterisq; memor Saturnia belli,
Prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis.

(Nec dum etiam cause irarum, seuiq; dolores
Exciderat animo: manet alta mente repostum

Iudicium Paridis, d spreteq; iniuria forma,

Et e genus in visum. e rapti Ganymedis f honores)

His accensa super, iactatos equore toto

Troas, reliquias * Danaum, atq; immitis Achilli,

Arcebat longè Latro: multosq; per annos

Errabant acti fatis maria omnia circum.

Tanto

* Tanta molis erat Romanam condere gentem.
 Vix e conspectu Sicula telluris in altum
 Vela dabant laeti, & spumas salis b are ruebant:
 Cum Iuno aeternum servans sub pectore vulnus,
 Hec secum: c Mene incepto desistere victam?
 Nec posse Italia Teucrorum avertere regem?
 Quippe vetor fatis. d Pallásne exurere classem
 e Argivum, atq; ipsos potuit submergere ponto,
 Vnius ob noxam & furias f Aiakis Oilei?
 Ipsa Iovis rapidum iaculata è nubibus ignem,
 Disiecitq; rates, g evertitq; equora ventis:
 Illum expirantem transfixo pectore flammam,
 Turbine corripuit, scopuloq; * infixit acuto:
 h Ast ego, quæ divum incedo regina, Iovisq;
 Et soror, & coniux, unâ cum gente tot annos
 Bella gero. * & quisquam numen Iunonis * adoret
 i Præterea, aut supplex aris * imponat honorem?
 Talia k flammato secum dea corde volutans,
 Nimborum in patriam, loca feta furentibus Austris,
 l Æoliam venit. hic vasto rex m Æolus antro
 Luctanteis ventos, tempestatesq; sonoras
 Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.
 n Illi indignantes, magno cum murmure montis
 Circum claustra fremunt, celsa sedet Æolus arce,
 Sceptra tenens: mollitq; o animos, & temperat iras.
 * infixit. Et sic legendum autumat Lambinus. b Comparatio, vide Scallig. lib. 3. poet. c. 24. * aut. m. scr. * adorat. i Posthac, * imponit odorem. m. scr. k Inflammato, ira accenso. l De insulis Æolis Nann. li. 7. Miscell. m Æolus quare rex ventorum fingatur, vide Cælium antiq. lect. lib. 2. c. 18. n Natura ventorum. o & e. ventorum impetus.

a Epiphonema, de quo vide Cæli. lib. 23. cap. 7.

b Navium rostris æreis. Pharrhaf.

c Indignatio ex abrupto, per interrogationem, nihil proponens, sed supponens.

d Ab exemplo, a minori.

e Extenuatio.

f Ajacis minoris, Locorum ducis.

g Mare perturbavit, ut ima summis misceret, Giphani. dubitatum num rectius sit, evertitque, quia apud Lucret. est; verrentes equora venti.

* Aëtem. *Ni faciat, maria ac terras ac cœlumq; profundum*
 * vertantq;ue. *Quippe ferant rapidi secum, * verrantq; per auras.*
 Metaphora à *retri, quod verticulum dicitur & everticulum Ciceroni, quod verritur*
trahiturq;.

b Molem montium
 év. d'is. *Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris,*
 c Boni principis officium. *Hoc metuens, b molemq; & monteis insuper altos*
 d Exordium ab officio. *Imposuit; regemq; dedit, qui fœdere certo*
 * vento, m. scr. *c Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas.*
 e Narratio. *Ad quem tum Iuno supplex his vocibus usa est:*
 f Res Iliacas, *d Aeole, (nanq; tibi divûm pater, atq; hominû rex,*
 g Petitio. *Et mulcere dedit fluctus, & tollere * ventos)*
 * submersas, m. scr. *e Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aquor,*
f Illum in Italiam portans, victosque penates.
*g Incute vim ventis * submersasque obrue puppes:*
Aut

Aut age * diversas, * & * disijce corpora ponto. * diversos m.
 a Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ: scr.
 Quarum, quæ forma pulcerrima, Deiopeiam
 * aut.
 * dislice m.
 Connubio iungam stabili, propriamq; dicabo: scr.
 b Omneis ut tecum meritis pro talibus annos.
 a Remunera-
 Exigat, & c pulcra faciat te prole parentem. tio.
 Æolus hæc contra: d Tuus, ô regina, * quid optes, b Matrimo-
 Explorare labor: mihi e iussa capeffere fas est. nii fructus.
 Tu mihi quodcunque hoc regni, tu sceptrâ, lovemq; c Pulcræ pro-
 Concilias: tu das epulis accumbere divum, lis & χαλζει.
 d Orditur ab
 Nimborumq; facis tempestatumq; potentem. uotusq; offi-
 Hæc ubi dicta, cavum conversa cuspide montem crii. Vide
 f Impulit in latus: g ac venti, velut agmine facto, Victor. lib.
 Qua data porta, ruunt & terras turbine perflant, 29. cap. 4.
 * quod,
 Incubere mari, totumq; * à sedibus imis e Imperata fa-
 h Vnâ Eurûsq; Notusq; ruunt, creberq; procellis cere.
 f Quia venti
 Africus: & vastosvolvunt ad littora fluctus. spirant late-
 Insequitur clamorq; virum stridorq; rudentum. raliter.
 i Eripiunt subito nubes cælumque diemque g Descriptio
 Teucrorum ex oculis: ponto nox incubat ~~unda~~ subite tempe-
 Intonare poli: & crebris micat ignibus æther: statis, ad ex-
 Presentemque viris intentant omnia mortem. emplum Ho-
 k Extemplo Æneæ solvuntur k frigore membra. meri lib. 5.
 Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas, Odyss.
 Talia vocere refert: Q terq; quaterq; beati, * ex, m. scr.
 h Boreæ in
 Queis ante ora patrum, Troiæ sub mœnibus altis, hoc non me-
 Contigit oppetere, ô Danaum fortissime gentis minit, quippe
 qui serenator sit. i Involvunt diem nimbi, lib. 3. k Quia secundum Arist.
 φός & ἐσιν ἀτὰρ ὕψις τις. Heroes cur in aquis mortem exhorrescant,
 explicat Synesius epist. 3.

a Pathos à lo- *Tydidē, a mēne Iliacis occumbere campis*
 co. *Non potuisse? tuāq; animā hanc effundere dextra?*
 b Aliorum ca- *b Sevus ubi Æacide telo iacet Hector, * ubi ingēs,*
 lamitatem ex- *Sarpedon, ubi tot Simois correpta sub undis*
 tenuans suam *Scuta virūm, galeasq; & fortia corpora voluit.*
 exaggerat. Sæ- *Talia iactanti stridens Aquilone procella*
 vus autem est *Velum adversa ferit, fluctusq; ad sidera tollit,*
 animosus for- *Franguntur remi, tum prora c' avertit & undis*
 tis, in bonā *Dat latus: insequitur cumulo d' præruptus aq̃ mons.*
 partem. *Hi summo in fluctu pendent: his nuda debiscens*
 * ut. Giph. *Terram inter fluctus aperit: furit æstus arenis.*
 pro ubi: sicut *Treis Notus * abreptas in saxa latentia torquet:*
 in illo Ovid. *Sed plus venustatis est in repetitione, & αἰὲν οὐρανὸς:*
 Utque erat & *ut: Nox humida cœlo præcipitat. Et: Insinuat pavor. d' Moles aquæ*
 tellus, illic & *perupta, αἰὲν ἐν οὐρανῷ. * abiectas, In manuscripto est arreptas.*

(Saxa,

(Saxa vocant Itali medys quæ in fluctibus a Aras,
Dorsum immane mari summo) treis Eurus ab alto.
*In b brevia & Syrteis * urget, (miserabile visu)*
Illiditq; vadis, atque aggere cingit arena.
Vnam, quæ Lycios fidemq; vehebat Orontem,
Ipsius ante oculos ingens a vertice pontus
c In puppim ferit, excutitur, pronusq; magister
Volvitur in caput, aëst illam ter fluctus ibidem
Torquet agens circū, & rapidus vorat equore vor-
Apparenti rati nantes in gurgite vasto: (tex
Arma virūm, tabuleq; & d Troia gaza p undas.
Iam validam Ilionei navem, iam fortis e Achata,
Et quæ vectus Abas, & quæ grandævus Alethes,
Vicit hyems: laxis laterum compagibus omnes
Accipiunt f inimicum imbrem, rimisq; fatiscunt.
Interea magno misceri murmure pontum,
Emissamq; g hyemem sensit Neptunus, & imis
h Stagna refusa vadis: graviter commotus, & alto
Prospiciens, summa placidam caput extulit unda
Disiectam Aeneæ toto videt equore classem,
*Fluctibus oppressos Troas cœliq; * ruina.*
Nec latuere dolis fratrem Iunonis, & ire:
Eurū ad se Zephyrumq; vocat: dehinc talia fatur
Tantāne vos generis tenuit i fiducia vestri?
Iam cœlum terramq; k meo sine numine, venti,
rinam. g Tempestatem. h Stagna profundo maris posuit, qui non nisi
*maxime a tempestate turbatur. * ruinam. Tempestatem ē cœlo irruen-*
tem. i Confidentia. Ignobilitatem arguit terrestrium ventorum, de qua
Nanna lib. 7, Miscell, k Non facta vobis à me potestate.

Miscere,

a Quod eo lo-
 co fœdus ietū
 est inter Ro-
 manos & Pœ-
 nos, Aræ di-
 cuntur.

b ēv dīs,
 hoc est, in
 brevia sive va-
 dosa Syrtium.

c urguet. Gi-
 phan, ex libris
 veteribus.

e Sublata pro-
 ra navem in
 puppim st-
 tuit, mirabili

subversione
 navis. Livius
 lib 4. de se-
 cundo bello
 punico.

d Gaza Perfi-
 ca vox pecu-
 niam signifi-
 cat regiam,
 Curtius.

e Achati
 agnoscit Cha-
 rilius.

f Aquam m-

a Pathos per reticentiam. *Miscere, & tantas audetis tollere moles?*
 b Non itidem castigabimini verbis. *a Quos ego. sed motos præstat componere fluctus;*
 c Cum tranquillitate discedite, ne celeritate nimia tempestasaugeatur. Vide Macrob. lib. 6. cap. 8. *Post mihi b non simili pœna commissa luctis.*
 d δεικνύει. *c Maturate fugam, regiꝫ hac dicite vestro,*
 Cælius lib. 12. cap. 5. *Non illi imperium pelagi, seivumꝫ tridentem,*
 e αὐτὸν ἐπεὶ τε καὶ ἔργον. * pellabitur. *Sed mihi sorte datum, tenet ille immania saxa,*
 f Versus isti Ennianum a liquid aut Lucillianum sapere videntur Nannio. *Vestras Eure domos: illa se d iacet in aula*
 g Ut sepe fit. * jam, m. scr. *Æolus, & clauso ventorum carcere regnet:*
 h ἐπὶ ἐχθρῶν θυμὸς ὀπλί- *Sic ait, & e dicto citius tumida equora placat,*
 ζει χέρεα. *Collectasꝫ fugat nubes, Solemꝫ reducit.*
Cymothoe simul, & Triton adnixus, acuto
Detrudunt naves scopulo: levat ipse tridenti,
Et vastas aperit Syrteis, & temperat equor,
*Atqꝫ rotis summas levibus * perlabitur undas.*
f Ac veluti, magno in populo, cum g sepe coorta est
Seditio, sevitqꝫ animis ignobile vulgus, (nistrat:
*Iamqꝫ faces * & saxa volant, h furor arma mi-*
Tum pietate gravem ac meritis si forte virū quem
*Conspexere silent, * arrectisqꝫ auribus astant:*
Ille i rogat dictis animos, & pectora mulcet:
Sic cunctus pelagi cecidit fragor, equora postquā
Prospiciens genitor. cœloqꝫ inuēctus k aperto
Flectit equos, currusqꝫ volans dat lora secundo.
Defessi Æneade, quæ proxima littora cursu
Contendunt petere, & Libia veruntur ad oras.
 Victor, lib. 8. cap. 15. * arrectis, m. scr. i ψυχαιων
 qui effectus est eloquentiæ, quam Ennius flexanimam, Euripides regi-
 nam appellat Vide Valer. Max. lib. 8. cap. 8. & Herculem ἐγμίων
 apud Lucian, k Sereno, non obducto nubibus.

a Est in secessu longo locus: insula portum
Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inq; sinus scindit sese unda reductos.

b Hinc atq; hinc vastæ rupes, geminiqu; minantur
In cœlum scopuli: quorum sub vertice latè

Aequora intacta silens, tum sylvis c scena coruscis
Desuper, dhorrentiqu; atrū nemus imminet umbra,

Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum:
Intus aquæ dulces, f vivoq; sedilia saxo:

Nympharum domus, hic fessus non vincula navæis
Villa tenent, unco non alligat anchora g morsu.

e Naturali. f Dente tenaci, lib. 6. g Maris aspergine ma-
defactos. * filici Prisc. * excussit.

a Topothesia:
non n. in A-
frica, sed Hi-
spania talis
portus est.

b Nota omnes
positionū dif-
ferentias in
hac descripti-
one.

c Inumbratio
sylvæ κατ'
ἐν αἰσχροῖς.

d Horrorem
incutiente.

Hæc septem Aeneas collectis navibus omni
Ex numero subit, ac magno telluris amore

Egressi,

a Maris asper- Egressi optata potiuntur Troës arena,
 gine madefa- Et a sale tabentis artus in littore ponunt,
 ctos. Ac primum * filicis scintillam * excudit Achates,
 * filici Prisc. * Suscepitq; ignem foliis, atq; arida circum,
 * excussit. b Nutrimenta dedit, rapuitq; in fomite flammâ.
 * Suscepit, Tund Cererem corruptam undis, Cerealiaq; arma
 Servius. Expediunt fessi rerum: frugesque e receptas
 b ὀπίσσω ποταμῶν Et f torrere parant flammis, & frangere saxo.
 ζῶντες ποταμῶν. Et f torrere parant flammis, & frangere saxo.
 c Igne accedit: Aeneas scopulum interea conscendit, & omnem
 πῦρ ἐξ ἑσπέρης Prospektum latè pelago petit, Antea * si quâ
 d Frumentu Iactatum vento videat, Phrygiaq; biremes,
 aqua madefa- Aut Capyn: aut celsis in puppibus arma Caici.
 ctum. Navim in conspectu nullam, treis littore cervos.
 e Ex undis ser- Prospicit erranteis: * hos tota armenta g sequuntur
 varas. A tergo, & longum per valles pascitur agmen.
 f Ad igne ex- Constitit hîc, arcumque manu celereis que sagittas
 iccant prius Corripuit, sidus quæ tela gerebat h Achates.
 quâ molant. Ductoresque ipsos primum caput alta ferentis,
 * si quem, ma- i Cornibus arboreis, sternit: tum vulgus, & omnem
 nuscriptū Ser- k Miscet agens telis nemora inter frondea turbam.
 vius. si quo. Nec prius absistit, q̄ septē ingentia victor (quet.
 * quos. Corpora fundat * humi, & l numerū cum navib. a-
 g Alii distin- Hinc portum petit, & socios partitur in omneis.
 guunt post se- Vina, bonus quæ deinde cadis onerârat Acestes
 quuntur. Li tore Trinacrio, dederatque abeuntibus heros.
 b Achates co- D vidit, & dictus mœrentia pectora mulcet.
 mes Aeneæ fin-
 gitur, quod
 principes nū-
 quam vacui
 sine sollicitudine, quam αχθὴ significat. i Ramosis cornibus Eclog. 7.
 k Perturbat, prostratus ductoribus. * humo, l κακὸφάτοι.

¶ O socii, (neque n. ignari sumus * ante malorum)

O passi graviora: dabit deus his quoque finem:

Vos & Scyllæam rabiem, penitusque sonanteis

Accestitis scopulos: vos & * Cyclopea saxa

Experti: b revocate animos, mœstumque timorem

Mittite. c fors an & hæc olim meminisse iuvabit:

Per varios casus, per tot discrimina rerum

Tendimus in Latium, sedes * ubi fata quietas

Ostendunt: illic fas regna resurgere Troia.

¶ Durate, & vosmet rebus servate secundis.

Talia vocer refert, curisque ingentibus aeger,

Spem vultu simulat, premit * altum corde dolorē.

Illi se præda accingunt dapibusque futuris:

Tergora * diripiunt costis, & viscera nudant.

e Pars in frusta secant, a veribusq; f tremētia figūt:

Littore abena g locant alii, flammāsque ministrant.

Tum victu revocant vires: fusi que per herbam,

Implentur veteris Bacchi, pinguisque ferina.

Postquam exempta fames opulis, mensq; remota,

Amisissos longo socios sermone requirunt:

Spemq; metumq; inter dubii, seu vivere credant

Sive extrema pati, nec iam exaudire h vocatos.

Præcipue pius Aeneas, nunc acris i Oronti,

Nunc Amyci casum gemit: & crudelia k secum

Fata Lyci, frontemq; Gyan, fortemq; Cloanthum.

e il a. μίσυλλον τ' ἀρετὰ καὶ αὐτὸν ὁ βηλοῖ πν ἐπειργεν. * verubusq; h

f Palpitantia adhuc. g Collocant, Cnarisius. h Amisissos ter vocari sole-

bant, ut apud Theocritum Hylas. i Ut immitis Achilli a Nominativo

Oronteus. Codex manuscr. Orontis habet, sed male, k Clam sociis ne a-

nimis frangerentur principe perterrito.

Etiam

εἰ μὴ πικρὴ.

* ante malorum

ὁ φέν: ut sem-

per deus in Bu-

col. & semper

lenitas apud

Terent. τὼν

πρὶν καὶ ὧν.

* Cyclopeias

omnes veteres

libri, ut sit Jo-

nicus in quin-

ta regione.

b Animum re-

capite.

c Eurip. ἀλ-

ἦδ' ὁ τ' σωθῆναι

τα μεμνῆσθαι

πόνων.

* ibi

d Perseverate,

animo estote

obfirmato.

αὐτοπαθῶς.

* altoi

* deripiunt.

Lambinus,

hoc est detra-

hunt.

α Διὶ ἡγεμῶν de a Et iam finis erat, cum Iuppiter aethere summo
 Iovis cura καὶ Despiciens mare velivolum, terrasq; iacenteis,
 ἐπὶ σέθεν infc Littoraq; & latos populos, sic vertice cœli
 ritur, ut histo- Constituit, & Lybiæ defixit lumina regnis.
 riæ Romanæ Atq; illum taleis iactantem pectore curas,
 inserviat. Tristior, & lacrymis oculos suffusa nitenteis,
 b Oratio Ve- Alloquitur Venus: b O, qui res hominumq; * deūmq;
 neris expostu- A Eternis regis imperiis & fulmine terres,
 latoria. c Quid meus Aeneas in te committere tantum,
 * deorumq; Quid Troës potuere? quibus tot funera passis
 e Propositio per interroga- Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
 tionem elata, pathos habet Certè & hinc Romanos olim, e volventibus annis,
 ex repetitio- Hinc fore ductores, revocato a sanguine Teucris,
 ne. Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
 d Ab Ænea & Pollicitus: quæ te genitor sententia vertit?
 Troianis. Hoc equidem occasum Toria tristesq; ruinas
 e Annis evolu- tis, ἐν ἡλικίᾳ Solabar, fatis contraria fata rependens.
 tis, ἐν ἡλικίᾳ μένος Hom. Nunc eadem fortuna viros tot casibus actos
 πειλομέ- g Insequitur. quem das finem Rex magne laborū?
 νων ἐν ἰαυτῶν. h Antenor potuit medius elapsus Achivis
 * Manuscri- Illiricos* penetrare sinus, atq; intima tuus
 ptum sine à. Regna Liburnorum & i fontem superare Timavi:
 f Jovem tacitè Unde per ora novem vasto cum marmure montis
 inconstantia arguit. It mare* proruptum, & pelago premit arva sonanti,
 g Exagitat, & Hic tamen ille urbem* Patavi, sedesq; locavit
 insequitur af-

Agendo διώκει b Pathos ab exemplo à minori. * penetrare, m. scr. Po-
 tuit penetrare pro penetravit ut supra: potuisse videre, pro vidisse. Cant.
 lib. 2. Nov. lect. ca. 2. i Timavum: sic urbem Patavium duxit simili cir-
 cuitione. * praruptum. * Patavii: ut fiat συνεκφώνησις,

ΤΕΝΕΟ-

*Teuorum, & genti nomen dedit, armaque fixit
Troia: nunc placida compositus pace quiescit.*

*a Nos tua progenies, cæli quibus annuis arcem,
Navibus [infandum] amissis, unius ob iram
Prodimus, atque Italiam longi disiungimur oris.*

Hic pietatis honos? sic nos in sceptrum reponis?

*Olli subridens hominum sator atque deorum,
Vultu quò cælum tempestatesque serenat,*

b Oscula libavit natæ: dehinc talia fatur:

Parce metu Cytherea: c manent immota tuorum

Fata tibi: cernes urbem, d & promissa Lavini

Mœnia, sublimemque feres ad sidera cæli

Magnanimum Aeneam, neq; me sententia vertit.

Hic tibi [fabor n. quando hac te cura remordet,*

Longius & volvens fatorum arcana movebo]

Bellum ingens geret Italia: populosque feroces

Contundet, e moresque viris, & mœnia ponet:

Tertia dum Latio regnantem viderit aſtas,

f Ternaque transierit Rutulis hyberna subactis.

** At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo*

Additur, [Ilus erat, dum res stetit Iliæ regno]

Triginta magnos volvendis mensibus orbes*

Imperio explebit, regnumque ab sede Lavini*

Transferet, & longam multa vimuniet Albam.*

** Hic iam tercentum totos regnabitur annos*

Gente sub Heclorea: donec g regina sacerdos

*quam tamē tacite innuit, cum ei Ascanium successurum dicit. * Ast, m.*

*scr. * annos. * a. vi multa, * Hinc, m. scr. g Iliæ Numitoris regis filia,*

Vesta sacerdos,

exēpli habena
πᾶθ & pręter
spem. Vide
Macrobi. l. 4.
cap. 5.

b Parva ora le-
viter tetigit.

c Inconstantie
obiectionem
diluit.

d Et ἐπεξήγη-
ται ἐστὶν, quasi
dicat: Urbem
quæ sunt La-
vini mœnia:
nisi Urbem
intelligas Ro-
mam κατ' ἐξ-
άρατον.

(tibi fabor
enim) m. scr.
ἐξ ἑσθ' ὅτι
πῶς: jura n.
post urbem
extructā con-
duntur.

f Tres hye-
mes, id est, tres
anni.

Aeneæ mortē
caute tacet:

a Romam, cuius nomen nō posuit, quod nec in sacris enuntiare illud fas erat.
 b Juno lib. 7. Absumta in Teucros vires cœlique marisque.
 c Mummium innuit, qui & Corinthū delevit, ac bonā Græcię partē Romanis subjecit.
 d Julius revera se ab Iulo ortum credidit, ob id impensius Venerem colebat.
 e Syllepsis.
 f Pathos ab imagine ficta.
 * demisit, aliās dimittit.
 * atque.
 g Voluntatis divinæ.
 h Talaribus,

Marte gravis geminam partu dabit Iliā prolem;
 Inde lupa fulvo nutricis tegmine latus
 Romulus excipiet gentem, & a Mavortia condet
 Mœnia, Romanosque suo de nomine dicet.
 His ego nec metas rerum, nec tempora pono:
 Imperium sine fine dedi. quin aspera Iuno,
 Quæ mare nunc terrasq; metu cœlumq; fatigat,
 Consilia in melius referet, mecumque fovebit
 Romanos rerum dominos, gentemque togatam.
 Sic placitum: veniet lustris! abentibus ætas,
 Cum domus Assaraci, Phthiam, clarasq; Mycenæ
 Servitio præmet, ac victis dominabitur Argis.
 Nascetur pulcra Troianus origine Caesar,
 Imperium Oceano, famam qui terminet astris,
 d Iulius, à magno demissum nomen Iulo.
 Hunc tu olim cœlo spoliis Orientis onustum
 Accipies securus: vocabitur hic quoque votis.
 Aspera tum positis mitescent secula bellis:
 Cana Fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus
 e Iura dabunt: dire ferro & compagibus arctis
 Claudentur belli porta, & furor impius intus
 Seva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
 Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.
 Hac ait & Maia genitum * demittit ab alto,
 Ut terra, * utque nova pateant Carthaginis arces
 Hospitio Teucris: ne g' sati nescia Dido
 Finibus arceret. volat ille per aëra magnum
 h Remigio alarum, ab Libya citus astitit oris:

*Etiam inssa facit: ponuntque ferocia Pœnæ
Corda, volente a deo. in primis regina quietum
Accipit in Teucros animum, mentemq; benignā.*

*h At pius Aeneas per noctem plurima volvens,
Ut primum lux alma data est, exire, locosque
Explorare novos, quas vento accesserit oras,
Qui teneant (nā incultæ videt) hominēsne, ferane:
Quærere constituit, sociisque cæcæ referre.
Classem in convexo nemorum sub rupe cavata
d Arboribꝰ clausam circum, atq; horrentib. umbris
Occulit: ipse uno graditur comitatus Achate,
Bina manu * lato crispans hastilia * ferro.*

*umbris, ἐν Ἀλγὲ δουρῶν. * ferro. * lato, manuscr.*

*a Jove, vel em
iā Mercurio,
qui Punicæ
genti præest.
b Post ἐπὶ δού-
δια hæcenus
inferia redit
ad μῆθορ, hi-
storiam Aeneas
persequens.
c Exquisita, vel
exactè κατ'
ἐντρίψεσιν.
d Arborum*

a Latonica.
 b Aptum illi
 sexui.
 * comas.
 c Succincta
 venantum
 more.

* &, m. scr.
 d Diana.
 e Propitia.
 f Sive Diana
 es, five Nym-
 pha.
 * & vastis.
 g A gratiarum
 actione. No-
 tanda autem
 est Voti for-
 mula & caden-
 di verbum.
 Prop. Juppiter
 hec hodie tibi
 victima cor-
 ruet Acron.
 * Tum, m. scr.
 h Usq; ad ge-
 nua: Ideo su-

prat Nuda genu. i κατ' ἐπεὶ οὖν δὲ rursus inseritur narratio de origine &
 antiquitate Carthaginiis, * Insuperabile. & Tyro Poetica Periphrasis.

Cui mater media sese tulit obvia sylva,
 Virginis os habitumque gerens, & virginis arma
 a Spartana: vel qualis equos Threissa fatigat
 Harpalice, volucremque fuga prevertitur Hebrū.
 Nang, humeris de more b habilē suspenderat arcū
 Venatrix, dederatq; * comam diffundere ventis:
 Nuda genu, c nodoque sinus collecta fluentis.
 Ac prior, Heus, inquit, iuvenes, monstrate me arū
 Vidistis si quam hic errantem fortē sororum:
 Succinctam pharetra, & maculose tegmine lyncis,
 Aut spumantis apri cursum clamore prementem.
 Sic Venus. * at Veneris contrā sic filius orsus:
 Nulla tuarum audita mihi, neq; visa sororum.
 O q̄ te memorem virgo! nang, haud tibi vultus
 Mortalis, nec vox hominem sonat. o dea certē!
 An d Phœbi soror, an Nympharum sanguinis una?
 Sis e felix, nostrumque leves f quacunque labore:
 Et quo sub cœlo tandem, quibus orbis in oris
 Iactemur, doceas: [ignari hominumq; locorumq;
 Erramus, vento hūc * vastis & fluctibus acti]
 g Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.
 * Tunc Venus: Haud equidē tali me dignor honore:
 Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
 Purpureoque h altē suras vincire cothurno.
 i Panica regna vides, Tyrios, & Agenoris urbem:
 Sed fines Lybici, genus * intractabile bello.
 Imperium Dido k Tyria regit urbe profecta,

Germanum fugiens, longa est iniuria, longa
 Ambages: sed summa sequar fastigia rerum.
 Huic coniux Sichæus erat, ditissimus agri
 Phœnicum, & magno misera dilectus amore:
 Cui pater a intactam dederat, primisq; ingarat
 b Ominibus: sed regna Tyri germanus habebat
 Pygmalion, scelere c ante alios immanior omneis,
 Quos inter d medius venit furor, ille Sichæum
 Impius ante aras, atque auricæus amore,
 Clam ferro incantum superat, securus amorum
 Germanæ: factumque diu celavit: & e egram
 (Multa malus simulans) * vana f spe lusit aman-
 g Ipsa sed in fornibus inhumati venit imago (tem.
 Coniugis, ora modis attollens pallida miris.
 Crudeleis aras, traiectaque pectora ferro
 Nudavit: h cecumq; domus scelus omne retextit.
 Tum celerare jugam, * patria q; excedere suadet:
 * Auxiliumq; via, veteres tellure recludit
 Thesauros, ignotum argenti pondus & auri.
 His commota fugam Dido sociosq; parabat.
 Conveniunt, quibus aut i odium crudele tyranni,
 Aut metus acer erat, naveis, quæ forte paratæ,
 Corripunt, onerantq; auro, portantur avari
 k Pygmalionis opes pelago. l dux femina facti,
 Devenere locos, ubi nunc ingentia * cernes
 Mæ surgentemq; in nova Carthaginiis arcem:
 Mercatiq; solum, facti de nomine Byrsam,

* cornis, m Stephano est καὶ πῶλις.

a xpe d' ilu
 b Auspiciis
 nuptialibus.
 c Immanissi-
 mus omnium
 d Manifestus.
 * fatumque,
 manuscriptū.
 e Solicitam,
 moestam.
 * una.
 f Reditus ma-
 riti.
 g Pathos à cir-
 cumstantiis.
 h Occultum
 quod ab affi-
 ne & cognato
 interfectus
 esset.
 * patriam.
 * Auxilio.
 Vioticum.
 i Odium cru-
 delis Tyranni
 κατ' ἑαυτά.
 j u.
 k Quas Pyg-
 malion suas
 putabat.
 l venia

Bύρση Taurino quantum possent circundare a tergo.
 sonium sonat: Sed vos qui tandem? quibus* aut venistis ab oris?
 idem & Car- Quove tenetis iter? Quarenti talibus ille,
 thago, quæ à
 Cartha nomē Suspirans, imoq; trahens à pectore vocem:
 accepit. O Dea, si, b prima repetens ab origine, pergam,
 τὸ δέπμα. Et vacet annales nostrorum audire* laborum:
 Victor. lib 35. Ante diem clauso* component vesper Olympo.
 cap. 18. Nos Troia antiqua (si vestras forte per aures
 * advenistis. Troia nomen iit) diversa per æquora vectos
 b Ab ultimo. c Forte sua Libycis tempestas appulit oris.
 initio, hoc est,
 raptu Helenæ. Sum pius Æneas, raptos qui ex hoste penates
 * parentum. Classe veho mecum: fama super aethera notus.
 * componat. Italiam quero patriam, & genus ab Iove summo.
 Finiet, clauso
 cœlo, quod
 noctu occlu- d Matre dea monstrante viam, e data fata secutus.
 ditur. Uix septem, convulse undis f Euroque supersunt.
 e Casu suo. Ipse ignotus, egens, Libycæ deserta peragro,
 d Stella Vene- Europa atque Asia pulsus. nec plura querentem
 ris, Vide Var. Passa Venus,* medio sic interfata dolore est.
 2. Divinar. g Quisquis es, band (credo) invisus cœlestibus auræ
 e Proditionis vitales capris, Tyriam qui adveneris urbem,
 suspicionem Perge modo, atque hinc te regina ad limina porfer.
 removet fu- Namq; tibi reduces socios, classemq; relaxam
 gam fati as- Nuncio, & in tutum h versis Aquilonibus actam:
 scribendo. Ni frustra augurium i vani docuere parentes.
 f Eurys inter
 orientis sta-
 tionem &
 septentrionem versatur: quem secundum habuerunt in Africam, con-
 gerarium in Italiam navigaturi.* medium sic interfata dolorem est, m. scr.
 g Ita obvios sibi ignotos compellabant. Idem lib. 6. Quisquis es armatus
 qui nostra ad limina tendis. h Conversis, secundis, i Hypallage.

Affice

Affice bis senos letanteis a agmine cyncnos,
 b AEtherea quos lapsa plaga Iovis ales aperte
 * Turbabat cælo: nunc terras ordine longo
 Aut carpere, aut captas iam despectare videntur.
 Ut creduces illi ludunt stridentibus alis,
 Et cœtu cinxere polum, cantusque dedere:
 Haud aliter d puppesq, tuæ, * pubesq, tuorum
 Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.
 Perge modo, & , quâ te ducit via, dirige gressum.

Dixit: & e avertens rosea cervice refulsit;
 f Ambrosiæq, comæ divinum vertice odorem
 Spiravere: pedes vestis defluxit ad imos:
 Et vera incessu patuit dea. g ille, ubi matrem
 Agnovit, tali fugientem est voce secutus:
 Quid natum toties crudelis tu quæque falsis
 Ludis imaginibus? cur dextra iungere dextram
 Non datur? ac veras audire & reddere voces?
 Talibus incusat, gressumq, ad mœnia tendit.
 h At Venus obscuro gradienteis aëre sepsit
 Et multo nebula circum dea fudit amictu:
 Cernere ne quis eos, neu quis contingere * posset,
 Molirive moram, aut veniendi poscere causas.
 Ipsa * Paphum sublimis abit, sedesq, revisit
 Leta suas: ubi templum illi, centumq, i Sabæo
 Thura valent ara, servisq, recentibus halant.
 Corripuere viam interea, quâ semita monstrat.
 Iamq, ascendebat collem, qui k plurimus urbi
 Imminet, adversusq, aspectat de super arces.

* Possit m. scr. * Paphon. i Arabico Sabæi Arabiae felicitis popul
 k 3000. passuum longitudine.

a Gregatim
 volantes,
 α γελιδόν.
 b Cyncnos na-
 vibus aquilam
 tempestati
 comparat.
 * Turbarat.
 c Superato pe-
 riculo lætan-
 tur.

d Synechdoche.
 * puppesque,
 manu scriptum
 e Se scilicet, ut
 supra: tum
 proa avertit.
 f Divinz.

g Nulla sit sy-
 nalœpha: ex
 quo carmini
 nō parum ac-
 cedit majesta-
 tis, præfertim
 cū ob distim-
 ctionem se-
 quentem non
 sentiatur hia-
 tus.

h Homericum
 est, qui fingit
 U.yssem cir-
 cundari ne-
 bula à Mi-
 nerva, &c.
 Odyss. 7.

● Barbarole-
xis & Anti-
stæch. pro
Magaria. Vide
Victor. lib. 35.
cap. 6. variar.
lect.

● Anaphora.
* aptare, libri
● Alludit ad
veterum mo-
rem, quo futu-
ræ urbis spa-
tium sulco de-
signabatur.

● Propter
mercimonia.
Semper autem
classe valuit Carthago,
depurata,

*Miratur molem Æneas, & magalia quondam:
Miratur portas strepitumq; & strata viarum.
Instant ardentes Tyrii: b pars ducere muros,
Moliriq; arcem, & manibus subvolvere saxa:
Pars * optare locum tecto, & concludere c sulco.
Iura magistratusq; legunt, sanctumq; senatum.
Hic d portus alij effodiunt: hic alta theatris
Fundamenta locant alij: immanesq; columnas
Rupibus excidunt, scenis decora alta futuris.
Qualis apes estate nova per florea rura
Exercet sub * luce labor: cum gentis adultos
Educunt fetus, aut cum c liquentia mella
Stipant, & dulci distendunt nectare cellas:
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto,
Semper autem classe valuit Carthago, * sole, m, scr. e Liquidæ, desecata,*

Ignavum

a Xenoph.
Oecon.

ἐν τῶν σμυ-
νῶν ἀφαιγεῖν.

b Ex aliena fe-
licitate suam
metitur cala-
mitatem. So-
phoc. Ajace.

c τὸ ποτὶ θεοῖα.
* umbræ. Sa-
lust frugum
& pabuli læ-
tus ager.

d Portentum.
Vide Justin.
lib. 18. Cæl lib.
18. cap. 38.

e Tyria, à Sy-
done, Tyro
contermina,
quæ urbs pri-
mum metalla
fodit.

* nexæ, manu-
scriptum, are
obductæ.

f Felicitas,
opulentia.

* labores.

g Agamemno-
ni & Priamo.

h Debita,
congrua.

Ignavum fucos pecus a præsepibus arcent.
Fervet opus, redolentq; thymo fragrantia mella.

b O fortunati, quorum iam mœnia surgunt,

Aeneas ait: & fastigia suspicit urbis.

Infert se septus nebula (mirabile dictu)

Per medios, miscetq; viris: neq; cernitur ulli.

c Lucus in urbe fuit media, latissimus * umbra:

Quo primum iactati undis & turbine Pœni

Effodere loco d signum, quod regia Iuno

Monstrarat, caput acris equi. sic nam fore bello

Egregiam, & facilem victu per secula gentem.

Hic templum Iunoni ingens & Sidonia Dido

Condebat, donis opulentum. & numine divæ:

Ærea cui gradibus surgebant limina, * nexæq;

Æere trabes: foribus cardo stridebat abenis.

Hoc primum in luco nova res oblata timorem

Lenit: hic primum Aeneas sperare salutem

Ausus, & afflictis melius confidere rebus.

Nanq; sub ingenti lustrat dum singula templo,

Reginam opperiens: dum, quæ & fortuna sit urbi,

Artificumq; manus inter se, operumq; * laborem

Miratur: videt Iliacas ex ordine pugnas,

Bellæq; iam fama totum vulgata per orbem:

Atridas Priamumq; & seivum gambobus Achille

Cōstitit, & lacrymans: Quis iā locus, inquit, Acha-

Quæ regio in terris nostris non plena laboris? [te. g Agamemno-

En Priamus; sunt hic etiam h suapremia i laudi: ni & Priamo,

Sunt lacrymæ rerum: & mentē mortalia tangunt. h Debita,

i Virtuti, consequens pro antecedente.

L s

Solve

* metum, manuscriptum
& Gryphius.

* Propter simulacra duntaxat rerum.

* Prima nocte. Homer. Iliad.

10. Eurip. Rheseo.

* Candidos & veloces : αἰγυῖς.

* Picturæ illius seu tabule.

* Pathos ab ætate, ut est apud Mac. lib. 4. cap. 1.

* Carente rectore.

* Cuspide hastæ retro conversa vestigiū imprimatur.

* Vide Cæliū lib. 14. cap. 18.

* Supplicantiū more.

Mulieres autem capillis

passis, solutis, & demissis, Diis supplicabant. * ut, k In hostium cuneo altius immersum, semotum à suis. * agnoscit.

Solve * metus : feret hæc aliq̃ tibi fama salutem,

Sic ait : atq; animum pictura pascit æinani,

Multa gemens, largoq; humectat flumine vultum.

Nanque videbat, uti bellantes Pergama circum

Hæc fugerent Grai, premeret Troiana iuventus :

Hæc Phryges : instaret curru cristatus Achilles.

Nec procul hinc Rhesi niveis tentoria velis

Agnoscit lacrymans : b primo quæ prodita somno

Tydides multa vastabat cade cruentus :

c Ardentesq; avertit equos in castra prius, quàm

Pabula gustassent Troie, Xanthumq; bibissent.

d Parte alia fugiens amissis Troilus armis,

e Infelix puer, atque impar congressus Achilli,

Fertur equis, curruq; hæret resupinus æinani,

Lora tenens tamen : huic cervixq; comaq; trahuntur

Per terram, & g versa pulvis inscribitur hasta.

Interea ad templum non æque Palladis ibant

Crinibus Iliades passis, h peplumq; ferebant,

i Suppliciter tristes, & tunc se pectora palmis.

Divasolo fixos oculos aversa tenebat

Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros,

Exanimumq; auro corpus vendebat Achilles.

Tum verò ingentem gemitum dat pectore ab imo,

Ut spolia, ut curvus, * utq; ipsum corpus amici,

Tendentemq; manus Priamum conspexit inermis.

Se quoq; k principibus permistū * agnovit Achivis.

Eoasq;

Eousq; acies, & nigra Memnonis arma,
 Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
 Penthesilea furens, mediisq; in millibus ardet,
 Aurea subnectens exerta cingula mamma,
 Bellatrix, audetq; viris concurrere virgo.

Hec dum Dardanio Æneæ miranda videntur,
 Dum stupet, obtutuque hæret defixus in uno:
 Regina ad templum forma pulcerrima Dido
 Incessit, magnaiuvenum stipante caterva.

b Qualis in Eurota ripis, aut per iuga Cynthi
 Exercet Diana choros: quam mille secuta (iram
 Hinc atq; hinc glomerantur Oreades: illa phare-
 Fert humero, gradiensq; * deas supereminet omneis:

Latona, tacitum pertentant gaudia pectus:

lib. 5. poet. c. 3. Viêt. lib. 7. cap. 15. * gradiensq; dea v. l. ut propter incisum
 à producat.

a Memnon
 quia ab orienta
 te venerat,
 Auroræ filius
 perhibetur,
 de quo &
 Penthesilea,
 vide Quintū
 Calab. lib. 1.
 b. Compara-
 tione explicat
 formam Di-
 donis, imita-
 tione Home-
 ri Odyss. 6. Vi-
 de Gell. lib. 9.
 c. 9. Scalig.

Talis

• Satellitio

armato,

• Officium regis.

• Sortiebatur.

• percussus, manuscriptū.

• In re nova

& dubia con-

jūgit ferè hos duos affectus.

• cuncti.

• Pacem, pontificali voca-

bulo, Cic. pro

Font. A Diis

immortalibus

pacem ac ve-

niam petunt,

Liv. lib 39.

Pacem veni-

amq; precati

Deorum im-

mortalium,

• Benevolen-

tiam captat à

persona regi-

ne.

• Propositio

πρόθυμη.

• respice.

• Occupatio-

ne confutat

quod objici poterat.

• Vide Aristot. lib. 7. politic. cap. 10.

Talis erat Dido, talem se leta ferebat

Per medios, instans operi, regnisque futuris.

Tum foribus diva, media testudine templi,

Septa a armis, solioq; altè subnixa, resedit.

b Iura dabat legesque viris, operumque laborem

Partibus aequabat iustis, aut c sorte trahebat:

Cum subito Aeneas concursu accedere magno

Antea, Sergestumq; videt, fortemq; Cloanthum,

Tenectorumq; alios: ater quos equore turbo

Dispulerat, penitusq; alias advexerat oras.

*Obstupuit simul ipse, simul * percussus Achates:*

d Letitiaq; metuq; audivi coniungere dextras

Ardebant: sed res animos incognita turbat.

Dissimulant: & nube cava speculantur amicti,

Quæ fortuna viris, classem quo littore linguant,

*Quid veniant. * cunctis nam lecti navibus ibant*

Orantes e veniam & templum clamore petebant.

Postq; introgressi, & coram data copia fandi,

Maximus Ilioneus placido sic pectore coepit:

f O regina, novam cui condere Iuppiter urbem,

Institiaq; dedit genteis frenare superbas;

g Troës te miseri, ventis maria omnia vecti,

Oramus: prohibe infandos à navibus igneis.

*Parce pio generi, & propius res * aspice nostras.*

h Non nos aut ferro Libycos i populare penates

Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

i Ad populandum, Græca consuetudi-

ne. Vide Aristot. lib. 7. politic. cap. 10.

Non

Non ea vis animo: nec tanta superbia victis.
 Est locus, Hesperiam Graii cognomine dicant:
 Terra antiqua, potens armis, atque ubere gleba.
 a Oenotri coluere viri: nunc fama, minores
 Italiam dixisse, b ducis de nomine gentem.
 Huc cursus fuit

Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion,
 In vada cecatulit, penitusque c pro cacibus austris,
 Perque undas * superante salo, perque invia saxa
 Dissuli: huc pauci vestris * adnavimus oris.
 d Quod genus hoc hominum, quæne hunc tam bar-
 bara morem

Permittit patriæ hospitio prohibemur arena.
 Bella cient, primaque vetant consistere terra.
 Si genus humanum, & mortalia temnitis arma:
 At f sperate deos memores fandi atque nefandi,
 Rex erat Æneas nobis, quo iustior alter
 Nec pietate fuit, nec bello maior & armis.

Quem si fata verum servant, si vescitur aura
 Aetherea, * nec adhuc crudelibus occubat umbræ:

g Non metus officio * nec te h certasse priorem
 Pœniteat, fiunt & Siculis regionibus urbes,

* Armaque, Troianoque à sanguine clarus Acestes.

Quassatam ventis liceat subducere classem
 Et sylvis aptare trabes, & i stringere remos.

Si datur Italiam, sociis & rege recepto,

Tendere, ut Italiam leti, Latiumq, petamus:

neam. Terent Benedictis si certasset, * armaque, i Ligna defrondare ad
 remos faciendos,

a Oivo tōle
 unde Oenotri,
 nō Onotrii, &
 ita habet no-
 strum m. scr.
 b Itali regis.
 c Impetenti-
 bus, poscentis
 bus.

* spumante.
 * advenimus,
 d Admiratio
 pathetica.

e Contra jus
 gentium &
 communem
 humanitatis
 rationem.

f Metuite, ti-
 mere deos me-
 mores bene &
 malè factorū.

* neque, ma-
 nuscriptum,

g Non metu-
 endum est,

Charilius. Des-

most. & d' & Q

esi pro & Po-

βντεov esi.

* ne.

h Officiis tuis
 provocasse Æ-

i Ligna defrondare ad

Sin

a Apostrophe
ad Æneam.

b Julius five A.

scanius, poeti-

cacircuitione.

e Assentieban-

tur, simul etiā

ostendentes

dolorem suū

de injuria sibi

illata.

d Consolatio.

e Excusatio à

necessario.

f A gloria

Troianorum.

g Virtutes vi-

rorum ex d's.

* aut, manu-

scriptum.

b Crassa inge-

nia, qualia

sunt, qui pla-

gas à sole re-

motiores, &

frigidiores in-

colunt.

i Differentiæ

causa, ut ab

Hispania co-

gnomine di-

stinguatur, k

Latium.

m nāq; &

Libyam circuire.

Sin absunta salus, & a te pater optime Teucrum

Pontus habet Libya, nec b spes iam restat Iuli:

At freta Sicania saltem, sedesque paratas,

Unde hūc advecti, regemque petamus Acestem.

Talibus Ilioneus: cuncti simul ore c fremebant,

Dardanide.

Tum breviter Dido, vultum demissa, profatur

d Solvite corde metum Teucri: secludite curas.

e Res dura, & regni novitas me talia cogunt

Moliri: & late fines custode tueri.

f Quis genus Aeneadum, quis Troie nesciat urbē?

g Virtutesque, virosque, * & tanti incendia belli?

Non h obtusa adeo gestamus pectora Pæni;

Nec tam aversus equos Tyria sol iungit ab urbe.

Sen vos Hesperiam i magnam, k Saturniaq; arva,

Sive Erycis fines, regemque optatis Acestem:

Auxilio tutos dimittam, opibusque iuvabo.

Vultis & his mecum pariter considerare regnis?

l Urbem q; statuo, vestra est: subducite * naveis:

Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur.

m Atque utinam rex ipse Noto compulsus eodem

Afforet Aeneas. equidem per littora n certos

Dimittam, & o Libya lustrare extrema iubebo.

Si quibus erectus sylvis aut urbibus errat.

His animum arrecti dictis & fortis Achates

Latium. Saturnus enim lingua Syriaca latentem significat:

unde Latium ab eo dictum scilicet latente Deo. l Antiptosis, * classem.

n Qui hoc unum agant, ut Æneam inveniant, o Ultimam

Libyam circuire.

Et pater Aeneas, iam dudum * erumpere nubem * abrumperet
 a Ardebant, prior Aeneam compellat Achates: a παῖς.

Nate dea, quae nunc animo sententia surgit?

Omnia cuncta vides: classem sociosque receptos.

b Unus abest, medio in fluctu quem vidimus ipsi

Submersum: dictis respondent cetera matris.

b Oronres duo

etor classis

Lyciae.

Vix ea fatus erat, cum circumfusa repente
 Scindit se c nubes, & in aethera purgat & apertū.

Restitit Aeneas, claraque in luce refulsit;

d Os humerosque deo similis. nanque ipsa decorā

Cesariem nato genitrix, lumenque iuventē

Purpureum, & letos e oculis afflarat honores.

Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flavo

Argentum Pariūsve lapis circumdatur auro.

c Nebulae

d Icon.

e Amoris sed

esse oculos, ve-

teres poete di-

xerunt, quibus

iccirco Cupi-

dis fores ap-

pellatae, & de

iis iuxta fluxu

re perhibetur.

Tnm

Tum sic reginam alloquitur, cunctisque repente
Improvissus ait: Coram, quem queritis, adsum
Troius Æneas, Libycis ereptus ab undis.
O sola infandos Troiae miserata labores:
Quæ nos reliquias Danaum, terræque marisque
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos,
Urbe, domo socias: & grates persolvere dignas
** Non opis est nostræ, Dido: nec quicquid ubiq; est*
Gentis Dardania, magnum quæ sparsa per orbem.
Dii tibi (si quæ pios respectant numina, si quid
Usquam iusticiæ est, & mens sibi conscia recti)
Premia digna ferant, quæ te tam leta tulerunt,
Secula: qui tanti talem genuere parentes:
c In freta dum fluvii current, dū montibus umbrae
*d Lustrabunt * convexa, polus dum sidera pascet:*
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt:
Quæ me cunque vocant terra. Sic fatus, amicum
*Ilionea petit dextra, levaque * Serestum.*
Post alios, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum,
Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido,
Casu deinde viri tanto: & sic e ore locuta est,
f Quis te nate dea per tanta pericula casus
Insequitur! quæ vis immanibus applicat oris!
*Tūne ille Aeneas, quem Dardanio * Anchise*
Alma Venus Phrygii genuit Simoëntis ad undam!
Atque equidem Teucrum memini Sidona venire,
Finibus g expulsum patriis, nova regna petentem,
** Anchise, vel Anchisa casu septimo. g Oratius. Teucer*
Salamina patremque, Quum fugeret.

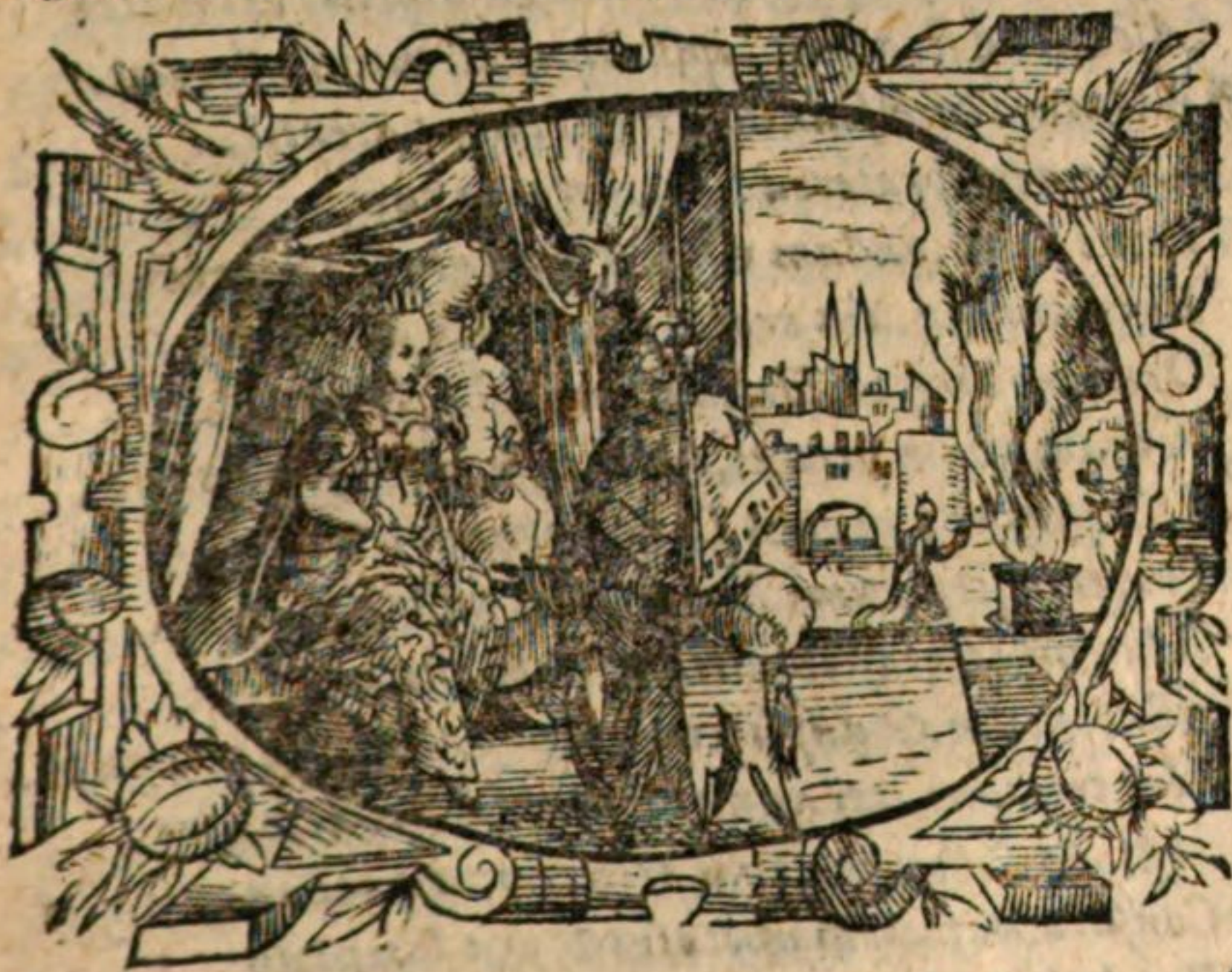
Auxi-

Auxilio Beli a genitorum Belus opimam
 Vastabat Cyprum, & victor ditione tenebat.
 Tempore iam ex illo casus mihi cognitus urbis
 Troianae, nomenque tuum, regesque Pelasgi.
 Ipse hostis Teucros insigni laude ferebat,
 Seq³ ortum b antiqua Teucrorum s a stirpe volebat.
 Quare agite o tectis iuvenes succedite nostris.
 Me quoque per multos similis fortuna labores
 c lactatam, hac demum voluit consistere terra.
 d Non ignara mali, miseris succurrere disco.

Belus Dido-
 nis ac Pygma-
 lionis pater
 sub acta Cypro
 opidum in illa
 Teucro cōcef-
 sit. Vide Vi-
 ctor. lib. 12. c.
 12. var. lect.

b Propter ge-
 nus maternū,
 quod ab Hesi-
 ona Laome-
 donis filia ducebat.

s ab, m. scr. c Pathos a similitudine mali. d rōnμo.

Sic memorat: simul Aenean in regia ducit
 Tecta: simul divum templis indicit e honorem.

e Ferias, factis
 supplicationi-
 bus ad deorū

M

Nec templa,

pro suib. dixit
 poetica cir-
 cuitione. *Nec minus interea sociis ad littora mittit*
Viginti tauros, magnorum horrentia centum
 * dii, m. scr. & a *Terga suum, pingueis centum cum matribus*
 Aldus & Gell. *Munera, leticiamq; * dei.* (agnos
 lib. 9. c. 14. ut
 fit genitivus
 antiquus, pro
 diei. De quo
 genere sunt
 facii & acii,
 pro faciei &
 aciei.
 * interea.
 * antiqua, ma-
 nuscr.
 b φιλοσοφία
 Aeneas.
 e Nuntiet.
 d ἐπιφώνη-
 μα.
 e Signis aureis,
 ἐν δῖς: ex auro
 intertexto fa-
 ctis.
 f Cycladē cir-
 cuntextam li-
 gnis acanthū
 seu brancam
 urfinam refe-
 rentibus. Vide
 Vitruvium
 lib. 4. cap. 1.
 * Abstulerat. g Baccis, id est, margaritis ornatu, maioribus unionibus
 baccarum similitudine decoratum. b Digressio ἐπὶ τῷ ὄντι. i Incendat
 turere faciat, δὲ οὐκ ἐν. *Incen-*

Incendat reginam, atque ossibus implicet ignem.

Quippe domū timet ambigua, Tyriosq; abilingues:

Urit atrox Iuno, & sub noctem cura recur sat.

Ergo his aligerum dictis affatur Amorem:

Nate, mee vires, mea magna potentia, * solus:

Nate, patris summi qui tela b Typhoea temnis,

Ad te confugio, & supplex tua numina posco.

Frater ut Aeneas pelago tuus omnia circum

Littora * iactetur, odis Iunonis iniquae,

Nota tibi: & nostro doluisti saepe dolore.

Hunc Phœnissa tenet Dido, blandisque moratur

Vocibus, & vereor, quò se c Iunonia vertant

Hospitia: Haud d tanto cessabit cardine rerum.

Quocirca e capere ante dolis, & cingere flamma

Reginam meditor: ne quo se f numine mutet,

Sed magno Aeneae mecum teneatur amore.

* Quà facere id possis, nostrā nunc accipe mentem.

Regius accitus cari genitoris ad g urbem

Sidoniam puer ire parat, mea maxima cura:

Dona ferens pelago & flammis restantia Troia.

Hunc ego sopitum somno, super alta Cythera,

Aut super Idalium sacrata sede recondam:

Ne qua scire dolos, h mediū sive occurrere possit.

Tu faciem illius, noctem non amplius unam,

i Falle dolo, & notos k pueri puer indue vultus:

Ut, cū te gremio accipiet latissima Dido,

Regales inter mensas, laticemque Lyæum:

Cū dabit amplexus, atque oscula dulcia figet,

k ουζυα argumentum habent à facili,

a διγλωσσοι
fallaces, sub-
dolos.

* solus Nate,
patris. Fabr.

b τυφωειας,
abiecta voca-
li subiunctiva,
more dorico.
* iacteturque,
m. scr. sed vi-
tiosè.

c Panica ideo-
que suspecta.

d Tanta rerū
opportunita-
te, vide Pro-
verb.

e Præoccupare
& implicare
amore dolofo.

f Ad nutum
alicuius numi-
nis animum
mutet.

* Ald. Quò,
g Carthaginē,
quam suprā
Tyriam urbē.

h Importunus
intempesti-
vus.

i Dolosè simu-
la, fallendo
assume.

- a Periphrasis
 amoris per de-
 finitionē. Vid.
 & Victor. lib.
 38. c. 8. Var.
 b Lucretius
 lib. 4.
 c Sublatum.
 d Amaracus
 herba, quam
 & Sampsucū
 & vulgo Maio-
 ranā vocam⁹:
 ex qua confi-
 citur Amara-
 cinū unguen-
 tum.
 e Sedilia discumbentium exponit Cælius lib. 27. cap. 25 § structo. § mani-
 bus famuli,
- a Occultum inspire ignem, fallasque veneno.
 Paret Amor dictis caræ genitricis: & alas
 Exuit, & gressu gaudens incedit Iuli.
 At Venus Ascanio placidam p̄ membra b quietem
 Irrigat: & c fœtum gremio dea tollit in altos
 Idaliæ lucos: ubi mollis d amaracus illum
 Floribus dulci aspirans complectitur umbra.
 Iamque ibat dicto parens, & dona Cupido
 Regia portabat Tyriis, duce letus Achate.
 Cū venit, auleis iam se regina superbis
 Aurea composuit e sponda, mediamque locavit.
 Iam pater Aneas, & iam Troiana iuventus
 Conveniunt, § stratoq̃, super discumbitur ostro,
 Dant § famuli manib. lymphas. Cererēq̃, canistris.
 § structo. § mani-

Expediunt, tonsisq₃ ferunt * mantilia villis.
 Quinquaginta intus famula, quibus ordine * longo
 Cura penum struere, & flammis a adolere penates.
 Centum alia, totidemq₃ pares etate ministri,
 Qui * dapibus mensas onerent, & pocula ponant.
 Nec non & Tyrii per limina leta frequentes
 Convenere, toris iussi discumbere pictis.
 Mirantur dona Aeneae, mirantur Iulium,
 Flagranteisque dei vultus, simulataque verba:
 Pallamque, & pictum croceo velamen acantho.
 Praecipue infelix b pesti devota futura,
 Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo,
 Phoenissa: * puero pariter donisque movetur.
 Ille, ubi complexu Aeneae colloque pependit,
 Et magnum falsi implevit genitoris amorem,
 Reginam petit, c haec oculis, hac pectore toto
 Haeret: & interdum gremio fovet: inscia Dido,
 * Insideat quantus misera deus, at memor ille
 d Matris Acidaliae, paulatim abolere e Sichaeum
 Incipit, & f vivo tentat g praevertere amore
 Iam pridem resides animos, desuetaque corda.
 Postquam prima quies epulis, menseque remota,
 Crateras magnos statuunt, & h vina coronant
 * Fit strepitus tectis, vocemque per ampla volutant
 Atria: dependent lychni laquearibus aureis
 Incensi: & noctem flammis funalia vincunt.
 f Vivido, hoc est, acri, vehementi. g Praeoccupare, Junonem praevenien-
 do. h Pocula usque ad marginem seu summum labrum implent. Vide
 Athen., lib. I, * It strepitus manuscriptum & Servius,

* mantilia,
manuscri-
ptum.

* longam.

Charisius &
Gell. lib. 4.
cap. 1.

* Augere,
cumulare,

Non. suffire,
Corr.

* Qui dapi-
bus onerant
mensas &
pocula po-
nunt.

b Pernicioso
& exitiali a-
mori addi-
cta.

* pariter pu-
ero, m. scr.

c Vis amoris.

* Insidiat
manuscri-
ptum.

d Materno-
rum manda-
torum.

e Amorem.

Sichaei Me-
ton.

a Hic pro
 Tunc Chari-
 sius.
 b Metres, nam
 Belus appel-
 lativum est
 significans re-
 gem, quod a-
 lias Baal,
 * fata, m. scr.
 c Jupiter
 d i
 * lectum, ma-
 nuscriptum.
 e Deos enim
 rogabant, ut
 vellent. Plin.
 lib. 28. cap. 2.
 Deos ante
 obtestantur,
 ut velint. Itē,
 ut adessent, ut
 succurrerent,
 ut subvenirēt,
 ut adjuvarent
 Æn. 4. Adsis,
 f placidusq; juves.
 g Posteror.
 h Adsit, manuscriptum & Cryphius.
 i Cælius lib. 28. cap. 6. g Linguis & animis. b Vide Macro. lib.
 3. cap. 11. manuscriptum habet in mensam. De sacris autem mensæ vide
 Joseph. Scalig. castig. in Fest. i Cum libasset, quod relictum erat, ore le-
 vitet tetigit. k Vide Nann. Miscel. lib. 7. l εἰσαὶ ἡνναίως, Athen.
 lib. 14. de Alexandro. * ore. m ἀρκτον majorem & minorem. * tingue-
 re Giphani, ex vet. l. * Plausu, manuscriptum.

*Infelix Dido, a longumq; b bibebat amorem,
 Multa super Priamo rogita's, super Hectore multa:
 Nunc, quibus c Aurora venisset filius armis:
 Nunc, quales d Diomedis equi: nunc, quatus Achilles.
 Immo age, & prima dic hospes origine nobis
 Insidias, inquit, Danaum, casusq; tuorum,
 Erroresque tuos. nam te iam septima portat
 Omnibus errantem* terris & fluctibus aestas.
 dontis ex Aurora sustulit. d De hoc versu vide Parrhasium, * & terris,*

*a Magnum,
 Catull.
 b Ovid. Venus
 in viis, ignis
 in igne.
 c Memnon
 rex orientali-
 um, quem
 Tithonus fra-
 ter Laome-*

FINIS LIBRI I.
ÆNEIDOS.

ADVMBRATIO LIBRI II.
ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA-

RONIS ÆNEI-

DOS

LIBER SECUNDUS.

ARGVMENTVM.

Didūs voluntati morem gerens Æneas, excidii Trojani seriem narrat. Ea est hujusmodi. Græci decimo belli Trojani anno, attritis jam viribus virtutiq; diffidentes, ad dolum confugiunt: nocteq; ea, quæ urbis incendium antecessit, fugam simulantes, circa Tenedum latitant, relicto in agro Trojano equo ligneo tantæ magnitudinis, ut portis urbis recipi non posset. Ejus utero lectissimum quenque procerum includunt. Trojani partim fraude Sinonis impulsī; partim Laocoontis supplicio territi, diruta muri parte, equum in arce statuunt. Nocte intempesta Græci à Tenedo reversi, per eam muri ruina, qua equus erat introductus, urbem invadunt. Sinon, reſerato equi utero armatos emittit. Omnia ferro flammisq; ſcedantur. Æneas interim ab Hectore in ſomnis admonetur, ut ſibi fuga conſulat, deosq; patrios incendio eripiat. Ille tamen honeſtam mortem turpi fugæ præferens, fruſtra in arma ruit. Satis feliciter primus impetus ſuccedit Trojanis: donec Choroebi conſilium ſecuti, ſumtis Græcorum armis, ſuorum telis obruuntur. Interea Priami regia oppugnatur: Priamusque ipſe à Pyrrho Achillis filio interficitur. Æneas itaque, fruſtra tentatis omnibus, cum jam nihil ſpei reliquum eſſet, ſacra Anchisæ patri committit, eoq; in humeros ſuos ſublato, aſ-

M 5

ſumtisque

sumtisq; Ascanio filio Creusaq; uxore, fugam arripit. Græci à tergo insequuntur. In eo tumultu Creusam uxorem amittit: cujus quærendæ causa per totam urbem oberranti, obvia fit uxoris umbra, virumq; de morte sua certiores facit. Ipse ad socios revertitur, quò jam magnus virorum mulierumq; numerus confluxerat ejus auspiciis, quocunque terrarum obducere vellet, sequi paratus.

ALIUD ARGUMENTUM

• Euforbi.

* EUFORBI.

• causas.

• Excisamq;

*Cogitur Æneas bellorum exponere * casus,
 Grajorumq; dolos, & equum, fraudemq; Sinonis ?
 * Excisamq; urbem, Priamiq; miserrima fata:
 Utq; patrem impositum forti cervice per ignes
 Extulerit, eamque amiserit ipso Creusam.*

• Intenta ora habebant.

Hypallage.

• Exordium

omnib; principiorum virtutibus exornatum.

c πάλθ θ,

à se ipso,

d A majori.

Hostis non

temperet à lacrymis: quanto minus civis. e Vel ἐναλλαγή est pro precipitatur: vel ἐλλειψις, se precipitat. f Occidentia vel evanescencia, adveniente scilicet aurora.

COnticuere omnes, à intentique ora tenebant:

Inde thoro pater Æneas sic orsus ab alto.

b Infandum regina iubes renovare dolorem.

Troianas ut opes, & lamentabile regnum

Eruerint Danai: quæq; c ipse miserrima vidi,

Et quorum pars magna fui. d Quis talia fando

Mymidonum, Dolopumve, aut duris miles Ulyssi,

Temperet à lacrymis? & iam nox humida cælo

e Precipitat, suadentq; scadentia sidera somnos.

*Sed si tantus amor casus cognoscere nostros,
Et breviter Troia supremum audire laborem:
Quaquam a animus meminisse horret, luctuque
Incipiam. † Fracti bello, fatisque repulsi (refugit,
Ductores Danaum, tot iam labentibus annis,
Instar montis bequum, divina Palladis arte
Ædificant: sectaque intexunt abiete c costas.
Votum pro reditu simulant: ea fama vagatur.
Huc delecta virum sortiti corpora furtim
Includunt ceco lateri: penitusque cavernas
Ingenteis, utrumque armato milite complent.*

ait subruendis muris accommodatam. e Interiora statumina, quibus laterum compages nitebatur. Turneb.

a Imitat. Cic.
14. Philipp.
Viderur autē
versus esse
Miurus, posi
to jambo seu
Pyrrh. loco
spondei in
fine.
† Narratio.
b Pausanias
Atticis equū
illum machi-
nam fuisse

d Est conspectu Tenedos, notissima fama
Insula: dives opum, Priami ad regna manebant: a Tenedi To-
pographia,

Nunc

- a* Exolventes *Nunc tantum sinus, & statio malè fida carinis.*
se Teucrimœ- *Huc se provecti deserto in littore condunt.*
 rore, dant læ- *Nos abiisserati, & vento petiisse Mycenæ.*
 titiæ.
- b* Cacophatō, *Ergo omnis longo a solvit se Teucris luctu:*
 quod tamen *Panduntur portæ. invatire, & b Doricæ castra,*
 Tibullus pro- *Desertosque videre locos, litusque relictum.*
 pemodum af- *c Hic Dolopum manus, hic acies certare solebant.*
 fectasse vide- *Pars stupet innuptæ donum exitiale Minervæ,*
 tur.
- c* Prosopopœ- *Et molem mirantur equi: primusq; Thymætes*
 ia, vide Quin- *Duci intra muros hortatur, & arce locari:*
 til. lib. 9. c. 2. *d Sive dolo, seu iam Troia sic fata ferebant.*
- d* Propter Cil- *At Capys, & quorum melior sententia menti,*
 lam uxorem *Aut pelago Danaûm insidias, suspectæque dona*
e ejus, una cum *Precipitare iubent, & subiectisque urere flammis:*
 filio, à Priamo *Aut tenebrare cavas uteri & tentare latebras.*
 interfectam. *f SCINDITUR incertâ studia in contraria vulgus.*
 De quo vide *Primq; ibi gante omneis, magna comitâte caterva,*
 Scholiaffen *Laocoon ardens summa decurrit ab arce:*
 Lycophronis, *Et procul: O miseri, quæ tanta insania, cives?*
e Copulativa *Creditis avectos hostes? aut ulla putatis*
 conjunctio *Dona carere dolis Danaûm? sic h notus Ulysses:*
 pro disjuncti- *Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi:*
 va. *Aut hæc in nostros fabricata est machina muros,*
- f* Distrabitur *Inspectura domos, i venturaq; de super urbi:*
 animis dis- *h Est ne tam*
 sentientibus. *malè vobis*
g Perissologia. *notus?*
h Est ne tam *Aut aliquis latet error. Equo ne credite Teucris.*
 malè vobis *k Quicquid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.*
 notus? *i* Oppressura *Sic fatus, validis ingentem viribus hastam*
 urbem, quippe ejus mœnibus altior. *k* Imitatione Lucret, qui in signifi-
 catione rei dubiæ & ambiguiæ, hac clausula utitur.

Inlatus, inque a feri curvam compagibus alvum
 Contorsit, stetit illa tremens: utroque recusso
 In sonnere, cavæ gemitumque dedere cavernæ.
 Et, si fata Deum, si mens non læva fuisset,
 Impulerat ferro Argolicas fœdare latebras,
 Troiaq; nunc stares, Priamiq; arx alta & maneres.
 Ecce, manus iuvenē interea post terga revinctū
 Pastores magno ad regem clamore trahebant,
 Dardanidæ: qui se ignotum venientibus ultro,
 Hoc ipsum ut strueret, Troiamq; aperiret Achivis,
 Obtulerat, fidens animi, atq; in utrunq; paratus,
 Seu versare b dolos, seu * certa occumbere morti.
 Undique visendi studio Troiana iuventus
 Circunfusa, ruit * certantque illudere capto:
 Accipe nunc Danaum insidias: & * crimine ab uno
 Disce omneis:
 Namq; ut conspectu * in medio turbatus, inermis
 Constitit, atq; oculis Phrygiæ agmina circūspexit:
 Heu quæ nunc tellus, inquit, q̄ me æquora possunt
 Accipere? aut quid iam miseromibi deniq; restat?
 Cui neq; apud Danaos usquam locus, * insuper ipsi
 Dardanidæ insensu pœnas cum sanguine poscunt.
 Quo gemitu conversi animi, compressus & omnis
 Impetus, hortamur fari, quo sanguine cretus,
 Quidve ferat, memoret: quæ sit fiducia capto.
 Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur:
 Cuncta equidē tibi Rex, & fuerint q̄cunq; fatebor
 Vera, inquit, c neq; me Argolica de gente negabo.
 d Hoc primum, nec si miserum fortuna Sinonem

a Quadrupedis
 * maneret,
 Servius, ut videretur ὁμοιοτέλευτον.

b Sunt qui legant dolo, sexto casu, ut subaudias Troianos.

* certè.

* certaquæ.

§ crimen. Ab uno reo. Terent. Unum cognoris, omnes noveris.

§ In desideratur in manuscripto.

§ & super. Fabric. & manuscriptum.

§ fuerit quodcunque, manuscriptum.

c Insinuatione dubiæ fidei suspicionem removet.

d Hoc maximum apud me est, verum dicere.

Finxit,

- * aliquod. *Finxit, vanum etiā, mendacemq̃, improba finger.*
 a Sub falso crimine pro- *Fando * aliquid, si fortè tuas pervenit ad aures*
 ditionis. Ali- *Belidæ nomen Palamedis, & inclyta fama*
 ter Pausanias *Gloria: (quem a falsa sub proditione Pelasgi*
 Phocic. *Insontem, infando indicio, quia bella vetabat,*
 b ζαὸν ἀπὸ μὴ- *Demisere neci: nunc b cassum lumine lugent.)*
 παντες, ἀποφ- *Illi me comitem, & consanguinitate propinquum*
 θίμῳρον ποτὶ- *Pauper in arma pater primis huc misit ab annis.*
 xσι. Hor. Vir- *Dum stabat regno incolumis, regnumque vigebat*
 tutem incolu- *c Consiliis, & nos aliquod nomenque decusque*
 mē odimus, *Gessimus. invidia postquam * pellaci: Ulyssi*
 sublatā ex o- *(Haud ignota loquor) superis d concessit ab oris:*
 culis quærim⁹ *x Adflctus vitam in tenebris luctuque traheram,*
 invidi. *Et casum insontis mecum indignabar amici.*
 e Alludit ad *Nec tacui demens: & me, * fors si qua tulisset,*
 nomen Pala- *Si patrios unquam remeassem victor ab Argos,*
 medis, quod *e Promisi ultorem, & verbis odia aspera movi.*
 est ὡς ἔ- *Hinc mihi prima mali labes: hinc spargere voces*
 πείθειν τὰ *In vulgum ambiguas, & querere conscius f arma.*
 μὴδεα. *Nec requievit enim, donec g Calchante ministro.*
 * fallacis. *h Sed quid ego hæc aūt nequicq̃ ingrata revolve?*
 d Interemtus *Quidve moror? si omnes uno i ordine habetis Achi-*
 est, ὡς φημι σ- *Idq̃ audire sat est: iam dudum sumite pœnas. (vos:*
 μὸς. *Hoc k Ithacus velit, & magno mercentur Atrida.*
 * Afflictans, *Tum verò ardemus scitari, & querere causas,*
 manuscr. *f Dolos, quib.*
 * fors. *me oppugnatet. g Calchantis ministerio me aræ destinat. h ἀποσιώπη-*
 e Minatus sū. *σις. Macrob. lib. 4. cap. 6. i Eodem loco & numero ducitis, pro hostibus*
 f Dolos, quib. *omnes habentes. k Vide Aristot. lib. 1. Rhet. cap. 6.*

Ignari scelerum tantorum, artisque Pelasga.

* Prosequitur pavitans: & ficto pectore fatur.

a Sape fugam Danai Troia cupiere relicta

Moliri, & longo fessi discedere bello:

Fecissentque utinam. saepe illos aspera ponti

Interclusit hyems, & terruit Auster beunteis.

Præcipue, cum tam hic trabibus contextus cæternis

Staret equus, toto sonnerunt x æthere nymbi.

Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi

Mittimus: isque adytis hæc tristia dicta reportat.

Sanguine placastis ventos, d & virgine cesa,

Cum primum Iliacas Danai venistis ad oras:

Sanguine querendi reditus, animaque litandum

Argolica. Vulgi quæ vox ut venit ad aures,

Obstupuere animi, gelidusque per ima cucurrit

Ossa tremor, cui e fata parent, quem postat f Apollo.

Hic Ithacus vatem magno Calchanta tumultu

Protrahit in medios: quæ sint ea numina divum,

Flagitat. & mihi iam multi crudele g caneant

Artificis scelus, & taciti ventura videbant.

Bis quinos silet ille dies: h tectusque recusat

Prodere voce sua quenq̃, aut i opponere morti.

Vix tandem magnis Ithaci clamoribus actus,

k Composito l rumpit vocem, & me destinat ara.

Assensere omnes: & quæ sibi quisque timebat,

Unius in miseri exitium m conversa tulere.

Et o, non oraculi jussu, sed Ulyssis impulsu. l Demost. πῆξας φωνῶν, eo

rumpit in vocem post diuturnum silentium, m Converterunt, ev dis.

* Persequitur

a Conciliata sibi per veram narrationem fide, prodictionem aggreditur.

b Iter ingredientes.

c Acernis: casu ne dixerit an de industria, quærit apud Macrobi. Avianus l. 6. c. ult. * aère.

d Iphigenia, quam in Aulide Dianæ mæta verant, vide Parrhas.

e Cui mortem fata velint.

f Apollinis oraculum.

g Prædicebant.

h ἐχέμεθα & ἔχουσιν.

i Obiicere, aram destinando.

k Ex compa-

* Molæ salæ.

Græci dicunt

ἐλοφύτας ἢ

κεῖθ' αὖς μεθ'

αἰλῶν αὖς ἐπέ-

χεον τοῖς βω-

μοῖς περὶ τῆς

ἰερεῖας.

hordeum sale

conspersū, si-

ne quibus sa-

cra non pera-

gebantur.

b Obscurā per

noctē: ἐναλ-

λαγν. Alludit

ad casum Ma-

rii.

c Argos vete-

res. Vide Par-

thas.

d A miseria

exilii commi-

serationem

mouet.

e Fugam.

f Peroratio

παρρητικῇ.

g Insuper misericordiā adhibemus.

h ἐπιζηήσεις.

i Transfugæ his ver-

bis ab imperatoribus in fidem recipiebantur

k αἰτεχέως κατὰ λέγον.

l Infinuatio per obtestationem, qua iuramento fidem aucupatur. Testa-

bantur autem Deos hoc verbo TESTOR, Cicer. 13. Phil. Virg. lib. 5. & 11.

Æneid. * Veltæ.

* Iamque dies infanda aderat mihi sacra parari,

Et a salsa fruges, & circum tempora vitæ.

Eripui (fateor) letho me, & vincula rupi:

Limosoque lacu per noctem b obscurus in ulna

Delitui, dum vela darent, si forte dedissent.

Nec mihi iam c patriam antiq̃ spes ulla videndi,

d Nec dulcis natos, exoptatumque parentem:

Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposcent

e t ffugia, & culpā hanc miserorum morte piabūt.

f Quod te, per superos, & conscia numina veri,

Per, si qua est, quæ restat adhuc mortalibus usquam

Intemerata fides oro: miserere laborum

Tantum, miserere animi non digna ferentis.

His lacrymis vitā damus, & g miserescimur ultro.

Ipse viro primus manicas, h atque arcta levare

Vincla iubet Priamus: dictis que ita fatur amicis.

i Quisquis es (amissos hinc iam obliviscere Græcos)

Noster eris: mihi que k hæc edissere vera roganti.

Quò molē hanc immanis eq̃ statuere? quis auctor?

Quidve petunt? q̃ religio? aut q̃ machina belli?

Dixerat, ille, dolis instructus, & arte Pelæga,

Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas,

l Vos æterni ignes, & non violabile * vestrum

Testor numen, ait: vos æræ, ensesque nefandi,

Insuper misericordiā adhibemus. h ἐπιζηήσεις. i Transfugæ his ver-

bis ab imperatoribus in fidem recipiebantur k αἰτεχέως κατὰ λέγον.

l Infinuatio per obtestationem, qua iuramento fidem aucupatur. Testa-

bantur autem Deos hoc verbo TESTOR, Cicer. 13. Phil. Virg. lib. 5. & 11.

Æneid. * Veltæ.

Quos fugi: * vitteque deum, quas hostia gessi:
 Fas mihi Graiorum sacrata resolvere iura,
 Fas odisse viros, atque omnia a ferre sub auras,
 Si qua tegunt: teneor * patriæ nec legibus ullis.
 Tu modo b promissis maneat, c servataque serves
 Troia fidem: si vera feram, si magna rependam.
 Omnis spes Danaum, & capti fiducia belli,
 Palladis auxiliis semper stetit: impius ex quo
 Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulysses,
 Fatale aggressi sacrata avellere templo
 d Palladium, cæsis summa custodibus arcis,
 Corripuere sacram effigiem, manibusque cruentis
 Virgineas ausi divæ contingere vittas:
 e Ex illo ffluere, ac retrò sublapsa referri
 Spes Danaum: fracta vires, aversa deæ mens.
 Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstris.
 Vix positum castris simulacrum: arscere cornu scæ
 Luminibus flammæ arrectis: g salsusque per artus
 Sudor iit: terque ipsa solo (mirabile dictu)
 Emicuit, parvamq, ferens, hastamq, tremantem.
 Ex templo tentanda fuga canit æquora Calchas:
 Nec posse Argolicis excindi Pergama telis:
 h Omina ni repetant Argis, numenq, reducant,
 Quod pelago & curvis secum advexere carinis.
 Et nunc, quod patrias vento petiere Mycenæ,
 Arma deosque parant comites: pelagosq, remenso

indicans: omnis nanque sudor salsus est. b Sumtum est hoc ex disciplina Romana, ubi domi repetebantur auspicia, si quid malè publicè cecisset.

* Vitteque deum quas hostia.

a In lucē proferre, prodere. * patriæ, nec legibus, Aldg. Ut sit sensus, non obstrictus sum patriæ, nec ullis legibus.

b Hellenismus ἡμετέρας ἐμμένειν.

c παρήχουσι, cū argumento à coniugatis.

d Vide Apollodorum l. 3.

Procop. lib. 2. de bello Gothor. Natal.

Com. lib. 4. c. 5. Mythol.

e Impietatis pœna.

f Enallage modorum. Linac. lib. 6.

g Epitheton rei naturam

* qua triste
piarent.

* Religionem
incutit Troia-

nis, ut ab equo

violando ma-
nus abstineāt.

* Excidium,
manuscriptū.

* Demosth. &

vlw eis ne φασ.

Alw vmas av b

τω δει τει-

φαι. de fals.

legat.

* Pelopea, ma-

nuscriptum.

* Vix ut ex-

pressis. Pier.

coacti legit ex

veteri.

* Epiphone-

ma de efficaci

tate eloquen-

tiae, qua nihil

pestilentius, si

inSinonem a-

liquem inci-

derit.

* Ecce.

* Per mare

tranquillum.

fωωτν πωσις

serpentū.

Hæc latius exequitur

Quint. Calab. Paral. Hom.

I. 12. Vid, & Calium antiq. lect. l. 8. c. 13.

Improvisi aderunt. ita digerit * omnia Calchas,

Hanc pro Palladio moniti, pro nomine læso

Effigiem statuere, nefas * quæ triste piaret.

Hanc tamen a immensam Calchas attollere molem

Roboribus textis, cœloque educere iussit:

Ne recipi portis, aut duci in mœnia possit,

Neu populum antiqua sub religione tueri.

Nam, si vestra manus violasset dona Minervæ,

Tum magnæ * exitiū) q̄ du prius omen in ipsum

Convertant) Priami imperio, Phrygibusq; futurū.

Sin manibus vestris vestram ascendisset in urbem,

Ulro Asiam magno x Pelopeia ad mœnia bello

Venturam, & nostros ea fata manere nepotes.

Talibus infidiis, periurique arte Sinonis

Credita res: captique dolis, lacrimisque c coactis,

Quos neque Tydides, nec Larissæus Achilles,

Non anni domuere decem, non mille carinae.

* Hic aliud maius miseris multoque tremendum

Obiicitur magis, atque improvida pectora turbat.

Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos,

Solenneis taurum ingentem mactabat ad aras.

Ecce autem, gemini à Tenedo e tranquilla p alta

(Horresco referens) & immensis orbibus angueis

Incumbunt pelago. pariterq; ad littora tendunt:

Pectora quorum inter fluctus arrecta, inæque

Sanguinea * exuperant undas: pars cetera pontum

Pone legit, * sinuatque immensa volumine terga,

serpentū. Hæc latius exequitur Quint. Calab. Paral. Hom.

I. 12. Vid, & Calium antiq. lect. l. 8. c. 13. * superant, manuscr. * sinuant.

Fuit sonitus, spumante salo: iamque arva tenebam,
 Ardenteisque oculos suffecti sanguine & igni,
 a Sibila lambebant linguis b vibrantibus ora.
 Diffugimus visu exangues. illi agmine certo
 Laocoonta petunt: & primum parva duorum
 Corpora natorum serpens amplexus uterque
 Implicat: & miseros morsu depascitur artus.
 Post * ipsum auxilio subeuntem ac tela ferentem
 Corripiunt, c spirisque ligant ingentibus: & iam
 Bis medium amplexi, bis collo squamea circum
 Terga dati, d superant capite, & cervicibus altis,
 Ille simul manibus tendit divellere nodos,
 Perfusus sanie vultus, atroque veneno:
 Clamores simul horrendos ad sidera tollit.

a Sibilantia.
 b Mobilibus,
 micantib. Lu-
 cret. lingua
 vibrante mi-
 nantis Serpen-
 tis.

* illum, m. scro
 c Nodis.

d Superemi-
 nens.

* aras.

• Incerto ictu
illifam.

• Troianis in-
festæ.

• Insinuat, pro
insinuatur, vel
pro insinuat
se.

• De factis ex
eventu judi-
ciū fieri solet.

• Hypallage
pro sceleratus.

Qualeis mugitus, fugit cum saucius aram
Taurus, & à incertam excussit cervice securim:*

*At gemini lapsu delubra ad summa dracones
Effugiunt, b seæque petunt Tritonidis arcem:*

Sub pedibusque deæ, clypei que sub orbe teguntur.

Tum verò tremefacta novus per pectora cunctis

c Insinuat pavor, & scelus d expendisse merentem

Laocoonta ferunt, sacrum qui cuspide robur

Leserit, & tergo e sceleratam intorserit hastam.

Ducendum ad sedes simulacrum, orandaque divæ

Numina, conclamant.

Dividimus muros, & mœnia pandimus urbis.

* Se omnes Accingunt * omnes operi: pedibusque rotarum
illud rectius more Virgiliano. Tum prora avertit: & Insinuat pavor
ἐκστασις. Ea ita legitur in manuscripto.

*Subiiciunt lapsus, & stuppea vincula collo
 Intendunt, scandit fatalis machina muros,
 Feta armis. * circum pueri, innuptaeque puella
 Sacra canunt, funemq; a manu contingere gaudet.
 Illa subit, mediaq; minans illabitur urbi.
 b O patria, ô divûm domus Iliû, & inclyta bello
 Mœnia Dardanidum. quater ipso in limine porta
 Substitit, atq; utero sonitum quater arma dedere.
 Instamus tamen immemores, c cæciq; furore,
 Et monstrum infelix sacrata sistimus arce.
 Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
 * Ora, dei iussu, non unquam credita Teucris.
 Nos delubra deûm miseri, quibus ultimus esset
 Ille dies, festa velamus fronde per urbem.
 Apollo enim, ut est in fabulis, vera dicenti fidem sustulit,*

* pueri circum
 manuscript.
 a Similia de
 thensis, hoc
 est, deorum
 vehiculis re-
 tulit Ascon.
 in tertia Verr.
 b Exclamatio
 pathetica.
 c Cum fatali-
 bus pœnis cõ-
 juncta men-
 tis occæcatio.
 * Ora: Dei ius-
 su non un-
 quam, m. ser.

a Noctis ad-
venientis de-
scriptio.

b Græcorum
Synecdoche.

c Nondum

lucentis, tum

scilicet, cum à

Tenedo redi-

rent: sed pau-

lò post cum

urbem inva-

derent clarè

eminentis, ul.

de Politian.

Miscell. cap.

100. Simpli-

cius erit, si lu-

na pro noctis

positum dicas

κατ' ὑπάλ-

λαγλῶ.

* produnt.

* Therlandrus

manuscr.

Thesiandrus.

Vide Quintū

Calabr. lib. 12.

d Infestus, &

quasi deorum

ira immisus, vide Petr. Victor. lib. vet. lect. cap. ult. e descriptio noctis

concupiē ad ornatum tantum pertinens, ut videtur Quintilian. lib. 8.

cap. ult. Pedes habens loris trajectos,

a Vertitur interea cœlum, & ruit Oceano nox,

Involvens umbra magna terramque polumque,

b Myrmidonumque dolos. fusi per mœnia Teucris

Conticuere: sopor fessus complectitur artus.

Et iam Argiva phalanx instructus navibus ibat

A Tenedo, c tacite per amica silentia Lænæ,

Litora nota petens: flammis cum regia puppis

Extulerat: fatisque deum defensu iniquis.

Inclusos utero Danaos, & pinea furim

Laxat claustra Sinon. illos patefactus ad auras

Reddit equus, letique cavo se robore * promunt

* Tisandrus Sthenelusque duces, & d dirus Ulysses,

Demissum lapsi per funem, Athamasque, Thoasq;

Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon,

Et Menelaus, & ipsi doli fabricator Epeus,

Invadunt urbem somno vinoque sepultam.

Ceduntur vigiles: portisque patentibus omneis

Accipiunt socios, atque agmina conscia iungunt.

e Tempus erat, quo prima quies mortalib, agris

Incipit, & dono divum gratissima serpit:

In somnis ecce ante oculos maestissimus Hector

Visus adesse mihi, largosque effundere fletus,

Raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento

Pulvere, perq; f pedes traiectus lora tumentis.

Hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo

ira immisus, vide Petr. Victor. lib. vet. lect. cap. ult. e descriptio noctis

concupiē ad ornatum tantum pertinens, ut videtur Quintilian. lib. 8.

cap. ult. Pedes habens loris trajectos,

Hectore

*Hectore, qui redit exuvias indutus * Achilli,
 a Vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignes,
 Squallentem barbā, & concretos sanguine crines,
 Vulnera q³ illa gerens, quæ circum plurima mures
 Accepit patrios, ultro flens ipse videbar
 Compellare virum, * & mœstas expromere voces:
 b O lux Dardania, spes o fidissima Teucrum,
 Quæ tantæ tenuere moræ? quibus Hector ab oris
 c Expectate venis? ut te, post multa iuorum
 Funera, post varios hominumque urbisque labores
 Defessi aspiciamus! quæ causa indigna serenos
 Fœdavit vultus? aut cur hæc vulnera cerno?
 d Ille nihil: nec me quarentem vana, moratur:
 Sed graviter gemitus imo de pectore ducens,*

* Achillis,
 manuscr.
 a Pathos ab
 imagine.

* mœstus.
 b Desideran-
 tis animi
 significatio.
 c Antiptosis
 pro expecta-
 tus.

d Ad interro-
 gata respon-
 dit.

- a Enallage numeri, five Synecdoche.
 b Argumentū à majori.
 c Urbem, intelligit autem Lavinium, * quæres.
 d De Vesta atq; igne extincto, vide Cælium Antiq. lect. li. 15. cap. 14. vide & Parrhas.
 e Longe abfuit in recessu quodā urbis.
 f Abrupta somni quiete armorum & incendij fragore.
 g Comparatio humilis, quæ tamen plurimum habet energiz.
 h Urbis capta Græcorum dolis.
 i Igni μετ'ωνυμικῶς. k Ucalegontis domus proxima. Est autem in nomine significatio hominis incurii & negligentis res suas.

Hec fuge nate dea, teg, his (a) eripe flammis,
 a Hostis habet muros, ruit alto à culmine Troia.
 Sat patriæ, Priamog, datū si b Pergama dextra
 Defendi possent, etiam hac defensa fuissent.
 Sacra, suosq, tibi commendat Troia penates:
 Hos cape fatorum comites: his c mœnia* quære,
 Magna pererrato statues quæ deniq, ponto.
 Sic ast, & manibus vittas, d Vestamq, potentem
 Eternumque adytis effert penetralibus ignem.
 Diverso interea miscentur mœnia luctu:
 Et magis atq, magis (c quanquam secreta parentis
 Anchise domus, arboribusq, obtecta recessit:)
 Clarescunt sonitus, armorumq, ingruit horror.
 f Excitior somno, & summi fastigia tecti
 Ascensu supero, atque arrectis auribus asto.
 g In segetē veluti cū flamma furentibus Austris
 Incidit: aut rapidus montano flumine torrens
 Sternit agros, sternit sata lata, boumque labores,
 Precipitesq, trahit sylvas: stupet inscius alto
 Accipiens sonitum saxi de vertice pastor.
 Tum verò h manifesta fides, Danaūmq, patefcunt
 Insidie, iam Deiphobi dedit ampla ruinam
 i Vulcano superante domus: iam proximus ardet
 k Ucalegon: Sigea igni freta lata relucet.
 Exoritur clamorq, virūm, clangorq, tubarum.
 Arma amens capio, nec sat rationis in armis:
 Sed glomerare manū bello, & concurrere in arcem

Cum sociis ardent animi: furor iraque mentem
 Precipitant: pulcrumque mori succurrit in armis.
 Ecce autem telis Panthus elapsus Achivum,
 Panthus * Othriades, arcis Phœbiq; sacerdos,
 Sacra manu, victosque deos, parvumque nepotem
 Ipse trahit, cursuque amens ad * littora tendit.
 Quo res summa loco, Panthu? q̄a prendimus arcē,
 Vix ea fatus eram, gemitu cū talia reddit:
 Venit b summa dies, & in eluctabile tempus
 Dardanie: c fuimus Troës: fuit Ilium, & ingens
 Gloria Teucrorum: ferus omnia Iuppiter Argos
 Transtulit: incensa Danaï dominantur in urbe.
 Arduus armatos mediis in mœnibus astans
 Fundit equus: victorque d Sinon incendia miscet
 Insultans: portis alij bipatientibus adsunt,
 Millia e quot magnis * nunq̄ venere Mycenis.
 Obsedere alij telis f angusta viarum
 * Oppositi. g stat ferri acies mucrone corusco
 Stricta, parata neci: vix primi prœlia tentant
 Portarum vigiles, & h cæco Marte resistunt.
 Talibus Othriada dictis, & numine divum
 In flammās & in arma feror: quò tristis Erinny's, fit tot,
 Quò fremitus vocat, & sublatus ad æthera clamor.
 Addunt se socios Ripheus, & maximus * armis
 * Iphitus, obleti per Lunam, Hypanisq; Dymasq;
 Et lateri i adglomerant nostro: iuvenisq; Coræbus
 * Oppositis. g Synecdoche, h Nocturno prœlio, vel ignobili. * annis,
 Fabric. quia paulò post: Iphitus evo. Jam gravior. * Epycus, manuscr.
 i Vel ἐκλειψίς est, hoc est, se agglomerant: vel ἐναλλαγή pro aggle-
 merantur,

* Othriades
 manuscr. Ful-
 vius Ursinus
 Othryades.

* limina. m.

sc.

a Defendi-
 mus, cum tu
 eā relinques.
 b Macrobius.

lib 5. cap. 1.

c Eurip. Tro-

ad. πρὶν ποτ'

ἡμεῖς. βέβα-

κεν ὀλβῶς.

βέβακε

τεοίᾱ.

d Sinon

ἀπὸ τῆς σίνης

significante

noxam.

e ἀνακόλυσ-

τον, neque

enim præmi-

fit tot,

* Unquam,

manusc.

f Vias augu-

stas, Græca

cōsuetudine.

* annis,

manusc.

i Vel ἐναλλαγή

pro aggle-

a Mygdones, illis qui ad Troiam fortè diebus
 Venerat insano Cassandræ incensus amore:
 Et gener auxilium Priamo, Phrygibusque ferebat:
 Infelix, qui non sponsæ præcepta b furentis
 * Audierat.
 Quos ubi * confertos audere * in prælia vidi,
 Incipio super his: Iuvenes, fortissima frustra
 Pectora, (si vobis audentem extrema, cupido
 Certa sequi: quæ sit rebus fortuna, videtis:
 d Excessere omnes, adytis arisque relictis,
 Di, quibus imperium hoc steterat (succurritis urbi
 Incense: moriamur, & in media arma ruamus.
 VNA SALVS victis, nullam sperare salutem.
 Sic animis iuvenum furor additus. inde (lupi cœu
 Raptiores, atra in nebula, quos improba ventris
 e Exegit cecos frabies, catulique relictis
 Faucibus expectant siccis) per tela, per hostes
 Vadimus, haud * dubiâ in mortē, mediæq; tenemus
 Urbis inter, nox atra g cava circumvolat umbra.
 Quis cladem illius noctis, quis funera fando
 Explicet? aut possit h lacrymis equare labores?
 i Urbs antiquaruit, multos dominata per annos,
 Plurima perq; vias sternuntur inertia passim
 Corpora, perque domos, & relligiosa deorum
 Limina, nec soli pœnas dant sanguine Teucri:
 k Quondam etiam victis redit in præcordia virtus,
 & ob hoc male suada dicta. * dubium. g Non solida, sed inani. Turneb.
 b Hypallage pro æquare laboribus lacrymas. i Ab effectu Trojæ casum
 miserabiliorem reddit, k Homerus: ξυνὸς ἐνυόλι & ἡ τοὶ κτανέον-
 τοι καὶ ἐκ τοῦ. Vide Adagium: Mars communis.

Victæ

Victoresque cadunt Danai. crudelis ubique
 Luctus, ubique pavor, & plurima mortis imago.
 Primus se Danaum, magna comitante caterva,
 * Androgeos offert nobis, socia agmina credens
 Inscisus: atque ult. o verbis compellat amicis:
 Festinati viri. a nam quæ tam sera moratur
 Segnites? b alij crapiunt incensa feruntq;
 Pergama: vos celsis nunc primum à navibus itis.
 Dixit, & extemplo (neque enim responsa dabantur
 Fida satis) sensit medios * delapsus in hostes.
 Obstupuit, retroque pedem cum voce repressit:
 Improvisum aspris veluti qui sentibus anguem
 Pressit humi nitens, trepidusque repente refugit,
 Attollentem iras, & cœrula colla tumentem.

* vet. omn.
 legūt. Andro-
 geus offert vis
 producta in
 ægei. pedis.
 a Quænam.
 b Increpatio
 ab exemplo.
 c ἀγχοι καὶ
 Φόρσι.
 Vide Adag.
 * dilapsus, ma-
 nuser. Græca
 consuetudine.
 Pro se dela-
 psus. Charis.

a Abire para- *Haud secus Androgeos visu tremefactus a abibat.*
 bat.
 b Favet: unde *Irruimus, densis & circumfundimur armis:*
 & favor pro *Ignarosq; loci passim, & formidine captos*
 aura dicitur. *Sternimus: b aspirat primo fortuna labori.*
 c In Coræbo *c Atq; hîc * exultans successu animisq; Coræbus:*
 notat impo- *O socy, quâ prima, inquit, fortuna salutis*
 tentis & in- *Monstrat iter, quaq; ostendit se dextra, sequamur.*
 consulti ani- *Mutemus clypeos, Danaumq; insignia nobis*
 mi juvenem, *Apræmus. d dolus in virtus, quis in hoste requirat?*
 qui prosperis *Arma dabunt ipsi. Sic fatus, deinde comantem*
 nimium effe- *Androgei galeam, clypeiq; insigne * decorum*
 ratur. *Induitur: lateriq; Argivum accommodat ensẽ.*
 * successu ex- *Hoc Rhipheus, hoc * ipse Dymas, omniq; iuventus*
 ultans, m. scr. *Lata facit: spoliis se quisq; e recentibus armat.*
 d Pindar. *Vadimus immisti Danais, haud f numine nostro:*
 ξην ἢ πᾶν ἔρ- *Multaq; per cecam congressi praelia noctem*
 δουτ' ἀμᾶν- *Conferimus: multos Danaum demittimus Orco.*
 ῥῶσται τ' ἐχ- *Diffugiunt alii ad navis, & littora cursu*
 θρῶν. *Fidæ petunt: pars ingentem formidine turpi*
 * decori. *Scandunt rursus equũ, & nota conduntur in alvo.*
 * ipse, Dymas, *g HEV NIHIL invitis fas quengquam fidere divis.*
 omnisque ju- *h Ecce, trahebatur passis Priameia virgo*
 ventus. *Crinibus à templo Cassandra, adytisq; Minervæ,*
 e Recens ab *Ad cælum tendens ardentia lumina frustra:*
 hoste detra- *Lumina: nam teneras i arcebant vincula palmas.*
 ctis. *k Non tulit hanc l speciem furiosa mente Coræbus,*
 f Non faven- *Et sese medium iniecit * moriturus in agmen.*
 re numine,
 non comi-
 tante Deo. *h Nova Narratio, quæ ornatus gratia interponitur. i Prohibebant, ne ad*
 g γράμν. *cælum eas cum oculis tenderet. k Amoris impatientis exemplum. l Hoc*
 h Nova Narratio, quæ ornatus gratia interponitur. i Prohibebant, ne ad
 cælum eas cum oculis tenderet. k Amoris impatientis exemplum. l Hoc
 spectaculum, * periturus, m. scr.

Conse-

Consequimur cuncti, & densis incurrimus armis.

Hic primum ex alto delubri culmine telis

Nostrorum obruimur: oriturque miserrima cedes,

Armorum facie, & Graiarum errore a iubarum.

Tum Danae gemitu, atque erepta virginis ira.

Undique collecti invadunt: acerrimus b Ajax,

a Galearum
cristatarum.

b Ajacem Ol-
leum intelli-
git.

Et gemini Attrida, Dolopumque excitus omnis.

Adversi rupto ceu quondam turbine venti

Confligunt, Zephyrusque, Notusque, & letus c Eois

Eurus equis: stridunt sylva, sevitque tridenti

Spumeus, atque imo Nereus ciet aequora fundo.

Illi etiam, si quos obscura nocte per umbram

Fudimus infidiis, totaque agitarimus urbe,

Apparent: primi clypeos d mentitaque tela

Agnoscent, atque ora e sone discordia signant.

e Orientalib.

Spirat enim
ab ortu.

d Simulata,

vel quae nos

Græcos esse

mentieban-

tur.

e Linguae Græ-

cae.

Licet

- a Mimnervæ imitatione
 Homeri. *Ilicet obruimur numero, primusque Coræbus
 Penelei dextra a divæ armipotentis ad aram
 Procumbit: cadit & Ripheus, iussissimus unus
 Qui fuit in Teucris, & servantissimus equi.*
 b In summa indignatione pietatis non
 obliviscitur Æneas. *b Diis aliter visum, pereunt Hypanisque Dymasq;
 Confixi à sociis: nec te tua plurima Panthus
 Labentem pietas, nec Apollinis insula texit.*
 c Per obtestationem proditi-
 tionis amovet ab Ænea suspi-
 cionem. *c Iliaci cineres, & flamma extrema meorum,
 Testor, in occasu vestro, nec tela, nec ullas
 Vitavisse vices Danaûm: & si fata fuissent,
 Ut caderem, meruisse manu. d divellimur inde,
 Iphitus & Pelias mecum: quorum Iphitus ævo
 Iam gravior, Pelias & vulnere tardus Ulyssi.*
 d ἐπὶ νόσθιν five regressio:
 vide Quintil. lib. 9. cap. 3. *Proinus ad sedes Priami clamore vocati.*
 e Non senectute solum tar-
 dante, sed etiã vulnere, quod accepisset. Vi-
 de Gell. lib. 9. cap. 12. *Hic verò ingentem pugnam, cetera nusquam
 Bella forent, nulli tota morerentur in urbe:
 Sic Martem indomitum, Danaosq; ad tecta ruenteis
 Cernimus, obsessumque facta testudine limen.*
 * in., *Herent parietibus scale: potesque sub ipsos
 Niuntur gradibus: clypeosque g ad tela sinistris
 Protecti obiciunt, prensant fastigia dextris,*
 f Facta testu-
 dine. Caesar: *Dardanide contra, turres* ac tecta domorum
 Phalange fa- Culmina corvellunt, his se, quando ultima cernunt.*
 cta. Servius. *Extrema iam in morte parant defendere telis:*
 applicata ma-
 china bellica. *h Auratasq; trabes, veterum decora alia parentum,
 Devolvunt, alii strictis mucronibus imas
 Veget. lib. 4. Obsedere fores: has servant agmine denso.*
 cap. 14. *g Adversus tela, k & tecta, manuscriptum, b Pathos à rei preciosa perdi-*
 tione,

a Instaurati animi, regis succurrere tectis,
 Auxilioque levare viros, vimque addere victis.
 Limen erat, * cecaeque fores, & pervius usus
 Tectorum inter se Priami postesque relictī
 A tergo: infelix qua se, dum regna manebant,
b Sæpius Andromache ferre incomitata solebat
 Ad c. soceros, & avo puerum Astyanacta trahebat.
 Evado ad summi fastigia culminis, unde
 Tela manu miseri iactabant irrita Teucrī.
 * Turrim in precipiti stantem summisq; sub astra
 Eductam tectis, unde omnis Troia videri.
 Et Danaūm solite naves, & Achaica castra;
 Aggressi ferro circum, quā d. summa labanteis
 Iuncturas tabulata dabant, convellimus altis
 Sedimus, impulimusque. ea lapsa repente, ruinam
 Cum sonitu irahit, & Danaūm super agmina late
 Incidit, ast alii suberunt: nec saxa, nec ullum
 Telorum interea cessat genus.
 Vestibulū ante ipsū, primoq; in limine e Pyrrhus
 Exultat, telis & fluce coruscus athena.
g Qualis ubi in lucē coluber, mala gramina past^o,
 Frigida sub terra tumidū quem bruma tegebat,
 Nunc positus novus exuvīs, nitidusque iuventa,
 Lubrica convolvit sublato pectore terga
h Arduus ad solem, & linguis micat ore iri sulcis.
 Una ingens Periphas, & equorum agitator Achillis,
 Armiger Automedon: una omnis i Scyria pubes
g Comparatio Homerica, de qua vide Macrobi. l. 5. c. 5. Et Scalig. l. 5. poet.
 c. 3. **b** Solis appetens atq; apricans. **i** Quam Achilles ex Scyro insula, una
 de Cycladibus duxit.

πρὸς τὸν, in-
 dicatur eos
 antea defecis-
 se.

* certæque,
 manuscr.

ὁ δὲ θυγὼν.

Græcorū in-
 dicatur, h. e.
 latens janua.

b Sæpius, id
 est sæpe, Cha-
 rilius.

e Priamum &
 Hecubam,
 Syllepsis.

* Turrem. Hu-
 jus turris me-
 minit Homer,
 lib. 3. Iliad.

a Ubi paries
 propter fora-
 mina, quibus
 trabiū extre.

ma cadit erat
 inferva, inva-
 lidior erat.

e Ferocis ani-
 mi naturā in
 Pyrrho notat.

f Fulgore ar-
 morum æreo-
 rum.

Suc-

• nanq; ma-
nuscriptum.

• Perforavit.

• Tapinosis est

indictione fe-

nestram : quā

suo more epi-

theto suble-

vat.

• penitralia,

manuscri.

Succedunt tecto, & flammās ad culmina iactant.

Ipse inter primos, correpta dura bipenni

Limina perumpit, postesque à cardine vellit

*Æratos: * iamq; excisa trabe, firma ac cavavit*

Robora, & ingentem lato dedit ore b fenestram.

Apparet domus intus, & atria longa pateſcunt:

*Apparent Priami & veterum * penetralia regum:*

Armatoſque vident ſtanteis in limine primo.

At c domus interior gemitu, miſeroque tumultu

c Locus ex Ennio de excidio Albano.

• Hyperbole: *Miscetur: penitusque caute plangoribus ædes*
Ut alibi: It *Femineis ululant: ferit d aurea sidera clamor.*
clamor cælo. *Tum pavide tectis matres ingentibus errant.*
Romanorum *Amplexæque tenent e postes, atque oscula figunt.*
observat one *religio inerat postibus & liminibus, Vide Apollon, Argon,*

Instas

Instat vi patria Pyrrhus: nec claustra,* nec ipsi
Castodes sufferre valent, labat ariete crebro
Ianua. & * emoti procumbunt cardine postes.

Fit via vi: rumpunt aditus, primosque trucidant
Immissi Danai, & late loca milite complent.

a Non sic, aggeribus ruptis cum spumeus amnis
Exiit oppositasque evicit gurgite b moles,

Fertur in arva furens cumulo, camposq; p omneis
Cum stabulis armenta trahit. vidi ipse furentem

Cede Neoptolemum, gemmosq; in limine Atridas:

c Vidi Hecubā, centumq; natus, Priamumq; p aras
Sanguine fœdantem, quos ipse d sacra verat, ignes.

Quinquaginta illi thalami, spes * tanta nepotum,

e Barbarico postes auro, spoliisque superbi
Protabuere. tenent Danai, qua deficit ignis.

Forsitan & Priami fuerint quæ fata requiras.

Urbis* ubi capta casum, convulsaque vidit

Limina tectorum, & * mediū in penetrabilib. hostem:

Arma diu senior desueta trementibus ævo

Circundat nequicq; humeris, & inutile ferrum

Cingitur, ac densos fertur moriurus in hostes.

Aedibus in mediis, f nudoque sub ætheris axe

Ingens ara fuit, iuxtaque veterrima laurus,

Incumbens ara, atque umbra complexa penates.

Hic Hecuba, & nata nequicq; altaria circum,

g Præcipites atra cœu tempestate columba,

h Sub dio, qui locus in ædibus ὑπὸ τοῦ θένος est, hoc est, subdiale,
sive impluvium. i Comparatio.

* neque, ma-
nuser.

* emoto.

a Comparatio
Homericæ.

Vid. Macro-
b. lib. 5. cap. 5.

b Aggeres.

c Pathos à lo-
co.

d In ara Herci
Jovis, ubi sa-

cratus ignis
pervigil & per-

petuus.

* illa.

e Phrygio.

* uti, manusc.

* mediis, eliso
is, per Sinalce-

phen. In aliis,
mediis pene-

tralibus, absq;
præpositione.

Sed non est
opus ista mu-

tatione, cum
sit enallage.

mediū in pe-
netralibus

hostem, pro in
mediis pene-

a Turmatim
collecte, instar
columbarum.

* sedebant, m.

ser. & Medice-

us & antiqui

fere omnes.

b Increpat He-

cuba consiliū

mariti ab im-

possibili.

c Propter nu-

minis reve-

rentiam.

d Pleonasmus.

e Nova narra-

tio.

f Deserta d

Troianis: Vel,

ampla & spa-

tiosa.

g Telo: σὺν

δοῦν.

h Manifesta:

quanquā ante

oculos certam

mortem ha-

bet.

i Exclamatio

cum impreca-

tione.

k Atrocitatem

spectaculi amplificat

l Ab exemplo contrario,

acerba exprobratio

indolis degeneris.

Vide

Quintil, l, 5, c, de exemplis.

a Condense, & divū amplexa simulacra * tenebāt

Ipsū autem sumtis Priamum iuvenilibus armis

Ut vidit, b Quæ mens tam dira, miserrime coniux,

Impulit his cingi telis? aut quò ruis? inquit.

Non tali auxilio, nec defensoribus istis

Tempus eget: non, si ipse meus nunc afforet Hector.

Huc tandem concede, hæc cara tuebitur omneis:

Aut moriêre simul. Sic d ore effata, recepit

Ad sese, & sacra longævum in sede locavit.

c Ecce autem elapsus Pyrrhi de cæde Polites,

Unus natorum Priami, per tela, per hosteis

Porticibus longis fugit, & f vacua atria lustrat,

Saucius, illum ardens infesto g vulnere Pyrrhus

Insequitur, iam iamq, manu tenet, & premit hasta.

Ut tandem ante oculos evasit & ora parentum,

Concidit, ac multo vitam cum sanguine fudit.

Hic Priam9, quanq in h media iam morte tenetur,

Non tamen abstinnit, nec voci iræque pepercit.

i At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,

Dii (si qua est cœli pietas, quæ talia curet)

Persolvant grates dignas, & premia reddant,

Debita: qui k nati coram me cernere lethum

Fecisti, & patrios fœdasti l funere vultus.

m At non ille, satum quo te mentiris, Achilles,

Talis in hoste fuit Priamo: sed iura fidemq,

Supplicis erubuit, * corpusq, exangue sedulcro

Victor. lib. 1. c. 8. l Obitu. Synecdoche.

Ab exemplo contrario, acerba exprobratio indolis degeneris.

Vide Quintil, l, 5, c, de exemplis. * corpus exang, libri veteres, Giphani.

Reddi-

Readidit Hector eum, meq³ in mea regna remisit.
 Sit fatus senior, telumque int³ elle sine ictu
 Coniecit: rauc³ quod protinus a³ are repulsum,
 Et summo clypei b nequicq³ umbone pependit.
 Cum Pyrrhus: c Referes ergo hac, & nuncius ibis
 Pelida genitori: illi mea d tristitia facta,
 * Degeneremq³ Neoptolemum narrare memento.
 Nunc morere. * hac dicēs, e altaria ad ipsa tremēte
 Traxit, & in multo f lapsantem sanguine nati:
 Implicuitque comam leva, dextraque coruscum
 Extulit, ac lateri capulo tenus abdidit ensem,
 g Haec finis Priami fatorum: hic exitus illum

Ho. d Tristitiam allatura, Metalepsis. * Degenerumq³ manu sc. * hoc,
 m. scr. e Pathos à loco & modo. f Crebro labantem, vacillantem. g Epi-
 phonema movens commiserationem obitu regis florentissimi admodū
 atroci & luctuoso.

a Clypeo ereo.
 Pro repulsum
 aut. repulsum
 legendum pu-
 rat. Pier. pul-
 tum enim di-
 xere veteres
 pro pulsum,
 idque è verbo
 pulto cogno-
 scimus.

b Adhēsit uma
 boni minimē
 penetrans.

c Hostilis irri-

a Alludit ad casum Pompeii.
 b πῆενον. Bonus imperator non cedere debet nisi ex necessitate.
 c subit & manuscr.
 e Pathos à pueri ætate.
 d præcipites se dedere ex desperatione.

Sorte tulit, Troiam incensam, & plapſa videntem
 Pergama, tot quondam populis terrisq; superbum
 Regnatorem Asia. a iacet ingens littore truncus,
 Avulsumq; humeris caput, & sine nomine corpus.
 b At me tum primum sevus circumſtegit horror:
 Obstupui: subiit cari genitoris imago:
 Ut regem æquevum crudeli vulnere vidi
 Vitam exhalantem: * subiit deferta Creuſa,
 Et dirupta domus, & c parvi casus Iuli.
 Reſpicio: &, quæ ſit me circum copia, luſtro.
 Deſeruere omnes deſeſſi, & d corpora ſaltu
 Ad terram miſere, aut ignibus agra dedere.

Duos & viginti qui ſequuntur verſus, quidam ut non
 genuinos, hoc loco omittunt: quos etiam codex no-
 ſter manuſcriptus non habet. Vide ea de re diſpu-
 tationem prolixam Franciſci Collenſis.

e Facit narra-
 tionē proba-
 bilem. Super-
 eram, Tmeſis.
 f Helenam.

g Calamitas
 fatalis. Auxe-
 ſis & appoſi-
 tio.

h Ira ſanguis
 ardor circa
 cor.

Iamq; adeò e ſuper unus eram, cum limina Veſtæ
 Servantem, & tacitam ſecreta in ſede latentem
 f Tyndarida aſpicio, dant clara incendia lucem
 Erranti paſſimque oculos per cuncta ferenti.
 Illa ſibi inſeſtos everſa ob pergama Teucros,
 Et pœnas Danaûm, & deſerti coniugis iras
 Permetuens, Troiæ & patriæ g cōmunis Erinnyſ;
 Abdiderat ſeſe, atque aris inviſa ſedebat.
 h Exarſere ignes animo: ſubit ira, cadentem
 Ulciſci patriam, & i ſcleratas ſumere pœnas:

i De ſclerata pœnas ſumere: vel ſcleris pœnas ſumere.

& Scilicet hæc Spartam incolumis b patrias Myce-
 Aspiciet? partoq; ibit c regina triumpho? (na
 Coniugiumq; domumq; patres, natosq; videbit.
 Iliadum turba, & Phrygijs comitata ministris?
 Occiderit ferro Priamus? Troia arserit igni?
 Dardanium toties sudarit sanguine littus?
 Non ita. d nanq; etsi nullum memorabile nomen
 Feminea in pœna est, nec habet victoria laudem;
 Exinxisse e nefas tamen, & sumsisse merentis
 Laudabor pœnas: f animumq; explese iuvabit
 Ultricis flamma, & g cineres satiasse meorum,
 Talia iactabam, & furiata mente ferebar,
 h Cum mihi se, non ante oculis tam clara, videnda
 Obtulit, & pura per noctem in luce refulsit
 Alma parens, confessa deam: qualisq; videri
 Cœlicolis, & quanta solet: dextraq; prebensum
 Continuit, roseoque hæc insuper addite ore.
 i Nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?
 Quid furis? Aut quonam nostri tibi cura recessit?
 Non prius aspicias, ubi fessum etate parentem
 Liqueris Anchisen: k superet coniūxne Creusa,
 Ascaniusq; puer? quos omnes undiq; Graia
 Circumerrant acies: & , ni mea cura l resistat,
 Iam flamma m tulerint, inimicus & hausserit ensis,
 Non tibi n Tyndaridis facies invisæ Lacanæ,
 o Culpatusve Paris: verum inclementia divum
 tis magis rationem habeat, quàm iræ aut vindictæ. k Superstes sit. l Re-
 sisteret. m Tulissent. Enallage temporis. n Helena, ut, Virtus Scipiadae
 pro Seipione. o Illaudatus.

a Affectus
 per ironiam.
 b Non suam,
 sed mariti sui
 patriam.

c ὡς βα-
 λικῶς,

tanquam re-
 gina.

d Per occupa-
 tionem oc-
 currit tacite
 objectioni.

e Nefariam.

f αὐξήσις.

g Animum
 inflammatum
 ira ultrice ex-
 plebo.

h Manes occi-
 sorum.

i Decorum
 auxilium.

δεὸς ἰπὶ
 μηχανῆς.

Oratius: Neo
 Deus interstet.

j oratio Ve-
 neris, qua Æ-
 neamhorta-
 tur, ut pietas

k Superstes sit. l Re-
 sisteret. m Tulissent.

n Helena, ut, Virtus Scipiadae
 pro Seipione. o Illaudatus.

- a Oculos: imi-
 tatione Lu-
 cretii.
 b Troiæ muros
 à Neptuno di-
 sui ideo fin-
 git, quod tē-
 pore belli ter-
 ræ motu con-
 cussa est: qui
 urbes mariti-
 mas peculia-
 riter infestare
 solet.
 c Irata Horat.
 Dum pœnas
 odio per vim
 festinat inul-
 to, Ira furor
 brevis est.
 d Ipse, empha-
 sin habet qua-
 si dicat. Jupi-
 ter ipse, qui
 omnib. æquus
 esse solet, o-
 dio prosequi-
 tur Troianos.
 e v. d. s. h. e.
 facies numi-
 nū infestorū.
 f Jam nube o-
 culis detracta.
 g Incineres collabi.
 h Comparatio ex Iliad. 4. & 13. sum-
 ta, vide Macrobiū lib. 5. cap. 11.
 i Vel eminet, unde & minæ pro fasti-
 giis: vel autāre vertice ruinam minatur.
- Has evertit opes, sternitq; à culmine Troiam.*
Aspice (namq; omnem, quæ nunc obducta tuentis
Mortales hebetat a visus tibi, & humida circum
Caligat, nubem eripiam: tu ne qua parentis
Iussa time, neu præceptis parere recusa)
b Hic, ubi disiectas moles avulsæque saxis
Saxa vides, mistoq; undantem pulvere fumum:
Neptunus muros, magnosq; emota tridenti
Fundamenta quatit, totamq; à sedibus urbem
Eruit. hic Inno secas sevissima portas
Prima tenet, sociumq; & furens à navibus agmen
Ferro accincta vocat.
Iam summas arces Tritonia (respice) Pallas
Insedit, nimbo effulgens, & Gorgone seva.
d Ipse pater Danaïs animos, viresq; secundas
Sufficit ipse deos in Dardania suscitāt arma,
Eripe nate fugam, finemq; impone labori.
Nusquam abero, & tuum patrio te limine sistam.
Dixerat, & spissis noctis se condidit umbris.
e Apparent e dire facies, inimicæq; Troia
Numina magna deūm.
f Tum verò omne mihi visum g confidere in igneis
Ilium, & ex imo verti Neptunia Troia.
h Ac veluti, summus antiquam in montibus ornū
Cum ferro accisam crebrisq; bipennibus instant
Eruiere agricolæ certatim: illa usq; i minatur,
g Incineres collabi. h Comparatio ex Iliad. 4. & 13. sum-
ta, vide Macrobiū lib. 5. cap. 11. i Vel eminet, unde & minæ pro fasti-
giis: vel autāre vertice ruinam minatur.

Et tremefacta comam concusso vertice nutat:

^a Vulneribus donec paulatim evicta, supremum
Congemuit, traxitq₃ iugis avulsa ruinam.

Descendo, * ac ducente deo, flammā inter & hostes

Expeditior: dant tela locum, flammāq₃ recedunt.

* Aēt ubi iam patria perventum ad limina sedis,

Antiquasq₃ domos: genitor [quem tollere in altos

Optabam ^b primum montes, primumq₃ petebam]

^c Abnegat excisa vitam producere Troia,

Excidiumq₃ pati. Vos ō, quibus integer avi

Sanguis, ait, solidaq₃ suo stant robore vires,

Vos agitate fugam

Mesi cœlicolæ voluissent ducere vitam,

Has mihi servassent sedes. satis una superq₃

Vidimus d excidia, & capta superavimus urbi.

Sic ō, e sic positum affati discudite corpus.

Ipsē manu mortem inveniam: miserebitur hostis,

Exuviasq₃ petet. Facilis iactura sepulcri * est.

Iam pridem invisus divis, & inutilis annos

Demoror: ex quo me divūm pater atq₃ hominum

Fulminis afflavit ventis, & contigit igni.

Talia perstabat memorans, & fixusq₃ manebat.

Nos contra effusi lacrymis, conuxq₃ Creusa,

Ascaniusq₃, omnisq₃ domus: ne g₃ vertere secum

Cuncta pater, fatoque urgenti incumbere vellet.

Abnegat: inceptoq₃, & sedibus hæret in iisdem.

esse posse. ^e Me hic ut mortuum & jacentem relinquit conclamato

ter vale. * In manuscripto omittitur. ^f Propositi tenax, certus vitam fi-

nire cum patria everta, obstinatus: vel immotus in iisdem hærens sedi-

bus. ^g Evertere omnem domum,

^a Ictib.

γλυκὺ χῆ-
μα.

* adducente
dea. Nuta De-
us pro Venere
Macrobiolib.3.

cap.8.Satur-
nal.

* Atque,ma-
nuscr.

^b Præ omni-
bus.

^c Decorum:
decurrit enim
senem & prin-
cipem non su-
peresse excisa
patriæ: nec
boni principis
est, privatam
salutem opta-
re repub. per-
dita.

^d Enallage
numeri

ἐμψατικῇ,
quasi dicat, u-
num illud ex-
cidium mul-
torum instar

ἀμείωσις Rursus in arma feror, mortemq, miserrimus opto.
ἐμφατικῇ, Nam quod consiliū, aut quæ iam fortuna dabatur?
 mediū fugere, Mene a efferre pedem, genitor, te posse relicto
Stat senten- Sperasti? tantumq, nefas patrio excidit ore?
tia, Terent. Si nihil ex tanta superis placet urbe relinqui,
Itti, pro istic. b Et sedet hoc animo, perituraeq, addere Troiæ
 Ab exem- Teq, tuosq, iuvat: patet cisti ianua letho.
 plo. d Iamq, aderit multo Priami e de sanguine Pyrrho,
Accede re- Natū ante ora patris, patrē quæ obtruncat ad aras.
 cente. * Hoc erat, f alma parens, quod me per tela, per
 * Hocce, ignes
 f Aversio ad Eripis? ut mediis hostem in * penetralibus, utque
 Venerem. g Ascaniumq, patremq, meum, iuxtaq, Creusam,
 * penitrali- Alterum in alterius mactatos sanguine cernam?
 bus, manuscr. g Alludit ad
 historiam
 Strategiclēx Arma, viri, ferte arma: vocat lux ultima victos.
 Cleomenis. Reddite me h Danais, sinite instaurata revisam
 b Quibus ma- Prælia: nunquam omnes hodie moriemur inulti,
 ter me eri- * Hic ferro accingor rursus: clypeoq, sinistram
 puit. Insertabam aptans, meq, extra tecta ferebam.
 * nusquam. Ecce autem, i complexa pedes in limine coniux
 * Hinc, ma- Hærebat, parvumq, patri tendebat Iulum.
 nuscr. Si periturus abis, & nos rape k in omnia tecum:
 i Pathos ab Sin aliquam expertus sumtis spem ponis in armis,
 habitu uxo- Hanc primum tutare domum: cui parvus Iulus,
 ris, & ætate Cui pater, & coniux quondam tua dicta relinquer?
 pueri. Talia vociferans, gemitu tectum omne replebat:
 Macroblib. l Cum subitum dictuq, oritur mirabile monstrum.
 4. cap. 3. Nanque manus inter, mæstorumq, ora parentum,
 * In quoscun- que casus:
 in omnia ex- Prema. l Prodigio ignis labentis caput Ascanii alludit ad illud de Servio
 Tulle.

Ecce

Ecce levis summo de vertice visus Iuli
 Fundere lumen a apex, tactuq; innoxia* molli
 Lambere flamma comas, & circum tempora b pasci.
 Nos* pavidi trepidare metu, crinemq; flagrantem
 Excutere, & sanctos restringere fontibus igneis.
 At pater Anchises oculos ad sidera latus
 Extulit, & cælo palmas cum voce tetendit.
 Iuppiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,
 d Aspice nos, e hoc tantum; & si pietate meremur,
 Da deinde auxiliū pater, atq; hæc* omnia firma,
 Vix ea fatus erat senior, subitoque fragore
 Intonuit fluvium, & de cælo lapsa per umbras
 Stella facem ducens, multa cum luce g cucurrit.
 Illam, summa super labentem culmina tecti,
 Cernimus Idea claram se condere sylva,
 Signantemque vias: tum longo limite h sulcus
 Dat lucem, & latè circum loca sulphure fumant.
 Hic vero i victus genitor se tollit ad* aras,
 Affaturque deos, & sanctum sidus adorat. [sum
 Iam iam nulla mora est: sequor, & quā ducitis, ad*
 Dy patri k servate domum, servate nepotem:
 Vestrū hoc augurium, vestroq; in l numine Troia
 Cedo equidem, nec nate tibi comes ire recuso.
 Cic. 2. de Divin. Plutarchum in Romaicis, g Alludit ad Græcorum ap-
 pellationem, qui huiusmodi stellas, αἰεὲς Ἀγέοντες appellant; Pli-
 nius stellarum discursum, h In 1. Georg. Flammæ tractus appellavit.
 i Victus firmato augurio, ab animi obstinatione remittens, manusque
 dans, * aras. k A Diis generalia quæ petebantur, hæc erant, ut servarent,
 ut faverent, ut ferrent opem. l In potestate vestra, in vestro ar-
 bitrio.

a Summitas
 pilei, conus,
 * mollis.

b Nutriri va-
 pore exhalan-
 te de capite.

* tumidi, ma-
 nuscr.

c Habitus o-
 rantū hic est,
 ut manib. ex-

tensis ad cæ-
 lū precemur.

Apul. lib. de
 mun.

d Dii, quos
 intuentur, ju-
 vant faventes.

e Precamur
 scilicet. Ellip-
 sis seu aposio-
 pesis patheti-
 ca.

* omnia.

f Romanis si-
 nistra toni-
 trua prospera
 erant. Vide

Cic. 2. de Divin. Plutarchum in Romaicis, g Alludit ad Græcorum ap-

pellationem, qui huiusmodi stellas, αἰεὲς Ἀγέοντες appellant; Pli-

nius stellarum discursum, h In 1. Georg. Flammæ tractus appellavit.

i Victus firmato augurio, ab animi obstinatione remittens, manusque

dans, * aras. k A Diis generalia quæ petebantur, hæc erant, ut servarent,

ut faverent, ut ferrent opem. l In potestate vestra, in vestro ar-

bitrio.

Q

Dixerat

*Dixerat ille: & iam per mœnia clarior ignis
Auditur, propiusq; æstus incendia volvunt.*

• Quando i-
gitur te cede-
re dicis, &
jam flamma
propinquat.
Exemplum
pietatis in pa-
rentes.

* Ille.

• Procul ob-
servet, ut se-
quatur ex in-
tervallo.

c το πο ρε α φ ι α
faciens ad e-

videntiam & ornatum narrationis,

a Ergo age care pater, cervici imponere nostra:

Ipse subibo humeris, nec me labor * iste gravabit:

Quò res cunque cadent, unū & cōmune periculum.

Vna salus ambobus erit. mihi parvus Iulus.

Sit comes, & b longè servet vestigia coniux.

Vos famuli, quæ dicam, animis advertite vestris.

c Est urbe egressis tumultus, templumq; vetustum

Deserte Cereris, iuxtaque antiqua cupressus,

Religione patrum multos servata per annos.

Hanc d ex diverso sedem veniemus in * unam.

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates,

Me, bello è tanto digressum & cadere centi,

d Diversis itineribus, * unum, manu-

ser. & Donatus.

Asireta

a Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Hæc fatus, latos humeros, subiectaque colla
Veste super, fulvique insternor pelle leonis :

b Succedoque oneri, dextra se parvus Iulus
Implicuit, **c** sequiturq, patrem non passibus equis.
Ponè subit coniux, **d** ferimur per opaca locorum:

Et me, e quem dudum non ulla iniecta movebant
Tela neque adverso glomerati ex agmine Grai :

Nunc omnes terrent aura, sonus **f** excitat omnis
Suspensum, **e** pariter comitiq, onerique timentem.

Iamque propinquabam portis, omnemque videbar
Evasisse viam, subito cum creber ad aures

Visus adesse pedum sonitus, genitorq, per umbram
Prospiciens, Nate, exclamat, fuge nate: propinquāt;

Ardenteis clypeos atque æramicantia cerno.

g Hic mihi, nescio quod trepido malè nunc è amicū
Confusam eripuit mentem, nanq, a via cursu

Dum sequor, **e** nota excedo regione viarum:

Heu misero coniux fatōne erepta Creusa

Substitit, h erravitne via, seu lassaresedit,

Incertum: nec post oculis est reddita nostris.

Nec prius amissam respexi, **i** animumq, reflexi,

Quam tumulum antiquæ Cereris, sedemq, sacratā

Venimus, hīc demum collectis omnibus una

Defuit, **e** **k** comites, natumq, virumq, fefellit.

l Quē non incusavi amens hominumq, deorumq,

cesseram nota regione viarum. **i** Cogitatione de uxora: vel, in mentem
venit oculos reflectere. **k** Spem fefellit comitum & nati viriq; : vel ocu-

los fugit comitum, **l** πῶς ὅτι.

a Religio e-
nim erat non
nisi lotis ma-
nibus sacra
facere, vel at-
tingere. Ma-
crob. lib. 3.

cap. 1. Home.

χεοσι δ' α-

ρίπλοισι Διὶ

λείβειν αἰθο-

πα ὄνον α-

ζομας.

b Subeo hu-

meris.

c Decorum.

d Pathos à

causa.

e Fortis viri

est non perti-

mescere: pii.

pertimescere

propter suo-

rum pericu-

lum.

f Consternat,

sollicitat.

g Amovet su-

spicionem de-

fertæ conju-

gis.

h Quod ex-

Ant

a Exemplum
amoris con-
jugalis.

b Certum est,
constitutum
est.

c Oculis cir-
cumspicio.

* animo. si-
mul, manu-
scriptum.

* Inde domū
si forte Sensus
est: Inde refe-

ro me domū,

visurus num
forte eo pedē
illa retulisset.

* Procedo: &
Priami, ma-
nuser.

d Asylum lo-
cus est quo

quisq; se tutō
potest recipe-

re: hinc enim
neminem ex-

trahere licet,

neq; depræ-
dari, à verbo

σύρω. id est,
traho: vel

συλάω
id est, prædor.

Aut quid in eversa vidi crudelius urbe?

Ascanium, Anchisenq; patrē, Teucro:que penates

Commendo socijs, & curva valle recondo.

a *Ipse urbem repeto, & cingor fulgentibus armis.*

b *Stat casus renovare omneis, omneq; reverti*

Per Troiam & rursus caput obiectare periclis.

Principio muros, obscuraque limina porta,

Quā gressum extuleram, repeto: & vestigia retrō

Observata sequor per noctem, & c lumine lustro.

*Horror ubiq; * animos. simul ipsa silentia terrent.*

* *Inde domum, si forte pedem, si forte tulisset,*

Me refero. irruerant Danai, & tectum omne tene-

Illicet ignis edax summa ad fastigia vento [bant.

Volvitur: exuperant flamma, furit aestus ad auras.

* *Procedo ad Priami sedes, arcemque reviso.*

Et iam porticibus vacuis, Iunonis d asylo,

Custodes lecti Phœnix, & dirus Ulysses,

Prædam asservabant: huc undique Troia gaza

Incensis erepta adytis, mensæque deorum,

Crateresque auro solidi, captivæque vestis

Congeritur: pueri & pavida longo ordine matres,

Stant circum.

Ausus quinetiam voces iactare per umbram

Implevi clamore vias, mæstusque Creusam

Nequicq; ingeminans, iterumq; iterumq; vocavi.

Quærenti, & tectis urbis sine fine e furenti,

f *Infelix simulacrum, atque ipsius umbra Creusa*

e *Furentis instar vociferanti. f Pathos ex habitu personæ.*

Visa

Visa mihi ante oculos, & nota a maior imago.

Obstupui, steteruntq; comae, & vox faucibus haesit.

** Tum sic affari, & curas his demere dictis :*

Quid tantum in sano iuvat indulgere labori,*

O dulcis coniux? non haec sine numine diuum

Eveniunt, nec te hinc comitem asportare Creusa*

** Tunc manuscriptum. * dolori, manuscriptum. * Manuscriptum: comitem hinc portare Creusam. Sed vera lectio est: nec te comitem hinc asportare Creusam, quam habeant veteres quidam libri & Servius, ut sit Ionicus in quinta regione loco daetyli.*

*Fas: * haud ille finit superi regnator Olympi.*

Longa tibi exilia, & vastum maris aequor arandum,

Ad terram Hesperiam venies, ubi b Lydius, arva

*Inter opima virum, * leni fluit c agmine Tybris:*

Illic res laeta, regnumque, & regia coniux

Parta tibi, lacrymas dilectae pelle Creusa.

Non ego Myrmidonem sedes Dolopumue superbas

Aspiciam, aut Graeis servitum matribus ibo,

Dardanis, & divae Veneris nurus:

Sed me magna d deum genitrix his detinet oris.

Iamque vale, & nati serva communis amorem.

Hec ubi dicta dedit, lacrymantem, & multa volentem

Dicere, deseruit, et tennesque recessit in auras.

Ter conatus ibi collo dare brachia circum,

Ter frustra comprehensa manus effudit imago;

Par levibus ventis, volucrique simillima somno.

Sic demum socios consumta nocte reviso.

Atque hic ingentem comitum affluxisse novorum

Invenio admirans numerum; matresq; virosq;

Colle-

a Quippe non mortalis amplius, sed dea. Credebant autem deos majores habitu corporis, quam humano.

** aut, manuscriptum.*

b Tuscus.

** lato.*

c Impetu, actu vel motu: ab agendo.

d Mortuam esse Creusam innuit & sepultam terra detineri; quam hic magnam deum matrem vocat; alias Ops & Cybele dicitur.

e Spiritus descriptio. Vide Fir. lib. de divino premio

cap. 20:

Ad exilium *Collectam a exilio pubem, miserabile vulgus;*
ἀντὶ τῆς ἁλώσεως. Undiq₃ convenere, animis, opibusq₃ parati,
 6 Jaga seu pro- *In quascunq₃ velim pelago deducere terras.*
 montoria Idæ *Iamq₃ Brugis summa surgebat Lucifer Idæ,*
 montis sunt *Ducebatq₃ diem: Danaiq₃ obsessa tenebant*
 quatuor, quo *Limina portarum: nec spes copis ulla dabatur.*
 rum nomina *Cessi, & sublato montem genitore petivi.*
 vide apud Cæ- *cap. 29. 6 Opis ferendæ urbi: servandæ urbis.*
 lium libro 13.

FINIS LIBRI II.

ÆNEIDOS.

AD.

ADVMBRATIO LIBRI III. ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA- RONIS ÆNEI- DOS

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTVM.

Everſa Troia, Æneas collectis ſuorum reliquiis, quæ
cædi flammisq; ſupererant, parataq; apud Antan-
drum viginti navium claſſe, primum in Thraciam
deſertur: ubi cum futuræ urbis fundamenta po-
neret, territus Polydori à Polymneſtore caſi pro-
digiis, Delum petit: conſultoq; ibi Apollinis ora-
culo, cū antiquam gentis ſuæ matrem, (hoc eſt,
primam originis ſuæ terram) repetendam didi-
ciſſet, falſa Anchisæ patris interpretatione addu-
ctus, Cretam contendit. Verū cū ibi quoque
poſitis jam mœnibus, graviffima peſte exagitare-
tur, in ſomnis monitus à diis penatibus, relicta
Creta Italiam petit. Ibi ſubita oborta tempeſta-
te, primum ad Strophades inſulas apulſus ab Har-
pyiis infeſtatur: mox Actium delatus, in hono-
rem Apollinis ludos celebrat. Inde Corcyram
prætervectus, Epirum tenet: quæ id temporis
Heleno Priami filio parebat, cui poſt Pyrrhi cæ-
dem Andromache in coniugium ceſſerat, Hele-
nus Æneam hoſpitio excipit, omniq; humanitatis
genere complectitur: imminentiumq; terra ma-
riq; periculorum certioſem facit. Æneas, relicta
Epiro, Tarentum, primamq; Italiæ oram præter-
vectus, ad eam Siciliæ partem, quæ Ætnæ monti
adiacet, appellitur. Ibi Achemenidem ab Ulyſſe
in Cyclopiſ antro deſertum, ſupplicem recipit:
edoctus.

edoctusque ab eo de Cyclosum feritate, inde anchoras solvit: memorq; præceptorum Heleni, vitæ Charybdis & Scyllæ periculis; Sicilia littora longo circuitu circumvectus, tandem Drepanum advehitur: ubi Anchises tum lenio, tum longæ navigationis jactatione fatigatus, fati concedit. Inde Italiam petiturus, immissa ab Æolo subita tempestate, in Africam ejicitur, quam partem libro primo persequitur.

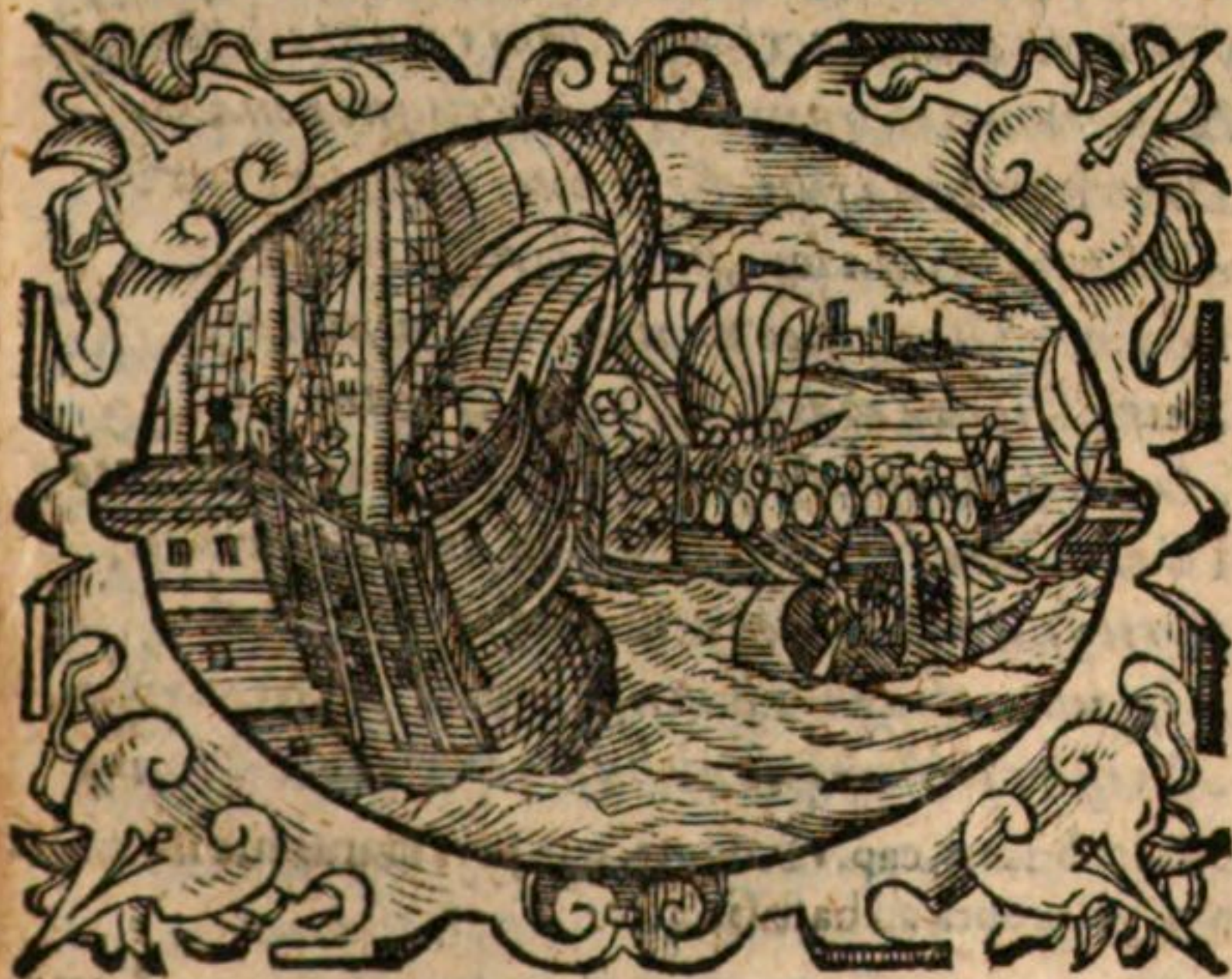
ALIVD ARGVMENTVM Juliani.

*Post casum Troia fabricata classe superstes
Vela dat Æneas: urbemq; in littore * Thracum.
Mox aliam pulsus Cretais condit in oris.
Cedit & hinc, Helenumq; videt, præceptaq; * sumit.
* Ætneum Cyclops fugit, sepelitq; parentem.*

* Thraces.

* discit.

* Et cæcum.

• Regnū Phry-
giæ in Asia.

* cadit atque.

• Neptuni fa-
bricate manu.

lib. 9. Vide &

Victor. lib. 34.
cap. 11.

* diversas.

• Paramus.

• Promonto-
riis, quæ paulò

ante juga ap-
pellavit.

• Colligimus.

f Navigare

quocunq; fata
vellent.

• cum, m. scr.

g Noranda.

hic mirabte-

vitæ: de qua

Macrobi. li. 5.

cap. 1.

• Fortunati

fuius, flo-

ruimus.

• Propter Æ-

nos opidum,

cuius incolæ

Æneadæ dicti

ab Ænea.

• Opimum.

• Myrtea

Postquam a res Asia Priamig, evertere gen-
tem

Immeritam visum superis, * ceciditque su-
perbum

Ilium, & omnis humo fumat • Neptunia Troia:

Diversa exilia, & * desertas querere terras

Auguriis agimur divūm: classemq, sub ipsa

Antandro, & Phrygiæ c molimur d montibus Ida,

Incerti quò fata ferant, ubi sistere detur:

e Contrahimusq, viros, vix prima incederat æstas,

Et pater Anchises f dare fatis vela iubebat.

Littora * tum patriæ lacrymans, portusq, relinquo.

Et g campos, ubi Troia fuit. feror exul in altum

Cum sociis, natoque, penatibus, & magnis diis.

Terra procul vastis colitur Mavortia campis,

(Thraces arant) acri quondam regnata Lycurgo:

Hospitium antiquum Troiæ, sociisque penates,

Dum h fortuna fuit. feror huc, & litore curvo

Mænia prima loco, fati ingressus iniquis:

i Æneadasque meo nomen de nomine fingo.

Sacra Dionææ matri, divisque ferebam

Auspicius ceptorum operum: superoq, k nitentē

l Cælicolū regi mactabam in litore taurum.

Forte fuit iuxta tumulus, quo cornea summo

Virgulta, & densis hastilibus horrida m myrtus.

Accessi, viridemque ab humo convellere sylvam

l Macrobi. lib. 3, cap. 10. docet, cur Jovi taurus hic immole-

tur, m Myrtea virgulta apta ad hastilia.

Conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras:
 a Horrendum: & dictu video mirabile monstrum,
 Nam, quæ prima solo ruptis radicibus arbor
 Vellitur, huic atro * liquuntur sanguine gutta,
 Et terram tabo maculant. b mihi frigidus horror
 Membra quatit, gelidusq; coit formidine sanguis.
 Rursus & alterius lentum convellere vimen
 Insequor, & causas penitus tentare latenteis:
 * Ater & alterius sequitur de cortice sanguis,
 Multa movēs animo, nymphas venerabar agrestes,
 c Gradivumq; patrem, d Geticis q; præsidet arvis,
 Rurē secundarent e visus, omenque levarent.
 * Tertia sed postquam maiore hastilia * nixu
 Aggredior, gentibusq; adversa obluor arena:
 (Eloquar, an sileam?) gemitus lacrymabilis imo
 Auditur tumulto, & vox reddita fertur ad aures:
 f Quid miserum Aenea laceras? iam parce sepulto
 Parce pias scelerare manus. non me tibi Troia
 Externunt guttulit: aut cruor hic de stipite manat.
 Heu fuge h. crudeles terras, fuge litus avarum.
 Nam Polidorus ego: hic confixum ferrea texit
 Telorum seges, & iaculis increvit acutis.
 Tum vero ancipiti mentem formidine pressus
 Obstupui, & steteruntq; comæ, & vox faucibus hæsit.
 Hunc Polydorum auri quandā cum pondere magno
 Infelix Priamus furtim mandarat alendum
 i Threicio regi: cum iam diffideret armis
 b Hominis crudelis & avari. i Revivuit. k Vide Aristot. Sect. 8. probl. 8.
 10. & 11. l Polymestori, Vide Hecub. Eurip.

a Prodigium
 horrendum.
 * liquuntur
 manuscriptū.
 b Natura ti-
 moris.
 * Alter, ma-
 nuscriptum.
 c Martem.
 d Thraciæ ar-
 vis, cuius par-
 tem olim te-
 nuerunt Getæ.
 e Prodigium.
 Mos autem o-
 randi apud
 poetar, ut Dii
 secudent.
 Idem lib. 7.
 Dii nostra in-
 cepra secun-
 dent.
 * Tertio, Cha-
 ris.
 * nisu, manu-
 scriptum, &
 Giphani.
 f Conquestus
 de sepulcro
 Polydori.
 g Educavit.
 Pontanus in
 Actio.

a Accisæ. *Dardania, cingique urbem obsidione videret.*
b Fortunas & imperium Græcorum. *Ille ut opes a fratre Teucrûm, & fortuna recessit,*
c Jura cognationis & hospitii violat. *b Res Agamemnonias, victriciaque arma secutus,*
d Epiphone- ma per interrogationē, quæ convenit ad admirationē. *c Fas omne abrumpit: Polydorû obtruncat, & aurû Ut potitur. d QUID non mortalia pectora cogis*
e Scelerata pro regis scelerati. *Auri sacra fumes! postquam pavor ossa reliquit,*
Delectos populi ad proceres, primumque parentem
Monstra deûm refero: & quæ sit sententia, posco.
Om nibus idem animus, e scelerata excedere terra,
Linguere pollutum hospitium, & f dare classibus
Austros.
f *g Ergo instauramus Polydore funus, & ingens*
g Mos expian- *Aggeritur tumulo tellus: stant manibus ara,*
dorum maniû Ceruleis mæstæ vittis, atraque cupresso:
qui non elati Et circum Iliades crimen de more soluta.
funt legitimo Inferimus tepido spumantia h cymbia lacte,
funere. Sanguinis & sacri pateras: animamque sepulcro
h De Cymbiis & aliis poculo. *Condimus, & magna supremum voce ciemus.*
ru generibus. Inde ubi i prima fides pelago, placataque venti
Vide Macrob. Dant maria, & lenis crepitans vocat Auster in al-
lib. 5. cap. 21. Deducunt socii naveis, & littora complent, (tum:
i Tranquilli- *Provehimur portu, terræque, urbesque k recedunt.*
tas cœli ac maris. l Sacra mari colitur medio gratissima tellus
k Solventibus *Nereidum matri,* & Neptuno Aegeo:*
recedere vidē- Quam pius Arcitenens, oras & littora circum
tur: quod ali- Errantem, Mycone celsa, Gyraroque revinxit,*
qui propter immoderatam rei, quæ cernitur, distantiam fieri putant. l Deli catagra-
*phe, de qua Plin. lib. 4. cap. 12. * Neptuno Egæo, Alii Neptuno Egæo.*
m Gyaro celsa, Myconeque, lib. antiq.

Immo-

a Immotamq³ colidedit, & contemnere ventos,
Huc feror: hac fessos turo placidissima portu
Accipit: egressi veneramur Apollinis urbem.
Rex *b* Anius, rex idem hominū, Phœbiq³ sacerdos,
Vittæ & sacra redimitus tempora lauro
Occurrit: veterem Anchisen * agnoscit amicum.
Iungimus c hospitio dextra, & tecta subimus.
Templa dei *d* saxo * venerabar structa vetusto:
Da propriam e Thymbrae domū. da mœnia fessis,
Et genus, & mansuram urbem: serva altera Troia
Pergama, reliquias Danaūm atq³ immittis Achilli.
Quem sequimur? quōve ire iubes? ubi ponere sedes?
Da pater f augurium, atq³ animis illabere nostris.
Vix ea fatus eram: tremere omnia visa repente,
*Limina*q³, laurusq³ dei: totusq³ moveri
Mons circum. & mugire adytis g cortina reclusis.
Submissi h petimus terram, & vox fertur ad aures:
Dardanida i duri, que vos à stirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos ubere leto
Accipiet reduces: k antiquam exquirite matrem.
Hic domus Aeneae cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.

Hæc Phœbus: mistoque ingens exorta tumultu
Letitia, & cuncti, quæ sint ea mœnia, querunt:
 tripodis æneum, quod & τῷ πεζῷ dicitur, à similitudine laminæ illius
 cum mensæ figura, Polluci ὄλμ. & est, hoc loco pro ipso tripode poni-
 tur, ut sit sensus, tripus antro recluso oraculum edebat. *b* inclinatione in
 terram. Propert. Nunc o Bacche tuis humiles advolvimur aris. i Labo-
 riosi. k primam Trojanæ gentis originem repetite, hoc est, Italiam, unde
 Dardanus ortus in Troadem comigravit.

a Cum ante
 Latonæ partū
 undis fluctua-
 ret, & ventis
 agiraretur.

b De hoc A-
 nio vide Cæl.
 lib. 7. cap. 15.
 antiq. lect.

* agnovit, ma-
 nuscriptum.

e Hospitij ju-
 re.

d De hoc saxo,
 vide Macro-
 lib. 3. cap. 6.

* veneramur,
 manuscr.

e Apollionem
 Thymbræum
 appellat à

monte Thym-
 bræo, qui est
 in agro Tro-
 jano. Festus.
 f Oraculum,

κατὰ τὴν ὄλμην
 καὶ.

g Operculum

* Jubeatve. *Quò Phœbus vocet erranteis, * iubeatque reverti.*
 a Historias ve- *Tum genitor, veterū avolvens monimenta virorū,*
 teres recolens. *Audite ô procures, ait, & b spes discite vestras.*
 b Quid vobis *Creta Iovis magni medio iacet insula ponto:*
 sperandum sit: *Mons Ideus ubi, & gentis cunabula nostre.*
 sibi n. jam eta- *Centū urbeis habitant magnas, uberrima regna.*
 tem actam *Maximus unde pater (si ritè audita recordor)*
 sciebat. *Teucrus Rhoetheas primū est advectus * ad aras,*
 a Inde *Optavitq, locum regno. nondum Ilium, & arces*
 polis dicta est, *Pergamee steterant: habitabant vallibus imis.*
 Strab. lib. 10. *Elegit: ut: Hinc * mater cultrix Cybele, Corybantiaque ara,*
 * in, manuscr. *Ideumque nemus. e hinc fida silentia sacris:*
 d Elegit: ut: *Et iuncti currum f domine subiēre leones.*
 Pars optare *Ergo agite, &, divūm ducunt quā iussa, sequamur:*
 locum tecto, *Placemus ventos, & * Gnosia regna petamus.*
 lib. 1. *Nec longo distant cursu: modò Iuppiter adsit,*
 * matris cul- *Tertia lux classē Cretæis sistet in oris.*
 trix Cybeles. *Sic fatus, meritos aris * mactavit honores:*
 al. mater cul- *Taurum Neptuno, taurum tibi pulcer Apollo:*
 trix Cybeli. al. *Nigram Hyemi pecudem. Zephyris felicibus albā.*
 matris cultri *Fama volat, pulsum regnis cessisse paternis*
 Cybeles. Cy- *Idomeneā ducem, desertaque littora Creta,*
 bele arotundi- *Hoste vacare domos, sedesque astare relictas.*
 gate dicta ter- *legi mysteria*
 ram significat. *volebant. Lu-*
 cill. lib. 26. apud Non. *f Matris Deūm, quæ cognomen hoc suum ac pro-*
 prium fecerat. ** Gnosia: manuscriptum. Et ita Ursinus scribendum*
 censet. Aldus Cnosia habet. Gnosos urbs Cretæ insignis, ** mactabat.*
 g Homeri versum expressit, de quo Gell. lib. 13. cap. 25. Macrobi. 1. 3. c. 10.
 b Occasione vacantis regni Cretici prolata, verisimiliorem narrationem
 reddit.

Linquimus a Ortygie portus, pelagoque volamus;
b Bacchatamq; iugis Naxon, viridemq; Donyfam,
Olearon, niveamque Paron, sparsasque per aquor
** Cycladas, & crebris legimus freta * concita terris,*
c Nauticus exoritur vario certamine clamor:
Hortantur socii, Cretam, proavosque petamus.
Prosequitur surgens à puppi ventus euntes:
Et tandem antiquis Curetum allabimur oris.
(Et saepe Hesperiam, saepe Italæ regna vocare)
Ergo avidus muros optata melior urbis,
*Pergameamq; voco: * & letam cognomine gentem*
** Cyclades, m. scr. * Consita remis, Pontanus in Aëtio, c Celeusma, * &*
non habet manuscr.

a Deli. sic dictæ
b πρὸ τῆς ὀρ-
c τυγῆ.
 hoc est, co-
 turnice, in
 quam Asteris
 soror Latonæ
 conversa fin-
 gitur.
d Propter Or-
 gia Liberi Pa-
 tris in ea cele-
 brata.

Hortor d amare focos, arcemq; attonere tectis,
Iamque fere sicco subducta littore puppes:
brare, sine quibus nihil novi operis aggrediebatur antiquitas,

d Domos cō-
 struere: vel sa-
 crificia cele-

† pestis de-
scriptio.

† Annus indi-
catur lunaris,
sive tempus
ortus canicu-
lx.

† Arebantq;
manuscr.

† Erroris scili-
cet, cujus cul-
pam sustine-
bat Anchises,
non rectè in-
terpretato
oraculo.

† Tentari, ma-
nuscr.

† Trojani, de
quibus Macr.
lib. 3. cap. 4.

† Infomnis,
manuscr.

† Vide Cæliū
antiq. lect.

lib. 20. cap. 7.

† Infestas autē
fenestras dicit
ædibus inter-
positas: vel

Luna inserta,
ut sit

† αἰμάνη.

† Tuum imperium,
classe tuam, g
Professionis itineris laborem ne
desere.

Connubiis, arvisque novis operata iuventus:

Iura, domosq; dabā: a subito cū tabida membris:

Corrupto cæli tractu miserandaq; venit

Arboribusq; satisq; lues, & lethifer b annus.

Linguebat dulcis animas, aut agra trahebant

Corpora. tum steriles exurere Sirius agros:

† Arebant herba, & victum seges agra negabat.

Rursus ad oraculum Ortygiæ, Phœbumq; remenso

Hortatur pater ire mari, cū veniamq; precari:

Quem fessis finem rebus ferat, unde laborum

† Tentare auxilium iubeat, quò vertere cursus.

Nox erat, & terris animalia somnus habebat.

Effigies sacre divūm, d Phrygiique penates,

Quos mecum à Troia, medysq; ex ignibus urbis

Extuleram visi ante oculos astare iacentis

† In somnis, multo manifesti lumine, quā se

Plena c per insertas fundebat luna fenestras.

Tum sic affari, & curas his demere dictis:

Quod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est.

Hic canit: & tua nos en ultro ad limina mittit.

Nos te, Dardania incensa, t tuaq; arma secuti:

Nos tumidum sub te permensi classibus æquor:

Idem venturos tollemus in astra nepotes,

Imperiumque urbi dabimus: tu mœnia magnis

Magna para, longumq; g fuga ne linque laborem,

Mutande sedes: non hæc tibi littora suasit

Delius, aut Cretæ iussit considerare Apollo.

† Tuum imperium, classe tuam, g Professionis itineris laborem ne
desere.

Est

*Est locus, Hesperiam a Gray cognomine dicunt:
Terra antiqua, potens armis, atque ubere gleba.
Oenotri coluere viri: nunc fama, minores
Italiam dixisse, ducis de nomine gentem.*

*He nobis propria sedes, hinc Dardanus ortus,
b Iasiusq; pater, genus à quo principe nostrum,
Surge age, & hac letus longævo dicta parenti
Hand dubitanda refer. Coritum, terrasq; * require
Ausonias; Diæ ea negat tibi Iuppiter arva.*

*Talibus attonitus visis, ac voce deorum,
(Nec sopor illud erat, sed coram agnoscere vultus,
Velatasq; comas, præsentiaque ora videbar:
c Tum gelitus toto manabat corpore sudor)
Corripio è stratis corpus, tendoque supinas
Ad cælum cum voce manus: & munera a libo
d Intemerata focis, perfecto lætus e honore
Anchisen facio certum, remque ordine pando.*

*Agnovit prolem ambiguum, f geminosq; parentis
Seque novo veterum deceptum errore locorum.*

*Tum memorat: Nate Iliacis exercite fatis,
* Sola mihi tales casus Cassandra canebat. (stro.*

*(Nunc repeto hæc generi g porciendere debita no-
Sed quis ad Hesperia venturos littora Teucros
Crederet? aut quem tum vates Cassandra * moneret?
Cedamus Phœbo, & moniti meliora sequamur.*

*Sic ait: & cuncti dictis paremus ovantes.
h Hanc quoque deserimus sedem, paucisq; relictis*

*incipibus genus Trojanum duplex, quæ proles est ambigua, extitit. * Sæpe.
g Porciendi, enallage generis, * moneret. b Sicut Trojam & Thraciam,*

a Ab Hespero rege Hispaniæ. Vide Apollonii interpretē lib. 3.

b Iasius hic frater fuit Dardani Coriti ex Electra filius, quem cum occidisset, primum in Cretam, ac deinde in Phrygiam pervenit Dardanus.

* requirat, m. scr.

c Sudoris frigidi rationem, vide apud Cælium lib. 6. cap. 5.

d Rite perfecta, legitima ratione oblata.

e Sacrificio, qui est honor deorum.

f Dardanum & Teucrum, à quibus p. in-

a Navis periphraſis.

b Ex Odyſſ.

lib. 12. Vide

Macrobian. lib. 5.

cap. 3. & 6.

c Tempeſtatis deſcriptio.

d Lucret. lib. 2.

Nunc hinc,

nunc illinc

abruptis nu-

bibus ignes,

quod etiam

annotavit

Macr. Sat. 6.

cap. 1.

e Excuffi cur-

ſu, averſi tem-

peſtate à pro-

poſito itinere.

f Oſtendere.

g Strophatum

& Harpyarum

fabulam latius

exequitur A-

pollonius lib.

1. Argon. Vide

Macrobian. li. 5.

cap. 2. & Cæ-

liū Rhod. an-

tiq. lect. lib.

29. cap. 27.

h Phineci regis

Arcadiæ. i

Sordium effuſio,

alvi reſtrimenta,

quam

Lucret. Proluviem

alvi dixit, quod

veteribus erat

proluvium. k

Ungues

καμψώνυχες.

Vela damus, vaſtūq; a cava trabe currimus æquor.

b Poſtq̃ altū tenere rates, nec iam amplius ulla

Apparent terra: cælum undiq; & undique pontus:

Tum mihi cæruleus ſupra caput aſtitit imber,

Noctē hyemēq; ferens: & inhorruit unda tenebris.

c Continuo venti voluunt mare, magnaq; ſurgunt.

Æquora: diſperſi iactamus gurgite vaſto.

Involuere diem nimbi, & nox humida cælum

Abſtulit: ingeminant d abruptis nubibus ignes.

Excitimur curſu, & cæcis erramus in undis.

Ipe diem noctemq; negat diſcernere cælo,

Nec meminisse via media Palinurus in unda.

Treis adeo incertos cæca caligine ſoles

e Erramus pelago, totidem ſine ſidere noctes.

Quarto terra die primum ſe attollere tandem

Viſa: ſaperire procul montes, ac volvere fumum.

Vela cadunt, remis inſurgimus: haud mora, nautæ

Adnixi torquent ſpumas, & cæcula verrunt.

g Strophatum ex undis g Strophadū me littora primum

Accipiunt. Strophades Graio ſtant nomine dictæ

Insula Ionio in magno: quas dira Celeno,

Harpyieque colunt aliæ: h Phinicia poſtquam

Clausa domus, menſaq; metu liquere priores,

Tristiſtius haud illis monſtrum, nec ſevior ulla

Peſtis, & ira deū Stygiis ſeſe exulit undis.

Virginei volucrum vultus, fœdiſſima ventris

i Proluvies, k uncaq; manus, & pallida ſemper

h Phineci regis Arcadiæ. i Sordium effuſio,

alvi reſtrimenta, quam

Lucret. Proluviem alvi dixit, quod

veteribus erat proluvium. k Ungues

καμψώνυχες.

Ora

Ora fame.

Huc ubi delati portus intravimus: ecce

Lætæ bouum passim campis armenta videmus,

a Caprigenumq; pecus, nullo custode, per * herbã.

Irruimus ferro, & divos ipsumq; vocamus

In * prædam partemq; Iovem. * tunc littore curvo

Extruimusq; toros, dapibusq; epulamur opimis.

At * subitæ horrifico lapsu de montibus adsunt

Harpyiæ, & magnis quatiunt * clangoribus alas:

Diripiuntq; dapes, contactuq; omnia fœdant

Immundo: tum vox tetrum dira inter odorem.

Rursum in secessu longo, sub rupe cavata,

b Arboribus clausi circû atq; horrentibus umbris,

Instruimus mensas, arisque reponimus ignem.

Rursum ex diverso cœli, cecisq; latebris,

Turba sonans prædam pedibus c circûvolat uncis:

Polluit ore dapes, sociis tunc d arma capeſſant

Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Haud secus ac iussi faciunt, e lectosq; per herbam

Disponunt enses, & f scuta latentia condunt.

Ergo, ubi * delapsæ sonitum per curva dedere

Littora, g dat signum specula Misenus ab alta

Ære cavo: invadunt socii, & h nova prælia tentât,

Obscœnas pelagi i ferro fœdare volucres.

Sed neque k vim plumis ullam, nec vulnera tergo

Accipiunt: celerique fuga sub sidera lapsæ,

Semesam prædam, & vestigia fœda relinquunt.

f Scuta condendo latere faciunt. * dilapsæ, m. sc. g Classicum canit. h in-
sueta, i Vulnerare, k Vim vulnerum, plumarum levitate ictum eludente.

a Vide Macr.
lib. 6. cap. 5.

* herbas, m. sc.

* partem præ-

damq; m. scr.

hoc est in præ-

dæ partem.

ev dis.

Dabantur au-

tem Jovi præ-

darum deci-

mæ, more Ro-

mano.

* tum, m. scr.

* subito.

* plangoribus.

Arborum &

sylvarum um-

bris.

c Complecti-

tur, furripit, à

vola: unde &

involare est.

d Arma cape-

re milites, ubi

impetus in

hostes facien-

dus erat, jube-

bantur. Liv.

lib. 10.

e Disponunt

& regunt

divo di ev G.

Vna

• Infelicitatis *Una in præcelsa conſedit rupe Celeno,*

nuncia. Hom. *a Infelix vates. * rumpitq; hanc pectore vocem.*

μάντις κα- *Bellum etiam pro cæde bonum, ſtratiſq; iuvencis,*

κῶν.

* rumpitque,
manuſc.

b Laomedontiade, bellumne inferre paratiſ?

*Et patrio * in fonteis Harpyias pellere regno?*

b Per convi- *Accipite ergo animis, atque hæc mea ſigite dicta:*

cium ita ap- *Quæ c Phæbo pater omnipotēs, mihi Phæbus Apollo*

pellat, quaſi *Predixit: vobis Furiarum ego maxima pondo.*

dicat, perfidij. *Italiam curſu petitis, ventisq; vocatiſ:*

Laomedon *Ibitis Italiam, portuſque intrare licebit,*

enim deos pa- *Sed non antè datam c i getis mœnibus urbem,*

cta mercede *Quàm vos dira famæ, noſtræque iniuriæ cadis,*

fraudavit. *Ambefaſ ſubigat malis d abſumere menſaſ.*

* Harpyiaſ in-
fontes, m. ſcr.

*e Gradatio. Vide & Macrobi. lib. 5. cap. ult. d Unde in VII. Heuſ etiam
menſaſ conſumimus, utrobique orbiculoſ paniceoſ intelligens.*

Dixit,

Dixit, & in sylvam pennis ablata refugit.

At sociis subita gelidus formidine sanguis

* Deriguit; cecidere animi: nec iam amplius armis, & precibus: quæ Græcis communi vocabulo sunt

Sive deæ, seu sint diræ obscænaque volucres.

* Et pater Anchises passis de littore palmis,

Numina magna vocat, meritosq; indicit honores.

Dii prohibete minas, dii talem avertice casum,

Et b placidi servate pios, tum littore funem

Diripere, excussosque iubet laxare crudentes.

Tendunt vela Noti: fugimus spumantibus undis,

Quæ cursum ventusque gubernatorque vocabant.

Iam * medio apparet fluctu nemorosæ Zacynthos,

Dulichiumque, Sameque, & Neritos ardua saxis:

c Effugimus * Ithacæ scopulos, Laertia regna:

Et terram altricem sevi execramur Ulyssis.

Mox & Leucate nimbo sacacumina montis,

Et formidatus nautis aperitur f Apollo.

Hunc petimus fessi, & parvæ succedimus urbi.

Anchora de prora iacitur, stant littore puppes.

Ergo insperata tandem tellure potiti,

Lustramurque Iovi, votisque incendimus aras,

g Actiaque Iliacis celebramus litora ludis.

Exercent patrias oleo labente palastras

sis parebant. e Celeriter transimus. * scopulos Ithacæ, manus r ptum.

sed minus rectè f Templum Apollinis Actiaci, cui & Leucates promon-

torium sacrum erat. g Alludit ad ludos Actiacos, institutos ab Augusto

Cæsare, devicto Antonio ad Actium, in honorem Apollinis,

Nudati

a Annum ma-
 gnum dixit
 comparatione
 lunaris anni,
 Macrobi. de
 somn. Scip.
 lib. 2. cap. II.
 b Ellipsis usi-
 tata huiusmo-
 di inscriptio-
 nibus. Æschin.
 αἰθλωμένοι δὲ τοῖς
 μὴ δυνάμενοι
 βαίνειν.
 * Portum, m.
 script.
 c Buthrotum;
 ut supra; Ur-
 bem Patavi.
 * accedimus,
 manuscriptū.
 d Troiano, He-
 ctoris fratri:
 Uxor n. viri
 domicilium
 sequitur. Alio
 qui Androma-
 che Thebana
 erat, ex Thebis
 Ciliciis, quæ &
 Hypoplaciæ, oriunda. e Anniversarias. * cum, m. scr. f Qui nomine tan-
 tum referret Simoënta Troadis fluvium. Vide Victor. l. 5. c. 3. u. l. g Ce-
 notaphium, hoc est, sepulcrum cadavere vacuum. h Unam scilicet mari-
 to Altyanacti. Turneb. putat manibus honoratorum virorum duas aras
 consecrari moris fuisse,

Nudati socii: iuvat evasisse tot urbes
 Argolicas, mediosque fugam tenuisse per hostes.
 Interea a magnum sol circumvolvitur annum:
 Et glacialis hyems Aquilonibus asperat undas.
 Ere cavo clypeum, magni gestamen Abantis,
 Postibus adversis figo, & rem carmine signo:
 b Aneas hæc de Danaïs victoribus arma.
 Linqueretum * portus iubeo, & considerare transtris.
 Certatim socii feriunt mare, & æquora verrunt.
 Protinus ærias Pheacum abscondimus arces
 Littoraque Epeiri legimus: portuque subimus
 Chaonio, & celsam c Buthroti * ascendimus urbem.
 Hic incredibilis rerum fama occupat aures,
 Priamiden Helenum Graias regnare per urbes,
 Coniugio Aeacidae Pyrrhi, sceptrisque potitum,
 Et d patrio Andromachen iterum cessisse marito:
 Obstupui: miroque incensum pectus amore
 Compellare virum, & casus cognoscere tantos.
 Progredior portu, classes & littora linquens.
 e Solenneis * tum forte dapes, & tristia dona,
 Ante urbem in luco, f falsi Simoëntis ad undam,
 Libabat cineri Andromache, manesque vocabat
 Hectorē ad tumulum: viridi quæcespiteg inanē,
 Et h geminas, causam lacrymis, sacra verat aras.

Ut me conspexit venientem, & Troia circum
 Arma amens vidit, magnis exterrita monstis.
 Dirigit visu in medio; calor ossa reliquit.
 Labitur, & longo vix tandem tempore fatur.
 Verane te facies, verus mihi nuncius affers,
 Nate dea? vivis ne? aut, si lax alma recessit,
 Hector ubi est? dixit: lacrymasq; effudit, & omnem
 Implevit clamore locum. vix pauca a furenti
 Subiicio, & vris turbatus vocibus hisco.
 Vivo equidem, vitamq; extrema per omnia duco.
 Ne dubita: nam vera vides.

c Hen quis te casus deiecitam coninget tanto
 Excipit? aut quæ digna satis fortuna revisit?

d Hectoris Andromache, Pyrrhin' cōnubia servas!
 Deiecit vultum, & demissa voce locuta est.

e Felix una ante alias e Piamēia virgo
 Hostilem ad tumultum Troie sub mœnibus altis
 Iussa mori: quæ sortitus non pertulit illos,
 Nec victoris heri tetigit captiva cubile.

Nos, patria incensa, diversa per equora vectæ
 f Stirpis Achilleæ fastus, iuvenemque superbam
 Servitio * enixe talimus: qui deinde secutus

g Ledæam Hermionem, Lacedæmonisq; hymenæos,
 * Me formulā, famuloq; Heleno trāsmisit habendā.

Ast illum, erepta magno inflāmatu amore
 h scelerum furis agutatus Orestes,
 i cipit incantum, h patriasq; obtruncat ad aras.

Ad aras Apollinis, ad quas pater eius obtruncatus fuerat.

Macrobius, lib. 4 cap. 3.

a Immodice dolenti.

b Singultibus vocem interrumpentibus, pauca eloquor.

c Pathos à dignitate pristinae fortunæ.

d Scilicet uxor. Græca eliphi. Ita in v. Deiphobe, Glauci, scilicet filia.

e Polykena.

f Periphrasis per antonomasian. Vide Quintil. lib. 6. cap. 3.

g Pyrrhi.

* enixe, manuscr. & Fabricius.

h Ledæ nuptiæ ex Helenæ filia.

i Me famulo, famulo iamque, manuscr.

j Pathos à lo

Morte

* Data. Enal- *Morte Neoptolemi, regnorum a reddita cessit*
 lage figuræ. *Pars Heleno: qui Chaonios cognomine campos,*
 * quisnam *Chaoniamque omnem Troiano à Chaone dixit:*
 ignarum, ma- *Pergamaque Iliacamque iugis hanc addidit arcē.*
 nuscript. *Sed tibi qui cursum venti, quæ fata dedere?*
 * Locus ex- *Aut * quis te ignarum nostris deus appulit oris?*
 pressus ex Eu- *b Quid puer Ascanius? superatne, & c vespitur au-*
 rip. Electra. *d Quem tibi iam Troia.* (ra?
 Victor. lib. 2. *Ecquæ* iam puero est amisse cura parentis?*
 c. 19. u. l. *Ecquid in antiquam virtutem animosque viriles,*
 * Imitatione *Et pater Aeneas, & avunculus excitat Hector?*
 Lucretii, apud *Talia fundebat lacrymans, longo: que aiebat*
 quem est, ve- *In cassum fletus: * cum sese à mœnibus heros*
 sci vitalibus *Priamides multis Helenus comitantibus* offert:*
 auris. *Quem tibi jã Agnoscitque suos, letusque ad mœnia ducit:*
 * In nostro, m. *Troia perperit Et* multum lacrymas verba inter singula fundit.*
 scr legitur. *Procedo, & parvam Troiam, simulatq, magnis*
 Quem tibi jã *Pergama, & arentem Xanthi cognomine rivum*
 Troia perperit *Agnosco, e Scæaque amplector limina portæ.*
 fumante Creu- *Nec non & Tencri socia simul urbe fruuntur.*
 sa. Alii Hemi- *Illos porticibus rex f accipiebat in amplis.*
 stichium illud *Aulai in medio libabant pocula Bacchi.*
 ita perficere *Impositis anro dapibus: paterasque tenebant.*
 ausi sunt: ob- *Iamq, dies alterq, dies processit, & auræ*
 sessa est enixa *Vela vocant, tumidoq, inflatur carbasus Austro.*
 Creusa. *His vatem aggredior dictis, ac talia queso:*
 * nam in ma- ** offert. * multas. e Scæam portam κατ' ἐξοχλῶ nominat, quod in ea*
 nuscripto. Et *fuerit sepulcrum Laomedontis, unum ex Troianorum fati. Eo enim in-*
 qua tamen. *tegro Troia capi non poterat. f Convivio accipiebat. Terent. Accipit*
 * cum se à mœ- *hominem nemo melius.*
 nibus, manu- *Troia-*
 script.

a Troiugena, interpres divum, qui numina Phœbi,
 Qui tripodas, Clarii lauros, qui sidera sentis,
 Et volucrum linguas, & præpetis omnia penna;
 Fare age, (namq, bonnem cursum mihi prospera
 Religio, & cuncti sua serunt numine divi (dixit
 Italiam petere, & terras tentare crepostas:
 Sola novum, dictuque nefas Harpyia Celeno
 Prodigium canit, & tristis denunciat iras,
 Obscœnamque famam) quæ prima pericula vito.
 Quis dvesequens, tantos * possim superare labores.
 Hic Helenus, casis primum de more iuvencis,
 Exorat pacem divum: divittasque resolvit
 Sacratæ capitis: meque ad tua limina, Phœbe,
 Ipse manu multo suspensum e numine ducit.
 Atque hæc deinde canit divino ex ore sacerdos:
 Nate dea (nam te maioribus ire per altum
 Auspiciis, manifesta fides: sic fata Deum rex.
 f Sortitur, voluitque vices: is vertitur ordo)
 Pauca tibi * è multis, quò tutior g hospita lustres
 Equora, & Ausonio possis considerare portu,
 Expediam dictis: prohibent nam cetera Parca
 Scire Helenum, farique vetat Saturnia Iuno.
 Principio Italiam, quam tu iam rere propinquã,
 Vicinosque ignare paras invadere portus,
 Longa procul longis via dividit h invia terris.
 e Religione numinis ac veneratione, Metonym. f Disponitvolvendo fa-
 torum vices, atque ordinando. * ex, m. sc. g Vel vicina, vel ipse hospes,
 καὶ ὑπάρχων. b Superatu difficilis, δύσβατος.

a Troiane:
 imitatione
 Lucretii.

* tripodas
 Clarii, lauros,
 Lauro vesce-
 bantur vatici-
 naturi, Tibul:
 Vera cano; sic
 usque sacras
 innoxia lau-
 ros Vescar.

* omnia, im-
 peritè.

* pinna, m. sc.
 b Hypallage,
 pro, omnis re-
 ligio dixit mi-
 hi prosperum
 cursum.

c Remotas,

* possum.

d Vaticinan-
 tũ consuetu-
 dine, ut signi-
 ficaret animo
 curis soluto,
 se ad numen
 accedere.

Flectendus, *Antè & trinacria a lentandus remus in unda,*
 quia navigan- *Et salis Ausoni lustrandum navibus equor,*
 do remi len- *Infernique lacus, b Æeque insula* Circes,*
 tantur, id est, *Quàm tuta possis urbem componere terra,*
 inflectuntur, *Signa tibi d'cam: tu condita mente teneto.*
 incurvantur. *Cum tibi c sollicito secreti ad fluminis undam,*
 b aiáns adie- *Littoreis ingens inventa sub ilicibus sus,*
 ctivè. Homer. *Triginta caputum fetus enixa iacebit,*
 o'd. µ'. *d Alba, solo recubans, albi circum ubera nati:*
 * Circæ, ma- ** Is locus urbis erit, requies ea certa laborum,*
 nuscrip. *Nec tu mensarum morsus horresce futuros.*
 c Anxia de la- *Fata viam invenient, aderitque vocatus Apollo.*
 borum exitu. *e Has autem terras, Italiq, hanc littoris oram,*
 d Albæ origo. *Proxima quæ nostri perfunditur æquoris æstu,*
 * Hic. *Græciam vitandam, Vide Cæl. Rhod, lib. 7, cap. 9,*
 e Docet Italiæ *partem versus*
 partem versus

Effuge: cuncta malis habitantur mœnia Graiis,
Hic & Narici posuerunt mœnia Locri:

Et Salentinos obsedit milite campos

Lycius Idomeneus: hic illa ducis b Melibœi

Parva Philocteta subnix a c Petulia muro,

Quin ubi transmissæ steterint trans æquora classes,

Et positis aris iam vota in littore solves:

Purpureo d velare comas adopertus amictu:

Ne quæ inter sanctos ignes in honore deorum

Hostilis facies occurrat, e & * omnia turbet.

Hunc socium morem sacrorum, hunc ipse teneto:

Hac casti maneat in religione nepotes,

Ast, ubi digressum Sicula te admovent ora

Ventus, & f angusti raceffent claustra Belori:

Leva tibi tellus, & longo leva petantur

Æquora circuitu dextrum fuge litus, & nndas.

g Hæc loca, vi quondam & vasta convulsa ruina,

(Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas)

Dissiluisse ferunt. cum h protinus utraque tellus

Una foret: venit medio vi pontus, & i undis

Hesperium Siculo latus abscidit. arvaque & urbes

Littore diductas, k angusto interluit æstu.

Dextrum Scylla latus, levum implacata Charybdis

Obsidet: atque imo barathri ter gurgite vastos

Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras

continenti promontorium illud 3000. pass. distat. g Digressio in descri-

ptionem Siciliae. b Quum continuè Italia & Sicilia Isthmo coniunctæ

essent. i Hinc Tyrrheno, inde Jonio mari immisso. k Fretum maris Si-

culi.

a Stephanus
Salentinos vocat
gemina-
to l.

b Philoctetes
Melibœensis;
à Melibœa urbe
Thessaliae,
seu, ut alii,
Magneiæ.

c πετλία Lucanorum me-
tropolis Stra-
boni, lib. 6.

d Caput obnu-
be. Operto no-
capite diis sa-
cra fiebant,
excepto Sa-
turn. Macrobi-
lib. i. cap. 10.
Saturn. Fest.
in verbo Sa-
turn. Aurel.
Victor. in Bre-
viario histor.
Rom.

e Sacrificii or-
dinem rumpat.

* Omnia.

f Quia à con-

g Digressio in descri-

h Fretum maris Si-

Odyss. μ. a Erigit alternos, & sidera verberat unda.
 b Primæ corp- At Scyllam cecis cohibet spelunca latebris
 poris partes. Ora exertantem, & naveis in saxa trahentem.
 τὰ πρῶτα. b Prima, hominis facies, & pulcro pectore virgo
 Grecism. Vi- Pube tenus: c postrema, immani corpore* Pristis:
 de Cæl. Rhod. Delphinum caudas utero commissa luporum.
 lib. 14. c. 3. c τὰ ἐξ ἄλλων. Præstat Trinacrii d metas lustrare Pachyni
 * Pistrix, ma- Cessantem, longos & circumflectere cursus:
 nuscr. & ali- Quam semel informem vasto vidisse sub antro
 quot edita. Scyllam, & cæruleis canibus resonantia saxa.
 d Oram & fi- Præterea, si qua est Heleno e prudentia vati,
 nes circum Si qua fides, animum si veris implet Apollo.
 navigare. Unum illud tibi, nate dea, præq, omnibus unum
 e Fabr. ita di- x Prædicā, & repetens iterumq, iterumq, monebo.
 stinguebat: Iunonis f magnæ primū prece numen adora,
 prudentia, va- In noni cane vota libens, dominamque g potentem
 ti. Si qua fides. nuscr. Supplicibus supera* donis. sic denique h victor
 * Prædico, ma- Trinacria fines Italos mittere relicta.
 nuscr. f τῆς μεγάλης. Huc ubi delatus, Cumæam accesseris urbem,
 Vide Macrobi- i Divinosque lacus, & Averna sonantia sylvis,
 Saturn. lib. 3. k Insanam vatem aspicias, quæ rupe sub ima
 cap. 4. g τὴν δὲ θυγα- Fata canit, foliisque notas & nomina mandat.
 τὴν. Quæcunque l in foliis descripsit carmina virgo,
 * votis. Digerit in numerum, atq, antro seclusa relinquit:
 b Voti com- Illa manent immota* locis, neq, ab ordine cedunt.
 pos. i Avernum & Verū eadem verso tenuis cū cardine ventus
 Lucrinum cō- k Divino furore afflatam. Vide Platonis Phædr. l Folia Sibyl-
 secratos, le vaticinia carmine heroico complectebantur, ut est videre apud Lucianum in Alexan, * loci neque, manuscr.

Impulit, & teneras turbavit a ianua frondes.
 Nunquam deinde cavo volitantia prendere saxo,
 Nec b revocare situs, aut iungere carmina curat.
 c Inconsulti abeunt, sedemque odere Sibyllæ.
 Hic tibi ne qua mora fuerint dispendia tanti,
 Quavis increpitent socii, & vi cursus in altum
 Vela vocet, possisque sinus implere secundos)
 Quin adeas vatem, precibusque oracula * poscas
 Ipsa canat vocemque d voluens atque ora resolvat.
 Illa tibi Italiae populos, venturaque bella,
 Et quo quenque modo e fugiasque ferasque laborẽ,
 Expediet, cursusque dabit venerata * secundos.
 Hæc sunt, quæ nostra liceat te voce moneri.
 f Vade age, & ingentẽ factis fer ad æthera Troiam.
 Quæ postquam vates sic ore * effatus amico est,
 Dona dehinc auro gravia, sectoque elephanto
 Imperat ad naves ferri: stipatque carinis
 Ingens argentum, g Dodonæosque lebetas,
 Loricam consertam hamis, auroque trilicem.
 Et conum insignis galeæ, cristasque comantes,
 Arma Neoptolemi. sunt & sua dona h parenti.
 Addit equos, additque duces.
 i Remigium supplet: socios simul instruit armis.
 Interea classem velis aptare iubebat
 Anchises, fieret vento mora nequa k ferenti.
 Quem Phœbi interpretis multo compellat honore.

cap. 11. Ac de ære Dodonæo vide etiam Parrhas. b Anchisæ, apta illius
 ætati. i Remos, vel remigum turbam, k Flanti, vel secundo: ut Græci
 Φερόν ἀνεμόν.

a Januam dixit pro vento per januam immisso.

b Digerere in numerum, disponere.

c Non accepto consilio.

* posces, m. sc.

ait poscas.

d Solenne enim fuit Deos orare, quorum numen invocabatur,

ut essent volentes propitiique, Plaut. Curcul. Act. 1. Scen. 3.

e Declines pericula.

* sacerdos.

f Pontanus in Actio.

* Affatus, m. scr.

g Explicat hunc locum Cælius antiq. lect. lib. 19.

a Pro stupro,
vocabulo ho-
nestiore.

b Passive,
ἐξωμώε,
qui dignus
es habitus.

c ἀναχόλῃ-
θον.

quasi dicat:
quamvis hæc
Italiae pars vi-
cinor est.

d Prosequor,
fermoem.
* non, m. scr.

e Ita Varroni
placet, ut sit
quasi subte-
men, quod su-
bit flammæ.
Alii subteg-
mine.

f Nec munera
dat inferiora
meritis, tanta
donâdo, quan-
ta merebatur
Ascanii digni-
tas.

g Præter priora illa munera, habe tibi & hæc. * Andromachæ, m. scr.
h Pathos ab imagine, de quo Macrobius lib. 4. c. 5. Satur. i Amplificatio
per distributionem. k Valedictio per ἀντίθεσιν felicitatis illorum cum
Trojanorum calamitate, l Italiae fugientis prendimus oras, alibi. * nec
Aus, manuscr.

a Coniugio Anchisa Veneris b dignate superbo,
Cura Deum, bis Pergameis ereptæ ruinis,
Ecce tibi Ausonia tellus hanc arripe velis.

c Et tamen hanc pelago præterlabare necesse est:
Ausonia pars illa procul, quam pandit Apollo.
Vade, ait, ô felix nati pietate, quid ultrâ

d Provehor? & fando surgenteis demoror Austros?
Nec * minus Andromache, digressu mæsta supre-
fert picturatas auri e subtemine vestes, (mo,
Et Phrygiam Ascanio clamydē: nec f cedit honori:
Texilibusque onerat donis: ac talia fatur. [rum
Accipe g & hæc, manuū tibi quæ monumenta mea-
Sint, puer, & longum * Andromachæ testentur a-
morem,

Coniugis Hæctoreæ: cape dona extrema tuorum,
h O mihi sola mei super Astyanactis imago:
Sic i oculos, sic illi manus, sic ora ferebat,
Et nunc equali tecum pubesceret ævo.

Has ego digrediens lacrymis affabar obortis:

k Vivite felices, quibus est fortuna peracta
Iam sua: nos alia ex aliis in fata vocamur.

Vobis parta quies, nullum maris æquor arandum:

l Arva * neque Ausonia semper cedentia retrò,
Quærenda. effigiem Xanthi, Troiamque videtis,
Quam vestra fecere manus: melioribus, opto,

g Præter priora illa munera, habe tibi & hæc. * Andromachæ, m. scr.
h Pathos ab imagine, de quo Macrobius lib. 4. c. 5. Satur. i Amplificatio
per distributionem. k Valedictio per ἀντίθεσιν felicitatis illorum cum
Trojanorum calamitate, l Italiae fugientis prendimus oras, alibi. * nec
Aus, manuscr.

Auspiciis,

Auspiciis, & quæ fuerit a minus obvia Graijs.
 Si quando Tybrim, vicinaq; Tybridis arva
 Intraro, gentiq; mee data mœnia cernam:
 * Cognatasq; urbes olim, populosq; propinquos
 Epeiro, b Hesperia, quibus idem Dardanus autor,
 Atq; idem casus, unam faciemus utramque
 Troiam animis, maneat nostros ea cura nepotes.
 Provehantur pelago vicina Ceraunia iuxta:
 Vnde iter Italiam, cursuque brevissimus undis,
 Sol ruit interea, & montes umbrantur opaci.
 Sternimur optate gremio telluris, ad undam,
 Sortiti cremos, passimque in littore sicco
 Corpora curamus: fessos sopor irrigat artus.
 Nec dum orbem medium nox horis acta subibat:
 d Haud segnis strato surgit Palinurus, & omneis
 Explorat ventos, atq; auribus aëra captat.
 Sidera cuncta notat tacito labentia cœlo:
 Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosq; Triones,
 Armatumque auro circumspicit Oriona.
 Postquam cuncta videt cœlo e constare sereno,
 Dat clarum e puppi signum: nos f castra movemus,
 Tentamusque viam, & velorum pandimus alas.
 Iamque rubescebat stellis aurora fugatis:
 Cum procul obscuros colles, g humilemq; videmus
 Italiam, Italiam primus conclamat Achates,
 Italiam leto socii clamore salutant.
 Tum pater Anchises magnum cratera h corona
 mum usque labrum implevit, quod sequentibus verbis
 indicatur,

noxia Græcorum injuriæ.

* Cognatas urbes, m. sc. De amicitia & cognatione Romanorum cū Molossis. Vide Halicarnass. lib. i.

b ἐσπερίαν, Græcorum more. Ut loci significationē habeat.

c Officia remigandi. Meton.

d Macrob. lib. 5. cap. 11. Saturn. cum hoc Virgilii loco

confert locū Hom. ex lib. 5. Odyss.

e Constantiter respondere.

f Classē.

g Depressam. Aqua animi altior est terra.

b Ad sum-

mat' ἐπεξήγησιν

to, manuscr.

* Crebescunt,
manuscr.

a Portus Sa-
lentini de-
scriptio.

b Maris falsi
seu fluctuum.

c In modum
brachiorum
utrinque por-
riguntur.

d οἰώνισμα
ἐνόδιον.

e κείροντες.

Summa scili-
cet herbarum
decerpando.

Hom.

κείρει τ' εἰ-
σελθὼν βα-
θὺ λήϊον.

f Propter belli
scilicet omen.

g μάλιστα

adverbialiter.

dixerat enim:

præq; omni-
bus unum.

h ἐκ τῆς Ἰταλίας.

i Antennas obvertimus regressuri ex Italia, ac petituri aliorum latus.
k Nam & Heraclea nomen fuit Tarento ab Hercule, qui Tarentinos bel-
lo subegit. Vide Aristot. de mirabilibus.

Induit, implevitque mero: divosque vocavit,
Stans celsa in puppi.

Dii maris, & terra, tempestatumque potentes,
Ferte viam * vento facilem, & spirate secundi.

* Crebescunt optatae aures: portusque patescit
Iam propior, templumq; apparet in arce Minerva.

Vela legunt socii, & proras ad littora torquent.

a Portus ab Eoo fluctu curvatur in arcum,

Obiectæ b salsa spumant aspergine cautes:

Ipsæ latet: gemino c dimittunt brachia muro

Turriti scopuli: refugitq; à littore templum.

d Quattuor hic (primum omen) equos in gramine

e Tondentes campum late, candore nivali. [vidi

Et pater Anchises, Bellum ô terra hospita portas.

Bello armantur equi: bellum hæc armenta minantur.

Sed tamen idem olim curru succedere sueti

Quadrupedes, & frena iugo concordia ferre.

Spes est pacis, ait, tum numina sancta precamur

f Palladis armis onæ, quæ prima accepit ovantes:

Et capita ante aras Phrygio velamur amictu:

Præceptisque Heleni, dederat quæ g maxima rite

Iunoni Argivæ iussos adolemus honores.

Haud mora, h continuo perfectis ordine votis,

Cornua velatarum i obvertimus antennarum:

Graingenumq; domos, suspectaq; relinquimus arva.

Hinc sinus k Herculei (si vera est fama) Tarenti

Cernitur:

Cernitur: attollit se diva Lacinia contrâ,
 Caulonisque arces, & naufragium * Scyllaceum.
 Tum procul è fluctu a Trinacria cernitur Aetna:
 Et gemitum ingentem pelagi, pulsataque saxa
 Audimus longè, * fractasque ad littora voces:
 b Exultantque vada, atque aestu miscentur arena. * Sic dicta à
 Et pater Anchises: Nimirum hæc illa Charybdis: trib. promon-
 Hos Helenus scopulos, hæc saxa horrenda canebat. toriis, quæ
 c Eripite ô socii, pariterque insurgite remis. sunt tria
 Haud minus ac iussi faciunt: primusque * rudente * traçtaq; vo-
 Contorsit levas proram Palinurus ad undas: ce, manuscr.
 Levam cuncta cohors remis ventisq; petivit. b Exultim
 Tollimur in cælum curvato gurgite, & iidem tolluntur.
 Subducta ad manes imos * descendimus unda. c ἀναπαύσας
 d Ter scopuli clamorem inter cava saxa dedere: vos scilicet.
 Ter spumam elisam, & erorantia vidimus astra. Et est ἐν δῖς,
 Interea fessos ventus f cum sole reliquit. pro insurgen-
 Ignarique viæ, Cyclopuꝝ allabimur oris. tes remis vos
 Portus ab accessu ventorum immotus, & ingens periculo eri-
 Ipse, sed horrificis, iuxta * tonat Aetna ruinis: pite.
 Interdumq; atram g prorumpit ad æthera nubem, * rudente,
 Turbine fumantem pico, & candente favilla: * defedimus,
 Attollitque globos flammarum, & sidera lambit. manuscr.
 Interdum scopulos, avulsaque h viscera montis d Imitatio
 Erigit eructans, liquefactaque saxa sub auris Homer. lib. 4,
 cap. 6. e irrorata. f Ventus cecidit cum occidente Sole. Odyss. Vide
 sect. 26. probl. 35. g Evomit, ἀναπέμπει, πρὸς ὅχλῳ. Macrob. Sa-
 locum examinat in Anto. contra Virgiliomastigas, Et Scalig. in Crit,
 cap. 4. Vide Gell, lib. 17. c. 10. h Saxa è visceribus montis.

* femiustum,
lect. u. ut fiat
συμμεστωμένη-

sis.
ita in V. --- se-
miusta made-
scunt Robora.
* mutat.

* Involuere,
operire. Imit-
tatione Lucre-
tii, apud quem
est --- subtexit
coerulea, nim-
bis.

b Monstrosos
flammarum
eructantium
crepitus.

* Ætheris per
splendorem,
vide Macrob.
lib. 6. cap. 4.

d Hysteron
proteron, pri-
or enim est
aurora, deinde
dies oritur.

e Promissa,
prolixa.

* tegimen, m.
fer.

f Synechdoche τὰ ἅλλα vel τὰ ἄλλα. g Decorum servat: fieri enim
non poterat, ut conspecto hoste non extimesceret. b Insinuatio. * in
quascunq; i Satis mihi fuerit vitasse Cyclopas, & esse cum hominibus.
* & classibus, manuscriptum.

Cum gemitu glomerat, fundoq; aestuat imo.
Fama est, Enceladi * semustum fulmine corpus
Urgeri mole hac, ingentemq; in super Æinam
Impositam, ruptis flammam expirare caminis:
Et fessum quoties * motat latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, & cœlū a subtexere fumo,
Noctem illam tecti sylvis immania b monstra
Perferimus, nec, quæ sonitum det causa, videmus.
Nam neq; erant astrorū ignes, nec lucidus cæther
Siderea polus, obscuro, sed nubila cœlo,
Et lunam in nimbo nox intempesta tenebat.
Postera d iamq; dies primo surgebat Eo,
Humentemq; aurora polo dimoverat umbram:
Cum subito e sylvis, macie confecta suprema,
Ignoti nova forma viri, miserandaq; cultu
Procedit, supplexq; manus ad littora tendit.
Respicimus, dira illuvies, e immissaq; barba,
Consertum * tegmen spinis: at t cetera Graius,
Et quondam patriis ad Troiam missus in armis.
Isq; ubi Dardanios habitus, & Troia vidit
Arma procul: paulum g aspectu contritus hesit,
Continuitq; gradum: mox sese ad littora præcepit
Cum fletu precibusq; tulit. h per sidera testor,
Per superos, atq; hoc cœli spirabile iumen:
Tollite me Teucris, * quascunq; abducite terras.
i Hoc sat erit, scio me Danais * e classibus unum

Et bello Iliacos fateor petuisse penates.

Pro quo si sceleris tanta est iniuria nostri,

Spargite me in fluctus, vastoque immergite ponto.

** Si pereo, manibus hominum peruisse iuvabit.*

Dixerat: & a genua amplexus, genibusq; volutans

Herebat, qui sit, fari, quo sanguine cretus,

Hortamur: quæ deinde agitet fortuna, fateri.

Ipse pater b dextrâ Anchises, haud multa moratus,

Dat iuveni, atq; animum præsentipignore firmat.

Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur.

c Sum patria ex Ithaca, comes infelicis Ulyssi,

** Nōmine Achamenides, Troiâ genitore* Adâasto*

Paupere (d mansissetq; utinam fortuna) profectus.

Hic me, dum trepidi crudelia limina relinquunt,

Immemores socii vasto Cyclopi in antro

Deseruere: domus sanie, dapibusque cruentis

Intus opaca, ingens: ipse arduus, altaque pulsat

Sidera, (e dii talem terris avertite pestem)

Nec visu facitis, nec dictu affabilis ulli.*

Visceribus miserorum, & sanguine vescitur atro:

Vidi egomet, & duo de numero cum corpora nostro

Prensa manu magna, medio resupinus in antro,

Frangeret ad saxum, sanieque aspersa natarent*

Limina: vidi, atro cum membra fluenti a tabo

alludere: Hic me, dum. * Adamasco, Ald. d Mansisset ut genitor,

quamvis pauper. e πᾶσι & per exclamationem Macrobi Sat. lib. 4. cap.

ult. Interdum autem directis verbis à Diis precabantur, ut mala omnia

avertenterent. Cic. Philip. 4. * effabilis, m. scr. & libri antiqui. Atti. Quem

neq; tueri contra, neq; effari queas. f Macrobi Sat. lib. 5. c. 13. ex Odyss. 9.

* expersa. Ser. id est, madefacta, manuscriptum aspersa.

* Pontanus in Aët. Si pereo, hominum manibus: & ita est in nostro manuscripto.

a Vide Plinium lib. 11. cap. 45.

b Dextra in finem porrigitur,

Plinius.

c Qui sit.

* Nomen, manuscript. Nann. Agamenides vel Agamenides legēdum cōtendit, & ita olim scriptum fuisse: quod sic dictus sit ab eventu: quod nimium diu manserit in spelunca Polyph. sociis abeuntibus, ad quod Maro ipse videtur

Manderet,

- a Artis, versu-
tia suæ. Vide
Cæl. lib. 10.
cap. 15.
- b Corpus pro-
digiosum spa-
cio loci men-
sus est, quæ fi-
gura ἐμφα-
σις est Quint.
lib. 8. cap. 3.
* & manuſc.
* tenebramus.
Donatus. Sed
terebramus
legendum effe
ex Hom.
liquet.
- δῖνεον ὡς δ'
ὄτε π. τευ-
πῶ δόγυ.
- * fugite, ab
littore, m. ſcr.
- c Vide Crinitū
lib. 27. c. 3.
- d αἰνάντα-
πρόδοτον,
tales tan-
tiq; centū alii.
- e Pathos ex
tempore.
- f Lustrorum
domos
- ἐν Ἀγῆ δόοιγ.
* vastos à rupe, manuſcr.
- g Circumſpiciens, * primam.
Vix
- Manderet, & tepidi tremarent sub dentibus artus.
Haud impune quidem: nec talia passus Ulyſſes,
Oblitusve a ſui eſt Ithacus discrimine tanto.
Nam ſimul expletus dapibus, vinoque ſepultus,
Cervicem inflexam poſuit: iacuitque per antrum
b Immenſum, ſaniem eructans * ac fruſtra cruento
Per ſomnum commiſta mero: nos magna precati
Numina, ſortitique vices, una undique circum
Fundimur: & telo lumen * terebramus acuto
Ingens, quod torva ſolum ſub fronte latebat.
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis inſtar.
Et tandem leti ſociorum ulciſcimur umbras.
Sed fugite ô miſeri, fugite atque ab littore funem
Rumpite.
Nam qualis, c quantuſq; cavo Polyphemus in antro
Lanigeras claudit pecudes, atque ubera preſſat:
d Centum alii curva hæc habitant ad littora vulgò
Infandi Cyclopes, & altis montibus errant.
e Tertia iam lune ſe cornua lumine complent,
Cum vitam in ſylvis, inter deſerta ferarum
f Luſtra domoſq; traho: * vaſtoſq; ab rupe Cyclopaſ
Proſpicio, ſonitumq; pedum, vocemque tremiſco.
Victum infelicem, baccaſ, lapidoſaque corna
Dantrami, & vulſis paſcunt radicibus herba.
Omnia g colluſtrās, hanc * primū ad littora claſſem
* Conſpexi venientem: huic me, quæcunque fuiſſet,
h Addixi, ſatis eſt gentem effugiſſe nefandam.
Vos animam hanc potius quocunq; abſumite letho.
* vaſtoſ à rupe, manuſcr. g Circumſpiciens, * primam.
* proſpexi, b ἐνέγχεα, hoc eſt, ſervitutem tradidi,

Vix ea fatus erat, summo cum monte videmus
 Ipsum inter pecudes vasta se mole moventem,
 Pastorem Polyphemum, & littora nota petentem.
 Monstrum horrendum, infirme, ingens, cui lu-
 men ademptum.

* manu, m. sc.
 a Pinus manu
 regens, corpo-
 ris magnitu-
 dinē indicat,
 vide Quintil.
 lib. 8. cap. 4.

Trunca* manum a pinus regit, & vestigia firmat.
 Lanigera comitantur oves, ea sola voluptas,
 Solamenque mali: de collo fistula pendet.
 Postq̄ altos tetigit fluctus, & ad equora venit:
 Luminis effossi b fluidum lavit inde cruorem,
 Dentibus infrendens: gemitu: graditurq̄ p̄ equor
 Iam medium, nec dū fluctus latera ardua* tinxit.
 Nos procul inde fugam trepidi celerare, recepto
 Supplice, sic merito: tacitique incidere funem:
 Verrimus & proni certantibus equora remis.
 Sensit, & ad sonitum vocis vestigia torsit.

* Quæ sequun-
 tur de fistula
 libri antiqui
 non habent,
 nec Donatus
 agnoscit.

b Fluentē, κα-
 ταρρενσι κως.

* tingit, ma-
 nuscriptum,
 alii strinxit.

c Affectare
 dextrā, pro in-
 tendere: Ut a-
 pud Terentiū:
 qui ad domi-
 nā affectāt viā.
 Stepha. anxia
 quadā avidita-
 te manus na-
 vibus injicere.
 Alii legunt,
 dextra attre-
 ctare.

d ὁ περὶ βολῆς.

* Contremu-

ere. * Trinacriæ. * immugit, m. sc. e Quia tam longinqui nocere non
 poterant, f Aetneæ, id est, magnos, vide Cæl, lib, 21. c. 23.

Consti-

* Cōstiterint,
manuscriptū.
Giphan. Con-
stiterunt ex
u.l.

* Ab effectu,
qui acres face-
ret.

* extendere.

* movent.

* Scylla atque
Charybdi, ma-
nuscriptum.

b Modico
mortis inter-
stitio,

* Ni pro ne ve-
terum more.

Serv. Sed re-
ctius est: nisi

tenere possint

cursus inter

utrunq; peri-
culum, quod

partim à Cy-
clopibus, par-

tim ab angu-
stis lreti im-
minebat, con-

stitutum est

retro navigare.

* iussu numina magna loci veneramur, manuscr. d Pro-

* Constiterant, sylva alta Iovis, lucusve Diana.

Præcipites meus a acer agit quocunque rudentes

Excitare, & ventis intendere vela secundis.

Contraiussa monent Heleni, Scyllam atq; Charyb.

Inter utranq; viâ b lreti discrimine parvo, (dim

c Ni teneant cursus, certum est dare lintea retrò.

Ecce autem Boreas angusta à sede Pelori

Missus adest: vivo prætervehor ostia saxo

Pantagæ: Megarosque sinus, Tapsumque iacentē.

Talia menstrabat relegens errata retrorsum

Littora Achæmenides, comes infelicis Ulyssi.

Sicanio prætenta sinu iacet insula contra

Plemmyrium undosum: nomen dixere priores

Ortygiam. Alpheum fama est huc Elidis amnem

Occultas egisse vias subter mare, qui nunc

Ore Arethusa tuo Siculis confunditur undis.

* Numina magna loci iussi veneramur: & inde

Exsupero præpingue solum stagnantis Elori.

Hinc altas cautes, d proiecctaque saxa Pachyni

e Radimus: & satis nunquam concessa moveri

Apparet * Camarina procul, campique Geloi,

Immanisque Gela, fluvii cognomine dicta.

Arduus inde Agragas ostentat maxima longè

Mœnia, magnanimum quondã generator equorū.

* iussu numina magna loci veneramur, manuscr. d Pro-

iecctata pro porro jactata, prominentia. Notatio promontorii, Macrobi. Sat.

6. cap. 4. e Stringimus. * Camarina, & Μεγαλησις η Μεγαλα Φωνη-

σι hæc dicuntur, hoc est, per anticipationem historia poetis familia-

rem.

Teque

Teque datis linquo ventis palmosa Selinis,
 Et vada dura lego saxis Lilybeia cecis.
 Hinc Drepani me portus, & illætabilis ora
 Accipit: hîl pēlagi tot tempestatibus * ætius,
 Heu genitorem, omnis curæ casusq; levamen,
 Amitto Anchisen. a hîc me pater optime fessum
 Deferis, heu tantis nequicquam erepte periclis.
 Nec vates Helenus, cum multa horrenda moneret,
 Hos mihi prædixit luctus, non dira Celeno
 Hic labor extremus, longarum hæc meta viarum,
 Hinc b me digressum vestris deus appulit oris,
 Sic pater Aneas intentis omnibus unus
 * Fata renarrabat divûm, cursusq; docebat.
 Conticuit tandem, factosq; hic sine quievit.

* ætius, in. scilicet
 a ὑποσπονδῆ
 ad patrē, quē
 dicit frustra
 ereptum ex
 periculis, quia
 Italiam ei non
 cōtiguit intra-
 re. Vide Cæl,
 Rhod. lib. 17.
 cap. 20.
 b Vide Macro-
 lib. 3. cap. 2.
 * Fataq; narrat

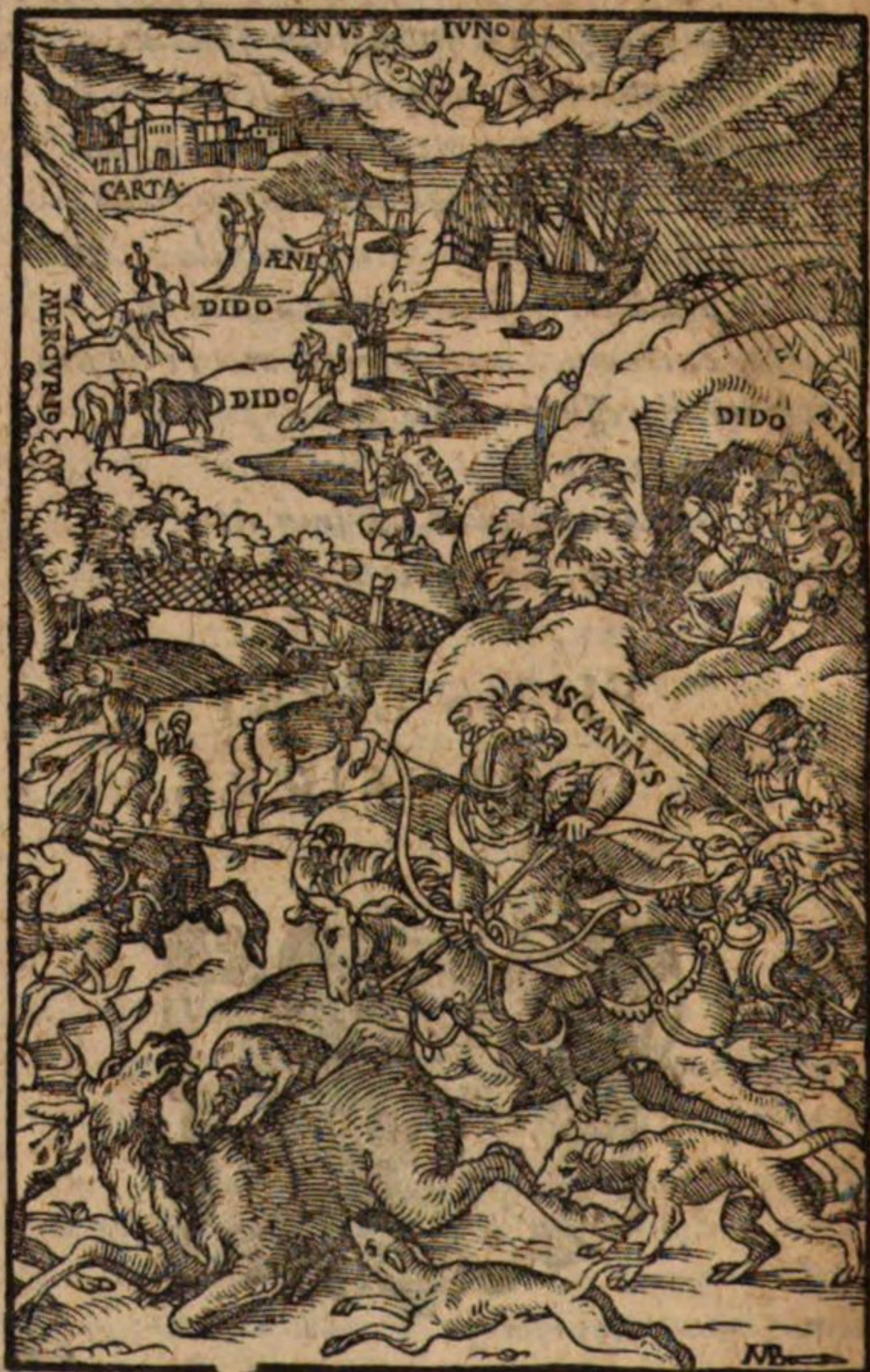
FINIS LIBRI III.

ÆNEIDOS.

AD:

AD VMBRATIO LIBRI IV.
ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA-

RONIS ÆNEI-
DOS

LIBER QUARTUS.

ARGVMENTVM.

Dido amore Æneæ insaniens, animi sui morbum sorori aperit, eiusque consilium secuta, ad nuptias animum adjicit. Juno quoque, ut Æneam facilius ab Italia averteret, agit cum Venere, ut eius bona cum venia liceat Æneæ Elisam uxorem ducere: quoque id commodius fieri possit, se opportunitatem oblaturam ostendit. Postridie Æneas & Dido venatum proficiscuntur. Ibi, omnibus jam præda intentis. Juno subitâ immittit potestatem. Comites alius aliò diffugiunt: Æneas & Dido in idem antrum conveniunt: ibique infaustis omnibus congregiuntur. Interim Jupiter Jarbæ Gerulorum regis (qui advenam sibi præferri iniquo animo ferebat) precibus fatigatus, Mercurium mittit ad Æneam, jubetque, ut relicta Africa in Italiam naviget. Ille, Jovis imperio morem gerens, quæcunq; ad navigationem erant necessaria, clam per socios parari jubet. Ceterum Dido, ubi classem instaurari sensit suspicata id quod res erat, graviter cum ipso expostulat: precibusque & lacrymis, tum per seipsam, tum per sororem; cum ab incepto revocare conatur. Æneas iterum in somnis à Mercurio admonitus, intempesta nocte anchoras solvit. Illa, doloris impatiens, in editissima ædium parte, simulatione sacrorum, ingentem pyram extruit: ablegataque Barce Sichæi nu-

R

trice,

trice, ne quid destinatae morti impedimenti afferret,
necem sibi conciscit.

ALIVD ARGVMENTVM

Hilafii.

§ Anna sua-
det.

§ atro.

§ Incursat.

α Discretiva
particula: Li-
nacer lib. I.

β Amore, Sy-
necdoche.

ε παρίστωσις

κατ' ἀρχαίς.

Victor. lib. 27.

cap. II. Var. L.

α Illustrabat;

ἐναλλαγή. Et

est ὕπερον

δεύπερον in

sententia.

*Tum sic una-

nimam.

ε Infana, pro-

pter men-

tis ægrotatio-

nem. Cic. 3.

Tuscul. vel,

quia amore

saucia. * terret.

f Ex virtute divinitatem generis Æneæ colligit.

g Peri-

phrasia coniugii, Femina enim cum nubit, sub jugum it mariti.

*Ardeat amore gravi Dido: soror § Annaq. suadet
Nubere: junguntur nimbo cogente sub § antro.
§ Incusat precibus p. atrem contemptus Iarbas.
Navigat Æneas jussu Iovis. Illa dolore
Impatiens & amore, necem sibi protinus infert.*

A T a regina gravi iam dudum saucia b c u-
ra,
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.
Multa c viri virtus animo, multusque
recursat

*Gentis honos: hærent infixi pectore vultus,
Verbaq. nec placidam membris dat cura quietē.
Postera Phœbea d lustrabat lampade terras,
Humantemq. aurora polo dimoverint umbram:
* Cum sic unanime alloquitur e male sana sorore:
Anna soror, quæ me suspensam in somnia * terrent?
Quis novus hic nostris successit sedibus hospes!
Quem sese ore ferens! quàm forti pectore & armis!
Credo equidē (nec vana fides) f genus esse deorum.
Degeneres animos timor arguit. heu quibus ille
Iactatus fatis! quæ bellæ exhausta canebat!
Si mihi non animo fixum immotumque sederet,
Nec cui me g vinclo vellem sociare iugali,*

Post.

Postquam primus amor a deceptam morte fefellit
Si non periasum thalami cedaque fuisset:

Huic uni fors an potui succumbere b culpa.

Anna (fatebor enim) miseri post fata Sichae

Coniugis, & sparsos fraterna cede penates,

Solus * hic inflexit sensus, animumque c labantem

Impulit: agnosco veteris vestigia flamma.

d Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,

Vel pater omnipotēs adigat me fulmine ad ūmbra,

Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam:

e Ante pudor quam te * violem, aut tua iura * resol-

Ille meos, primus qui me sibi iunxit, amores (vam

Abstulit: ille habeat secum, servetque sepulcro.

Sic effata, * sinum lacrymis implevit obortis,

Anna refert: O luce magis dilecta sorori,

Solāne perpetua mærens carpere iuventa?

Nec dulces natos, Veneris f nec premia noris?

Id cinerem, an g manes credis curare sepultos?

Esto: egram nulli quondam flexere mariti,

Non Lybia, non ante Tyro despectus Iarbas,

Ductoresque alii, quos Aprica terra triumphis

Dives alit: placitōne etiam pugnabis amori?

Nec venit in mentem quorum confederis arvis?

Hinc Getula h urbes, genus * insuperabile bello,

Et Numide infrani cingunt, & i inhospita Syrtis: * sinus. Seru.

oculorum cavitatem exposuit: alii gremium, ut lacrymæ ubertim effusæ

i ndicentur. f Homer. δῶρ' ἀφ' ὀφθαλμοῦ. g Sichæum maritum sepultum.

b Urbes vocat timoris augendi gratia, cum in mapalib. Getuli degerent.

* intractabile, i Hospitibus inaccessa, propter brevia.

fefellit. Brevitas orat. per particip. Græcis usitata.

b Secundarum nuptiarum:

Vide Cæl. lib. 28. c. 22. Antiq.

* hicc' Victorin. & veteres, Grammatici, ut sit Creticus.

c Impellendo labare fecit.

δῶρ' ἀφ' ὀφθαλμοῦ

voι δ' ἔειπεν

χθών. Victor. lib. 26. cap. 9.

e Abundat, quia præcessit prius particula. Sed & Homer. πρὶν similiter solet geminare.

* violo, in. scē. * resolvo.

* sinus. Seru.

g Sichæum maritum sepultum.

Getuli degerent.

propter brevia.

* Munc. *Hinc deserta siti regio, lateque furentes*
 A consequē- *Barcei. quid bella Tyro surgentia dicam,*
 tibus. *Germanique minas?*
 6 Diis litatis, *Diis equidem auspicius reor, & Iunone secunda*
 h.e. propitia- ** Huc cursum Iliacas ventō tenuisse carinas.*
 ris & voto im- *a Quam tu urbem soror hanc cernes! quæ surgere*
 petrato, *regna*
 * dum non, *Coniugio tali! Teuerūm comitantibus armis*
 manuscriptū. *Punica se quantis attollet gloria rebus!*
 c Inclemens, *Tu modò posce deos veniam. b sacrisque litatis,*
 propter pluvii- *Indulge hospitio, causasque innecte morandi:*
 um Orionem *Dum pelago desevit hyems, & aquosus Orion:*
 ac turbantem *Quassatę rates, * & c non tractabile cælum.*
 mare tempe- *His dictis incensum animum inflammavit amore,*
 statibus. *Spemq; dedit dubie menti, solvitq; pudorem.*
 a Poscūt deos *Principio delubra adeunt, d pacemque per aras*
 veniam. Ma- *Exquirunt: mactant lectas de more bidentis*
 Etant aut. ver- ** Legifera Cereri, Phæboque, patrique Lyæo:*
 bum sacrorū *Iunoni dant omnes. cui vincla iugalia curæ,*
 κατ' & Φη- *Ipsa tenens dextra pateram pulcerrima Dido,*
 μισμὸν dictū *Candentis vaccæ media inter e cornua funditi*
 q. magis au- *f. Ant ante ora deū pingues spatatur ad aras,*
 ctum. *Instauratque diem donis: pecudumque reclusis*
 * Θεσμοφόρῳ, *Pectoribus inhians, g spirantia consulit exta.*
 alii: frugife- *e De ritu fundendi vini inter cornua victimæ. Vide Po-*
 ræ, sed minus *litian. Misc. 26. Macrobian. lib. 3. cap. 5. Saturn. f In honorem scilicet deo-*
 rectè. Dido *rum. Deos enim veneraturi aras ἐπὶ δεξιᾷ circuibant. g De victima*
 enim legibus *consultatoria, vide Macrobian. lib. 3. c. 5. Consulebantur autem extis ad-*
 novam urbem *huc spirantibus & palpitantibus. Arnob. lib. 7. advers. gent.*
 fundatura erat.

Heu vatum ignara mentes. a quid vota furentem. * Exclamatio
Quid delubra iuvant? b est mollis flamma medul- παθητική.
Interea, c tacitum c vivit sub pectore vulnus, (las b Catul.
Vritur infelix Dido, totaq; vagatur Quom. peni-
Urbe furens: d qualis coniecta cerva sagitta, tus mœstas
*Quam procul incauta nemora inter Cressia * fixit* exedit cura
Pastor c agens telis, liquitq; f volatile ferrum medullas.
g Nescius: illa fuga sylvas saltusq; peragrat e Augetur,
Dictæos, hæret lateri letalis arundo. crescit. Ita in-
Nunc media Aneam secum per mœnia ducit: fra: udo sub
Sidoniasq; ostentat opes, urbemq; paratam. robore vivit
Incipit effari, mediaq; h in voce resistit. Stuppa.
Nunc eadem labente die convivium querit: d Comparatio
Iliacosq; iterum demens audire labores sumta ex Iliad.
Exposcit, pendetq; iterum narrantis ab ore, λ. ut anno-
*Post, ubi * digressi, lumenq; i obscura vicissim* ravit Macro-
Luna premit, suadentq; cadentia sidera somnos: lib. 5. Satur.
Sola domo mœret vacua, stratisq; relictis cap. 6.
Incubat: illum absens absentem auditq; videtque. * fixam Pastor
Aut gremio Ascanium, genitoris imagine capta, agit telis, ma-
*Detinet infandum si fallere * possit amorem.* nuscriptum.
Non k cœpte assurgunt turres, non arma iuventus e Persequens.
Exercet, portusve aut propugnacula bello f Imitatione
*Tuta * parant: pendent opera interrupta, l minæ* Suevii. --- vo-
Murorum ingentes, equataq; machina cælo. (que lucrumq; vo-
Quam simul ac tali per sensit peste teneri latile ferrum,
Macro- lib. 6.
cap 5.
g Non conspe-
ctus à cerva,
latens.
b Amor non
modò mentem eripit, sed & orationis usu. * digressi: lumen m. sc.
ii Opaca, propter tenebras. * posset imago: al. amantem. k Negligentes
reddit amor, * parat, m. sc, l Pinna, quæ altitudine sua quasi minari
videntur,

* Adversa fama æquè atq;
amore laborare.

b Ironia amantitudinis plena. Refertis autē dixit, pro reportatis, militari verbo.

Ita & Liv. victoriam referre dixit.

* numen, manuscriptum & alii nonnulli.

c Junonia hospitia, supra.

d Finis inimicitarum.

e Nuptias

μετονομασῶς.

f Communibus utrunq; populum auspiciis, æquali potestate Hypallage.

g In dotem dandos.

* adverteret.

b Dolos dolis eludens. Græc.

ci διεξέγχεσθαι dicunt. i Fortuna factis respondeat. k An: ἀπορημα-
νική. l In unius populi corpus coalescere. m Explorare. n Mibi has par-

tes relinque. * Quo fieri, m, sc.

*Cara Iovis coniux, nec a famam obstare furori,
Talibus aggreditur Venerem Saturnia dictis:*

b *Egregiam verò laudem, & spolia ampla refertis.*

Tuq; puerq; tuus, magnum & memorabile nomē.*

Una dolo divūm si femina victa duorum est.

Nec me adeò fallit, veritatem te mœnia nostra,

c *Suspectas habuisse domos Carthaginiis altae. (to?*

Sed quis erit & modus? aut quò nunc certamine tam

Quin potius pacem æternam, pactosq; e hymenæos

Exercemus? habes tota quod mente petisti.

Ardet amans Dido, traxitq; per ossa furorem.

f *Communem hunc ergo populum, paribusq; rega-*

Auspiciis: liceat Phrygio servire marito, (mus

g *Dotaleisq; tuæ Tyrios permittere dextra.*

Olli (sensit enim simulata mente locutam,

*Quò regnum Italiae Libycas * averteret oras)*

Sic contrà est h ingressa Venus: Quis talia demens

Abnuat? aut tecum malit contendere bello?

f *Si modò, quod memoras, i factū fortuna sequatur.*

Sed fatis incerta feror, k si Iuppiter unam

Esse velit Tyriis urbem Troiaq; profectis,

l *Misceri ve probet populos, aut fœdera iungi.*

Tu coniux: tibi fas animum intentare precando.

Perge, sequar, Tum sic excipit regio Iuno:

n *Mecum erit iste labor: nunc, qua ratione, quod*

* *Confieri possit, paucis [adverte] docebo. (instat*

Venatum Aeneas unaq; miserrima Dido

ci *dicunt. i Fortuna factis respondeat. k An: ἀπορημα-*

l *In unius populi corpus coalescere. m Explorare. n Mibi has par-*

tes relinque. * Quo fieri, m, sc.

In nemus ire parant, ubi primos crastinus ortus
Extulerit a Titan, radiisq; brevis erit orbem.

a De Titano
vide Pausan.
Corinth.

* His ego nigrantem commista grandine nimbum,
Dum c trepidant ale, saltusq; indagine cingunt,
De super infundam, & tonitru cœlum omne ciebo.

b Aperuerit,
nocte tectum.

* Diffugient comites, & nocte regentur opaca.

* Hic.

c Festinant
equites. Scopæ
alatos intelli-
git venatores,
quod est certū
venatorum
genus.

Speluncam Dido dux & Troianus eandem
Devenient: adero, & d tua si mihi creta voluntas,
Connubio, iungam stabili, propriamq; dicabo.

* Difugient,
manuscriptū.

Hic Hymeneus erit. Non * adversata petenti
Annuat, atq; dolis risit Cytherea repertis.

d Si tuum etiā
sublequatur
officium.

Oceanum interea surgens aurora * reliquit:

* averfata.

It * portis e iubare exorto * delecta iuventus.

* relinquit,
manuscr.

Retia rara, plage, lato venabula ferro,

* portans.

Massyliq; ruunt equites, & odora fcanum vis.

e Lucifero,
qui sic dicitur
quod iubatus
sit. Callimach.

Reginam thalamo g cunctantem, ad limina primi

ἐλθὲ θεῖα
ἰς ἑσπερ.

Pœnorum expectant: ostroq; insignis & auro

* dilecta, ma-

Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.

Tandem progreditur magna stipante caterva,
Sidoniam piæto h chlamydem circumdata limbo,

Cui pharetra ex * auro, crines inodantur in aurū,

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Nec non & Phrygii comites, & latus Iulus

Incedunt, ipse ante alios pulcerrimus omneis

manuscriptum. f Canes: poetica circuitione Ita Lucret. equorum vim pro
equis, g Morantem, ornatus & comtus gratia. Terent. Dum moliantur,
dum comuntur, annus est. b Chlamys non militaris tantum vestis, sed
etiam venatoria, Victor. lib. 2. cap. 21. * humero, manuscriptum & ple-
riq; alii. Sed illa altera magis placet. Vide Victor. lib. 33. c. 12. var. lect. In
nodos colliguntur, quasi reticulo quodam.

R 4.

Infer

a De hac com- *Infer se socium Aeneas, atq, agmina iungit:*
 paratione vide *a Qualis, ubi hybernâ Lyciam, Xantheque fluentia*
 Quintil. lib. 8. *Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo,*
 cap. 3. & Cæl. *Instauratque choros: mistique altaria circum*
 lib. 5. cap. 3. *Creteque Dryopesq, fremunt, b pictiq, Agathyrsi:*
 b Vide Pom- *Ipsè iugis Cynthi graditur, c molliq, fluentem*
 pon. Melam. *Frondè premit crinem fingens, atq, implicat auro:*
 lib. 2. cap. 1. *Tela sonant humeris, haud illo segnior ibat*
 c Unguento *Aeneas: tantum egregio decus exitet ore.*
 fluentē lauro *d Postquam altos ventum in montes, atq, invia*
 tenera compo- *Ecce, fera saxi deiecta vertice capra* (lustra:
 mens. Ac poë- *Decurrere iugis: alia de parte, patentes*
 ta videtur imi-
 ratus fuisse
 Callimachū.
 d Descriptio venationis.

a Transmittunt cursu campos, atq; agmina cervi
 Pulverulenta fuga glomerant, montesq; relinquunt.
 At puer Ascanius mediis in vallibus acri
 Gaudet equo: iamq; hos cursu, iam praterit illos:
c Spumantemq; dari pecora inter *b* inertia votis
 Optat aprum, aut *d* fulvū descendere monte leonē.

a Transeunt.
 Vide Macrobi.
 Sat. 6. cap. 4.

b Observa ju-
 venilem affe-
 ctum majora
 viribus optan-
 tem.

c Inter cervos
 & capreas im-
 belles.

d Fulvus color
 quis dicatur,
 vide Gell. lib.
 2. cap. 26. ubi
 hunc locum

Interea magno misceri murmure cœlum
 Incipit: insequitur commista grandine nimbus.
 Et Tyrii comites passim, & Troiana iuventus,
 Dardaniusq; nepos Veneris diversa per agros
 Tecta metu petiere, ruunt de montibus amnes.
e Speluncam Dido dux & Troianus eandem
 Deveniunt: prima & Tellus, & pronuba Iuno

Citat. *e* *ἐκπλοκὴ*. Dion. Telluris signum terræ motus, Junonis terre-
 stre tonitru. Vide Nann. lib. 7.

R S

Dant

& Prodigia in-
 auspicatarum
 nuptiarum.
 & Nec præsen-
 ti turpitudi-
 ne, nec futura
 ignominia.
 & Velat stupri
 consuetudi-
 nem.
 * Fama. ma-
 lum, qua. In-
 feritur
 κατ' ἐκ βασι-
 λειᾶς
 famæ δε-
 σποποιίᾳ.
 & Vide Muret,
 lib. I. cap. 18.
 variar, lect.
 Atque hunc
 locum Pon-
 tan, in Ant.
 vindicat à ca-
 lumniatori-
 bus Virgilio.
 * subsunt.
 * Stridet.
 & Interdiu,
 * nescia.
 & Vera & fal-
 sa. Hom. il. β.
 famam Jovis
 nunciam fe-
 cit,
 Dant signum: a fulsere ignes, & conscius ether
 Connubii: summoq; ulularunt vertice Nympha,
 Ille dies, primus leti, primusq; malorum
 Causa fuit, neque enim b specie, famave movetur,
 Nec iam furtivum Dido meditatatur amorem:
 Coniugium vocat, hoc c prætexit nomine culpam.
 Extemplo Libya magnas it fama per urbes:
 FAMA, malum * quo non aliud velocius ullum:
 Nobilitate viget, viresq; acquirit eundo.
 Parva metu primo, mox sese attollit in auras:
 d Ingrediturq; solo, & caput inter nubila condit.
 Illam Terra parens, ira irritata deorum.
 Extremam [ut perhibent] Cæo Enceladog; sororem
 Progenit, pedibus celerem, & pernicibus alis:
 Monstrum horrendum, ingens: cui quot sunt cor-
 pore plumæ,
 Tot vigiles oculi * subter (mirabile dictu)
 Tot lingue, totidem ora sonant, tot subrigit aures.
 Nocte volat cæli medio, terræq; per umbram,
 * Stridens, nec dulci declinat lumina somno:
 e Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, & magnas territat urbes:
 Tam ficti praviq; tenax, quam * nuncia veri.
 Hæc tum multiplici populos sermone replebat,
 Gaudens: & pariter & facta atq; infecta canebat:
 Venisse Æneam Troiano à sanguine cretum:
 Cui sepulcra viro dignetur iungere Dido.
 Nunc g hyemem inter se luxu, quam longa, fovere,
 g Totam hyemem genio indulgere,

Regno-

Regnorum immemores, turpiq; cupidine captos.
Hec passim a dea fœda b virum diffundit in ora.

Protinus ad regem cursus detorquet Iarbam,
Incenditq; animum c dictis, atq; aggerat iras.
Hic d Ammone fatus, rapta Garamatide nympha,

Templa * Iovi centum, latis immania regnis,
Centum aras posuit: e vigilemq; sacra verat ignem,

Excubias divum eternas: pecudumq; crnore
Pingue solum, & variis florentia limina fertis.

Isq; amens animi, & rumore accensus amaro,
Dicitur ante aras media inter numina divum,

Multa Iovem manibus supplex orasse f supinis.
Iuppiter omnipotens, cui nunc * Maurusia pictis

Gens epulata toris, Lenæum libat honorem,
Aspicis hæc? an te, genitor, cum fulmina torques,

Nequicquam horremus? g cæciq; in nubibus ignes
h Terrificat animos, & inania murmura miscent?

Femina, quæ nostris errans in finibus, urbem
Exiguam precio posuit, cui litus arandum,

Cuiq; loci leges dedimus, connubia nostra
Reppulit, ac dominum Aeneas in regna recepit.

Et nunc ille i Paris cum k semiviro comitatu,
Meonia mentum mitra crinemq; madentem

incti, vide mirabilia apud Plutarch. de defectu oracul. f Expansis seu
passis & supinis manibus ad cælum sublatis Deos orabant, Livius lib. 36.

Horat. lib. 3. Oda 23. * Maurisia Ald. g Fulgurationes sine viribus.
b Terent. imitatione Lucret. i Paridi similis raptor, vita & factis similis
delicato illi & libidinoso. k Alludit ad Phrygios sacerdotes Cybeles.

a Hesiod.

Deos vóτις ἐ-

σι καὶ αὐτῷ.

b ἀνδρῶν,

hoc est, ho-

minum Græca

consuetudine.

c Rumoribus.

d Libero patri

per Libyæ de-

serta iter faci-

enti, ficiq;ue

confecto, aries

fontem osten-

dit: cui, quod

Jovem esse

crederet, eo-

dem in loco

templum ere-

xit, eumq; ab

arena Ammo-

nem appella-

vit.

* Jovis, manu-

script.

e De lucerna

illa ignis inex-

f Expansis seu

passis & supinis manibus ad cælum sublatis Deos orabant, Livius lib. 36.

Horat. lib. 3. Oda 23. * Maurisia Ald. g Fulgurationes sine viribus.

b Terent. imitatione Lucret. i Paridi similis raptor, vita & factis similis

delicato illi & libidinoso. k Alludit ad Phrygios sacerdotes Cybeles.

Subnixus,

a Raptus Dido- Subnixus, a raptō pōrior: nos munera templis
 ae. Quippe tuis ferimus, famamq₃ fovemus inanem.
 b Ara prius asa Talibus orantem dictis, b arasq₃ tenentem
 dicta, & asa Audiit omnipotens: oculosq₃ ad mœnia torsit
 quæ postea an Regia, & oblitos fame melioris amantes.
 a. itaq₃ aræ Tunc sic Mercurium alloquitur, ac talia mandat:
 quasi ansæ ap- Uade age nate, voca Zephyros: & labere pennis.
 pellatæ sunt, Dardaniumq₃ ducem (Tyria Carthagine qui nunc
 quod à sacrifi- Expectat. d fatisq₃ datas non * respicit urbes)
 cantibus eas Alloquere, & celereis defer mea dicta per auras.
 temeri oportet. De quo Non illum nobis genitrix pulcerrima talem
 more vide Ma- Promisit, Graiūmq₃ ideo bis e vindicat armis:
 crob. lib. 3. Sa- Sed fore, qui f gravidam imperiis, belloq₃ frementō
 tur. cap. 2. Italiam regeret, genus alto à sanguine Teucri
 c moratur, g Proderet, ac totum sub leges mitteret orbem.
 tempusq₃ te- Si nulla accendit tantarum gloria rerum,
 rit. Nec super ipse sua molitur laude laborem:
 d Decreto & Ascaniōne pater Romanas invidet arces? [tur?
 voluntate de- Quid struit? aut qua spe inimica in gente mora-
 orum. Nec prolem Ansoniam, & Lavinia respicit arva?
 * perspicit, m. Naviget: hac summa est: hic h nostri nuncius esto.
 scr. Dixerat. ille i patris magni parēre parabat
 e Vindicavit, Imperio: & primū pedibus k talaria nectit
 Enallage tem- Aurca, quæ sublimem alis, sive æquora supra,
 poris. Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
 f Quæ aliquan- Tum l virgam capit: hac animas ille evocat Orco
 do multa pa- stenderet, se à Teucro genus ducere, non degenerando à majoribus.
 reret imperia. b Mandatorum nostrorum, α γελία. i JOVIS πατρός μεγάλη. k
 g Protenderet, Calceamenta cum alis, quæ ad eloquentiæ vim naturamq₃ referuntur.
 propagaret; i Caduceum seu caruceum, κηρυκεῖον.
 vel factis o Palici-

Pallenteis, alias sub *S* tristia tartara mittit:
 Dat somnos adimitq³, & lumina morte a resignat.
 Illa fretus agit ventos, & turbida tranat
 Nubila iamq³, volans apicem, & latera ardua cer-
 Atlantis duri, *b* cœlum qui vertice fulcit. (nit
 Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris
 Piniferum caput, & vento *S* pulsatur, & imbrī:
 Nix humeros infusa tegit: tum flumina mento
 Precipitant senis, & glacie riget horrida barba.
 Hic primum paribus nitens Cyllenius alis
 Constitit: hinc toto præcepit se corpore ad undas
 Misit: cavi similis, quæ circum littora, circum
 Piscosos scopulos, humilis volat æquora iuxta.
 Haud aliter terras inter cœlumque volabat,
 Littus arenosum *S* Libyæ, ventosque secabat,
d Materno veniens ab avo Cyllenīa proles.
 Ut primum alatis tetigit *e* magalia plantis:
 Æneam fundantem arces, ac tectā novantem
 Conspicit: atque illi stellatus iaspide fulva
f Ensis erat: *g* Tyrioque ardebat murice lena
 Demissa ex humeris. dives quæ munera Dido
 Fecerat, & tenui telas discreverat auro.
 Continuo *h* invadit. Tu nunc Carthaginis alta
 Fundamenta locas, pulcrāq³, i uxoribus urbem
 Extruis, heu regni rerumque oblite tuarum.

natus perhibetur *e* Barbarolexis, qua Afrorum casæ indicantur; quæ a-
 lio nomine Mapalia dicuntur. *f* Vagina, contentum pro continente.
g A loco indicatur purpuræ præstantia. *h* Dictis atrocibus adoritur
i Uxori obsequens, γυναικὸς ἐταῖρος &c.

Ipse

S tartara tri-
stia. manusc.

a Aperit. Ad
Romanū mo-
rem alludit,
quo mortuis
oculi in rogo
aperiebantur,
qui ante domū
clausi fuissent.
Turneb. ex
Plinio.

b Propter alti-
tudinē. ideoq³
insolæ cœli
columnam
montē illum
appellarunt,
& quassatur,
καὶ ὀρνίθι,
sic dicto quasi
λάλω: Ideoq³
Mercurio sa-
cer est, tanquā
loquendi arti-
ficii. Alii mer-
go fecerunt.
& hic Libyæ,
manusc.

d Quia maia
Atlantis filia

- * dimittit, m. script. *Ipse deum tibi me claro*demittit Olympo
Regnator, cœlum & terras qui numine torquet
Ipse hæc ferre iubet celeres mandata per auras.
Quid struis? aut qua spe Libycis teris ocia terris?*
- a Iisdem ver-
bis mandata
perfert, more
Homerico. *a Si te nulla movet tantarum gloriarum,
Nec super ipse tua moliris laude laborem:
Ascanium surgentem, & spes heredis Iuli
Respice: regnum Italia, Romanaque tellus
Debentur. Tali Cyllenius b ore locutus,
Mortales visus medio sermone reliquit,
Et præcul in tenuem ex oculis evanuit auram.
At verò Aeneas aspectu obmutuit amens,
Arrectæq; horrore comæ, & vox faucibus hæsit.
Ardet abire fuga, dulcesq; relinquere terras,
Attonitus tanto monitu imperioq; deorum.
(Hæc quid agat? quo* nunc reginam d ambire su-
rentem
Audeat affatu? & quæ prima exordia sumat?)
Atq; animum nunc huc celerè, nunc e dividit illuc:
In partes querapit varias, perque omnia versat.
Hæc f alternanti potior sententia visa est.
Mnesthea, Sergestumq; vocat, fortemq; Cloanthum:
Classim aptent taciti,* sociosq; ad littora cogant,
Arma parent; &, quæ sit rebus causa novandis,
Dissimulent. sese interea, quando optima Dido
Nesciat, & tantos rumpi non g speret amores,
h Tentaturum aditus, & quæ molissima fandi
λαμβάνειν καὶ γόν. Victor, lib. 27. cap. 16.*
- b Oratione:
vel tali ore, id
est, talia locu-
tus ore, ut sit
pleonasmus.
- c Consterna-
tus & attoni-
tus.
- * nam.
- d Blanditiis
circumvenire.
- e Expressit
Homericum
μεγίστην & δ.
- f Alternis mo-
dò hoc, modò
illud animo
agitanti.
- * socios.
- g Metuat.
- h Græcis est

* quis, m. scfi.
& Stephanus
Et est ἐπεξή-

μῆσις præce-
dentium.

* ocus, m. scra
Et ita Priscia
scribendū cō-

tendit, ut sit
Ocior quasi ab
Oco, quod in
usu non est;
non à Græc.

ὠκνῆ. Vide &
Giphan. col.

a Amor res
suspiciosa.

b Quæ Jarbæ
de amoribus
Æneæ nuntiū
attulerat.

c Furibundus
amor.

d πᾶθ & à πα-
rabola, vel po-
tius parabola
pathetica, vid.
Macrobl. lib. 4

cap. 5.

e Nocturno
tempore.

Tempora, * qui rebus dexter modus. * ocus omnes
Imperio leti parent, ac iussa faceffunt,

a At regina dolos (quis fallere possit amantem?)

Præsensit: motusque excepit prima futuros,

Omnia tuta timens: b eadem impia fama furenti

Detulit, armari classem, cursumque parari.

c Sevire inops animi, tota mque incensa per urbem

Bacchatur: d qualis commotis excita sacris

Thyas, ubi audito stimulant Trieterica Baccho

Orgia, e nocturnusque vocat clamore Citharon.

Tandem his Aeneam compellat vocibus ultro:

f Dissimulare etiam sperasti per fide tantum

Posse nefas? tacitusque g mea decedere terra?

Nec te noster amor, nec de data dextera quondam,

Nec moritura tenet crudeli funere Dido?

Quinetiam h hyberno moliris sidere classem,

Et i mediis properas Aquilonibus ire per altum,

k Crudelis, quid? l si non arva aliena, domosq;

Ignotas peteres, & Troia antiqua maneret,

Troia per undosum peteretur classibus æquor? (te,

m Me ne fugis? n p ego has lacrymas dextramq; tuā,

(Quando n aliud mihi iā misera nihil ipsa reliqui)

Per connubia nostra, per inceptos hymenæos,

Si bene quid de te metui, o fuit aut tibi quicquam

Dulce meum: misere domus labentis, & istam

f Propositio per increpationem. g Emphasis in pronomine. h Tempore
intempestivo. i Adversis. k Non parcas tibi ipsi, odio mei. l A maiori
negativè. m Obtestatio. n Postquam & pudoris iacturam feci, & regnum
neglexi, o Consuetudinem amoris & ὡς ἐπὶ ἀλλοτρίῳ honestè verbis tegit.

Oro

- * Numidum, Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.
 * Pudicitia Te propter Libyæ gentes, * Nomadumq; tyranni
 scilicet, Odere: infensi Tyru: te propter eundem
 b Hospitis ni- Extinctus pudor, & qua sola sidera adibam,
 mirum. a Fama prior, cui me moribundam diseris hospes?
 c Extenuatio, b Hoc solum nomen quoniam de coniuge restat.
 d Ludere pro- Quid moror? an mea Pygmalion dñ mænia frater
 priè puerorū Destruat? aut captam ducat Getulus Iarbas?
 est, unde & c Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
 ὡαῖδας, Antefugam soboles, si quis mihi parvulus aula
 Græci d Luderet Æneas, qui te * tantum ore referres:
 Διὸς ἔωαῖς, Non equidē omnino capta, * aut deserta viderer.
 dixerunt. Dixerat, ille Iovis monitis immota tenebat
 * tamen. Lumina, & obnixus curam sub corde premebat.
 * ac manuscr. Tandem pauca refert: e Ego te, q̄ plurima fando
 e Captat be- Enumerare vales, nunquam regina negabo
 nevolentiam Promeritam: nec me meminisse pigebit Elise,
 in re dubia à Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.
 Didonis & f Pro re pauca loquar, * nec ego hanc abscondere
 sua persona. furto
 f Pro rei veri- Speravi (ne finge) fugam: nec coniugis unquam
 tate, cui pau- g Pretendi tedas, aut hac in fœdera veni.
 cis verbis opus Me si fata meis * paterentur ducere vitam
 est. h Auspiciis, & sponte mea componere curas:
 * neque, ma- Urbem Troianam primū, dulcesque meorum
 nuscript. Reliquias colerem, * & Priami tecta alta mane-
 g Matrimo- rent,
 nio me tibi
 obstrinxi.
 * voluissent.
 b Meo arbi-
 trio, ut ego
 vellem &
 optarem. * &, non legitur in manuscripto.

Et a recidiva manu posuisssem Pergama victis.
Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo,
Italiam Lyciae iussere capessere sortes.
Hic amor, haec patria est, si te Carthaginis arces
Phoenissam Libyaeque aspectus detinet urbis:
Quae tandem Ausonia Teucros considerare terra
Invidia est? & nos fas extera quaerere regna.
Me patris Anchise, b quoties humentibus umbris
Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt,
Admonet in somnis, & turbita terret imago:
Me puer Ascanius, capitisque c iniuria cari,
Quem regno Hesperia fraudo & fatalibus arvis.
Nunc etiam interpres divum Iove missus ab ipso
(Testor utrumq, d caput) celeres mandata per auras
Detulit: ipse deum manifesto in lumine vidi
Intrantem muros, vocemque his auribus hausi.
Desine, meque tuis incendere, teque querelis.
Italiam non sponte sequor.

*Talia dicentem iam dudum * averfa tuetur,*
Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat
Luminibus tacitis, & sic accensa profatur:
Nec tibi diva parens, generis nec Dardanus autor,
Perfide: sed duris genuit de cantibus horrens
Caucasus, Hyrcanaeque e admovent ubera tigres.
Nam qd dissimulo? aut q me ad maiora reservo?
Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?

facienda annuunt. * Adversa. Est autem averfa, irata, infesta, inimica.

e Vide Gell, lib, 12, cap, 1, & Macrobi, lib. 5, cap, 11.

a Recidiva, quae ex suo casu restituuntur. Rediviva, quae post interitum redeunt, Charisius. Sed & Rediviva legi posset, vocabulo tectonico, significante idem quod παλίγνητος, hoc est, instaurata, & ex vetustis renovata.

b Noctibus singulis.

c Quam illi facio, defraudando eum regno Italiae factis debito.

d Capiti consensus hominum divinitatem tribuit:

Itaque per hoc jurant, & sternutantes salutant, & in fide

- a Quid prius, Num lacrymas victus dedit? aut miseratus amantem est?
- b Hyperbole querelarum animiq; perturbati propria.
- c Res adversæ me ad insaniam redigunt.
- d Amara Ironia, qua obiecta iisdem ferè verbis confunduntur, vide Macrobi. l. 4. cap. ult.
- e Ironica concessio. Quint. lib. 9 cap. 2.
- f Supplicio haurum.
- g Subduxerit.
- f Hunc locum interpretatur Cæsar. Rhod. ant. lect. 17. cap. 16.
- g Animi ægritudine exanimatur, non respirat exanimata.
- b Viri est affectum ratione vincere.
- a Quæq; bus anteferam? iam nec maxima Iuno.
- b Nec Saturnius hæc oculis pater aspicit equis. Nusquam tuta fides, eiectum littore egentem Excepi, & regni demens in parte locavi: Amissam classem, socios à morte reduxi.
- c Hec furis incensa feror. d nunc augur Apollo. Nunc Lycie sortes, nunc & Iove missus ab ipso Interpres divum fert horrida iussa per auras. Scilicet is superis labor est: ea cæra quietos Sollicitat. neque te tenuo, neque dicta refello. I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas. Spero eadem mediis (si quid pia numina possunt) Supplicia hausurum scopulis, & nomine Dido Sæpe vocaturum. sequar atris ignibus absens: Et, cum frigida mors anima seduxerit artus, f Omnib; umbra locis adero, dabis improbe pœnas. Audiam, & hæc manes veniet mihi fama sub imos. His medium dictis sermonem abruptit, & gaudio Agra fugit: seq; ex oculis avertit & aufert, (ras Linguens multa metu cunctantem, & multa parant. Dicere suscipiunt famula, collapsaq; membra (tem Marmoreo referunt thalamo, stratisq; reponunt. At pius Aeneas, quanquam lenire dolentem Solando cupit, & dictis avertere curas, Multa gemens, magnosq; animi labefactus amore: h Iussa tamen divum exequitur, classemq; revisit.

a Tum verò Teucri incumbunt, & littorè celfas
Deducunt toto naves: natat uncta carina:
Frondeuteis que ferunt remos, & robora sylvis
Infabricata, *b* fuga studio.

c Migrantes cernas, totaque ex urbe ruentes,
d Ac veluti ingentem formicæ farris acervum
Cum populant, hyemis memores, teetòq; reponunt,
It nigrum campis agmen, prædamq; per herbas
Convectant calle angusto, pars grandia trudent.
* Obnixæ frumenta humeris: pars agmina cogunt,
Castigantque moras: opere omnis semita fervet.

e Quis tibi & tunc Dido cernenti talia sensus,
Quosve dabas gemitus, littora fervere late
Prospiceres arce ex summa, totumque videres
Misceri ante oculos tantis clamoribus æquor?
g Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?
Ire iterum in lacrymas, iterum tentare precando
h Cogitur, & supplex animos submittere amor:
Ne quid in expertum, frustra moritura, relinquat.
Anna, vides toto properari littore circum:
Undiq; convenere: *k* vocat iam carbasus auras:
Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.

Hunc ego si potui tantum l sperare dolorem,
Et pferre, soror, potero, misere hoc tamen unum
Exequere Anna mihi. solam nam perfidus ille
Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus:

passiva significatione. *k* γλυκὸν ὄψημα. ἰέλπιζειν: quo verbo Græcis
spes & metus significatur. Si potui autem est, si potuissem. Macrobius, Sat.,
4. cap. 6.

a Ob regis
præsentiam.
b Festinata
profectionis.
c Apostrophe
Homerica.
Macrobius, lib. 5
cap. 14.

d Sedulitatem
Trojanorum
studio formi-
carum compa-
rat, imitatus
Homerum, qui
similitudinē à
muscis duxit.

* Obnixæ ma-
nusc.

e Pathos per
aversionem.

* tum, m. scr.

f Enallage cō-
iugationis.

Fervere autē
dicit studio
itineri se ac-
cipientium.

g Exclamatio.

h Nullus enim
amans sui iu-
ris est.

i Intentatum

b καὶ πρὸν.

* Fab. l. 9. c. 2.

aversionem

hanc vocat, ab

audiente ser-

monem ab-

ducentem.

d Secundos,

εὐκλείδης. h. e.

ἰκνεῖσθαι καὶ

πορνεύειν πο-

ρνεύειν. Eu-

rip. Hecub.

προὐκ πορνεύ-

ειν dixit.

e Quod tam

pulcrum ei vi-

detur, ut om-

nia ei postpo-

nat.

* dolore, ma-

nuscriptum.

* remittam,

manuscr. Alii

ita distinguunt:

Quam mihi

cum dederis

cumulatam,

morte relin-

quam, q. d. si

hunc cumulu-

addideris ad tu à merita, nunquam ero immemor.

ad Æneam referentes.

f Spirantes è Riphæis montibus, qui cum Alpibus

iidem sunt, ex sententia Posidonii, Cæl. l. 15, c. 7.

* persensit, manuscr.

Sola viri a molleis aditus, & b tempora noras.

I soror, atque hostem supplex affare superbum:

c Non ego cum Danaïs Troianā extindere gentē

Aulide iuravi, classē me ad Pergama misi:

Nec patris Anchisæ cineres manē sive revelli.

Cur mea dicta negat duras dimittere in aures?

Quo ruit? extremū hoc misera det munus amanti:

Exspectet facilemque fugam ventosque d ferentes.

Non iam coniugium antiquū, quod prodidit, oro:

Nec e pulcro ut Latio careat, regnumq; relinquat.

Tempus inane peto, requiem spatiumque furori,

Dum mea me victam doceat fortuna * dolore,

Extremam hanc oro veniam (miserere sororis)

Quam mihi cum dederis, cumulatā morte* relinq.

Talibus orabat, talesque miserrima fletus

Fertque refertque soror. sed nullis ille movetur

Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.

Fata obstant: placidasq; viri deus obstruit aures.

Ac veluti annosam valido cū robore quercum

f Alpini Boreæ nunc hinc nunc flatibus illinc

Eruiere inter se certant: it stridor, & altè

Consternunt terram concusso stipite frondes:

Ipsa heret scopulis, & quantum vertice ad auras

Ætherias, tantum radice in tartara tendit:

Haud secus assiduīs hinc atq; hinc vocibus heros

Tunditur, & magno x persentit pectore curas:

g Mens immota manet: lacryma voluñtur inanes.

Tum verò infelix fatis exterrita Dido

Mortem orat: tædet b cœli convexa tueri.

Quò magis inceptum peragat, lucemq; relinquat:

Vidit, cithuricremis cum dona imponeret aris,

(Horrendum dictu) d latices nigrescere sacros,

Fusaq; in obscœnum se vertere vina cruorem,

*Hoc visum nulli, non ipsi effata sorori. **

Præterea, fuit in tectis de marmore e templum

Coniugis antiqui, miro quod honore colebat,

f Velleribus niveis, & festa fronde revinctum,

Hinc exaudiri voces, & verba vocantis

Visa viri, nox cum terras obscura teneret:

** Solaq; culminibus ferali carmine bubo*

Sæpe queri, & longas infletum ducere voces.

*Multaq; præterea vatum prædicta * priorum*

Terribili monitu horrificant. agit ips. furentem

** In somnis ferus Aeneas: semperq; relinqui*

g Sola sibi, semper longam in comitata videtur

Ire viam, & Tyrios deserta querere terra.

Eumenidũ veluti demens videt agmina Pentheus,

Et h solem geminũ, & duplices se ostendere Thebas:

*Aut Agamemnonius * scenis agitatus Orestes,*

Armata facibus matrem & serpentibus atris

Cum fugit, ultricesq; sedent in i limine Diræ.

* Servius legit $\alpha\theta'$ $\psi\phi\epsilon\nu$, ut sit vigiliis. g In auspiciatum omen est, si rex aut princeps se solitarium esse somnet. b Vide Muret. lib. 7. variar. lect. cap. 24. * furiis Theatris celebratus, i Similiter apud Æschylum, Orestem in limine expectant furia,

a Affectu vir fortis moveri potest, vinci non debet.

b Vitæ periculum est.

c Mortis futuræ præsentia.

d Liquorem in sacris effusum, * est.

e Sepulcrum. Non.

f Periphrasis stemmatis, quæ lana erat ramo circumvoluta, qua deos coli memoris erat. Vido Nan. lib. 7. Miscel.

* Seraque, legit Non.

Marcell, quod epitheton buboni noctis avi non pessime convenit, * piorum, manuscr.

a Propositum
consciscendi
sibi necem.

* eum, (vel eo
me solvat) a-
mantem, Ste-
phan.

b Connexum,
συνάπλο-
μῶν.

Cicer. 4. Fin.
omnia inter
se apta, & con-
nexa. Atticus
apud Varron.
lib. 6. de ling.

c Massæ sylvæ,
Lybicæ: Vide
Strab. lib. 17.
d Mala aurea.
e Vide Victor.
lib. 4. cap. 3.
var lect.

f Vocibus ma-
gicis. Vide
Cæl lib. 9 an-
tiq. lect. c. 23.

g Apollonius
lib. 3. Argo-
naut.

h Obrestatio,
quæ insinua-
tionem habet

i a necessitate.
Enea, Quint. lib. 8. cap. 6.

Ergo ubi concepit furias, evicta dolore,
Decrevitque mori: tempus secum ipsa, modumque
Exigit: & mæstam dictis aggressa sororem,
a Consilium vultu tegit, ac spem fronte serenat.
Inveni germana viam (gratare sorori)
Quæ mihi reddat * eum, vel eo me solvat amante.
Oceanus finem iuxta, solemque cadentem,
Ultimus Æthiopum locus est: ubi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.
Hinc mihi c Massylæ gentis monstrata sacerdos,
Hesperidum templi custos: epulasq; draconi
Quæ dabat, & sacros servabat in arbore d ramos,
Spargens humida mella, e soporiferumq; papaver.
Hæc se f carminibus promittit solvere mentes
Quas velit: aſt aliis duras immittere curas:
g Sistere aquam fluviis, & vertere sidera retrò,
Nocturnosque ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.
h Testor cara deos, & te germana, tuumque
Dulce caput, magicas invitam accingier artes,
Tu i secreta pyram tecto interiore sub auras
Erige: & k arma viri, thalamo quæ fixa reliquit
l Impius, exuviasq; omneis, lectumq; iugalem,
Quo per y, super imponas. abolere nefandi
Cuncta viri monumeta iubet monstratq; sacerdos.
Hæc effata silet: pallor simul occupat ora.
Non tamen Anna novis m prætexere funera sacris
i Sola, vel secretò Charis. k Gladium. l Antonomasia pro
m Sacrorum prætextu diſſimulare.

Germana.

Germanam credit, nec tantos mente furores
 Concipit, aut graviora timet a quam morte Sichæi.
 Ergo iussa parat.

At regina, pyra* penetrati in sede sub auras
 Erecta ingenti, tedis, atque ilice secta,

Intenditque locum fertis, & b fronde coronat

Funera, super exuvias, ensemque relictum,

Effigiemque toro locat, haud ignara futuri.

Stant ara circum; & crines effusa sacerdos

* Tercentum tonat ore deos, Erebumque, Chaosq;

c Tergeminamq; Hecaten, tria virginis ora Diana.

Sparserat & latices simulatos fontis Averni,

d Falcibus & messe ad lunam queruntur abenis

Pubentes herbae, nigri cum lacte veneni:

Quaritur & nascentis equi de fronte revulsus,

Et matri praeceptus e amor.

Ipsa mola, manibusque pijs altaria iuxta,

Vnum exuta pedem vinclis, in veste f recincta,

Testatur moritura deos, & conscia fati

Sidera: tum, si quod non g aequo fœdere amantes

Cura numen habet, iustumq; memorque, precatur.

Nox erat, & placidum carpebant h fessa sapore

Corpora per terras, i sylvaq; & sava quierant

de Cæl. lib. 20. cap. 6. d Truncatae falcibus, Vide Macrobi. lib. 5. c. 19.

e Amoris beneficium, seu Philtron, quod Hippomanes dicitur Plinio lib.

8. cap. 42. f Nihil enim in sacris ligatum esse conveniebat. Unde Ovi-

dus: --- vestes induta recinctas Nuda pedem. g Alludit ad fœderum for-

mulam, quorum tria fuerunt genera, Liv. lib. 24. h νότοι δαυλότοι

Est autem noctis intempestae descriptio, i Quae sunt in sylvis, Meton,

a Quam con-
 tigerant mor-
 te Sichæi.

Tecto interio-
 re, penitiori
 ædium parte.

* penitrali, m.
 script.

b Verbenis,
 quæ in sacro
 nocturno erant

funeræ, ficus
 è cupressu,

Turneb.

* Ter centum
 tonat ut dicat

Hecaten, quæ
 per centum

deos innuit,
 ter invocata

esse. Alii tre-
 centos deos

intelligunt,
 quia tot Joves

habuit vetu-
 stas, Cæl. lib.

22. cap. 3.

c De Hecate
 tergemina vi-

a Antiqua cō-
suetudine, pro-
leniebant. Ve-
teres enim
verba hæc sine
e pronuncia-
bant. Dio-
med. lib. 1.

b Catull. ma-
gnis curarum
fluctuat undis.

c Pathos ab
addubitatio-
ne. Macro-
b.

lib. 4. cap. ult.
* ago, manu-
scriptum.

* Numidum-
que. Numa-
dumque, ma-
nusc. & Aldus.

d Quæ ipsi à
Jove accepe-
runt.

e An quia ju-
vat. Ironia.

* Invisam, m.
script.

f Trojanæ, &
quidem perf-
cæ, periuræ.

* inferar, m. sc.
lib. 9. cap. 9. ἐμφάστειν esse ait.

*Æquora: cū medio volvuntur sidera lapsu,
Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæq; volucres,
Quæq; lacus latè liquidos, quæq; aspera dumis
Rura tenent, somno posita sub nocte silenti
a Lenibant curas, & corda oblita laborum:
At non infelix animi Phænissa: nec unquam
Solvitur in somnos, oculisve aut pectore noctem
Accipit. ingeminant curæ: rursusq; resurgens
Sævit amor, b magnosq; irarum fluctuat æstu.
Sic adeo insistit, secumq; ita corde volutat.
c En quid* agam? rursusne procos irrisa priores
Experiar?* Nomadumq; petam connubia supplex.
Quos ego sum toties iam dedignata maritos?
Iliacas igitur classes, atque ultima Teucrum
d Iussa sequar? equianè auxilio iuvat antè levatos,
Et benè apud memores veteris stat gratia facti?
Quis me autem (fac velle) sinet? ratibusq; superbis
* Irrisam accipiet? nescis, heu, perdita, nec dum
f Laomedontæa sentit periuria gentis?
Quid tum? sola fuga nautas comitabor ovanteis?
An Tyriis, omnique manu stipata meorum
* Insequar? & quos Sidonia vix urbe revelli
Rursus agam pelago, & ventis dare vela iubebo?
Quin morere, ut merita es, ferroq; averte dolorem.
g Tu lachrimis evicta meis, tu prima furentem
His germana malis oneras, atque obiicis hosti,
h Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
g Rejicit mali causam in germanam. b Nonne Quintil.
lib. 9. cap. 9. ἐμφάστειν esse ait.*

Degere

Degere, mora fere? tales nec a tangere curas?
 Non servata fides cineri promissa Sichæo.
 Tantos illa suo rumpebat pectore questus.

a Experiri
 amores.

Aeneas celsa puppi, iam certus eundi,
 Carpebat somnos, rebus iam rite paratis.
 Huic se forma d dei vultu redeuntis eodem
 Obtulit in somnis, rursusque ita visa monere est,
 (Omnia Mercurio similis, vocemque coloremque,
 Et crines flavos, & membra decor a iuventa)

b Mercurii.

c Objurgatio a
 necessario.

* te circum-
 stent, m. scr.

d A facili. Ze-

phyrum pro

quovis vento

posuit, specie

pro genere.

alioqui Zephy

ro Carthagine

in Italiam na-

vigare non

poterat.

e Naves.

f Eurip. Me-

dea. εἰ σ' ἦ

πισσα λαμ-

πᾶς ὀψεται

δεῖ.

Fnn. Si te se-

cundo lumine

hic offendero.

* Heia, m. scr.

σ γνῶμη.

b Vigilantia

c Nate dea, potes hoc sub casu ducere somnos?

Nec, quæ * circumstent te deinde pericula, cernis,

Demens? nec d Zephyros audis spirare secundos?

Illa dolos, dirumque nefas in pectore versat,

Certa mori, varioque irarum fluctuat estu.

Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas?

Iam mare turbare trabibus, sevasque videbis

Collucere faces, iam fervere e littora flammis,

f Si te his attigerit terris aurora morantem.

* Eia age, rumpe moras. g V A R I V M & muta-

bile semper

Femina sic factus, nocti se immiscuit atra.

Tum verò Aeneas, subitis exterritus umbris,

h Corripit e somno corpus, sociosque fatigat:

Præcipientes vigilate viri, & confidite transtris:

Solvite vela citi, Deus æthere missus ab alto,

Festinare fugam, tortosque incidere funes,

Ecce iterum stimulat, sequimur te * sancte, deorum

principis, * sancte deorum. Sequimur te, ò sancte, quisquis deorum es.

Alii malunt esse Græcismum, ut δῖα θεῶν, & apud Ennium; Saturnia

sancta

sancta dearum. In precationibus autem Dii plerunque Sancti appellati. Liv. lib. 2. Tiberine pater te sancte precor. Et ne errore laberentur, de nomine certo dubitantes dicere solebant: Quisquis es. Plaut. Rud. Act. 1. sc. 4.

* tuo.

*Quisquis es, imperioq; * iterum paremus ovantes.*

* adnixa, manuscr.

Adsis ô, placidusque iuves, & sydera cœlo

* Crepusculi descriptio:

Dextra feras. dixit, vaginaque eripit ensem

Vide Macrobi.

Fulmineum, strietoque ferit retinacula ferro.

lib. 5. c. 6. & 9.

Idem omnes simul ardor habet: rapiuntq; ruuntq;

* cū primum,

Littera deseruere: latet sub classibus æquor.

manuscr.

** Annixi torquent spumas, & cœrula verrunt.*

* Luce albe-

a Et iam prima novo spargebat lumine terras

scere omnia,

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Hypallage.

*Regina è speculis * ut primum b albescere lucem*

* Abruptum

Vidit, & æquatis classem procedere velis,

principum, o-

Littoraque, & vacuos sensit sine remige portus:

rationi patheticæ accom-

Terque quaterq; manu pectus per cussa decorum,

modatum

Flaventis abscessa comas: c proh Iuppiter, Ibit

propter exclam-

Hic, ait, & nostris illuserit advena regnis?

mationem.

Non arma expedient? totaque ex urbe sequentur?

Macrobi. lib. 4.

Diripientque rates alij navalibus? ite:

cap. 2.

*d Ferte ciri flammæ, date * vela, impellite remos.*

d Ἀγίλοντον,

Quid loquor? aut ubi sum? quæ mentem insania

sive

mutat?

ἀσυνέτον.

*e Infelix Dido, nunc te * fata impia tangunt:*

* tela, m. scr.

e ἄποστολή. Tū f decuit, cū sceptrā dabas. en dextra fidesq;

e ἄποστολή.

g Quem secum patrios aiunt portare penates:

* facta, ma-

est in medico rata illius impii, f Decuit talia loqui. g Ironia,

manusc. & ita

Quem

Quem subiisse humeris confectum atate parentem,
Non potui abreptum divellere corpus, & undis
Spargere? non socios, non ipsum absumere ferro
Ascanium? patriisq; æpulandum apponere men-
sis?

Verum anceps pugna fuerat fortuna: fuisset:
Quem metui moritura? faces in b castra tulissem,
Implessmq; foros flammis: natumq; patremq;
Cum genere extinxem: memet super ipsa dedissem.

c Sol, qui terrarum flammis opera omnia lu-
stras,

Tuq; harum interpretes curarum & conscia Iuno,
Nocturnisq; Hecate trivis ululata per urbes,
Et Diræ ultrices, & dij morientis Elise,

Accipite hæc: meritumq; malis * advertite numen:

d Et nostras audite preces, si tangere portus
Infandum caput, ac terris adnare necesse est:

Et * si fata Iovis poscunt, hic e terminus hæret:

At bello audacis populi vexatus & armis,
Finibus extorris, complexu avulsus Iuli,

Auxilium imploret, videatq; indigna suorum

Funera: nec, cum se sub leges pacis iniquæ

Tradiderit, regno, aut optata luce fruatur:

Sed cadat ante diem, mediaq; inhumatus arena.

Hæc precor: hanc vocem extremam cum sangui-
ne fundo.

Tum f vos o Tyrij stirpem, & genus omne futurum

Exercete odys: cineriq; hæc mittite nostræ.

Munera: nullus amor * populis, nec fœdera sunt.

Exoriare

a Tangit fa-
bulam Pro-
genes. quæ
Irym filium
patri come-
dendum ap-
posuit.

b Classem.

c Imprecatio.

* avertite, m.
scr. à me scili-
cet in Aeneâ.

d Locū Odyss.
9. pete ex Ma-
crob. lib. 5.

cap. 12.

* sic, manuscr.

e Hoc immu-
tabile est, sicut
termini agro-
rum, quos
transferre
non licebat.

Imitatione
Lucret. qui
hac phrasi u-
titur de rebus
fixis & im-
mutabilibus.

f Alludit ad
bella punica,
* populi.

* Hannibalem
 a innuit, qui to-
 cos: 8. annos
 a Italiam ferro
 a flammaque
 a crudelissimè
 a vexavit.
 a Inferis sacra
 a facturi soa-
 a spergebant
 a tantum, non
 a abluant. De
 a quo vide Ma-
 a creb. lib. 3.
 a cap. I.
 a Plutoni
 a Non re ipsa,
 a sed conatu &
 a studio festi-
 a nandi, gradu
 a celerabat.
 * anilem, ma-
 nuscr.

e E vagina
 educit.
 f Non ideo re-
 lictum ab Æ-
 nea, utilio
 mortem sibi
 afferret.
 g Locus expressus è

a Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
 Qui face Dardanos ferroq³ sequare colonos,
 Nunc, olim, quocunq² dabunt se tempore vires,
 Littora littoribus contraria fluctibus undas
 Imprecor, arma armis: pugnent ipsiq³ nepotes.
 Hec ait: & parteis animum versabat in omnes.
 Invisam querens quàm primum abrumpere lucē.
 Tum breviter Barcen nutricem affata Sichæi,
 (Naxq³ suam patria antiqua cinis ater habebat)
 Annam, cara mihi nutrix, huc siste sororem:
 Dic corpus properet fluviali b spargere lymp^ha,
 Et pecudes secum, & monstrata piacula ducat:
 Sic veniat tuq³ ipsa pia tege tempora vitæ.
 Sacra c Iovi Stygio, que rite incepta paravi,
 Perficere est animus, finemq³ imponere curis:
 Dardaniq³ rogi capitis permitte e flammæ.
 Sic ait. Illa gradum d studio celerabat * anili.
 At trepida, & cæptis immanibus efferat Dido,
 Sanguineam volvens aciem, maculisq³ trementeis
 Interfusa genas, & pallida morte futura,
 Interiora domus irrumpit limina, & altos
 Conscendit furibunda rogos, ensemq³ c recludit
 Dardanium, non hos f quæsitum munus in usus
 Hic, g postquam Iliacas vestes, notumq³ cubile
 Conspexit, paulum lacrymis & mente morata,
 Incubuitq² toro, dixitq³ novissima verba:
 Alludit ad ensen Ajaci donatum ab Hectore, quo se occidit.
 Locus expressus è Trachin, Sophocl. Victor, lib. 5, cap. 14.

Dulces a exuvie, dum fata, deusque sinebant:

Accipite hanc animam, meque his exolvite curis.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi:

Et nunc magna mei sub terras ibit bimago.

Urbem præclaram statui: mea mœnia vidi:

Ultra virum, poenas inimico * à fratre recepi.

Felix heu nimium felix, si littora tantum

Nunquam Dardania tetigissent nostra carina.

Dixi: & os c impressa toro, moriemur in ultæ?

Sed moriamur, ait, * sic sic iuvat ire sub umbras.

Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto

Dardanus, & nostræ secum ferat omnia mortis.

Dixerat: atq; illam media inter talia ferro

Collapsam aspiciunt comites, ensæque cruore

Spumantem, sparsasque manus, it clamor ad alta

Atria: concussam d bacchatur fama per urbem.

Lamentis, gemituque, & femineo ululatu

Tecta fremunt: resonat magnis plangoribus æther:

Non aliter, quàm si immissis ruat hostibus omnis

Carthago, aut antiqua Tyros: flammeq; furentes

c Culmina p; hominum volvantur, p; deorum.

Audit ex aminis, trepidoque exterrita cursu,

Unguibus ora soror f fœdans, & pectora pugnīs,

Per mediō ruit, ac morientem nomine clamat:

Hoc g illud germana fuit? me fraude petebas?

Hoc roguis iste mihi, hoc ignes aræque parabant?

h Quid primum deserta querar? comitē mne sorore

b Pathos ab addubitatione: de quo Macrobius, Sat. 4. cap. ult.

a Vestes ab Æneæ exuta.

b Idolum & simulacrū mei non ipsa. Ex opinione Ennii, sive Homeri. Vide etiam Cæli. l. 17. cap. 16.

* A omissa est in manuscr.

c Ore impresso toro. Synecdoche.

* sic? sic iuvat, manuscr. & Servius.

d Clamoribus tumultuque omnia complet.

e Per tecta domorū & templorum.

f Cruentans,

g Quod moliebaris clam me.

a Vocare de-
bueras.

*Extincti me,

teque Diome-

des, Probus,

Charisius &

Donatus: in

veteribus ferè

omnibus est,

Extinxi.

b Ore admoro

excipiam.

c Rogi scilicet

seu pyræ.

* stridit, ma-

nuscr.

* adnixa, ma-

nuscr.

d Anaphora.

e In torum.

f repertam,

manuscript.

f Animi &

corporis ne-

xum, quorum

ἀνσιν & χω-

εἰσμούς Pla-

toni mors

est.

g Ante diem

fatalem, & nullo suo scélere. Vide Gell. lib. 13. cap. 1. Cæl. lib. 21. c. 4. an-

tiq b Parcas intelligit nondum incidisse stamina. Vide Macrobi. lib. 5.

cap. 19. Muret. lib. 4. cap. 16. variar. lect.

Sprevisti moriens? eadem me ad fata a vocasses?

Idem ambas ferro dolor atq; eadem hora tulisset.

His etiam struxi manibus, patriosque vocavi

Voce deos, sic te ut posita crudelis abessem?

**Extincti de meque soror, populumque, patresque*

Sidonios, urbemque tuam date, vulnera lymphis

Abluam, & extremus si quis super halitus errat,

b Ore legam. Sic fata, gradus evaserat altos.

Semianimemq; sinu germanam amplexa fovebat.

Cum gemitu, atque atros siccabat veste cruores.

Illa graves oculos conata attollere, rursus

*Deficit: infixum *stridet sub pectore vulnus.*

*d Ter sese attollens, cubitoque *innixa, levavit:*

Ter revoluta e toro est: oculisq; errantibus alto

Quæsit coelo lucem, ingemuitque & reperta.

Tum Iuno omnipotens, longum miserata dolorè,

Difficilesque obitus, Irim demisit olympo:

Quæ luctantem animã, & nexosq; resolveret artus.

Nam, quia g nec fato, merita nec morte peribat,

Sed misera ante diem, subitoque accensa furore:

h Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem

Abstulerat, Stygiog; caput damnaverat Orco.

Ergo Iris croceus per cælum roscida pennis,

Mille trahens varios adverso sole colores,

Devolat, & supra caput astitit. hunc ego Diti
 Sacrum ^a iussa fero: teque isto corpore solvo.
 Sic ait, & dextra crimen secat: omnis & una
 Dilapsus ^b calor, atq; inventos vita recessit.

^a Junonis iussa
 fu.

^b Anima enim
 recedente,
 corpus friget.

FINIS LIBRI IV.

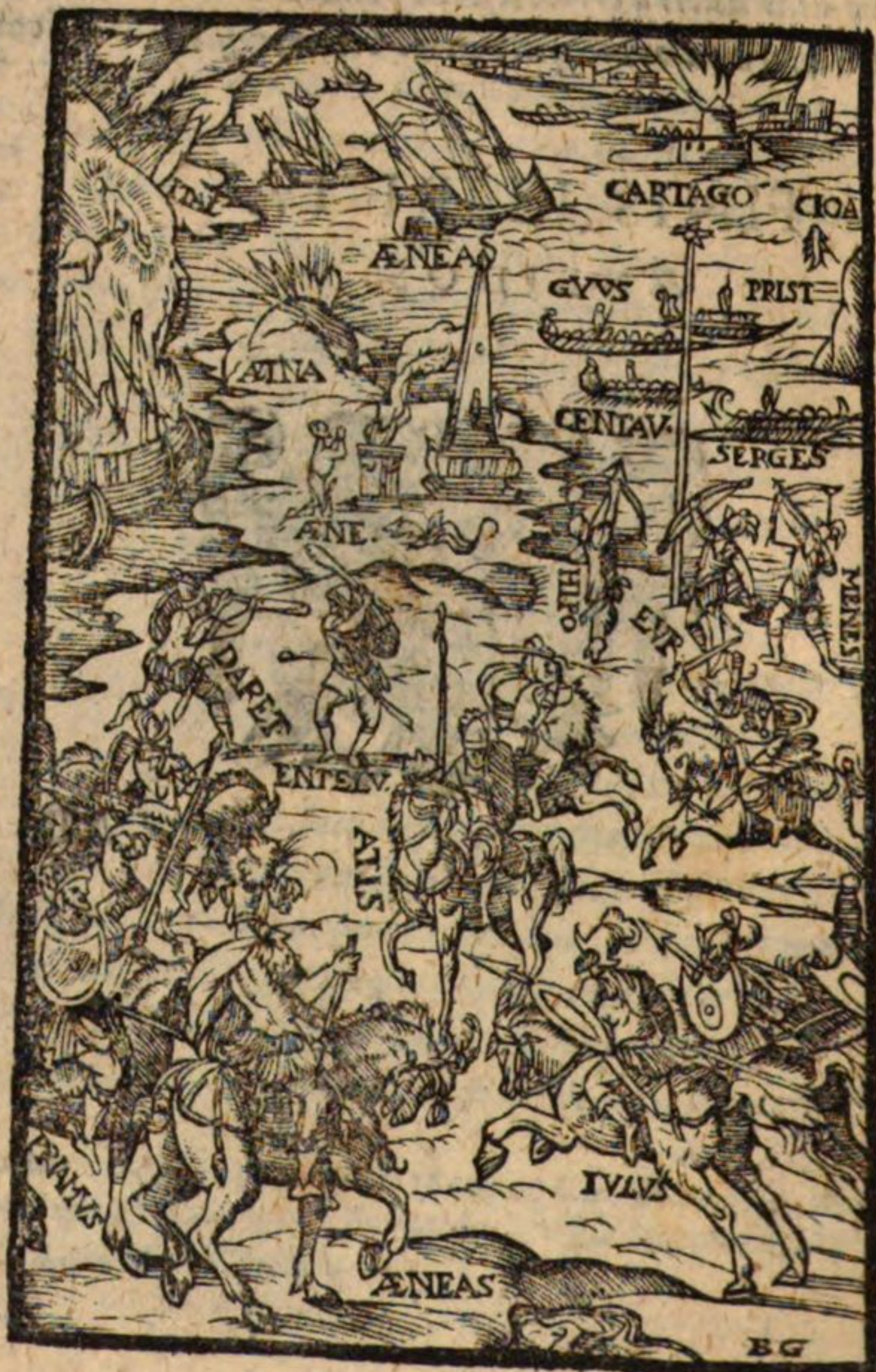
ÆNEIDOS.

AD.

ADVMBRATIO LIBRI V.

ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA- RONIS ÆNEI- DOS

LIBER QUINTUS.

ARGUMENTVM.

Æneas, relicta Carthagine in Italiam navigans, vi tempestatis in Siciliam defertur: ubi ab Aceste benignè exceptus, manibus Anchisæ patris, quem superiori anno, eodem die, apud Drepanum sepe-
liverat, anniversarium sacrum facit: ludosq; apud tumulum eius instituit, suaque victoribus præmia decernit. Navali certamine vincit Cloanthus. Euryalus, Nisi dolo; cursu superat. Entellus senex Daretem juveniliter se iactantem cæstu vincit. Sagittandi peritia superat Eurytion: prima tamen præmia, ætatis dignitatisq; habita ratione, Aceste decernuntur, cuius sagitta in aërem emissâ subito exarserat. Ascanius, in honorem Anchisæ avi, cum primæ nobilitatis pueris equestres ludos pugnamq; imaginariam exhibet. Interea Troianæ mulieres, hortatu Iridis, longæq; navigationis tædio, ignem in classem conjiciunt, quatuorq; naves exurunt: ceteræ subita à Jove immissa pluvia incendio sunt ereptæ. Nocte sequenti Anchises Æneæ filio in somnis apparens, Jovis verbis monet, ut Nautæ consilium secutus, mulieres, imbellesque senes, in Sicilia relinquat: ipse cum juventutis robore, integræque ætatis flore, in Italiam naviget: Sibyllæq; in primis antrum adeat. Illius enim ductu ad se in campos Elysios esse perventurum, ubi & posteritatis suæ seriem, omniumque

instantium bellorum discat eventum. Monitis itaque paternis morem gerens Æneas, opidum in Sicilia condit nomine Acestam: eò & matrum & fenum bello inutilium coloniam transcribit: ipse cū exercitus robore Italiam petit. Interim Neptunus, Veneris precibus exoratus, naviganti Æneæ mare tutum præstat. Palinurus in tanta securitate somno succumbens, una cum gubernaculo in mare excutitur: eiusque vicem supplet Æneas.

ALIUD ARGUMENTVM Palladii.

*In Siculas iterum terras fortuna reducit
Æneam: tumuloq; patris persolvit honorem,
Tum cogit naves incendere Troadas Iris.
Troes ibi relinquunt socios. Venus anxia placat
Neptunum: Somnus Palinurum mergit in undis.*

* undas.

* Dum ista
Garrhagine
geruntur, ser-
vitq; connexi-
oni hæc parti-
cula, librum
libro conne-
ctens.

b Aquilonibus
spirantib. ma-
re sit obscuri-
us atriusque,

vide Gell. lib. 2. cap. 30. Aristot. sect. 26. probl. 37. * Elissæ, manuscripte
Non ignotus feminarum furor. d Ubi altum tenuere, procul à littore
profectæ.

INterea a medium Æneas iam classe tenebat
Certus iter, fluctusque batros Aquilone secaba-
bat,

Mœnia respiciens, quæ iam infelicitis * Elissæ.
Collucet flammis. quæ tantum accenderit ignem
Causa, later: duri magno sed amore dolores.

Polluto, c notumque, furens quid femina possit,
Triste per augurium Tencrorum pectora ducunt.

d Ut pelagus tenuere rates, nec iam amplius
ulla

Occur-

Occurrit tellus, * maria undiq; & undiq; cœlum:
 Olli a cœruleus supra caput astitit imber,
 Noctem hyememq; ferens, & in horruit unda tene-
 Ipse gubernator puppi Palinurus ab alta, (bris.
 Heu * quianam tanti cinxerunt athera nymbi?
 Quidve pater Neptune paras? sic deinde locutus,
 Colligere b arma iubet, validisq; incumbere remis:
 c Obliquatque sinus in ventum: ac talia fatur:
 Magnanime Aenea, non, d si mihi Iuppiter auctor
 Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cœlo
 Mutati transversa fremunt, & vespere ab atro
 Consurgunt venti: atque in nubem cogitur aer.
 Nec nos obniti contra, * neque tendere tantum
 Sufficimus. e superat quoniam fortuna, f sequamur:
 Quoque vocat, vertamus iter. nec littora longe
 g Fida reor fraterna Erycis, portusque Sicanos:
 Si modo rite memor servata remotior astra.
 Tum pius Aeneas, Equidem sic poscere ventos
 Iam dudum, & frustra cerno te tendere contra,
 h Flecte viam velis. an sit mihi gravior ulla,
 * Quoque magis fessas optem dimittere naveis,
 Quam q̄ Dardanium tellus mihi servat i Acesten.
 Et patris Anchisa * gremio complectitur ossa?
 Hæc ubi dicta, petunt portus: & vela secundi
 k Intendunt Zephyri. fertur cita gurgite classis:
 rycen Veneris & Butæ filium. b Obsequere ventorum flatibus. * Quove,
 manuscr. & aliquot antiq. i Natum egesta Hippotis Trojani filia. * cu-
 mulo. k Implent plenis flatibus.

* cœlum, undiq;
 diq; & undiq;
 pontus: Steph.
 a Niger Græ-
 corū consue-
 tudine, quibus
 καὶ νεὺς ἐστὶ μέ-
 λος & φάρος.
 * quianam, le-
 git Pontanus.
 b Armamenta
 sicut Græcis
 ὄπληα. Supra,
 cœrealia arma
 c Vela obliqua
 tendit.

d Oratio nau-
 tica, & contus
 meliosa in
 Deum.

* nec, m. scr. &
 Ald. & alii.

e Non est pu-
 gnandum cū
 fortuna.

f Obsequa-
 mur.

g Fida, propter
 Acestæ affini-
 tatem: frater-
 na, propter E-

jac.

* Libyssidis

m. scr. Libysti-

cis. σιωνθές

τοῖς ἡγεσι τοῖς

δεσποτατοφo-

πειν, Apoll.

Interp.

* Crimniso

habēt vetusta

quædam ex-

emplaria,

* Stellarum

aspectum ab-

stulerat.

* à sanguine,

manulcr.

* Teucri.

b Annus seu

anni circuit9,

annum spa-

tium,

c Amplificatio

à maiori, du-

cta à loci cir-

cumstantia.

d Mycenis no-

ster manuscr,

Mycena ha-

bet. Serv. My-

cene. Est autē

periphrasis

nominis pro-

prii, usitata poetis & eodem & diverso casu.

† Vide Erasmi, in proverb.

Non sine diis, * lat. cuncti, m. scr.

* me a Steph.

Et tandem lati nota advertuntur arena.

At procul excelsō miratus vertice montis

Adventum, sociasque rateis, occurrit Acestes,

* Horridus in iaculis, & pelle * Libystidis urfa:

Troia * Criniso conceptum flumine mater

Quem genuit. veterum non immemor ille paren-

Gratatur reduces, & gaza letus agresti (tum,

Excipit, ac fessos opibus solatur amicis.

Postera cum primo a stellas oriente fugarat

Clara dies: socios in cœtum littore ab omni

Advocat Æneas: tumulique ex aggere fatur.

Dardanide magni, genus alto * sanguine * divūm,

b Annus exactis completur mensibus orbis,

Ex quo reliquias divinique ossa parentis

Condidimus terra, mœstasque sacravimus aras.

Iamq; dies (ni fallor) adest, quem semper acerbūm,

Semper honoratum (sic dii voluistis) habebo,

c Hunc ego Getulis agerem si Syrtibus exul,

Argolicove mari deprensus, & urbe d Mycenæ:

Annua vota tamen, solenneisque ordine pompas

Exequerer, strueremque suis altaria donis.

Nunc ultrò ad cineres, ipsius & ossa parentis,

(† Haud eqdē sine mente, reor, sine numine divūm)

Adsumus, & portus delati intramus amicos.

Ergo agite, & * cuncti e latum celebremus honorē:

Poscamus ventos, atq; hæc * me sacra quotannis

Urbe velit posita templis sibi ferre dicatis.

a Bina boum vobis Troia generatus Acestes
 Dat numero capita in naveis: adhibete penates
 Et patrios epulis, & quos colit hospes Acestes.
 Præterea, si *b* nona diem mortalibus alnum
 Aurora extulerit, radijsque retexerit orbem:
 Prima citæ Teucris cponam certamina classis:
 Quique pedum cursu valet, & qui viribus audax:
 Aut iaculo incedit melior, levibusve sagittis:
 Seu crudo fidit pugnam committere castu:
 Cuncti adsint, meritaque expectent præmia palma.
d Ore favete omnes: & cingite tempora ramis.
 Sic fatus, velat e materna tempora myrto:
 Hoc Helymus facit, hoc ævi maturus Acestes,
 Hos puer Ascanius: sequitur quos cetera pubes.
 Ille e concilio multis cum millibus ibat
 Ad tumulum, magna medius comitante caterva.
 Hic duo rite mero & libans carchesia Baccho,
 Fundit humi: duo lacte novo, duo sanguine sacro:
 Purpureosque iacit flores, ac talia fatur:
 Salve sancte * parens iterum, salvete recepti
 Nequicquam cineres; g animæq, umbræq, paterna
 Non licuit fines Italos fataliaque arva, (brim.
 Nec tecum Ausonium (quicumque est) querere Ti-
 Dixerat hæc: adytis cum lubricus anguis ab imi
 Septem ingens gyros, septena volumina traxit,
 Amplexus placide tumulum, lapsusque per aras:

a Duos boves
 per naves sin-
 gulas. Lina.
 lib. 6.

b Alludit ad
 novendiale sa-
 crum, quod
 fiebat in fune-
 ribus poten-
 tiorum, de
 quo vide Tur-
 neb. lib. 24.

c 27. Advers.

c Hic Græcis
 ἀθλοθετης
 est.

d Ἐφημερίη.
 In rebus enim
 divinis, quæ
 publicè fie-
 bant, impera-
 batur, ut fave-
 rent linguis.

Cicer. lib. 1. de
 Divin. Plin.
 lib. 28. cap. 11.

e Veneri ma-
 tri suæ dicata.

f Inferias fun-
 di significat,
 quas, idcirco
 Græci χοάς

vocant. Turneb. lib. 14. cap. 4. * parens: iterum salu. manu sc. & libri.

g Jamblichi opinionem tangit, qui duas homini animas assignavit, teste
 Cæl. lib. 15. cap. 23.

Maculis au-
reis distin-
ctus.

Numerus
certus pro in-
certo, est au-
tem Iris

Virg.
Arist.

Leviter gu-
stavit.

Flammis de-
pasta. Non
enim anguis
prius recessit,

quàm flamma aris imposita absumsisset. e Turneb. 80. litaurilia sacra
innui putat. Vide & Macrobi lib. 6. cap. 9 Gell. lib. 16. cap. 6.

*Carulee cui terga notæ, a maculosus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus*

b Mille trahit varios adverso sole colores.

Obstupuit visu Æneas: ille agmine longo

Tandem inter pateras & levia pocula serpens,

c Libavitq; dapes, rursusq; innoxius imo

Successit tumulo, & d depasta altaria liquit.

Hoc magis inceptos genitori instaurat honores,

Incertus geniūmne loci, famulūmne parentis

Esse putet. cedit equinas de more bidentes,

Totq; sues, totidem nigrantes terga iuvencos,

Vinaq; fundebat pateris: animamq; vocabat

Archibis

Anchise magni, a manesque Acherontē remissos.
 Nec non & socij, quæ cuique est copia, lati
 Dona ferunt. * onerantq; aras, mactantq; iuvēcos.
 Ordine b ahenalocant alij, fusiq; per herbam
 Subijciunt * verubus prunas, & viscera torrent.

Expectata dies aderat, nonamque serena
 Auroram Phaëtonis equi iam luce vehebant;
 Famaq; finitimos, & clari nomen Acestæ
 * Excierat: leto complerant littora cœtu,
 Visuri Aeneadas: pars & certare parati.

Munera principio ante oculos, circoq; locantur
 In medio: c sacri tripodes, viridesque coronæ,
 Et palmæ, precium victoribus: armaq; & ostro
 Perfusæ vestes: argenti auriq; talenta:

Et tuba d commissos medio canit aggere ludos.
 e Prima pares ineunt gravibus certamina remis
 Quattuor ex omni * delectæ classe carinæ.

Velocem Mnestheus agit acri remige * Pristin,
 Mox Italus Mnestheus, genus à quo nomine Mem-
 Ingentemq; Gyas ingenti mole Chimeram, (mi:
 Urbis opus: t triplici pubes quam Dardana versu
 Impellunt, terno consurgunt ordine remi:

Sergestusq; domus tenet à quo Sergia nomen,
 Centauro invehitur magna: Scyllaq; Cloanthus
 Cœrulea, genus unde tibi g Romane Cluenti.

Est h procul in pelago saxum, spumantia contra
 Littora, quod tumidis submersum tenditur olim
 fuerint triremes. g Apostrophe ad Cluentiorum familiam Romanam.
 h Præ oculis, non nimis longè à littore.

a Anchisæ a-
 nimā ab infe-
 ris reversam.

* onerant a-
 ras. manuscr.

b Lebetes ahe-
 neos.

* veribus, ma-
 nuscr. & Ald.

* Excierant.

c ὡς βολι-
 κῶς,

sic pulcri ut
 sacros putares:
 vel, quales sa-
 crari solent.

d Inceptos,
 inchoatos.

e Navale cer-
 tamen.

* dilect. m. sc.

* Pristin. Ma-
 nus. & codi-
 ces aliquot ve-
 teres.

f Triremem
 describit

τὴν τετρακῆν
 sive ἀναξα-
 ρισμὸν,

cum illo tem-
 pore nondum

• Nubibus ab-
 • condunt. In
 3. Georg. Cau-
 • ri dicuntur,
 16 Mari tran-
 • quillo non in-
 • festatur flucti-
 • bus.
 • Arbore scili-
 • cet funerea.
 Ideoq; ludis
 • funebribus ac-
 • commodata.
 Vide etiam
 Cæl. lib. 8. c. 7.
 • Remiges co-
 • ronis popul-
 • neis velantur,
 quod arbor
 illa Herculi
 indefesso ac
 victori sacra
 erat.
 • nudataq;
 • Spiritibus
 exhaurit, in
 lucta illa pa-
 voris & cupi-
 ditatis affe-
 ctuum con-
 trariorum.
 f Spatiis, qua
 forte quisque ceperat, g κέλασμα. h Mare sulcando findunt. * Ita
 omnes u. c. ut sit Creticus sive Moloſſus. Alii: rostrisq; tridentibus: al.
 rostrisq; ruentibus: al. deniq; sonantibus, i Voce repercussa, quæ Echo
 est, * oculos, * primisq; , m, sc.

Fluctibus, hyberni a condunt ubi sidera Cori;
 b Tranquillo filet, immotaq; attollitur unda
 Campus, & apricis statio gratissima mergis.
 Hic viridem Aeneas frondenti c ex ilice ~~notam~~
 Constituit, signum nautis, pater: unde reverti
 Scirent, & longos ubi circumflectere cursus.
 Tum loca sorte legunt: ipsiq; in puppibus auro
 Ductores longè effulgent ostroq; decori.
 Cetera d populea velatur fronde iuventus:
 Nudatosq; humeros oleo perfusa niteſcit.
 Confidunt tranſtris, intentaq; brachia remis
 Intenti expectant signum: exultantiq; e haurit
 Corda pavor pulsans, laudumque arreſta cupido.
 Inde ubi clara dedit sonitū tuba, f finibus omnes
 (Haud mora) proſiluere ſuis: ferit æthera g clamor
 Nauticus: adductis ſpumanti freta verſa lacertis.
 h Inſindunt pariter ſulcos, totumq; dehincit
 Convulſum remis, * roſtrisq; ſtridentibus æquor.
 Non tam præcípites biyugo certamine campum
 Corripuere, ruuntq; effuſi carcere currus:
 Nec ſic immiſſis aurigæ undantia lora
 Concuffere iugis, proniq; in verbera pendent.
 Tum plauſu fremituq; virūm, ſtudiisq; faventum
 Conſonat omne nemus: vocemq; incluſa volutant
 Littora, pulſati colles clamore i reſultant.

Effugit ante * alios, * primusq; elabitur undis
 forte quisque ceperat, g κέλασμα. h Mare sulcando findunt. * Ita
 omnes u. c. ut sit Creticus sive Moloſſus. Alii: rostrisq; tridentibus: al.
 rostrisq; ruentibus: al. deniq; sonantibus, i Voce repercussa, quæ Echo
 est, * oculos, * primisq; , m, sc.

Turbam

*a Turbam inter fremitumq³ Gyas: quem deinde
Cloanthus*

*Consequitur, melior remis, sed pondere b pinus
Tarda tenet, post hos c aequo discrimine Pristis
Centaurusq³ locum tendunt superare d priorem.
Et nunc Pristis * abit: nunc vitam praterit ingens
Centaurus: nunc una amba, iunctisq³ feruntur
Frontibus, & * longa sulcant vada salsa carinae.*

*Iamq³ propinquabat scopulo, metamq³ tenebāt:
Cum e princeps, medioq³ Gyas in gurgite victor
Rectorem navis compellat voce Menæten:*

** Quò tantum mihi dexter abis? huc dirige cursū:
Litius ama, & levas stringat sine f palmula cantes
Altum alij teneant. dixit: sed g ceca Menætes
Saxa timens, proram pelagi detorquet ad undas.*

** Quò diversus abis? iterum, pete saxa Menæte.
Cum clamore Gyas * revocabat: &, ecce, Cloanthū
Respicit instantem tergo, & propiora tenentem.*

*Ille inter navemq³ Gya scopulosq³ sonanteis
Radit iter levum interior, subitusq³ priorem
Præterit, & metis tenet aquora tuta relictis.*

*Tum verò exarsit iuveni h dolor ossibus ingens,
Nec lacrymis carne regere: segnemq³ Menæten,
Oblitus decorisq³ sui, i sociūmq³ salutis,
In mare præcipitem puppi deturbat ab alta.
Ipse gubernaclo rector subit, ipse magister:*

*a Inter turbæ
fremitum,
studiis scilicet
partium.*

*b Materia pro
re cōfecta per
Metonym.*

*c Pari inter-
vallo.*

*d Inter se scili-
cet, qui erat
ordine tertius.
* habet, ma-
nuser.*

** longè, al. lon-
ga carina. m.
scr.*

*e Primus in
ordine.*

** Quo: tant.
Steph.*

*f Remus sy-
nechdochicè:
propriè extre-
ma pars remi,
in morem pal-
mæ protentæ.*

*g Latentia sub
aquis.*

** Quò divers.
abis iterum?
pete*

** revocabat: ecce Clo, l. u. T. producta in verbo. * subitoque, manu-
scr. b Animi generosi indicium, i Quorum salus agebatur dejecto gu-
bernatore.*

Ex undis e-
 merfit.
 Pathos ab æ-
 rate & ab ha-
 bitu.
 ὁ μὲν πλωτῆς, Trisui accom-
 modata.
 Mnestheo
 dissyllabū est,
 & o per Syn-
 resin in unā
 syllabam coē-
 untibus.
 Comi appel-
 latione bene-
 volentiam
 captat, simulq;
 suos cohorta-
 tur recorda-
 tione virtutis
 pristinae.
 Pathos per
 eticeuriam,
 de quo Macr.
 lib. 4. cap. ult.
 Vox magni
 & cordati viri.
 Proni remis
 incumbunt,
 annituntur.
 * arida corda,
 manuscr.

Hortaturq; viros, clavumq; ad littora torquet.
 At gravis ut a fundo vix tandem redditus imo cōst
 lam b senior, madidaq; fluens in veste Menætes,
 Summa petit scopuli, siccaque in rupe resedit.
 Illum & clabentem Teucris, & risere natantem:
 Et salsos rident revomentem pectore fluctus.
 Hic leta extremis spes est accensa duobus,
 Sergesto, d Mnesteoq; Gyan superare morantem.
 Sergestus capit ante locum, scopuloque propinquat:
 Nec tota tamen ille prior præeunte carina:
 Parte prior, partem rostro premit amula Pristis.
 At media socios incedens nave per ipsos
 Hortatur Mnestheus: c Nunc nunc insurgite remis
 Hæclorei socii, Troia quos sorte suprema
 Delegi comites: nunc illas promite vires,
 Nunc animos, quibus in Getulis Syrtibus usi,
 Ionioque mari, Maleæq; sequacibus undis.
 Non iam prima peto Mnestheus, neq; vincere certo:
 (f Quāq; o) sed superet, quib. hoc Neptune dedisti.
 g Extremos pudeat rediisse: hoc vincite cives,
 Et prohibite nefas. Olli certamine summo
 h Procumbunt: vastis tremuit iētibus area puppis:
 Subtrahiturq; solum, tum creber anhelitus ævus
 * Aridaq; ora quatit: sudor fluit undiq; rivis.
 Attulit ipse viris optatum casus honorem.
 l Nanq; furens * animi, dū prorā ad saxa suburgeat
 k Interior, spatioq; subit Sergestus iniquo:

i Exemplum vesanae temeritatis. * animis. k interior dixit pro sinisterior,
 ut annotavit Cæl. lib. 9. cap. 10. Turn, cursu brevior ad meram.

Infelix,

Infelix saxis in procurrentibus hæsit.

Concussa cantes, & acuto in murice remi

Obnixi crepuere, illisæque prora pependit,

Consurgunt nante, & magno clamore morantur:

Ferratasque * sudes, & acuta cuspide contos

Expediunt, fractosque legunt in gurgite remos.

At letus Mnestheus, successuque acrior ipso,

Agmine remorum celeri, ventisque vocatis

^a Prona petit maria, & pelago decurrit aperto.

Qualis spelunca subito commota columba,

Cui domus & dulces latebroso in pumice nidi,

Fertur in arva volās, plausumq; ^b exterrita penni

Dat tecto ingentem: mox aëre lapsa quieto,

^c Radit iter liquidum, celeres neq; commovet alas:

Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secatur uluma * Pristis

Æquora: sic illam fert impetus ipse volantem.

Et primum in scopulo luctantem deserit alto

Sergestum, brevibusq; vadis, frustra^q vocantem

Auxilio, & ^d fractis discentem currere remis.

Inde Gyan, ipsamq; ingenti mole Chimeram

Consequitur: cedit, quoniam spoliata ^e magistro est.

^f Sotus iamq; ipso superest in fine Cloanibus,

Quem petit, & summis * annixus viribus urget.

Tum vero ingeminat clamor, ^g cunctiq; sequente

Instigant studiis: * resonat clamoribus æther.

Hi, ^h propriū decus & partū indignantur honorē

^g Spectatores littore favore suo extimulant, * resonatq; fragoribus ma-

gister. & lib. Roman. ^h Quasi jam certum parva victoria.

* trudes, m. sc.
& lib. Medic.
reclamante
prioris syllabæ
quantitate.

^a Vicina lit-
toribus, quib.
opponitur,
pelagus, q.
quod est
τῆς & ὕψ
& altum dici-
tur alio no-
mine.

^b Urgente pa-
vore, metu
commota.

^c Secat cælum
ferenum.

* Pistris.

^d Proverbialis
figura.

^e Gubernato-
re.

^f Præteritis &
Sergesto &
Gya reliquus
est.

* adnissus vir
urguet, Gi-
pha. ex libris
vet.

Despondere *Ni teneant, a vitamque volunt pro laude pacisci:*
 vitam pro vi- *Hos successus alit: possunt, quia posse videntur,*
 Etoria: ex pa- *Et fors equitatis cœpissent premia rostris,*
 Et vitā cum *Ni palmas ponto tendens utraque Cloanthus,*
 laude mutare. *Fudissetque preces, divosque in vota vocasset:*
 * pelagi est, *Dij, quibus imperiū * pelagi, quorū æquora curro,*
 manuscr. *Vobis letus ego hoc candentem in luttore taurum*
 * votis, manu- *Constituam ante aras, * voti reus: extaque salfos*
 scr. *b Porriciam in fluctus, & vina liquentia fundam.*
 b Porricere *Dixit: cumque imis sub fluctibus audit omnis*
 verbum sacri- *Nereidum Phorcique chorus, Panopeaque virgo:*
 ficantibus so- *Et pater ipse manu magna c Portunus euntem*
 lenne, teste *Impulit. illa Noto citius, volucrique sagitta*
 Veranio apud *Ad terram fugit, & d portu se condidit alto.*
 Macrobi. lib. 3. *Tum satus Anchisa, cunctis * ex more vocatis,*
 cap. 2. *Victorem magna preconis voce Cloanthum*
 c Palæmon, *Declarat: viridique advelat tempora lauro:*
 qui & Meli- *Muneraque in naveis, ternos * aptare iuveneos,*
 certa, & Por- *Vinaq, & argenti magnū dat e ferre talentum.*
 tunus quasi *Ipsis præcipuos ductoribus addit honores:*
 portuum cu- *Victori chlamydem auratam, q plurima circum,*
 stos. *Purpura f Meandro duplici Melibœa cucurrit:*
 d Ad interio- *Intextusque g puer frondosa regius Ida*
 ra portus pe- *Veloces iaculo cervos cursuque fatigat,*
 netravit. *Acer, anhelanti similis, quem prapes ab Ida*
 * è, manuscr. *Sublimem pedibus rapuit h Iovis armiger uncis.*
 * optare, ma- *Longævi palmas nequicquam ad sidera tendunt*
 nuscr. *flexuosa, & in se remeabili, instar Mæandri fluvii. g Ganymedes Troia*
 e dat ferre, *regis Trojani filius. h Aquila, quem Orac. ministrum, fulminis alitem*
 pro dat feren- *appellat.*
 dum. Fab. lib. *9. cap. 3.*
 f Prætexta

At,

Custodes: i sevitque canum latratus in auras.
 At, qui deinde locum tenuit virtute secundum,
 Levibus huic hamis confertam, auroq; a trilicem
 Loricam (quam Demoleo detraxerat ipse
 Victor, apud rapidum Simoenta, sub Illo alto)
 Donat habere viro, decus & tutamen in armis.
 Vix illam famuli * Phlegus Sagarisq; ferebant,
 b Multiplicem, * connixi humeris: indutus at olim
 * Demolaus, cursu palentes Troas agebat.
 Tertia dona facit, geminos ex are lebetas,
 Cymbiaque argento perfecta, atque c aspera signis.
 Iamque adeo donati omnes opibusque superbi,
 Puniceis ibant evincti tempora * taniis:
 Cum saevo e scopulo multa vix arte revulsus,
 Amissis remis, atque ordine debilis uno,
 Irrisam sine honore ratem Sergestus agebat.
 Qualis saepe via deprensus in aggere serpens,
 d Aerea quae obliquum rota transiit, aut gravis iectu
 Seminecem liquit saxo lacerumque viator:
 Nequicquam longos fugiens dat corpore * tortus:
 Parte ferox, ardensque oculis, & sibila colla
 Arduus attollens: pars vulnere clauda e retentat
 Nox antem * nodis, seq; in sua membra plicantem,
 Tali remigio navis se tarda movebat:
 Vela facit f tamen, & * plenis subit ostia velis.
 Sergestum Aeneas g promisso munere donat,
 valida, sicut aerea puppis, * tractus. e Non finit prorepere, inhibet. s no-
 dos, Steph. & antiqui aliquot. f Anacoluthon, quamvis remigare non po-
 test, s velis subit ostia, m, scr. g Prolixo, benigno,

a Squamis au-
 reis confertam,
 & tribus liciis
 ornatam per
 eas currenti-
 bus. Turneb.

* Phlegus, m.
 scr. & lib. ali-
 quot.

b Propter tex-
 tum operis
 trilicis.

* connixi, co-
 nexi, m, scr.

* Demoleos.
 c Signis extan-
 tibus.

* Taniis, hoc
 est, vittis. In
 plerisque exem-
 plaribus legi-
 tur tenis sicut
 & in manusc.
 Sed illud est
 rectius, ut fiat

σὺν καὶ φάρ-
 σις.

d Propter cur-
 vaturam rotæ
 ætææ sive ferræ.
 Vel est fortis &

Servatam ob navem latus, sociosque redactos.
Olli serva datur, a operum haud ignara Minerva,
Cressa genus, Pholoë, geminique sub ubere nati.
b Hoc pius Aeneas c misso certamine, tendit
Gramineum in campū, quem collib. undiq. curvis
Cingebant sylva: mediaque in valle, d theatri
Circus erat, quò se multis cum millibus heros
Confessu medium tulit, extructoque resedit.
Hic, qui fortè velint rapido contendere cursu,
Invitat precis animos, & premia ponit.
Undique conveniunt Teucri, mistique Sicani:
Nisus & Euryalus, primi.
Euryalus, forma insignis, viridique iuventa:
Nisus amore e pio pueri, quos deinde secutus
Regius egregia Priami de stirpe Diore. (nan)
Hunc Salus simul, & Patron quorum alter f Acar-
*Alter ab * Arcadia, Tegeæ de sanguine gentis.*
Tum duo Trinacrii iuvenes, Helymus, Panopesq.,
Assueti sylvis, comites senioris Aceste.
Multi præterea, quos fama obscura grecondit.
Aeneas quibus in mediis sic deinde locutus:
Accipite hæc animis, latusque advertite mentes:
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.
** Gnosia bina dabo levato lucida ferro*
Spicula, celatamque argento ferre bipennem,
Omnibus hic erit unus honos: tres h premia primi
est. κίονας
enim Cretæ urbs est, Minois regia: Inde est Gnosia mutatione literarū.
b Tanquam proprium cuiusque honorem,
Acci-

Accipient, flavaque caput nectentur a oliva.

Primus equum phaleris insignem victor habeto:

Alier Amazoniam pharetram, plenamque sagittis

Threiciis: lato quam * circum amplectitur auro

b Balteus, & tereti subnectit fibula gemma,

Tertius Agricola hac galea contentus abito.

Hæc ubi dicta, locum capiunt: signoq; repente

c Corripunt spatia audito, limenque relinquunt

Effusi, & nimbo similes: simul ultima signant.

Primus abit, longeque ante omnia corpora Nisus

Emicat, & e ventis & furminis ocior alis.

Proximus * huic, longo sed proximus intervallo,

Insequitur Salius: spatio post deinde relicto

Tertius Euryalus.

Euryalumq; Helymus sequitur, quo deinde g sub ipso

Ecce volat calcemque terit iam calce Dioreas,

Incumbens * humeris: spatia & si plura supersint,

Transeat: elapsus prior ambiguum verelinquat.

Iamque fere spatium extremo, fessique sub * ipsam

Finem adventabant: levi cum sanguine Nisus

Labitur infelix, cæsis ut forte iuvenis

h Fusus, humum viridesq; super madefecerat herbas.

Hic iuvenis iam victor ovans, vestigia presso

Hand tenuit i titubata solo, sed pronus in ipso

Concidit immundoque fimo sacroque cruore,

* ambiguumque, manuscr. & Steph. Parem & ambigentem cum eo decursus palma & victoria, utroque simul ad metam perveniente. ἀμφή-
εξον, Homer, Iliad, ψ. * ipsum, b Superfusus. * humi, i Titubanti-
tia.

a Alludit ad Olympia, in quibus victor olea coronabatur.

* circumplectitur, Ald.

b Cingulum militare, quod & Balteum veteres neut. gen. dicebant, teste Nonio.

c Procurrunt, addunt se in spatia, i. Georg. vide Cæl. lib. 5 cap. 14.

d εἰκὼν.

e ὑπερβολή, per comparationem, de qua Quintil. l. 8. cap. ult.

* hinc.

f πηγέλην,

Terentianum.

g Post ipsum.

* humero, manuscr. & alii quot alii,

Non

- * amoris. alii
 amorem. Non tamen Euryali, non ille oblitus* amorum.
 a Profilit. Nam sese opposuit Salio, per lubrica surgens.
 b τὰ πρῶτα, Ille autem spissa iacuit revolutus arena.
 Græca consue- a Emicat Euryalus, & munere victor amici,
 tudine. b Prima tenet plaususq, volat c fremituq secundo,
 c Acclamatio- Post Helymus subit, & nunc tertia palma Dioces.
 ne læta specta- Hic totum d caveæ confessum ingentis, & ora
 torum. Prima patrum magnis Salius clamoribus implet:
 d Theatri cir- Ereptumque e doloreddi sibi poscit honorem.
 ci, imitatione Tutatur favor Euryalum, lacrymaeque decora,
 Lucretii. e Nisi scilicet, Gravior & pulcro veniens in corpore* virtus
 qui se illi op- Adjuvat, & magna proclamat voce Dioces:
 posuerat. Qui f subiit palmae, frustra que ad præmia venit
 * virtus. Posita Uluma, si primi Salio* reddantur honores.
 hic πλεῖα. f In locum g Tum pater Aeneas, Vestra, inquit, munera vobis
 prox. victoriæ h Certa manent, pueri: & palmam movet ordine
 successit. nemo.
 * redduntur. Me liceat* casum miserari i insontis amici.
 g Aeneæ aequi- Sic fatus, k tergum Getuli immane leonis
 ras. Dat Salio, villis onerosum atque unguibus aureis.
 h Immota. Hic nisus, si tanta, inquit, sunt præmia victis,
 * casus milere- Et te lapsorum miseret: quæ munera Niso
 ri, manu scr. Digna dabis, primam merui qui Vlande coronam.
 i Nulla sua culpa infeli- Ni in me, quæ Salium, fortuna inimica tulisset?
 cis. Et simul his dictis, faciem* ostentabat, & udo
 k Pro tergus: Turpia membra fimo. n risit pater optimus olli:
 hoc enim de
 brutis animā.
 tibus dici notant Grammatici, auctore Charis. l Virtute. ουρενδοχικῶς.
 m Nisi fortuna mihi adversata fuisset, * Ostendebat, manuscriptum.
 n Arrisit illi.

Et clypeum efferri iussit, * Didymaonis artes,
 Neptuni sacro a Danaïs de postere fixum.
 Hoc b iuvenem egregium p̄stanti munere donat.
 c Post ubi confecti cursus, & dona peregru:
 Nunc, si cui virtus, animusque in pectore d̄ p̄sens,
 Adsit, & evinctis attollat brachia palmis.
 Sic ait: & geminum pugna proponit honorem;
 Victori velatum e aureis vittis que iuvencum;
 Ensem, atque insignem galeam, sola aia victo.
 Nec mora continuo vastis cum viribus effert
 Ora Dares, f magnoque virum se murmure tollit:
 Solus qui Paridem solitus contendere contra:
 Idemq̄, ad tumultū quo maximus occubat Hector,
 Victorem Buten ḡimmani corpore (qui se
 Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat)
 Perculit, & h̄ fulva i moribundum extendit arena.
 Talis prima k Dares caput altum in praelia tollit:
 Ostenditque humeros latos, alternaque iactat
 Brachia protendens, & verberat ictibus auras.
 Queritur huic l alius: nec quisq̄ ex agmine tanto
 Audet m adire virum, manibusq̄, inducere cestus.
 Ergo alacris, cunctosque putans excedere pugna,
 Aene stetit ante pedes: nec plura moratus,
 Tum laeva taurum cornu tenet, atque ita fatur:
 Nate dea, si nemo audet se credere pugna,
 Quæ finis standi? n̄ quo me decet usque * teneri?
 k Stolidi juvenum ferocia in Darete notatur. Et est ἰσχυρὸς πῶς iacta-
 bundi. l Qui cum eo certet. m Cum Darete congregi. * palma, n̄ Quo-
 usque Tmese, * morari, lib, Medic.

* Didymaonis
artem.

a A Danaïs
detrahitur.

b Nilum.

c Tertium cer-
tamen cestuū,
quæ lora erāt,
quibus pugilū
brachia & ma-
nus innecte-
bantur, ut sit
ἡ δὲ ἰσχυρὸς, q.
facile lorum.

d Promptus, q.
d. si cui prom-
ta est animi a-
lacritas.

e Aureis vittis,
propter lami-
nas auratas.

f Effert se se-
cundo rumo-
re.

g Immane cor-
pus habentē,
Gell. l. 5. c. 8.

h Gell. lib. 2.
cap. 26.

i Morienti si-
milem morti
proximum.

a Cum fremi-
tu jubebant,

ē^v *Ag. d. v. o. iv.*

b Obiurgando
increpat,

c Si nunc sui
sit dissimilis.

d Emphasis in
singulis ver-
bis.

e Frustra, nisi
te digni illo
geras.

f Aliud ex alio
pendet: ideo
enim hebet,
quia gelidus:
Et ideo geli-
dus, quia seni-
lis est.

g Dares, An-
tonomasia.

Quintili.

h Præmio ju-
venci ē^v d. is.

Estq; hoc in-
diciū animi
generosi.

* pulcrōve, m.
scr.

i Pondus im-
mane habētes.

k Loro bubulo innectere, periphrasis cestus. * Servius post tantorum po-
nit distinctionem, ut sit virorum sive hominum animi. l Valde q. d. ne-
gat se tam gravib, cestibus pugnaturum, m Lororum sutilium.

*Ducere dona inbe, cuncti simul ore a fremebant,
Dardanida, reddique viro promissa iubeant.*

*Hic gravis Entellum b dictis castigat Acestes,
Proximus ut viridante toro confederat herbae.*

Entelle, heroum quondam fortissime c frustra,

d Tantāne tam patiens nullo certamine tolli

Dona fines? ubi nunc nobis deus ille, magister

e Nequicq̃ memoratus Eryx? ubi fama p omnem

Trinacriam, & spolia illa tuis pendentia tectis?

Ille sub hac: Non laudis amor, nec gloria cessit

Pulsa metu: sed fenim gelidus tardante senectū

Sanguis hebet, frigentque effeta in corpore vires.

Si mihi, q̃ quondam fuerat, quaq; g improbus isto

Exultat fidens, si nunc foret illa iuventa:

Haud eq̃dem h precio inductus pulcroq; iuvenco*

Venissem: nec dona moror, sic deinde locutus,

In mediam geminos i immāni pondere cestus

Proiecit: quibus acer Eryx in praelia suetus

Ferre manum, duroq; k intendere brachia tergo.

*Obstupuere animi: * i tantorum ingentia septem*

Terga boum plumbo insuto ferroque rigeant.

Ante omnes stupet ipse Dares, l longeque recusat.

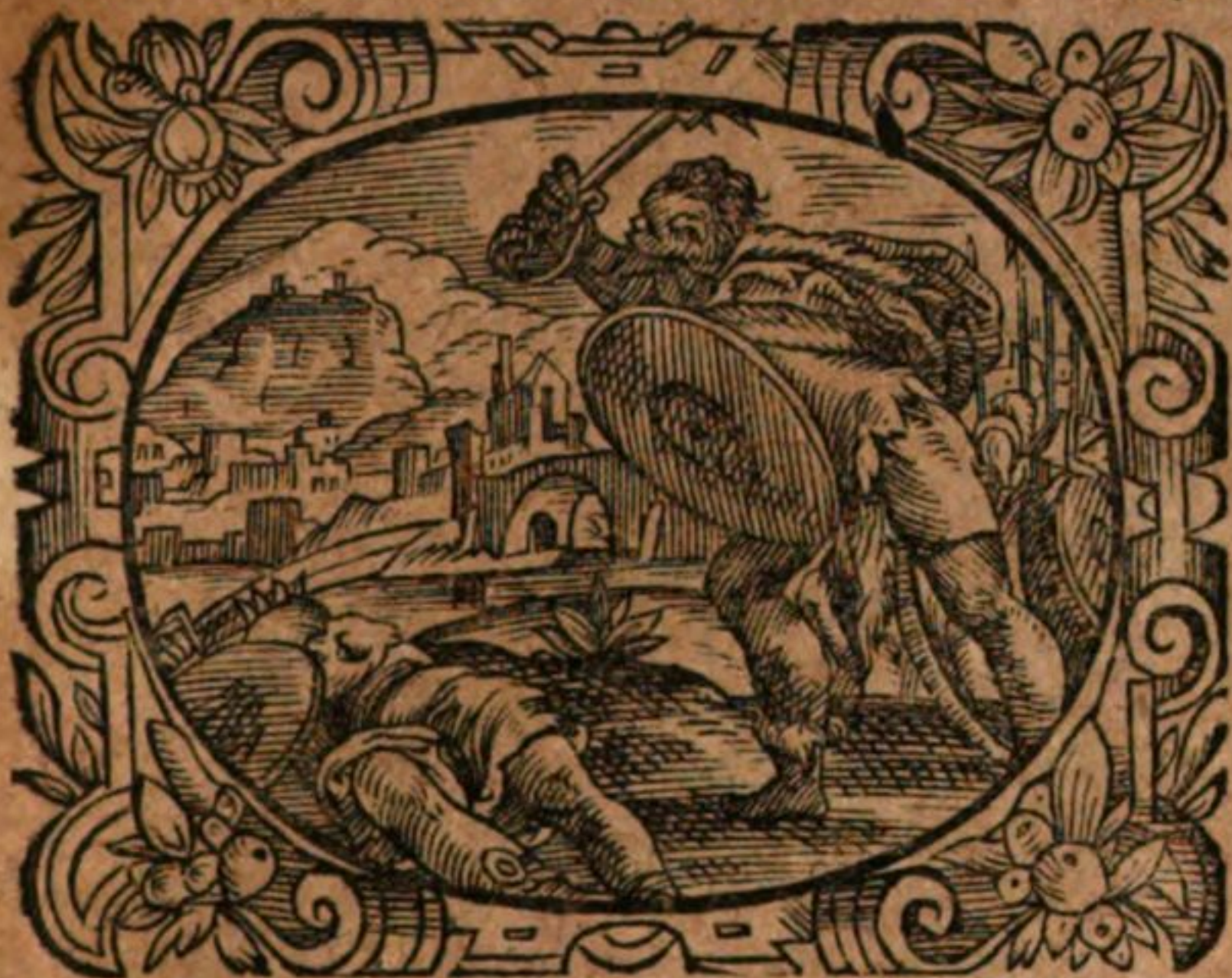
Magnanimusque Anchisiades & pondus, & ipsa

Huc illuc m vincloꝝ immensa voluntate versat.

Tum senior tales referebat pectore voces:

Quid si quis cestus ipsius & Herculis arma

Vidit.

Vidisset, a tristemque hoc ipso in littore pugnam? **a** Propter in-
b Hæc germanus Eryx quondam unus arma gerebat: **b** Interfectum E-
Sanguine cernis adhuc sparsoque infecta cerebro. **b** rycem.
His magnum Alciden contra stetit: his c ego suetus, **c** Apostropho
Dum melior vires sanguis dabat, d emula nec dum **d** ad Æneam, cu-
Temporibus geminis canebat sparsa senectus. **d** is frater fue-
Sed, si nostra Dares hæc Troius arma recusat, **e** rat Eryx Ve-
Idque pio sedet Aeneæ, probat e auctor Acestes: **e** neris & Butæ
Aequemus f pugnas: Erycis tibi terga remitto. **f** filius.
Solve metus, & tu Troianos exue cestus. **f** c Ferre manū
in prælia. El-
g lipf.

Hæc fatus, duplicem g ex binneris † reiecit ami- **d** Invida.
ctum: **e** Suaso, huius
certaminis.

Et magnos membrorum artus, magna ossa, lacertosq' **f** Arma five
Exiit, atque ingens media consistit arena. **f** cestus.

g Gestus pugnaturientis, **†** deiecit Steph. & aliquot antiqui codices.

* Τυχεῖς καὶ ἰσχυροὶ
 b Hypotyposis
 pugnantium.
 * erectos.
 c Hō. καὶ χερσὶν
 σὶν ἐναντία
 χερσὶν ἐμὴν
 d Membrorū
 mole.
 e In quibus vis
 quedam robo-
 ris posita est:
 id quod Græ-
 cum indicat
 vocabulū κα-
 τὰν, unde sunt
 τὰ γυναικῶν
 * nixuq; m. sc.
 f Ictus Dare-
 tis.
 g Vitat, decli-
 nat, & fugit.
 Vocabulum
 gladiatorum
 proprium.
 h Machinis.
 i Circumfi-
 det, Tmesis.
 k Oppugna-
 tione.
 l Nemine im-
 pellēte. m Ve.
 nusta similium dictionum repetitio, quæ habet πειρίσσω. * radicitus.
 n Partium favoribus. Teucris gratulantibus, Siculis verò dolentibus casu
 Entelli.

Tum satus Anchisa cestus pater extulit æquos.
 Et paribus palmas amborum innexuit armis.
 Constitit b in digitos extemplo x arrectus uterque,
 Brachiaque ad superas interritus extulit auras.
 Abduxere retrò longè capita ardua ab ictu:
 c Immisceniq; manus manib9, pugnamq; laceffunt.
 Ille, pedum melior motu, fretusque iuventa:
 Hic, d membris e mole valens: sed tarda trementi
 e Genua labant: vastos quatit eger anhelitus artus.
 Multa viri nequicquam inter se vulnera iactant:
 Multa cavo lateri ingeminant, e pectore vastos
 Dant sonitus: erratque aures e tempora circum
 Crebra manus: duro crepitant sub vulnere mala.
 Stat gravis Entellus, * nisi que immotus eodem,
 Corpore f tela modò atq; oculis vigilantibus g exit.
 Ille, velut celsam oppugnat qui h molibus urbem,
 Aut montana i sedet circum castella sub armis:
 Nunc hos, nunc illos aditus, omnemque pererrat
 Arte locum, e variis k assultibus irritus urget.
 Ostendit dextram insurgens Entellus, e alie
 Extulit: ille ictum venientem à vertice velox
 Prævidit, celerique elapsus corpore cessit.
 Entellus vires inventum effudit, e vultro
 m Ipse gravis, graviterq; ad terram pondere vasto
 Concidit: ut quondā cava concidit, aut Eryman-
 Aut Ida in magna, * radibus eruta pinus. (tho,
 Consurgant n studiis Teucris e Trinacria pubes:
 nusta similium dictionum repetitio, quæ habet πειρίσσω. * radicitus.
 Partium favoribus, Teucris gratulantibus, Siculis verò dolentibus casu
 Entelli.

It cla-

It clamor cælo: primusq; * occurrit Acestes,
 Equævumq; ab humo miserans attollit amicum.
 At non tardatus casu, neque territus heros,
 Acrior ad pugnam redit, * & vim suscitât ira.
 a Tum pudor incendit vires, & Conscia virtus:
 Precipitemq; Daren ardens agit equore toto,
 Nunc dextra ingeminans ictus, nunc * ille sinistra.
 Nec mora, nec requies. b q̃ multa grandine nimbi
 Culminibus crepitant: sic densis ictibus heros
 Creber utraque manu pulsât versatque Dareta.
 Tum pater Aeneas, * producere longius iras,
 Et seuire animis Entellum haud passus acerbis,
 Sed finem imposuit pugna: fessumque Dareta
 Eripuit, c mulcens dictis; ac talia fatur:
 Infelix, quæ tanta animum dementia cepit?
 Non vires alias, conversaq; numina sentis?
 d Cede deo dixitq;, & prælia voce diremit.
 Ast illum fidi æquales, e genua agra trahentem,
 * Iactantemq; utroq; caput, crassumq; cruorem
 Ore * reiecit antem, mistosq; in sanguine dentes,
 Ducunt ad naves, gelamque, ensemque vocati
 Accipiunt: f palmâ Entello, taurumq; relinquunt.
 Hic victor superans animis, tauroque superbus,
 Nate dea, vosq; hæc, inquit, cognoscite Tencri:
 Et mihi quæ fuerint * iuvenili in corpore vires,
 Et qua servetis revocatum à morte Dareta.
 g Dixit, & adversi contrâ stetit ora iuvenci,
 Qui donum astabat pugna: duosque reducta
 tantum præmium, quamvis aliud erat proprium, Turneb ex Plutarcho.
 * Juvenali, Charis, g Hypotyposis, V 3 Librabis

* occurrit,
manuscr.

* ac, manuscr.
Gryph.

a Pudor in vi-
cto generosi
animi indi-
cium.

* deinde libr.
Colon.

b Hypallage:
pro, quâ mul-
to nimbo
grando præci-
pitatur.

* procedere.
m. sc. & pleri-
que libri editi.
c Consolans.

d ἐπὶ θεῶν,
quod inter sa-
pientum præ-
cepta prover-
bij loco cele-
bratum est.

e Pathos ab
habitu perso-
næ, Macro-
b. lib. 4. cap. 1.

* Quassantem.
* eiecit antem.

f Quod com-
mune erat
omnium cer-

- illisit ossa,
producta.
T. more vete-
rum, de quo
vide Martian.
Noster m. scr. a
habet effracto
illisit in oss,
neglecto hia-
ru.
- Alludere vi-
detur ad ho-
stias succida-
neas: de quib9
& proverbium
δ' Ἀτρέωω
ἀμείων.
- Turn. Macro.
hostiam ani-
malem signifi-
cari putat,
lib. 3. cap. 5.
Vota verò
muncupata
solvi & reddi
propriè dice-
bant.
- Victos habet
Stephanus, ni-
si mendū est.
• Certamen
sagittariorū.
- Magna suorum multitudine. d Extento. • Hom. iλ'. γ'. & Iliad. ψ'.
Æschyl. ἐν ἐπιλ'. * primum, lib. Rom. f A Minerva scil. Iliad. δ.
g Quamvis maturus esset ævi. h Pathos à circumstantia ætatis. i Incurvos
flectunt, Hypallage. * alas, k Malo. periphrasis.
- Libravit dextra media inter cornua cestus,
Arduus effractoque * illisit in ossa cerebro.
Sternitur, exanimisq, tremens procūbit humi bos.
Ille super tales effudit pectore voces: (retis
Hanc tibi Eryx meliorem animā pro morte Da-
Persolvo: hic * victor cestus, artemque repono:
b Protinus Aeneas celeri certare sagitta
Invitat qui forte velint, & premia ponit:
Ingentique manu malum de nave Sereasti
Erigit, & volucrem d traiecto in fune columbam,
Quò tendant ferrum, malo suspendit ab alto.
Convenēre viri: deiectamque e area sortem
Accepit galea: & * primus clamore secundo
Hyrtacide ante omneis exit locus Hippocoontis.
Quem modò navali Mnestheus certamine victor
Consequitur, viridi Mnestheus evinctus oliva.
Terminus Eurytion, tuus, o clarissime, frater,
Pandare: qui quondā f iussus confundere fœdus,
In medios telum torsisti primus Achivos.
Extremus galeaque ima subsedit Acestes,
g Ausus & ipse manu iuvenum tentare laborem.
h Tum validis i flexos incurvant viribus arcus
Pro se quisque viri, & depromunt tela pharetris.
Primæque per cœlum nervo stridente sagitta
Hyrtacide iuvenis volucres diverberat * annas:
Et venit, adversique infingitur k arbore mali.*
- Inire-*

*Intremuit malus; timuitque exterrita pennis
Ales, & ingenti sonuerunt omnia plausu.*

*Post acer Mnestheus adducto constitit arcu,
Alta petens, pariterque oculos telumque tetendit.
Ast ipsam a miserandus avem contingere ferro
Non valuit: b nodos & vincula linearupit,
Queis innexa pedem malo pendebat ab alto.*

*Ille Notos atque atra volans in nubila fugit,
Tum rapidus iam dudum c arcu contenta parato
Tela tenens, d fratrem Eurytion in vota vocavit,
Iam vacuo letam cælo speculatus, & alis
Plaudentem nigra figit sub nube columbam.*

*Decidit ex animis, vitamque reliquit in e Astris
Aëriis: fixamque refert delapsa sagittam.*

Amissa solus palma superabat Acestes:

*Qui tamen æthereas telum * contorsit in auras,
* Ostentans artem pariter arcumque sonantem.*

*Hic oculis subito obicitur magnoque futurum
Augurio monstrum, docuit post exitus ingens:*

Seraque terrifici cecinerunt omnia vates.

Namque volans liquidis in nubibus arsit arundo,

f Signavitque viam flammis, tenuisque recessit

Consumpta in ventos: cælo cen saepe refixa

Transcurrunt, crinemque g volantia sidera ducunt.

*Attonitis * hæere animis: superosque precati*

Trinacrii Teucrique viri: nec maximus omen

tansque artem pariter arcumque. Noster manuscr. Ostentans artem-

*que pater, arc. f Quasi ignem caudam traxit. g Ἀγέροντες ἀσέπες,
Arist. I. Meteor.*

a Infelix.

b Vinculorum
nodos, quibus
alligata erat
avis: funicu-
los.

c Contento
arcu parata.

d Pandarum,
qui apud Ly-
cios coleba-
tur tanquam
heros.

e Alludit ad
veterem sacri-
ficiorum ritum,
quo stellis
aves immola-
bantur, de
quo vide Ma-
crob. Satur. 3.
cap. 8.

* contendit,
manuscr. &
lib. Medic. &
Roman.

* Castigatissi-
mi nonnulli
codices sic ha-
beat: Osten-

- a Averſatur, a Abnuſit Æneas: ſed letum amplexus Aceſten
 immo accipit *Muneribus cumulat magnis, ac talia fatur:*
 ut letum. b Sume pater (nam te voluit rex magnus Olympi
 b Accipe, tol- *Talibus auſpiciis c exorrem ducere * honorem)*
 le. *Ipfius Anchife longevi hoc munus habebis:*
 c ἀκλῆγον: *Cratera impreſſum ſignis, quem Thracius olim*
 extraordina- *Anchife genitori in magno munere Ciffeus*
 rium præmiū, *Ferre ſui dederat d monumentū & pignus amoris.*
 quod erat ho- *Sic fatus cingit viridanti tempora e lauro:*
 norificentis. *Et primum ante omnes victorem appellat Aceſten.*
 * honores. *Nec bonus Eurytion prælato invidet honori:*
 d μνημό- *Quamvis ſolus avem cælo deiecit ab alto.*
 σιων. *Proximus ingreditur f donis, qui vincula rupit:*
 e Alludit ad *Extremus, volucri qui fixit garundine malum.*
 Pythia, in qui- *At pater Æneas, nondum certamine miſſo,*
 bus victor lau- *h Custodem ad ſeſe, comitemque impubis Iuli*
 ro coronaba- ** Epytiden vocat, & fidam ſic fatur ad aurem:*
 tur. *i Vade age, & Aſcanio, ſiam puerile paratum*
 f Ad dona. *Agmen habet ſecum, curſusq, inſtruxit equorum:*
 g Sagitta. *Ducat avo iurmas, & ſeſe oſtendat in armis.*
 h Ad militiam ** Sic ait: ipſe omnem longo decedere k circo*
 recens admiſ- *Infuſum populum, & campos iubet eſſe patenteis.*
 ſis primo an- *Incedunt pueri, pariterq, ante ora parentum*
 no cuſtos pu- *Frenatis lucent in equis, quos omnis euntes*
 blicè dabatur, *Trinacria mirata fremit Troieque iuventus.*
 ſub quo diſci- *Alii Eutyti- alij*
 plinam edi- *Iphitidem. Indicat autem Periphan- Epyti filium Iliad. p. i Equeſtre*
 ſcerent & a- *cettamen puerorum. * Dic, ait, manuſcr. & aliquot alii, k Alludit ad*
 cuerentur. *morem Romanorum, qui ſuos ludis deſtinatos habebant circos.*
 * Æpyt. Alii *Omibus*

Omni^bus in morem coma pressa a corona,
 Cornea bina ferunt* præfixa hastilia ferro,
 Pars leveis humero pharetras: b it pectore summo
 c Flexilis obtorti per collum circulus auri.

d Treis equitum numero turme, terniq³, vagantur
 Ductores: pueri bis seni quenque secuti,

Agmine partito fulgent, paribusq³, magistris.

Vna acies iuvenum, ducit quam parvus ovantem

(Nomen avi referens) Priamus, tua clara Polite

Progenies, auctura Italos: quem Thracius albis

Portat equus bicolor maculis: vestigia primi

Alba pedis, frontemq³, ostentans arduus albam.

Alter, Atys: genus unde* Atyi duxere Latini.

Parvus Atys, pueroq³, puer dilectus Iulo.

Extremus, formaq³, ante omnes pulcher Iulus

Sidonio est invehctus equo: quem candida Dido

Esse sui dederat* monumentum & pignus amoris.

Cetera e Trinacriis pubes senioris Aceste

Fertur equis.

Excipiunt plausu & pavidos, gaudentq³, tuentes

Dardanida, veterumq³, agnoscunt ora parentum.

Postq³ omnem leti confessum oculosque suorum

Lustravere in equis: g signum clamore paratis

Epytides longè dedit, insonnitque flagello.

Olli discurrere pares, atque agmina terni

tam esse. * monumentum. e Siculis: alij Trinacriæ: al. Trinacriæ f Glo-

riæ cupiditate sollicitos. g Id etiam Romæ observatum est, ut magistratus

aliquis ludis præfidens, ex superiori loco currendi signum daret, ut videre

licet apud Sueton. in Nerone.

a Galea, imi-
 tatione Ho-
 meri. Et est
 hypallage pro
 tonsa coma

erat pressa
 corona,

*Præfixo, Ald.

b Auri torquis
 periphrasis.

c Pectoris &
 colli confinio,

d Alludit ad
 Romuli tem-

pora, quibus
 Romani equi-

tes, in tres cen-

turias divisi
 erant teste Li-

vio lib. 1.

* Aty. Pierius
 Atti legendū

ostendit, pro
 Attij, per Sy-

naresin, ma-

tremq³; Augu-

sti, propter
 quam hæc dici

videntur, At-

tiam non Ac-

ciam, appella-

a Aciebus. Diductis solvere a choris: rursus b vocatis
 b Ictu virgæ, Convertere vias, infestaq; tela tulere.
 flagelli in morem sonantis, Inde alios ineunt cursus, aliosque recursus,
 c Imaginem Adversis spatiis, alternosque orbibus orbes
 prælio umbra- Impediunt: pugnaque cient c simulacra sub armis.
 tili seu ludicro. Et nunc terga fuga nudant, nunc spicula vertunt
 d Cæcum textis parietibus, Infensi: facta pariter nunc pace feruntur.
 Hypall. Vt quondam Creta fertur Labyrinthus in altæ
 e Inobservabilis, Catull. Parietibus d textum cæcis iter, ancipitemque
 Argon. Mille vijs habuisse dolum: qua signa sequendi
 f Implicant, intexunt. Falleret e indeprensus & irremediabilis error:
 g Carpathium Delphinum similes, qui per maria humida nando
 mare inter g Carpathium Libycumque secant, * luduntque
 Egyptum & per undas. (primus
 Rhodum ab insula Carpatho illic posita, nunc
 Scarpanto. * Hunc morem, bos cursus, atque hæc certamina
 Sequens acroteleut. desideratur in Ascanius, longam muris cum cingeret Albam,
 nostro manuscripto. Rettulit, & priscos docuit celebrare Latinos:
 * Hunc morem cursus, manuscriptum Quo puer ipse modo, secum quo Troia pubes,
 & Aldus. b Ludus equestris vocatur h Troiaque nunc, pueri, Troianum dicitur agmē.
 i Hæc celebrata tenus sancto certamina patri.
 k Alia fortunâ evenit, succedente luctu rebus latis, Hic primum k fortuna fidem mutata notavit.
 Dum varijs tumulo referunt solennia ludis,
 Troja & pueri, agmen Troianum,
 i tunc. k Alia fortunâ evenit, succedente luctu rebus latis,

a Irim de cœlo misit Saturnia Iuno
 Iliacam ad classem: ventosq; aspirat eunti. (lorem.
 Multa movens, nec dum antiquum * saturata do-
 Illa viam celerans per mille coloribus arcum,
 Nulli visa, cito decurrat tramite virgo.

Conspicit ingentem concursum: & littora * lustrat:

b Desertosque videt portus, classemque relictam.

At procul in c sola secreta Troades & acta

Amissum Anchisen flebant: cunctæque profun-
 dum

Pontum aspectabant fientes, heu, tot vada fessis

Ettantum superesse maris. vox omnibus una.

essent: item à tempore, cum jam mulieres tæderet tam longæ navigatio-
 nis, c Solæ in deserto littore. Hypall. d Servius: Acta nomen substant.
 Significat secreta & amœna locorum. Apulejo sunt Amœnia.

a Iris, nuncia
 Junonis id-
 circo fingitur,
 quod pluviam
 prælagiat, quæ
 in aëre gigni-
 tur. Antipro-
 sis pro mille
 colorum.

* exsaturata.

* lustrans.

b Occasio no-
 cendi à loci
 solitudine,
 quod viri ab-

Urbera

- * Marij, manuscriptorum & Pomp. Sab. à Maro monte Thraciæ.
 a Beroës facie, ac habitu.
 b Græca. Ex parte totum.
 c Amplificatio à tempore.
 d A facili & opportuno.
 * Quid.
 e A pio.
 f A necessario, nempe à vaticinij auctoritate.
 * nunc.
 g Ab occasione.
 * infensum. Est autem infensum ipsa infensa.
 h Beroës exemplo incitatz.
- Urbem orant, tædet pelagi perferre laborem.
 Ergo inter medias sese haud ignara nocendi
 Coniicit, & faciemque dea, vestemque reponit.
 Fit Beroë, * Ismarij coniux longæva Dorycli,
 Cui genus, & quondam nomen natique fuissent:
 At a sic Dardanidum mediam se matribus infert:
 O misera, quas non manus, inquit, b Achaica bello
 Traxerit ad letum patriæ sub mœnibus; ô gens
 Infelix, cui te exitio fortuna reservat?
 c Septima post Troiæ excidium iam vertitur ætas,
 Cum freta, cum terras omnes, tot in hospita saxa,
 Sideraq; emensæ ferimur: dum per mare magnum
 Italiam sequimur fugientem, & volumur undis.
 d Hic Erycis fines fraterni, atque hospes Acestes.
 * Quis prohibet muros iacere, & dare civibus urbem?
 e O patria, & rapti nequicquam ex hoste penates,
 Nullane iam Troiæ dicentur mœnia? nusquam
 Heetoreos amnes, Xantum & Simoënta videbo?
 Quin agite, & mecum infastas exurte puppes.
 Nam mihi f Cassandra per somnum vatis imago
 Ardentes dare visa faces, hîc quærite Troiam,
 Hîc domus est, inquit, vobis. * iam tempus agi res:
 Nec tantis mora prodigiis. g en quattuor aræ
 Neptuno: deus ipse faces animumque ministrat.
 Hæc memorans, prima * infensum vi corripit igne:
 Sublataque procul dextra connixa coruscat,
 Et iacit. h arrectæ mentes, stupefactæque corda.*

Iliadum, hîc una è multis, quæ maxima natu,
 Pyrgo, tot Priaminatorum regia nutrix:
 Non Beroë vobis, non hæc Rhœteia, matres,
 Est Dorycli coniux, divini signa decoris,
 Ardentesque notate oculos:* qui a spiritus illi,
 * Qui vultus, vocisque sonus, vel gressus eunti.
 Ipsa egomet dudum Beroëen digressa reliqui
 Agram, indignantiem tali quod sola careret
 Manere, nec meritos Anchise inferret honores.
 Hæc effata.*

* ex, m, scr.

• quis.

• Odor.

* Quis vultus
vocisve, m, sc.

*At matres b primò accipites, oculisq, malignis
 Ambiguae, c spectare rates, miserum inter d amorē
 Præsentis terræ, fatisque vocantia regna:
 Cum dea se paribus per cælum sustulit alis,
 Ingentemque fuga secuit sub nubibus arcum.
 Tum verò attonita monstros, aetæque furore
 e Conclamant, rapiuntq, focis* penetralibus ignē:
 Pars spoliant aras, frondem ac virgulta, facesque
 Coniiciunt: furit f immixtis* Vulcanus habenis
 Transtra per & remos, & pictas abiecte puppes.*

b Priusquam
numen agno-
scerent.c Spectabant,
Enall.d Amor enim
præsentis ter-
ræ suadebat
illis hoc faci-
nus: Contra,
fatalis terræ
expectatio
dissuadebat.e Muliebris
audacia.* penetralibus
manuscr.f Remissis, la-
xatis.

g Vulcanus.

g Fumo nigro.

*Nuncius Anchise ad tumulum cuneosq, theatri
 Incensas perfert naves Eumelus: & ipsi
 Respiciunt atram in gnimbo volitare favillam.
 Primus & Ascanius, cursus ut letus equestres
 Ducebat, sic acer equo turbata petivit
 h Castra: nec exanimis possunt retinere i magistri.
 Quis furor iste novus? quò nunc, quò tenditis, inq,
 in quo flamma ac favillæ elucescunt.*

b Classem, i Custodes, παύσα-

γωροι

Hen

a Naves, in
 quibus spes
 vestrae positae
 sunt perveniē-
 di in Italiam,
 βραχίονα χιαν,
 q. d. proeliam
 umbratile.
 * At, m. scr.
 c Metus mu-
 liebris.
 d Quae furorē
 illis immise-
 rat.
 * iccirco.
 e ἀνάματα
 πῶς.
 f Madido,
 quippe aquis
 vicino.
 * Stuppa mo-
 vens, m. scr.
 g Nō citō emi-
 cantē propter
 materiam u-
 dam, ex qua
 fumus exit
 densior.

Heu misera cives? non hostem, inimicaque castra
 Argivum, vestras a spes uritis. en ego vester
 Ascanius. galeam ante pedes proiecit inanem,
 Qua ludo indutus b belli simulacra ciebat.
 Accelerat simul Aeneas, simul agmina Teucrūm.
 * Ast illae diversa c metu per littora passim
 Diffugiunt, sylvaeque, & sicubi concava furtim
 Saxa petunt, piger incepti, lucisque: suosque
 Mutata agnoscunt: excussaque pectore d Iuno est.
 Sed non* idcirco flammæ atque incendia vires
 e Indomitas posuere: fudo sub robore vivit
 * Stipa vomens g tardum fumum: lentusq; carinas
 Est* vapor, & toto descendit corpore h pestis.
 Nec vires heroum, infusaque flumina profunt.
 Tum pius Aeneas humeris abscindere vestem,
 Auxilioque vocare deos, & tendere palmas.
 Iuppiter omnipotens, si nondum i exosus ad unum
 Troianos, si quid pietas antiqua labores
 Respicit humanos: k da flammam evadere* classis
 Nunc pater, & tennes Teucrūm res eripe l leio.
 m Vel tu, quod superest, infesto fulmine morti,
 Si mereor, demitte: x tuaque hic obrue dextra.
 Vix hac ediderat, cum, n effusis imbribus, atra

* vapos. Vapor autem pro calore ponitur imitatione Lucret. Vide Giph.
 Collect. b Incendium, κατὰ χερσιν αὐτῶν. i Antique, pro odisti. k Da ver-
 bum precationibus plerunq; adhibebatur, Poelaut, Paulo Act. 5. Scen. 4.
 Horat. seculari, Idem 6. Æn. Da, non indebita posco Regna. * classes, m.
 scr. l Internecione. m Pathos regii animi, solliciti pro suis. s tuaq; obr.
 manuscr. n Largis, copiosis.

Tempe-

III

III

III

III

III

III

III

Tempestas sine amore furit: tonitruq³ tremiscunt
 b Ardua terrarum, & campi: ruit ethere toto
 Turbidus imber aqua, densisq³ nigerrimq³ Austris:
 Implenturque super puppes, * semiusta madescunt
 Robora: restinctus donec vapor omnis, & omnes,
 Quattuor amissis, servata a c peste carina.

d At pater Aeneas casu concessus acerbo,
 Nunc huc ingentes, nunc illuc pectore curas
 Mutabat: versans, Siculisne resideret arvis,
 Oblitus e fatorum: Italasne capefferet oras.
 f Tum senior Nautes, unum Tritonia Pallas
 Quem docuit, multaue insignem reddidit arte:
 Hec responsa dabat, vel quae portenderet ira
 Magna deum, vel quae vatorum posceret ordo.

Isque his Aeneam solatus vocibus infit: (mur:
 Nate dea, quò fata trahunt retrahuntque, sequa-
 Quicquid erit, superanda omnis g fortuna ferendo
 Est tibi Dardanius divina stirpis Acestes: (* est.
 Hunc cape * consiliis socium, & coniunge volentem:
 Huic trade, amissis h superant q navibus, & quos
 Pertesum magni incepti rerumque tuarum est:
 Longevosque senes, ac fessas equore matres:
 Et quicqd tecum invalidum, metuensq³ periculi est,
 Delige: & his habeant terris, sine, moenia fessi.
 Urbem appellabunt * permissio nomine Acestam.

Talibus incensus dictis senioris amici:
 Tum verò in curas * animus diducitur omneis:

* promisso. Dicit autem permissio ab Acofte scilicet. * animo. Serv, legit
 animum diducitur, Nostum m, sc, animus deducitur omnis.

Et nox

a Præter folia
 tum, præter
 modum, sine
 exemplo.

b Montes.

* semiusta, ma-
 scr & pleriq³
 editi: sed in i
 lo est ουκ
 φωγος.

c Ab incendio.

d Cura princi-
 pis.

e Oraculorū.

f Senile consi-
 lium ab ætate,
 prudentia, &

religione cō-
 mendat.

g Fortunam
 ignorasse Ho-
 mer, videtur,

cum nusquam
 τὸχης me-
 minerit. Mac,
 lib. 5. cap. 16.

* est omissus
 in m. scr.

* consilii, ma-
 nuscr. Medic.
 & aliquot aliis
 manuscr.

b Superfuit.

*Et nox atra polum bigis subvecta tenebat:
Visa dehinc cœlo facies delapsa parentis
Anchise, subito taleis effundere voces.
Nate, mihi vita quondam (dum vita manebat)
Care magis, nate Iliacis exercite fatis:*

*Imperio Iovis huc venio, qui classibus ignem
Depulit, & cœlo tandem miseratus ab alto est.*

*Consiliis pare, quæ nunc pulcerrima Nautes
Dat senior: lectos invenes, fortissima corda,*

Defer in Italiam. gens dura, atq; aspera cultu.

Debellanda tibi Latio est. Ditis tamen ante

Infernas accede domos, & Averna per alta

† Congressus pete nate meos. non me impia nanq;

† Tartara habent, † tristesq; umbræ sed amœna priorū

Concilia, Elysiumque colo. huc casta Sibylla

† Nigrarum multo pecudum te sanguine ducet.

Tum genus omne tuū, & q̄ dentur mœnia, disces.

Iamq; vale: torquet medios nox humida cursus:

Et me b̄ sevis equis Oriens afflavit anhelis.

Dixerat, & tennes fugit, cœn c̄ fumus, in auras.

Æneas, quò deinde ruis? quò proripis? inquit:

Quem fugis? aut † quis te nostris compixib. arcet?

Hæc memorans cinerem & d̄ sopitos † suscitât ignes:

Pergamenumque larem, & cana penetrantia Vesta

Farre pio, & plena supplex veneratur e acerra.

Extemplo socios, primumque accersit Acesten:

*a Bello do-
manda, ut vi-
ctoriæ spem
faciat filio.*

† Amplexus.

*† tristes um-
bras, manusc.*

† Nigrantum

Steph. Furuis

autem hostiis

rem divinam

faciebant in-

feris

b̄ Umbris ini-

micus, quæ c-

ius accessu di-

parent.

c̄ Macrobi. lib-

5. cap. 7.

† qui te, m. sc.

d̄ In cinere

collapsos, cineribus conditos, ut quasi dormire videantur. † excitat.

e Thure, arcula quod turibulum vulgo est, reposito. Continens pro con-

rento. Divites autem & honestiores acervos turis focus ingerebant,

ruraque acerra & lance plena dabant; tenuiores vero grana duntaxat aliquid, vel glebulas & micras summis digitis injiciebant.

Et Iovis imperium, & cari praecepta parentis
 Edoces, & quae nunc animo sententia constet.
 Haud mora consiliis, nec iussa recusat Acestes.
 Transcribunt a urbi matres, populumque* volentem
 Deponunt, animos nil magnae laudis egentes.
 Ipsi transtra novant, flammisq; ambesa reponunt
 Robora navigis: aptant remosque rudentesque
 Exigui numero, sed bello b vivida virtus.
 Interea Aeneas urbem designat caratro:
 Sortiturque domos: hoc Ilium, & hac loca,* Troia
 Esse iubet. gaudet regno Troianus Acestes:
 Indicitque forum, & patribus datiura vocatis.
 † Tunc vicina astris Erycino in vertice sedes
 Fundatur Veneri Idalia: tumuloque sacerdos,
 † Et lacus late sacer additur Anchiseo.
 Iamque dies d epulata novem gens omnis, & ari
 Factus honos: placidi e straverunt equora venti:
 Creber & f aspirans rursus vocat Auster in altum.
 Exoritur procurva ingens per littora fletus:
 Complexi inter se noctemque diemque morantur.
 g Ipse iam matres ipsi, quibus aspera quondam
 Visa maris facies & non tolerabile numen,

* Ad urbem.

Alludit ad morem Rom. quo transcripti in colonias deducebantur.

* in nostro m. scr. post volentem

ponitur

πλεῖα: ut sit,

deponunt ani-

mos, submit-

tunt se iner-

tiae. Alioqui

deponunt erit,

quasi onera de

navibus.

b Acris, impi-

gra. Ita in X.

---- non vivida

bello Dextra.

c Sulco ducto,

Meton. Vide

Cael. Rho. lib.

26. cap. 5. Alexand. lib. 6. dier. gen. cap. 14. Caton. de Orig. * Troiam, manuscript. † Tum manuscript. † At luc manuscript. d Functa novendiali sacro. e Sternendo placida fecerunt. f Secundo flatu invitat ad navigandum. g Respicit ad id, quod supra dictum est: pontum aspectabant flentes, &c.

X

Ire

a Profectionis. *Ire volunt, omnemque a fuga pferre laborem.*
 b Etiam Orat. *Quos bonus Aeneas dictis solatur amicis,*
 in Epod. 10. *Et consanguineo lacrymans commendat Aceste.*
 agnam tempe- *Treis Eryci vitulos, & tempestatibus b agnam*
 statibus vovet. *Cedere deinde iubet, solvique ex ordine * funes.*
 *funem, m. sc. *Ipsē caput tōse foliis evinctus oliva,*
 *Celsa in pup- *Stans* pculin pra, pateram tenet, extaque salso*
 pi, m. scr. *c Porricit in fluctus,* ac vina liquentia fundit.*
 *Hanc esse ge- *Prosequitur surgens à puppi ventus euntes:*
 nuinam lecti- *Certatim socii feriunt mare, & agnora verrunt.*
 onem, non ut *At Venus interea Neptunum d exercita curis*
 alii legunt, *Alloquitur: talesque effundit pectore questus:*
 projicit, pro- *Iunonis gravis ira & innexaturabile pectus:*
 bat Macrobi- *Cogunt me, Neptune, preces descendere in omneis:*
 lib. 3. cap. 2. *Quam nec longa dies pietas nec mitigat ulla:*
 * & vin. manu- *Nec Iovis imperio, fati sive f in fracta quiescit.*
 script. *g Non media de gente Phrygum exedisse nefandis*
 d Sollicita pro *Urbem odiis satis est: pœnans traxisse per omnem*
 Troianis. *Reliquias Troia: cineres, atque ossa peremte*
 * nec exsatur. *Insequitur. h causas tanti sciat illa furoris.*
 m. scr. *Ipsē mihi nuper Libycis tu testis in undis*
 e Supplicē fe- *Quam molem subito excierit. maria omnia cœlo*
 ri, preces om- *Miscuit, Aeolis nequicquam freta procellis:*
 nes adhibere *In i regnis hoc ansā tuis.*
 δ ε ι ο θ υ π α ρ ο ν
 δ ε ν σ ι υ.
 f Eviēta : vel *Prō scelus: ecce etiam, Troianis matribus k actis,*
 non fracta, a- *amplificatio gradatim ad summum tendens. * nec pœnam traxe per*
 deoq; immi- *omnem, manuscr. h Ipsa viderit, cur tam furiosè eas exagitet. i Pathos*
 tis. *à loco. Macrobi, lib. 4, cap. 3, k Vel adactis, hoc est, impulsis: vel in fu-*
 g Cruditatis *rorem actis,*

Excus-

Exussit fœdè puppes, & classe subegit

Amisssa socios a ignota linguere terræ.

Quod superest, oro: liceat dare tuta per undas

Vela tibi: liceat Laurentem attingere Tybrim:

Si concessa peto: si dant ea mœnia Parca.

Tum Saturnius hæc domitor maris edidit alti:

Fas omne est Cytherea meis te fidere regnis,

b Unde genius ducis: mervi quoque: sepe furores

Compressi, & rabiem tantam cœlique marisque.

Nec minor in terris (Xanthum, Simoëntaq̃, testor)

Aeneam mihi cura tui. cum Troia Achilles

Examinata sequens * impingeret agmina muris,

Millia multa daret leto: gemerentque repleti

Amnes: nec reperire viam, atque evolvere posset

In mare * se Xanthus: Pelidae tunc ego forti

d Congressum Aeneam, nec diis, nec viribus aquis,

Nube cava eripui: cuperem cum vertere ab imo

Structa meis manibus * peritura mœnia Troia.

Nunc quoq̃, emens eadē pstat, mihi pelle timores:

Tutus, quos optas, portus accedet Averni:

Unus erit tantum, amissum quem gurgite * quæret:

Unum pro multis dabitur caput.

His ubi lata deæ permulsit pectora dictis,

Iungit equos * curru genitor, spumantiaque addit,

Fræna & feris, maribusque omneis effundit habenas.

Cœruleo per summa levis volat equora curru:

lii codices manu exarati. f Ferocientibus ἀγριαίνουσι ἢ ἀγροακτῶσι.

Alii equis exposuerunt.

lia scilicet cō-
paratione. Ut
ignoty adedie
Stellio. Vel
peregrina.

b Catul. Nunq̃
ô cœruleo cre-
ata ponto.

Græcis ἀλιγέ-
νης & ἀφρο-
δίτα & ἀφρο-
μήδα.

* immitteret.

c πειχέειν
ῥῶον εἰς ἄλλο
δῖαν σπινόμε-
ν & γένεσσι,

ll. φ'.

* Xanthus a-
quas manu-
nascr.

d Hom. Il. 16

* periturae,
manuscr.

e In eadem
persevero san-
tentia.

* quæres, ma-
nascr.

* auro, m. scr.
& aliquot a-

a Neptuni co-
mites. Dixit
aurem facies
comitum pro
ipsis comiti-
bus, poetica
circuitione.
* tenet, ma-
nuser.

b Grata vicif-
situdine, so-
ciorum desi-
derium leni-
ente naviga-
tione prospe-
ra.

* remis.

c Vela taten-
derunt fune,
qui pes appel-
latur. Vide

Scholast. A-
pollon. lib. 3.
d ἀνροχέραια,
quæ antennæ
sunt extremi-
tates.

e Noctis in-
tempestæ de-
scriptio.

* dilapsus, m.
scr.

f Suas scilicet: nam semper deos ambio nimbus, g Soporem, * funditq;
m, scr. * ferunt sua flamina, lib, Colotii, h Prosperæ,

*Subsidunt undæ, tumidumque sub axe tonanti
Sternitur equor aquis: fugiunt vasto æthere nimbi,
Tum variæ a comitum facies, immania cete,
Et senior Glauci chorus, Inousque Palemon,
Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis.
Læva* tenent Thetis & Melite, Panopeaque virgo,
Nesæe, Spiogue, Thaliaque, Cymodoceque.*

*Hic patris Aeneæ suspensam blando b vicissim
Gaudia pertentant mentem: iubet ocyus omnes
Attolli malos, intendi brachia * velis.*

*Una omnes c fecere pedem: pariterque sinistros,
Nunc dextros solvere sinus: unâ ardua torquent
d Cornua, detorquentque: ferunt sua flamina clas-
sem.*

*Princeps ante omnes densum Palinurus agebat
Agmen: ad hunc alii cursum contendere iussi.*

*e Iamque ferè mediam cœli nox humida metam
Contigerat: placida laxarant membra quiete*

*Sub remis fusi per dura sedilia nante:
Cum levis æthereis* delapsus Somnus ab astris
Aëra dimovit tenebrosam, & dispulit f umbras,
Te Palinure petens, tibi tristia g somnia portans*

*Insonni: puppique deus consedit in alta,
Phorbanti similis: * fuditque has ore loquelas.*

Iaside Palinure, ferunt ipsa equora classem:
h Equatæ spirant auræ: datur hora quieti:*

Ponte caput, fessosque oculos a furare labori.

Ipse ego paulisper pro te tua munera inibo.

Cui vix attollens Palinurus lumina fatur:

Mene *b* salis placidi vultum, fluctusque quietos

Ignorare iubes? mene huic confidere *c* monstro?

Aneam credam quid enim fallacibus *** Austris,

Et *** cœli toties deceptus fraude sereni?

Talia dicta dabat, clavumque affixus *e* herens

Nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.

Ecce, deus ramum lethæo rore madentem,

Vig³ soporatum Stygia, super utraque quassat

Tempora, *d* cunctantiq³ *e* natantia lumina solvit.

Vix primos inopina quies laxaverat artus:

Et superincumbens, cum puppis parte revulsa,

Cumq³ gubernaculo liquidas *f* proiecit in undas

Præcipitem, ac socios nequicquam sæpe vocantem.

Ipse volans, tenuis se sustulit ales *** in auras.

Currit iter tutum non *** secius æquore classis,

g Promissisque Patris Neptuni interrita fertur.

Iamq³ adeo scopulos Sirenum advecta subibat,

Difficiles quondam, multorumq³ ossibus albos:

Tum rauca *h* assiduo longè sale saxa sanabant:

Cum *i* pater amisso fluitantem errare magistro

a Subtrahere.

b Fallacem æquoris tranquillitatem.

Lucret. Subdola quum ridet placida pellacia ponti.

c Mari, cujus monstrosa est mutabilitas.

Metalepsis.

*** auris, manuscript. Alii ita disting. Aneam credo

quid enim fallacibus Austris, Et cœlo, toties de-

ceptus fraude sereni: Ut sit

sereni pro serenitatis. Et

ita habet manuscript.

d Reluctanti quasi.

e Errantia

somni vicinitate, humore oppleta. Imitatione Lucretii, qui mare oculos dixit humore oppletos & lippientes. *f* Porro jecit, aut procul jecit. *** ad auras, manuscript. *** segnius, hoc est, nihilominus, spoliata scilicet clavo & gubernatore. *g* Secundum promissa Nep. tutis itineribus agitur. *h* *στυματισμῶ* maris stridorem expressit. *i* Aneas.

a Nocturno *Sensit: & ipse ratem a nocturnis rexit in undis.*
 tempore: poë *Multa gemens, casuq; animum concussus amici.*
 ricē. *O nimum cælo & pelago confise sereno,*
 b Insepultus. *b Nudus * in cignota Palinure iacebis arena.*
 * & Ald.
 c Peregrina, Pathos à loco & habitu.

FINIS LIBRI V.

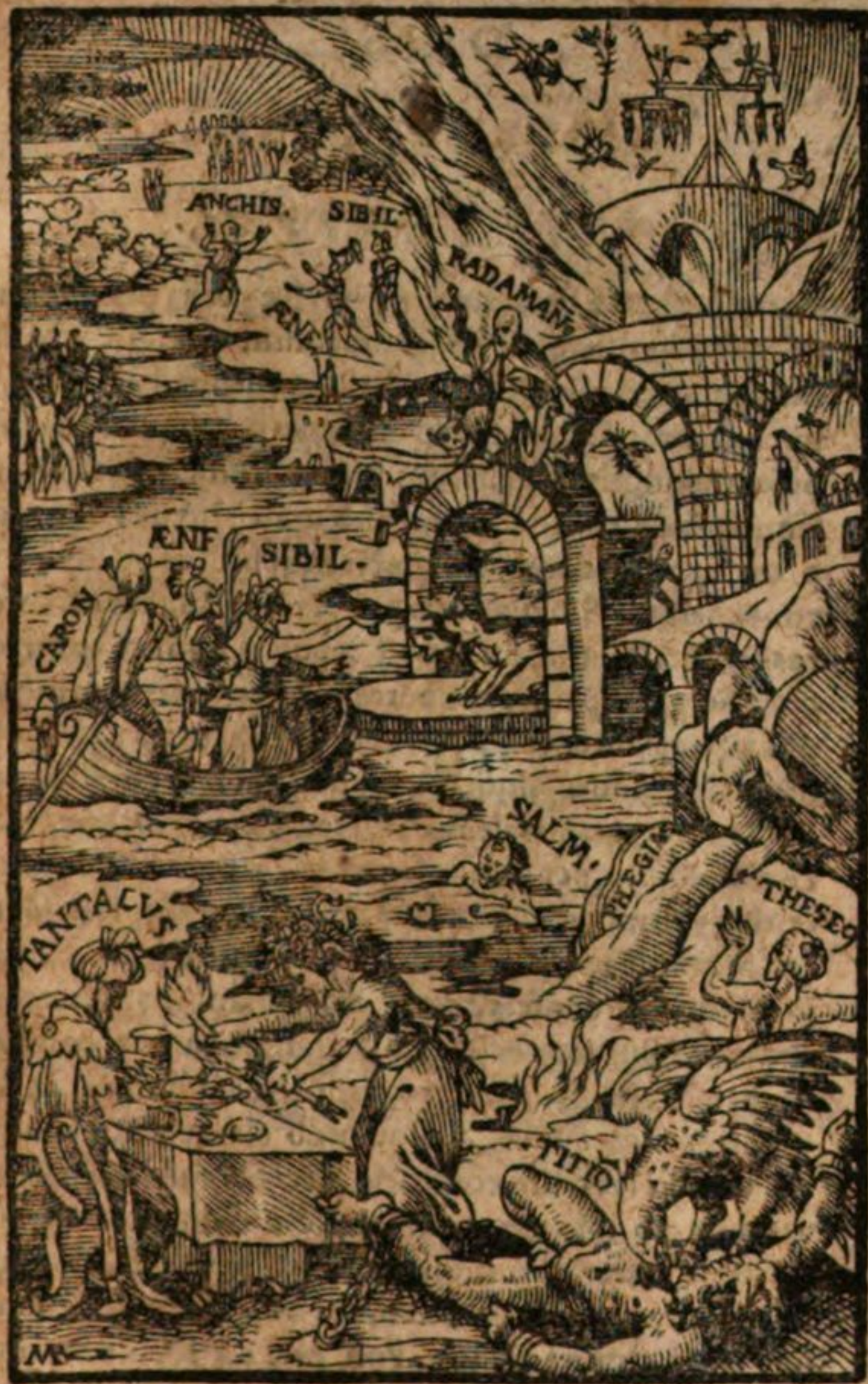
ÆNEIDOS.

AD-

ADVMBRATIO LIBRI VI.

ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA-

RONIS ÆNEI-
DOS

LIBER SEXTUS.

ARGUMENTVM.

Cumas adveetus Æneas, antrum Sibyllæ petit, peractoque de more sacrificio; Phœbi oraculum consulit. Ibi & instantia pericula, & futuri belli eventum discit. Miseni cadaver in littore inventum exurit, reliquiasque sub proximo monte sepelit, qui Miseni nomen ab illo obtinuit. Inde columbarum ductu ad aureum ramum pervenit: quo decerpto, mactatisque hostiis, deos inferos veneratus Sibylla duce per Averni fauces ad inferos tendit, Palinurum, quod sepulcri honore careret, citra Strygiam salutem oberrantem invenit: eumque unâ in ulteriorem ripam trajicere cupientem, Sibylla prohibet, cenotaphijque & exequiarum spe consolatur. Post hæc Strygem trajectus Æneas, Cerberoque medicatis ossis sopito, per loca infantium, eorumque qui falso crimine damnati capite supplicium luerant, iter faciens, pervenit ad sedem eorum, qui amoris impatientia mortem sibi consciverant. Ibi Elisam conspiciens, eum ei se purgare vellet, illa indignabunda conspectum ejus effugit. Inde progressus, Deiphobum in sedibus eorum qui bello aliquando claruerant, multis vulneribus lacerum conspicit, necisque ejus indignum modum ab ipso edocetur. Relicto deinde ad lævam Tartaro, sceleratorumque pœnas à Sibylla edoctus, ad Ditis ipsius mœnia contendit, aureumque ramum in ipso regis limine defigit. Post hæc ad fortunatorum sedes

sedes iter instituit, & à Musæo ad patrem suum perducitur. Ibi Anchises Æneæ filio Albanorum Romanorumq; regum catalogum recenset: nobiliumq; aliquot Romanorum nomina percurrens, ad Julii Cæsaris & Augusti laudes descendit: Marcellumq; Octaviæ filium immatura morte præreptum miris in cœlum laudibus effert. Inde per eburneam portam ad superos regressus, socios revisit, relictisq; Cumis Cajetam petit.

ALIUD ARGUMENTUM Asclepiadij.

*Sacrata Phæbo Cumarum fertur in urbem
Rex Phrygius, satisq; petit responsa Sibylla.
Misenum sepelit: post hæc adit infera regna:
Congressusq; patri discit genus omne suorum,
Quoq; modo casus valeat superare futuros.*

S I C a fatur lacrymās: classique immittit habenas,

Et tandem Euboicis Cumarum allabitur oris.

*Obvertunt pelago proras: tum dente tenaci
Anchora fundabat naveis: & b littora curva
Prætexunt puppes. iuvenū manus emicat arden:
Littus in Hesperium: quærit pars c semina flamma,
Abstrusa in venis silicis: pars densa ferarum
Tecta rapit, sylvas; inventaq; flumina monstrat.*

pro cura littora prætexunt, hoc est, tegunt puppes. c ἀνέματα πυρὸς, quæ sunt scintillæ.

a Duo hi primi versus cum a Virgilio ad finem prioris libri essent relictī, putantur à Tucca & Variō ad principium hujus libri esse translātī.
b Hypallage

X s

At pius

a Æneæ pieta-
tem com-
mendat qui
fociis aliis cu-
ris distractis,
ad templa fe-
stinat.

b Dianæ, quæ
triviis præest,
unde Theoc.
οἱ θεοὶ ἐν
τρίβοις
dicitur.

c Quod cœlo ire tentaret. quod avium iter est. d πτερύγων ἐρετμὰς
Æsch. Agamemn. quam εἰρεσίαν περὶ αἰ. Lucian. dixit. Lucret. Remi-
gij oblitæ pennarum vela remittunt. simili translatione. Aliæ autem na-
vium remi sunt non vela propeert. classis centenis remigat alis. Hom.
ὅδ' ἄ. ὅδ' ἄν' ἑρετμὰ, πᾶ περὶ τέραι νηυσὶ πέλον].

a At pius Æneas arces, quibus altus Apollo
Præsides, horrendaq; procul secreta Sibylla,
Antrum immane petit: magnam cui mentem a-
Delius inspirat vates, aperitq; futura. [nimumq;

Iam subeunt b Trivia lucos, atq; aurea tecta,
Dadalus (ut fama est) fugiens Minoia regna,
Præpetibus pennis ausus se credere cœlo,

c Insuetum per iter gelidas enavit ad Arctos,
Chalcidicæq; levis tandem super astitit arce.
Redditus his primum terris tibi Phœbe sacravit

d Remigium alarum: posuitq; immania templa.

In fori-

In foribus, letum Androgeo: tum pendere pœnas
Cecropidae iussi (miserum) a septena quotannis
Corpora natorum: stat ductis sortibus urna,
Contrà elata mari respondet b Cnossia tellus.
Hic crudelis amor tauri suppositaq; furto
Pasiphè: mistumque genus, prolesq; biformis,
Minotaurus inest, Veneris monumenta nefanda.
Hic c labor ille domus, & inextricabilis error.
Magnum d reginae sed enim miseratus amorem
Daedalus, ipse dolos tecti, ambagesq; resolvit,
Caca regens filo vestigia. tu quoque magnam
Partem opere in tanto (e fineret dolor) Icare habe-
Bis conatus erat casus effingere in auro: (res.
Bis patriæ cecidère manus, quin protinus omnia*
** Perlegerent oculis, ni iam præmissus Achates*
Afforet: atque unà Phœbi Triviaq; sacerdos,
** Deiphobe, Glauci: fatur quæ talia regi:*
Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit:*
Nunc grege f de intacto septem mactare iuencos
Præstiterit, totidem lectas de more bibentes.
Talibus affata e Aneam [nec sacra g morantur
Iussa viri) Teucros vocat altain templa sacerdos,
h Excisum Euboicæ latus ingens rapis i in antrū,
Quò lati ducunt aditus centum, ostia centum:
Vnde ruunt totidem voces, responsa Sibyllæ.
Ventum erat ad limen, cum virgo, poscere fate
Tempus, ait: deus ecce, deus. cui talia fanti
Sunt Homerus ἀδμήτης βόας vocat. g Differunt, h Descriptio antri Si-
byllæ, i In modum similitudinem antri,

a Septē paria:
dis ἐπὶ α

Plat. septem
scilicet mares
& totidem fe-
miell. Catull.

Arg.

b Creta.

c Labyrinthus.

d Ariadnes,
regis Minois
filix, quæ

Theseum de-
periebat.

e Si dolor pa-
ternus conan-
tem non pro-
hibuisset.

** omnem, ma-*
nuscript.

** Pellegerent.*
Et est Enalla-
ge pro pelle-
gissent: sicut

afforet pro af-
fuisse.

** Demophile,*
quæ & δῆμιος.

** poscunt.*

f Macrobi. Sat.
lib. 3. cap. 5.

injuges hottiæ

Ante

- a Enthufiaſmi
 deſcriptio.
 b Videbatur
 vel videri cœ-
 pit.
 c Pathos ex re,
 petitione.
 * neque, ma-
 nuſcr.
 d Attonitos
 reddentis,
 propter nu-
 minis præſen-
 tiam.
 e Fores.
 * funditq;
 manuſcr.
 f Achillis,
 Antonomaſia.
 g Circundan-
 tia, ambeun-
 tia, Ovid.
 * Maſſilium,
 m. ſc. Maſſylos
 pro Afris, hoc
 eſt, ſpeciē pro
 genere poſuit.
 h Vel comita-
 ta vel perfecuta.
 i Τεῦκραντις
 ὧν ἐμείλει
 Eurip.
 * Conſtituam vetuſt. exempl. k Adyta, in quibus libri Sibyllini Romæ
 affervati ſunt. l XV, viros.

Ante fores, ſubito a non vultus, non color unus,
 Non comita manſere comæ: ſed pectus anhelum,
 Et rabie fera corda tument: maiorque b videri,
 Nec mortale ſonans, afflata eſt numine quando
 Iam propiore dei. c Ceſſas in vota precesque,
 Tros, ait, Aenea? ceſſas? * nec enim ante dehiſcent
 d Attonita magna c ora domus: & talia fata
 Conticuit. gelidus Teucris per dura cucurrit
 Oſſa tremor: * funditq; preces rex pectore ab imo.
 Phœbe graves Troia ſemper miſerate labores,
 Dardana qui Paridis direxti tela manusq;
 Corpus in f Aacide: magnas g obeuntia terras
 Tot maria intravi duce te: penitusque repoſtas
 * Maſſylūm gentes, prætentaq; Syrtibus arva:
 Iam tandem Italia fugientis prendimus oras.
 Hac Troiana tenuis fuerit fortuna h ſecuta.
 Vos quoque Pergameæ iam fas eſt parcere genti,
 Dyq; deaq; omnes, quibus obſtitit Ilium, & ingens
 Gloria Dardaniæ. tuq; ô ſanctiſſima vates,
 i Præſcia venturi, da (non indebita poſco
 Regna meis fatis) Latio conſidere Teucros.
 Errantesq; deos, agitataque numina Troiæ.
 Tum Phœbo, & Triviæ ſolido de marmore templæ
 * Inſtituam, feſtosque dies de nomine Phœbi.
 Te quoq; magna manent regnis k penetralia no-
 Hic ego nanq; tuas ſortes, arcanaq; fata (ſtris,
 Dicta meæ genti ponam: l lectosque ſacrabo

Alma viros. a foliis tantum ne carmina manda:

Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Ipsa canas, oro, finem dedit bore loquendi.

At Phœbi nondum patiens immanis in antro

c Bacchatur vates, magnum si pectore possit

Excussisse deum. tanto magis ille fatigat

Os rabidū, fera corda domans, fingitq; premendo:

Ostia iamque domus patuere ingentia d centum

*Sponte sua, vatisque ferunt responsa per auras. **

e O tandem magnis pelagi defuncte periclis:*

Sed terra graviora manent; in regna* Lavini*

Dardanida venient (mitte hanc de pectore curam)

Sed non & venisse volent. bella, horrida bella,

Et Tybrim multo spumantem sanguine cerno.

Non f Simois tibi, nec Xanthus, nec Dorica castra

Defuerint: g alius latio iam partus Achilles,

Natus & ipse dea, nec Teucris h addita Iuno

Usquam aberit, cum tu supplex in rebus egenis,

Quas gentes Italūm, aut quas non oraveris urbes!

Causa mali tanti coniux iterum i hospita Teucris,

Externique iterum thalami.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito

** Quam tuate fortuna sinet. via prima salutis,*

(Quod minimè reris (k Graia pandetur ab urbe:

Tatibus ex adyto dictis, Cumæa Sybilla

Horrendas l canit ambages, antroque remugit,

*Paridis externa Troiani belli causam dedit, * Qua. & Pallanteo urbe E-*

vandri Arcadis. l Græcis est σιβυλλία.

a Tantum rogo, ne oracula tua palmæ foliis inscribas.

b Pleonasmus.

c Bacchantis more furit:

Vel quia idē

est Bacchus,

qui Apollo &

Sol: de quo

vide Macrobi-

lib. i. cap. 18.

d αὐτὸν ἐκα-

τόμυλον

e Oraculum

Sibyllæ.

*** o defuncte,

manusc.

*** terræ. Ald.

*** Latini.

f Tiberinus &

Numicus, pro

Simoënte &

Xantho.

g Turnus.

h Affixa & in-

fecta. Macrobi.

Sat. 6. cap. 4.

i Lavinia ex-

terna sicut

Helena con-

jux.

* Vide Cæl. l. 21. cap. 20.
 * percepi. Sed rectius est præcupi, hoc est, ante cepi, & cogitatione præveni. Vide Murel. lib. 5. cap. 12. variar. lect. Malis autem prævis minus consternamur.
 * Ditis.
 b Regni Ditis ostium aperi.
 c Hostibus.
 Synecdoche.
 d Conditionē, cum ætate cōfecto quies deberetur & ocium.
 * Et, omittitur in m. scr.
 e Orando mā-dabat. Macr. Potestas non solum si invi-tet, sed etiam supplicet, co-git. f Pathos ab exemplo, de quo Macro-b. lib. 4. c. 5. * accersere. g ἐπι-
 priος, Hom. Od. 1. Pind. Nem. 10. * Cum sic, manuscr.

Obscuris vera involvens. a ea fræna furenti
 Concuteit, & stimulos sub pectore vertit Apollo.
 Ut primum cessit furor, & rabida ora quierunt
 Incipit Aeneas heros: Non ulla laborum,
 O virgo, nova mi facies inopinave surgit:
 Omnia* præcepi, atque animo mecum ante peregi.
 Unum oro (quando hic inferni ianua* regis
 Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte refuso)
 Ire ad conspectum cari genitoris & ora
 Contingat: doceas iter, & b sacra ostia pandas.
 Illum ego per flammās, & mille sequenti tela,
 Eripui his humeris, medioque ex c hoste recepi:
 Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum.
 Atque omnes pelagique minas cœlique ferebat.
 Invalidus, vires ultra d sortemque senectæ.
 Quin, ut te supplex peterem, * tua limina adirem,
 Idem e orans mandata dabat. natiq; patrisque
 Alma, precor, miserrere. potes nanque omnia: nec te
 Nequicquam lucis Hecate præfecit Avernis.
 Si potuit f manes x arcessere coniugis Orpheus,
 Threicia freuit cithara, fidibusque canoris:
 Si fratrem Pollux g alterna morte redemit,
 Itque reditque viam toties. qd Thesca? magnum
 Quid memore Alcidem? & mī genus ab Iove sum-
 Talibus orabat dictis, arasq; tenebat: (mo.
 * Tunc sic orsa loqui vates: Sate sanguine divūm
 g è πρ-

Tros Anchisiade, FACILIS descensus Averni:*
Noctes atque dies patet atri ianua Ditis:
Sed revocare gradum, superasq; evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est, pauci quos equus amavit
Iuppiter, aut ardens evexit ad ethera virtus,
Dis geniti, potuere, & tenent media omnia sylva,
Cocytusque sinu labens circumfluit atro.*
Quod si tantus amor menti, si tanta cupido est,
b Bis Stygios innare lacus, bis nigra videre
Tartara, & insano iuvat indulgere labori,
Accipe, quae per agenda prius, latet arbore opus
c Aureus & foliis & lento vimine ramus,
Iunoni infernae dictus sacer: huic tegit omnis
Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbrae.
Sed non ante datur telluris operta subire,
Auricomos quàm quis decerpserit arbore fetus.
Hoc sibi pulchra d suum ferri Proserpina munus
Instituit, primo avulsu non deficit alter
Aureus, & simili frondescit virga e metallo.
Ergo alte vestiga oculis, & rite repertum
Carpe manu, nanq; ipse volens facilisque sequetur,
Si te fata vocant: f aliter, non viribus ullis
Vincere, nec duro poteris convellere ferro.
Præterea, jacet exanimum tibi g corpus amici,
(Heu nescis) Stotamque incestat funere classem,
Dum consultas petis, nostroque in lumine pendes
vel alioqui, g Misenus tubicen, quem tamen nonnulli putant ab Aenea
fuisse occisum, quod sine cadavere necromantia fieri non posset. h co-
ram inc, manuscriptum,

* Averno lib.
 Coloti. Infe-
 rorum janua
 ad Avernum,
 cum propter
 grave olentiã
 lacus illius,
 tum aquas sul-
 phuratas, & cae-
 lidas, quibus
 scatet.

a A difficili.
 * circumvenit,
 manuscr.

b Semel in vi-
 ta, & iterum
 post mortẽ,

c Per ramum
 aureum intel-
 ligitur prudẽ-
 tia, qua nihil
 nõ quantum-
 vis arduum &
 difficile confi-
 ci potest.

* qui discerpsit,
 manuscr.

d Sibi carum,
 e Auro. vide
 Macrobi. Sat.
 lib. 8 cap. 6.

f Sin minus ?

a Manda ter-
re, quæ cada-
verum sedes
est.

a Sedibus hunc refer antè suis, & conde sepulcro.
Duc nigras pecudes: ea prima piacula sunt.
Sic demum lucos Stygios, regna invia vivis,
Aspicias dixit, pressoque obmutuit ore.

b Incertos,
c Ut itineris,
ita curarum
comes est.

* ferebant.
Alludit ad
Græcū αἰετ
μολογείν.

d Tuba aut li-
tuo ægeo.

Aeneas mæsto defixus lumina vultu
Ingreditur, linguens antrum: b cacosque volutas
Eventus animo secum: cui fidus Achates
It comes, & c paribus curis vestigia figit.
Multa inter sese vario sermone* ferebant.
Quem socium exanimū valet, q corpus humanū
Diceret, atque illi Misenum in litore sicco,
Ut venere, vident, indigna morte peremptum:
Misenum Aeoliden, quo non præstantior alter
d Aere ciere viros, Martemq, accendere cantu.

*Hectoris hic magni fuerat comes: Hectora circum:
Et a lituo pugnas insignis obibat & hasta.*

*Postquam illum * victor vita spoliavit Achilles,
Dardanio Aeneæ sese fortissimus heros*

Addiderat socium. b non inferiora secutus.

*Sed tum, forte cava dum personat æquora concha
Demens, & cantu vocat in certamina divos:*

Aemulus c exceptum Triton (sic credere dignū est)

Inter saxa virum spumosa immerberat unda.

Ergo omnes magno circum clamore fremebant,

Præcipue pius Aeneas tum iussa Sibyllæ,

Haud mora, festinant flentes, & aramque sepulcri

Congerere arboribus, cæloque educere certant.

*e Insidiis oppressum, fraude circumventum. Græci τῶδε λέγουσιν dicunt,
d Pyram, in modum aræ linguis construi solitam.*

* Lituus buc-
cinæ genus in-
curvum graci-
lem edens vo-
cem, quo in
bello uteban-
tur, de quo
Gellius lib. 5.
c. 8. Macrobi-
Satur. lib. 6.
cap. 8.

* vita victor,
manusc.

b Non inferio-
rem laude vi-
rum.

fus ex Ennii 6.
de quo Macr.
lib. 6. c. 2. Et est

excidentium
arbores.

* ac volvunt,
m. scr. & Ald.

b Securi, cu-
neo, & similib.

ut particeps es
let operū, eos-

que adiuvarer:
* fortè, m. scr.

& Ald.

c eiθe: utinā,
optantis est: O

fi.

d Sumtū hoc
ex Apoll. 3. Ar-

gon. de quo
Vict. l. 3. c. 14.

e Veneri ma-
tri dicatas ob

fecunditatē.

Unde & wē-

se egi wēdē

to wēwōs

ēpāv, hoc est, a
crebro coitu.

f Ne me dese-

a Itur in antiquam sylvam stabula alta ferarum:

Præcumbunt piceæ, sonat icta securibus ilex,

Fraxineæque trabes: cuneis & fissile robur

Scinditur: * advolvunt ingenteis montibus ornos,

Nec non Aeneas opera inter talia primus

Hortatur socios, paribusque accingitur b armis.

Atque hæc ipse suo tristi cum corde volutat,

Aspectans sylvam immensam: & sic * ore precatur

c Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus

Ostendat nemore in tanto: quando omnia verè

Heu nimium de te vates, Misene locuta est.

Vir ea fatus erat: d gemina cum forte columba

Ipsa sub ora viri cælo venere volantes,

e Et viridi sedere solo. tum maximus heros

f Maternas agnoscit aves: latusque precatur.

Este duces, o, si qua via est. cursumque per auras

Dirigite in lucos, ubi pinguem dives opacat

Ramus humum. tuque o dubiis f ne deficereibus

* Diva parens. Sic * effatus vestigia pressit,

Observans quæ signa ferant, quò tendere pergant.

g Pascentes illæ tantum prodire volando,

Quantum h acie possent oculi servare sequentium

Inde ubi venere ad fauces graveolentis Averni,

Tollunt se celeres: liquidumque per aëre lapsæ,

i Sedibus optatis * gemina super arbore sidunt:

j Discolor unde auri per ramos aura refulsit.

* Alma, m. sc. & Ald. * affatus. g Pascendo procede-

bant, quod auspiciatum est. h Visu. * geminæ. i Quia ex viridi arbore a-

urus color effulsit, splendore virgæ aureæ. Vide Macrobi. lib. 6. cap. 6.

Qualo

Quale solet sylvis brumali frigore viscum
 Fronde virere nova, quod non sua seminat arbos,
 Et corceo fetu teretes circumdare truncos:
 Talis erat species auri frondentis opaca
 Ilice: sic leni b crepitabat bractea vento,
 Corripit extemplo Aeneas, avidusque refringit
 c Cunctantem, & vatis portat subiecta Sibylla.
 Nec minus interea Misenum in litore Teucri
 Flebant, & cineri d ingrato suprema ferebant.
 e Principio pinguem tedis, & robore secto
 Ingentem struxere pyram: cui frondibus atris
 Intexunt latera, & ferales f ante cupressos
 Constituant: decorantque super fulgentibus armis.
 Pars calidos laices & athena undantia flammis
 Expediunt, corpusq, lavant g frigentis, & h ungunt.
 Fit gemitus: tum membra toro defletareponunt:
 Purpureasque super vestes, vel anima nota,
 Coniiciunt. pars ingenti i subiere pheretro
 Triste ministerium, * & subiectam k more parentis
 Aversi tenuere facem. congesta cremantur
 Thurea dona, dapes fuso crateres l olivo.
 Postquam collapsi cineres, & flamma quievit:
 Reliquias vino, & tibulam lavere favillam:
 Ossaque lecta cado textit Chorineus abeno.
 Idem ter socios pura m circumtulit unda,

i Alludit ad morem Roman. in funeratione clarorum virorum. * In nostro m. sc. & non legitur. k Propinquioribus n. virilis sexus dabatur hoc officium. l Oleo ex oliva expresso. m Circumferre aqua, lustrale est sacrorum verbum: Graeci *ἐξάγειν*, *ἐκκαθίζειν* & *ἐκκαθαίρειν*.

T 2

Spar.

a Ramī aurei,
κλάδς χρυσε-
ζογλ &

b Crepitus cō-
 stantium li-
 teratum bra-
 ctæ crepitum
 exprimit.

c Cunctari vi-
 sum: ad Aeneæ
 aviditatē re-
 spexit. Seneca:
 Omnisque ni-
 mium longa
 properanti
 mora est.

d Non sentiē-
 ti officium.

e Sepultura
 Miseni effor-
 mata est de
 Patrocli sepul-
 tura.

f Parte ante-
 riori.

g Mortui.

h Herodotus
 in 1. lib. facit
 mentionem
 ungentorum
 corporum.

riam oleastri. *Spargens rore levi, & ramo a felicis olive:*
 b Vale, vale, *Lustravitque viros, dixitque h novissima verba.*
 vale. *At pius Aeneas ingenti mole sepulcrum*
 † Imponit, m. *† Imposuit, suaq, arma viro, & remumq, tubamq,*
 scr. & libri *Monte sub aërio: qui nunc Misenus ab illo*
 editi. *Dicitur æternumque tenet per secula nomen.*
 e Lorum, quod *His actis, ppere exequitur præcepta Sibyllæ.*
 tortinebat tu- *d Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatus,*
 bam. *e Scrupea, & tuta lacu nigro, nemorumq, tenebris:*
 d Averni de- *Quam super haud ulla poterant impune volantes*
 scriptio, de *Tendere iter pennis: talis sese halitus atris*
 quo Lucret. *Faucibus effundens g supera ad convexa ferebat:*
 lib. 6. *Unde locum Graii dixerunt nomine † Avernum.*
 e Propter foli *h Quattuor hic primùm nigranteis terga iuvencos*
 asperitatem. *Constituit, frontique i invergiti vincta sacerdos:*
 f Cincta. *Et summas carpens media inter cornua setas,*
 g Ad cœli cur- *Ignibus imponit sacris libamina prima,*
 vitatem. *Voce vocans Hecaten, cœloque Ereboque potentē.*
 † Aornon, m. *k Supponunt alii cultros, tepidumque cruorem*
 scr. & Ald. *† Suscipiunt pateris. ipse atri velleris agnam*
 b Numerus *Aeneas l matri Eumenidum, magnæque sorori*
 par diis inferis *Ense ferit, sterilemque tibi Proserpina vaccam.*
 convenit, su- *Tum Stygio regi in nocturnas inchoat ara:*
 peris impar: & *Et n solida o imponit taurorum viscera flammis,*
 sicut his ho- *manu in sinistram partem ita effundit, ut patera converteretur, Vergere*
 stia candida, *n. dicebantur in sacrif. inferorum: libare in superiorum. k Dionys, πῖπ-*
 āta illis furva *τοντ & ὑπετίθειεν τὰς σφαγίδας. † Succipiunt, Serv. l Terræ, quæ*
 faciebat. *noctis soror fingitur. m Tota nocte ardentes, vel inferis dicatas n Innuic*
 z Deorsum fū- *maiora sacrificia, quæ Græcis ὀλοκαυτώματα & ὀλοκαυτώσεις. o Im-*
 dit, conversa *ponendi verbum sacris solemne, Tertul. Apologet.*

Pingue superque oleum fundens ardentibus exitu. ram quatiente
Ecce autem primi sub lumina solis & ortu, mugitū dare.
Sub pedibus a mugire solum, & iuga cœpta moveri *b* Hac voce
Sylvarum: viseq; canes ululare per umbram, profanos a sa-
Adventante dea. b Procul, ô procul este profani, cris arceri mo-
(Conclamat vates) totoque abfistite luco: ris erat. Cal-
Tuq; invade viam, c vaginaq; eripe ferrum. limach. in A-
Nunc animis opus Aenea, nunc pectore firmo. poll.
Tantum effata furens antro se immisit aperto. ἐκὰς ἐκὰς
Ille ducem hand timidis vadentem passibus equat. ὅστις ἀλιτεός.
Dij, quibus imperiū est animarū, umbræq; silentes, Profani dicti
Et Chaos, & Phlegeton, loca nocte silentia latè, quasi porro a
Sit mihi fas audita loqui, sit numine vestro fano & religi-
Pandere res d alta terra & caligine mersas. one secreti.
*Ibant * obscuri sola sub nocte per * umbras,* Plinio sacrum
Perg; domos Ditis vacuas, & inania regna. opertaneū est,
*Quale per * incertam lunam sub luce e maligna* ad quod pro-
Est iter in sylvis, ubi cœlum condidit umbra fanis non est
Iuppiter, & rebus nox abstulit atra colorem. aditus.
f Vestibulū ante ipsum, primisq; in faucibus Orci, *c* Loci hujas
Luētus & ultrices posuere cubilia Curæ: explicationē
g Pallentesq; habitant Morbi, tristesq; Senectus, vide apud Cēl.
*Et Metus, & maleuada Fames, * & turpis Egestas,* lib. 2. cap. 8.
*(Terribiles visu formæ) Letumq; * Laborq;* *d* Profunda
*Tum h consanguineus Leti Sopor, & mala mentis * umbram.* terræ caligine,

** inceptam, manu sc. e* Exigua, vel obscura: κατὰ λάδι. *f* Gell. lib. 16.
cap. 5. Macr. lib. 6. cap. 8. g Citat hunc locum Quintil. lib. 8. e. 6. ** ac*
*turp. m. sc. * Labosq; m. sc. b* Germanus frater, κασίγνητος & γυνάτις.
Homer. & Hesiod. Sophocl. ζώναι μόν. dixit. Ajac. fr. Teuc,

Explicat loci hujus allegoriam. Cæl. antiq. lect. lib. 10. cap. 9.
 Hic alio nomine Ægeon est, de quo Hom. in a. Ideo a. Orci vestibulo custos additus est, ne vincula Titanes frustrantur. Meminit ejusdem in X. Æneid. c Hydra. Tibull. Tum niger in porta serpens. d Geryonis Hesiod. *τρίσφιμον γηρύονα*. Lucr. tripetora tergemini vis Geryonai.
 Admonuisset, Enallage. * disverb. m. scs. f In Coccyrum per Stygem. g Horrent: oculi semper stantes flammam emittunt. h Ferrugineus color, quia inter funestos numeratur, optimè inferorū cymbæ convenit. i *ὀμολύεσθαι*. Hesiod. *ὀμολύεσθαι*. Sen.

Gaudia: mortiferumq; adverso in limine bellum:
 Ferreiq; Eumenidū thalami, & discordia demens,
 Vipereum crinem vittis innexa cruentis
 In mediocramos, annosaque brachia pandit
 Vlmus opaca, ingens. quam sedem a somnia vulgo
 Vana tenere ferunt, foliisque sub omnibus herent.
 Multaque præterea variarum monstra ferarum,
 Centauri in foribus stabulant, Scylleque biformes.
 Et centum geminus b Briareus, ac c bellua Lerne.
 Horrendum stridens, flammisque armata Chimæra:
 Gorgones, Harpyiaque, & forma d tricorporis umbra.
 Corripit hic subita trepidus formidine ferrum
 Aeneas, strictamque aciem venientibus offert:
 Et, ni docta comes tenuis sine corpore vitas
 e Admoneat volitare cava sub imagine formæ,
 Irruat, & frustra ferro * de verberet umbras.
 Hinc via, Tartarei quæ fert Acherontis ad undas.
 Turbitus hic cæno, vastaque voragine gurgis
 Aestuat, atque omnem f Coccyto eructat arenam.
 Portitor has horrendus aquas & flumina servat
 Terribili squalore Charon: cui plurima mento
 Canicies inculta iacet: g stant lumina flammæ.
 Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.
 Ipse ratem conto subigit, velisque ministrat,
 Et h ferruginea subvectat corpora cymba,
 Iam senior: sed i cruda k deo viridisque senectus.

Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat,
 Matres, atque viri, defunctaque corpora vita
 Magnanimum heroum, pueri, innuptaque puella,
 Impositique rogis iuvenes ante ora parentum.
 Quam multa in sylvis autumnum frigore primo
 Lapsa cadunt folia: aut ad terram gurgite ab alto
 Quam multa glomerantur aves, ubi a frigidus annus
 Trans pontum fugat, & terris immittit b apricis.
 Stabant crantes, primi c transmittere cursum:
 Tendebantque manus ripae ulterioris amore.
 Navita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos:
 Ast d alios longe summos arcet arena.
 Aeneas [miratus enim, motusque tumultu]
 Dic, ait, o virgo, quid vult concursus ad amnem?
 Quidve petunt animae? vel quo discrimine ripas
 He linguunt, ille remis vada livida verrunt?
 Olli sic breviter fata est longeva sacerdos:
 Anchisa generate e deum certissima proles:
 Cocyti stagna alta vides, Stygiamq; paludem,
 Di f cuius iurare timent & fallere numen.
 Hec omnis, q cernis, inops inhumataq; turba est:
 Portitor ille, Charon: hi, quos vehit unda, sepulti.
 Nec ripas datur horrendas, * nec rauca fluentia,
 Transportare prius, quam sedibus ossa quierunt.
 g Centum errant annos, volitantq; hac littora circum,
 Tum demum admissi stagna exoptata revisunt.
 Constitit Anchisa satus, & vestigia pressit,

a Hyems. Ex toto pars intelligitur.

b Sine frigore & d & p r i x u s, unde & appricus factum quasi

c & p r i x u s, hoc est, sine horrore videlicet frigoris. Unde & Africa putatur appellari Fecto.

e Ut primi trajicerentur, d Inhumatos & insepultos g unde inventum superstitiosum sepulturae genus, quod terrae injectionem vocarunt.

e Quod inde colligit, quia inferos subire potuit.

f Juratum numen fallere,

Vide Cael. lib.

27. cap. 5. lect. an, * & rauc. manuscriptum, g De hoc vide Cael. Rhod. lib. 22. cap. 14.

T 4

Multa

γῆ.

* terre m. scr. Corde dolor tristi; gaudet a cognomine * terra.

Deinde, sicut b Ergo iter inceptū per agunt, fluvioq, propinquāt.

& Cicer. eī τὰ Navita quos iā inde ut Stygia * prospexit ab unda

Græcorū per Per tacitum nemus ire, pedemque advertere ripe:

ergo vertit. Sic prior aggreditur dictis, atque increpat culro:

Guil. Cant. li. d Quisquis es, armato qui nostra ad flumina tēdis,

4. cap. 26. no- Fare age quid venias, iam istinc & comprime gres-

var. lect. sum.

* conspexit. Umbrarum hic locus est, somni, noctisque sopore,

Non com- Corpora viva nefas Stygia vectare carina,

pellatus dictis e Nec verò Alciden me sum latatus euntem

adoritur atq; Mos compellandi advenientes ignotos. Homer. τίς ; πόθεν εἰς αἰν-

incusat. δεῶν; πόθι τοι πόλις ἡδὲ τοκῆες; e Antiphrasis; cum dicat eam rem de-

disse causam gravibus doloribus,

Accepisse

Accepisse lacu: nec a Thesea, Pirithoumque:

Diis quanquam geniti, atq; invicti viribus essent.

^b Tartareū ille manu custodem in vincla petivit,

Ipsius à solio regis traxitque trementem:

Hi c dominam, Ditis thalamo deducere adorti.

Quæ contrà breviter fata est Amphrysia vates:

Nulla hîc insidiæ tales: absiste moveri)

Nec vim vela ferunt, licet ingens ianitor antro

Æternū latrans exangues terreat umbras:

Castaliet d patruī servet Proserpina limen.

Troius Aeneas, pietate insignis & armis,

Ad genitorem, imas Erebi descendit ad umbras.

Si te nulla movet tanta pietatis e imago:

Ad ramum hunc (aperit ramū, qui veste latebat)

Agnoscas. tumida ex ira tum corda residunt.

Nec plura his. Ille admirans venerabile donum

Fatalis virga, longo post tempore visum,

Cœruleam * advertit puppim, ripaq; * propinquat.

Inde alias animas, quæ per g iugalonga sedebant,

Deturbat, laxatq; h foros: simul accepit i alveo

Ingentem Aeneam. gemit sub pondere cymba

Sutulis, & multam accepit rimosa paludem.

Tandem trans fluvium incolumes vatemq; virumq;

Informi limo glaucaque exponit in ulva.

Cerberus hac ingens latratu regna trifanci

Personat, adverso recubans immanis in antro,

Cui vates horrere videns iam colla colubris,

à sedendo est, sicut fori à ferendo, i Scilicet cymbæ. Alveum etiam ap-

pellat Liv. quo Remus & Romulus expositi. Plut. σκάφην.

^a Vide Plut. in Theleo.

^b Cerberum.

^c Dominæ appellatione

τῆς δεσποίνης

Proserpina

honestatur.

Cxl. lib. 24.

cap. 17.

Alij δάμαρτος

significari pu-

tant.

^d Plutonis,

fratris Jovis,

qui Proserpi-

nam ex Cere-

re genuit.

^e Respectus.

^f Profert.

* avertit, ma-

nuscr.

* propinquat.

manuscript.

^g ζυγά,

quæ remi-

gium sedilia

sunt, alio no-

mine transtra

& fori.

^h ἐδώλια,

quod nomen

* saporatam Melle* soporata, & medicatis frugibus offam
 Hadr Jun. ut Obicit. ille fame rabida tria guttura pandens,
 sic idem quod Corripit obiectam, atque immania terga resolvit,
 delibutam. Fusus humi, totoque ingens extenditur antro.

a Cerbeto so- Occupat Aeneas aditum, a custode sepulto,
 pito. Evaditque celer ripant irremeabilis unda.
 b Infantum Continuo audite voces, vagitus & ingens,
 sedes. b Infantumq; anima, flentes in limine primo:
 c Immaturo. Quos dulcis vitae exortes, & ab ubere raptos
 Alludit autem Quos dulcis vitae exortes, & ab ubere raptos
 ad veterum Abstulit atra dies, & funere merfit cacerbo.
 consuetudi- Hos iuxta falso damnati crimine mortis.
 nem, qua, qui Nec verò hæ sine sorte data, sine iudice sedes.
 maturam
 mortem obierant, albescente cælo manè efferebantur, quos idcirco ipsa
 dies auferre atque rapere dicebatur, de quo vide Muret. lib. 13. variar.
 lect. cap. 2.

Quæsitur

Quæsitæ Minos æurnam movet: ille silentum
Conciliumque vocat, vitas & crimina discit.

Proxima deinde tenent mæsti loca b q sibi letum
Infantes peperere manu, lucemque perosi

c Proiecere animas. quàm vellent æthere in alto
Nunc & pauperiem, & duros perferre labores!

* Fata obstant, tristisque palus* innabilis unda

Alligat, & novies Styx interfusa coërcet.

Nec procul hinc partem fusi monstrantur in omne

d Lugentes campi: sic illos nomine dicunt.

Hic, quos durus amor crudeli tabe* peredit,

Secreti celant calles, & e myrtea circum

Sylvæ tegit: curæ non ipsa* in morte relinquunt:

His Phædræ Procrinq, locis, mæstamq, Eriphylen,

Crudelis nati monstrantem vulnera cernit;

Evadnenque & Pasiphaën. his Laodamia (neus,

It comes, & juvenis quondam, nunc femina, f Cæ-

Rursus & in veter. n fato revoluta figuram.

Inter quas Phœnissa recens g à vulnere Dido

Errabat sylva in magna. quam Troius heros,

Ut primum iuxta stetit, agnovitque p* umbram

Obscuram, (qualem h primo* qui surgere mense

Aut videt, aut vidisse putat per nubila Lunam)

Demisit lacrymas, dulci que affatus amore est;

Infelix Dido: i verus mihi nuncius ergo

Venerat, extinctam, ferroque extrema secutam,

vide Ovid. Metam. lib. 12. g Post vulnus, post mortem sibi allatam: vel re-

centi vulnere. * umbras. b Prima mensis parte, νέω ἡμέρῃ. * quis.

i τὸ σιωπώμενον intelligitur nuncium mortis Didonis Aeneæ.

Funt-

a Minoi, tan-
quam prætori
rerum capita-
lium, sortitio-
nē dedit, ele-
ctionem judi-
cum, cogniti-
onem facino-
rum Ascon.

b αὐτόχειρες,

c Protudere
sanguinem.

* fas obstat.

* inamabilis,
m. scr. & sic le-

gendum etiā

Gell. teste lib.

2. cap. 6.

d Campi lu-
gentes, sedes
eorū qui amo-
ris impatien-
tia perierunt.

* peremit.

e Myrrus Ve-
neri sacra est:

unde hic amā-

tib. myrteam

sylvā tribuit.

* Præp. m. scr.

non habet.

f De Caneō

* Purgat dis-
cessum suum
necessitate.

b Antiquè, vi.
de Gell. lib. 4.
cap. 17.

c Postremò
hanc cōveni-
endi tui habi-
turus sum co-
piam.

d Torvè, Enal-
lage.

e Elicere ten-
tabat Didoni.

Funeris, heu, tibi causa fui. Per sidera iuro,
Per superos, & si qua fides tellure sub ima est:

In vitus regina tuo de littore cessi.

Sed me, a iussa deum, q̄ nunc has ire per umbras,
Per loca senta situ cogunt, noctemq, profundam,

Imperis egere suis. nec credere quivi,

Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem.

Siste gradum, teque b aspectu ne subtrahere nostro.

Quem fugis? c extremum fato quod te alloquor,
hec est.

Talibus Aeneas ardentem, & d torva timentem

Lenibat dictis animum, lacrymasque ciebat.

* aduersa, ma- Illa solo fixos oculos x. auersa tenebat:

nulcript.

Nec magis incepto vultum sermone movetur,

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

Tan.

Tandem^a proripuit sese, atque inimica refugit
In nemus umbriferum: a coniux ubi pristinus illi
Respondet curis, equatque Sichæus amorem.
Nec minus Aeneas, casu^a percussus iniquo,
Prosequitur lacrymans longè, & ^a miseratus eun-
tem est.

^a corripuit.
^a Prior maritus.

^a percussus, m.
scr. & Steph.
liber Color.
concussus.

^a miseratur
eundem, m.
nusc.

Inde a datum molitur iter, iamq; arva tenebat
Ultima, quæ bello clari secreta frequentant.

^b Pergit cœ-
ptum iter.

Hic illi occurrit Tydeus, hic inclutus armis

^a Bello cæsi,

a Parthenopeus, & c. Adraſti pallentis imago.

^d Diodorus lra
bto 5. hunc

Hic malum fletu ad superos, belloque caduci

Parthenopæi
Mimallionis d.

Dardanide, quos ille omnes longo ordine cernens.

Athalantæ fi-
lium fuisse o-
stendit.

Ingemuit: Glaucumq; Medontaq; Therſilochūq;

Treis Antenoridas, Cererique sacra Polybeten,

g Idæumque etiam curru, etiam arma tenentem.

Circumstant animæ dextra laeva que frequentes.

^e Umbra pale-
lens Adraſti,
Hypalh.

Nec h vidisse semel satis est: iuvat usque morari,

Et conferre gradum, & veniendi discere causas.

^f Apud superos
defleti pro-

At Danaum procures, Agamemnoniaq; phalanges.

Ut videre virum, i fulgentiaq; arma per umbras:

pter tortitu-
dinem. πολυ-
κλαυσι.

Ingenti trepidare metu: pars vertere terga,

Ceu quondam petiere rates: pars tollere vocem

Exiguam: inceptus clamor frustratur hiantes.

^g Idæus Prias-
mī auriga
fuit.

Atque hic Priamidem laniatum corpore toto

k Deiphobum, vidit, lacerum crudeliter ora,

Ora, manusq; ambas, i populataq; tempora raptis

b Μυστὴρας δ' ἐκ Ἐπονὶ πωπῆς. i παμφανύωντα. Armatus enim de-
scenderat Aeneas. k Maritum Helenes, post obitum Paridis, l Deformia,

truncata.

Antea

- a Truncatas: *Auribus, & a truncas inhonesto vulnere nares.*
 adjectivè, am-
 putatas.
 b Pathos à de-
 bilitate. Macr.
 lib. 4. c. 3.
 c Voluit, ausus
 fuit.
 d Vulnera, α-
 λεία τραύ-
 ματα.
 e In te: ἐμφά-
 νις.
 f Cenotaphiū
 intelligit, h. e.
 sepulcrū ho-
 norarium seu
 imaginarium.
 g Tuum cor-
 pus.
 * Ad quæ hæc
 Priam. m. scr.
 h Nihil à te
 prætermis-
 sum
 est in solven-
 dis iustis fune-
 brius.
 i Spartanæ
 Helenæ An-
 tonio. k Membra truncata, quæ me illius admoneant. l Enn. Alexand.
 vide Macrob. lib. 6. cap. 2. m Bacchantes, à Libero patre qui Evan. dici-
 tur: vel ab Ἰωάν. n Facem, funale. Tryphiod. narrat signum datum Græ-
 cis teda elata ab Helena & Sinone.

*Infelix habuit thalamus: pressitque iacentem
Dulcis & alta quies, placidaque simillima morti,
a Egregia interea coniux arma omnia tectis
Emoveri, & fidum capiti subduxerat ensen:*

a Ironia.

*Intra tecta vocat Menelaum, & limina pandit.
Scilicet id magnum sperans fore munus amanti,
Et famam extingui veterum sic posse malorum.
Quid moror? irrumpit thalamo, comes additur una
Hortatur scelus b Aeolides. e Diu talia Graus
Instaurate, pro si poenas ore reposco.
Sed te qui vivum casus, age fare vicissim,
Attulerint: pelagine venis erroribus actus?
An monitu divinum? an quæ te fortuna fatigat,
Ut iristes d sine sole domos, loca turbida, adires?*

*b Ulysses Æoli
nepos, cum
cuius filio Si-
sypbo Anti-
clea concubu-
it ante Laer-
tis nuptias.*

*c Pathos per
exclamationē
Mac. l. 4. c. ult.*

*d αἰνλίγς δό-
μας. Eurip.*

Hac Alcest.

a Hac vicissitudine alter-
norū sermo-
num, dum al-
ter alterum vi-
citim inter-
rogat.

* transierat,
manuscr.

b Elabitur.

c De duplici
inferorū via,
vide Platonē
in Gorgia.

d Noli indi-
gnari. Teren-
tii imitatione.

e Vide Macr.
lib. 1. Somn.
cap. 13. Cæl.
lib. 22. c. 6.

f Tartari de-
scriptio, quæ
sedes est scele-
ratorum,

* bello.

* ex somnis,
manuscr.

* hæsit.

a Hac vice sermonum roseis Aurora quadrigis
Iam medium aethereo cursu* traiecerat axem:

Et fors omne datum traherent per talia tempus:

Sed comes admonuit, breviterq; affata Sibylla est.

Nox bruit, Aenea, nos fluendo ducimus horas.

Hic locus est, parteis ubi se via findit c in ambas.

Dextera, quæ Ditis magni sub mœnia tendit:

Hæc iter Elysium nobis: at leva malorum

Exerset pœnas, & ad impia Tartara mittit.

Deiphobus contra: d Ne se vi magna sacerdos:

Discedam: explebo e numerum, reddarq; tenebris:

I decus, i, nostrum: melioribus utere fatis.

Tantum effatus, & in verbo vestigia torsit.

Respicit Aeneas subito, & sub rupe sinistra

f Mœnia lata videt, triplici circumdata muro:

Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis

Tartareus Phlegethon, torquetque sonantia saxa.

Porta adversa, ingens, solidog; adamante columnæ:

Vis ut nulla virūm, non ipsi excindere* ferro

Cœlicolæ valeant. stat ferrea turris ad auras:

Tisiphoneque sedens, palla succincta cruenta,

Vestibulum* in somnis servat noctesque diesque.

Hinc exaudi rigemitus, & se va sonore

Verbera: tum stridor verri, tractæque catenæ.

Constitit Aeneas, strepitumq; exterritus* hausit.

Quæ scelerum facies? ô virgo effare: quibūsvē

Urgentur pœnis? quis tantus plangor ad auras?

Tum vates sic orsa loqui: Dux inclyte Teucrūm,

Nulli

Nulli fas a casto b. sceleratum insistere limen.

Sed me, cum lucis Hecate præfecit Avernis,

Ipsa deum penas docuit, perque omnia duxit.

* Gnosius hac c Rhadamanthus habet durissimam re-

Castigatq, auditq, dolos, subigitq, fateri (gna: * Gnosius.

Quæ quis apud superos, furto lætatus inani,

Distulit in seram commissæ piacula mortem.

Continuò fontes ultrix accincta flagello

Tisiphone quatit insultans: torvosque sinistra

Intentans angueis, vocat agmina sæva sororum.

Tum demum horrisone stridentes cardine e sacre

Panduntur portæ: cernis, & custodia qualis

Vestibulo sedeat? facies quæ limina servet?

Quinquaginta atris g. immanis hiatibus hydra

Sævior intus habet sedem, tum Tartarus ipse

Bis patet in præceps tantum, tenditque sub umbras,

Quantus ad ætherium cœli suspectus Olympum.

Hic genus antiquum terræ, Titania pubes,

Fulmine deiecti, fundo volvuntur in imo.

Hic & h. Aloidas geminos, immania vidi

Corpora: qui manibus magnum rescindere cœlum

Aggressi, superisque Iovem detrudere regnis.

Vidi & crudeles dantem Salmoneæ pœnas,

Dum flammæ Iovis & * sonitus imitatur Olympi.

Quattuor hic in vectus equis, & lampada quassans,

Per Graiûm populos, mediæque per Elidis urbem

Ibat ovans: divumque sibi poscebat honorem:

a ἀγρῶ, pio,
intaminato.

b Propter Fu-
riarum sedem
in limine.

* Gnosius.
c Rhadaman-
thus, Minos,
Æacus, Jovis &
Europæ filii,
ob insignē ju-
stitiā apud in-
feros iudices
constituti fin-
guntur.

d Iis perpetra-
tis, ob quæ fa-
cienda sint sa-
era piacularia.
Turn.

e Execrabiles.
f Quæ custos.
Metonym.

g Terribilis:
Tisiphonem
intelligit.

h Otum & E-
phialten Ne-
ptuni ex Iphi-
media Aloeï
uxore filios.

Vide Homer.
Odyss. λ.

* conitrus, manuscript.

α καὶ θ *Θ* per
exclamationē.

* *simularat*,
manuscr. & e-
diti libri.

b Quibus Sal-
monis fulmi-
nis telum imi-
tari studebat.

* *omnipoten-
tis*.

c Semper re-
nascens in
pœnas.

* *tondens*, m.
scr. & Manut.
& Hom. ἡπάε
ἐκείσιν.

d In pœnas.
e Rimando de-
palcitur.

f Tyrannorum
vita curis an-
xia & infinitis
periculis ob-
noxia, licet
specie sua
splendida sit.

g Famem in-
telligi putant,
alii, Tisipho-

nen. Græcis est πῆεσθαι ἐκ τῶν φούρων, quæ est natu maxima furiarum.

b XII. tab. patronus si clienti fraudem fecerit, sacer esto. Vide Gell. lib. 5.
cap. 13. *i* Reposuere. *k* Injusta. Steph. de deficientibus à suis & hostium
arma secutis exposuit.

a Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen

Aere, & cornipedum cursu * *simulâret* equorum.

At pater omnipotens densa inter nubila telum

Contorsit, (non ille *b* *faces*, nec fumea *tedis*

Lumina) precipitemque immani turbine *adegit*.

Nec non & Tyton terræ * *omniparentis* *alumnus*

Cernere erat: per tota novem cui iugera corpus

Porrigitur: rostroque immanis vultur obunco

c *Immortale iecur* * *tundens*, fecundaque *d* *pœnis*

Viscera, *e* *rimaturque* *epulis*, habitatque sub alto

Pectore: nec *fibris* *requies* *datur* *ulla* *renatis*.

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque?

f *Quos super atra silex iam iam lapsura cadentiq;*

Imminet assimilis: *lucent* *genialibus* *altis*

Aurea fulcra thoris, *epulæque* *ante ora paratæ*

Regifico luxu. *g* *Furiarum maxima iuxta*

Accubat, & *manibus* *prohibet* *contingere* *mensas*:

Exurgitque facem attollens, atque *intonat ore*.

Hic, quibus *invisi* *fratres*, dum *vita* *manebat*,

Pulsatusve parens, & *frons* *h* *innexa* *clienti*:

Aut qui divitiis soli incubuere repertis,

Nec partem i *posuere* *suis* (*quæ maxima turba est*)

Quique ob adulterium cæsi, quique *arma secuti*

k *Impia*, nec *viridi* *dominorum* *fallere* *dextras*:

Inclusi pœnam expectant. *ne quere* *doceri*

Quam

Quam pœnam : aut quæ formæ viros fortunæve
merfit.

Saxum ingens volvunt alii, radiisq; rotarum

* Districti pendenti: ^a sedet, eternumq; sedebit

Infelix Theseus: Phlegyasq; miserrimus omnes

Admonet, & magna testatur voce per umbras:

DISCITE iusticiâ monui, & non temnere divos.

Vendidit hic auro patriam, dominumq; potentem

Imposuit: fixit leges precio, atque refixit.

Hic thalamum invasit nata, vetulosq; b hymenæos.

Ausi omnes immane nefas, ausoq; potui,

Non, mihi si lingue centum sint, oraq; centum,

Ferrea vox, omnes scelerrum comprehendere formas

Omnia pœnarum percurrere nomina * possem.

Hæc ubi dicta dedit Phœbi longæva sacerdos,

Sed iam age carpe viâ, & susceptû c perface munus:

Acceleremus, ait d Cyclopus educta caminis

Mœnia conspicio, atque adverso fornice portas:

Hæc ubi nos c præcepta iubent deponere dona.

Dixerat: & pariter gressi per opaca viarum,

Corripiunt spatium mediû, foribusq; propinquant.

Occupat Aeneas aditum, corpusq; recenti

f Spargit aqua, ramumq; adverso in limine figit.

His demum exactis, perfecto munere divæ,

Devenêre locos latos, & amœna * vireta

Fortunatorum nemorum, g sedesq; beatas.

Largior hic campos æther, & lumine vestit

se aspergit, non abluit, * virecta, manuscriptum, g Beatorum sedes

καὶ ἑνὴν αὖ.

* Districti,
manuscr.

^a Locum hunc
notat Higinus
apud Gellium
lib. 10. cap. 16.

tanquam dis-
sentaneum à
superiori. Vi-

detur autem
Maro respice-
re ad tradita
ab Apoll. li. 1.

Argon.

b Nuptias

Metony.

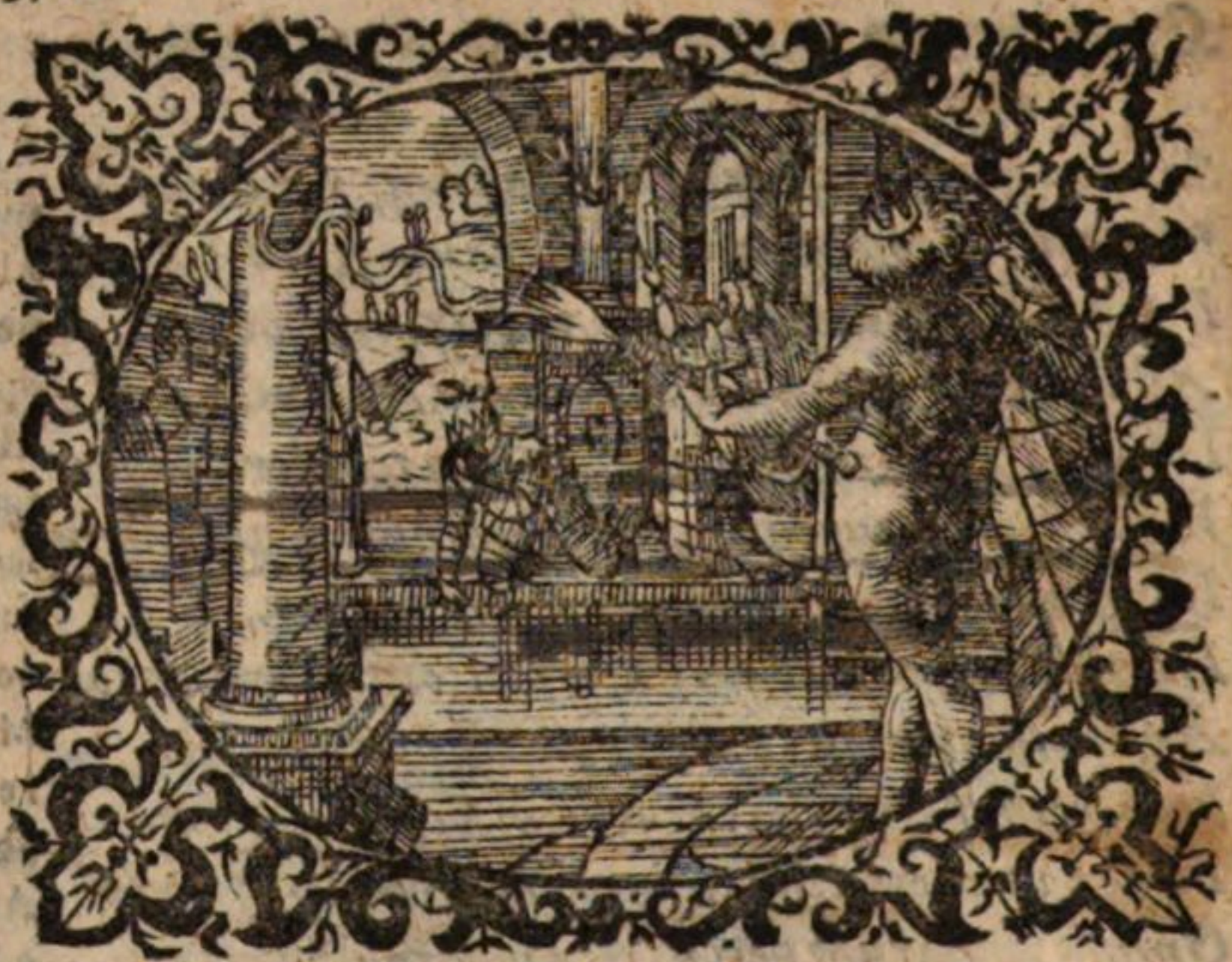
* possem, ma-
nuscr.

c Offerendo
ramum aure-
um Proserpi-
næ.

d Ferrea: sicut
supra: stat fer-
rea turris ad
auras.

Proserpinæ
mandata.

f Proserpinæ
munus obla-
turus, aqua

a Pulcro. Tur- a Purpureo: solemque suum, sua sidera norunt.
 neb. Est autē Pars in gramineis* exercent membra palestris!
 imitatione Contendunt ludo, & fulva luctantur arena:
 Lucret. dictū, Pars pedib. b plaudunt choreas, & carmina dicunt.
 qui convestire lumine fecit. Nec non Threicius longa cum veste sacerdos
 * exercet, ma- Obloquitur numeris c septem discrimina vocum:
 nuser. Iamq; eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.
 b Pedum com- Hic genus* antiquum Teucris, pulcerrima proles,
 plosione du- Magnanimi heroës, nati melioribus annis,
 cunt choreas. Illusque, Assaracusque & Troie Dardanus auctor.
 c Ophei citha- Arma procul, currusq; virum & miratur inanes.
 ra septem tan- Stant d terræ defixæ hastæ, passimque soluti
 tum chordas habuit. Vide
 Plin. lib. 7. cap. 56. * antiquum Teucris p. mirantur, m. scr. & aliquot
 editi. d In terram defixæ, parte scilicet posteriore præpilata quam Græci,
 βραχίον & αὐρατήρ & σὺργα, quæ erat hastæ ima cuspis.

Per campos pascuntur equi, quæ a gratia* currum
 Armorumque fuit vivis, quæ cura nitentis
 Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.
 Conspicit, ecce, alios dextra laevæque per herbam
 Vescentes, letumque choro Pæana canentes,
 Inter odoratum lauri nemus. unde superne
 Plurimus Eridani per sylvam volvitur amnis,
 Hic b manus, ob patriam pugnando vulnera passi:
 Quique sacerdotes casti, dum vita manebat:
 Quique p̄ vates, & Phœbo digna locuti:
 Inventas aut qui vitam excoluere per artes:
 Quique sui memores alios fecere merendo.
 Omnibus his nivea cinguntur tempora c vitta.

* currum.
 b Virtutes ali-
 quot enume-
 rat, quibus
 etiam apud
 inferos sua
 sint præmia.
 c Vitta divi-
 nitatis olim
 insignis fuit.
 d Musæum
 intelligit A-
 theniensem,
 Eumolpi filiū,
 qui Leandri
 & Heris amo-
 res descripsit.

Quos circumfusus sic est affata Sibylla:
 d Musæum ante omnes medium nā plurima turba
 Hunc habet: atque humeris extantē suspicit altis:
 Dicite felices animæ, tuque optime vates,
 Quæ regio Anchisen, quis habet locus? illius ergo
 Venimus, & magnos Erebi* transivimus amnes.
 Atque* huic responsum paucis ita reddidit heros:
 Nulli e certa domus: lucis habitamus opacis:
 * Riparumque toros, & prata frequentia* rivis
 Incolimus. sed vos (si fert ita corde voluntas)
 Hoc superate iugum: & facili iam tramite sistam.
 Dixit, & antè tulit gressum, camposq; nitentis
 Desuper ostentat: dehinc summa cacumina lin-
 quunt.

* transavi-
 mus, in scr.
 * hic.
 e Anima in-
 corporea nul-
 lius loci spa-
 cio includi-
 tur.
 * Riparumve,
 manuscripte.
 f Recentibus
 rivis irrigua
 & amœna.
 * sylvis.
 * limen,

At pater Anchises penitus convalle virenti
 Inclusas animas, superumque ad* lumen ituras,

* Facta q̄; ma-
 nuscr.
 * genus q̄; Po-
 lylyntheton.
 * alacreis.
 * Orditur ex
 abrupto, pro-
 pter vehemē-
 tiam affectus.
 * tua q̄; specta-
 ta. Jos. Scal. &
 ita Serv. qui
 probata expo-
 suit.
 * nec me, mea
 cura, fef.
 b Spes mea,
 cujus comes
 est cura: vel
 blandientis
 est, hoc est, tu,
 qui es mea
 cura.
 * Quas te ego
 per terras.
 c Africæ reg-
 num. Enallage
 numeri.
 d Marij: sicut
 Græci ἀλᾶ
 dicunt.
 e Ex Odyss. λ.
 teste Macrobi. lib. 5. cap. 7. * Sylæ, manuscript. & nonnulli impressi.
 f Præterfluit imitatione Ennii. g Animæ innumerarum gentium & po-
 pulorum, Synec.

Lustrabat studio recolens: omnemq̄, suorum
 Fortè recensebat numerum, caro q̄, nepotes:
 * Fata q̄, fortunasq̄, virum, moresq̄, * manusq̄.
 Isq̄, ubi tendentem adversum per gramina vidit
 Anean, * alacris palmas utrasque tetendit:
 Effusaq̄, genis lacryma, & vox excidit ore:
 a Venisti tandem, * tuaque expectata parenti
 Vicit iter durum pietas: datur ora tueri
 Nate tua, & notas audire & reddere voces.
 Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum,
 Tempora di numerans: * nec me b mea cura fefellit.
 * Quas ego te terras, & quanta per æquora vectum
 Accipio! quantis iactatum nate pericli. i
 Quam metui, ne quid c Libya tibi regna nocerent!
 Ille autem: Tua me, genitor, tua tristis imago
 Sapius occurrens, hæc limina tendere adegit.
 Stant d sale Tyrrheno classes. da iungere dextram,
 Da genitor: teq̄, amplexu ne subtrahere nostro.
 Sic memorans, largo fletu simul ora rigabat.
 e Ter conatus ibi collo dare brachia circum:
 Ter frustra comprehensa manus effugit imago,
 Par levibus ventis, volucriḡ, simillima somno.
 Interea videt Aneas in valle reducta
 Seclusum nemus, & virgulta sonantia * sylvis,
 Lethæumq̄, domos placidas qui f prænatat, amnē.
 Hunc circū g innumerate gentes, populiq̄, volabāt.

Ac veluti in pratis, ubi apes astate serena*
Floribus insidunt variis, & candida circum
Lilia funduntur: strepit omnis murmure campus,
Horrescit visu subito, causasq; requirit
Inscius Aeneas: quæ sint ea flumina a porro,
b Quivē viri tanto complerint agmine ripas.
Tum pater Anchises, Animæ, quibus altera fato
Corpora debentur, c Lethæi ad fluminis undam,
Securos latices & longa & obliviam potant.
Has equidem memorare tibi atq; ostendere coram,
Iam pridem hanc prolem cupio enumerare meorū
Quo magis Italia tandem latere reperta. (est*
O pater, anne aliquas e ad cælū hinc ire putandum
Sublimes animas? iterumque f ad tarda reverti
Corpora? quæ lucis miseris tam dira cupido?
Dicam equidem, nec te suspensum nate tenebo.
g Suscipit Anchises, atque ordine singula pandit.
Principiò cælum, ac terras, camposq; liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra
h Spiritus intus alit: totamq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum pecudumq; genus, vitæq; volantū,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis vigor & cælestis origo
Seminibus, i quantum non noxia corpora tardant,

nuscript.
 a Procul.
 b Parascève ad
 ea, quæ infra
 de Aeneæ po-
 steritate Ju-
 liæque familiæ
 laudibus com-
 memorantur.
 c Vide Lactan-
 de divin. præ-
 cap. 20.
 d Expressit
 ἐτυμον Lethes
 fluvii.
 * mecum, ma-
 nuscr.
 e Ad superos
 in vitam.
 f ὅς τὸν με-
 τεσώπρον
 ἔρχεται
 τόπον.
 Athen. lib. 11.
 g μετεμψυ-
 χῶσι
 Pythagoric.
 h Respondet,
 ut Græc.
 ὡπλάτων.

b Digreditur in locum Philosophicum, deum scilicet, quem spiritum
 appellat, Plato τὸν νῦν, hoc est, mentem, esse mundi animam, de quo vi-
 de Macrobi. de somn. Scip. lib. 1. cap. 14. & Crinit. de honesta Discip.
 lib. 6. cap. 12. i Quatenus vigorem illum corporis terreni concretio
 non impedit

carcere cor-
poris, & dīc.
• Anima cum
fuit incorpo-
rea, quomodo
poenas infero-
rum sentiant,
docet Lactan.
Firm. de di-
vin. præm.
cap. 10.
* expediunt,
manuscript.
c Tria purga-
tionis anima-
rum genera,
aëre, aqua, &
igni.
* invecum:
al. insertum.
d Supplicia,
quæ sunt apud
manes.
e Hic locus
explicatur à
Nicol. Leonic.
argumento in
parva Natu-
ralia.
* auræ, negle-
cta cæthlipi.
* ad.
* posset.
f Considerare: alij discernere, quidam perlustrare exposuerunt. g Mira
arte digreditur ad Rom. historias imitatione il. γ.

Terreniq; hebetant artus, moribundaq; membra.
Hinc metuunt, cupiuntq; dolet, gaudentq; nec auras
Respiciunt, clausa a tenebris & carcere cæco.
b Quin, & supremo cum lumine vita reliquit,
Non tamē omne malū miseris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes: penitusq; necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur pœnis, veterumq; malorum
Supplicia * expendunt. c aliæ panduntur inanes
Suspense adventos: alijs sub gurgite vasto
* Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur d manes: exinde per ampliū
Mittimur Elysium, & pauci læta arva tenemus:
e Donec longa dies perfectō temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Ætherium sensum, atque * aurai simplicis ignem.
Has omneis, ubi mille rotam voluere per annos,
Lethæum ad fluvium deus evocat agmine magno:
Scilicet immemores supera * ut convexa revisant.
Rursus & incipiant in corpora velle reverti.
Dixerat Anchises: natumq; unaq; Sibyllam
Conventus trahit in medios, turbamq; sonantem:
Et tumulum capit, unde omnes longo ordine * possit
Adversos flegere, & venientum discere vultus.
g Nunc age, Dardaniā prole quæ deinde sequatur
Gloria, qui maneant Itala de gente nepotes,
Illustreis animas, nostrumq; in numen ituras,

Expeditam

Expeditam dictis, & te tua fata docebo.

*Ille (vides?) a pura iuvenis qui nititur hasta,
Proxima sorte tenet lucis loca: primus ad auras
Ætherias Italo commistus sanguine surget,
Sylvius, Albanum nomen, tua b postuma proles:
Quem tibi longævo serum Lavinia coniux
Educat sylvis regem, regumq; parentem:*

*Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba.
Proximus ille, Procas, Troianæ gloria gentis,
Et Capys, & Numitor: & qui te nomine * reddet
Sylvius Æneas, pariter pietate vel armis
Egregius, si unquam regnandam acceperit Albam.
Qui iuvenes quantas ostendant, aspice, * vires:*

** Atque umbrata gerunt civili tempora * quercu.
Hi tibi Nomentum, & Gabios urbemq; Fidenam,
Hi Collatinas imponens montibus arces*

** Pomertios, Castrumq; Inui, Bolamq; Coramq;
Hæc tū nomina erūt: nunc sunt sine nomine * terra.*

*Quin & cævo comitum sese Mavortius addet
Romulus, Assaraci quem sanguinis Ilia mater
Educat, vident ut gemine stant vertice criste,
Et pater ipse suo superum iam * signat honore?*

*En huius, nate auspicijs illa incluta Roma
d Imperium terris, animos æquabit Olympo:
Septemq; una sibi mæro circundabit arces:*

Felix prole virum: qualis e Berecynthia mater

** gentes. lib. Colot. c Numitori, cui se adjunxerunt Romulus & Remus
in vindicando regno, quod Amulius invaserat. * signet, m. sc. Insignit.
d Romani imperij amplitudo. e Cybele deum mater eadem cum Tellure
creditor: unde hic etiam turritam vocat, τῆς τῆς πόλεως.*

Serv. alij in-
cruenta,

ἀναιμία καὶ
ἀναμάρτω.

b Postrema,
qui & procu-
lus, Græcis

τηλυγέτης,

h. e. senibus
parentibus

natus. Est
enim a post:

sicut ab extra
extimus & ex-

tumus. Vide &

Gell. l. 2. c. 16.

* reddat.

* vires At, qui,

* quercu. Co-

rona civica ex

quercu. Me-

tonym.

* Pomerios.

Laude pud-

icitæ celebres,

addentq; su-

perbos Pomer.

Hunc versum

nonnulli in-

feruerunt, post

eum: Hi Coll.

In vehi-

ῥώματ

χοντας.

Ad Jul Cæs.

& ipsius Au-

gusti laudes

descendit. in

quorum gra-

riam totam

hanc digres-

sionem insti-

tuit.

* divi, m ser.

c Extra utrun-

que tropi-

cum, quæ sunt

metæ itineris

Solaris.

* adventum,

Invehitur curru Phrygias turrata per urbes.

Leta deūm partu, centum complexa nepotes.

Omneis cœlicolas, omneis a supera alta tenentes.

Hūc geminas nunc flecte acies, hanc aspice gentem,

Romanosq, tuos, hic b Caesar, & omnis Iuli

Progenies, magnum cœli ventura sub axem.

Hic vir, hic est, tibi quem promitti sæpius audis,

*Augustus Caesar, * divūm genus: aurea condet*

Secula qui rursus Latio, regnata per arva

Saturno quondam: super & Garamantas & Indos

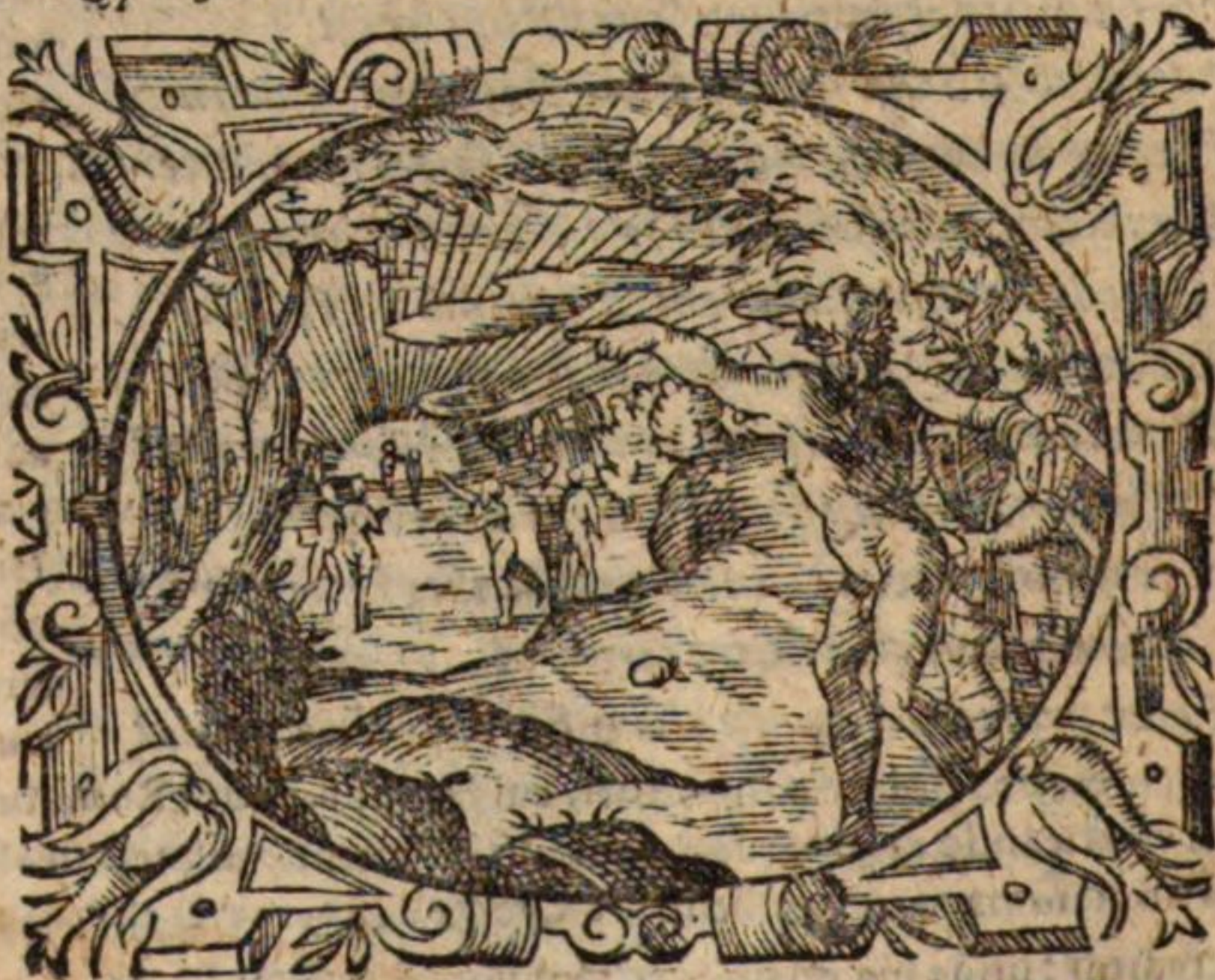
Proferet imperium, iacet extra sidera tellus,

& Extra anni Solisq, vias, ubi cœlifer Atlas

Axem humero torquet stellis ardentibus aptum;

*Huius in * adventu iam nunc & Caspia regna*

Respensis horrent divūm, & Meonca tellus,

Et septem

Et septem gemini a turbant trepida ostia Nili.
 Nec verò Alcides tantum telluris obivit,
 Fixerit b aripedem cervam licet, aut Erymanthi
 * Placavit nemora, & Lernam tremefecerit arcu:
 Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
 Liber, agens celsò Nyse de vertice tigreis.
 c Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis!
 Aut metus Ausonia prohibet consistere terra!
 Quis procul ille autem ramis insignis oliva,
 Sacra ferens? nescio crines, d incanaque menta
 Regis Romani. * primus qui legibus urbem
 Fundabit, Curibus parvis, & paupere terra
 Missus in imperium magnum, cui deinde subibit,
 e Ocia qui rumpet patriæ, residesque movebit
 Tullus in arma viros, & iam desveta triumphis
 Agmina quem iuxta sequitur iactantior Ancus,
 Nunc quoq; iam nimium gaudens f popularib. auris.
 Vix & g Tarquinius reges, animamque superbam
 h Ultoris Bruti, fascesque videre receptos?
 Consulis imperium hic primus, sevasque secures
 Accipiet, natosque pater, nova bella moventes,
 Ad pœnam pulcra pro libertate vocabit
 Infelix. i ut cunque ferent ea * fata minores,
 foni quoq; familiaris. d Valde cana, præpositio n. incrementi vim habet.
 Ita Catull. incana secula dixit. Intelligit autem Numam Pompiliū, qui
 XXC. ann. attigit. * primam, m. scilicet. e Pacis scilicet, quæ sub Numā fuit
 XLIII ann. f Favore & gratia populari. g Priscum & Superbum. Note-
 tur aut. σὺν ἐκ παλαιότητος. i & o coeuntium. b Vindicis libertatis publicæ,
 & pudicitie Lucr. j In quacunque partem accipient. * facta nepotes.

Vincet

Quæ Galli *Vincet amor patriæ, laudumque immensa cupido.*
 victis Romanis *Quin Decios, Drusosque procul, seivumque securi*
 abstulerant. *Aspice Torquatum, & referentē a signa Camillum.*
 Camillus n. *Ille autem, paribus quas fulgere cernis in armis,*
 urbem civi- *Concordes animæ nunc, & dum nocte premuntur,*
 bus, & cives *Heu quantum inter se bellum, si* lumina vite*
 urbi reddidit. *Attigerint, quantas acies stragemque ciebunt!*
 * limina. *Aggeribus b socer Alpinis, atque arce* Monæci*
 b Julius Cæs. *Descendens, c gener adversis instructus d Eois,*
 * Menæci. *Ne, pueri, ne tanta animis assuescite bella:*
 c Pomp. Ma- *Neu patriæ validas in viscera vertite vires.*
 gnus. *Tuque prior, e tu parce, genus qui ducis Olympo:*
 d Orientalib. *Prouice tela manu, sanguis* meus.*
 auxiliis. *Ille f triumphata Capitolia ad alta Corinthe*
 e Obiter com- *Victor agei* currum, cæsis insignis Achivis.*
 mendat Cæsa- *Eructille Argos, Agamemnoniasque Mycenæ:*
 ris victoris *Ipsūque Acacidem, genus armipotentis Achilli,*
 clementiam. *Vultus avos Troia, templæ g temerata Minervæ.*
 * pius. *Quis te, magne Cato, tacitū, aut te Cossæ relinquat?*
 f L. Mummiū *Quis Gracchi genq, aut geminos, duo fulmina belli,*
 Corinthi ever- *Scipiadas, cladem Libya? h parvoque potentem?*
 solem demō- *Fabricium? vel te x sulco Serrane ferentem?*
 strat. Vide *Quò fessum rapidis Fabii? tu maximus ille es,*
 Pont. in Ant. *Unus qui nobis cunctando x restituis rem.*
 qui hunc locū *i Excudent alii spirantia mollius æra:*
 defendit con-
 tra Julium Hy-
 ginum apud
 Gell. lib. 10.
 cap. 16.
 * currus, m. sc.
 g Polluta furto Palladii, & stupro Cassandræ. h Paupertate regib. impe-
 rantem. * sulcos. Turn. * restitues. i Per æra, Corinthios indicat: per
 marmor, Parios: per actionem causarum, Athenienses: per altronomiam,
 Egyptios & Chaldaeos.

Credo eadem, vivos ducent de marmore vultus :
 Orabunt causas melius, cœlique meatus
 a Describent radio, & surgentia sidera dicent :
 Tu regere imperio populos Romane memento,
 (Hæ tibi erant artes) * pauciq; b imponere morem;
 Parcere subiectis, & debellare superbos.
 Si pater Anchises, atque hæc mirantibm addit :
 Aspice, ut insignis spoliis c Marcellus opimis
 Ingreditur, victor que viros supereminet omneis.
 Hic rem Romanam, magno turbante tumultu
 Sistet eques : sternet Pœnos, Gallumq; rebellem :
 Tertiãq; arma patri suspendet capta d Quirino.
 Atq; hic Aeneas (una nanque ire videbat
 Egregium forma iuvenem, & fulgentibus armis :
 Sed frons leta parum, & deiecto lumina vultu)
 Quis, pater, ille, e virum q sic comitatur euntem ?
 Filius ? an ne aliquis magna de stirpe nepotum ?
 Quis strepitus circa comitum ! quantum instar in
 ipso est !
 Sed f nox atra caput tristi circumvolat umbra.
 Tum pater Anchises lacrymis ingressus obortis :
 O nate, ingentem luctum ne quere tuorum.
 Ostendent terris nunc tantum fata, neque ultra
 Esse sinent, nimium vobis Romana propago
 Visa potens, superi, g propria hæc si dona fuissent.
 mulum partem Feretrio Joví arma suspendet. Ita enim Florus. e Mar-
 cell. vel potius August. f Mortem immaturam innuit Marcelli Augusti
 ex sorore Octavia nepotis, quem ipse adoptavit. g Perpetua.

a Describere
 veteribus est
 partiri. & q.
 terminis posi-
 tis ac per limi-
 tes dividere ac
 suam cuique
 partem attri-
 buere.

* pacisq; ma-
 nuscr.

b Civilis scien-
 tia pacis belli
 que ratione
 continetur. A-
 rist. 2. Polit.

c M. Claud.
 Marcellus cō-
 sul occiso In-
 subr. Gallorū
 duce Virdu-
 maro, tertius
 Romanorum
 spolia opima
 retulit.

d Romulo ur-
 bis conditori
 & patri patrię.
 Videtur autē
 exponendum,
 tertia post Ro-

e Mar-
 celli Augusti

Quan-

a Funus Mar-
 celli lectis sex.
 centis ornatū
 curatumq;.
 b Sophoc. ἐλ-
 πισιν ἐξαίγειν
 dixit.
 *se quisquam,
 m. scr. Artifi-
 ciosè autē in
 puero spem
 laudat, cū fa-
 cta laude di-
 gna per ætatē
 gerere nulla
 potuerit.
 c πῦρ & ab ætate, Macrobian. Satur. lib. 4. cap. 3. * autem, m. scr.

Quantos ille virūm magnam Mavortis ad urbem
 Campus aget gemitus! vel quæ Tyberine videbis
 a Funera, cum tumulum præterlabere recentem!
 Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
 In tantum b spe tollet avos: nec Romula quondam
 Ullō se tantum tellus iactabit alumno.
 Heu pietas, heu prisca fides, invictaque bello
 Dextera, non illi * quisquam se impune tulisset
 Obvius armato, seu cum pedes iret in hostem,
 Seu spumantis equi soderet calcaribus armos.
 Heu miserande c puer, si quā fata aspera rumpas:
 Tu Marcellus eris. manibus date lilia plenis:
 Purpureos spargam flores: animamque nepotis
 Hi * saltem accumulem donis, & fungar inani

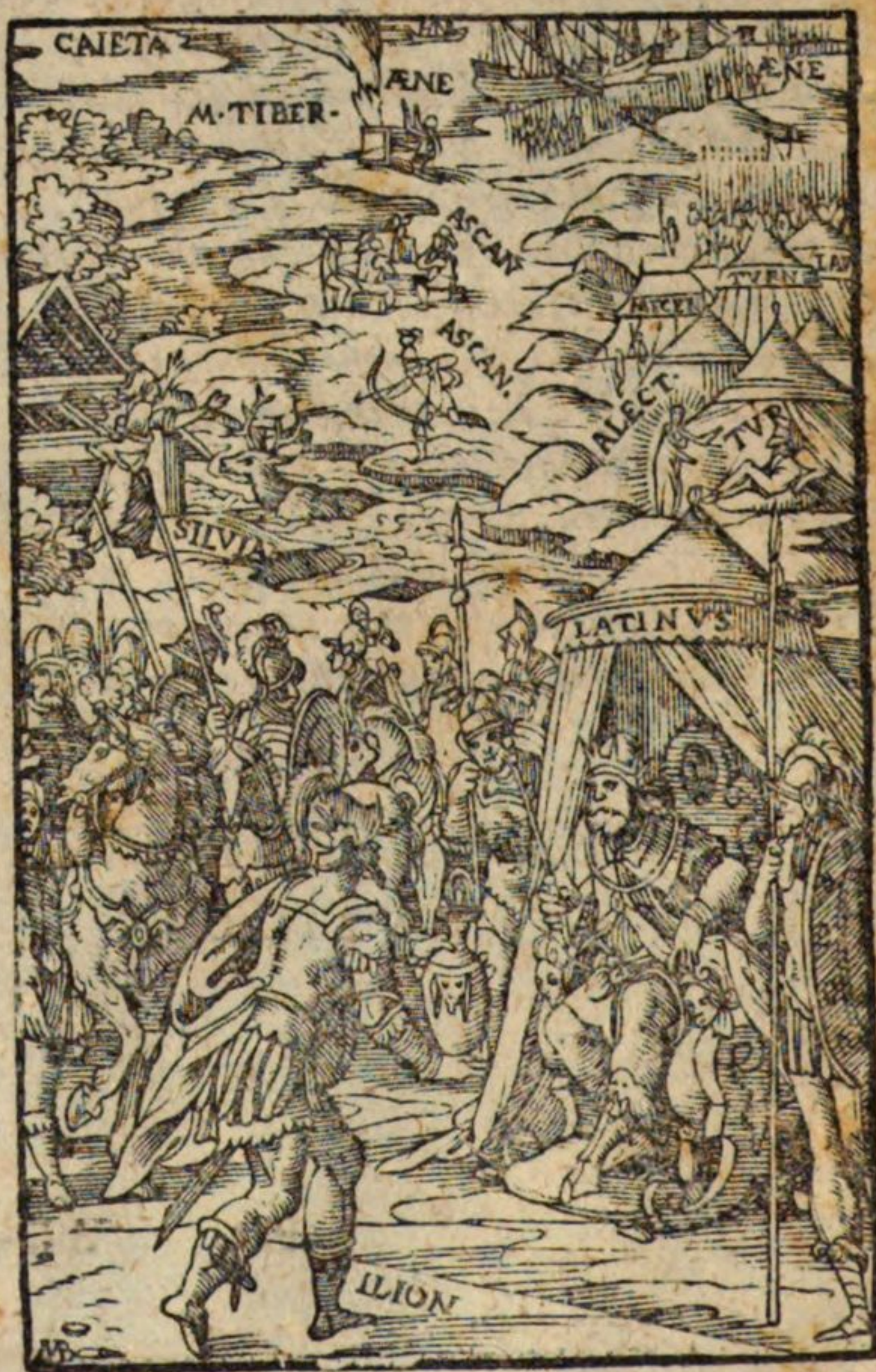
Munere. a Sic tota passim regione vagantur
 Aeris in campis latis, atque omnia lustrant.
 Quae postquam Anchises natum per singula duxit,
b Incenditq; animum famae* venientis amore:
 Exin bella viro memorat quae deinde gerenda:
 Laurentesque docet populos, urbemque Latini:
 Et quo queng; modo fugiatq; feratq; laborem.
 Sunt geminae c Somni portae: quarum altera fertur
 Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris:
 Altera, candenti perfecta nitens elephanto:
 Sed falsa ad caelum mittunt insomnia manes.
 His* ubi tum natum Anchises, unaq; Sibyllam
 Prosequitur dictis, d portaq; emittit eburna:
 Ille viam secat ad naves, sociosq; revisit.
 Tum se ad Caieta recto fert littore portum.
 Anchora de prora iacitur: stant littore puppes.

a Redit ad narra-
 rationem.
b Ad virtutem
 inflammavit
 cupiditate fu-
 turæ laudis.
 * melioris.
c Somni. Ho-
 mer. Odyss. 7.
 vide Macro-
 lib. 1. Somn.
 Scipio. cap. 3.
 Platon. in
 Charm. Mu-
 ret. lib. 11. c. 7.
 variar. lect.
 * ibi, m. scr.
d Aeneas per e-
 burneam por-
 tam redit ad
 superos.

FINIS LIBRI VI.
 ÆNEIDOS.

ADVMBRATIO LIBRI VII.

ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA-

RONIS ÆNEI-

DOS

LIBER SEPTIMUS.

ARGUMENTVM.

Caietam nutricem suam Æneas sepelit, locumque ipsum ab eius nomine Caietam appellat. Inde Circes sedem pratervehitur, secundoque vento ad Tyberis ostia defertur: adversoque flumine subvectus in Laurentem agriuin egreditur. Ibi cum ex Ascanii verbis cognovisset, eam esse terram fatis sibi debitam, ad Latinum regem, qui eius tractus regnum obtinebat, centum oratores mittit, qui ea suo nomine illi munera offerrent, & urbis condendæ locum peterent. Latinus, legatione benigne audita præter postulata Laviniam filiam suam (quam & ex Fauni patris sui oraculis, & augurum responsis, externo viro tradere jubebatur) ultro Æneæ conjugem offert. Interim Juno, prosperis Troianorum rebus offensa. Alecō ad disturbandam pacem ab inferis evocat: quæptimum Amatam, Latini uxorem, deinde ipsum etiam Turnum, furis suis implet: atqui inde ad Troianorum juventutem conversa, quæ tum fortè venationi operam dabat, mansuetum illis cervum objicit. Thyærei armentarii regii liberis in primis carum: quem cum Ascanius sagitta vulnerasset, rustici arreptis armis in Trojanos imperum faciunt. Alecō ex superiore loco classicum canit. Cadunt in eo tumultu, Almon, Tyrrhei filius natu maximus, & Galesus, agricola regionis totius locupletissimus: qui cum in urbem mortui essent relati, Turnus &

Amata regem Latinum, ad bellum suscipiendum, injuriamq; manu vindicandam, extimulant. Verum cum ille & farorum & fœderis nuper cum Troianis initi memor, adduci non posset, ut illis bellum indiceret: Juno ipsa belli portas aperuit. Turni auspicia ad bellum sequitur Mezentius, unâ cum Laufo filio: item Aventinus Herculis ex Rhea filius, Catillus & Coras Tyburtini fratres, Camilla, ex Volscorum gente mulier fortissima, aliq; complures, quorum catalogus ad finem libri recensetur.

ALIUD ARGUMENTUM Eusthenii.

*Tandem deveniunt Laurentia Troes in arva,
Et pace accepta lati nova moenia condunt.
Nocte satam Iuno Furiam* evocat: illa Latinos
Inter & Æneadas bellum serit, & ciet arma.
Protinus auxilium terra instruit Itala * Turnum.*

vocat.

turmas.

Sicut Misenus & Palinurus.

Caieta à nutrice Æneæ ibi

pulta nomen habet. Unde Ovid. Metab. 14. Littora dicuntur nondum nutricis habentia nomen.

Tua quoque littoribus nostris, Æneia nutritrix
Aeternam moriens famam b Caieta dedisti:

*Et nunc servat honos sedem tuus ossaq; nomen,
Hesperia in magna (si qua est ea gloria) signat.
At pius exequiis Æneas rite solutis,
Aggere composito tumuli, postquam alta quierunt
Æquora, tendit iter velis, portumq; *relinquit.
Aspirant aure c in noctem: nec candida*cursum*

*relinquit, m. ser. c Circa noctem. *cursum, m. scr.

Luna

Luna negat: splendet a tremulo sub lumine pontus.

Proxima Circae braduntur littora terra:

Dives cinaccessos ubi Solis filia lucos

Affiduo d resonat cantu, tectisq, superbis

Vrit adoratam nocturna in lumina cedrum,

e Arguto tennes percurrentes pectine telas.

Hinc exaudiri gemitus, iraq, leonum

Vinclarecusantum, & sera sub nocte rudentum:

Setigerique sues, atque in praesepibus urfi

Savire, ac formae magnorum ululare luporum:

*Quos, hominum ex facie, dea seva potentibus her-
bis*

Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.

Quae ne f monstra pi paterentur talia Troës,

Delati in portus, neu littora dira subirent:

Neptunus ventis implevit vela secundis,

Atq, fugam dedit, & prater vada fervida vexit.

Iamq, rubescebat radiis mare, & aethere ab alto

Aurora in roseis fulgebat lutea bigis:

Cum venti posuere, omnisque repente resedit

Flatus, & in lento luctantur marmore g tonfa.

Atque hic Aeneas ingentem ex aequore lucum

Prospicit: h hunc inter fluvio Tyberinus amæno,

Vorticibus rapidis, & multa flavus arena

In mare prorumpit, varia circumq, supraq,

κειν, hoc est, à strepitu, quem edis inter texendum. f Monstruosam

μεταμóρφωσιν. g Remi, à condendo, hoc est, destringendis frondibus

sic dicti. Alij à tondendo, hoc est, radendo, quod fluctus radant: non-

nulli à tundendo, quod verberent fluctus, deduxere. h Per hunc,

Lueret, tre-
mulo ignes
Solis &, tre-
mulum jubas
Solis dixit.

Vide Macro-
b. lib. 6. cap. 4.

b Stringuntur
panè attin-
guntur, Lu-
cretij imita-
tione.

c à deo itus
vel propter
periculum
incantationū:

vel propter
paludes &
brevia. Est
autem expres-
sus hic locus

ex Odyss. é.

d Resonare
facit.

e Sonoro, stri-
dulo, sicut

Græci radium
textorium

κεκνίδα,

vocant

ὅθεν τὸ κρέ-

a Æneas ad
Tiberina ostia
appellitur.

b Ad Æneæ
bella & res in
Italia gestas
aggressor
invocationem
renovat.

* fueret, ut sit
diffyllab. imi-
tatione Lucre-
tiii, ut annota-
vit Giphani.

c Impulsos.
d Locus atten-
tionis.

e Narratio
belli ipsius pri-
mordia expo-
nens.

f Circe, quæ
sic dicta est,
postquam ex
humanis ex-
cedens, Min-
turnensium
numen effe-
cta est, teste
Lactant. lib. 1.

de falsa Relig.
& Parrhas. in
Comm. Vide & Hesio. Theog. g Primus. Ita Catullus : Ultima ex ori-
gine. & Cicer. ab ultimo principio. h γάμος ὡς γάλα & ὡς γῆ, sumpta translatione à fructibus : sicut contra virgo acerba Varroni dicitur, quæ nondum viro maturuit, i Amata regis Latini uxor.

*Assueta ripis volucres, & fluminis alveo,
Æthera mulcebant cantu, lucoque volabant.*

a *Flectere inter socios, terræq; advertere proras
Imperat : & letus fluvio succedit opaco.*

b *Nunc age, qui reges, Erato, quæ tēpora rerum,
Quis Latio antiquo * fuerit status, advena classem
Cum primum Ausoniis exercitus appulit oris.*

*Expediam : & primæ revocabo exordia pugne.
Tu vatem, tu diva mone. dicam horrida bella :*

*Dicam acies, & actosq; animis in funera reges,
Tyrrhenamq; manū, totamq; sub arma coactam*

Hesperiam. maior d rerum mihi nascitur ordo :

*Maius opus e moveo. Rex arva Latinus & urbes
Iam senior longa placidas in pace regebat. (ca.*

*Hunc Fauno & nympha genitū Laurente & Mari-
Accipimus. Fauno Picus pater : isq; parentum
Te Saturne refert : tu sanguinis g ultimus auctor.*

*Filius huic, fato divūm, protesq; virilis
Nulla fuit : primaq; oriens erepta iuventa est.*

*Sola domum & tantas servabat filia sedes,
Iam h matura viro, iam plenis nubilis annis.*

*Multi illam magno e Latio, totaq; petebant
Ausonia : petit ante alios pulcerrimus omnes*

*Turnus, avis atavisq; potens : quem i regia coniux
Adiungi generum miro properabat amore :*

Sed varius portenta deūm terroribus obstant.

*Primus. Ita Catullus : Ultima ex ori-
gine. & Cicer. ab ultimo principio. h γάμος ὡς γάλα & ὡς γῆ, sumpta translatione à fructibus : sicut contra virgo acerba Varroni dicitur, quæ nondum viro maturuit, i Amata regis Latini uxor.*

Laurus

Laurus erat tecti medio in penetralibus altis,
 Sacra comam, multosq; a metu servata per annos:
 Quam pater inventa, primas cum conderet arces,
 Ipse ferebatur Phœbo sacrasse Latinus,
 * Laurentesq; ab ea nomen posuisse colonis.

b Huius apex summum densa (mirabile dictu)
 Stridore ingenti, liquidem trans * æthera vecta,
 Obsedere apicem: & c pedibus per mutua nexis
 Examen subitum ramo frondente pependit.

Continuo vates: Externum cernimus, inquit,
 Adventare virum: & partes petere agmen easdem
 Partibus ex iisdem, & summa dominarier arce.

Præterea, castis adolet dum altaria tedis,
 Et iuxta genitorem adstat Lavinia virgo:

Visa [nefas] d longis comprehendere crinibus ignem.
 Atq; omnem ornatu flamma crepitante cremari:

Regalesque accensa comas, accensa coronam
 Insignem gemmis! tum fumida lumine fulvo
 Involui, ac totis e Vulcanum spargere tectis.

Id verò horrendum ac visu * mirabile ferri.
 Nanque fore illustrem fama fatiq; canebant
 Ipsam: sed populo magnum portendere bellum.

At rex sollicitus monstris, foracula Fauni
 Fatidici genitoris adit: lucosq; sub alta
 Consulit g Albunea: nemorum quæ maxima sacro
 Fonte sonat, se vanaq; exhalat opaca mæphitum.

Hinc Itale gentes, omnisq; Oenotria tellus

culum toti olim Italix celebre. g Albun. fontis & sylvæ nomen à Sybilla Tiburtina, quæ Tibullo Albuna est, & est eadem Albunæ.

quæ non expers est metus. Ideoq; antiquitas & religionē pro metu ac superstitio: ac merum pro religione, mutua translatione usurpavi. Vide Nann.

* Laurentisq; manuscript. & pleraq; edita. Laurentes à lauro appellati.

b Portentum apum.

* æquora.

c In 4. Georg. uvam demittere vocat.

d Ignis fatui portentum regium, ut in

2. lib. de

Ascanio.

e Ignem, metonymia.

* miserabile.

f Fauni ora-

* Aa placan- *In dubiis responsa petunt. huc a dona sacerdos*
 dos scil. deos. * *Cum tulit, & b cesarum ovium sub nocte silenti*
 Cic. lib. 2. de *Pellibus incubuit stratis, somnosque petivit:*
 legib. Impius *Multa modis simulacra videt volitantia miris,*
 ne audeto pla- *Et varias audit voces: fruiturq; deorum*
 care donis irā *Colloquio: atque imis Acheronta affatur Avernis.*
 deorum. Vide *Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus*
 Nonium. *Centum lanigeras mactabat rite bidentes:*
 * Contulit. *Atque harum effultus tergo stratisque iacebat*
 b Maectari a- *Velleribus: * subita ex alto vox reddita luca est:*
 rietis. Alludit *Ne pede connubiis natam sociare Latinis,*
 ad Amphiarai *O mea progenies: c thalamis neu crede paratis.*
 oraculum, de *Externi * veniunt generi: d qui sanguine nostrum*
 quo Cæl. Rho. *Nomen in astra ferant, quorumq; a stirpe nepotes,*
 lib. 27. ca. 14. *Omnia sub pedibus, quā sol e utrumque recurrens*
 * subito. *Aspicit Oceanum, vertique regique videbunt.*
 e Nuptiis quas *Hec responsa patris Fauni, monitusque silenti*
 Turno para- *Nocte datos, non ipso suo premit ore Latinus:*
 sti. *Sed circum late volitans iam fama per urbes*
 * venient. *Ausonias tulerat: cūm Laomedontia pubes*
 d Romanorū *Gramineo ripe religavit ab aggere classem.*
 potentiam si- *Aeneas, primi q; duces, & pulcer Iulus*
 gnificat, qui *Corpora sub ramis deponunt arboris alta:*
 ab Aenea ori- *Instituuntq; dapes, & f adorea liba per herbas*
 ginem traxe- *Subyiciunt epulis, (sic Iuppiter ipse monebat)*
 runt. *Et Cereale solum pomis agrestibus augment.*
 e Mare Eoum *Consumtis hic forte aliis, ut vertere morsus*
 & occiduum, *Exiguam in g Cererem penuria adegit edendi:*
 sicut Ovid. So- *& patulas quadras vocat: Græci ἑρεα. g Metonymia.*
 lis utranque *Et*
 domum.

*Et violare manu, malisq; a audacibus orbem
Fatalis crusti, patulis nec parcere quadris:*

Heus, etiam mensas consumimus, inquit Iulus.

Nec plura, alludens, ea vox audita laborum

Prima tulit finem: primamque loquentis ab ore

b Eripuit pater, ac stupefactus numine pressit.

Continuo, c Salve fatis mihi debita tellus,

Vosque, ait, o fidi Troia salvere penates:

Hic domus, hac patria est, genitor mihi talia namq;

Nunc repeto d Anchises fatorū arcana reliquit:

Cum te nate famas ignota ad littora vectum

Accisis coget dapibus consumere mensas:

Tum sperare domos defessus, ibiq; memento.

Prima locare manu molirique aggere tecta.

*Hæc erat illa famas: hæc nos suprema * manebant,*

Exitis e positura modum.

Quare agite, & primo leti cum lumine solis,

Quæ loca, quive habeant homines, ubi mœnia gen-

Vestigemus, & à portu diversa petamus.

Nunc spateras libate Iovi, precibusque vocate

Anchisen genitorem: & vina reponite mensis.

*Sic deinde * effatus, frondenti tempora ramo*

Implicat: & geniumque loci, g primamque deorum

Tellurem, Nymphasq; & adhuc ignota precatur

Flumina: tum Noctem, Noctisq; orientia signa,

& graviora restabant. f Metonymia, hoc est, vinum.

script. g Quæ ex Chao antè elementa omnia & cælum ipsum extitit,

Hesiod.

a Religiosum enim habebatur, mensas, id est, quadras vel orbis, qui ex panis crustis fieri solebant, comedere.

b δεῖνός ποσει, antequam sermonem finiret, excepit omen arripions.

c Ovid. lib. i. Fastor. Diiq; petitorum, dixit, salve locorum.

d In 3. Harpyjam ista prædixisse memoratur.

* manebat, m. scr.

e Finem allatura periculis & erroribus marinis, nam in terra plura

affatus, manu

- a Cybelen. In *Ideumq; Iovem, a Phrygiamq; ex ordine matrem*
 manuscr. est *Invocat, & b duplices Cælog; Ereboq; parentes.*
 Phrygiam sine *Hic pater omnipotens ter cælo clarus ab alto*
 copula, *Intonuit, radiisque ardentem lucis & auro*
 b Anchisen & *Ipse manu quatiens ostendit ab æthere nubem.*
 Venerē, hanc ** Diditur hic subito Troiana per agmina rumor.*
 apud superos, *Advenisse diem, quo c debita mœnia condant,*
 illum apud *Certatim instaurant epulas: atque omine d magno*
 inferos, *Crateras leti statuunt, & vina coronant.*
 e deditur, ma- *Postera cum * prima lustrabat lampade terras*
 nuscr. Didi- *Orta dies, urbem, & fines, & littora gentis*
 tur, id est, *e Diversi explorant, hæc, fontis stagna Numici*
 spargitur, dif- *Hunc, Tybrim fluviū: hîc fortes habitare Latinos.*
 funditur: ver- *Tum satus Anchisa, delectos ordine ab omni*
 bum Lucre- *Centum foratores angusta ad mœnia regis*
 tio usitatum, *Ire iubet, ramis velatos g Palladis omnes:*
 e Fatis pro- *Donaque ferre viro, pacemq; exposcere Tencris.*
 missa. *Haud mora: festinant iussi, rapidisque feruntur*
 a Manifesto, *Passibus: ipse humili designat h mœnia fossa,*
 e primo, *Moliturque locum: primasq; in littore sedes,*
 e In diversas *Castroꝝ in morem, pinnis atq; aggere cingit.*
 partes profe- *Iamque iter emensi, turres ac tecta Latinorum*
 eti. *Ardua cernebant iuvenes, muroq; subibant.*
 f Legatos, *i Ante urbem pueri, & primævo flore iuventus*
 g Olex, quod *Exercentur equis, domitantq; in pulvere currus:*
 pacis insigne *Aut acreis tendunt arcus: aut lenta lacertis*
 erat. *Spicula contorquent: cursuq; ictuq; laceſſunt.*
 b Opido huic *j Alludit ad Romanum morem exercendi tyrones: vide Vegetium: &*
 Trojæ nomen *Victor. lib. 30, cap. 6, varias, lect.*
 fuisse autores
 sunt Cato Ori.
 & Liv. lib. 1,
 ab V. C.

Cum * provectus equo longavi regis ad aures
Nuncius, ingenteis ignota in veste reportat
Advenisse viros. ille intra tecta vocari
Imperat: & solio medius consedit a viro.

a Tectum augustū, ingens centum sublime colum-
Urbe fuit b summa, * Laurentis regia Pici, (nis,

c Horrendum sylvis, & religionem parentum.

Hinc sceptrum accipere, & primos attollere fasces
Regibus omen erat: hoc illis curia templum:

Hæ * sacris sedes epulis: hic ariete cæso

Perpetuis soliti patres * considerare mensis.

Quin etiam veterum effigies ex ordine avorum

* Antiqua ex cedro, Italusq; paterque Sabinus

d Vitifator, * curvam servans sub imagine falcem:

Saturnusq; senex, Ianiq; e bifrontis imago,

Vestibulo adstabant: aliiq; ab origine reges,

Martia qui ob patriam pugnando vulnera passi.

Multaque præterea sacris in f postibus arma,

Captivi pendent currus, curvæque secures,

Et cristæ capitum, & portarum ingentia claustra,

Spiculaque, clypei que, ereptaque rostra carinis.

Ipse g Quirinali lituo parvaque sedebat

Succinctus trabea, levaque arcile gerebat

Picus, equum domitor. h quem capta cupidine con-

Aurea percussam virga, versumque venenis, (inx

Fecit avem Circe. sparsitque coloribus alas.

πx Athen. lib. 15. Vide Victor lib. 36. cap. 16. f Alludit ad Capitolium.

g Calus septimus, hoc est, cum Quirinali lituo, vel Quirinalem lituum habens, quod bacillum erat augurale, quo Remulus usus fuit. Vide & Agell. lib. 5. cap. 8. b Fabulam hanc vide apud Ovid. Metam. lib. 14.

* præfectus,
m. scr.

& Gryph.

a Descriptio
regiæ Latini, a
Pico avo ipsi-
us conditæ.

b ἐν πόλει
ἀκροτάτη,
quæ &
ἀκρόπολις
& arch,

* Laurenti, m.
scr.

c Religiosum.
* sacræ.

* accumbere,
Alludit ad ri-
tum Roma-
norum, qui
sedentes epu-
lari solebant,
vide Serv. &
Cæl. lib. 27.
cap. 25.

* Antiquæ,
m. sc.

d Macrobi. lib.
6 Satur. cap. 5.

* curvæ, m. sc.
e διπρῶν

* cursum, m. Tali intus templo divum, patriæque Latinus
 scr. & Ald. Sede sedens, Teucros ad sese in tecta vocavit:
 Ex Odyss. 7. Atq; hæc ingressis placido prior edidit ore:
 vide Macrobo. Dicite Dardanide (neq; enim nescimus & urbem,
 lib. 5. cap. 8. Et genus: auditiq; advertitis æquore * cursus)
 * portusque, a Quid petitis? quæ causa rates aut cuius egenteis
 m. scr. Littus ad Ausonium tot per vada cœrula vexit?
 Legum vin- Sive errore via, seu tempestatibus acti,
 clo, nullis le- (Qualia multa mari nante patiuntur in alto)
 gibus coactam Fluminis intra stis ripas, * portuq; sedetis:
 justitiam co- Ne fugite hospitium: neve ignorete Latinos
 lere. Saturni gentem, haud b vinclo nec legib; æquam,
 c Alludit ad Sponte sua veterisque dei se more tenentem.
 Saturni tem- atq; adeo ipsa c. Atq; equidem memini (d fama est obscurior annis)
 pora aurea, nature legem. Auruncos ita ferre senes: his ortus ut agris
 d Haud ita multi anni Dardanus, Ideas Phrygiæ penetravit ad urbes,
 sunt, sed fama Threiciamq; e Samum, quæ nunc Samothracia fertur.
 pervagata non Hinc illum Coriti Tyrrhena * ab sede profectum,
 est, Serv. ita Aurea nunc solio stellantis regia cœli
 Ovid. 6. Fast. Accipit, & numerum divorum altaribus anget.
 Obscurior e- vo Fama, Dixerat: & dicta Ilioneus sic voce secutus:
 e Samon A- Rex, genus egregium Fanni, nec fluctibus actos
 pollon. At- Atræ subegit hyems vestris succedere terris:
 lantidos insu- lam vocat: Nec g. fidus regione via, littusve fefellit:
 quæ olim Consilio hanc omnes, animisq; volentibus urbem
 Leucosia, teste Asserimur, pulsî regnis, quæ maxima quondam
 Aristot. Polit. Extremo veniens Sol aspiciebat Olympo.
 * à sede, ma- nuscript. f Sereni, quo sidera stallant, hoc est, lucent. Metaleps. g Ob-
 servatio sideris, ad quod nautæ iter suum dirigunt in mari,

Ab Iove

*Ab Iove principium generis: Iove Dardana pubes
 Gaudet avo: rex ipse Iovis de gente suprema
 Troius Aeneas tua nos ad limina misit.
 Quanta per Ideos sevis effusa Mycenis
 a Tempestas ierit campos, quibus actus uterque
 Europa atque Asia fatis concurrerit orbis:
 Audiit, & c si quem tellus extrema drefuso
 Submovet Oceano, & si quem extenta plagarum
 Quattuor in medio dirimit e plaga solis iniqui.
 f Diluvio ex illo tot vasta per aequora vecti,
 Diis sedem exigua patriis, litusque rogamus
 g Innocuū, & cunctis undaq̃, auramq̃, h patentē.
 Non erimus regno indecores: nec vestra feretur
 Fama levis, tantique abolefcet gratia facti:
 Nec i Troiam Ausonios gremio excepisse pigebit.
 * Fata per Aeneae iuro, dextramque potentem,
 Sive fide, seu quis bello est expertus & armis:
 Multi nos populi, multa (ne temne, quod ultro
 Praferimus manibus k vittas, ac verba * precantū)
 Et petiere sibi, & voluere adiungere gentes.
 Sed nos fata deūm vestras exquirere terras
 Imperiis legere suis, hinc Dardanus ortus,
 Huc repetit: iussisque ingentibus urget Apollo
 Tyrrhenū ad Tybrim, & fontis vada sacra Numi.
 Dat tibi praeterea fortune parva prioris
 Munera reliquias Troia ex ardente receptas,
 Hoc pater Anchises m auro libabat ad aras:
 erat caduceum: quæ & velamina & velatam colum vocabant, Græci
 ματα Scalig. * precantia, m. sc. ut sit hypermeter. / Coëgerunt, Enall.
 m Patera aurea, Metonym,*

a Belli calamitas, procella armorum.

b Imperium, Continens

pro contento.

c Si quis penitus toto orbe

divisus, Bucol.

d Refluente.

e Zone torridæ periphrasis.

f Belli & excidii tempesta-

te.

g Innocens ne-
 mini nocitu-

rū. κατὰ γεν-
 σιν.

h Juræ naturæ
 omnibus cō-
 munem.

* tantive, m.
 scr.

i Troianos, re-
 liquias Troiæ,
 Meton.

* Facta, m. scr.

k Supplicia &
 velamēta, τλῆ

ικετιρία.

quod filio la-
 neo velatum

Græci

Coëgerunt, Enall.

Hoc,

a Diadema.
b Sacra tiara,
 quod capitis
 ornamentum
 erat regium.

c Acu factas,
 quod Phryges
 invenerunt,
 teste Plinio
 l. 8. c. 48.

d Acu labora-
 ta.

e Heret, oculis
 & animo defi-
 xus est.

f Oraculum.

g Potestate
 pari, pari im-
 perio.

*** huic, m. scr.**

*** Et: non ha-
 bet m. scr.**

b Post longam
 deliberationē.

i ἀντιφράσις,

q. d. grata ha-
 bebo: alii λιτόν,

τη & fecerūt.

*** sociusve,**

manusc.

k Fœderis.

l Regis, Græca
 consuetudine,

ut apud Arist. in Polit. & Platon. ἐγείσας.

m Portenta.

a Hoc, Priami gestamen erat, cū iura vocatis
 More daret populis: sceptrumque **b** sacerq, tiaras,
 Uladumque labor, **c** vestes.

Talibus Ilioni dictis, defixa Latinus
 Obtuta tenet ora soloque immobilis heret,
 Intentos volvens oculos, nec purpura regem,
d Picta movet, nec sceptramoveat Priameia tantū.
 Quantum in connubio nata thalamoq, emoratur,

Et veteris Fauni voluit sub pectore f sortem.

Hunc illum fatis externa à sede profectum
 Portendi generum, **g** paribusque in regna vocari
 Auspiciis: * hinc progeniem virtute futuram
 Egregiam: * & totum quæ viribus occupet orbem.

h Tandem letus ait: Dii nostra incepta secundent,
 Auguriumque suum dabitur Troiane quod optas.

i Munera nec sperno, non vobis, rege Latino,

Divitis uber agre, Troiæne opulencia deerit.

Ipse modò Aeneas (nostri si tanta cupido est:

Si iungi hospitio properat, * sociusque vocari)

Adveniat: vultus nève exhorrescat amicos.

Pars mihi **k** pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

Vos contra regi mea nunc mandata referte.

Est mihi nata, viro gentis quam iungere nostra,

Non patrio ex adyto m sortes, non plurima cælo

n Monstra sinunt: generos externis affore ab ortis,

(Hoc Latio restare canunt) qui sanguine nostrum

Nomen in astra ferant, hunc illum poscere fata

m Oracula, καὶ τὰ χρησικίως.

Et reor,

Et reor, & a si quid veri mens augurat, o pro.
 Hec effatus, equos numero pater eligit omni.
 Stabant ter centum nitidi in praeseptibus b altis.
 Omnibus extemplo Teucris iubet ordine duci
 Instratos ostro alipedes pictisque tapetis.

c Aurea pectoribus demissa monilia pendent:
 Tecti d auro fulvum mandunt sub dentibus aurū.

Absenti Aenea currum, geminosque iugales
 Semine ab aethereo, spiranteis naribus ignem:

e Illorum de gente, patri quos f d dala Circe
 Supposita de matre nothos furata creavit,
 Talibus Aeneade donis dictisque Latini
 Sublimes in equis redeunt, pacemque reportant.

Ecce autem, Inachiis sese referebat ab Argis
 Sava Iovis coniux, aurasque in vecta tenebat:

Et letum Aeneam, classemque ex aethere longe
 Dardaniam Siculo prospexit ab usque Pachino.

Moliri iam tecta videt, iam fidere* terra,

Deseruisse rates. stetit acri fixa dolore:

Tum g quassent caput, hac effudit pectora dicta.

h Heu stirpem invisa, & fatis contraria nostris
 Fata Phrygum. num Sigaeis occumbere campis?

Nam capri potnere capi? num incensa cremavit
 Troia viros? medias acies, mediosque per igneis

Invenere viam,* at, i credo, mea numina tandem
 Fessa iacent: odiis* haud exaturata quievi.

b Exclamatio πᾶσι πικρῇ. Estq; oratio ipsa crebris interrogatiunculis inter-
 texta. Vide Macrobl. lib. 4. cap. 2. & Scalig. lib. 3. poet. c. 24. * an. i Iro-
 nicè: αὐτὸ οἶμα Demost. qua significatione Puto apud Ovid. * aut, ma-
 ler. & edita.

a Nisi me ania
 mi augurium
 fallit.

b Ex praeseptū
 altitudine e-
 quorum pro-
 ceritatem vulē
 intelligi. Quia
 tilia. ἐμπατιν
 appellat.

c Vide Victor.
 lib. 33. cap. 12.
 Monilia autē
 alii phaleras,
 alii δὲ πρὸς ἑρπῆ-
 ex Hesych. in-
 telligunt.

d Stragulis au-
 reis. Materia
 pro re confe-
 cta.

e Imitatio Ho-
 meri ex Iliad.

f Ingeniola;
 Lucret Epith.
 vide Macrobl.
 lib. 6.

* terra, Linac.

g Movens ca-
 put cum indi-
 gnatione.

Quin

a Exaggerat
ab exemplis &
à maiori.

b Causam im-
minuit sevitiæ
Martis & Dia-
ne in Lap. &
Cal.

c Quam scele-
ris poenam, ut
supra.

d Nihil inau-
sum reliqui.
Guil. Cant.
lib. 2. Novar.
lect.

e Fata differri
posse, antiqui-
tas putavit, nō
prorsus tolli.

f Extrahere &
differre.

g Suorum cæ-
de Æneas &
Latinus hanc
confœderati-
onem emant.

h Lavinia.
i Hecuba, Cif-
sei filia, quam
Homerus Dy-
mantis fecit:

alii Cissei uxorem, filii Protei, quam Priamus postea duxerit, k Facem in
coniugio. l Vita & factis delicato illi & libidinoso similis, Victor, lib.
28. cap. 7. * rediviva.

Quin etiam patria excussos infesta per undas
Ausâ sequi, & profugis toto me opponere ponto.
Absurta in Teucros vires cælique marisque.
Quid Syrtes, aut Scylla mihi, qd vasta Charybdis
Profuit? optato conduntur Tybridis alveo,
Securi pelagi atque mei. a Mars perdere gentem
Immanem Lapithum valuit: concessit in iras
b Ipse deum antiquum genitor Calydonâ Dianæ:
(c Quod scelus aut Lapithis tantum, aut Calydonæ
merente?)

At ego, magna Iovis coniux, nil d'linguere in ausum
Quæ potui infelix, quæ memet in omnia verti,
Vincor ab Ænea. quod si mea numina non sunt,
Magna satis, dubitem haud eodem implorare quæ
usquam est.

Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.

e Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis,
Atque immota manet fatis Lavinia coniux:

At f' trahere, atq; moras tantis licet addere rebus:

At licet amborum populos excindere Regum.

g Hac gener atque socer cœant mercede suorum.

Sanguine Troiano & Rutulo dotabere h virgo:

Et Bellona manet te pronuba, nec face tantum

i Cisseis prægnans k igneis enixa iugales:

Quin idem Veneri partus suus, & l Paris alter,

Funestæq; iterum * recidiva in Pergama redæ.

alii Cissei uxorem, filii Protei, quam Priamus postea duxerit, k Facem in
coniugio. l Vita & factis delicato illi & libidinoso similis, Victor, lib.
28. cap. 7. * rediviva.

Hæc

*Hæc ubi dicta dedit, terras horrenda petivit:
 Luctificam Alecto dirarum* ab sede sororum,
 Infernisque ciet tenebris. cui tristia bella,
 Iraque, infidiaque, & crimina noxia cordi,
 Odit & ipse a pater Pluton, odere sorores
 Tartareæ monstrum: tot sese veruit in ora:
 Tam sævæ facies: tot pullulat atra colubris.
 Quam Iuno his acuit verbis, ac talia fatur:
 Hunc mihi da proprium virgo b sata Nocte laborẽ;
 Hanc operam, ne noster honos. infracta ve c cedat.
 Fama loco: neu connubiis ambire Latinum
 Aeneada possint, Italosve obsidere fines.
 Tu potes* unanimeis armare in prælia fratres,
 Atque odiis d versare domos: tu verbera teclis,
 Funereasque inferre faces tibi nomina mille,
 Mille nocendi artes: secundum concute pectus.
 * Disiice compositam pacem: sere crimina belli.
 Arma velit poscatque simul rapiatque inventus.
 Exine Gorgoneis Alecto infecta venenis
 Principio Latium & Laurentis tecta tyranni
 Celsa petit, fracitumque obsedit limen Amata.
 Quã super adventu Teucrum, Turniq; hymenæis,
 g Femineæ ardentem cura que iraque h coquebant.
 Huic dea cœruleis unum de crinibus anguem*

milias * In nostro m. ser. est dissiice, è dissiico seu dissiicio: Et hanc lectio-
 nem etiam Pierius annotavit. Vide & Giph. Collect. in Lucret. e Alludit
 ad fabulam Medusæ, quæ una fuit ex Gorgonib. q. d. diris. f Ipsa tacite,
 & sine strepitu. Hypall. g Muliebres, feminis usitata. h Imitatione Ennii,
 qui de cura apud Cic. Quæ nunc te coquit, & versat sub pectore fixa.

* à sede, m. sc.
 a Pater nature
 nomē est. Or-
 pheus enim
 furias Pluto-
 nis & Proser-
 pinæ filias fe-
 cit.

b Ex Æschyli
 sententia, qui
 Furias Ache-
 ronte & Nocte
 genitas existi-
 mavit. Joseph.
 Scal. g. in con-
 ject. hanc Pa-
 ludam viragi-
 nem appellari
 putat, illo ver-
 su; Corpore
 Tartarino pro-
 gnata Paluda
 virago.

c Minuatur,
 deminuatur.
 * unanimos.
 Giph. ex. u.
 l. & ita nost.
 manu scr.

d Evertere fa-

a Furore im-
buit, sine ullo
accipientis
sensu.

b Torquis.

c &.

e ὅπως, ut ta-
ctus, subeuntis
nō sentiretur.

d Enallage
patris.

e Exordiū α-
ῥα καὶ πρὸς,
cū interroga-
tione πρὸς-
πρὸς, accom-
modata indi-
gnationi.

f Prima quaq;
ad navigandū
occasione ob-
lata.

* An non.

* urbes, m. sc.

g Amata scili-
cet reginæ, ex
cuius sorore
Venilia, natus
est Turnus.

b Urgent.

i Argumentū
a definitione,

de quo vide Vict. lib. 26. cap. 5. k Oracula. l Pylumnus n. unus ex Turni
maiorib. Danaen Acrisii Argivorum regis filiam in Italiam delatam, uxo-
rem duxerat, ex qua Daunum Turni patrem suscepit.

Coniicit, inq, sinum præcordia ad intima subditi

Quo furibunda domum monstro permisceat omnes.

Ille inter vestes & levia pectora lapsus

Volvitur attractu nullo, a fallitque furem.

Vipeream inspirans animam, fit b tortile collo

Aurum ingens coluber, * fit longa tenia vittæ:

Innectitque comas, & membris lubricus errat.

Ac, dum prima lues cudo sublapsa veneno

Pertentat sensus, atque ossibus implicat ignem:

Nec dum animus toto percepit pectore flammam

Mollius & solito matrum de more locuta est,

d Multa su p nata lacrymās, Phrygiisq, hymenæis,

e Exulib'usne datur ducenda Lavinia Teucris,

O genitor? nec te miseret, nataq, tuique? [ques]

Nec matris miseret, quam f primo aquilone relin-

Perfidus, alta petens, abducta virgine prædo?

* Ad non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor,

Ledaamque Helenam Troianas vexit ad * arces?

Quid tua sancta, fides, qd cura antiqua tuorum,

Et g consanguineo toties data dextera Turno?

Si gener externa petitur de gente Latinis,

Idque sedet, Faunisque h premunt te iussa parentis:

i Omnem equidem sceptris ierrem q libera nostris

Dissidet, externam reor, & sic dicere k divos.

Et Turno (si prima domis repetatur origo)

Inachus l Acrisiusque patres, mediæque Mycenæ,

His

His ubi nequitquam dictis experta, Latinum
 Contrà stare videt: penitusque in viscera lapsum
 Serpentis furiale malum, totamque pererrat:
 Tum verò infelix, ingentibus excita monstribus,
 Immensam a sine more furit b lymphata p urbem:
 c Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,
 Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
 Intenti ludo exercent: ille actus habena
 d Curvatis fertur spatibus: stupet inscia turba,
 Impubesque manus, mirata volubile e buxum:
 Dant animos plagæ, non cursu segnior illo
 Per medias urbeis agitur, populosque feroces.
 Quin etiam in sylvas, f simulato numine Bacchi,
 (Maius x adorta nefas, maioremq, orsa furorem)
 f Vifa sibi in illo furore Bacchi sacra celebrare, * adorta.

a Præter morem.

b Furore exagitata.

c Homerica comparatio, qua & Tibullus utitur lib.

1. Eleg. 5.

d Obliquo cursu.

e cursu.

f Trochum buxum,

† Evæ. & oī
Bacchantium
vox. Catull. in
Galliamb.
† choros. In
X. lustrantq;
choreis.
a Alere five
nutrire capil-
lū, τρέφειν γού-
μῳ. Est aut
& Bacchus
ipse intonsus.
b Bacchantiū
hypotyposis.
c Thyrsos pam-
pinis imple-
xos.
d Pineam fa-
cem.
† torvumq;
† ubicunq;
e Hortatio ab
officio.
† atque.
f Hoc habitu,
tali modo.
g Invertisse,
mutasse.
h Tristitiam
afferens, lucti-
fica.
i Acrisii filia,
voce patronym. alii ad colonis referunt. k Ardea colonia Mycenatum.
Fabulam refert Ovid. 14. Metamorph. † tenet.

*Evolat, & natam frondosis montibus abdit,
Quò thalamum eripiat Teucris, tedasque moretur:
† Evohe Bacche, fremens, solum te virgine dignum
Vociferans, etenim molleis tibi sumere thyrsos,
Te lustrare † choro, sacrum tibi a pascere crinem.
Fama volat: furis que accensas pectore matres
Idem omnes simul ardor agit nova querere tecta.
b Deservere domos: ventis dant colla comasque.
Ast alie iremulis ululatibus aethera complent,
c Pampineasque gerunt incinctæ pellibus hastas.
Ipsa inter medias flagrantem fervida d pinum
Sustinet, ac nate Turnique canit hymeneos,
Sanguineam torquens aciem: † torvumque repente
Clamat, Io matres audite † ubi queque Latina.
e Si quæ piis animis manet infelicitis Amata
Gratia, si iuris materni cura remordet:
Solvite crinales vittas, † capite Orgia mecum.
f Talem inter sylvas, inter desertæ ferarum,
Reginam Aleto stimulis agit undique Bacchi.
Postquam visa satis primos acuisse furores,
Consiliumque, omnemq; domum gvertisse Latini:
Protinus hinc fuscis h tristis dea tollitur alis
Audacis Rutuli ad muros: quam dicitur urbem
i Acrisioneis Danaë fundasse colonis,
Precipiti delata Noto. locus Ardea quondam
Dictus k avis, & nunc magnum † manet Ardea
nomen.*

Sed

Sed a fortuna fuit, tectis hinc Turnus in altis
 Iam mediam b nigra carpebat nocte quietem,
 Aleto torvam faciem, & furialia mebra
 * Exiit: in vultus sese transformat aniles,
 Et frontem c obsœnam rugis arat: induit albos
 Cum vitæ crines: tum ramum innectit olive.
 d Fit Calybe Iunonis anus, templique sacerdos:
 Et iuveni ante oculos his se cum vocibus offert.
 Turne, tot e incassum fusos patiere labores?
 Et tua Dardaniis f transcribi sceptræ colonis?
 Rex tibi coniugium, & quasitas sanguine dotes
 Abnegat: externusq; in regnum queritur heres.
 g Inunc, ingratis offer te irrise periclis:
 Tyrrhenas, i, sterne acies: tege pace Latinos.
 Hæc adeo tibi me, placida cum nocte iaceres,
 Ipsa palam fari omnipotens Saturnia iussit.
 Quare age, & armari pubem, portisque moveri
 Lætus in arma * para: & Phrygios, qui flumine

h pulcro

Consedere, duces, pictæque exure carinas.
 i Cœlestum vis magna iubet. Rex ipse Latinus,
 Ni dare coniugium, & dicto parere fatetur,
 Sentiat, & tandem Turnum experiatur in armis.

Hic iuvenis vatem irridens, sic orsa vicissim
 Ore refert: Classes invectas Tybridis * undam,
 Non, ut rere, meas effugit nuncius aureis:
 [Ne tantos mihi finge metus) nec regia Iuno
 Immemor est nostri.

fratris regina, deum vis. * alveo,

a Olim floru-
 it, sicut supra,
 fuimus Troes.

b Imitatione
 Græcorum, qui
 νύκτα μέ-

λαιναν

dicunt, nocte
 obscur.

* Exit &.

c Turpem,
 deformem.

d In Calyben
 anum trans-
 formatur.

e Frustra effu-
 sos.

f Regnum a to
 transferri ad
 Trojanos.

g Amarulenta
 irrisio ad irri-
 tandum & exa-
 cerbandum
 accommoda-
 ta mentione
 meritorum
 malè posito-
 rum.

* Jube.

b Amœno.

i Juno, de qua
 Auson. Et so-
 ror, & conjux

verustatis
marcore con-
sumta.

b Languida &
enervata ad
proloquendā
veritatē, quip-
pe jam delira.

c Per contem-
tum vocat
matrem, quā
anus esset.

Sicut & γέρον
aliquando
Græcis usur-
patur.

* gerens, m. sc.

* subito, m. sc.

d Pares, simi-
les: Ut apud

Cicer. pro Ro-
scio: Par est

avaritia simi-
lis improbi-
tas, eadem im-

pudentia, ge-
mina audacia.

e Eurip. Tro-
ad. similiter

αἰγλαν μέ-
λαιαν

dixit, flam-

mam indicans

fumi plenam.

* rumpit, m. sc.

* Perfundit, m. sc.

* aquai. f. Σμύρνης δ'

αἰὲς καὶ πῦρ εἰς ὁρόφους ποίει πέτραι. Eurip. Iov. Vide Petr.

Victor. lib. 26, cap. 13.

Sed te a victa situ, b viriq₃ effeta senectus,

c O mater, curis nequicquam exercet, & arma

Regum inter falsa vatem formidine ludit.

Cura tibi, divūm effigies & templa tueri:

Bella viri pacemq₃ * gerant, queis bella gerenda.

Talibus Aleō dictis exarsit in iras.

At iuveni oranti * subitos tremor occupat artus:

Diriguere oculi: tot Erinnyes sibilat hydris,

Tantaq₃ se facies aperit: tum flammæ torquens

Lumina, cunctantem, & quærentem dicere plura

Reppulit, & d geminos erexit crinibus angueis:

Verberaq₃ insonuit, rabidoque hæc abdidit ore:

En ego victa situ, quam veri effeta senectus

Arma inter regum falsa formidine ludit.

Respice ad hæc: adsum dirarum ab sede sororum:

Bella manu letumque gero.

Sic effata, facem iuveni coniecit, & e atro

Lumine fumantis fixit sub pectore tedas.

Olli somnum ingens * rupit pavor: ossaq₃ & artus

* Perfudit toto proruptus corpore sudor.

Arma amens fremit, arma toro tectisq₃ requirit:

Sevit amor ferri, & scelerata insania belli:

Ira super. magno veluti cum flammæ sonore

Virgea suggeritur costis undantis abeni:

Exultantq₃ æstu latices: furit intus * aquæ vis,

Fumidus atque altè spumis exuberat amnis:

Nec iam se capit unda f volat vapor ater ad auras,

* rumpit, m. sc. * Perfundit, m. sc. * aquai. f. Σμύρνης δ'

αἰὲς καὶ πῦρ εἰς ὁρόφους ποίει πέτραι. Eurip. Iov. Vide Petr.

Victor. lib. 26, cap. 13.

Ergo

Ergo iter ad regem, polluta pace, Latinum
Indicit* primis iuvenum, & iubet arma parari:
Tutari Italiam, detrudere finibus hostem?

Se satis ambobus Teucrisq, venire Latinisq.

Hæc ubi dicta dedit, divosq, in vota vocavit:

Certatim sese Rutuli exhortantur in arma.

Hunc decus egregium forma movet, atq, iuventa:

Hunc atavi reges, hunc a claris dextera factis,

Dum turnus Rutulos animis audacibus implet,

Alecto in Teucres Stygiis se concitat alis,

Arte nova speculata locum, quo littore pulcer

Insidiis cursuq, feras agitabat Iulus.

b Hic subitam canibus rabiem c Cocytia virgo

Obiicit, & noto nares contingit odore,

Vt cervum ardentes agerent. quæ prima* malorū

Causa fuit, belloq, animos accendit agrestes,

d Cervus erat forma præstanti, & cornib. ingens:

Tyrrhida pueri quem matris ab ubere raptum

Nutribant, Tyrrhusque pater, cui regia parent

Armenta, & latè custodia credita campi.

Assuetum* imperiis soror omni Sylvia cura,

Mollibus intexens ornabat cornua fertis:

Pectebatque e ferum, puroque in fonte lavabat.

Ille f manum patiens, mensaque assuetus herili

g Errabat sylvis, rursusque ad limina nota

Ipse domum sera quamvis se nocte ferebat.

Hunc procul errantem* rapida venantis Iuli

Commovere canes: fluvio cum fortè secundo:

Deflueret, ripaque æstus viridante levaret.

* primus.

a Factis seu rebus gestis clara. Hypall.

b Prima belli

c Populi.

e Alecto, à

Coccyto inferiorum fluvio.

* laborum.

d Hunc lo-

cum repre-

hensum à Ma-

crob. lib. 5.

cap. 17. ut pa-

rum idoneam

tanti belli

causam con-

tingentem de-

fendit Ponta-

nus in Anton.

* imperii.

e Cervum.

f Manuum,

χερσώνης ἡγή-

ομένης τε-

ζῆτος, τε-

πεζῆς.

g Indicat

ipsum fuisse

αἰσχροῦ

Vide Victor.

lib. 28. cap. 24.

* rabida.

• A lecto ma-
sculino gene-
re, sicut lib. 2.
Descendo du-
cente deo, hoc
est, Venerc.

* affuit, m. scr.
Ob. Giphani.
atuit ex vete-
ri lib.

• Vocabulum
militare: Ut
conclamare
vasa. concla-
mare ad arma.

* Illi. m. scr.

• Furia, Ale-
cto.

• Quærenti.
* fuit, Furor
arma mini-
strat.

* Tyrreus.
* petit stabu-
li, &.

• Pastorib. no-
tum: quo au-
dito solebant
ad arma con-
currere.

• Imitatione
Lucretii, q. d.

densæ aut obscuræ. g Aricinus lacus, qui & Dianæ speculum. h Imitatio-
ne Eurip. qui in Troad. ait: βρέφη ἢ φίλια περὶ πέλους ἐβαλε μα-
τρὶ χεῖρας ἐπισημνίας.

Ipse etiam eximie laudis succensus amore

Ascanius, curvo direxit spicula cornu:

*Nec dextræ erranti a deus * abfuit: actaq; multo*

Perque uterum sonitu perq; ilia venit arundo.

Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit,

Successuque gemens stabulis: quæstuq; cruentus,

Atque imploranti similis, tectum omne replevit.

Sylvia prima, soror, palmis percussa lacertos,

Auxilium vocat, & duros h conclamat agrestes.

** Olli [c pestis enim tacitis latet aspera sylvis]*

Improvise adsunt. hic torre armatus obusto,

Stupitis hic gravidis nodis. quod cuique repertum

*d Rimati, telū ira * facit vocat agmina * Tyrreus,*

Quadrifidam quercum cuneis ut forte coactis

Scindebat, rapta spirans immani securi.

At se va è speculis tempus dea nata nocendi,

*Ardua tecta * petit, stabuli & de culmine summo*

e Pastorale canit signum: cornuque recurvo

Tartaream intendis vocem: qua protinus omne

Contremuit nemus, & sylva intonare f profunda.

Audyt & g Triviae longè lacus: audyt amnis

Sulphurea Nar albus aqua fontesq; Velini:

Et trepidæ matres h pressere ad pectora natos.

Tam verò ad vocem celeres, quæ buccina signum

Dira dedit, raptis concurrunt undique telis

Indomiti agricolæ. nec non & Troia pubes

Ascanio

*Ascanio auxilium castris * effundit apertis.
 Direxere acies. non iam certamine agresti,
 a Stipitibus duris agitur. subdibúsve præustis:
 Sed ferro ancipiti decernunt: atraque late
 Horrescit strictis seges ensibus: æraque fulgent
 Sole laceffita, & lucem sub * nubila iactant.*

*b Fluctus nui primo cæpit cum albescere vento,
 Paulatim sese tollit mare, & altius undas
 Erigit, inde imo consurgit ad æthera fundo.
 Hic iuvenis primam ante aciem stridente sagitta,
 Natorum Tyrrhi fuerat qui maximus, * Almon
 Sternitur. * basit enim sub gutture c vulnus, & d
 Vocis iter, t^enuemq³ inclusit sanguine vitam, (uda
 Corpora multa virum circa, seniorque Galesus,
 Dum paci e medium se offert. iustissimus unus
 Qui fuit, Ausonii que folim ditissimus arvis.
 Quinque greges illi balantura, quin redibant
 Armenta, & terram centum vertebat aratris.*

*Atque ea per campos a quo dū Marte geruntur:
 Promissi dea facta potens, ubi sanguine bellum
 Imbuit, & primæ commisit funera pugne:
 Deserit Hesperiam, & cæli convexa * per auras
 Innonem g^uictrix affatur voce superba:
 En perfecta tibi bello discordia tristi:
 h Dic in amicitiam coeant, & fœdera iungant:
 Quandoquidē Ausonio respersi sanguine Teucros.
 Hoc etiam his addam, tua si mihi certa voluntas,
 Finiuimas in bella feram rumoribus urbes:
 Accendamq³ animos insani Martis amore:*

* effudit, m. sc.
 a Hypotypo-
 sis.
 * lumine, m.
 scr.
 b Homérica
 comparatio
 ex Ili. 8. de
 qua vide Ma-
 crob. lib. 5. c.
 13. Satur.
 * Almo, m. sc.
 * exit.
 c Sagitta.
 d Liquide vel
 flexibilis.
 e Mediatorem
 arbitrum &
 sequestrum.
 f Pathos à cau-
 sa: de quo Ma-
 crob. lib. 4. c.
 4. & alterum
 à fortuna, e
 quo cap. 3.
 * peragrans.
 Gul. Cant. lib.
 7. cap. 18. No-
 var. lect.
 g Voti com-
 pos excitata
 discordia.
 h Ironia.

Idonea belli
 actata sunt
 undamenta,
 conjugia, m.
 cr.
 Aeneas,
 ἰπποκλῶς.
 ille, m. scr.
 Tmesis: su-
 perest, restat.
 Ital. medio,
 m. scr.
 d Inferni spi-
 racula,
 quæ Græci
 χαρῶν αἶα,
 in Amfancti
 vallibus, qui
 Italiae umbili-
 cus est, consti-
 tuit, propter
 odoris fœdi-
 tatem.
 * utrunque.
 * horrendus
 v. c. ut S. ex-
 teratur.
 * Levavit. Ex-
 onerabat, qui-
 bus scilicet sua
 præsentia o-
 nerosa erat,
 propter bella,
 dissidia & cædes, e Galefum cruentatum, vulneribus deformatum, * cri-
 mine cædis,

Undiq, ut auxilio veniant spargã arma per agros.
 Tum contrà Iuno: Terrorũ & fraudis abunde est.
 2 Stant belli cause: pugnatur comminus armis.
 Quæ sors prima dedit, sanguis novus imbuat arma,
 Talia * connubia, & tales celebrent hymenæos
 Egregium b Veneris genus & rex ipse Latinus.
 Te super ætherias errare licentius auras
 Haud pater * ipse velit, summi regnator Olympi.
 Cede locis: ego, si qua c super fortuna laborum est,
 Ipsa regam. Taleis dederat Saturnia voces.
 Illa autem attollit stridentes anguibus alas,
 Cocytique petit sedem, supera ardua linquens.
 Est locus, Italia * in medio, sub montibus altis,
 Nobilis, & fama multis memoratus in oris,
 d Amfancti valles. densis hunc frondibus ærum
 Urget * utring, latus nemoris: medioque fragosus
 Dat sonitum saxi, & torto vortice terrens.
 Hic specus * horrendum, & sevi spiracula Ditis
 Monstrantur: ruptoq, ingens Acheronte vorago
 Pestiferas aperit fauces: queis condita Erinys,
 Invisum numen, terras cælumq, * levabat.
 Nec minus interea extremam Saturnia bello
 Imponit regina manum, ruit omnis in urbem
 Pastorum ex acie numerus: cæsosq, reportant,
 Almonem puerum, e fœdatiq, ora Galefi:
 Implorantq, deos, obtestanturq, Latinum.
 Turnus adest, medioq, in * crimine, cædis & ignis

Terro-

*Terrorem ingeminat: * Teucrosq; in regna vocari,
Stirpem admisceri Phrygiam, se limine pelli.*

*Tum, quorū attonita Baccho nemora avia matres
Insultant a thysis, (neq; enim leve nomen Amatae)*

Vndique collecti coeunt, Martemq; b fatigant.

Ilicet infandum cuncti contra c omnia bellum,

Contra d fata deūm, proverso numine, poscunt.

Certatim regis circumstant tecta Latini.

Ille, e velut pelagi rupes immota, resistit:

Ut pelagi rupes, magno veniente fragore,

Quae sese, multis circum latrantibus undis,

Mole tenet: scopuli nequicquam & spumea circum

Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

*f Verum, ubi nulla datur cacū * exuperare potestas*

Consilium, & seve nutu Iunonis eunt res:

Multa deos, aurasque pater testatus inanes,

Frangimur heu fatis, inquit, ferimurq; procella,

Ipsi has g sacrilego pendetis sanguine pœnas,

O miseri, te Turne h nefas, te triste manebit

Supplicium: votisque deos venerabere seris.

Nam i mihi parca quies, omnisq; in limine portus:

Funere felici spoliior, nec plura locutus,

Sepsit se tectis, rerumque reliquit habenas.

k Mos erat Hesperio in Latio, quē protinus urbes

Albane coluere sacrum, nunc maxima rerum

*Roma colit: cum prima movent in prœlia Mar-
tem:*

Sive Getis inferre manu l lacrymabile bellum,

bi lacrymosum bellum.

* Teucros, m.
scr.

a Saltationi-
bus, choreis.

b Exercent,
Scalig.

c Apum &
flamma pro-
digia.

d Responsa
Fauni.

e Homerica
comparatio
ex lli. o.

f Exemplum
studij pacis
in principe.

* expugnare.

g Vos sacrilegi
καθ' ὑπαρμα-
γλῶ.

h Facinus ne-
farium.

i Plautus: Mi-
hi quidem æ-
tas æta fermo
est, tua istuc
refert maxi-
me.

k Mos qui sit,
vide Macro-
bi. Satur. 3. cap. 8.

l πόλεμον
πολύδακρυον,
Homer. Ali-

Hirca-

Orientis po- *Hircanisque, Arabisque parant, seu tendere ad Indos,*
 ulos. Meton. *a Auroramque sequi,* Parthosque reposcere signa.*
 Parthisque;
 manuscript. *Sunt geminae belli porte (sic nomine dicunt)*
 De Jani val- *Religione sacra, & sevi formidine Martis.*
 lis belli tem- *Centum erei claudunt vetes, eterna que ferri*
 pore referatis, *Robora; nec custos absistit limine Ianus:*
 Vide Macrob. *b Has, ubi certa sedet patribus sententia pugnae,*
 lib. 1. Satur. *Ipsae Quirinali trabea, cinctaque Gabino*
 cap. 9. *c Insignis, referat stridentia limina consul:*
 Major seu *Ipsae d' vocat pugnas: sequitur tum cetera pubes,*
 prior consul: *Ereaque assensu conspirant cornua rauco.*
 Vide Cael. lib. *Hoc & tum Aeneadis indicere bella Latinus*
 12. cap. 8. *More iubebatur, tristeisque recludere portas.*
 Ad bella e- *Abstinent tactu pater, aversusque refugit*
 vocat. *Fœda e ministeria, & cæcis se condidit umbris,*
 Referendi *Tum regina deum cœlo delapsa, morantes*
 portas belli *Impulit ipsa manu portas, & cardine verso*
 funestas. *Belli ferratos rupit Saturnia postes.*
 f Enn. Belli *g Ardet in excita Ausonia atque immobilis ante.*
 ferratos po- *h Pars pedes ire parat campis: pars, arduus altis*
 stes portasque *Pulverulentus equis furit: omnes arma requirunt.*
 refregit. *Pars leves clypeos & spicula lucida tergent*
 g Ardore & *Arvina pingui, subiguntque in cote secures:*
 cupiditate *Signaque ferre iuvat, sonitusque audire tubarum.*
 belli flagrat *Quinque adeo magnæ positis incudibus urbes*
 post longam *Tela novant, Atina potens, Tyburque superbum,*
 pacis desidia. *Ardea, Crustumereque, & turrigera* Antemnae.*
 b Belli appa- *Tegmina tuta i cavat capitum, flectuntque k salignas*
 ratus hypoty- *& Vimineas, ex salignis enim viminibus. scuta texta corio operibant, quod*
 posis. *genus leuti Persici Græci γέπρον vocant.*
 * Antennæ. *Vmbonum*
 l Galeas cavas
 cudunt.

Umbonum crates: alii thoracas ahenos,

Aut leves ocreas lento ducunt argento.

Vomeris a hūc & falcis honos, hūc omnis aratri

Cessit amor: recoquunt patrios fornacibus enses.

Classica iamque sonant, it bello tessera signum.

Hic galeam tectis trepidus rapit: ille frementeis

Ad iuga cogit equos: clypeumq, auroq, trilicem

Loricam induitur, fidoque accingitur ense.

b Pandite nunc Helicon a dea, cantusq, movete,

*Qui bello exciti reges, * quæ quæque secuta*

Complerint campos acies: quibus Italia iam tum

Floruerit terra alma viris, quibus arserit armis.

Et meministis enim divæ, & memorare potestis:

Ad nos vix tenuis fama perlabitur aura.

c Primus init bellum Tyrrhenis asper ab oris

Contemptor divūm Mezentius, agminaque armat.

Filius huic iuxta Lausus: quo pulcrior alter

Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

Lausus, equū domitor, debellatorque ferarum,

Ducit Agyllina & nequicquam ex urbe securos

Mille viros: dignus patriis & qui latior esset

Imperiis, & cui pater haud Mezentius esset.

Post hos insignem palma per gramina currum,

Victoresque ostentat equos, satus Hercule pulcro

Pulcer Aventinus: clypeoque, insigne paternum,

Centum angues, cinctamq, gerit serpentib. hydram

Collis Aventini sylvæ quem Rhea sacerdos

cludit autem huiusmodi narratiuncularum interiectione fastidium,

enumerationis.

*a In armorum
usum abeunt
vomer falces
arattrum: de-
feruntur agri
bellorum stu-
dio.*

*b invocatio
Homérica ex
Ili. β.*

** quem quæ-
que, m. scr.*

*c Catalogus
ducū imitan-
do expressus
ex catalogo
navium Ho-
merico, de
quo vide Ma-
grob l. 5 c. 15.
& defensionē
Pontani in
Anton.*

*d Frustra, quia
in bello perit,*

*e Qui magis
frueretur re-
gno paterno,
quo parēs ex-
pulsus erat
propter cru-
delitatem, Exo*

a Hom. *Ἰεὼ* *Furtivum partu sub luminis edidit oras,*
 Φιλότιμι *a Mista deo mulier: postquam Laurentia victor*
 γείσα, *Misce- * Gerione extincto b Tirynthius attigit arva,*
 ri n. *ficut & Tyrrenoque boves in flumine lavit lberas.*
 μίσγεσθαι, *idē Pila manu, sevosque gerunt in bella c dolones:*
 quod coire est. *Et tereti pignant mucrone, veruque Sabello,*
 * Geryona, *Ipse pedes tegmen torquens immane leonis,*
 Serv. *Terribili impexum seta, cum dentibus albis,*
 b Hercules An- *Indutus capiti, sic regia tecta subibat,*
 tonomafia. *Horridus, Herculeoque humeros innexus amictu,*
 c Vel flagella, *Tum gemini fratres d Tiburtia moenia linguunt,*
 intra quorum *Fratri Tiburti dictam cognomine gentem,*
 virgam late- *Catillusque, acerque Coras, Argiva inventus.*
 bat pugio: vel *Et primam ante aciem densa inter tela feruntur:*
 ut Vari con- *Cen duo nubigena cum vertice montis ab alto*
 tos ingentes *Descendunt Centauri, * Homolen Othrymque nivalē*
 cum ferro ** Linquentes: cursu rapido dateuntibus ingens*
 brevis. *Sylva locum, & magno cedunt virgulta fragore.*
 d Tibur opidū *Nec e Praefestine fundator tenuit urbis,*
 origine Græcū *Volcano genitum pecora inter agrestia regem,*
 ab Amphiarai *Inventumque focis, omnis quem credidit ætas,*
 liberis condi- *Caculus, hunc legio late comitatur agrestis:*
 tum. Vide So- *Quique alium Præneste viri, quique arva f Gabinae*
 lin. Polyhist. *Iunonis gelidumque Anienem, & roscida rivis*
 cap. 8. *Hernica saxa colunt: quos dives g Anagnia pascit,*
 * Tiburni fra- ** Linquentes cursu rapido: dat. e Solinus Præneste non*
 tris. *à Græculo, sed à Præneste Ulyssis & Circes filio conditum tradit, sicut &*
 * Omolen, m. *Murcian. f Quæ Gabiis colitur, g Huius loci explicationem vide apud*
 scr. Montes *Macr. lib. 5, cap. 18. & Cæl. lib. 20, cap. 21.*
 Thessaliæ Cen-

Quos

Quos Amasene pater. non illis omnibus arma,
 Nec clypei currusve sonant. pars maxima glandes
 Liventis plumbi spargit: pars spicula gestat.
 Bina manu; fulvosque lupi de pelle galeros
 Tegmen* habet capiti? vestigia nuda sinistri
 Instituerè pedis: crudus tegit altera a pero.
 At* Mesapus equum domitor, b Neptunia proles,
 Quem neque fas igni cuiquam, nec sternere ferro,
 Iam pridem resides populos desuetaq; bello (Etat. c Notatur ge-
 Agmina in arma c vocat subito, ferrumq; d retra- nus militiæ,
 Hi Fescenninas acies, equosque Faliscos, quod quia ad
 Hi Soractis habent arces, Flaviniæque arva, subitum bellū
 Et Cymini cum monte lacum, lucosque Capenos, cives evoca-
 Ibant e equati numero, f regemque canebam: bant, ex eo E-
 g Ceu quondam nivei liquida inter nubila cygni vocatio dici
 Cum sese à pastu referunt, & longa canoros cœpit. Qui
 Dant per colla modos: sonat h amnis, & Asia longe rempub. aie-
 Pulsa palus. bat dux, sal-
 * Nec quisquam eratas acies ex agmine tanto vam vultis, mō
 Misceri putet, aëriam sed gurgite ab alto sequimini.
 Urgeri volucrum raucarum ad littora i nubem. d Iterum tra-
 Ecce, Sabinorum prisco de sanguine, magnum ctat, quippe
 k Agmē agens Clausus, magniq; ipse agminis instar, quod tractare
 Claudia nunc à quo diffunditur & tribus & gens desueverat.
 Per Latium, postq; in partem data Roma Sabinis, e Equata acie,
 ovabant. g Homerica παρὰ βολή ex Iliad. β', Macrob. lib 5. cap. 8. in pares ordi-
 b Caystrus fluvius Asiæ paludi in Lydia cohærens. * Nequisquam, m. sc. nes digesti.
 i γὰρ αὖν νεφῶ, lib. 3. Epigr. k Alludit ad historiam de App. Claudio, f Messapo
 qui Regillo Rom. concessit cum magnâ clientum manu, Livius lib. 2. ab plaudebant,
 Y. C.

Una

a Eretum vi- *Unâ ingens Amiterna cohors, priscique Quiretes,*
 cinum Trebu- *a Ereti manus omnis, olififeraque* Mutusca:*
 la teste Stra- *Qui Nomentum urbem, qui b Rosca rura Velini,*
 bone lib. 5. So- *Qui Tetricæ horrenteis rupes, montemque Severû,*
 lin. Heretum, *Casseriâque colunt, Forulosque, & flumē Himella:*
 quod à Græcis *Qui Tyberim Fabarimq, bibunt: quos frigida misit*
 in honorem *Nursia, & * Hortinæ classes, populi que Latini:*
 Heræ (sic n. Ju- *Quosque secans, c infaustum interluit Allia nomē.*
 nonem Græci *Quam multi Libyco volvuntur marmore fluctus,*
 vocant) sit cō- *Sevus ubi Orion hybernis conditur undis:*
 stitutum. *Vel cūm Sole novo densa torrentur ariste,*
 * Mitiscæ Tre- *Aut Hermi campo, aut Lyciæ flaventibus arvis:*
 bula Mutuesca *Scuta sonant, pulsusque pedū* tremit excita tellus.*
 in vetustis la- *Hinc Agamemnonius, Troiani nominis hostis,*
 pid. legitur, *Curruiungit Halesus equos, Turnosque feroces*
 teste Ful. Ur- *Mille & rapit populos: vertunt felicia Baccho*
 sin. *Massica qui rastris, & quos de collibus altis*
 b Rosulanum ** Aurunci misere* patres, Sidicinaque iuxta*
 agrum Velinis *Aequora: quique Cales linguunt: amnisque vadose*
 lacub. vicini. *Accolla Valturmi, pariterque Saticulus asper,*
 Alii roscida *Oscorumque manus, teretes sunt & acides illis*
 legunt ex Plin. *Tela: sed hæc lento mos est aptare flagello.*
 1. 3. c. 12. Sabinos ac- *Levas certa tegit, f falcati comminus enses.*
 colunt lacus *c Propter cladem ad Alliam fluvium acceptam à Gallis*
 roscidis colli- *Senonibus, à qua & XV. Kal. Aug. dies Alliensis dictus est, quam Plutarch.*
 bus. *ὑποφρεγίδας ἡμέραν vocat. * contraria, m. scr. & Ald. & Raptim addu-*
 * Ortinæ, m. sc *cit. * Antiqua lectio Arunci, Tzetz. Dionys. secutus αὐρὸ γκῆς appellat.*
 Hortini equites. ** senes lib. Colot. e Vel ἀκίδες interposito λ vel αἰγκυλίδες ὑπὸ τῷ*
 Senonibus, à qua & XV. Kal. Aug. dies Alliensis dictus est, quam Plutarch. *αἰγκυλῶν voce concisa Turnebus jacula anſata vel amentata exponit:*
 ὑποφρεγίδας ἡμέραν vocat. * contraria, m. scr. & Ald. & Raptim addu- *quia sequitur lento flagello, hoc est, loreo amento. f Harpæ,*
 cit. * Antiqua lectio Arunci, Tzetz. Dionys. secutus αὐρὸ γκῆς appellat.

Nec

Nec tu carminibus nostris a indictus abibis
 Oebale, quem generasse b Telon Sebethide nymphæ
 Fertur, Telebonum Capreas cum regna teneret
 Iam senior, patriis sed non c filius arvis
 Contentus, latè iam tum ditione premebat
 Sarrasteis populos, c quæ rigat æquora Sarnus:
 Quiq; x Rufas Batulumq; tenent, atq; arva Celen-
 Et quos malifera despectant mœnia * Abellæ, (næ:
 Tentonico ritu soliti torquere c cateias:
 Tegmina queis capitem raptus de subere cortex:
 Erataque micant peltæ, micat æreus ensis,
 Et te montosa misere in prælia Nursæ,
 Ufens, insignem fama, c felicibus armis.
 Horrida præcipue cui gens, assuetaque multo
 Venatu nemorum, d duris Aequicola glebis.
 Armati terram exercent, semperque recentes
 Convectare iuvat prædas, c vivere rapto.

Quin e * Marrubia venit de gente sacerdos,
 Fronde super galeam c felici comtus oliva,
 Archippi regis missu, fortissimus umbro.
 Vipereo generi c graviter spirantibus hydris
 Spargere qui somnos cantuq; manuq; solebat,
 Mulcebatq; iras, c morsus arte levabat.
 Sed non Dardania medicari cuspidis ictum
 Evaluit: neq; eum iuvare in vulnera cantus
 Somniferi, c Marsis quæsitæ in montibus herba.
 Te nemo * Angitia, vitrea te Fucinus unda,

ponit progeniei Marforum, quæ anguib; adversabatur. Maris n, peculia-
 ris quædam vis adversus serpentes fuisse memoratur. Noster m, scr. Angi-
 næ, alii Anguetiæ.

a appnt c,
 negandi signi-
 ficatione.

b Teleboæ Ca-
 preas insulam
 inhabitant,
 sub imperio
 Telonis. Stra-
 1. 7. Teleboas
 in Acarvania
 collocavit.

* Rufas, ma-
 nuscript.

* Bellæ, ma-
 nuscript.

c Tela Gallica,
 Barbarolexis,
 Vide Gell. lib.
 10. cap. 15.

Alexand. lib.
 6. Genial c 22

d Infertilibus.

* Marruvia.
 Marrubios
 Plinius inter
 Marfos nume-
 rat, lib. 3. cap.
 12.

e Frontibus
 olivæ ev 2/3
 duov.

* Anguitiæ,
 Pomp. & ex-

* humentia.
 ■ Frequenti
 hostiarū san-
 guine.

β βαλεῖμασι
 μνητεῖας, Phæ-
 dra scilicet.
 Minoris filia,
 Vide Eurip.

Hippol.
 c Medicis, à
 Pœone deorū
 medico.

δ Æsculapium
 Phœbi Apoll.
 F. Vid. Pindar,
 Pyth. Oda. 3.

Serv. Pœnige-
 nam legit, hoc
 est, matre Pœ-
 nagenitū, vel

pœna matris
 genitum : ac
 Servii lectiōne
 comprobant

libri quoq; ve-
 teres, teste Ga-
 phanio, & no-
 ster codex.

m. scr.
 * Egeria Felt.
 e In nemus re-
 legat, segregatū ab aliis.

α κλεις Eurip. g Hippolytum. * segnius, scilicet patre Hippolyto no-
 degenerans à virtute paterna. b Laudat Turnū ab heroica corporis pro-
 egitate, vide Pont. in Anton. i σωφειῶ πωλειῶ, Hom.

Teliquidi flevère lacus.

Ibat & Hippolyti proles pulcerrima bello

Virbius: insignem quem mater Aricia misit

Eductum Aegeria lucis, * Hymmetica circum

Littora: a pinguis ubi & placabilis ara Diane.

Namq; ferunt fama Hippolytum, postquam arie b
 noverca

Occiderit. patriasque explerit sanguine pœnas,

Turbatis distractus equis, ad sidera rursus

Atheria & superas cœli venisse sub auras,

c Pœoniis revocatum herbis, & amore Diana.

Tum pater omnipotens, aliquē indignatus ab um-

Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ, (bris

Ipsē repertorem medicinae talis & artis,

Fulmine δ Phœbigenam Stygias detrusit ad undas

At Trivia Hippolytum secretis alma recondit

Sedibus, & nympha * Aegeria e nemoriq; relegat.

Solus ubi in sylvis Italis f ignobilis ævum

Exigeret, versoque ubi nomine Virbius esset.

Unde etiam Triviae templo lucisque sacratis

Cornipedes arcentur equi, quod litore currum

Et g iuvenem monstris pavidi effudere marinis.

Filius ardenteis haud secius equore campi

Exercebat equos, curruque in bella ruebat.

h Ipse inter primos prastanti corpore Turnus

i Vertitur, arma tenens, & toto verticē suprà est.

f Ignotus, α γινωσκ q. incognoscibilis, α γινωσκ

α κλεις Eurip. g Hippolytum. * segnius, scilicet patre Hippolyto no-

degenerans à virtute paterna. b Laudat Turnū ab heroica corporis pro-

egitate, vide Pont. in Anton. i σωφειῶ πωλειῶ, Hom.

Cui a triplici crinita in bagalea alta Chimeram
 Sustinet, b Etnæos efflantem faucibus igneis.
 Tam magis illa fremens, & tristibus effera flammis,
 Quam magis effuso crudescunt sanguine pugna.
 At levem clypeum sublatis cornibus Io
 Auro insignibat, iam vetis obsita, iam bos,
 Argumentum ingens, & custos virginis Argus,
 Celataque amnem fundens pater Inachus urna.
 Insequitur nimbus peditum, clypeataque totis
 c Agmina * densantur campis, Argivæque pubes,
 Auruncæque manus, Rutuli, veteresque Sicani;
 Et Sacranæ acies, & piæ scintilla Labici:
 Qui saltus Tyberine tuos d sacrumque Numici
 Littus arant, Rutulosque exercent vomere colles,
 Circumq; iugum: queis Iuppiter * Anxurus arvis
 Presidet, & viridi gaudens Feronia lupo.
 Quæ e Satyra iacet atra palus, gelidumq; per imas
 Querit iter valles, atq; in mare conditur Ufens.
 Hos super advenit Volsca de gente Camilla,
 Agmen agens equitum, & florentes ære catervas,
 Bellatrix. non illa colo calathisque Minervæ
 Femineas assueta manus, sed præda virgo
 Dura pati, cursuque pedum prævertère ventos,
 f Illa vel intacta segetis per summa volaret
 Gramina, nec teneras cursu lesisset aristas:
 Vel mare per medium, fluctu suspensa tumentis,
 illa, quæ & Pontina dicitur, Vide Cæl. lib. 19. c. 25. f Comparationes hy-
 perbolicæ ex iliad, j. Vide Macrobi. lib. 5. cap. 8, & Fabium lib. 8. capite
 ultimo.

a Tres con-
 habere. Asch.
 τρεῖς κατὰ-
 τικὸς λόφος
 σείδ. Græc. ἐπὶ
 τρυφάλειαν
 τρυφάλη.
 b Ingentes, &
 Etnæis simi-
 les, ὡς Ἰγέρ-
 λικῶς.

e Ex Homero,
 elegantius ta-
 men, ut cenles
 Macrobi. lib. 5.
 cap. 15.

* densantur,
 manuseri. &
 Ald.

d Prolepsis
 poetica, sive
 ἀναρχονισ-
 μὸς.

* Anxuris.
 Ful. Urs. Anx-
 re scribendū
 putat. Noster
 manuscr. An-
 xirus.

e Satyra palus
 eadē est cum

a Ore ob stu- *Ferret iter, celeres nec tingeret equore plantas.*
 porem pate- *Iliam omnis tectis agrisque effusa inventus,*
 facto. Mirificè *Turbaq, miratur matrum, & prospectat euntem,*
 appetens, & *Attonitis a inhians animis: ut b regius ostro*
 dedita cupida- *Velet honos leveis humeros, ut fibula crinem*
 que Giphan. *Auro internectat, c Lyciã ut * gerat ipsa pharetrã,*
 b Purpura re- *Et pastorem præfixa cuspide d myrtum.*
 gia. *a Lycia Asiæ regione, ubi Apollo solitur. Meton., * ferat., d Hastam*
 c Apollineam, *myrteam.*

FINIS LIBRI VIII.

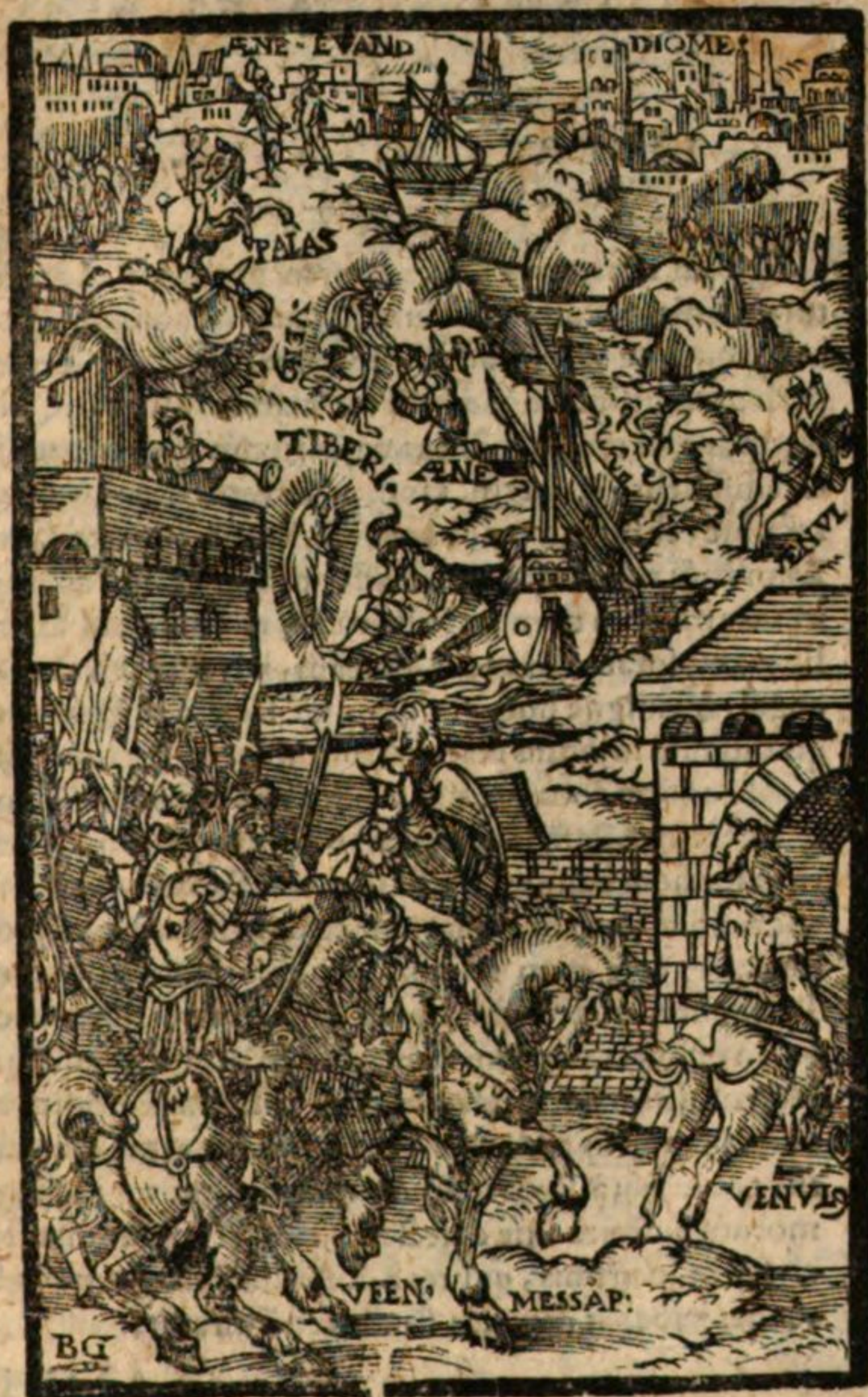
ÆNEIDOS.

AD-

ADVMBRATIO LIBRI VII.

ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA- RONIS ÆNEI- DOS

LIBER OCTAVUS.

ARGVMENTVM.

Belli signum Turnus ex Laurenti arce proponit, Latiiq; totius, finitimarumq; urbium sibi auxilia adjungit. Venulus quoque Arpos ad Diomedem mittitur, ut eum periculi similitudine ad belli societatem impellat. Quibus rebus permotus Aeneas, copiarumq; suarum paucitati diffidens, Tyberini monitu, aduerso flumine in ea loca subvehitur, in quibus postea Roma condita fuit: Evandriq; regis, qui ex Arcadia profugus, in Palatino monte opidum nomine Pallenteum condiderat, auxilium implorat. Evander Æneam, adventus ejus causa cognita, benignè hospitio excipit: sacrisque Herculis, quibus tum intentus erat, adhibitum, causam ritusq; sacrificii edocet, locaque ejus tractus nobiliora obiter hospiti recenset. Postridie Æneas, equitum quadringentorum subsidio adjutus (quibus præerat Pallas, unicus Evandri filius) partem copiarum secundo flumine ad suos remittit: ipse cum reliquis Agillam florentissimam Tyrrhenorum civitatem petit: cui cum Mecentio, quem ob intolerandam crudelitatem regno expulerat, internecina odia intercedebant. Interim Vulcanus uxoris blanditiis adductus, privigno suo arma fabricatur: eademq; à Venere ad Æneam deferuntur: qui armorum pulcritudine delectatus, cum cetera omnia, tum clypeum in primis, qui res à posteritate sua strenuè gerendas habebat depictas, studiosè admiratur.

ALIUD

ALIUD ARGUMENTVM

Pompeiani.

Vidit ut Aeneas summa si bella parari,
 Arcadas, & Andrumq; senem sibi fœdere jungit,
 Dardanioq; duci sociatur. *Etruria* tota.
 Arma petit genitrix: dat Mulciber: in clypeoq;
 Res pingit Latias, & fortia facta nepotum.

* *Etruria*.

V Ta belli signum Laurenti Turnus ab
 arce
 Extulit, & raucis strepuerunt cornua
 eantem:

* Vexillum.
 Alludit ad Ro-
 manorū con-
 suetudinē, quā
 in subitis tu-
 multibus, cū
 justum cōscri-
 bendi exerci-
 tus tempus nō
 suppetebat,
 duo vexilla ex
 Capitolio pro-
 ferebant, unū
 roseum, quod
 pedites evoca-
 bat: alterum
 ceruleū, quod
 equites: ad
 quē, qui
 Remp. salvam
 vellent, sese
 reciperent.
ἁ σὺν ἁγῶσι.
 in unum col-
 ligunt. Non.

Vtque acreis concussit equos, utque impulit arma:
 Extemplo turbati animi, simul omne tumultu
 Coniurat trepido Latium: sævitq; iuventus
 Effera, ductores primi Mesapus & Vfens,
 Contemtorque deum Mezentius, undiq; b cogunt
 Auxilia, & latos vastant cultoribus agros.
 Minuunt & Magni Venulus Diomedis ad urbem,
 Qui petat auxilium: & Latio consistere Teucros,
 Advectum Aeneam e classi, victosque penates
 Inferre, & fati regem se dicere posci,
 Edoceat: multasque viro se adiungere gentes
 Dardanio, & late Latio increbescere nomen.
 Quid struat his cœptis: quem, si fortuna sequa-
 Eventum pugnis cupiat: manifestius ipsi, (tur,
 Quam Turno regi, aut regi apparere Latino.

e Talia per Latium: qua Laomedontius heros
 o Classi & classe dicimus. d Pathos per rejectionem, plus cogitationi re-
 linquens, quam verbis exprimens. e Gerebantur: ἐδεύοντο.

*Cuncta videns, magno curarum fluctuat aestu:
Atq; animū nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In partesq; rapit varias, perq; omnia versat.*

a παρὰβολή
ex 3. Apollon.
Argon. expres-
sa.

e Sicut aqua tremulum labris ubi lumen ahenis
Sole repercussum, aut radiantis imagine Lunæ,
Omnia pervolitat latè loca: iamq; sub auras

b Epenthesis,
pro alitum,

e Erigitur, summiq; ferit laquearia tecti.

c Tyberini
statua eadem

b Alituum pecudumq; genus sopor alius habebat:

pœnè forma

c Cum pater in ripa, gelidiq; sub ætheris axe

visitur hodie
Romæ crux
ex ruderibus,

e Æneas, tristi turbatus pectora bello,

Procubuit, seramq; dedit per membra quietem.

Huic deus ipse loci fluvio *c* Tyberinus amœno,

Populeas inter senior se attollere frondes

*Visus eum tenuis a glauco velabat amictu
Carbasus, & crines umbrosa tegebat arundo.*

Tum sic affari, & curas his demere dictis:

O fate gente deum, b Troianam ex hostibus urbem

Qui c revehis nobis, aeternaq, Pergama servas,

Expectate solo Laurent, arvisq, Latinis:

Hic tibi certa domus, certi (ne absiste) penates:

*Neu belli terrere minis. * timor omnis, & ira*

** Concessere deum.*

Iamq, tibi (ne vana putes hac fingere somnum)

d Littoreis ingens inventa sub ilicibus sus,

Triginta caputum fetus enixa, iacebit

Alba solo recubans, albi circum ubera nati.

e Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum:

Ex quo ter denis urbem redeuntibus annis

Ascanius clari condet cognominis Albam.

Haud incerta cano. Nunc qua ratione, quod in

Expedias victor, paucis (adverte) docebo. [stat.

Arcades his oris (genus a f Pallante profectum,

Qui regem Evandrum comites, qui signa secuti]

Delegere locum, & posuere in montibus urbem,

Pallantis proavi de nomine, Pallanteum.

Hi bellum assidue ducunt cum gente Latina:

Hos castris adhibe socios, & foedera iunge.

Ipse ego te ripis & recto flumine ducam,

lantis Arcadiae regis nepos, occiso patre una cum Nicostrata matre in Italia venit, & in Palatino monte urbem condidit, quam a nomine avi Pallanteum vocavit.

a Cœruseo, qui fluviorum nominibus proprius est.

b Trojanos.

Metonym.

c Ob Dardanum Trojanæ gentis autorem, ex Italia in Phrygiam profectum, Unde in III. Hinc Dardanus ortus. Huc repetit.

** timor. Irarum tumor,*

evdis.

** Confedere.*

d Signum ab Heleno praemonstratum.

e Origo Albanæ urbis, penes quam fuit imperium. Ideo vocat eam requiem certam laborum.

f Evander Pal-

Occidentibus, disparentibus, albescente cœlo sub diluculū, donis. Voci cōpos, Excavantē, minuentem, exedentem, erentem. Vi-
 le Polit. Misc. ap. 58. ἡ κοτυλὴ ῥητον, iustach, quā-um utraque manus volaauriri potest. Dictum hoc x sacrorum itu, quo pre-aturi deos so-ebant manus & pedes ablu-
 re, Ovid. 4. fast. de Clau-
 dia, Dionys. Halyc. lib. 8. Plutarch. Mario. * effundit, m. sc. * Nymphæ, Laur. Nymphæ, gen.
 Versus hic descriptus est ex Ennii lib. 1. Annal. Vide Macrobi. lib. 6. c. 1.
 * tu o, m. sc. * tenent. * tantum. * alii firma Dii regabantur, & ut om-
 nia firmarent, ut in A. Encl. lib. 2. & ut numine suo firmarent, quæ opta-
 bantur: ut in 12. A. En. f. Heleni vaticinium & Tyberini monita appro-
 bantur.

*Adversum remis superes subvectus ut amnem.
 Surge age nate dea: primisq; a cadentibus astris
 Iunoni per ritē preces: iramq; minasq;
 Supplicibus supera * votis. mihi b victor honorem
 Persolves: ego sum, pleno quem flumine cernis
 Stringentem ripas, & pingua culta secantem,
 Cœruleus Tybris, cœlo gratissimus amnis.
 Hic mihi magna domus, celsis caput urbibus exit.*

*Dixit: deinde lacu fluvius se condidit alto,
 Ima petens: nox Aneam somnusq; reliquit.
 Surgit, & ætherij spectans orientia solis
 Lumina, ritē cavis dundam de flumine palmis
 Sustulit: ac taleis * effundit ad æthera voces (est:
 * Nymphæ Laurentes, Nymphæ, genus amnis. unde
 e Tuq; o Tybri, * tuo genitor cum flumine sancto,
 Accipite Anean, & tandem arcete periculis.
 Quo te cunq; lacus miserantem incommoda nostra
 Fonte * tenet, quocunq; solo pulcerrimus exis:
 Semper honore meo, semper celebrabere donis,
 Corniger Hesperidum fluvius regnatur aquarum:
 Adsis o * tandem, & propius tua numina * firmes.*

*Sic memorat: geminasq; legit de classe biremes,
 Remigioq; aptat: socios simul instruit armis.
 f Ecce autē subitum atq; oculis mirabile monstrū:*

*Candida per sylvam cum fetu concolor albo
 Procubuit, viridiq; in littore conspicitur sus :
 Quam pius Aeneas, tibi enim, tibi maxima Iuno
 Maestat, sacra ferens, & cum grege sistit ad* aram,* aras, m. scr.
 a Tybris ea fluvium, quam longa est, nocte tumentē a Vide Macr.
 Leniit, & tacita resluens ita subsistit unda, Satur. lib. 3, c. 1
 Mitis ut in morem stagni, plicidaq; paludis
 b Sterneret equor equis, remo ut luctamen abesset. b Tranquilla-
 Ecce iter inceptum celerant* rumore* secundo.* celebrant.
 Labitur uncta vadis abies : mirantur & unda, * Rumone.
 Miratur nemus insuetum fulgentia longē
 Scuta virum fluvio, pictasq; innare carinas.
 Tibris enim
 Olli remigio noctemq; diemq; fatigant : veteribus Ru-
 Et longos superant flexus, variisq; teguntur mon dictus est
 Arboribus : viridesq; secant placido equore c sylvas. a ruminandis
 Sol : medium cœli conscenderat igneus orbem, ripis. Non.
 Cum muros, arcemq; procul,* & rara domorum rumore secun-
 Tecta vident, quæ nunc Romana potentia cœlo do exponit
 Equavit : tum res inopes Evandrus habebat. prospero favo-
 Ocyus advertunt proras, ubiq; propinquant. re & auxilio
 Forte dic solennem illo res Arcas honorem fluminis. Fa-
 Amphitryoniade magno divisq; ferebat bri proverbial-
 Ante urbem, in luco. Pallas huic filius unā, li figura dici
 Unā omnes iuvenum primi, pauperq; senatus, putat pro cu-
 Thura d dabant : tepidusq; cruor fumabat ad ara. iusvis negotii
 Sed videtur poeta ex 3. Annal. hoc summis- successu leto
 c Sylvarum vicinarum ima- & optato. Et
 gines seu umbras in flumine apparentes. rumore secun-
 * ac, m. sc. d Dandi verbum in do exponit se-
 sacris usum habet. Cato de re rust. cap. 134. Varr. de re rust. cap. 29. Liv. cundo amne.
 lib. 26. Valer. Max. lib. 1, cap. 1.*

* tacitos, lib. Colotii.
 Ut celsas vidērerates, atq; inter opacum
 Adlabi nemus, & * tacitis incumbere remis;
 Terrentur visu subito, cunctiq; relictis
 Sacra ccepta interrumpere
 a nefas habebatur; unde etiā
 lib. 3. Helenus Ignoras tentare vias? quò tenditis? inquit.
 jubet Æneam b Qui genus? unde domo? pacēne huc fertis, an
 velata facie sacrum facere.
 Vide Plutarc, in Numa, & li. de superstiti.
 * ô juvenes, manuscr.
 b Qui genere estis,
 πῖνες γένος, hoc est,
 * γένος. Alloquere, ac nostris succedepenatibus hospes,
 Synecdoch. * Accepitq; manu, dextramq; amplexus inhaesit.
 * viros, m. scr. Progressi subeunt lupo, fluviumq; relinquunt.
 & Ald. Tum regem Æneas dictis affatur amicis:
 * percussus, m. scr. Optime Graiugenūm, cui me fortuna precari,
 * Et gradere. Et vitta comtos voluit c prætendere ramos:
 * Excepitque, Non equidem extimui, Danaūm quòd * ductor, &
 m. scr. Arcas,
 c Græci dicunt τὸν Ἰσθμίου quem nonnulli ramum oleaginum fuisse putant lana ob-
 volutum, qui Græcis εἰς ἐστὶν dicitur. In VII. Præferimus manibus vit-
 tas. Oliva autem pacem, vitta religionem significabat, * victor, manuscr.

Sed

Sed mea me virtus, & sancta oracula divum,
 Cognatique partes, tua terris * dedita summa,
 Coniungere tibi, & fatis egere volentem.
 Dardanus, Iliacæ primus pater urbis & auctor,
 Electra (ut Graii perhibent) Atlantide cretus,
 Advehitur Teucros: Electram maximus Atlas
 Edidit, ætheris humero qui sustinet orbes.
 Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
 * Cyllenes gelido conceptum vertice fudit.
 At Maiam (auditis si quid credimus) Atlas,
 Idem Atlas generat, cœli qui sidera * torquet.
 Sic genus amborum scindit se sanguine ab uno.
 a His fretus, non legatos, neq; prima b per artem
 c Tentamenta tui pepegi: me meipse, meumque
 Obieci caput, & supplex ad limina veni.
 Gens eadem, quæ te, crudeli Daunia bello
 Insequitur: d nos si pellant, nihil e ab fore credunt,
 Quin omnem Hesperiam penitus sua subiuga mit-
 tant:

Et mare, quod supra, teneant, quodque alluit infra.
 f Accipe, daque fidem. sunt nobis fortia bello
 Pectora, sunt animi, & rebus spectata iuventus.

Dixerat Aeneas, ille os oculosq; loquentis
 Iam dudum & totum lustrabat lumine corpus.

* Tunc sic pauca refert: g Ut te fortissime Teucrum

* Tum sic, m. scr. g Loquax senectus rerum antiquarum commemora-
 tione gaudet, & in primis prædicatione propriæ virtutis, quæ *τοῦτο*
λογία est, quod & Arist. in 2. Rhet. observavit: Et hoc loco in Evandro &
 apud Homer. in Nestore apparet: & Macrobius, monuit lib. 5. c. 14.

Accipio

* dedita, ma-
 nuscr. Sed re-
 ctius est dedi-
 ta, id est, spar-
 sa.

* Cyllenæ, m.
 scr.

* tollit, m. scr.
 & libri, id est,
 sustinet.

* Hac consan-
 guinitate, hac
 generis pro-
 pinquitate.

b *μύθοισι* πρὸς
κίνοισι.

c Voluntatis
 tuæ periculum
 feci, animum
 tuum explora-
 vi.

d Te & me,

e Adfore, ma-
 nuscr. id est,
 nihil fore scis
 licet quod im-
 pediat.

f Ex Ennii lib.

I. Annal. ut
 annotavit

Macr. l. 6. c. 1.

* Hefione, m. *Accipio, agnoscoq; libens! ut verba parentis,*
 scr. *Et vocem Anchise magni, vultumque recordor!*
 a Uno eodēq; *Nam memini* Hefiones visentem regna sororis,*
 tēpore, ut re. *Laomedontiaden Priamum Salamine petentem,*
 cē xupios, *a Protinus Arcadi gelidos invisere fines.*
 b Lanugine. *Tum mihi primagenas vestibat b flore* inventa:*
 Alludit ad *Mirabarque duces Teucros, mirabar & ipsum*
 Græcorū dī. *Laomedontiaden: sed cunctis altior ibat*
 Jεπεωρα, id *Anchises. mihi mens juvenili ardebat amore*
 est, mentum, *Compellare virum, & dextra coniungere dextrā,*
 quodā pilorū *Accessi, & cupidus c Phenei sub mœnia duxi.*
 flore, quibus *Ille mihi insignem pharetram, Lyciasque sagittas*
 quasi veltitur, *Discedens, chlamidemq; auro dedu* intertextam,*
 dictū putant. *Frēnaq; bina, meus quæ nunc habet, aurea, Pallas.*
 * Juventas, m. *Ergo & quæ petitis, iuncta est mihi d sedere dextra:*
 scr. & Lucret. *Et, lux cū primū terris se crastina reddet,*
 lib. 5. *Auxilio letos dimittam, opibusque iuvabo.*
 c Opidi Arcad. *Interea sacra hac (quando huc venistis amici)*
 cuius dux A- *Annua, quæ differre nefas, celebrate faventes*
 gapenor. *Nobiscum: & iam nunc sociorum assuescite mensis.*
 * intertexto. *Hæc ubi dicta: * dapes iubet & sublata reponi*
 d Propter jus *Pocula: gramineoque viros locat ipse & sedili:*
 hospitii cum *f Precipuumque toro, & villosi pelle leonis*
 Anchise. *g Accipit Æneam, solioque invitat acerno.*
 * dapesque ju- *Tum lecti iuvenes certatim, aræque sacerdos*
 bet, subl. m. *Viscera tosta ferunt taurorum, onerantq; canistris*
 nuscr. *Dona laborata Cereris, Bacchumque ministrant.*
 e In sacris Her- *f Honore scilicet, discubita honoratissimum, g Acceptum collocat toro,*
 culis epulabā- *super imposito sedili,*
 tur sedentes.
 Macrobi. lib.
 3. cap. 6.

Vesci-

Vescitur Aeneas, simul & Troiana iuventus
 a Perpetui tergo bovis, & lustralib. vextis. (dendi,

Postquam exempta fames, & amor compressus e-

Rex * Evandrus ait: Non haec e solennia nobis,

Has ex more dapes, hanc tanti numinis aram,

Vana superstitio, * veterumve ignara deorum

Imposuit, sevis, hospes Troiane, periclis

Servati facimus, meritosq; d novamus honores.

* Iam primum saxis e suspensam hanc aspice rupē:

* Distecta procul ut moles, desertaq; montis

Stat domus, & scopuli ingentem traxere ruinam.

scr. e Sacra annua, * veterumq; d Renovamus, instauramus, * Jam pri-
 dem, m scr. e Quasi jam jam lapsurum, * Dejecta.

f Hic spelunca fuit vasto submota recessu,

de furto & nece Caci, etiam Ovid, refert lib. 1. Fast. & Propert. 1. 4. Silius
 item lib. 1.

f Fabulā hanc

Semi-

a Integri, soli

di, dīnvenē

Homer. Ili. 2.

Macrobi. 1. 5.

cap. 8.

b Extā n. de

hostia gustare

solebant. id. a.

c απλάγχν

ἐπείσαντο.

Plaut. Poen.

De extis sum

intus satur.

* Evander, ma

* Semiferi.
 * tenebat, m. f.
 * Geryonæ.
 Tres fuerunt
 Geryones fra-
 tres unani-
 mes: Undena-
 ta est fabula de
 Geryone tri-
 corpore. Just.
 l. 44 Sil. l. i.
 * furis, m. scr.
 * intractatū,
 ἀπειροτον,
 Demost. δὲ
 σεφάων.
 b Ex Homer.
 hymno in
 Mercur.
 c Eadem ferè
 Livius lib. i.
 ab V. C.
 d Mugire, im-
 pleri, relinqui.
 Joseph, Scalig.
 eodē tempo-
 re censet, quo
 moveret &
 pararet.
 e μυχθημῶ,
 imitatione
 Lucret. lib. 2.
 f Clavæ peri-
 phras. Quæ autem ἐξήγηται
 ponitur, exponens quæ arma corripue-
 rit Hercules.

a Semihominis Caci: facies quam dira * tegebat,
 Solis inaccessam radius: semper querecenti
 Cede tepebat humus: foribusque affixa superbis
 Ora virūm tristi pendebant pallida tabo.
 Huic monstro Volcanus erat pater, illius atros
 Ore vomens ignes, magna se mole ferebat.
 Attulit & nobis aliquando optantibus ætas
 Auxilium, adventumq; dei. nam maximus ulcor,
 Tergemini nece* Geryonis, spoliisque superbus,
 Alcides aderat: taurosque hac victor agebat
 Ingentes: vallemque boves amnemque tenebant.
 At * furis Caci mens effera, ne quid inausum,
 Aut* intentatum scelerisve dolive fuisset:
 Quattuor à stabulis præstanti corpore tauros
 Avertit, totidem forma superante iuventas.
 Atque hos, ne b qua forent pedibus vestigia rectis,
 Cauda in speluncam tractos, versisq; viarum
 Indiciis raptos, saxo occultabat opaco.
 Querentem nulla ad speluncam signa ferebant.
 c Interea cū iam stabulis saturata moveret
 Amphitryoniades armenta, abitumque pararet:
 Discessu d mugire boves, atque omne e querelis
 Impleri nemus, & coles clamore relinqui:
 Reddidit una boum vocem, vastoque sub antro
 Mugit, & Caci spem custodita fefellit.
 Hic verò Alcida furis exarserat atro
 Felle dolor. rapit arma manu, f nodisq; gravatum

Robur,

Robur, & aërii cursu petit ardua montis.

a Tum primūm nostri Cacus vidēre timentem,

Turbatumque oculis, fugit ilicet ocyor Euro,
Speluncamque petit. pedibus timor addidit alas.

Ut sese inclusit, ruptisque immane catenis
Deiecit saxum, ferro quod & arte b paterna
Pendebat, fultosque emuniit obice postes:

Ecce furens animis aderat Tirynthius, omnemque c Aventini

Accessum lustrans, huc ora ferebat & illuc,

Dentibus infrendens; ter totum servidus ira

Lustrat c Aventini montem ter saxea tentat

Limina nequicquam: ter fessus valle resedit.

Stabat acuta flix, præcisus undique saxis,

Spelunca dorso insurgens altissima visu,

d Dirarum nidis domus opportuna volucrum,

Hanc, ut prona iugo levum incumbebat ad ananē,

Dexter in adversum nitens concussit, & imis

Avulsam solvit radicibus, inde repente

Impulit: e impulsu quo maximus * insonat ether,

Dissaltant ripæ, refluitque exterritus amnis.

At specus, f & Caci detecta apparuit ingens

Regia, & umbrosa penitus patuere caverne.

g Non secus ac si qua penitus vi terra dehiscens

Infernas referet sedes, & regna recludat

Pallida, diis invisa, superque immane barathrum

Cernatur, * trepidentque immisso lumine manes.

Ergo insperata deprensū in luce repente,

Inclusumque cavo saxo, atque h insueta rudentem,

nentes, & ad eam conniventes, h Insueto more clamantē,

a Ex Platon.

l. 1. Polit. Vide

Victor. l. 2. c. 5

variar. lect.

b Volcani pa-

tris.

montē ea for-

ma dixit, qua

l. 3. Buthrori

urbem. Et in

1. urbem Pa-

tavi.

d Strigum sci-

licet, bubonū,

& similibus.

Servius aves

κροφάγας

intelligit.

e Hyperbole

tragica.

* intonat.

f ἐξυπτικὸς

Specus quæ e-

rat Caci regia,

εἰς οὐνὸς.

g Comparatio

hyperbolica.

* trepident,

m. scr. Lucem

gravatē susti-

* Lapidibus
 magnitudine
 molarium.
 * Est aliqui o.
 mittunt, ut su-
 per, idem sit
 quod superest,
 sicut alibi, Fa-
 bric.
 b Hanc ob cau-
 sam Cacus
 Poetæ Volcani
 filium fecisse
 creduntur,
 quod fumum
 ore evomeret,
 * iniecit, m. se.
 * Vaporem exundantem, atque undæ instar effluentem effundit.

*Desuper Alcides telis premit: omniaque arma
 Advocat, & ramis, vastisque a molaribus instat.
 Ille aut (neq; n. fuga iam super ulla pericli* est)
 Faucibus ingentem fumum (mirabile dictu)
 Evomit: involuitque domum caligine ceca,
 Prospectum eripiens oculis: glomeratq; sub antro
 b Fumiferam noctem, commistis igne tenebris.
 Non tulit Alcides animis: seque ipse per ignem
 Præcipiti * iccit saltu, quæ plurimus cundam
 Fumus agit, nebulaque ingens specus æstuat atra:
 Hic Cacus in tenebris incendia vana vomentem
 Corripit in nodum complexus, & angit inherens
 Elisos oculos, & siccum sanguine guttur.
 Panditur extemplo foribus domus atra revulsis:
 Vaporem exundantem, atque undæ instar effluentem effundit.*

Abstractæque boves, a abiurataque rapina
 Cælo ostenduntur: pedibusque informe cadaver
 Protrahitur. nequeunt expleri corda tuendo
 Terribiles oculos, vultum, villosaque setis
 Pectora semiferi, atque extinctos faucibus ignes.
 Ex illo celebratus honos: latique minores
 Servavere diem: primusque b Potitius auctor,
 Et domus Herculei custos Pinaria sacri,
 Hanc aram lupo statuit: quæ maxima semper
 Dicetur nobis, & erit quæ maxima semper.
 Quare agite ô iuvenes, tantarum munere laudum
 Cingite fronde comas, & pocula porcite dextris:
 Communemq; vocate deum, & date vina volentes.
 Dixera: Herculeæ bicolor cum populus umbra
 Velavitq; comas, foliisque innexa pependit:
 Et sacer c implevit dextram d scyphis, occlus omnes
 In mensam latiibant, divosque precantur,
 e Devexo interea propior fit vesper Olympo:
 Iamque sacerdotes, primusque Potitius, ibant,
 Pellibus in morem cincti, flammæque ferebant.
 Instaurant epulas, & mense grata f secunde
 Dona ferunt: cumulantque oneratis lancibus aras.
 Tum g Salii ad cantus, incensa altaria circum,
 Populeis adsunt evincti tempora ramis,
 Hic, iuvenum chorus, ille, senum, q carmine laudes
 Herculeas & facta* ferunt: ut prima h novercæ
 f Bellaria. g Salios quare Herculi assignaverit, videto Macr. Sat. 3. cap. 12.
 * ferant, lib. Colot. b Junonis, Labores Herculis in Eurypili scuto vide apud Calabr. lib. 6.

ando negaverat esse apud se: vel, quas pejerando retinebat. Steph. clam surreptas & contra jus retentas, Serv. Græci dicunt ὁπομνῶναι ἢ ὁπομνῶσθαι, rem cum perjurio negare.

b Potitii & Pinarii Herculis sacrorum antistites: de quo vide Macrob. lib. 3. c. 6. Sat. & Liv. lib. 1. ab V. C.

c Græc. est χεῖρο ποτῶν θῆς.

d Scyphus Herculi tribuitur, sicut cantharus Libero patri. Vide Mac. Sat. lib. 5 c. 21.

e In occasum inclinato.

a Causam odii *Monstra manu, geminosq; premens eliserit angues:*
 Junonis in *Ut bello egregias idem disiecerit urbeis,*
 Hercule nar- *Troiamque Oechaliamque: ut duos mille labores*
 rat. Hom. Illia: *Rege sub Eurystheo fatis a Junonis inique,*
 19. *Pertulerit. tu nubigenas invictæ bimembres,*
 b Cerberum *Hyleumque Pholumque, manu, tu Cressia mactas*
 intelligit, quæ *Prodigia, & vastam Nemeæ sub rupe leonem.*
 Hercules vin- *Te Stygii tremuere lacus: te b ianitor Orci,*
 ctum ad supe- *Ossa super recubans antro semesa cruento.*
 ros attraxit: *Ne te ulla facies, non terruit ipse * Typhæus*
 quam fabulâ *Arduus, arma tenens: non te crationis egentem*
 attingit Hom. *Lernæus turba caputum circumstetit anguis.*
 Il. 8. & Virgil. *d Salve vera Iovis proles, decus addite divis:*
 supra lib. 6. *Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo,*
 * Typhoëus. *Talia carminibus celebrant: super omnia Caci*
 c Conternatû, *Speluncam adiiciunt, spirantemque ignib; ipsum.*
 de statu mētis *Consonat omne nemus strepitu, collesque resultant.*
 deiectâ. ἀμνη- *Exin se cuncti divinis rebus ad urbem*
 χαν 3v 7c. *Perfectis referunt. ibat rex e obsitus ævo:*
 d Hoc verbo *Et comitem Aeneam iuxta, natumque tenebat,*
 ad deos adeûs *Ingrediens: varioque viam sermone levabat.*
 tes salutem iis *Miratur, f facilesque oculos fert omnia circum*
 dicebant. Liv. *Aeneas: capiturque locis, & singula letus*
 lib. 1. Propert. *g Exquirîtq; auditq; virum monimenta priorum.*
 lib. 4. eleg. 9. *Tum rex Euandrus h Romanæ conditor arcis:*
 Ovid. 2. Met. *Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæq; tenebant,*
 e Sic Terent. *g Variis perconrationibus varias narrandi occasiones*
 in Evnuch. *ministrat. Vide Macrobi. lib. 7. cap. 2. b palanteæ, ubi postea palatium*
 Pānis annisq; *fuit.*
 obsitus.
 f Volubiles.
 Cæl. lib. 3. cap. 28.

Gensq³ virum truncis & duro robore nata. (ros, * alebant, m.
 Queis neq³ mos neque cultus erat: nec iungere tau- scr.
 Aut componere opes norant, aut parcere parto: * Abroginum
 Sed rami, atque asper victu venatus * alebat. opinione, qui
 Primus ab aethereo venit Saturnus a Olympo, propter vitæ
 Arma Iovis fugiens, & regnis exul ademptis. sanctimoni-
 Is genus indocile, ac dispersum montibus altis, am eum cælo
 Composuit, legesque dedit: Latiumque vocari demissum pu-
 Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris. tabant. Vide
 * Aureaque (ut perhibent) illo sub rege fuere Lactant. lib. i.
 Secula: sic placida populos in pace regebat. de falsa relig.
 Deterior donec paulatim ac b decolor ætas. cap. 13.
 Et belli rabies, & amor successit habendi. * Aurea, quæ
 Tum manus * Ausonia, & gentes venere Sicana, perhib. Fabri.
 Sapius & nomen c posuit Saturnia tellus. ex manuscr.
 Tum reges, asperq³ immani corpore d Tybris, b Dissimili
 A quo post Itali fluvium cognomine Tybrim colore, quippe
 Diximus: amisit verum vetus Albula nomen. argentea.
 Me pulsum patria, pelagique extrema sequentem, * Ausonia.
 Fortuna omnipotens, & e incluctabile fatum c Deposuit,
 His posuere locis: matrisque egere tremenda mutavit in al-
 f Carmetis nympha monita, & deus auctor Apollo, lud.
 Vix ea dicta: dehinc progressus, monstrat & arā, d Natione E-
 Et g Carmentalem Romano nomine portam: truscus: ut a-
 Quā memorant Nympha priscum Carmentis ho- lii res Abori-
 Vatis fatidica: cecinit quæ prima futuros (nozem, ginum: alij
 Aeneadas magnos, & nobile Pallanteum. dno t e-
 e Inevitabile. f Eadem & Nicostrata dicta est, g Quæ sequentibus seculis
 Scelerata nuncupata est, Reges dictum
 putant, præ
 donum ducē
 in ripa flumi-
 nis.

a Ad imita-
tionem Athe-
nienſis Aſyli,
b Montis Pa-
latini.

c Arcadico.
d Execrabilis.

e Obteſtatur,
culpam ho-
ſpitis occiſi à
ſe removēdo.

* Et ἐξ ἡντι-
κῶς, quæ ſunt
capitolia, po-
ſtea ſic dicta,
ſicut arx Tar-
peja, poſtea

hoc nomen
accepit. Vide
Arnob. lib. 6.

f Hæc latius
exequitur

Propert. ve-
niſto carmi-
ne lib. 4.

Eleg. i.

* ſaxum ſyl-
vamq; m. ſc.

g Tarpejum.

* deum. Janum & Saturnum concordēs regnaſſe, vicinaq; opida opera
communi condidiſſe, tradit Macrobius, lib. 1. Satur. cap. 7. Vide & Varr.
lib. 4. de ling. Lat. & Conjeſt. Scal. * arcam, m. ſc. i Hercules cogno-
mento Victor, de quo Macrobius, lib. 3. cap. 6. k Dignum te præſta Her-
cule, qui ſuſtinuit contemptis opibus victu oblato eſſe contentus: quod
quia eſt μεζαλοψυχία, ideo dicit Aude.

Hinc lucum ingentem (quē Romulus acer aſylum
Retulit) & gelida monſtrat ſub b rupe Lupercal,

c Parrhaſio dictum Panos de more Lycai,

Nec non & d ſacri monſtrat nemus Argileti:

e Teſtaturq; locum, & letum docet hoſpitis Argi.

Hinc ad Tarpeiam ſedem, * & Capitolia ducit,

Aurea nunc, olim ſylveſtribus horrida dumis.

f Iam tum religio pavidos terrebat agreſtes

Dira loci: iam tū * ſylvam, g ſaxumq; tremebant.

Hoc nemus, hunc, inquit, frondoſo vertice collem

(Quis deus, incertū eſt) habitat deus. Arcades ipſi

Credunt ſe vidiffe * Iovem, cum ſepè nigrantem

Ægidia concuteret dextra, nimboſque ciceret.

Hæc duo præterea diſiectis oppida muris,

Reliquias veterumq; vides monimenta virorum.

h Hanc Janus pater, hanc Saturnus cōdidit * urbē:

Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Talibus inter ſe dictis ad teſta ſubibant

Pauperis Evandri: paſſimque armenta videbant,

Romanoque foro & lautis mugire Carinis.

Vi ventum ad ſedes: Hæc, inquit, limina i victor

Alcides ſubiit: hæc illum regia cepit.

Aude hoſpes contemnere opes, & te quoq; dignum

Finge k deo: rebusq; veni non aſper egenis.

Dixit:

Dixit: & anguſti ſubter faſtigia tecti
 Ingentem Aeneam duxit: ſtratiſque locavit,
 Effultum foliis, & pelle, * Libyſtidis urſæ.
 Nox ruit, & fuſciſtellurem amplectitur alis.

At Venus haud animonequicquid exterrita ma-
 a Laurentumq; minis & duro mota tumultu. (ter,
 Volcanū alloquitur: thalamoq; hac coniugis aureo
 Incipit, & dictis divinam * aſpirat amorem.

Dum bello Argolici vaſtabant Pergamareges

b Debita, caſurasque inimicis ignibus arces:

Non ullum auxilium miſeris, non arma rogavi

Artis, * opisq; tuæ: nec te, cariſſime coniux,

Incaſſumve tuos volui exercere labores:

Quamvis & c Priami deberem plurima natis,

Et durum Aeneæ fleviſſem ſæpe laborem.

Nunc, Iovis * imperiis, Rutulorum conſtitit oris.

Ergo eadem ſupplex venio, & ſanctū mihi numen,

d Arma rogo, genitrix nato, te c filia Nerei,

Te potuit lacrymis f Tithonia fleſtere coniux.

Aſpice qui cœant populi, quæ mœnia clauſis

Ferrum acuunt portis, in me, excidiumq; meorū.

Dixerat: & niveis hinc atque hinc diva lacertis

g Cunctantem amplexu molli fovet, ille repente

Accepit ſolitam flammam: h notusque medullas

Intravit calor, & labefacta per oſſa cucurrit.

Non ſecus atq; olim tonitru cūmrupta coruſco

apud Pontanum in Antonio, e Thetis. f Aurora, quæ Memnoni filio ar-

ma impetravit à Volcano, g Promiſſionem differentem, b Aſſuetus a-

moris ignis.

conſentiente
 analogia: alij
 malunt Hybi-
 ſtidis, ut à Si-
 cilia.

a Latinorum.
 * inſpirat.

b Fatis exci-
 dio deſtinata,
 quaſi fato de-
 bita.

* opifve, m. ſc.

c Propter Pa-
 ridem, cujus
 ſententia Ve-
 nus præ Juno-
 ne & Miner-
 va primas tu-
 lerat in formæ
 iudicio,

* imperio, m.
 ſcr.

d Reprehen-
 ditur hoc loco
 Virgilius ab
 Evangelo a-
 pud Macro-
 b. lib. 1. c. 24. ut
 parum obſer-
 vans decori,
 cujus defen-
 ſionem vide

• Fulgur seu
fulgetrum.
• Magno atq;
adeo immen-
so. Turneb.
• devictus,
quo Lucretius
uritur, & hoc
magis videtur
quadrare, ut
causam signi-
ficet, quam
vocant impul-
sivam. Vide
Giph. collect.
• Ex antiquo,
scilicet ab ex-
cidio Troja.
Att. apud
Non.
• Si de armis,
ut nunc, fuis-
ses sollicita.
• Protractis
scilicet fatis,
five proroga-
tis, quæ etiam
contrahi pos-
sunt, sed nun-
quã prorsus tolli.
f Puto. • Sic legit Politian. & cum hoc Fabric. consen-
tiente cum utroque nostro m. scr. Nonius autem & Priscianus, Potestur,
imitatione Pacuvii & Lucret. ut sit creticus. g Folles ventosi. h Diffidere
tuæ apud me auctoritati. i αἰχμοειδὴς coitum velavit. Sicut in 3. Ge-
org. Nimio ne luxu obtusior usus. Sit genitali arvo, &c. • quum femina
primum, m. sc. k Parcè ac duriter vitam agere, lana ac tela victum quæ-
ritando. Comparatio ex lib. 3. Argonaut. λῆπτιζήνη πκῶς, qui sunt
ignes sopiti.

a Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.
Sensit læta dolis & formæ concia coniux.
Tum pater b æterno fatur * devinctus amore:
Quid causas petis c ex alto? fiducia cessit
Quò tibi diva mei? d similis si cura fuisset.
Tum quoque fas nobis Teucros armare fuisset.
Nec pater omnipotens Troiam, nec fata vetabant
Stare, e decemq; alios Priamũ superesse per annos.
Et nunc si bellare paras, atque hæc tibi mens est,
Quicquid in arte mea possum promittere curæ,
Quod fieri ferro, f liquidòve * potest electro:
Quantum igneis g animæq; valent: absiste precan-
h Viribus indubitare tuis. Ea verba locutus, (de
i Optatos dedit amplexus, placidumque petivit
Coniugis infusos gremio per membra soporem.
Inde, ubi prima quies medio iam noctis abactæ
Curriculo expulerat somno: * ceu femina primum,
Cui k tolerare colo vitam tenuiq; Minerva
Impositum, cinerem l & sopitos suscitavit ignes,
Noctem addens operi: famulasq; ad lumina longo
Exercet penso, castum ut servare cubile
Coniugis, & possit parvos educere natos:

Haud

*Haud secus ignipotens, nec tempora segnior illo
Mollibus è stratis opera ad fabrilia surgit.*

*a Insula Sicanium iuxta latus, Æoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis:
Quam subter specus, & Cyclopum exesa caminis
Antra b Aenea tonant: validiq; incudibus ictus
Auditi referunt gemitum: striduntque cavernis
Stricturæ chalybum, & fornacibus ignis anhelat:
Volcani domus, & Volcania nomine tellus.*

** Hoc tunc ignipotens cælo descendit ab alto,
Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,
Brontesq; Steropesq; & nudus membra Pyracmo.
His c informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat, (toto genitor quæ plurima cælo
Deiicit in terras) pars imperfecta manebat.*

*Treis dimbris torti e radios, treis nubis aquose
Addiderant: rutili treis ignis, & alitis Austri.
Fulgores nunc * terrificos, sonitumque metumque
Miscebant operi, flammisque sequacibus iras.
Parte alia Marti currumque rotasque volucres
Instabant: quibus ille viros, quibus excitat urbes:
Ægidaq; * horrificam, turbatæ Palladis arma,
Certatim f squamis serpentum, auroq; g polibant:
Connexosque angues ipsamque in pectore divæ
Gorgona, desecto vertentem lumina collo.*

*d Grandinis periphrasis est. Et est torti, idem quod coacti in grandinem.
e αἰκνῆας. Ita enim Apollon. cuspides vocat fulminis trifidi. * horri-
ficos. * horriferam, m. scr. f Squamolus coriis. Politia, Miscell. cap. 47.
g Polibant antiquæ, pro poliebant.*

*a Hieræ insu-
le descriptio,
quæ una est ex
Volcaniis, ubi
collis est no-
ctu flammæ
eructans, au-
ctore Turneb.
in qua Varro
scribit esse
Volcani offi-
cinam. Alii
eam intelli-
gunt, quam
vulgus nauta-
rum Bulcam
vocat.*

*b Immensa &
Ætnæis simi-
lia.*

** Huc. Hoc
legit Prisc. af-
firmans illud
positum pro
huc.*

*c ἰστέτυ-
πωμαίων,
prima & rudī
quadam for-
ma operi in-
ducta.*

hier. certos le-
git, intelligens
olitos, & qui
quotidiana
opera exer-
entur.

Nunc tem-
pus est uti vi-
bus. Vel po-
ius usus dixit
pro opus, imi-
tatione Te-
entii.

Sorte distri-
uerunt.

Imitatione
Homeri ex Ili-
ad. 18. ubi
Volcanus à

Chetide ro-
gatus, Achilli
imilem cly-
peum cudic.

et ζοῦτα

Græc. vocabu-
o exprimere
tridorē ferri
gniti in aqua
extincti.

Volcanus in
Lemnum de-
iectus à cœlo,

periphr. * regmine, m. scr. f Expressus ex Homero locus Iliad. 8. & O-
dyss. 6. Vide Macrobi. lib. 5. cap. 8. * Tegaum, m. scr. * Præced. Ald.
& lib. Colot. g Auxiliorum promissorum.

*Tollite cuncta, inquit, * cœptosque auferite labores
Æneai Cyclopes, & huc advertite mentem.
Arma acri facienda viro: a nunc viribus usus,
Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magistra
Præcipitate moras. Nec plura effatus, at illi
Ocyus incubuere omnes, pariterque laborem
b Sortiti, fluit es rivis, aurique metallum:
Vulnificusque chalybs vasta fornace liquecit.
c Ingentē clypeum informant, unum omnia cōtra
Tela Latinorum: septenosque orbibus orbes
Impediunt. alii ventosis follibus auras
Accipiunt redduntque: alii & stridentia tingunt
Aëra lacu: gemit impositis incudibus antrum.
Illi inter sese multa vi brachia tollunt
In numerum: versantque tenaci forcipe massam.
Hæc pater Aeolis properat dum e Lemnius oris:
Evandrum ex humili tecto lux suscitât alma,
Et matutini volucrum sub * culmine cantus.
f Consurgit senior: tunicaque inducitur artus,
Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis:
Tum lateri atq; humeris * Tegeaū subligat enses.
Demissa ab leva panthera terga retorquens.
Nec non & gemini custodes limine ab alto
* Procedunt, gressumque canes comitantur herile.
Hospitis Aeneæ sedem & secreta petebat
Sermorum memor & g promissum muneris heros.*

Nec

Nec minus Aeneas se matutinus agebat.
*Filius huic Pallas, * olli comes ibat Achates.*
Congressi iungunt dextras, mediisque residunt
Ædibus, & b licito tandem sermone fruuntur.
Rex prior hec:
Maxime Teucrorum ductor, quo sospite nunquā
Res equidem Trois victas aut regna fatebor:
Nobis ad belli auxilium c pro nomine tanto
Exiguae vires. hinc d Tusco claudimur amni:
Hinc Rutulus premit, & murū circumsonat armis.
Sed tibi ego ingentes populos, opulentaq; regnis
*Iungere castra paro: * quam fers inopina salutem*
*Ostentat: fatis huc te poscentibus * affers.*
*Haud procul hinc saxo * colitur fundata vetusto*
c Urbis Agyllinae sedes: ubi Lydia quondam
*Gens bello præclara ingis insedit * Hetruscis.*
Hanc multos florentem annos rex deinde superbo
Imperio, & sevis tenuit Mezentius armis. (ranni
f Quid memorem infandas cades? Quid facta ty-
Effera? g Dii capiti ipsius generique reservent.
Mortua quin etiam iungebat corpora vivis,
h Componens manibusq; manus, atque oribus ora,
(Tormenti genus) & i sanie taboq; fluentes
Complexu in misero, longa sic morte necabat.
k At fessit tandem cives infanda furentem
Armati circumstant, ipsumq; domumque:

a Mane, seu
 matutino
 tempore,
 ἀνήμερα.

* illi, m. scr.

b Postquam
 data copia
 faudi.

c Pro belli
 magnitudine.

d Tybri Hu-
 vio in Etruria

oriundo in
 finib. Areti-
 norum, teste
 Plin. lib. 3.

cap. 5.

* quam. quin.
 m. scr.

* affert.

* incolitur.

e Agyllæ, quæ

alio nomine
 Cære. Periphr.

* Etruscis.

f Oratoria

ῥαλειαίς.

g Imprecantis.

Aristoph.

εἰς κεφα-

λὼ σοι.

Plaut. Pœnul.

Act. 3. Scen. 3. Capiti vestro isthuc quidem. b Victor lib. 4. cap. 18.
 var. lect. docet hoc tormentum proprium fuisse barbararum gentium.
 Vide & Plutar. in Artoxerx. Valer. Max. lib. 9. i Sanie, mortui: tabo,
 viventis, & Savitiam & crudelitatem pertasi.

Obtrun.

Justo dolo-
 e justa indi-
 gnatione, me-
 ita ira.
 Et ruria.
 Tyrrheni ex
 Mæonia, duce
 Tyrrheno, in
 Italiam trans-
 migrarunt.
 Per quā vir-
 tus majorum
 reflorescit.
 * Etrusca,
 d Insigne: spe-
 cies pro gene-
 re. Non enim
 Tusci reges
 coronam ha-
 buerunt.
 e Ornamenta
 regalia. Vide
 Strab. lib. 5.
 * Tarco.
 f Frigore se-
 nili segnis, &
 annis lāguida,
 * affecta.
 g Intempesti-
 vae ad res ma-
 gno animo
 gerendas,
 h Regis Sabinorum filia, * fata indulgent, m. sc. i Castris succede, & regnū
 capesse, k Solatium meum unicū amissa conjuge, * militia, m. sc. l Hom.
 μέγα έργον άρην.

Obtruncant socios: ignem ad fastigia iactant,
 Ille inter cedes, Rutulorum elapsus in agros
 Confugere, & Turni defendier hospitibus armis.
 Ergo omnis a furiis surrexit * Hetruria iustis:
 Regem ad supplicium presenti Marte reposcunt.
 His ego te Aenea ductorem millibus addam.
 Toto nanque fremunt condensæ littore puppes,
 Signaque ferre iubent: retinet longævus aruspex.
 Fata canens: Ob Mæonia delecta inventus,
 c Flos veterum virtusq; virū, quos iustus in hostē
 Fert dolor, & merita accendit Mezentius ira:
 Nulli fas Italo tantam subiungere gentem:
 Externos optate duces. tum * Hetrusca resedit
 Hoc acies campo, monitis exterrita divū.
 Ipse oratores ad me regniq; d coronam
 Cum sceptro misit, mandatq; e insignia * Tarchon.
 Succedam castris, Tyrrhenaque regna capeffam.
 Sed mihi f tarda gelu seclisque * effeta senectus
 Invidet imperium, g sereque adfortia vires.
 Gnatum exhortarer, ni mistus matre h Sabella
 Hinc partem patriæ traheret. tu, cuius & annis
 Et generi * fatum indulget, quem numina poscūt,
 i Ingredere, o Teucrum atq; Italū fortissime du-
 Hunc tibi præterea, spes & k solatia nostri. (Et or.
 Pallanta adiungam, sub te tolerare magistro
 * Militiā, & l grave Martis opus, tu accernere facta

Assuescat

Assuescat, primis & te miretur ab annis.

Arcades huic equites bis centum, robora pubis
Lecta, dabo a totidemq³ suo tibi* nomine Pallas.

Vix ea fatus erat,* defixique ora tenebant

Aeneas Anchisiades & fidus Achates:

Multaq³ dura suo b tristi cum corde c putabant:

Ni signum cælo Cytherea dedisset d aperto.

Nanque improvise vibratus ab æthere fulgor

Cum sonitu venit: & ruere omnia visa repente,

e Tyrrenusque tuba mugire per æthera clangor.

Suspiciunt: iterum atq³ iterum fragor * innotat in-

Arma inter nubem, cæli in regione serena, (gens:

Per f sudum rutilare vident, & pulsa* tonare.

Obstupere animis alii: sed Troius heros

Agnovit sonitum & divæ promissæ parentis.

Tum memorat: Ne* verò hospes, ne quare profecto

Quem casum g portenta ferant: ego poscor Olympo.

Hoc signum cecinit missuram diva creatrix,

Si bellum ingrueret, h Volcaniaq³ arma per auras

Laturam auxilio.

Heu quanta miseris cedes Laurentibus instant!

Quas pœnas mihi Turne dabis! quàm multa sub
undas

Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volues

Tybris pater! i poscant acies, & fœdera rumpant.

Hec ubi dicta dedit, solio se tollit ab alto:

g Portentum in bonam partem, pro felici omine. b & c. Hostilis insultatio.

* Alteros du-
centos.

* munere.

* Intentique

Sed illud re-

ctius, quia stu-

porem præ se

fert. Pier, &

manuscr.

b Tristes ob

auxiliorum pau-

citatem.

c Reputabant

cum animo

suo.

d Sereno, non

tecto nubib⁹.

e Tyrreni

primi invene-

runt tubam.

Plinius lib. 7.

cap. 56.

* increpat, m.

scr.

f Serenū, quasi

sine odore, h.

c. imbre.

* sonare, m.

scr.

* quare.

Hypallage
 pro aras Her-
 cul. in quibus
 erant ignes so-
 piti.
 * Suscitāt, m.
 scr.
 * externumq;
 b Bidentes ho-
 stia quæ dicā-
 tur, vide Gell.
 lib. 16. cap. 6.
 c Vel ignava
 ad bellum: vel
 sine remigio.
 d Eximium, e-
 gregiū. ἐξαι-
 γετον quasi for-
 ti exceptum.
 e Pallanteum.
 * limina, ma-
 nuscr.
 f Timor peri-
 culo propior
 est, quod est
 φοβερόν τῷ
 σιασμός se-
 cundum Arist.
 Rhet.
 g Fama & ser-
 mone matrū
 amplificante
 belli magnitudinem. b Ex Homer. ἰλ η. & λ. Macrobi. lib. 5. cap. 8.
 & τειψυχον fingit & τεισώματα Geryon, * tunc, m. scr. & libri ali-
 quot.

Et primū a Herculeis sopitas ignibus aras
 * Excitat. * besternumq; larem parvosq; penates
 Letus adit: mactat lectas de more b bidentes
 Evandrus pariter, pariter Troiana inventus.
 Posthinc ad naveis graditur, sociosque revisit:
 Quorum de numero, qui sese in bella sequantur,
 Prestanteis virtute legit: pars cetera prona
 Fertur aqua, c segnisque secundo defluit amni,
 Nurcia ventura Ascanio rerumque patrisque.
 Dantur equi Teucris Tyrrhena petentibus arva:
 Ducunt d exortem Aenea, quem fulva leonis
 Pellis obit totum, præfulgens unguibus aureis.
 Fama volat parvam subito vulgata per e urbem,
 Ocyus ire equites Tyrrheni ad * littora regis.
 Vota metū duplicant matres, f propiusque periculo,
 It timor, & g maior Martis iam apparet imago.
 Tum pater Evandrus dextram complexus euntis
 Heret, in expletum lacrymans: ac talia fatur.
 h O mihi præteritos referat si Iuppiter annos:
 (Qualis eram cū primā aciem Præneste sub ipsa
 Stravi, scutorumque intendi victor acervos:
 Et regem hanc Herilum dextra sub Tarrara misi:
 Nascenti cui i treis animos Feronia mater,
 Horrendum dictu, dederat: terna arma movenda,
 Ter leto sternendus erat: cui * tum tamen omneis
 Abstulit hæc animas dextra, & totidē exiit armis)

Non ego nunc dulci amplexu † divellerer usquam
 Nate tuo: neque † finitimus Mezentius usquam
 Huic capiti insultans, tot ferro seva dedisset
 Funera, tam multis a viduasset civibus urbem.
 At vos, ô superi, & divum tu maxime rector
 Iuppiter, Arcadii quæso † miseresce regis,
 † Et patrias audite preces. si numina vestra
 Incolumem Pallanta mihi, si fata reservant:
 Si visurus cum vivo, & b venturus in unum:
 Vitam oro, † patiar quemvis c durare laborem.
 d Sin aliquem infandum casum † fortuna minaris,
 Nunc † nunc ô liceat crudelem abrumpere vitam, b Cum filio
 Dum cure ambigue, dum spes incerta futuri,
 Dum te, care puer, mea † sola & sera voluptas,
 Complexu teneo: gravior ne nuncius aures
 Vulneret. Hæc genitor † digressu dicta supremo
 Fundebat: famuli collapsum in tecta ferebant.
 Iamque adeo exierat portis equitatus apertis:
 Aeneas inter primos & fidus Achates:
 Inde alii Troia procures: ipse agmine Pallas
 In medio, e chlamyde & pictis f conspectus in armis.
 g Qualis ubi Oceani perfusus Lucifer unda,
 (Quem h Venus ante alios astrorum diligit ignes) † sera & sola
 Extulit os sacrum cælo, tenebrasque resolvit. † τηλυγέντω &
 Stant pavidæ in muris matres, oculisq; sequuntur † μονογενῆ σιν
 Pulveream nubem, & fulgenteis ære catervas. † μονόπαιδα
 e Veste militari. f Conspicius spectabilis conspiciendus, Tibul. g Imitatio
 indicat. † digressu, m. sc.
 † finitimo, m. sc. & edita ex
 empl. aliquor.
 d Desolasset,
 imitatione
 Homer. apud
 quæ est χήρω-
 σε δ' ἀγνάς.
 pro ἡρήμισσε
 Ἰλ ε
 † reminiscere
 † Exaudi que
 preces patr.
 b Cum filio
 meo.
 † patior, m. sc.
 e Ferre, susti-
 nere.
 d Hæc omnia
 sunt præfagia
 futurae mortis
 filii.
 † Fortuna Sc.
 † ô nunc.
 † sera & sola
 τηλυγέντω &
 μονογενῆ σιν
 μονόπαιδα
 indicat.
 † digressu, m.
 sc.
 Tibul. g Imita-
 tio Homer. ex Iliad. χ. & ε. Vide Macr. lib. 5. c. 8. b Veneris enim stella
 dicitur, qui & Lucifer est & Hesperus,

a Turneb. de
 quadrupedib.
 properantibus
 hanc vocem
 usurpari tra-
 dit, sicut & a-
 pud Plautum,
 Quadrupeda-
 ti canterio.
 b Loci religio.
 si descriptio:
 Vide Macrob.
 lib. 3. cap. 3.
 * Ceretis, m. fr.
 Minionem A.
 gyllæ fluvium:
 de quo in X.
 c Post Satur-
 num, cum quo
 communiter
 eodem migra-
 runt Pelasgi.
 d Exercitus
 Æneæ.
 e Nubes imi-
 tatione Lucre-
 tii, qui æthe-
 rias nubes fe-
 cit.
 * e gelido, m.
 scr. id est, ni-
 mium gelido,
 præpositione
 habente vim incrementi.
 f Vide Macrob. lib. 5. c. 8.
 g Provocare. Non
 Macrob. h Hunc locum tuetur Ponta. in Anton,

Olli per dumos, quâ proxima meta viarum,
 Armati tendunt: it clamor, & agmine facto
 a Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula
 campum.
 b Est ingens gelidum lucus prope* Ceretis amnem,
 Religione patrum late sacer: undique colles
 Inclusere cavi, & nigra nemus abiete cingunt.
 Sylveno, fama est, veteres sacrasse Pelasgos,
 Arvorum pecorisque deo, locumque, diemque:
 Qui c primi fines aliquando habuere Latinos.
 Haud procul hinc Tarcho & Tyrrheni tui tenebat
 Castra locis: celsoque omnis de colle videri
 Iam poterat & legio, & latis tendebat in arvis.
 Huc pater Aeneas, & bello lecta inventus
 Succedunt: fessique & equos & corpora curant:
 At Venus ætherios inter dea candida nimbos
 Dona ferens aderat: natumque in valle reducta
 Ut procul* è gelido secretum flumine vidit,
 Talibus affata est dictis, seque obtulit ultrò:
 e En perfecta mei promissa coniugis arte
 Munera: ne mox aut Laurenteis, nate superbos,
 Aut acrem dubites in prælia f poscere Turnum.
 Dixit, & amplexus nati Cytherea petivit:
 Arma sub adversa posuit radiantia quercu.
 Ille deæ donis & tanto letus honore,
 Expleri nequit, atque oculos per singula voluit,
 h Miraturque interque manus & brachia versat.
 g Provocare. Non
 Macrob. h Hunc locum tuetur Ponta. in Anton,

Terri-

Terribilem cristis galeam, flammisque vomentē,
Fauisferumque ensem, lorica ex ære rigentem,
Sanguineam ingentem: aqualis cum cœrula nubes
Solis in ardescit radiis, longeque resulget.

Tum leveis ocreas, electro auroque recocto,
Hastamque, & clypei non enarrabile textum.
b Illic res Italas, Romanorumque triumphos,
Haud vatū ignarus, venturique inscius ævi,
Fecerat ignipotens: illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio pugnataque in ordine bella.

Fecerat & viridi fetam Mavortis in antro
Procubuisse lupam: geminos huic ubera circum
Ludere pendentes c pueros, & lambere matrem
Impavidos: illam tereti cervice reflexam

Mulcere alternos, & corpora fingere d lingua.
Nec procul hinc, Romam, & raptas e sine more Sa-
binas

Confessu f caveæ, g magnis Circensibus actis,
Addiderat: subitoque novum consurgere bellum
Romulidis, Tatiusque seni, Curibusque severis.

Post iidem inter se posito certamine h reges
Armati, Iovis ante* aras, paterasque tenentes
Stabant, & cœsa iungebant fœdera porca.

Haud procul inde, citæ Metium in diversa quadri-
i Distulerant: (at tu dictis Albane k manere)

tius Sabinorum rex. * aram, manuscr. i Dilaceraverant. Orat. Post in se-
pulta membra differant lupi, Græc. Ἀλφὸς ἐρεῖν & Ἀλφὸς ὀρεῖν. k Mane-
re deberes, Plato I. polit. α' αὖ εἰ ποῖς, ἐμμελὲς τὸ ποῖς.

a Compara-
tio.

b Clypeus Æ-
neæ describi-
tur, & in eo
res gestæ Ro-
manorum ad
imitationem
clypei Achil-
lis. Iliad. σ.

* fatum.

* bella Ecce-
rat, m scr. &
Henr. Steph.
c Romulum &
Remū fratros
gemellos.

d Tergere.

e Novo quodā
exemplo.

f Ubi popul.
spectat.

g Circenses lu-
di quare ma-

gni sint appel-
lati, videto A-

scen.

h Romulus
Rom. & T. Ta-

tius Sabinorum rex. Orat. Post in se-

pulta membra differant lupi, Græc. Ἀλφὸς ἐρεῖν & Ἀλφὸς ὀρεῖν. k Mane-

Ec

Rapta.

* tellus. *Raptabatque viri mendacis viscera * Tullus*
 a Tarquinium *Per sylvam, & sparsi rorabant sanguine vepres.*
 Superbum. *Nec non a Tarquinium eiectum Porsenna iubebat*
 b Porsenna Clu- *Accipere, ingentique urbem obsidione premebat.*
 finorum regē. *Aeneada in ferrum pro libertate ruebant.*
 c Horat. Co- *b Illum indignanti similem, similemque minanti*
 cles. *Aspiceres, pontem auderet quod vellere c Cocles,*
 d In summa *Et fluvium vinclis innaret Clælia ruptis.*
 clypei parte. *d In somno custos Tarpeia * Manlius artis*
 * Antiqui libri *Stabat e pro templo, & Capitolia celsa tenebat:*
 Mallium vo- *Romuleoque recens horrebat fregia culmo.*
 cant. *Atque hic auratis volitans argenteus anser*
 e Pro defensio- *Porticibus, Gallos in limine adesse canebat*
 ne templi. *Galli per dumos aderant, arcemque g tenebant.*
 f Curia Cala- *Defensi tenebris & dono noctis opace.*
 bra quam Ro- *Aurea cesaries ollis, atque aurea h vestis:*
 mulus culmis *i Virgatis lucent sagulis: tum lactea colla*
 texerat. *k Auro innectuntur: duo quisq; alpina * coruscant*
 g Parū aberat, *l Gasa manu, scutis protecti corpora longis.*
 quin arcem *Hinc exultantes Salios, nudosque Lupercos,*
 tenerent. *m Lanigerosque apices, & lapsa n ancilia cælo*
 h Barba: unde *Extuderat: castæ ducebant sacra per urbem*
 & imberbes, *Pilentis matres in mollibus. hinc procul addit*
 n vestes dici- *Ac vestis generali acceptione omne tegimentum significat.*
 mus: Et Lu- *Ita supra: genas vestibat flore juv. id est, lanugine barbæ tegebat. i p a 6.*
 cret, molli pu- *De totis, virgis purpureis intextis, quæ παρὰ φάει. vide Cæl. libr. 16. cap. 7.*
 bescere veste, *k Torque aureo, * coruscat, m. sc. l Gallica tela. Cæl. lib. 21. c. 18. m A-*
 de lanugine *pex, hoc est, conus seu fastigium pilei, quem gestabant flamines, filo la-*
 barbæ dixit. *neo velabator, n De ancili Numæ tempore cælo delapso, vide Ovid. l. 3.*
 Fast,

Tartareas etiam sedes, alta ostia Divis:
 Et scelerum poenas, & te Catilina minaci
 Pendentem * scopulo, furiarumq; ora timentem:
 a Secretosque pios: his dantem iura b Catonem.
 Hæc inter tumidi late maris ibat imago
 Aurea sed fluctu spumabant cœrula c cano:
 Et circum argento clari Delphines in orbem
 Aequora verrebant caudis, d æstumque secabam.
 In medio classes æratas, e Adia bella,
 Cernere erat: totumque f instructo Marte videres
 Fervere Leucaten, auroque effulgere fluctus.
 Hinc Augustus agens Italos in prælia Caesar
 Cum patribus, populoq; g penatibus & magnis diis,
 * Stans celsa in puppi: geminas cui tempora flamas
 Leta vomunt, patriumque h aperitur vertice fidus.
 Parte alia, ventis & diis Agrippa secundis,
 Arduus, agmen agens: cui i belli insigne superbum,
 Tempora k navali fulgent rostrata corona.
 Hinc ope barbarica variisque Antonius armis
 Victor, ab aurora popælis & littore rubro
 Aegyptum, viresque orientis, & ultima secum
 Bactra vehit: sequiturq; (nefas) m Aegyptia coniux.
 Una omnes ruere, ac totum spumare reductis
 Convulsam remis * rostrisque stridentibus æquor.

* in scopulo
 m. scr.
 a Segregatos
 Orat. Sedesq;
 discretas pio-
 rum.
 b Censorium
 qui & Cato
 Maior.
 c Hom. imita-
 tione, qui πο-
 λιὺ ἀλα ap-
 pellat.
 d Mare.
 e Ad Adium
 enim Epiri
 promontoriū
 Anton. & Cle-
 opatram supe-
 ravit Augu-
 stus.
 f Instructa
 classe. Vide
 Macrobi. lib. 5.
 cap. 14.
 g De his vide
 Macrobi. lib. 3.
 cap. 4.
 * Stant.
 h Julia stella

emicat in galea Augusti. i Belli Siculi navalis, quod cum Pompeii filio
 gessit. k Quæ & rostrata dicitur. Vide Gell. lib. 5. cap. 6. l Erythræo ma-
 ri, quod est inter Aegyptum & Indiam. m Cleopatra. * ita legitur in v.
 codic. & rectè: alii qui creticum sive molossum non agnoverunt substitue-
 runt rostris stridentibus: al, rostrisq; tridentibus.

De his lege
 Cael. antiq.
 Et. lib. 29.
 ap. 27.
 relique.
 Mare. Periph.
 Instrumento
 Egyptio, cui
 agitatione
 Quid rei-
 sui nomen
 actum.
 Aspides, qui-
 bus ad brachia
 admotis mor-
 tē sibi consci-
 rit Cleopatra.
 Divæ.
 Accius, m. sc.
 Litoralis, qui
 in Leucadio
 itore coleba-
 tur. Vel pro-
 pter Acciam
 Augusti ma-
 rem in æde
 Apollinis per
 oporē à Dra-
 one compres-
 am: vel ab A-
 tio promon-
 orio sic dictus.
 b. 2. c. 22.
 tribui solent.
 f Abscondita,
 Dalmatico, Alexandrino. Sueton,

*Alta petunt: pelago credas innare revulsas
 Cycladas, aut montes concurrere montibus altos.
 Tanta mole viri & turritis puppibus instant.
 Stuppea flamma manu, * telisque volatile ferrum
 Spargitur: barva nova Neptunia cade rubescit.
 Regina in mediis patrio vocat agmina c sistro:
 Nec dum etiam geminos à tergo respicit & angues.
 Omnigenumq; deum monstra, & latrator Anubis,
 Contra Neptunū, & Venerem, contraq; Minervā
 Tela tenent: sevit medio in certamine Mavors,
 Calatus ferro, tristesque ex æthere * Diræ.
 Et scissa gaudens vadit Discordia palla:
 Quam cum sanguineo sequitur Bellona flagello.
 * Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo
 Desuper: omnis eo terrore Aegyptus, & Indi,
 Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabæi.
 Ipsa videbatur ventis regina vocatis
 Vela dare, & laxos iam iamq; immittere funes.
 Illam inter cedes, pallentem morte futura,
 Fecerat ignipotens undis & e Iapyge ferri:
 Contra autem magno mœrentem corpore Nilum,
 Pandentemque sinus, & * tota veste vocantem
 Cœruleum in gremiū f latebrosaq; flumina victos.
 At Caesar g triplici in vectus Romana triumpho
 Mœnia, diis Italis vetum immortale sacrat,*

e Vento ex Apuliæ orē q. finibus proficiscente, teste Gell.
 * torta. Giph. quam illi tribui putat, sicut cornua fluminibus
 g Actiaco,

Maxima

Maxima tercentum totam delubra per urbem.

a Letitia ludisq, via plausuq, fremebant:

Om nibus in templis matrum chorus: omnibus ara:

Ante aras terram caesi stravere iuvenci.

*Ipse sedens niveo * candentis * b limine Phœbi,*

Donare cognoscit populorum, aptatq, superbis

Postibus, incedunt vieta longo ordine gentes,

Quam varia linguis, habitu tam vestis, & armis.

** Hic Nomadum genus, & discinctos Mulciber*

Afros,

** Hic Lelegas, Carasq, sagittiferosq, Gelonos*

** Finxerat, Euphrates ibat iam mollior undis:*

c Extremiq, hominum Morini, Rhenuq, bicornis.

*Indomitq, * Daci, & pontē d indignatus Araxes,*

Talia per clypeum Volcani dona parentis

Miratur: rerumq, ignarus imagine gaudet,

Attollens humero famamq, & fata nepotum.

tur ex Eustath. * Daz, alii: Dacz. Strabo lib. 11. Daas Scythie populo facit. Dacus autem & Dacas priorem producit. d Audax translatio, u putat Quintil. lib. 8. cap. 6. Expressit autem Græcum ἀγανакτεῖς de quo vide Victor. lib. 36. cap. 10.

a Latitia ludorum comitalium.

* scandentis, m. scr.

* lumine.

b Marmoreo templi limine, Apollini

ab Augusto

in palatio conditi.

* Hinc, m. scr.

* Pinxerat, m. scr.

c ἐξατοι ἀν.

δρῶν. Plin.

lib. 19. cap. 1.

Quidam

ἀγχιάλως

interpretan-

FINIS LIBRI VIII.

ÆNEIDOS.

ADVMBRATIO LIBRI IX.
ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA-

RONIS AENEI-

DOS

LIBRI IX.

ARGUMENTVM.

Absente Ænea, & in Tuscia conquirendis auxiliis occupato, Turnus à Junone per Iridem admonitus, ne tantam rei benè gerendæ occasionem amitteret, quàm proximè ad hostes copias admovet. Qui cum suis semænibus continerent, neque æquo loco facerent dimicandi potestatem, ut illis spem omnem fugæ intercluderet, classem exurere conatur. Erat ejus classis materia ex Idææ matris luo cæsa, quapropter matris precibus adductus Jupiter, naves omnes instanti incendio eripit, & in totidem nymphas marinas convertit. Post hæc, imminente jam nocte, Turnus adversus hostium eruptiones ad opidi portam excubias disponit: iis Messapum præficit. Interim consultantibus Trojanorum ducibus, quemnam potissimum ad Æneam mitterent, qui de suorum periculo eum faceret certior, ultro eam provinciam suscipiunt Nisus & Euryalus, conjunctissimum amicorum par; qui cum urbe emissi, hostium excubias vino somnoque obrutas offendissent, Rhamnetem cum magno Rutulorum, numero trucidant, eorumque se spoliis exornant. Verum cum instante jam luce se recipere conantur, à Volscensis equitibus conspecti, ad sylvas confugiunt. Ibi Euryalus armorum pondere vizq; errore impeditus in hostes incidit, & à Volscente frustra deprecante Niso, confoditur. Nisus quoque, cæso Volscente, & Euryali

nece strenuè vindicata, multis vulneribus confossus, super amici corpus concidit. Capita hastis affixa, in castra deferuntur: ubi à Trojanis è mœnibus agnitaingentem in urbeluctum excitant. Interim Turnus totis viribus hostes oppugnat: magna utrinque strages editur. Ibi Ascanius Numanum, insolentius se jactantem, sagittæ ictu interficit, Pandarus & Bitias successu elati, portam recludunt, hostesq; subeuntes ingenti eade propellunt. Ejus rei nuntio accepto, Turnus per portam patentem in opidum irrumpit, Trojanosque in fugam convertit. Tandem hostium multitudine circumventus, paulatim cedit ad eam opidi partem, quæ fluvio alluitur: & ut erat armatus, flumen tranans, incolumis ad suos revertitur.

ALIVD ARGVMENTVM Maximiani.

*Ad Turnum propere Iunonia mittitur Iris,
* Instigatq; animos. * acies movet ille. Phrygasq;
Obsidet. * inde igni eversa est Aeneia classis,
Euryalus. Nisusq; luunt nece proelia noctis,
Vi Turnus potitur castris, * mox pellitur inde.*

A *Tq; a ea diversa penitus dum parte geruntur,
Irim de cœlo misit Saturnia Iuno
b Audacem ad Turnum, luco * tum fortè
c parentis*

Pilumni Turnus sacrata valle d sedebat.

Ad quem sicroseo Thaumantias ore locuta est:

Turne, quod optanti divum promittere nemo

d Feriabatur ut mortuo, ut denicalibus feriis resideri mortuos scripsit Cic. Turneb.

Aude.

* infestatque.

* aciem.

* in Nymphas versa.

* impellitur.

Alij: vi pellitur.

a Transitio, qua hic liber præcedenti connectitur.

b Segouò Homer, hoc est, fortem. * tunc.

c Avi, κατὰ-
χρησικῶς.

d Feriabatur ut mortuo, ut denicalibus feriis resideri mortuos scripsit Cic. Turneb.

Anderet, a volvenda dies en attulit ultro.

Aeneas, urbe, & socijs, & classe relicta,

*Sceptra Palatini * sedemq; * petivit Evandri.*

Nec satis: extremas Coriti penetravit ad urbes:

*Lydoræmq; manum, * collectos armat agrestes.*

Quid dubitas? nunc tempus equos, nunc poscere
curru:

*Rumpe moras omneis, * & turbata arripe castra.*

*Dixit: & in cælum * paribus se sustulit alis*

Ingentemque fuga secuit sub nubibus b arcum.

Agnovit juvenis: duplicesque ad sidera palmas

Sustulit, ac tali fugientem est voce secutus:

Iri, c decus cæli, quis te mihi nubibus aetam

Detulit in terras? unde hec tam clara repente

*Tempestas? * video medium discindere cælum,*

*d Palantesq; polo stellas. * sequar omina tanta,*

Quisquis in arma vocas. Et sic effatus, ad undam

Processit, summoq; hausit de gurgite e lymphas,

*Multa deos orans, * oneravitq; æthera votis.*

Iamq; omnis campis exercitus ibat apertis,

Dives equum, dives f pictæ vestis, & auri.

Messapus primas acies, g postrema coercent

Tyrrhida iuvenes: medio dux agmine Turvus

** Vertitur, arma tenens, & toto vertice supra est:*

χάσμα indicetur, hoc est, hiatus cæli. d Discursantes, vagantes, videtur

ἀγχιπλοῦντας innuere. * sequor, manuscript. & libri, e A qua se lustra-

vit. Alludit ad ritum Romanorum, * oneravit æth. l. v. T. producta in

verbo. f Diæresis, pro pictæ: ut annotavit Probus, g Claudunt

agmen Livi. ἰεγυῖσι. * Hic versus in nostro codice non extat, & po-

test omitti.

a Quæ volvi-

tur, præsens

dies: sicut Li-

vius conden-

dam urbem,

quæ conditur.

Alii volubilis

exposuerunt,

alii voluta,

Vide Linac.

* regnumque.

* petit Evan-

dri, Polit. cap.

71. Misc.

* & collect.

manuscript.

* turbataque.

* pariter.

b Irim, quæ &

Thaumantias,

quidam arcū

varium vocāt:

de quo Cælius

lib. 22. c. 24.

c Vide Macr.

lib. 5. cap. 9.

* medium vi-

deo discedere,

manuscr. ut

Septem flu-
 minibus, que
 n se Ganges
 recipit. Clau-
 dia eadem
 clementia sa-
 ni Gurgitis
 mensum de-
 ducit in ostia
 Gangen. Vide
 Plin. li. 6. c. 18.
 Agros quos
 irrigat fecun-
 dante: vel li-
 noso, unde &
 appellatio Ni-
 i est, sic dicti,
 J. véa ilv's,
 hoc est, à limi-
 novitate.
 & scand. m.
 cr. al. ascend.
 adest: eja.
 ngen.
 Neu stru. au.
 cies. m. scr.
 antevolans.
 Peditū quip-
 e, qui tardius
 ncedunt e-
 uitibus.
 o juven. * adtorq. m. scr. d.
 nes immittebantur, ab eo qui bellum indiceret: quæ res erat pugnae
 rincipium, * Clamore, hoc est, hastæ jactum comitantur vocifera-
 tione.

Ceu a septem surgens sedatis amnibus altus
 Per tacitum Ganges, aut b pingui flumine Nilus,
 Cum refluit campis, & iam se condidit alveo.
 Hic subitam nigro glomerari pulvere nubem
 Prospiciunt Teucris, ac tenebras insurgere campis.
 Primus ab adversa conclamat mole Caius:
 Quis globus, ô cives, caligine volvitur atra:
 Ferte citi ferrum, date tela, * scandite muros:
 Hostis * adest. eia ingenti clamore per omnes
 Condunt se Teucris portas, & mœnia complent.
 Nanque ita discedens praeceperat optimus armis
 Aeneas, si qua interea fortuna fuisset,
 * Ne struere auderent aciem, neu credere campo:
 Castra modo, & tutos servarent aggere muros.
 Ergo, etsi conferre manum pudor iraque monstrat:
 Obiciunt portas tamen, & praecepta facessunt:
 Armatique cavis expectant turribus hostem.
 Turnus, vi * antè volans c tardū præcesserat agmē
 Viginti lectis equitum comitatus, & urbi
 Improvisus adest: maculis quem Thracius albis
 Portat equus, cristæque tegit galea aurea rubra.
 Ecquis erit mecum, * iuvenes, qui primus in hostē
 En, ait, & iaculū * intorquens demittit in auras,
 Principium pugnae; & campo sese arduus infert.
 * Clamore excipiunt socij, fremituq, sequuntur
 More Romanorum, quo hasta in hostium

Horri-

*Horrissono: Teucrū mirantur inertia corda,
Non a quo a dare se campo, non obvia ferre*

Arma viros, sed castra fovere. huc turbidq atq, huc

Lustrat equo muros, aditumque per avia querit.

b Ac veluti pleno lupo insidiatus ovili.

Cum fremit ad caulas, ventos perpassus & imbreis,

Nocte c super media: tuti sub matribus agni

Balatum exercent: ille asper & improbus ira

*Sævit in * absentes: collecta fatigat edendi*

Ex longa rabies, & sicca sanguine fauces:

Haud aliter Rutulo muros & castra d tuenti

*Ignescunt iræ, & duris dolor ossibus * ardet:*

*Qua tendet ratione aditus, & * quæ via clausos*

Excutiat Teucros vallo, atq, e effundat in aquor.

Classem, quæ lateri castrorum adiuncta latebat,

Aggeribus septam circum, & fluvialibus undis,

Invadit: sociosq, incendia poscit ovantes:

Atque manum Epini flagranti fervidus implet.

Tum verò incumbunt: urget præsentia Turni.

Atque omnis facibus pubes accingitur g atris.

Diripuerè focos: piceum fert fumida lumen

Teda, & commistam Volcanus ad astra favillam.

Quis deus, o Musa, tam seva incendia Teucris

Avertit? tantos ratibus quis depulit ignes?

Dicite. h prisca fides factò, sed fama i perennis.

k Tempore quo primum Phrygia formabat in Ida

b Etsi factum hoc priscum sit, tamen fama ejus non est oblitterata. i Per-

petua & constans. k Fabula hæc è w d s i o d n s est, ad delectandum inserta.

*a Campo se credere pug-
nandi copiã
facere.*

*b Plena ener-
giæ compara-
tio, qua de-
scribit impo-
tentiam
Turni.*

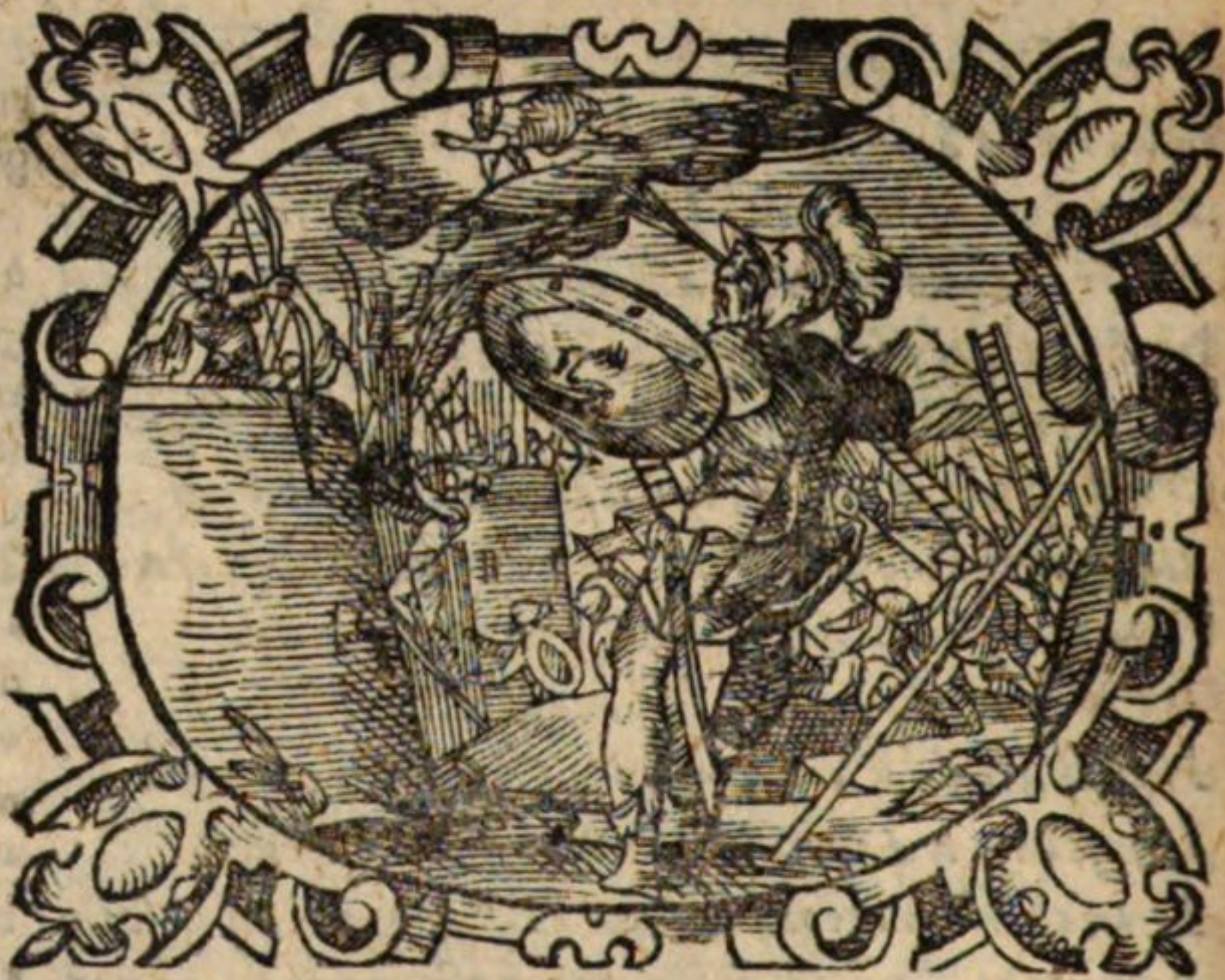
*c Ultra me-
diam noctem.
* abscentis,
d Lustranti.
* Et: non ha-
bet m. sc.*

** hæret.
* qua m. scr.
hoc est, in quo
loco accessio
ad muros.*

*e Cogat æquo
se campo da-
re, in cam-
pum descen-
dere.*

*f Face, mate-
ria pro recon-
fecta.*

*g Plenis fumis,
fumo nigri-
cantibus, fu-
miferis.*

a Græca consuetudine, sic ut averſa montis apud Livi, truculenta pelagi apud Catull, & ardua montis apud Virg

b Pinus magnæ matri ſacra, c Cacumine montis Idæ, cui Gargara nomen eſt.

* angit, m. ſcr.

d Libera me hac ſolicitudine.

Aeneas classem, & a pelagi petere alta parabat:

Ipsa deum fertur genitrix Berecynthia magnum

Vocibus his affata Iovem: Da, nate, petenti,

Quod tua cara parens domito te poſcit Olympo.

b *Pinea ſylva mihi multos dilecta per annos,*

Lucus in carceſuit ſumma, quò ſacra ferebant,

Nigranti picea, trabibusq; obſcurus acernis.

Has ego Dardanio iuveni, cum claffis egeret,

*Leta dedi: nunc ſolicitam timor anxius * urget.*

d *Solve metus, atque hoc precibus ſine poſſe parente,*

* *Nec curſu quaſſata ullo, neu turbine venti*

Vincantur: proſit noſtris in montibus ortas.

*Filius * huic contra e torquet qui ſidera mundi:*

*O genitrix, quo fata * vocas? aut quid petis iſtis?*

* *Neu, m. ſcr. * hic. e Moderatur, regit. * trahis.*

Morta-

*Mortaline manu facta, immortale carina
 a Fas habeant? b certusque incerta piula lustret
 Aeneas? cui tanta deo permissa potestas?
 Immò ubi c defunctæ finem portusque tenebunt,
 Ausonios, olim quæcunque evaserit undis,
 Dardaniumque ducem Laurentia vexerit arva,
 Mortalem eripiam formam, magnique iubebo
 Aequoris esse deas: qualis Nereia d Doto,
 Et Galatea* secant spumantem pectore pontum.
 Dixerat. † idq, ratum, Stygii per flumina fratris,
 Perpice torrenteis atraque voragine ripas,
 Annuit, & totum nunc tremefecit Olympum.*

filia. Hom Ili. σ. Hesiod. Theogon, * secans, † atque rat, m. scr. Vide Cæl. lib. 27. cap. 5.

a Confutatio
 ab impossibili.
 Jus.

b Securus evē-
 tuū ac pericu-
 lorum, quæ
 qui navigat,
 incertus certa
 adit pericula.
 Sc.

c Sc. naviga-
 tionis pericu-
 lis & labori-
 bus.

d Δωτώ Nerei

Ergo

τον ἡμαρ.

Æsch.

* ratibus sacr.
manuscr.

b Quia forma-
ta in Cybeles
lucio.

c Tedarum in-
cendia.

d Idæi Dacty-
li, qui & Cory-
bantes.

e Festinate.

f Naves pine-
as.

* pubes, m. sc.
& Ald.

g Naves vertū-
tur in Nym-
phas, prima
parte virgines,
postrema del-
phines.

* cum.

* Hunc versū
m. scr. non ha-
bet.

* puppes, alii
naves, sed re-
ctius proræ.

b Pronomen

ἐμφασιν habet, tametsi Neptuni esset filius. * Turno fiducia cessit, m. sc.
i τέρματα ista navium mutatarum Troianis malum portendunt. k Fugæ
subsidium, neque, m. scr. l Navigandi facultas, sive mare.

Ergo aderat promissa dies, & a tempora Parce

Debita complerant: cum Turni iniuria matrem

Admonuit sacris bratibus depellere ctedas.

Hic primum nova lux oculis effulsit, & ingens

Visus ab aurora cælum transcurrere nimbus,

d Idæique chori: tum vox horrenda per auras

Excidit, & Troium Rutulorumq, agmina complet.

Ne e trepidato meas Teucris defendere naves:

Néve armate manus: maria ante exurere Turno,

Quam sacras dabitur f pinus. vos ite soluta,

Ite deæ pelagi: genitrix iubet. & sua quæque

Continuò puppes abrumpunt vincula ripis:

g Delphinumque modo demersis equora rostris

Illa petunt. * hinc virgineæ, mirabile monstrum,

Reddunt se totidem facies, pontoque feruntur,

* Quod prius erate steterant ad littora * proræ.

Obstupuere animis Rutuli: conterritus h ipse

Turbatis Messapus equis: cunctantur & amnis

Rauca sonans, revocatq, pedem Tyberinus ab alto:

At non audaci * cessit fiducia Turno:

Utrò animos tollit dictis, atque increpat utrò,

Troianos hæc i monstra petunt: his Iuppiter ipse

k Auxilium solitum eripuit. non tela, * nec ignes

Expectant Rutulos. ego maria in via Teucris:

Nec spes ulla fuge: l rerum pars altera adempta est:

Terrā autem in manibus nostris: tot millia gentis

Arma ferunt Itale: nil me fatalia terrent,

Si qua Phryges præ se iactant, responsa deorum.

*a Sat fatis Veneriq, datum * est, tetigere q, arva*

Fertilis Ausonia Troës: sunt & mea contra

Fata mihi, ferro sceleratam excindere gentem,

*Coniuge prærepta, * nec b solos tangit Atridas*

Iste dolor, solisque licet capere arma Mycenis,

c Sed periisse semel satis est. peccare fuisset

Ante fatis, penitus modò non genus omne perosos

Femineum: quibus hæc mediæ fiducia valli,

*Fossarumque mora, leti * discrimina parva*

Dant animos. d an non viderunt mœnia Troiæ,

Neptuni fabricata manu, considerare in igneis?

e Sed vos o lecti, ferro quis scindere vallum

Apparat? & mecum invadit trepidantia castra?

Non f armis mihi Volcani, non g mille carnis

Est opus in Teucros: addant se protinus omnes

h Hetrusci socios: tenebras, & inertia furta

h Palladii, cæsis summa custodibus arcis,

Ne timeant: i nec equi ceca & condemur in alvo:

Luce palam certum est igni circumdare muros.

Haud sibi cum Danaïs rem, faxo, & pube Pelasga

Esse sputent, decimū quos distulit Hector in annū.

Nunc adeo, melior quoniam pars acta diei s:

Quod superest, leti benè gestis corpora rebus

b Simulacri Minervæ fatalis, i Victoria non dolo, sed virtute paranda;

s condentur, m, scr, s ferant, s est additur in manuscript.

* gentes, mā-
puls, ut sit ap-
positio.

a Satisfactum
est fatis Troia-
morum.

* Est omitti-
tur in manu-
script.

* an.

b Homer. Ili. l. 1.
Vide Victor:
lib. 9. c. 19.

c Occupatio;
quam diluit
peccandi con-
suetudine in
Troianis a-
nimadversa.
* discrimine
parvo.

d A maiori.

e Exhortatio
sumta ex Ho-
mer. Vid. Ma-
croc. l. 5. c. 9.

f Sicut Achil-
li.

g Quas ad Tro-
iam advexit
Agamemno.

* Etrusci.

a Proverb. Pransus pararus.
 * parari, m. sc. a Procurate viri, & pugnam sperate * parati.
 * & Rutul. m. Interea vigilum excubiis obsidere portas
 scr. Cura datur Messapo, & mœnia cingere flammis.
 * sequuntur, Delecti. ast illos centeinquenque * secuti
 manuscr. * Purpurei cristis iuvenes, auroque corusci
 * purpureis cristis. Discurrunt, variantque vices: fusique per herbam
 b Ennianū hemistichium est, Indulgent vino, & b verunt crateras ahenos.
 teste Serv. Collucent ignes: noctem c custodia ducit
 c Custodes, vigiles. Meton. d Insomnem ludo.
 d Decorum. Hæc super è vallo prospectant Troës, & armis
 e Festini per formidinem. Alta tenent: nec non e trepidi formidine portas
 * juveni, h. e. Explorant, pontesque & propugnacula iungunt:
 Ascanio, quæ Tela gerunt: instant Mnestheus acerque Sereestus:
 germana putatur lectio, Quos pater Aeneas, si quando adversa vocarent,
 f De hoc vide Rectores * iuvenum, & rerum dedit esse magistros.
 Victor. lib. 28. cap. 16. variat. Omnis per muros legio sortita periculum
 lect. Excubat, exercetque vices, q̄ cuique iusendum est.
 g Mater Nisi, Nisus erat portæ custos, acerrimus armis,
 secundū Servium. Parrhas. f Hyrtacides: comitem Aeneæ quem miserat g Ida
 Homeri imitat. de monte Venatrix, iaculo celerem levibusque sagittis:
 intelligit, qui Et iuxta comes Eurialus, quo pulcrior alter
 Idam πολυπίδακα & μντιέξ θυγών appellat, h. e. irrig. & ferarum parentem. b Languine, & erumpente barba, imitatione Græcorum, quibus
 * Turn. * Tum, m, scr,

Nisus

Nisus ait: a Diine hunc ardorem mentibus addūt
 Euryale: an sua cuique b deus sit dira cupido!
 Aut pugnam, aut aliquid iam dudum invadere
 magnum.

Mens agitat mihi, nec placida contenta quiete est.
 Cernis quæ Rutulos habeat fiducia rerum:

Lumina rara micant: somno vinoque* soluti
 Procubuerē: silent late loca. percipe porro

Quid c dubitem, * & q̄ nunc animo sententia sur
 Aenean acciri omnes, populusque patresq̄, (gat.

Exposcunt, mittique viros qui certa reportent.

Si tibi, q̄ posco, * promittunt: (nam mihi facti
 Fama sat est) tumulto* videor reperire sub illo
 Posse viam ad muros & mœnia Pallantea.

Obstupuit magno laudum* percussus amore
 Euryalus simul his ardentem affatur amicum.

d Mene igitur socium summis adiungere rebus

Nise fugis? solum te in tanta pericula mittam?

Non ita me genitor bellis assuetus Opheltes

Argolicum terrorem inter Troiaeque labores
 e Sublatum erudit: nec tecum talia gessi,

Magnanimum Aenean, & fata extrema secutus.

Est* hic, est animus f lucis contemtor: & istum

Qui vita benè credat emi, quò tendis, honorem.

Nisus ad hæc: Equidem de te nil tale verebar:

Nec fas: * non ita me referat tibi magnus ovantem

e Educatum, imitatione Terent. Quicquid peperisset, decreverunt tolle-
 re. Horat. filius in re Præclara sublatus aletur. * hic, hoc est, in hoc pectore.
 f Vitæ, imitatione Græcorum. * non ita.

a Hom. ôδ. κ.

b Explicat
 hunc locum

Victor. lib. 7.
 cap. ult. & 26.

cap. 1. Vide &
 Cœl. lib. 2. c. 9.

Eurip. ô vâs 28

ἡμῖν ἐστὶν ἐν

ἐκείνῳ θεός.

Vide Th. Can-

ter. lib. 2. var.

lect. c. 6. Par-

rhas. de genio

interpretatur.

* sepulti, ma-

nuser.

& Lucr. lib. 5.

c Cogitare in-

cipiam.

* aut, m. scr.

* permittunt,

m. scr.

* video, m. sc.

* percuss. m. sc.

d Nota decorū

in adolescen-

te, paternam

gloriam ostē-

tante, cū pro-

priam jactare

non posset.

Status: Fors
 ingentib, ausis
 Rara comes.
 In proelio in-
 terfectum.
 c. αὐτὸς θέντε
 γέννατον
 Plato.
 Consueto se-
 pultura loco.
 e Justa faciat
 absenti, cum
 cadaveris mei
 copia non sit.
 f Tumulo ho-
 norario, quod
 Græc. est κει-
 volάφιον.
 * una.
 * Persequitur
 m. scr. & Do-
 nat. Act. 5.
 scen. 4. Aud.
 g Nisi & Eu-
 riali.
 h Julum regis
 filium,
 * & m. script.
 non habet.
 i In nocte cō-
 filium, quæ
 Græc. ideo
 & φρόν est. Vide adag. k Victor, lib. 38. cap. 13. l Moram magno con-
 stitutam. Paulò ali. ex Ovid, Grande moræ pretium, tua futura via est.
 * Tum, m. scr.

Iuppiter, aut quicumque oculis hæc aspicit æquis.

Sed si quis (quæ multa vides discrimine tali)

Si quis a in adversum rapiat cæsusve deusve,

Te superesse velim: tua vita dignior ætas.

Sit qui me braptum pugna, c pretiove redemptum,

Mandet humo d solita: aut, si quæ d fortuna veta-

e Absenti ferat inferias, decoretq, f sepulcro. (bit,

Nem matri miseret anti sim causa doloris,

Quæ te sola, puer, multis e matribus * ausa

* Prosequitur, magni nec mœnia curat Acestæ.

Ille autem: Causas nequicquam ne dīs inanes,

Nec mea iam mutata loco sententiā cedit,

Acceleremus, ait vigiles simul excitat. illi

Succedunt, servantque g vices. statione relicta.

Ipsæ comes Niso graditur, h regemque requirunt.

Cetera per terras omneis animalia somno

Laxabant curas, & corda oblita laborum:

Ductores Teucrum primi, * & delecta iuventus,

i Consilium summis regni de rebus habebant:

Quid facerent, quisve Aeneæ iam nuncius esset.

k Stant longis adnixi hastis, & scuta tenentes,

Castrorum & campi medio. tum Nisus & una

Euryalus confestim alacres admittier orant:

Rem magnam, l pretiumq, moræ fore primus Iulus

Accepit trepidos, ac Nisum dicere iussit.

* Tunc sic Hyrtacides: Audite o mentibus æquis

Aenea-

Aeneada: néve hæc nostris a spectentur ab annis,
 Quæ ferimus. Rutuli somno vinoque x sepulti
 *Conticuere: locum insidiis conspeximus ipsi,
 Qui patet in bivio portæ, quæ proxima ponto.
 Interrupti ignes aterque ad sidera b fumus
 Erigitur, si c fortuna permittitis illi,
 Quæsitum Aenean*ad mœnia Pallantea,
 Mox hic cum spoliis, ingenti cæde peracta,
 Affore cernetis: nec nos via fallit eunteis.
 Vidimus obscuris d primam sub vallibus urbem
 Venatu assiduo, & totum cognovimus amnem.

Hic annis gravis, atq; animi maturus Alethes:
 e Dii patrii, quorum semper sub nomine Troia est.
 Non tamen omnino Teucros delere paratis,
 Cum taleis animos iuvenum,* & tam certa tulisti
 Pectora. Sic memorans, humeros dexterasq; tenebat
 Amborum, & vultum lacrymis atque ora rigabat.
 Quæ vobis, quæ digna, viri, pro* talibus ausis
 Præmia posse reat solvi! f pulcerrima primum
 Dii moresque dabant vestri: tum cetera reddet
 g Actutum pius Aeneas, atque h integer ævi
 Ascanius, meriti tanti non immemor unquam.

Immò ego vos, cui sola salus genitore reducto,
 (i Excipit Ascanius) per magnos Nise penates,
 Assaracique larem, & cane penetralia Veste,
 Obtestor (quæcunque mihi fortuna, fidesque est,
 tia ubundè magnus laborum fructus est. g Actutum, cito. Charisius.
 h ἐν ἡλικίᾳ exponit Ger. Val. Sed rectius est, ubi ad maturam seu virilem
 ætatē pervenerit, i Excipit, id est, suscipit, ὑπολαμβάνει, ὑποδέχεται.

a Suspicionem
 temeritatis
 removet, quæ
 adolescentiæ
 propria est.

* soluti, m. scr.

* Procubuerunt.
 m. sc. & Ald.

b Deficienti-
 bus scil. igni-
 bus, atque in
 cinerem col-
 lapsis.

c Occasione
 quam fortuna
 nobis affert.

* & m. scr.

d Primam ur-
 bis partē, quod
 est Pallanteū.

e Dii patrii
 Trojanorum
 qui fuerint, vi-
 de apud Macr.
 lib. 3. cap. 4.

* Et Aldus
 omisit.

* laudib. istis.
 hoc est, virtu-
 tibus Serv.

f Rectè facto-
 rum consciē-

Me cōmen-
 lo vestre fidei. a Investris pono gremiis) revoke parentem:
 c. In vestris Reddite conspectum: nihil illo triste recepto.
 ono manib9 Bina dabo argento perfecta atque aspera signis
 Ger. Val. Pocula, devicta genitor que cepit b Arisba:
 Arisbā Tro- Et tripodas geminos, auri duo magna talenta:
 dis opidum Cratera antiquum, quem dat Sidonia Dido,
 Plinius lib 5 c. c Si verò capere Italiam, sceptrisque potiri
 O. numerat c Contigerit victori, & prada ducere sortem:
 inter urbes ab Vidisti quo Turnus equo, quibus ibat in armis
 Homero cele- Aureus? d ipsum illum, clypeum, cristasq; rubētois
 oratas, e Excipiam sorti: iam nunc tua premia Nise.
 Tangit morē e Præterea bis sex genitor: *lectissima matrum
 quendam, quē lib. 26. cap. 1. Corpora, captivosque dabit, suaque omnibus arma:
 explicat Vict. d equum. Insuper * id campi, quod rex habet ipse Latinus.
 lib. 26. cap. 1. f Te verò, mea quem spatii propioribus ætas
 d equum. Insequitur, venerande puer, iam pectore toto
 e comantes. Accipio, & comitem casus complector in omneis.
 Extra sortē f Nulla meis sine te quæretur gloria rebus,
 tibi dabo. Sem pacem, seu bella geram: g tibi maxima rerum
 e lætissima Verborumque fides. Contra quem talia fatur
 Ald. Euryalus: h Me nulla dies tam fortibus ausis
 his campi Dissimilem arguerit: * i tantum: fortuna secunda
 quasi ut sit, su- Aut adversa cadat, sed te k super omnia dona
 per hæc, m. sc. Unum oro: l genitrix Priami de gente vetusta
 & Steph. vide Et belli tibi
 & Fabric. c pacis negotia committam, & consilium omne tecum communicabo,
 d Euryalum. Expectationi tuæ respondere conabor toto vitæ tempore. k tantum
 Et belli tibi or. secunda, Haud adu. i Ellips. Tantum habeo polliceri. k Ultra.
 n9 os pietatis Euriali erga matrem expressum ex Homeri Telemacho O-
 lyf. 6.

*Est mihi, quam miseram tenuit non Ilia tellus,
Mecum excedentem, non mœnia regis Aceste.*

Hanc ego nunc ignarâ huius quodcunq; periculi est,

*a Inq; salutatam linquo, [nox, & tua testis
Dextera) quod nequeâ lacrymas perferre parentis.*

At tu, oro, solare b inopem, & succurre relictæ.

c Hanc sine me spem ferre tui: audentior ibo

*In casus omneis. * Percussa mente dederunt*

Dardanida lacrymas: ante omnes pulcher Iulus:

Atque animum d patria strinxit pietatis imago.

*Tum sic * effatur.*

e Spondeo digna tuis ingentibus omnia cœptis.

Nanque erit ista mihi genitrix, nomenq; Creusa

Solum defuerit: f nec partum gratia talem

*Parva manet, g casus factum quicunq; * sequetur.*

Per caput hoc iuro, per quod pater ante solebat:

Quæ tibi polliceor reduci, rebusq; secundis,

Hæc eadem matrique tuæ generique manebunt.

Sic ait illacrymans: h humero simul exiit enssem

Auratum, mira quem fecerat arte Lycaon

** Gnosius, atque habilẽ * vagina aptarat eburna.*

Dat Niso Mnestheus pellem. i horrentisq; leonis

Exuvias: galeam fidus permutat Alethes.

Protinus armati incedunt: quos omnis euntes

Primorum manus ad portas, iuvenumq; senumq;

*non eventis, sed virtuti debentur. * sequentur, manuscriptum. b Sumtus
locus ex Iliad. 10. vide Macrobi. lib. 5. cap. 9. * Cnosius recte, * vaginæ
eburnæ. i ἐπεξήγησις: pellem, quæ erant exuviae leonis.*

*a In salutatam
Tmesis.*

*b Auxilio or-
bam me disce-
dente.*

*c Fac me possi-
sperare, te non
defuturum
precib. meis.*

*Sc. * percussa
m. scr.*

*d Pathos à si-
militudine*

*passionis: de
quo Macr. lib.*

4. cap. 6. q. d.

*Repræsentavi
Euryal. cari-*

*tatem erga
parentes. Sc.*

** affatur.*

*e Urfin. vetu-
sti codicis au-*

*thoritatem
secutus, emen-*

davit Sponde.

*f Non parva
gratia debetur*

*ei, quæ te ta-
lem peperit.*

g Præmia enim

Græcis est
 αὐδὸς πότμος
 puer viril.
 prud. præ se
 ferens.
 * mandata
 dabat por-
 tanda, m. scr.
 Quia non
 pertulerunt
 mandata illa.
 Vide Victor.
 lib. 30. cap. 8.
 Catull. Quæ
 cuncta æri
 ducerunt
 irrita venti,
 * somno vi-
 noq; m. scr.
 Strata. Po-
 lyb. sunt
 πρὶν μὲν οἱ
 ἀεθύοντες,
 teste Vict. lib.
 5. cap. 17.
 vultabo m.
 cr.
 limina ma-
 nuscr.
 Ironia, & est
 expressus hic
 versus ex Ho-
 mer. teste Ma-
 rob. lib. 5.
 cap. 9.

Prosequitur votis. nec non & pulcer Iulus,
 Ante annos animumq; gerens curamq; virilem.
 Multa patri* portanda dabat madata: b sed aure
 Omnia discerpunt, & nubibus irrita donant.
 Egressi superant fossas, noctisq; per umbram
 Castra inimica petunt: multis tamen ante futuri
 Exitio. passim* vino somnoq; per herbam
 Corpora c fusas vident: arrectos littore currus:
 Inter lora rotasq; viros, simul arma iacere,
 Vina simul. Prior Hyrtacides sic ore locutus:
 Euryale, audendum dextra, nunc ipsa vocat res.
 Hac iter est: tu, ne qua manus se attollere nobis
 A tergo possit, custodi, & consule longi:
 Hac ego* vasta dabo, & lato te* limite ducam.
 Sic memorat, vocēque premit: simul ense superbū
 Rhamnetem aggreditur: qui forte tapeubus aliis
 Extructus, toto proflabat pectore somnum:
 Rex idem, & regi Turno gratissimus augur:
 d Sed non augurio potuit depellere pestem.
 Treis iuxta famulos temere inter tela iacentis,
 Armigerumque Remi premit, aurigamq; sub ipsis
 Nactus equis, ferroque secat pendentia colla.
 Tum caput ipsi aufert domino, truncūq; relinquit,
 Sanguine e singultantem. atro sepe facta cruore
 Terra toriq; madent nec non* Tamyrumque La-
 myrumque,
 Et iuvenem Serranum, illa qui plurima nocte
 Luserat, insignis facie, multoque iacebat
 e Palpitantem, * Tamyrumq; m. scr. & libri aliquot.

Membra

a Baccho, id est, vino.

* victus.

b Porrotenus & continenter: ulterius pergendo ludum in diem prorogasset.

* turbam Per ovilia turbans,

timelis est, pro perturbans

ovilia. Vide

Victor. lib. 17. cap. 16. Giph.

exponit vagans, errans.

c Exemplo

Nisi inflam-

* Rhecumq;

alij Rhetumq;

* Habarimq;

d Dormientes.

e Attende hic quanta olim

fuerit craterum magni-

Membra a deo * victus, felix, si b protinus illum
A quasset nocti ludum, in lucemq; tulisset.

Impastus ceu plena leo per ovilia * turbans

(Suadet enim vesana fames) manditq; trahitq;

Molle pecus, mutumq; metu: fremit ore cruento.

Nec minor Euriali cades: cincinnus & ipse

Perfurit, ac multam in medio sine nomine plebem,

Fadumq; Hebesumq; subit, * Rhecumq; * Abarimq;

d Ignaros: Rheum, vigilante, & cuncta videntem:

e Sed magnum metuens se post cratera tegebat.

Pectore in adverso totum cui comminus ensem

Condidit assurgenti, & f multa morte recepit.

g Purpuream vomit ille animam, & cum sanguine

mista

Vina refert moriens. Hic h furto fervidus instat.

Iamq; ad Messapi socios tendebat, * ubi ignem

Deficere extremum, & religatos rite videbat:

Carpere gramen equos: breviter cum talia Nisus

(i Sensit enim nimia cade atque cupidine ferri)

Abstamus, ait; nam lux inimica propinquat.

Pœnarum exhaustum satis est: via facta per hostes.

Multa virum solido argento perfecta relinquunt

Armaq; craterasq; simul, * pulcrosq; tapetas.

tudo. f Multo cruore. Ex eo quod sequitur, id quod antecedit. g Alludit

ad Critia opinionem, qui animam definivit sanguinem, teste Arist. in r

de anim. Græci autem etiam πορφυρεον ήναιον nominarunt, qui san-

guinis purpurei live nigri effusione fit. Germ. Vide & Cei. lib. 8. cap. 11.

h Persequitur furtivas cades, saviendo in hostes: vel nocturno prælio.

* ibi, m. sc. i Non satuari cadibus Euryalum, auferri longius cadis cupi-

ditate nimia, δύο δὲ ἐνός, * pictosq;

Ff 4

Euryalus

Euryalus phaleras Rhamnetis, & aurea bullis
Cingula: Tyburti Remulo ditissimus olim
Quæ mitit dona, hospitio cū iungeret absens.

Cædicus: ille suo moriens a dat habere nepoti
Post mortem bello Rutuli, * prædaque potiti.

Hæc rapit, atque humeris nequicq̃ fortibus aptat:

Tum galeam Messapi habilem cristisq̃, decoram

Induit: excedunt castris, & tuta capeffunt.

Interea præmissi Equites ex urbe Latina,

Cetera dum legio campis instructa moratur,

Ibant, & Turno regi responsa ferebant:

Tercentum, scutati omnes, * Volcente magistro.

Iamq̃ propinquabant castris, * murosq̃ subibant:

Cū procul hos levo flectentes limite cernunt:

Et galea Euryalum c sublustri noctis in umbra

Prodidit immemorẽ, radijsq̃, adversa refulsit. [sc̃s:

Haud temerè est visum, cōclamat ab agmine Vol-

State viri: quæ causa viæ? & quive estis in armis?

Quove tenetis iter? Nihil illi tendere contrà,

Sed celerare fugam in sylvas, & fidere nocti.

Obyciunt equites sese ad divortia nota

Hinc atq̃, hinc, omnemq̃, * aditū custode coronant.

Sylva fuit latè dumis atque ilice nigra

Horrida: quam densi complerant undique sentes:

Rara per occultos * ducebat semita calles.

quæ diverticula sunt, Varr. apud. Nonin. cētropas nominat: & sunt

ἐκτροπαὶ ἐν ὁδοῖς τῶν ὁδῶν comm. Aristoph. * abiturum, m. script.

& Ald. & Serv. magis probat. * lucebat manuscript. & Gryph.

Eurya-

• Xenia. Græ-
ca figura, pro,
dat habenda.

* pugnaq̃; m.

scr. & Ald.

• Equites re-

gis Latini.

* Volcente.

* murosque.

m. scr. & Ald.

c Non penitus

illustri, quam

in VI. lucem

malignam

dixit Græc.

νύκτα ἀμ-

φιλόκλω

Apollo. lib. 2.

Argon.

• quive estis

armati? poë-

tica circuitio-

ne.

• Semitas

transversas,

quæ diverticula sunt,

Varr. apud. Nonin.

cētropas nominat: & sunt

ἐκτροπαὶ ἐν ὁδοῖς τῶν ὁδῶν

comm. Aristoph. * abiturum, m. script.

& Ald. & Serv. magis probat. * lucebat manuscript. & Gryph.

Eurialum tenebrae ramorum, onerosaq; praeda
 Impediunt: fallitq; rumor regione viarum.
 Nisus abit: iamq; a imprudens evaserat hostes,
 Atque * locos, qui post Alba de nomine dicti
 Albani, tum rex stabula alta Latinus habebat.
 Ut stetit, & frustra absentem respexit amicum:
 Euryale infelix, qua te regione reliqui?

Qua ve sequar? rursus perplexum iter omne revol-

* Fallacis sylvae, simul & vestigia retrò [vens

Observata legit, dumisq; silentibus errat.

Audit equos, audit strepitus, & signa sequentium.

b Nec longum in medio tempus, cum clamor
 ad aures

Pervenit, ac videt Euryalū, quē iam manus omnis,

Fraude loci, & * noctis subito turbante tumultu,

Oppressum rapit, & conantem plurima frustra.

c Quid faciet? qua vi iuvenem, quib. audeat armis

Eripere? an sese medios moriturus in * hostes

Inferat, & pulcrum d properet per vulnera mortē?

Ocyus adducto torquens hastile lacerto,

Suspiciens altam * Lunam, sic voce precatur:

Tu dea, tu praesens nostro succurre labori,

Astrorum decus, & nemorum Latonia custos:

e Si qua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris

Dona tulit, si qua ipse meis venatibus auxi.

Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi:

e Ex paternorum suorumq; meritorum fiducia veluti debitam gratiam
 reposcit. Sic Chryses ad Apollinem Iliad. α. Cujus loci paraphrasie
 quoque extat tertio Polit, Plat.

α ελαθ' υ-

πεκφυγών.

* lacus, ita le-
 gendum non-
 nulli conten-
 dunt, quod

Alba, Autore
 Dionysio, in-
 ter montem

excelsum atq;
 lacum magnū
 exstructa est.

Et Lacus me-
 minit Cicer. 1.
 de Di. Valer.
 Maxim. lib. 1.

Juve. Sat. 4.

Horat. & alii.

* Fallaces
 sylvas.

b ε πολὺς ἐν

μέσῳ χρόνῳ.

* noctis subi-
 to turb.

c Pathos ab
 addubitatio-

ne. Vide Ma-
 crob. li 4. c. 6.

* enses m. scr.

d Acceleret
 ante diem fa-
 talem.

Hunc sine me turbare globū, & regere tela per auras

* disverb. ma-
nuser.

♣ Scutum ex
tergorib.

compactum.

Metonym.

* fisso m. sc. &
rectius, quia

hastile ipsa fis-
sione acumi-

natum, præ-
cordia tran-
siit.

* vibrabat ab

aure. Dum trepidant. b Gestum jaculantis expressit. Manualia enim
tela aut ab aure aut à latere jaciuntur. Ser. Vel ab aure, scil. Tagi quia
sequitur---it hasta Tago per temp, utrunque,

Dixerat: & toto connixus corpore ferrum

Coniicit: hasta volans noctis * diverberat umbras,

Et venit adversi in a tergum Sulmonis, ibique

Frangitur, ac * fixo transit præcordia ligno.

Volvitur ille, vomens calidum de pectore flumen,

Frigidus, & longis singultibus ilia pulsat.

Diversi circumspiciunt, hoc acrior idem

Ecce aliud summa telum * librabat b ab aure,

Dum trepidant, it hasta Tago per tempus utrunq,

Stridens, traiecto que hæsit tepefacta cerebro.

Sevit atrox Volscens, nec teli conspicit usquam

Auctorem

Auctorem, nec quò se ardens immiſcere poſſit.

Tu tamen à interea calido mihi ſanguine pœnas

Perſolves amborum, inquit, ſimul enſe recluſo

*Ibat in Euryalum. * Tunc verò exterritus, amens*

Conclamat Niſus: nec ſe celare tenebris

Amplius, aut tantum potuit perferre dolorem,

b Me, me: adſum qui feci: in me convertite ferrum

O Rutuli: mea fraus omnis: nihil iſte nec auſus,

Nec potuit: cœlum hoc, & conſcia ſidera teſtor:

Tantum infelicem nimium dilexit amicum.

Talia dicta dabat: ſed viribus enſis adactus

** Trans adigit coſtas, & * candida pectora * rupit,*

Volvitur Enrialus leto: pulcrosque per artus

It cruor, inq, humeros cervix collapſa recumbit:

c Purpureus veluti cùm flos ſuccisus aratro

*Langueſcit moriens, * laſſove d papavera collo*

Demifere caput, pluvia cùm forte gravantur.

At Niſus ruit in medios, ſolumq, per omnes

** Volſcentem petit, in ſolo Volſcente e moratur.*

Quem circum glomerati hoſtes, hinc comminus at-

que hinc

** Proturbant: inſtat non * ſegnius, ac rotat enſem*

Fulmineum: donec rutuli clamantis in ore

Cordidit adverſo, & moriens animã abſtulit hoſti.

*Tum ſuper * exanimem ſeſe proiecit amicum*

Confoſſus, placidaq, ſibi demum morte quievit.

negotio procumbat. Germ. Valer. * Volcentem, Volſcentem, m. ſc. e Pe-

dem figit, cum illo congreſſurus. * Perturbant. * ſecius m. ſc. * exani-

mum. f Ubi Volſc. vidit à ſe peremtum, contentus ſcil. hoſte peremto,

& vindicata amici morte,

teli invenia-

tur. * tum m. ſcr.

b Πηλεΐδης

& Δμείων

παις ſerviens

cupiditati of-

ferentis ſe pro

amico.

* Transadiit

m. ſcr. & re-

ctius al. trans

abiit.

* pecto. cand.

manuſcript.

* rumpit, ma-

nuſcr.

c Comparatio

Homericæ,

ſumta ex

Iliad. 9.

* laſſove.

d Putatur in-

dicari genus

papaveris er-

raticum, ob-

longo capite

quod ποτάδες

vocant, à deci-

duo flore, &

quod parvo

α *Ἰνὸς*-

υἱοῦ α.

Firm. lib. 2.

cap. 20.

β *Ad Jul. fa-*
mil. respexisse
putatur, cui
prærogativa
quadam con-
cessa est ad
Capitol. ha-
bitatio, patri-
ciis omnibus
denegata. No-

*ta autem, quod Accolet dixit poëta, non incolet. * exanimem nost. cod.*
*eximium habet. * tepidaque recentem, m. scr. ut sit Hypall. pro, tepi-*
dum locum rec. cæ. Alii tepidaque madentem. c Hyperbole.

a Fortunati ambo: si quid mea carmina possunt,
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo:

b Dñ domus Aeneæ Capitoli immobile saxum
Accolet, imperiumque Pater Romanus habebit.
Victores præda Rutuli, spoliisq, potiti,
*Volscentem * exanimũ flentes in castra ferebant.*
Nec minor in castris luctus, Rhamneter reperto
Exangui: & primis una tot cæde peremtis,
Serranoq, Numaq, ingens concursus ad ipsa
*Corpora, seminecesque viros, * tepidumq, recentis*
Cæde locum, & c plenos spumanti sanguine rivos.
Agnoscent spolia inter se, galeamque nitentem

Messapi,

Messapi, & multo phaleras sudore receptas.

*a Et iam prima novo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linguens Aurora cubile:*

Iam sole infuso, iam rebus luce reiectis,

Turnus in arma viros, armis circumdatus ipse,

Suscitat: aratasque acies in prœlia cogit

Quisq; suas: variisq; acuunt b rumoribus iras.

c Quin ipsa arrectis (visu miserabile) in hastis
Præfigunt capita, (& multo clamore sequuntur)
Euryali, & Nisi.*

Aeneada duri murorum in parte sinistra

Opposuerunt aciem (nam dextra cingitur amni)*

Ingentesque tenent fossas, & turribus altis

Stant mæsti. simul ora virum præfixa videbant,*

Nota nimis miseris, atroque fluentia tabo.

Interea pavidam volitans pennata per urbem

Nuncia famam, matrisque allabitur aures*

Euryali: ac subitus misere calor ossa reliquit:

d Excussi manibus radii, revolutaque pensa:

Evolat infelix, & femineo ululatu,

Scissa comam, muros amens atque agmina cursu

Prima petit. non illa virum, non illa pericli,

Telorumq; memor: cœlum dehinc questibus implet.

† Hunc ego te Euryale aspicio? tunc † ille senectæ

Sera meæ requies? potuisti linguere solam,

Crudelis? nec te sub tanta pericula missum

*m. scr. * adlabitur, m. scr. d Hæc omnia de luctu matris Euryali tracta*

*sunt ex Ili. x. quod etiam annotavit Macr. lib. 5. cap. 9. * Hunc cene te*

** illa m. sc. e In quo extrema ætate acquiescebat senectus mea.*

Affari

*a Chronographia expressa
ex Iliad. λ.*

** aratasq; acies: in prœlia
cogit. Quisq;
suos, m. scr.*

*b Sermionibus:
duos scilicet
Troianos tan-
tam in castris
stragem nocte
illa edidisse.*

*c Supplicii istius
quod de ho-
ste mortuo su-
meretur, cau-
sam vide apud
Victor. lib. 28.*

*c. 8. Et Hector-
rem in Patro-
clum eiusmodi
quippiam
designasse Iris
Achillem ad-
monet Ili. σ'.*

** mirabile, m.
sc. & libri non-
nulli.*

** dextera. Ste-
phan.*

** movebant,*

§ date. Fabric.
Homero sunt
ἐλῶμα.

• Tua funera,
καθ' ἐπέρωσιν.

Funeræ n.

sunt, ad quas

funus perti-

net, teste Serv.

Alii exponūt,

in funera vel

ad funera.

§ funere.

• Cubiculo ex-

tuli, & in ve-

stibulo ædium

ad januā col-

locavi, quod

faciebant per-

sonæ funeræ,

hoc est, pro-

pinqui, ad

quos funus

pertinebat.

• Cadaver.

§ accendentē,

hoc est, omnia

luctu cōplen-

tem.

• Celeriter ab-

ripiunt, aspor-

tant.

§ in m. scr. •

Sublatis in caput clypeis & connexis.

§ Volsci m. sc. f

Græ-

corum imitatione,

quibus se Φαν

• similiter usurpatur, Hom. Iliad. v.

πάντη γάρ σε περὶ σέφανος πολέμοιο δέδης.

Assari extremum misere data copia matri?

Heu, terra ignota, canibus § data praeda Latinis

Alitibusque iaces. nec te a tua § funera mater

b Produxi, pressive oculos, aut vulnera lavi,

Veste tegens, tibi quam noctes festina diesque.

Urgebam, & tela curas solabar aniles.

Quò sequar? aut q̄ nunc artus, avulsaq, membra,

Et c funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te

Nate refers? hoc sum terraque marique secuta?

Figite me, si qua est pietas, in me omnia tela

Coniicite, ô Rutuli, me primam absomite ferro.

Aut tu magne pater divum miserere, tuoque

Invisum hoc detruce caput sub Tartara telo;

Quando aliter nequeo crudelem abrumperè vitā;

Hoc fletu concussi animi, mæstusque per omnes

It gemitus; torpent infractæ ad prælia vires.

Illam § incendentem luctus Idæus & Aëtor,

Ilionei monitu, & multum lacrymantis Iuli,

d Corripiunt, interque manus § sub tecta reponunt.

At tuba terribilem sonitum procul ære canoro

Increpui: sequitur clamor, cælumque remugit.

Accelerant eacta pariter testudine § Volsci,

Et fossas implere parant, ac vellere vallum.

Querunt pars aditum, & scalis ascendere muros,

Quà rara est acies, interlucetque f corona

Non tam spissa viris. telorum effundere contra

Sublatis in caput clypeis & connexis. § Volsci m. sc. f

Græ-

corum imitatione, quibus se Φαν & similiter usurpatur, Hom. Iliad. v.

πάντη γάρ σε περὶ σέφανος πολέμοιο δέδης.

Omne

Omne genus Teucris, ac duris detrudere contis,
Assueti a longo muros defendere bello.

Saxa quoque infesto volvebant pondere, si qua
Possent **b** recta aciem praeimpere: cum tamen omnes
Ferre * libet subter densa testudine **c** casus. (gens,

Nec iam sufficiunt: nam, quæ **d** globus imminet in-
Immanem Teucrimolem voluntque * ruuntque.

Quæ * stravit Rutulos late, armorumque resolvit
e Tegmina. nec curant ceco contendere Marte

Amplius audaces Rutuli, sed pellere vallo
Missilibus certant.

Parte alia horrendus visu quassabat * Etruscum
f Pinum & famiferos infert Mezentius ignes.

At Messapus, equum domitor, Neptunia proles,
Rescindit vallum, & scalas in mœnia poscit.

g Vos, o Calliope, precor, aspirate canenti:

Quas tibi tum ferro strages, quæ funera Turnus
Ediderit, quem quisq; * virum **h** demiserit Orco.

Et mecum ingenteis **i** oras evolvite belli.

* Et meministis enim divæ, & memorare potestis.

Turris erat vasto suspectu, & pontibus altis,

Opportuna loco: summis quam viribus omnes

Expugnare Itali, summaque evertere opum vi

Certabant: Troës contra defendere saxis,

Perque cavas densi tela intorquere fenestras.

illarum invocetur, secundum Rhiani versiculum. * virum. *hãidi wẽg-*

ia Lev. **i** Extrema & principia: magnitudinem belli explicare. Turneb.

* Hic versus non extat in nostro manuscripto. Legitur autem supra

in VII.

b Sub obducta
testudine.

* juvat, in fer.

c Telorũ ictus.

d Agmen con-

fertũ si *Φος*.

* trahuntq;.

e Testudinem.

συνάστis-

μον.

* Etruscum.

f Vires & ma-

gnitudinẽ Me-

zentii ex eo

vult intelligi,

quod solidam

pinum manu

quatiebat.

g Syllepsis nu-

merorũ Calli-

opẽ aut, invo-

cat, vel quia

σφιν ηρωĩ-

δος & γεν δει-

δης, ut est in

Epigram. vel

quia omnes si-

gnificantur

atq; exaudiũt,

si una quẽlibet

a Primus, quo a Princeps ardentem coniecit lampada Turnus,
 significatu nō Et flammam affixit lateri: quæ plurima vento
 infrequens est Corripuit tabulas, & postibus hæsit b adesis,
 apud Cæsare. Turbati trepidare intus, frustra que malorum
 b Carie con- Velle fugam, dum se glomerant, retroque residunt
 sumtis. c κατὰ χεῖρας- In partem quæ c peste caret: tum pondere turris
 xōs provincē- Procubuit subito, & cælum tonat omne fragore.
 dio, ut sup. l. 5. Semineces ad terram immani mole secuta,
 Toto descen- Confixique suis telis, & pectora duro
 dit corpore Transfossi ligno, veniunt. vix d unius Helenor
 pestis. Et Lycus elapsi: quorum primævus Helenor,
 d Unus & al- Maonio regi quem serva Lycimnia furtim
 ter, videlicet e Sustulerat, f vetitisq; ad Troiam miserat armis:
 Hel. & Lycus, Ense levis nudo, parmaque inglorius galba,
 e Educaverat. Isque ubi se Turni media inter millia vidit,
 f Quia servi Hinc acies atque hinc acies astare Latinas:
 olim capitis h Ut fera, quæ densa venantium septa corona
 pœna à militia Contra tela furit, seseque hand nescia * morti
 arcebantur. Iniicit, & saltu supra venabula fertur:
 Mart. Dig. de Hand aliter iuvenis medios moriturus in hostes
 re militari. Irruit: & quæ tela videt densissima, tendit.
 g Ut puta non At pedibus longè melior Lycus, inter & hostes
 dum rebus ge- Inter & arma fuga muros tenet, altaque certat,
 stis clarus, Prenderet * tecta manu, sociūmq; i attingere dexteras.
 quippe tiro, Quem Turnus pariter cursu teloque secutus,
 Alludit ad erat gestare scuta alba: nam fortes pictis utebantur. Alex. lib. 6. cap. 22.
 Rom. consue- b Comparatio Homerica, de qua vide Maer. lib. 5. c. 13. * mortis. * Sa-
 tudinem, qua xa. i Muri: enim tunc non erant alti, sed ad imperium duntaxat incur-
 ignominosum sionis facti,

*Increpat his victor: Nostrâsne evadere demens
 Sperasti te posse manus? simul arripit ipsum
 Pendentem, & magna muri cum parte revellit.
 a Qualis ubi* aut leporē, aut candēti corpore cyncnū
 Sustulit alta petens pedibus Iovis armiger uncis:
 Quæsitum aut q̄ matri multis balatibus agnum
 Martius à stabulis rapuit lupus. Undiq̄ clamor
 Tollitur: invadunt, & fossas aggere complent.
 Ardentes tedas alii ad fastigia iactant.
 Ilioneus saxo, atq̄ ingenti fragmine montis.
 Lucetium porte subeuntem, ignesq̄ ferentem:
 Emathiona Liger: Chorineum sternit Asylas;
 (Hic iaculo bonus, hic longe b fallente sagitta)
 Ortygium Caneus, victorem Caneas Turnus:
 Turnus Ityn, Cloniumq̄, Dioxippum, Promulumq̄
 Et Sagarim, & summis stantē c pro turribus Idā:
 Privernū Capys. hunc primò levis hasta* Themilla
 d Strinxerat: ille manū protecto e tegmine demens
 * Ad vulnus tulit: ergo alis allapsa sagitta,
 Et levo* infixa est lateri manus, abditq̄ intus
 f Spiramenta animæ letali vulnere rupit.*

*Stabat in egregiis Arcentis filius armis,
 Pictus acu chlamydem, & g ferrugine clarus Ibera,
 Insignis facie: genitor quem miserat Arcens,
 Eductum Martis luco, h Simethia circum
 Flamina pinguis ubi, & placabilis arā i Palici.
 Stridentem fundam positis Mezentius* armis*

** implacabilis. i Quis fuerit deus Palicus, vel qui potius Palici (nā duo
 fuisse memoratur) vide Macr. lib. 5. c. 19. Diodor. Sic. lib. 11. * hastis, Gol.*

*a Comparatio
 ex Iliad. x. vi-
 de Macr. lib. 5.
 cap. 12.*

** aut non ha-
 bet manuscr.*

** matris m. sc.*

b Clā feriente.

*c Pro defensio-
 ne turriū, aut
 turris instar.*

** Thamillæ
 manuscr.*

*d Leviter vul-
 neraverat.*

e Scuto.

** Avulsus ma-
 nuscr.*

** affixa m. scr.*

*f Pulmonis
 periphrasis.*

Eurip. πνδ-

ματ &

Δεσποίας.

*Supra latebras
 animæ.*

*g Colore fer-
 rugineo, ferro
 candenti aut
 ceræ ferrugini
 non absimili.*

*h Simethon
 Siciliæ fluvium.*

■ Nimio rota-
tu concepta
flamma in ae-
re. Vide Lu-
cret. 6.

■ Nova regii
generis affini-
tate, portione
regni quā dote
acceperat.

■ ingentem m.
sc. & Ald. hoc
est, ingentem
se esse vocife-
ratur.

■ Objicere cō-
tra mortem ;
ut nihil inter-
sit inter vitam
& mortem ni-
si murus.

■ Scil. cursum
vertere. Antio-
quæ Italiæ de-
scriptio.

■ Ex consue-
tudine Germa-
norū hoc tra-
ctum putat
Turnebus ,

quos nascentes explorat gurgite Rhenus, ut ait Claud. sint ne legitimi an
non. Vide Brod. annot. in l. i. i. Epigr. tit. εἰς κερταῖς. Cælius de Sparta-
morum moribus tractum putat l. 18. c. 1. f. Imitatione Lucr. v. Atq; opere
in duro durarent membra manusq;.

*Ipse ter adducta circum caput egit habena :
Et media adversi a liquefacto tempora plumbo
Diffidit, ac multa porrectum extendit arena.*

*Tum primum bello celerem incendisse sagittam
Dicitur, antè feras solitus terrere fugaces,
Ascanius: fortemque manu fuisse Numanum,
Cui Remulo cognomen erat, Turnique minorem
Germanam, nuper thalamo sociatus, habebat.*

*Is primam antè aciem digna atq; indigna relatio
Vociferans, tumidusq; novo præcordia bregno
Ibat, & * ingenti sese clamore ferebat.*

*Non pudet obsidione iterum, valloque teneri,
Bis capti Phryges, & morti c prætere muros ?
En, qui nostra sibi bello connubia poscunt.*

*Quis deus Italiam, quæ vos dementia d adegit ?
Non hîc Atreide, nec fandi fictor Ulysses :*

*Durum à stirpe genus: enatos ad flumina primum
Deferimus, sevoque gelu f duramus & undis ,
Venatu invigilant pueri, sylvasque fatigant :
Flectere gladius equos, & spicula tendere cornu.*

*At patiens operum, parvoque assueta iuventus ,
Autrastris terram domat, aut quatit oppida bello.*

*h Omne ævum ferro teritur; versa que iuventum
Terga fatigamus hasta. nec tarda senectus*

*g Qui aliis labor est nostræ puericiæ
ludus est. b Semper in manibus tela militaria gerimus, etiam quum ter-
ram subigimus, Nam & hasta pro boum stimulo utimur, Turn.*

Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
 Caniciem galea premimus; semperque recentes
 x Convectare iuvat prædas, & vivere raptò.
 Vobis a picta croco & fulgenti murice * vestis,
 Desidia cordi; iuvat indulgere choreis:
 Et tunica b manicas, & habent redimicula mitre.
 O * vere c Phrygia (neque n. Phryges) ite per alta
 Dindyma; ubi assuetis biforem dat tibia cantum,
 Tympana vos, Abuxusq; vocat Berecynthia matris
 Idæ: sinite arma viris, & cedite ferro.

* Comportare manus.

a Vestem dici *κροκωδον*, sive crocotulam, quæ muliebria erant indumentata, simbrata, ac rotunda.

* vestes Ald.

b Tunica dici *χεριτωτῆς*, hoc est, mani-

catas sive manuleatas (ut Plautus appellat) quæ viris probro erant: de quibus Gell. lib. 7. c. 12. Et proverb. *Ἰε Πάλιν καὶ πῆρε γῆ*. * vere m. sc. & libri. c Homer. *ἀχαιῖδες ἔκετ' ἀχαιοῖσι β.* & Iliad. *ἡ δ' ἔλυμον* indicat, quæ tibia erat Phrygia è buxo. Vide Cal. lib. 9 cap. 7.

* enixus, m. sc.
* divisaq; ma-
nuser.

* Deos enim
robant, ut an-
nuerēt. Tibul.
ad Junon. An-
nuē, purpurea
ēque vni pel-
lucida palla.

Notanda præ-
terea solennis
Votorum for-
mula.

b Aequalē ma-
ter *ισομήτορα*
c Quoties e-
nim victima
luctabatur,
ostendebat se
improbari.

* fatifer.

* Effugit m. sc.
& Ald. idque
Serv. magis
probat.

* alii, allapfa
adducta, m. sc.

* Trajecit ver-
bis m. ser.

d Sarcasmus.

* Hoc manusc. *εὐχερσυχόμης*
fingitur, propter Solis radios, qui quandam capillorum speciem videntur
referre. f Venere. Enallage. g Jul. Cæsar. & Augustus. b Steph. poetam
alluisse ait ad dictum Phil. ad Alexand. *μακεδονία σὲ ἔχω γαίη*. Quod
Serv. exponit, Majoris es meriti, quam civitas in qua nunc es,

Talia iactantem dictis, ac dira canentem

*Non tulit Ascanius: nervoq; * q obversus equino*

Contendit telum, & diversaq; brachia ducens,

Constitit ante Iovem, supplex per vota precatus.

Iuppiter omnipotens audacibus a annue cœptis:

Ipse tibi ad tua templa feram solennia dona,

Et statuam ante aras aurata fronte iuvencum

Candentem, b pariterq; caput cum matre ferentē:

c Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.

Audit, & cœli genitor de parte serena

Intonuit laevum. sonat unā & letifer arcus:

** Et fugit horrendum stridens * elapsa sagitta:*

Perq; caput Remuli venit, & cava tempora ferro

** Traiicit. I, d verbis virtutem illud de superbis.*

Bis capti Phryges hæc Rutulis responsa remittunt.

** Hæc tantum Ascanius. Teucri clamore sequun-*

Letitiaq; fremunt, animosq; ad sidera tollunt. (tur

AEtheria tum fortē plaga e crinitus Apollo

Desuper Ausonias acies urbemq; videbat,

Nube sedent: atq; his victorem affatur Iulum:

Maesta nova virtute puer, sic itur ad astra,

f Diis genite, & geniture g deos. iure omnia bella

Gente sub Assaraci fato ventura resident:

h Nec te Troia capit. Simul hæc effatus, ab alto

Æthere

*Æthere se * mittit: spirantes * dimovet auras,
 Ascaniumque petit formatum vertitur oris
 Antiquum in Buten hic Dardanio Anchisa
 Armiger antè fuit, fidusq; ad limina custos:
 Tum comitem Ascanio pater addidit. ibat Apollo
 Omnia longævo similis, vocemq; coloremque,
 Et crines * albos, & a se va sonoribus arma;
 Atque his ardentem dictis affatur Iulum.
 Sit satis * Aeneade telis impune Numanum
 Oppetuisse tuis: primam hanc tibi magnus Apollo
 Concedit laudem, & b paribus non invidet armis.
 Cetera parce puer bello. * Sic orsus Apollo,
 Mortales medio aspectus sermone reliquit,
 Et procul in tenuem ex oculis evanuit auram.
 Agnovere deum proceres, divinaque tela
 Dardanide pharetramq; fuga sensere sonantem.
 Ergo avidum pugnae, dictis ac numine Phœbi,
 Ascanium prohibent: ipsi in certamina rursus
 Succedunt, c animasq; in aperta pericula mittunt.
 It clamor totis per propugnacula muris:
 Intendunt acreis arcus, d amenta q; torquent.
 Sternitur omne solum telis: tum scuta caveaq;
 Dant sonitum * flictu galeæ. pugna aspera surgit.
 Quantus ab occasu veniens e pluvialibus Hædis
 Verberat imber humum: q̃ multa grandine nimbi
 quod una voce amentare dicitur, unde hastæ amentatæ, & jacula amen-
 tata, loris religata, ut fortis emitti possit. * afflictu. Dixit autem flictu pro
 tinnitu, sive ictu, a verbo fligere, quod Lucret. usurpavit lib. 2. e Pluviam
 ferentibus, ὁμβροφόγοις.*

* misit m. scr.
 * demovet m.
 scr.

* flavos m. scr.
 a δεινὰ,

terribilia stre-
 pitu.

* Aeneide Æ-
 nide m. scr. a
 nominat. Æ-
 neus, unde Æ-
 neidis & per
 Synæresin Æ-
 nides.

b Pari armo-
 rum gloriæ.

* Sic orsus A-
 pollo Morta-
 lis, medio af.
 Donatus &
 nost. m. scr. ut
 sit Apollo

mortalis, affi-
 milatus mor-
 tali sc. Bute.
 c Vitam in
 manifestum
 discrimen
 conjiciunt.

d Tela amen-
 tis torquent,

pitantur, nisi
malis subau-
dire se.

b Totus hic
locus sumtus
est ex Iliad.

μ. Sed verbis
Ennianis ex-
pressus.

c Idæis. Hom.
Iliad. ε. κατ-

πεσέτλω ἐκός-

σῆσιν ἐοικό-

τες ὑψηλῆσι.

d Græci sunt

πελώριοι.

ωδὰ τὸ πέ-

δας ὄρεσ εἰ-

νας καὶ τὸ

μέγεθος,

quod monti-

bus æquantur

magnitudine.

* Liquetaia.

Aldus ex Serv.

à Liqueto

fluv. fori Iulij:

quem & Li-

quentiam dici

scribit Erythr.

Plinio lib. 3. cap. 18. Liquetaia est.

* Aquiculus manuscr.

Timarus & Hæmon, virorum nomina, à montium nominibus efficta.

Ipsam præterea epitheton Mavortius, ad Hæmum Thraciæ montem re-

spicit, in quo Martis domicilium poetæ collocarunt,

In vada a præcipitāt, cū Iuppiter horridus Austris
Torquet aquosam hyemē, & cælo cava nubilarum-

b Pandarus & Bitias, Ideo Alcanore creti, pit.

Quos Iovis eduxit lucos sylvestris * Hiera,

Abietibus iuvenes & patriis, & d montibus equos:

Portam, quæ ducis imperio commissa, recludunt

Freti armis: ultroque invitant mœnibus hostem.

Ipsi intus dextra ac leva pro turribus astant,

Armati ferro, & cristis capita alta corusci;

Quales ærie * liquentia flumina circum,

Sive Padi ripis, Athesim seu propter amœnum,

Consurgunt gemine quercus, in tonsaque cælo

Attollunt capita, & sublimi vertice nutant.

Irrumpunt, aditus Rutuli ut vidēre patentes.

Continuò Quercens, & pulcer * Equicolus armis.

c Et præceps animi Tmarus, & Mavortius Hæmō,

Agminibus totis aut versi terga dedere,

Aut ipso porta posuere in limine vitam.

Tum magis increscunt animis discordibus iræ:

Et iam collecti Troës glomerantur eodem:

Et conferre manum, & procurrere longius audent.

Ductori Turno diversa in parte furenti,

Turbantique viros, perfertur nuncius, hostem

Fervere cæde nova, & portas præbere patentes.

Deserit inceptum, atque immani concitus ira

scribit Erythr. Plinio lib. 3. cap. 18. Liquetaia est. * Aquiculus manuscr.

Timarus & Hæmon, virorum nomina, à montium nominibus efficta.

Ipsam præterea epitheton Mavortius, ad Hæmum Thraciæ montem re-

spicit, in quo Martis domicilium poetæ collocarunt,

Darda-

*Dardanium ruit ad portam: fratresq; superbos,
 Et primum Antiphaten (is enim se primus agebat)
 Thebana de matre nothum Sarpedonis alti,
 Coniecto sternit iaculo, volat Itala a cornus
 Aëra per * tenerum, stomachoq; infixa sub altum
 Pectus abit: reddit b specus atri * vulneris undam
 Spumantem, c fixo ferrum in pulmone tepescit.
 Tum Meropem atque Erymantha c manu, tum
 sternit Aphidnum:
 Tum Bitian ardentem oculis, animisq; frementē,
 Non d iaculo (neq; enim iaculo vitam ille dedisset)
 e Sed magnum stridens contorta phalarica venit,
 Fulminis aëta modo: quam nec duo taurea terga,
 Nec duplici f squama lorica fidelis c auro
 Sustinuit. collapsa ruunt immania mēbra. (gens.
 Dat tellus gemitum, c g clypeum super intonat in-
 Qualis in Euboico Batarum littore quondam
 Saxea pila cadit, magnis quam molibus antè
 Constructam * iaciunt ponto: sic illa ruinam
 Prona trahit penitusque vadis illisa recumbit.
 Miscet se maria, c nigra * attolluntur arene.
 Tum sonitu Prochyta alta tremit, durumq; cubile
 h Inarime, Iovis imperiis imposta Tiphæo.
 Nonius observavit. Alib. ----sonitum super arma dedere Homer.
 d ἐγὼ δὲ τὸν ἵππον ἐπὶ τὴν ἀνὰ πόντον. ponto jaciunt, manuscr. * tolluntur,
 manuscr. b Videtur hæc appellatio montis Prochytae insulae conflata
 ex duobus vocabulis Homeri: εἰς ἀγίους ὄρεας τὴν φασὶν ἐμμελῆσαι
 εὐρυς. Iliad, 6. Plin. lib. 3, cap. 6.*

a Hasta è cor-
nu Metonym.

* tenuem. Sed
tenerum pro-
bat Lambin.

ut sit desum-
tum ex illo

Lucret. Aëris

in teneras
poss. prof.

auras & idem
legitur in ma-
nuser.

b Poëtica hy-
perbole.

* sanguinis.

c Gladio com-
minus ferit.

d Scil. ster-
nit.

e De phalar-
ica vide Vege-
tium lib. 4.
cap. 18.

de re militari.

f lamina ærea.

g Neutro ge-
nere: quod &

• Hac veluti

ὡς ὅτε

ὡς ὅτε

verisimile

reddere cona-

tur sequentem

narrationem,

introducendo

ὡς ὅτε

μὴ χανῆς,

sine quo in-

credibile erat

Turnum ho-

stium castris

inclusum eva-

sisse incolu-

men.

• Attrum per

Metaleps.

Turn. dici ait

turpem, mo-

lestum, odio-

sum: quod a-

tra, inauspica-

ta & funesta

& injucunda

erant. Nos

pallidum in-

terpretamur.

καταχρησ-

κῶς, quod

homines pallidos faciat. c Sine spe evadendi. d ὡς ὅτε Homero simili-

ter usurpatur. * offulsi. * fulmina m. scr. e Dote tibi concessa cum La-

vinia. Vide Adag. f Risus Sardonicus. g Versus proverbialis. Ac videtur

respicere ad illud Sibyll, vaticinium: Alius Latio tibi partus Achilles.

Dixerat

a Hic Mars armipotens animum viresq; Latinis
Addidit, & stimulos acreis sub pectore vertit:

Immisitque fugam Teucris, b attrumque timorem.

Vndique conveniunt: quoniam data copia pugnae,

Bellatorq; animo deus incidit.

Pandarus ut fuso germanum corpore cernit

Et quo sit fortuna loco, qui casus agat res:

Portam vi multa converso cardine torquet,

Obnixus latis humeris: multosque suorum,

Mœnibus exclusos, c duro in certamine linquit:

Ast alios secum includit, recipitq; ruentes,

d Demens: qui Rutulū in medio non agmine regē

Viderit irrumpentem, ultroq; inclusit urbi,

Immanem veluti pecora inter inertia Tigrim.

Continuò nova lux oculis * effulsi, & arma

Horrendum sonuere: tremunt in vertice cristæ

Sanguineæ: clypeosq; micantia * fulgura mittit.

Agnoscent faciem invisam, atq; immania mēbra

Turbati subito Aeneade: tum Pandarus ingens

Emicat, & mortis fraternæ fervidus ira

Effatur: Non hæc e dotalis regia Amata.

Nec muris cohibet patriis media Ardea Turnum:

Castra inimica vides: nulla hinc exire potestas.

Olli f subridens sedato pectore Turnus:

Incipe si qua anima virtus, & consere dextram:

g Hic etiam inventū Priamo narrabis Achillem.

*Dixerat: ille rudem nodis & cortice a crudo
Intorquet, summis adnixus viribus, hastam.
Excepere aure vulnus: Saturnia Iuno
Detorsit veniens: portaq; infigitur hasta.
At non hoc telum, mea quod vi dextera * versat,
Effugies: neque enim * is teli, nec vulneris au-
tor.*

*Sic ait: & sublatum altè confurgit in ensem,
Et mediam ferro gemina inter tempora frontem
Dividit, impubesq;, immani vulnere, malas.
Fit sonus: ingenti concussa est pondere tellus.
Collapsos artus, atq; arma cruenta cerebro
Sternit humi moriens: atq; illi partibus aequis*

*b Huc caput atq; illuc humero ex utroq; pependit,
Diffugiunt versi trepida formidine Troes.*

*Et, si continuo victorem ea cura subisset:
Rumpere claustra manu, sociosq; immittere portis,*

*c Vltimus ille dies bello gentiq; fuisset:
Sed furor ardentem, sedisque insana cupido*

*Egit in d adversos.
Principio Phalarim, & e succiso poplite Gygen*

*Excipit: hinc raptas fugientibus ingerit hastas
In * tergum (Iuno f vires animumq; ministrat)*

*Addit Halyn comitem, & confixum Phegea par-
ma:*

*Ignaros deinde in muris Martemque cientes,
g Alcandrumq;, Haliūq;, Noemonaq;, Prytanimq;*

*Ἰππὸν, de Pallade dixit Homerus. g Versus Homer. ex Iliad, é. ad or-
natum magis operis translatus, quam historię veritatem accommoda-
tus, quem & Naso habet Metamor. 13.*

a Viridi
Pomp. duro.
* librat m. scr.
& Fulv. Urs.
* es.

b Pathos à de-
bilitate, de
quo Macro-
lib. 4. cap. 3.

c Finem bello
imposuisset,
Trojanis om-
nibus occi-
dione occis.

d Oppositos:
eos qui ante
cum ex adver-
so ei erant, et si

tergum aver-
terant & fu-
gerent, Turn.

e Excipit, &
suceidit po-
plitem ὤρε-
ρον δέ τερον.

* tergus agno-
scit Charisius,

& Scal. lib. 4.
castig. Manil.
Ἰππὸν & καὶ
Ἰάπρος: item
Ἰππὸς καὶ

Ἰάπρος: item
Ἰππὸς καὶ

Ἰππὸν, de Pallade dixit Homerus. g Versus Homer. ex Iliad, é. ad or-

natum magis operis translatus, quam historię veritatem accommoda-

tus, quem & Naso habet Metamor. 13.

* dextra, manu script.
 • Duplicata tralatio. Nam & veneno armare, & ferrum armare, sine metaphora non dicitur. Vide Quintil. lib. 8. cap. 6.
 b Dilectum:

*Lyncea tendentem contrà, sociosq, vocantem,
 Vibranti gladio connixus ab aggere* dexter
 Occupat. huic uno deiectum comminus ictu
 Cum galea longè iacuit caput. inde ferarum
 Vastatorem Amycum: quo non felicior alter
 Ungere tela manu, ferrumq, a armare veneno.
 Et Clytium Æoliden, & b amicum Cretea Musis:
 Cretea Musarum comitem, cui carmina semper
 Et citharæ cordi, c numerosq, intendere nervis:
 Semper equos, atque arma virum, pugnasque ca-
 nebat.*

πεφιλαμένον ἑξοχα μολοῖσας. Theoc. c Rhythmos facere intentione nervorum, hoc est, qui chordis numeros aptabat. Tibull. similes chordis reddere voce sonos.

Tandem

Tandem ductores, audita cæde suorum.
 Conveniunt Teucri, Mnestheus acerq; Sereſtus:
 Palantesq; vident socios, hostemq; a receptum.
 * Et Mnestheus: b Quò deinde fugam? quò ten-
 ditis? inquit,

Quos alios muros, quæ iam ultra mœnia habetis?
 Vnus homo, & vestris ô cives, undique septus
 Aggeribus, tantas strages impune per urbem
 Ediderit? invenum primos tot miserit Orco?
 Non infelicis patriæ, veterumq; cæcorum,
 Et magni Aeneæ, segnes miseretque pudetque?

Talibus accensi firmantur, & agmine denso
 Consistunt. Turnus paulatim excedere * pugna,
 Et fluvium petere, ac partem, quæ cingitur * amni.
 Acrius hoc Teucriclamore incumbere magno,
 Et glomerare manum: d Conſervum turba leonem
 Cum telis premit infensis: * at territus ille,
 Aſper, acerba tuens, retrò redit: & neque terga
 Ira dare, aut virtus patitur: nec tendere contrâ,
 Ille quidem, hoc cupiens, potis eſt, per tela viroſq;
 Haud aliter retrò dubius vestigia Turnus
 c Improperata refert: & mens exæſtuat ira.
 Quin etiam bis tum medios invaſerat hostes,
 Bis * converſa fuga per muros agmina vertit:
 Sed manus * è caſtris propere f coit omnis in unū:
 Nec contrâ vires audet Saturnia Inno

a Intra mœ-
 nia.
 * At.
 b Increpatio
 ab imposſibi-
 li, Et eſt locus
 expreſſus ex
 Iliad. 6. vide
 Macroblib. 5.
 cap. 9.
 * quæve ma-
 nuſcr.
 c Deorum pe-
 natium.
 * pugna, ma-
 nuſcr.
 * unda Ald.
 d Compara-
 tio elegans,
 qua imitatione
 Hom. Iliad.
 X. Turnum
 leoni confert,
 qui neque
 omnium tela
 ſolus ſuſtine-
 re, neque præ
 animi gene-
 roſitate fugam
 poteſt arripe-
 re. Vide A-
 riſtot. lib. 9.

hiſtoriæ animal. de ingenio leonis. * ac, manuſcr. e Paulatim retrocedit.
 * confuſa manuſcript. & Ald. * ex caſtris, manuſcr. f Conveniunt, ag-
 glomerant.

Sufficere,

Sum mini-
strare, contra
Jovem scili-
cet, cuius mi-
nas artificiose
subticuit, quas
tamen Ho-
merus expref-
sit.

Expolivit
accuratius
hunc locum
mutuatum ab
Ennio ex Ili.

π. & in XV. libro Annal. translatum: de quo vide Macrobius lib. 6. c. 3.
* obiectis habet Macrobius. c Galea ex solido æra. Metonym. d Nigrum,
& ex eo multum. Multus enim humor nigricat, qui paucus pellucet
& limpidus est, autore Turn.

a Sufficere. æriam cælo nam Iuppiter Irim
Demisit, germanæ haud mollia iussa ferentem,
Ni Turnus cedat Teucriorum mœnibus altis.
b Ergo nec clypeo iuvenis subsistere tantum,
Nec dextra valet: * iniectis sic undique telis
Obruitur. strepit assiduo cava tempora circum
Tinnit a galea, & saxis c solida æra fatiscunt,
Discussaque iube capiti: nec sufficit umbo
Ictibus: ingeminant hastis & Troës, & ipse
Fulmineus Mnestheus. tum toto corpore sudor
Liquitur, & d piceum (nec respirare potestas)

Flumen

Flumen agit: fessos quatit ager anhelitus artus.

Tum demum praeceps saltu sese a omnibus armis

In fluvium dedit: ille suo cum gurgite flavo

Accepit venientem, ac b mollibus extulit undis:

Et letum § sociis, abluta cede, remisit.

a Expressit
Græcā πνευ-
ματιαν Vict.
lib. 38. cap.
ult.

b Non adversantibus, facile cedentibus, § ad socios. c Quod necessita-
tis erat, religioni tribuit. Nam cede polluti aquæ aspergine se ablu-
bant.

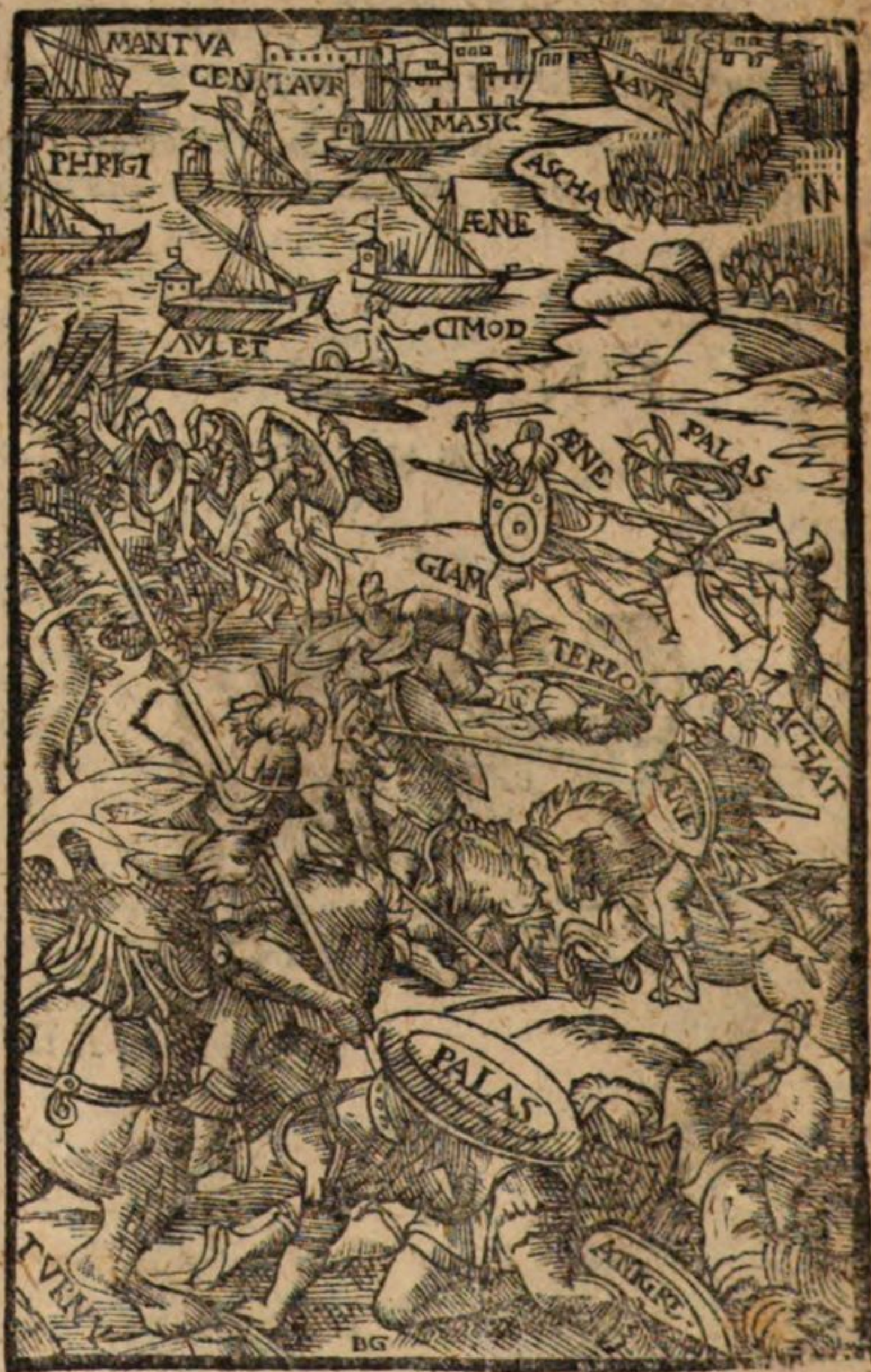
FINIS LIBRI IX.

ÆNEIDOS.

AD-

ADVMBRATIO LIBRI X.
ÆNEIDOS.

P. VIRGILII MA-

RONIS ÆNEI-

DOS

LIBER DECIMUS.

ARGUMENTVM.

Jupiter convocato deorum concilio, ad concordiam ipsos adhortatur. Ibi Venus de Troianorum periculo, insatiabiliq; Junonis odio conqueritur: aliquamq; tandem tot calamitatum requiem petit. Juno contrà malorum omnium causam in Troianos, veluti primos belli auctores, atque ad se in Venerem ipsam rejicit. Frustra itaque tentata reconciliatione, Jupiter, ubi nullum videt esse contentionum finem, ne aut uxorem aut filiam offenderet, se neutrarum partium studia secuturum pronunciat, sed pro sua se æquitate omnia fatis esse permissurum. Interim Rutuli totis viribus ad appugnationem redeunt: nec minore animo obsessi se ad defensionem parant. Dum hæc in Latio geruntur, Æneas rebus in Etruria ex animi sententia confectis, multorumq; sibi populorum auxiliis adiunctis, triginta navium classe ad suos revehitur. Ibi Nymphas paulò antè in eam formam ex navibus suis transformatas, obvias habet: ex iis & de classis amissione, & de suorum periculo certior redditur. Inde in hostium usque conspectum proVectus, copias suas exponit. Rutuli oppugnatione desistunt, occurrentesq; ad litus, terra hostem prohibere conantur. Magno utrinq; detrimento pugnatur. Ibi Pallas magna prius edita hostium strage, tandem à Turno occiditur. Cuius rei dolore percitus Æneas, magnos

Rutu-

Rutulorum acervos amico inferias mittit. Ascanius quoque, eruptione facta, suas cum patre copias conjungit. Quibus rebus permota Juno, & pro Turno sollicita, impetrata à Jove venia, præsentem eum periculo eripit, objecta illi falsa Æneæ imagine, quam dum in navim quandam fugientem insequitur, vinculis à Junone ruptis, vi tempestatis ad littora Ardeæ proxima devehitur. Interim Mezentius Jovis monitu pugnae succedens, magnum tam Troianorum, quam Etruscorum numerum prostermit: donec ab Ænea hastæ ictu vulneratus, & à Lauso filio protectus, ægrè se ad obligandum vulnus ex acie recipit. Ibi Lausus quoq; dum patrem ulcisci conatur, ab Ænea interficitur. Eius rei nuncio accepto, Mezentius conscenso equo in prælium redit: ubi dum filii mortem vindicare parat, eadem, qua filius, dextra concidit.

ALIVD ARGVMENTVM Vitalis.

§ uxoris,

Placat & uxorem dictis, & jurgia nata

Juppiter, auxiliis instructus Troius heros

§ populi.

Advenit: occurrunt & Rutuli atque & in littore pugnant.

§ ad littora,

Occidit à Turno Pallas, victorq; superbus

Æneæ eripitur. Mezentius interit acer.

§ omnipoten-
tis: ut sit idem
quod Homer.

πολυπύχς:

al. omniparē-

tis: alii: dom.

omnipotentis Olympi. Sed hi refutantur autoritate Fabii, libr. 9. cap. 4. quinque duntaxat dactylos in hoc versu agnoscentis, Turneb.

retinet

P Anditur interea domus § omnipotentis O-
lympi:

§ Conciliumq; vocat divum pater atq; ho-
minum rex

Sideream in sedem terras unde arduus omneis,

retinet lectionem receptam, & interpretatur omnipotentis, omnia complectentis, omnibusq; potentis, deducens à potior non à possum. Cæl. lib 20. cap. 13. ex Cæcil. Minut. Apul. annotavit etiam Jovem Olympum dici; unde est illud Nævii, Panditur interea domus altitonantis. Olympi. † Consiliumque.

*Castraq; Dardanidum aspectat, populosq; Latinos.
Considunt tectis a biparentibus: incipit ipse.*

*Cœlicole magni, † que nam sententia vobis
Versa retrò? tantumque animis certatis iniquis?*

*b Abnueram bello Italiam concurrere Tencris:
Quæ contra vetitum discordia? quis metus aut hos
Aut hos arma sequi, ferrumque laceßere suasi?*

*Adveniet iustum pugnae (ne † accersite) tempus
c Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitum magnum, atq; alpeis immittet d apertas.
Tum certare odiis, tum e res rapuisse licebit.*

*Nunc f finite, e † placidum lati componite fœdus
Iuppiter hæc paucis: at non Venus aurea contra
Pauca refert.*

*O pater, o hominum divûmque æterna potestas,
(Nanq; aliud quid sit q; iam implorare queamus?)
Cernis ut insultent Rutuli Turnusque feratur
Per medios insignis equis? tumidusque secundo
Marte ruat? non clausa regunt iam mœnia Ten-
cros;*

Quin intra portas, atque ipsis prœlia miscent

vexavit. d Patefactas. Et est πρὸς τὸν ἑγὼ: pro patefactis Alpibus exitum immittet. e Per feciales bellum indicere. f Definite. Enall. figuræ. † placitum m. scr. quod imperantis auctoritatem magis decet, placium mihi scil. Serv.

a Propter fores duplices, seu portas geminas, de quibus Hom. Il. 6.

b quia nam m. scr. & pleraque alia, pro cur, Enniâ. more.

b Ad ὁ Φρύας Jovis Homericas respexit:

quibus nunc, annuit, abnuic Jupiter, nutu omnia efficiens:

unde & numē dictum quasi nutus divinus, s arcessite.

c Quod accidit secundo bello Punico, quo Annibal Italiam perpetuos 18. annos

* mœrorum. *Aggeribus & muroru, & inundant sanguine* fosse.*
 m. sc. & Serv. *Aeneasignarus abest, nunquã mnelevari*
 * fossas, m. scr. *Obsidione fines? munis iterum imminet hostis*
 & rectè, ut in- *Nascentis Troiæ, nec non exercitus alter:*
 undant pona- *Atque iterum in Teucros Aetolis surgit ab Arpis*
 tur αἰδομαι. *Tydides. & equidem (credo) mea vulnera restant,*
 θῶς. Prisc. l. 8. *Et tua progenies mortalia demoror arma.*
 * Ironicè: *Si sine b pace tua, atque invito numine Troës*
 quod indicat *Italiam petière: luant peccata, neque illos*
 verbū Credo *luveris auxilio: * sint tot responsa secuti,*
 ironicū Cha- *tionem tanquam suum crimen confitentis, cum oratio increpans alterū*
 ris, Per confes- *prodit. Hoc enim dicit: Hoc mihi, credo, restat, ut iterum à Diomede*
 sionem tanquam suum crimen confitentis, cum oratio increpans alterū
 prodit. Hoc enim dicit: Hoc mihi, credo, restat, ut iterum à Diomede
 vulnerer: atque me Jove genitam manet casus ille armorum mortalium.
 Vide Homer, Iliad. 6. b Venia, * sint manuscr.

*Quæ a superi manesque dabant : cur nunc tua
quisquam*

**Flectere iussa potest? aut cur nova condere fata?*

Quid repetam exustas Erycino in littore classes?

*Quid tempestatum regem, ventosque furenteis
Æolia excitos, aut actam nubibus Irim?*

Nunc etiam manes (hec v̄ intentata manebat

Sors rerum) movet: & superis immissa repente

Alecto, medias Italûm bacchata per curbes.

d Nil super imperio moveor: speravimus ista,

Dum fortuna fuit: vincant, quos vincere maris.

Si nulla est regio, Teucris quam det tua coniux

Dura: per everse, genitor, fumantia Troie

Excidia obtestor, liceat & dimittere ab armis

Incolamem Ascanium, liceat superesse nepotem,*

& er eas sane ignotis iactetur in undis,

Et, quamcunque viam dederit fortuna, sequatur:

*Hunc tegere, & *dire valeam subducere pugna,*

Est f Amathus, est celsa mihi Paphos, atq; Cythera,

Idaliæque domus: positis inglorius armis

Exigat hic ævum. magna ditione iubeto

Carthago premat Ausoniam: nihil urbibus inde

Obstabit Tyriis. quid pestem evadere belli

Inuit, & Argolicos medium fugisse per ignes?*

Totique maris, vastæque exhausta pericula terre,

*a Per superos
Apollinē in-
nuit: per ma-
nes Creusam
& Anchisem
mortuos.*

** Vertere m.
scr. & Ald.*

ὁ δὲ πείρατ' ὁ

Vide Victor.

l. 31. c. ult.

c Laurentium

& Ardeam.

d Occupatio,

qua præsentē

cupiditatem

ita remover,

ut præteritam

nō inficietur.

e Venus nepo-

tis quam filii

magis anxie

fatagit, moro

& decoro pa-

rentum. Simi-

liter Laertes

Telemachum

nepotem, quā

Ulyssē ma-

jore cura pro-

sequitur Odyss.

π.

** superare. * duræ. f Loci Veneri sacri, quorum aliquos etiam Catullus
nominat hendecasyll. Annales Volusi. * medior, Ald.*

Recidiva di- *Dum Latium Teucris, a recidivaq; Pergama quaerunt?*
 ci videntur, *Non satius cineres patriæ insedisse supremos,*
 quod bis ceci- *Atq; solum quo Troia fuit? Xanthum, & Simoënta*
 derint, semel *Redde, oro, miseris: iterumque revolvere casus*
 ab Hercule, at- *Da pater Iliacos Teucris. Tum regia Iuno*
 que iterum ab *Acta furore gravi: c Quid me alta silentia cogis*
 Agamemnone *Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem?*
 everfa. Germ. *Ænean hominum quisquam divumque subegit*
 Val. translatione *Bella sequi, aut hostem regi se inferre Latino?*
 quadam sic *Italiam petiit fatis autoribus: esto,*
 dici putat, si- *Cassandre impulsus furis: num linguere castra*
 ta ab arbori- *Hortati sumus? aut vitam committere ventis?*
 bus, quæ aliis *Num puero summam belli, num credere muros?*
 factis repullu- *Tyrrhenamve d fidem, aut gentes agitare quietas?*
 lant, tanquam *Quis deus in e fraudem, quæ dura potentia nostra*
 ea quæ reno- *Egit? ubi hic Iuno, demissa ve nubibus Iris?*
 ventur ab his *Indignum est Italos Troiam circumdare flammis*
 qui essent su- *Nascentem, & patria Turnum consistere terra,*
 perstitites bello *Cui Pilumnus avus, cui diva Venilia mater,*
 Troiano: ut ** Quid, f face Troianos atra* vim ferre Latinis?*
 sint *ἀνὰ θυρό- βαλαστὴν, quæ*
 μὲν α. παλιμ- *Servius renascentia interpretatur. Sed fortasse legendum est rediviva, vo-*
 θυῆ & παλιμ- *cabulo tectonico, quo Catull. etiam usus est pontem in redivivum appel-*
 βαλαστὴν, quæ *lans, qui prolapsus denuo instaurari non possit. Vide castig. Scalig. b Ver-*
 Servius renascentia interpretatur. Sed fortasse legendum est rediviva, vo- *bum DA precationibus plerunq; adhibetur Plaut. Pœnul. Act. 5. Scen. 4.*
 cabulo tectonico, quo Catull. etiam usus est pontem in redivivum appel- *Virg. lib. 5. 6. & 11. Æneid. c Initium abruptum indignabundæ accom-*
 lans, qui prolapsus denuo instaurari non possit. Vide castig. Scalig. b Ver- *modatum. Macrobius lib. 4. cap. 2. Est autem silentia rump. silentio reten-*
 bum DA precationibus plerunq; adhibetur Plaut. Pœnul. Act. 5. Scen. 4. *ta proferre. d Opem, vel auxilium. Terent. Dii vestram fidem. Don.*
 Virg. lib. 5. 6. & 11. Æneid. c Initium abruptum indignabundæ accom- *e Damnum, periculum. Ita Cicero dicit esse fraudi, pro damno esse. * Quid,*
 modatum. Macrobius lib. 4. cap. 2. Est autem silentia rump. silentio reten- *ἀντικατηγορία, qua purgationem suam reddit verisimiliorem. f Bello*
 ta proferre. d Opem, vel auxilium. Terent. Dii vestram fidem. Don. *λανο. * vim inferre manuscript.*
 e Damnum, periculum. Ita Cicero dicit esse fraudi, pro damno esse. * Quid, *Arva*

a Sponsas, al-
ludit ad pacta
dotalia.

Arva aliena ingo premere, atque avertere praeda?

Quid? soceros legere, & gremiis abducere a pactas?

*b Pacem orare manus * præfigere puppibus arma?*

Tu potes Aenean c manibus subducere Graium,

Proq; viro nebulam, & ventos obtendere inaneis:

Et potes in totidem classem convertere Nymphas:

d Nos aliquid Rutulos contra iuvisse nefandū est.

Aeneas ignarus abest: ignarus & absit.

Est Paphos, Idaliūq; tibi, sunt alta Cythera:

Quid gravidā bellis urbē, & corda aspera tentas?

Nōsne tibi e fluxas Phrygiæ res vertere fundo

Conamur? f nos? an, miseros qui Troas Achivis

Obiecit? quæ causa fuit consurgere in arma

Europamq; Asiamq; & fœdera solvere g furto?

Me duce Dardanius Spartā expugnavit adulter?

*Aut ego tela dedi? * fovive cupidine bella?*

** Tunc decuit metuisse tuis: nunc sera querelis*

Haud iustis assurgis: & irrita iurgia iactas.

Talibus h orabat Iuno: cunctique fremebant

Cœlicolæ assensu vario: ceu flamina prima

Cum deprensa fremunt sylvis, & i ceca volutant

Murmura, venturos nautis k prodentia ventos.

Tum pater omnipotens, rerū cui summa potestas,

Infit: † eo dicente, deūm domus alta silescit,

f Egone, an tu potius, quæ autor fuist. bell. Trojan. g Helenæ raptu fur-

tivo: vel amoribus & adulterio furtivo Paridis, quib. amicitia Græc. &

*Trojan. dissoluta est. * foviq; Cup. * Tum m. sc. b Agebat: unde orato-*

res dicti, qui nunc legati, quod Reip. mandatas partes agebant. i Non

apparente illorum ratione. k Murmure in sylvis nautis ventorum pro-

cellas portantia, † Vide hujus loci defensionem in Pont. Anton,

b Proverbialis
figura, q. dic.

aliud verbis
præ se ferre,
aliud re ipsa
præstare. Paul.

Ἰατὲρα μὲν
κηρύκειον,

Ἰατὲρα ἢ
δύρου. * &

c Vide Hom.
Iliad. é. & ú.

sed hic non à
Venere sed

Neptuno ne-
bula obiecta

Aeneas eripi-
tur.

d In nostro
libro legitur

cum interro-
gatione ha-

bente vim ta-
citæ negatio-

nis.
e Caducas, fra-

giles, infirmas.

na. Et poni-
tur species
pro genere.

Turn. Seca-
re interpreta-
tur Desecare,
more Græco-
rum: qui

dicunt: quod
qui quid desec-
cat, sibi assu-
mit.

Rutulusque
suat m. scr.

Muri nascē-
tis Trojæ.

Troiano-
rū Metonym.

Pertinet ad
ad quod Juno

dixit, Cassan-
dræ furiis.

Absolvo. E-
nallage figu-
ræ.

Sua cuiq; fa-
cta aut peri-
culū aut felici-
tatē afferent.

Expressam

ex Homericō carmine Ili. 2. de Jove annuente Thetidi. i Alludit ad
Romanam consuetudinem deducendi consulem ē curia domum suam.

* At m. scr. & Ald. * fugæ miseris, m. scr. * Asius, Ausius m. sc. Clarus
Ethemon, Ly. comitatur Ald. In nostro libro est. Et Clarus, & Hemon,
ut sit Clarus ea flexione qua Panthus.

Et tremefacta solo tellus, filet arduus aether: (tus.

Tam zephyri a posuere, premit placida equora pō-

Accipite ergo animis, atque hæc mea figite dicta.

Quandoquidē Ausonios coniungi fœdere Tenebris

Haud licitum est, nec vestra capit discordia finem:

Quæ cuiq; est fortuna hodie, q̄ quisq; b secat spem,

Tros * Rutulūve suat, nullo discrimine habebo:

Sen fatis Italū c castra obsidione tenentur:

Sive errore malo d Troia, e monitisque sinistris.

Nec Rutulos f solvo. sua g cuiq; exorsa laborem

Fortunamq; ferent: rex Iuppiter omnibus idem.

Fata viam invenient, Stygy per flumina fratris,

Per pice torrenteis atraque voragine ripas,

h Annuat, & totum nutu tremefecit Olympum.

Hic finis fandi, solio tum Iuppiter aurco

Surgit, i cœlicolæ medium quē ad limina ducunt.

Interea Rutulū portis circum omnibus instane

Sternere cæde viros, & mœnia cingere flammis.

* Ast legio Aeneadum vallis obsessæ tenetur:

Nec spes ulla * fuge: miseri stant turribus altis

Nequicquam, & rara muros cinxere corona.

* Iasius Imbrasides, Hicetaoniusq; Thymætes,

Affariciq; duo, & senior cum Castore Tybris,

Prima acies, hos germani Sarpedonis ambo,

Et * Clarus & Hemon Lycia comitantur ab alta.

Fert ingens toto * connixus corpore saxum,
 Haud partem exigua montis. * Lyrnessius Agmō,
 Nec Clytio genitore minor, nec fraire Menestheo, † Sic Serv. nā
 Hi iaculis, illi certant defendere saxis:
 Molirique ignem, nervosq; aptare sagittas.
 Ipse inter medios, Veneris iustissima cura,
 Dardanius a caput ecce puer detectus honestum:
 (Qualis gemma micat, b fulvū quæ dividit aurū,
 Aut collo decus, aut capiti: vel quale per artem
 Inclusum buxo, aut * Oricia teribintho
 Lucet ebur) fusos cervix cui lactea crines
 Accipit, c molli * subnectit circulus auro.
 Te quoque * magnanimè viderunt Ismare gentes
 c Vulnera dirigere, c calamos armare veneno,
 d Maonia generose domo: ubi pingua culta
 Exercentque viri, Pactolusque irrigat auro.
 Affuit c Mnestheus, quem pulsi pristina Turni
 Aggere * murorum sublimem gloria tollit:
 e Et Capys; hinc nomen Campana ducitur urbi.
 f Illi inter sese duri certamina belli
 Contulerant: media Aeneas freta nocte secabat.
 Namq; ut ab Evandro castris ingressus * Hetrusci,
 Regem adit, c regi memorat nomenque genusq;
 Quidve petat, quidve ipse ferat: Mezentius arma
 Quæ sibi conciliet: violentaq; pectora Turni
 manu scr. c Arcum dirigere, περὶ οὐρανῶν, d Lydia olim Maonia dicta
 est, unde Tyrrheni originem traxerunt. * mærorum m. sc. e Capyn, Ca-
 pye nomen dedisse etiam Steph. autor est, & Strab. lib. 3. f Redit ad hi-
 storiam de Tarchonte, quam penè in fine octavi libri reliquerat. * Etru-
 scis m. sc. & Ald. & Stephan.

* Lyrnessius.
 Acinon.

* Lycio m. sc.

† Sic Serv. nā

& Græci

Μενεσθεὺς.

al. Mnestheo.

a Caput ha-

bens detectū,

id est, sine ga-

lea: aut more

Romanorum,

qui nisi Satur-

nalibus, capi-

te erant nudo,

aut quod ad

Jul. Cæs. re-

spexit, quem

aliquando nu-

do capite cū

hoste signa

contulisse ac-

cepimus.

b In medio

anuli aurei.

περὶ οὐρανῶν.

* Erycia m. sc.

* subnectens

manuscr.

* magnanimè

a Non retinē- Edocet: humanis quæ sit fiducia rebus [chon
 ribus amplius Admonet: immiscetq₃ preces. haud sit mora, Tar-
 fatis, eo quod Iungit opes, fœdusq₃ ferit. tum a libera * fatis
 militaret sub Classē conscendit, iussis gens Lydia divūm
 externo duce Externo commissa duci. Aeneia puppis
 Aenea: de quo Prima tenet, rostro Phrygios * subvecta b leones:
 responsum e- Imminet Ida super, c profugis gratissima Tencris,
 rat: Externos Hic magnus sedet Aeneas, secumq₃ volutat
 optare duces. Eventus belli varios: Pallasq₃ sinistro
 * fati m. scr. Affixus lateri: iam querit sidera, opacæ
 * subjuncta m. Noctis iter, iam, quæ passus terraque marique.
 scr. & Steph. d Pandite nunc Heliconæ deæ, cantusq₃ movete,
 b In honorem Que manus interea Tuscis comitetur ab oris
 Idææ matris Aeneam, armetque rates, pelagoq₃ vebatur.
 seu Bercyn- Massicus ærata princeps secat equora Tigri:
 thiæ, cui leo- Sub quo mille manus iuvenū, qui mœnia * Clusi,
 nes consecra- Quique urbem liquere Cosas: queis tela, sagittæ
 ti erant. e Coryti que leves humeris, & letifer arcus.
 c Quia fugam Vna torvus Abas. huic totum insignibus armis
 parantibus Agmen, & f aurato fulgebat Apolline puppis.
 post urbem Sexcentos illi dederat Populonia mater
 everfam, ma- g Expertos belli iuvenes: ast h illa trecentos,
 teriam suppe- d Catalogum instituturus populorum, qui Aenææ arma secuti sunt, ite-
 ditarunt ad rum Musas invocat, imitatione Homeri in Bœotia. Vide Macrobi. lib. 5.
 navigia Idæ cap. 15. & 16. Saturn. * Clausi, Clusium civitas Hetruriæ, regia Porſenæ.
 montis arbo- e Pharetræ: Græca appellatione, γάρυτρος enim sagittarum & arcus the-
 res. ca est. f Aurato Apollinis simulacro, imagine Apollinis aurata Meton.
 g ὁπλισαμένους πολέμοιο, belli peritos, degenerante participio in nomen.
 b De Ilua Italiæ insula ferri metallis fecunda, vide Plin. lib. 3, cap. 6. &
 lib. 34. cap. 14.

Insula inexhaustis Chalybum generosa metallis.

Tertius, ille hominum divūmque interpres Asylas,

Cui pecudum fibra, cœli cui sidera parent,

Et lingue volucrum, & a præsagi fulminis ignes :

Mille brapit densos acie, atque horrentibus hastis.

Hos parere iubent Alphee ab origine Pisa,

*Urbs * Etrusca solo. sequitur pulcerrimus Astur,*

Astur cequo fidens, & versicoloribus armis.

Tercentum adyiciunt (mens omnib. una sequendi)

*Qui * Cerete domo, qui sunt d Minionis in arvis :*

Et Pyrgi veteres, intempestæq; e Gravisca.

Non ego te, Ligurum ductor, fortissime bello,

*Transierim, * Cycne, & paucis comitate * Cupano?*

Cuius olorine surgunt de vertice penne,

f Crimen amor vestrum, formæq; insigne paterna.

g Nanq; ferunt, luctu Cycnum Phaëtonis amati,

** Populeas inter * frondes, umbramq; sororum,*

Dum canit, & mæstum musa solatur amorem.

Canentem molli pluma duxisse senectam,

Linguentem terras, & h sidera vace sequentem

Filius equales comitatus classe catervas,

Ingentem remis Centaurum promovet : ille

i Instat aquæ, saxumq; undis immane minatur,

Arduus, & longa sulcat maria alta carina.

Florentini, Fabr. e Gravisca dictas putat Cato in Originibus ob gravi-

tatem pestilentiam aëris. * Cinere m. scr. * Cupavo m. sc. & libri. f Op-

probrium : οὐραδ' &. Menand. οὐν ἐς' οὐραδ' & τῆθ' g Vide Pausan. in

Atti. Platon. Timæo. * Populeasq; , m. sc. * frondes Giph. b Cum cantu

coelum petentem : vel in sidera relatum, ut est in Higino. i Imminet

vel imminere videtur,

terpretes sunt

νεραυ: οσκό-

ποι :

quod genus

divinationum

Algonueias

videntur Græ-

ci appellasse,

quarum est a-

ruspicina, de

cœlo servans,

& in aëre ap-

parentes spe-

cies portento-

sas interpre-

tant. Vide

Joach de gen.

divin.

b Raptim du-

cit.

* Etrusca.

c Equitandi

peritus.

* Cerate m. sc.

d Minionis ac-

colæ sunt Ce-

retani: Mu-

nionis olim

Fesulali, nunc

H b s

Ille

nusc. Manto, *Ille etiam patriis agmen ciet Ocnus ab oris,*
 filia fuit Tire- *Fatidica * Mantus & Tusci filius amnis :*
 siæ vatis, & *Qui muros, matrisque dedit tibi Mantua nomen,*
 mater Ocnis, *Mantua dives avis: sed non genus omnibus unum,*
 quem & Bia- *a Gens illi triplex, populi sub gente quaterni :*
 nozem vocat *Ipsa b caput populis, * Tusco de sanguine vires.*
 in Buc. Hic *Hinc quoque quingentos c in se Mezentius armat,*
 Mantuā con- *Quos patre Benaco, d velatus arundine glauca,*
 didisse puta- *Mincius infesta ducebat in æquora pinu.*
 tur, & à no- *It gravis * Auletes, e centenag, arbore fluctum*
 mine matris *Verberat assurgens: spumāt vada f marmore verso.*
 eā appellasse. *Hunc vehit immanis g Triton, & cœrula concha*
 * Propter tres *Exterrens freta: cui laterum tenuis hospida nantis*
 tribus, quæ in *Frons hominem præfert, in * pristim desinit alvus:*
 quaternas cu- *Spumea semifero sub pectore murmurat unda.*
 rias, quos hic *Tot lecti * proceres ter denis navibus ibant*
 populos ap- *Subsidio Troia, & h campos saltis ære secabant.*
 pellat, divide- *Iamq, dies cælo * concesserat, almaque curru*
 bantur. *i Noctivago Phœbe medium pulsabat Olympum:*
 * Metropolis. *Aeneas (neque enim membris dat cura quietem)*
 * Tusco. *Ipsæ sedens clavumq, regit, k velisq, ministrat*
 * Odio sui ad *Atque illi medio in spatio chorus ecce suarum*
 arma incitat. *Occurrit comitum, Nymphae: quas alma Cybele*
 * Propter a- *Numen habere maris, Nymphasq, è navibus esse*
 rundineta la- *luserat, innabant pariter, fluctusque secabant,*
 cus & amnis *luserat, innabant pariter, fluctusque secabant,*
 ilius. *luserat, innabant pariter, fluctusque secabant,*
 * Aulestes *luserat, innabant pariter, fluctusque secabant,*
 m. fer. *luserat, innabant pariter, fluctusque secabant,*
 e Centum re- *luserat, innabant pariter, fluctusque secabant,*
 mis, ad expri- *luserat, innabant pariter, fluctusque secabant,*
 mendam navis magnitudinem. f Mari. g Ovid. 1. Met. Plin. lib. 9. cap. 5.
 * Pristin. manuscr. * juvenes. h Periphrasis maris. * discesserat. i ἀπὸ πύλων, cui vehendo poëtæ nunc equos nunc cervos tribuunt: vel
 quia eadem Diana, vel quia motu inter planetas velocis, k Ministrum se
 præbet velis. Turn.

Quot

Quot prius erate sterani ad littora prora.

*Agnoscent * longè regem, a lustrantq; choreis
Quarum quæfandi doctissima b Cymodocea,
Ponè sequens, dextra puppim tenet: ipsaq; dorso
Eminet, ac leua tacitis subremigat undis.
Tum sic ignarum alloquitur, Vigilàsne deùm gens
* Aenea? vigila, & velis immitte * rudentes.
Nos sumus Idaæ sacro de vertice pinus,
Nunc pelagi Nymphæ, classis * tua, c perfidus ut nos
Precipites ferro Rutulus, flammæq; * premebat,
d Rupimus invite tua vincula, teq; per æquor*

* regem longè
manusc.

a ἀμφὶ τοῦ
πλοῦτος,

cantantes sal-
tantesque

obeunt, choro
& tripudiis

circumeunt.

b Cymodocea
apud Nym-
phæ marinæ

nomen à fluctuum receptu dictum. * Aeneas. * rudentis. * tua, perf.
c Quia post fœdus sancitum, bellum Aeneæ movit Turnus. * premebat:
d, q. dic. maluissemus tibi servire, quam in Nymphas committari. Hanc
autem navium metamorphosin etiam Ovid. attigit in 15, Metam.

Quæst.

* genitrix.

* Horum equitum antea non meminit: sed hinc

τὸ σιω-

πώμενον

intelligitur, equestres copias terrestri itinere premissas fuisse.

* commistus Etrusco.

b Equitib. advenientibus.

* ingens m. sc.

c Quantum impellenda esset, quippe quæ paulo ante ipsa navis fuerat.

d Cursus scilicet prosperi & incitati.

* Alludit ad Fabulam Hippomenæ & A-

talantæ, in leones conversorum à

e Domiti ita Catull. ad lecticam homines pro lecticariis dixit. f Familiarre facias, secundes, prosperes. g Aperta: sicut contra involutum dicitur, quod clausum est. Serv. h Tempestiva, perfecta, tralatio sumta à fructibus. lib. 10. cap. 11. Et est ὕστερον πρῶτον.

* Querimus. hanc * genitrix faciē miserata refecit,

Et dedit esse deas, ævumq; agitare sub undis.

At puer Ascanius muro fossisq; tenetur

Tela inter media, atq; horrentes Marte Latinos.

a Iam loca iussa tenet forti * permistus Hetrusco

Arcas eques. medias b illis opponere turmas,

Nec castris iungant, certa est sententia Turno.

Surge age, & aurora socios veniente vocari

Primus in arma iube: & clypeum cape, quem dedit

Inviictum ignipotens, atq; oras ambiit auro. (* ipse

Crastina lux, mea si non irrita dicta putaris,

Ingenteis Rutulæ spectabit cedis acervos.

Dixerat: & dextra discedens impulit altam,

(Haud ignara c modi) puppim. fugit illa per un-

Ocyor & iaculo & ventos equante sagitta. [das,

Inde aliæ celerant cursus. stupet inscius ipse

Tros Anchisiades: animos tamen d omine tollit.

Tum breviter supera aspectans convexa precatur:

Alma parens Idea deum, cui Dindyma cordi,

Turrigeræq; urbes, bijugiq; e ad fræna * leones:

Tu mihi nunc pugna princeps, turritæ f propinques

Augurium: Phrygibusq; adsis pede diva secundo.

Tantum effatus: & interea grevoluta ruebat

h Matura iam luce dices, noctemq; fugarat.

Cybele: de quo Ovid. 10. Metam.

Principio

Principio sociis edicit, signa sequantur:

Atque animos aptent armis, pugnaq; parent se.
Iamque in conspectu Teucros habet, & sua castra,
Stans celsa in puppi clypeum * tum deinde sinistra
Extulit ardentem. clamorem ad sidera tollunt.
Dardanidae e muris: SPES addita suscitatur iras.
Tela manui aciunt: a quales sub nubibus atris
Strymoniae dant signa græves, atque æthera tranant.
Cum sonitu, fugiuntque Notos clamore secundo.

At Rutulo regi ducibusque ea mira videri
Ausoniis, donec versas ad littora puppes
Respiciunt. b totumque allabi classibus æquor.
c Ardet apex capiti, x tristisq; * à vertice flamma
Funditur, & vastos umbo vomit aureus ignes:
Non secus ac d liquida si quando nocte Cometa
Sanguinei lugubrè rubent, aut Sirius ardor:
Ille situm morbosque ferens mortalibus ægris
Nascitur, & elevo contristat lumine cælum.
Haud tamen audaci Turno fiducia cessit
Littora * præripere, & venientes pellerè terra,
Ultrò animos tollit dictis, atque increpat ultrò.
Quod votis * optastis, adest, perfringere * dextra.
f In manibus Mars ipse, * viri. g nunc coniugis esto

Quisq; suæ tectiq; memor: nunc magna referto
† Facta patrum, laudes: ultrò occurramus ad undā,

f Præsentes jam sunt hostes, ita ut manu cum illis configere possitis. Jam
vobis tacta est manum conferendi potestas. * viris m. scr. & Ald. g Versus
italati ex Nestoris adhortatione Iliad. 6. † Facta, patrum laud. alii:
laudesque.

* cum m. scr.
a Comparatio
ex Ili. 7.

Vide Macrobo.
lib. 5. cap. 10.
b Hypallage:
pro classes al-
labi toto æ-
quore.

c Totus hic lo-
cus sumtus ex
Iliad. 6. ubi
fulgorem ar-
morum Dio-
medis, stellæ
autumnali cō-
parat.

* tristisq; Fa-
ern.

* ac manuscr.
Pont. in Ant.
d Serena, pura.
Non.

e Aldus, m. sc.
h. e. præoccu-
pare, & Giph.
ex vetustiss.

cod.

* optatis ma-
nuscr.

* dextras m. sc.

* egressi q; m. *Dum trepidi,* egressisque labant vestigia prima.*
 scr. a *AUDENTES* fortuna iuvat.
 Ennius l. 7. *Hec ait: & secum versat, quos ducere contra,*
 Fortibus est *b Vel quibus obsessos possit concedere muros.*
 fortuna viris *Interca Aeneas socios de puppibus aliis*
 data. Vid Ma- *c Pontibus exponit multi & servare recursus*
 crob. l. 6. c. 1. *Languentis pelagi, & e brevibus se credere saltu:*
 & collat. Ful. *f Per remos alii speculatus littora Tarchon, (da,*
 Ursin. *Qua vada non* sperat, nec fracta remurmurat uno*
dionem urbis.
 Scalisnauticis: τῇ ἐμβάθῃ. Germ. Val. *d Observabant refluxum*
 maris tranquilli. *e Locis vadosis, vadis, f Scaphis terræ adnabant.* Sy-
 necdoche totius indicatione partis. * spirant habet liber ant. Color. &
 alii codices. Aqua autem cum alta est nec ispirat, nec remurmurat.

*Sed mare! a in offensum crescenti allabitur aestu,
 Advertit subito proras, sociosque precatur.
 Nunc o lecta manus validis incumbite remis:
 Tollite, ferte rates: b inimicam findite rostris
 Hanc terram: sulcumque sibi premat ipsa carina.
 c Frangere nec tali * puppim * statione recusos,
 Arrepta tellure semel. Quae talia postquam
 Effatus Tarchon, d socii consurgere tonsis,
 Spumantesque rates arvis inferre Latinis:
 Donec rostra tenent siccum, & sedere carinae
 Omnes e innocuae, sed non puppis tua Tarchon.
 Nanque inflata vadis f dorso dum pendet iniquo,
 Anceps, sustentata diu, fluctusque fatigat,
 Solvitur, atque viros mediis exponit in undis:
 Fragmina remorum quos & fluitantia transtra
 Impediunt, retrahitque pedes simul unda relabens.
 Nec Turnum segnis retinet mora: sed rapit acer
 Totam aciem in Tencros: & contra in litore sistit.
 Signa canunt. primus turmas invasit agrestis
 Aeneas, omnem g pugna: stravitque Latinos,
 Occiso Therone: virum qui maximus ultro
 Aeneam petit. huic gladio, perque area * scuta,*

a Non offendi-
 dens ad scopu-
 los & littora:
 activè.

b Militari fel-
 le dictum est,
 ut etiam terra
 ipsa rostris
 percussa sen-
 tiat quodam-
 modo hostis
 adventum.

Serv.

c Odium Tar-
 chontis in Me-
 zentium me-
 morabile, quo
 omnis morae
 impatiens, na-
 vim frangere
 mavult, quam
 paulo tardius
 proelium ini-
 ti.

* puppes.

* ratione.

d Remiges,
 quos Livius

socios navales: Græci ἀντιπρόμακτα καὶ δεξιόπρωας nominant. e Illece.
 Non. passivè. Alias innocuus est non nocens, sive innocens. f Germ.
 Valer. Græcorum ῥαχίην significari putat, qui est πετρώδης τὸ πᾶσι,
 καὶ ὅν τε ῥήγνυται ἡ θάλασσα Etymol. Steph. arenæ durioris cumu-
 lo expos. g Futuræ victoriæ. * scuta manuscript & Ful Ursin, & ita omni-
 no legendum videtur.

■ Auro in
squamarum
speciem in-

textam. Gell. *Inde Lycam ferit, exectum iam matre perempta,*

lib. 2. cap. 6. *Et tibi Phæbe sacrum: casus evadere ferri*

Macrobius, l. 6. † *Cui licuit parvo. nec longè Cissea durum,*
cap. 7.

■ Ferit, pene- *Immanemq; † Gyan sternentes agmina clava,*

trando traji- *Deiecit leto. † nil illos Herculis arma,*

cit: in quasi- *† Nil valide iuvère manus, genitorq; Melampus,*

gnificatione *Alcida comes, usq; graueis dum terra labores*

& τὸ ἀφύειν *Præbuit. ecce, † Pharon voces dum iactat inertes,*

Homero usur-

patur Iliad. *ρ'. Ἀλκὶ δ' ἐν περ χαλκὸς ἦφους'. Non confodit. † Quod*

manuscript. † Gyan. † nihil manuscr. & Ald. Nec. manuscr. † Pha-

ro.

Intorquens iaculum, * clamantis sistit in ore.
 Tu quoque, flaventem prima lanugine malas
 Dum sequeris Clytium infelix, non gaudia, a Cydō,
 Dardania stratus dextra, securus amorum,
 Qui iuvenum tibi semper erant, miserande iaceres:
 Ni fratrum stipata cohors foret obvia, Phorci
 Progenies, septem numero, septenaque tela
 Caniiciunt: partim galea clypeoque resultant
 Irrita: b deflexit partim stringentia corpus
 Alma Venus, fidum Aeneas affatur * Achaten;
 Suggestetela mihi (non ullum dextera frustra
 Torserit in Rutulos) * steterant quæ in corpore Gra-
 Iliacis campis: tum magnam corripit hastā, (iūm
 Et iacit, illo volans clypei transverberat æra
 Meonis, & thoraca simul cum pectore rumpit.
 Hæc frater subit Alcanor, fratremque rueniem
 Sustentat dextra, * traiecto missa lacerto
 Protinus hasta fugit, servatque cruenta c tenorem:
 Dexteraq; ex humero nervis moribunda pependit.
 Tum Numitor, iaculo fratris de corpore rapto,
 Aeneam petit: sed non & figere contrā
 Est licitum, magnique femur perstrinxit Achata.
 * Hic Curibus, fidens primo corpore, & Lausus
 & Advenit, & rigida Dryopen ferit eminus hasta,
 Sub mentum graviter pressa: pariterque loquentis
 Vocem animamque rapit, traiecto gutture. at ille
 Fronte ferit terram, & crassum vomit ore cruorē.
 Sabinorum prisco de sanguine magnum Agmen agens Clausus, & Ad-
 volat.

git clamanti,
 itaq; habet &
 ni sc. quam le-
 ction. & Serv.
 agnoscit.

* Notat Cydo-
 nem, ut intē-
 perantē circa
 amores puero-
 rum, vitio gē-
 tis suæ Cydo-
 num, id est,
 Cretensium,
 qui fuerunt
 παιδεργεσι.
 b τε απενόλη
 Iliad. é.

* Achatem.
 * steterunt.
 * transjecto.
 c Impetū, non
 contenta tra-
 jecto Mæone.

* Viribus hic
 fidens. Ald.
 αλκί πεποι-
 θώς. Et λόο γέν
 πίσω &.

& Servius legi
 Clausus, eun-
 dem esse exi-
 stimans cum
 illo in 7. Ecce

* tres legendū
cenſet Aul.
Gell. l. 13. c. 19.
in præcedenti
autem verſu
treis.

* Aleſus.
a Auruncæ ur-
bis cives, con-
ditæ ab Auſo-
ne Ulyſſ. &
Calypſus filio,
à quo Auſoniæ
nomen factū
eſt illi parti I-
talix, in qua
ſunt urbes Be-
neventum &
Cales: quod
deinceps no-
men toti Ita-
liæ tributū eſt,
teſte Feſto.

* Meſapus.
b obn. omn.
mare mari,
nubes nubi-
bus, venti ventis.
alii legunt Obnixi, ut ad ventos referatur. c Antiptofiſis,
pro pedi. Macrobian. Sat. 6. cap. 3. ex Homer. Iliad. v. & ex Furii 4. Annal.
ſumtum hunc locum putat, & apud Enn. legitur: Pes pede premitur, ar-
mis teruntur arma, * alta, * Impulerat. * Arcades. d Latinis inſequen-
tibus: μετ' ὀνυμικῶς. e Dimiſſis equis pedestri prælio decertare. f Ex-
hauſta, finita. g Expectationem, quam ſuſtineo futura æmulationis vir-
tutis paternæ, * laudi, manuſcr.

Treis quoque Threicios, Borea de gente ſuprema;
Et * treis, quos Idas pater, & patria Iſmara mittit,
Per varios ſternit caſus, occurrunt * Haleſus,
a Auruncæque manus: ſubit & Neptunia proles,
Inſignis * Meſapus equis, expellere tendunt,
Nunc hi, nunc illi: certatur limine in ipſo
Auſoniæ, magno diſcordes æthere venti
Prælia cenſent tollunt, animis & viribus equis.
Non ipſi inter ſe, non nubila, non mare cedit.
Anceps pugna diu: ſtant b obnixa omnia contra:
Haud aliter Troianæ acies, aciesque Latine
Concurrunt: heres c pedes, denſusque viro vir.
At parte ex * alia, qua ſaxa rotantia late
* Intulerat torrens, arbusta que diruta ripis,
* Arcadas inſuetos acies inferre pedestre
Ut vidit Pallas d Latio dare terga ſequaci:
Aſpera queis natura loci e dimittere quando
Suasit equos: unum quod rebus reſtat egenis,
Nunc prece, nunc dictis viri tẽ accendit amaris.
Quò fugitis ſocii? per vos, & fortia facta,
Per ducis Evandri nomen, f devictaque bella, (dis,
g Spemq; meam, patriæ que nunc ſunt æmula * lau-
bus, venti ventis. alii legunt Obnixi, ut ad ventos referatur. c Antiptofiſis,
pro pedi. Macrobian. Sat. 6. cap. 3. ex Homer. Iliad. v. & ex Furii 4. Annal.
ſumtum hunc locum putat, & apud Enn. legitur: Pes pede premitur, ar-
mis teruntur arma, * alta, * Impulerat. * Arcades. d Latinis inſequen-
tibus: μετ' ὀνυμικῶς. e Dimiſſis equis pedestri prælio decertare. f Ex-
hauſta, finita. g Expectationem, quam ſuſtineo futura æmulationis vir-
tutis paternæ, * laudi, manuſcr.

Fidite ne a pedibus: ferro rumpenda per hostes

Est via, quā globus ille virūm densissimus urget:

b Has vos & Pallanta ducem patria alta reposcit.

Numina nulla premunt: c mortali urgemur ab ho-

Mortales. totidem nobis animāq; manūq;. (ste

Ecce, maris * magno claudit nos obice pontus:

Deest iam terra fuga: pelago Troiā mne petemus?

Hæc ait: & medius densos prorumpit in hostes.

Obvius huic primūm, fatis adductus iniquis,

Fit Lagos: hunc, * magno vellit dum pondere saxū,

Intorto figit telo, discrimina costis

Per medium quā spina dedit. hastamque recepat

Offibus herentem. quē non super occupat * His bon.

Ille quidem hoc sperans nam Pallas ante ruentem,

Dum furit, incautum, crudeli morte sodalis,

Excipit, atque ensē tumido in pulmone recondit

Hinc x Helenum petit, & d Rhæti gente vetusta

Anchemolum, thalamos ausum incestare novercæ.

Vos etiam gemini Rutulis cecidistis in arvis,

Daucia, Laride, Tymberque, simillima proles

e Indiscreta suis, gratusque parentibus error.

At nunc dura dedit vobis discrimina Pallas.

Nam tibi f Tymbre caput Evandrius abstulit ensis:

Te decisa suūm Laride dextera quarit: (stant.

g Semianimesq; h micant digiti, ferrumq; * retra-

ruviorum, qui sunt in Marfis. e Quia neutrum ab altero dignoscebant.

f Metathesis, pro Tymber. Vide & Politian. c. 71. Miscell. g Hypotyposis.

Sic Ennius, Semianimesq; requirunt. h Subfultu quodam ac motatione,

quā efficit spasmus, sive convulsio nervorum. Vide Arist. αὐτὸν νότον.

mentum pro
actione.

b Hoc vult pa-
tria, ut per ce-
des hostium
revertamur.

c Hom. II. Φ

ἢ γὰρ θλω τὰ

τῷ πρῶτῳ

χρῶς ὀξεί

χαλκῷ ἐν

ἰαψυχῇ θνή

σκόν δὲ ἐφασ

ἀνθρώποι ἐμ

μεύασι.

* magna vetu-

sti codices fer-

omnes, & nost

m. scr. quā le-

ctionē etiam

Serv. agnoscit

Alii, magni.

* vellit magni

m. scr.

* Hispon.

* Schenenum

noster m. scr

Thelemum.

d Regis Marru-

Ad mortem

cilicet, quo

nino periret.

In illum, mo-

e Virgiliano.

Hō. est λαξ.

Comparatio

Iomerica ex

liad. λ.

optata. Sed

lud alterum

gnoscit Serv.

ut idē, quod

x voto & in

empore.

Periphrasis

incendit: q. d.

flammæ, quæ

unt quasi ex-

ercitus Volca-

ii.

Voti, cōpos.

Alesus in

quibusdā sine

spiratione.

Post scutum

e recepit: to-

um se scuto

omuniit

adversus im-

pressionem plurimorum.

* Freteaq; manuscr.

* deripit manuscr.

Mi-

ericordiam movet à modo necis.

b Jugulo vulnus intentantem.

* dif-

perfit manuscr.

* cavens.

i Hunc versum explicat Macrobius, lib. 3. cap. 7.

Manus injectio dicebatur, cum quis, non expectata iudicis auctoritate,

rem sibi debitam vendicaret.

Arcadas accensos monita, & præclara tuentes

Facta viri, mistus dolor & pudor armat in hostes.

Tum Pallas biugis fugientem Rhætea præter

Traiecit: hoc spatium, a tantumque mora fuit Ilo:

b Ilo nanque procul validam direxerat hastam:

Quam medius Rhæteus intercipit, optime Teuthra,

Te fugiens, fratremque Tyren: corruque volutus

Cedit semianimis Rutulorum c calcibus arva.

d Ac velut optato ventis æstate coortis,

Dispersa immittit sylvis incendia pastor:

Correptis subito mediis, extenditur una

Horrida per latos & acies Volcania campos:

Ille sedens f victor flammæ despectat ovanteis:

Non aliter socium virtus coit omnis in unum,

Teque iuvat Palia sed bellis acer & Halesus

Tendit in adversos, g seque in sua colligit arma.

Hic mactat Ladona, & Pheretæq; Demodocumq;

Strymonio dextram fulgenti & diripit ense

h Elatam in iugulum: saxo ferit ora Thoantis,

Ossaque & dispergit cerebro permista cruento.

Fata & canens sylvis genitor celarat Halesum:

Ut senior leto canentia lumina solvit,

i Iniecere manum Parca, telisque sacrarunt

Evandri. quem sic Pallas petit ante precatus:

Da nunc * Tybri pater ferro, quod missile libro,
 Fortunam atque viam duri per pectus Halefi.
 Hec arma exuviasque viri tua quercus habebit.
 Audiit illa deus, dum a textit Imaona Halesus,
 Arcadio infelix telo dat pectus inermum.

b At non cæde viri tanta perterrita Lausus,
 Pars ingens belli, finit agmina. primus Abantem
 Oppositum interimit, pugna c nodumq, moramq,
 Sternitur d Arcadia proles, sternuntur * Etrusci:
 Et vos o Grays e imperdita corpora Teucri.
 Agmina concurrunt ducibusque & viribus equis:
 Extremi * addensant acies: nec turba moveri
 Tela manusque * finit. hinc Pallas instat & urget:
 Hinc contra Lausus: nec multum discrepat ætas:
 Egregij forma, sed queis fortuna negarat
 In patriam reditus, ipsos concurrere passus
 Haud tamen inter se magni regnator Olympi.
 Mox illos f sua fata manent g maiore sub hoste.
 Interea soror alma monet * succurrere Lauso
 Turnum, qui volucris curru medium secat agmen.
 h Ut vidit socios, tempus desistere * pugna:

sc. Rutulorum esse perterrita cæde tanta viri, hoc est, Halefi. c Robur & firmamentum, sumta tralatione à nodis arborum. Homero est ἐρκος πολέμοιο. d Arcades. * Etrusci m. ser. e Non perdita, negationis vim habente præpositione, hoc est, quæ Græci perdere nequiverunt. * addensant manu sc. & Ald. & Steph. & libri antiqui, more Virgiliano in secunda conjugat. * sinunt. f Mors utrique debita, dies fatalis, μόρσιμον ἡμᾶς. g Majoribus sub hostibus: Pallantem enim Turnus, Lausum Æneas interimet. Enallage numer. * succedere manu sc. b Subaudiendum est Turnus: cuius verba deinceps referuntur. * pugna, Græca constructione. Isoc, λῆγε τὸ πόνων.

* Tymbre. In exemplis Julii Rufiniani Grammatici.

Sed quam rectè, alii viderint. Invo- cat autem nomen vicini- num, quia cir- ca ripas ejus pugnabant.

a Detexit, hoc est, spoliat, ex- uvias legit. Enall. figuræ. Plaut. Ego hunc homi- nem detexam pallio, hoc est, exuam, spolia- bo.

b Ordo est: At Lausus pars ing. bel. non finit agmina

pater.

502

ÆNEIDOS

Hypallage:

pro ipsi iussi.

Vide Macrob.

lib. 6. cap. 6.

tam.

* miratur ma-

nuscript.

b Ex Hom. II.

μ'. Vide Ful.

Ursin.

c Evander,

quem cupis

adesse specta-

torem aqua

animo feret,

aut trophæum

ferre me à

forti viro, aut

victum esse à

ali, siquidem

utrunq; ex æ-

quolaudabile.

d Hasta con-

tingi posse ac

feriri. Sophoc.

ἔμμετρον

ὡς βάλλεσθαι

e Alludit ad

sententiam il-

lam, Audentes

fortuna juvat

f Caco: de quo

ἔστιν ἡ ἀνέκτα ὁδὸς ἔ.

g Herculem,

pro Pallante deprecantem,

id quod ἡ τοῖσι πῶμῶν

intelligitur.

Solus ego in Pallanta feror: soli mihi Pallas

*Debetur: cuperem, ipse * parens spectator adesset.*

Hæc ait: & socij cesserunt equora a iusso.

*At Rutulūm abscessu invenis, * tum iussa superba*

** Miratus, stupet in Turno: corpusq; per ingens*

Lumina volvit, obitq; truci procul omnia visu:

Talibus & dictis it contra dicta tyranni:

b Aut spoliis ego iam raptis laudabor opimis,

Aut leto insigni: sorti c pater equus utriq; est:

Tolle minas fatus, medium procedit in equor:

Erigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis.

Desiluit Turnus byugis: pedes apparat ire

Comminus. utque leo, specula cūm vidit ab alta

Stare procul campis meditantem prælia taurum,

Advolat: haud alia est Turni venientis imago.

Hunc ubi d contiguum missæ foræ credidit hastæ:

Ire prior Pallas, siquæ e fors adiuvet ausum

Viribus imparibus magnumq; ita ad æthera fatur:

Per patris hospitium, & mensas, quas f advena adisti,

Te precor Alcide, cœptis ingentibus adsis:

Cernat semineci sibi me rapere arma cruenta,

g Victoremque ferant morientia lumina Turni.

Audyt Alcides invenem: magnumque sub imo

Corde premit gemitum, lacrymasq; effudit inanes.

Tam h genitor natum dictis affatur amicis:

f Ex Hispania rediens, interfecto Geryone, & interemto

supra, hæc limina victor Alcides subiit. Homer. est

g Ferre cogantur victoris intuitum. b Jupiter

intelligitur.

a *STAT* suacuiq, dies breve & irreparabile tēpus
 Omnibus est vite: sed b famam extendere factis,
 Hoc virtutis opus. Troia sub mœnibus altis
 Tot nati cecidēre deūm: c quin occidit unā
 Sarpedon, mea progenies: * etiam sua Turnum
 Fata vocant, metasque dati pervenit ad ævi.
 Sic ait: atque oculos Rutulorum reiecit arvis.
 At Pallas magnis emittit viribus hastam:
 Vaginaque cava fulgentem * deripit ensē.
 Illa volans, * humeris surgūt quā tegmina summa,
 Incidit: atque viam clypei d molita per oras,
 Tandem etiam magno e strinxit de corpore Turni.
 Hic Turnus ferro præfixum robur acuto
 In Pallanta, f diu librans, iacit: atque ita fatur:
 Aspice num mage sit nostrum g penetrabile telū.
 Dixerat: ac clypeum, tot ferri terga, tot æris,
 Cum bellis toties obeat circumdata tauri,
 Vibranti cuspis h medium transverberat ictu:
 Loricaque moras, & pectus perforat i ingens.
 Ille rapit calidum frustra de * vulnere telum:
 Vnaeademque via * sanguisq, animusq, sequuntur.
 k Corruit in vulnus: sonitum super arma dedere
 tier arva Lucret. dixit, cum magno labore invertere atque arare lib. 5.
 e ἐπὶ ψαψε γόα. Iliad. δ'. f Quam diu librasat. g Activè, sicut Georg.
 frigus penetrabile. h Sc. clypeum: cui adduntur reliqua σὺν ἑλκῶς:
 tot ferri terga, tot. i Scilicet cuspis hastæ, quod ferro præfix. rob. acuto
 dixit. * pectore. * sanguis manuscript. & Fabr. ult. producta imitatio-
 ne antiq. k Ex Hom. Iliad. δ', quem versum Enn. lib. XVI. Annal. in-
 terpretatus est, & Mare retulit. Vide Fulu. Ursin.

Vide Macro-
 lib. 1. Stat. cap.

16 & lib. 5.

cap. 10. & 16.

b Virtutis &
 rerum gesta-
 rum gloria
 immortalī vi-
 tæ brevitatem
 compensare.

c Confutatio
 precum ab
 exemplo
 comparatio-
 ne à majori.

Homer. Iliad.

p'. Isocr. in

Helen.

* & jam m. sc.
 ac Fulu.

* deripit.

* humeri m.
 ser. & libri a-
 liquot.

d In verbo in-
 est difficulta-
 tis significa-

tio. Ita moli-
 tier arare lib. 5.

σὺν ἑλκῶς:

cui adduntur reliqua

quod ferro præfix. rob. acuto

dixit. * pectore. * sanguis manuscript. & Fabr. ult. producta imitatio-

ne antiq. k Ex Hom. Iliad. δ', quem versum Enn. lib. XVI. Annal. in-

terpretatus est, & Mare retulit. Vide Fulu. Ursin.

Mors in ju-
 ene difficill.
 ndicatur, in
 II. Procubuit
 moriens, & hu
 num simul
 re momor-
 it. Vide Vi-
 tor lib. 29.
 ap. 17.
 Ita comple-
 ur hemistich.
 a aliquot co-
 icibus: sic o-
 e profatur.
 Constabunt.
 inall.
 Exanimem
 manuscr.
 Que
 ξννπικω̃ς
 onitur q.
 l. quæ baltei
 elatura erat
 in sculptum
 nefas Danai-
 dum, quæ una
 nocte maritos suos interfecerunt. Vide Ovid. Hypermn. * Clonus Eu-
 ritides manuscript. & lib. Carpent. & aliquot alij manuscript. & Excla-
 matio γυναικῆ in temerariam animi elationem rebus secundis. e & ε-
 ναφώνσι; : qualis apud Homer. Iliad. ζ'. εὐρεῖ ἡμᾶρ ὄτ' f Balteum
 um, qui illi causâ necis futurus est, Æneid. XII. * magno manuscript.
 g Exclamatio pathetica in luctum & dolorem senis Evandri ex occasu
 filij, h Propter trophæa ex devictis hostibus, * tantis manuscr.

Et terram hostilem a moriens petit ore cruento,
 Quem Turnus super assistens,*
 Arcades hæc, inquit, memores mea dicta referte
 Evandro: Qualem meruit, Pallanta remitto.
 Quisquis bonos tumuli, quicquid solamē humani
 Largior, haud illi v̄ stabunt Aeneia parvo est,
 Hospitia. & lævo pressu pede, talia fatus,
 * Exanimum: rapiens immania pondera baltei,
 C Impressumq; nefas: una sub nocte iugali
 Cesa manus iuvenum fœde, thalamiq; cruenti:
 Quæ * bonus Eurytion multo celaverat auro.
 Quo nunc Turnus ovat spolio, gaudetq; potitus.
 d Nescia mens hominum fati, sortisq; futura,
 Et servare modum, rebus sublata secundis.
 e Turno tempus erit, magno cum optaverit exitum
 Intactum Pallanta, & cum f spolia ista diemq;
 Oderit. At socii * multo gemitu lacrymisq;
 Impositum scuto referunt Pallanta frequentes.
 g O dolor, atq; h decus magnum redituri parenti:
 Hæc te prima dies bello dedit, hæc eadem aufert,
 Cum tamen ingentes Rutulorum linguis acervos.
 Nec iam fama mali * tanti, sed certior auctor

Advolat

505 In fugam
conversis, fu-
gatis interfe-
cto Pallante.

*Advolat Aeneas, tenui discrimine loti
Esse suos, tempus a versis * succurrere Teucris.
Proxima quæq; b metit gladio: latumq; per agmen * succedere.
Ardens limitem agit ferro, te, Turne, superbum b Tralatio
Cedenova, querens. Pallas, Evander, in ipsis sumta à mes-
Omnia sunt oculis: mense, quas advena * primus soribus, &
Tunc adiit, dextraque date, c Salmone creatos πολέμων
Quattuor hic iuvenes, totidē, quos educat * V fens, nonnulli
Viventes rapit, inferias quos immolet d umbris, ἀπὸ τῶν
Captivoq; rogi perfundat sanguine flammæ. (stā: deducunt.
Inde Magoprocul infensam * cum tenderet ha- * primum.
Ille astue subit, ac tremebunda supervolat hasta: primas, m. sc.
Et genua amplectens effatur talia supplex. e Opido Lattj:
f Per patrios manes, & spes surgentis Iuli, unde & Ovid.
Te precor, hanc animam serves natoque patrique. oriundus fuis.
Est domus alta: iacent penitus defossa talenta. Imitatus est
Celati argenti: sunt auri pondera facti, Achillem Ho-
Infectiq; mihi, non hic victoria Teucrum mer, Iliad. φ'.
Vertitur: haud anima una dabit discrimina tāta. & tangit mo-
Dixerat: Aeneas contrā cui talia reddit. rem priscum
Argenti atque auri memoras quæ multa talenta, litandi prin-
Gnatis g parce tuis: belli h commercia Turnus. cipibus de-
funktis, ma-
stium capto-*

rum, Ili. ψ'. * Uphens, d Pallantis, manibus, * contenderat manuscr.
e Subsedit, ἐκυψε. Homer, Iliad. φ'. f Aeneam crudelitatis arguit La-
Etantius lib. 5. cap. 10. quod supplicis & per manes patrios deprecantis
vitæ non pepercerit. Sumtus autem est locus totus hic ex Iliad. 4. & 6.
g Serva, imitatione Terent. Quod compar sit, h ἀντὶ τῶσιν, hoc est,
facultatem vicissim redimendi captivos. Expressit enim quod Achill, ait
Iliad. φ'. νήπιε, μή μοι ἄποινα πικραίνω, &c.

a Cum Pal-
lantem in-
teremit.

b Retro trahit,

c εἰς ὅσας

more hostia-
rum, quæ su-
peris immo-
labantur. Vi-
de Cæl. lib. 12.

c. 1. * appli-

cat, manuscr.

* Probus teste

Servio legen-

dum putavit,

insignib. albis.

c εἰς φάσιν.

Ex umbræ

magnitudine

corporis ma-

gnitudinem

representavit.

d Delecta ad

trophæum

Marti statuen-

dum: vel de-

tracta, exuta,

e ὑποσποφὴν

ad Martem.

f De hoc vide finem lib. 7.

g Æneas. Anto-

nom. * Anxiris,

manuscr. * magicum legit Germ. Val. amuleta signi-

ficari putans & susurros magicos adversus vulnera. Turnebus infestam

ei fuisse putat Nemefim, magna dicentibus adversari solitam: atque in-

solentia ejus deorum invidiam provocatam esse, quæ illi exitij causa fue-

rit. h Ex lib. 1. Nævii de bello Punico Macrobi. lib. 6. cap. 5. * se obt.

m. scr. neglecta Synalœph. i Habitum jaculantis expressit, k Hasta trans-

verberata utriusque adhærente.

Sustulit ista prior, iam tum a Pallante perempto.

Hoc patris Anchise manes, hoc sentit Iulus.

Sic fatus, galeam lava tenet: atque b reflexa

*Cervice orantis capulo tenus * abdidit ensem.*

Nec procul Aemonides Phœbi Triviaque sacerdos,

Insula cui sacra redimibat tempora vitta.

*Totus collucens veste, atque insignibus * armis.*

Quem cōgressus agit campo, lapsūque superstans

Immolat, cingentique umbra tegit. arma Serestus

d Lecta refert humeris, tibi c rex Gradivæ trophæū.

Instaurant acies f Volcani stirpe creatus

Ceculus, & veniens Marforum montibus Vmbro.

*g Dardanides contrā furit. * Anxuris esse sinistrā.*

Et totum clypei ferro deiecerat orbem.

*Dixerat ille aliquid * magnū: vimque affore verbo*

Crediderat, cœloque animum fortasse ferebat:

Caniciemque sibi, & longos promiserat annos.

Tarquitus exultans contrā fulgentibus armis,

h Sylvicolæ Fauno Dryope quem Nympha crearat,

*Obvius ardendi * sese obtulit: ille i redacta*

Loricam clypei q̄e ingens onus k impedit hasta.

Tum caput orantis nequicquam, & multa parātis * repente. A
 Dicere, deurbat terræ: truncumq; * repentem recenti cæde
 Provolvens, super hæc inimico pectore satur: palpitantē ad-
 a Istic nunc metuende iace, non te optima mater hue. Fabr. atq;
 Condet humi, patriove onerabit membra sepulcro: ita legitur in
 Alitibus linguere feris: aut gurgite mersum nostro codice.
 Unda feret, piscesq; impasti vulnera lambent. a Insultat pari
 Persequitur, fortemq; Numā, fulvumq; Camertē, modo. Achil-
 Magnanimo Volscente satum: ditissimus agri les Lycaoni
 Qui fuit Ausonidū, & b Tacitis regnavit Amyclis. jam peremto.
 c Aegæon qualis, centum cui brachia dicunt, Iliad. φ. Et
 Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem, est similis huic
 Pectoribusq; arsisse: Iovis cum fulmina contra locus Iliad. χ.
 Tot paribus streperet clypeis, tot stringeret enses: b Vide pro-
 Sic tato Aeneas d deservit in * equore victor, verbium, A-
 Ut semel intepuit mucro. quin ecce Nyphei myclas silen-
 * Quadrijuges in equos adversaq; pectora tendit. tium perdidit.
 Atque illi f longè gradientem & dira frementem c Qui & Bria-
 Ut vidēre, e metu versi, retroque ruentes, reus Iliad. α.
 Effunduntq; ducem, rapiuntq; * ad littora currus. Et est hyper-
 Interea bijugis infert se Lucagus albis bolica
 In g medios, fraterque Liger: sed frater habenis ὁ δὲ βολή.
 Flectit equos: strictum rotat aber Lucagus enses. * Quinquagintaq; or.
 Haud tulit Aeneas tanto fervore furenteis: m. sc.
 Horat. epist. Antragica deservit & ampullatur in arte. * agmine. * Qua-
 drijugos. habent pler. u. l. sed Quadrijuges Servius probat, ut videretur
 ὁμοιοτέλετον. e Longis gradibus Homer. μακρὰ βιβῶντα. f αὐτοῖς
 παλίνορσοι, ὑπὸ τροπῇ Homer. * in littore Ald. g Sc. cuneos.

manuscr.

* Vera forti-
tudo neq; ma-ledica est, neq;
minax.

* jam. m. scr.

* hostes ma-
nuscr.* Admonuit
manuscr. &

libri aliquot.

b Protento,
extento. Vide

Macrobius, lib.

6. cap. 4.

c Sarcasmos,

quo & hosti

perempto in-

sultat, & fu-

gam ab illo

sibi objectam

in equorum

timiditatem

& umbrarum

terriculam en-

ta confert:

nisi potius

malis cum ad

Nyphei necesse

respicere.

* inertes ma-

nuscr.

d Alludit ad

patrociniam, quam Plato retulit lib. 2. de repub. αἰδελφὸς

αἰδρὶ πατρὶν. * victor manuscr. & Ald.

c Eruptione e castris facta suas

cum Ænea copias conjungunt.

*Irruit adversaque ingens apparuit hasta.**Cui Liger:**Non Diomedis equos, * non currū cernis Achillis.**Aut Phrygiæ campos: nunc belli finis & ævi**His dabitur terris. vesano talia late**Dicta volant Ligeri: a sed non & Troius heros**Dicta parat contrā: iaculū * nam torquet in * ho-**Lucagus, ut pronus pendens in verbera telo (stem.*** Admovit byugos, b proiecto dum pede levo**Aptat se pugna: subit oras hasta per imas**Fulgentis clypei: tum levum perforat inguen.**Excussus currū moribundus volvitur arvis.**Quem pius Æneas dictis affatur amaris:**c Lucage, nulla tuos currus fuga segnis equorum**Predidit, aut vanæ vertere ex hostibus umbræ:**Ipse rotis saliens iuga deseris. Hæc ita fatus,**Arripuit byugos frater tendebat * inermes**Infelix palmas, currū delapsus eodem.**Per te, per, qui te talem genuere parentes,**Vir Troiane, sine hanc animam, & miserere pre-**Pluribus oranti Æneas, haud talia dudū (cantis.**Dicta dabas: morere, & d fratrem ne desere frater.**Tum, latebras animæ, pectus mucrone recludit.**Talia per campos edebat funera * ductor**Dardanius, torrentis aquæ, vel turbinis atri**More furens tandē e erūpunt & castra relinquūt.**d Alludit ad patrociniam, quam Plato retulit lib. 2. de repub. αἰδελφὸς**αἰδρὶ πατρὶν. * victor manuscr. & Ald. c Eruptione e castris facta suas**cum Ænea copias conjungunt.**Ascanius*

Ascanius puer & nequicquam obsessa iuventus.

eadem soror

Iunonem interea compellat Iuppiter ultrò:

& coniux Jo-

O a germana mihi atq; eadem gratissima coniux:

vis fingatur,

Ut rebare, Venus (nec te sententia fallit)

vide Macro-

Troianas sustentat opes: non vivida bello

lib. 1. Somn.

Dextra, viris, animusque ferox: patiensque pericli.

cap. 17.

Cui Iuno b summissa: Quid, ô pulcerrime coniux,

b Vel summi-

Sollicitas agram, & tua tristia dicta timentem?

sum animum

Si mihi, q̄ quondam fuerat, quamque esse decebat,

præ se ferens,

c Vis in amore foret: non hæc mihi nanque negares,*

vel voce sum-

d Omnipotens, quin & pugna subducere Turnum,

missa.

Et Dauno possem incolumem servari parenti.

c Germ. Val.

e Nunc pereat, Teucrisque pio det sanguine pœnas.

vim hoc loco

Ille tamen nostra deducit origine nomen:

φίλτερον acci-

f Pilumnusque illi quartus pater: & tua larga

pit, siue δυνά-

Sæpe manu multisque oneravit limina donis.

μιν ἐρωτο ποι-

Cui rex etherei breviter sic fatur Olympi:*

όν, non βίαν.

Si mora presentis leti tempusque caduco

* hoc m. scr.

Oratur iuveni, gmeque hoc ita ponere sentis:

d Nominandi

Tolle fuga Turnum, atque instantibus eripe fatis.

casu, tu qui es

h Hactenus indulgisse vacat: sin altior istis

omnipotens,

Sub precibus i venia ulla latet, totumque moveri,

ut sit argumē-

i Mutarive putas bellum, k spes pascis inaneis.

tum ἀπὸ δυνά-

hieri vult. f Locus hic pugnare videbitur cum illo superiori, Cui Pilum-

νατῆ.

nus avus, nisi intelligamus & avum & abavum Turni eodē nomine fuisse

e Concessio

*se appellatum. * fatus manu sc. g Et vis me hoc ita statuere. Græcum*

ironica eius

loquendi genus, quo & Lucill. usus. b Ut Turno instantis mortis tempus

quod minimè

prorogetur. i Altioris veniæ impetratio, scilicet de totius belli sorte ac

ratione mutanda, k ἐναλκάζει generis, pro pascere spe inani, Vide Vi-

lib. 9, cap. 4.

Cui

Mente dāres atq, hæc Turno * rata vita maneret!
Nunc manet infontem gravis exitus, aut ego bverit

Vana feror. c quod ut o potius formidine falsa
Laudar: & in melius tua, qui potes, orsa reflectas.

Hæc ubi dicta dedit, cælo se protinus alto

Misit, agens hyemem d'nimbo succincta per auras!

Iliacamque aciem, & Laurentia castra petivit.

e Tum dea nūc cava tenuem sine viribus umbrā,

In faciem Aeneae (visu mirabile monstrum)

Dardaniis ornat telis: clypeumque iubarque

Divini* assimilat capitis: dat inania verba:

Dat sine mente sonum, gressusque effingit euntis.

in Morte obita quales fama est volitare figuras.

. Aut quæ sopitos deludunt somnia sensus.

At primas leta ante acies exultat g imago:

Irritatque h virum telis, & voce laceffit.

Instat cui Tarnus, stridentemque eminus hastam

Coniicit illa dato vertit vestigia tergo.

Tum vero Aeneam aversum ut cedere Turnus

- Credidit, atq; animo spem turbidus hausit inanem.

Quò fugis Aenea? i thalamos ne desere patros:

Hac dabitur dextra tellus quaesita per ungas.

er. Iliad. ε'. * assimulat m. scr. & rectius, ὁμοιοῦς εἰκάζει.

cretii. Is enim sic habet lib. 1. Morte obita quorum tellus

offa. Vide Macr. lib. 6. c. 1. *ἡ δὲ ὁλοή* illud *Aeneas*, a *Juno*ne
Trojanorum *ἡ δὲ ὁλοή* per *amphibologiam* expecta. dum ser-

Turnum. Ironia per amphibologiam. expecta, dum
fide. uxorem desponsatam ducas.

Talia

*Talia vociferans sequitur, strictumque coruscat
Mucronem: nec a ferre videt sua gaudia ventos.
gaudio se afferri. Vide Adag. ventis tradere.*

*Ne animad-
vertit inani*

*Forte ratis celsi coniuncta bcrepidine saxi
Expositis stabat scalis, & ponte parato.
Qua rex Clusinis advectus * Osinius oris.
Huc sese trepida Aeneae fugientis imago
Coniit in latebras: nec Turnus segnior instat,
Exuperatque moras, & pontes transilit altos:
Vix proram attigerat: * rumpit Saturnia funem,
c Avulsamque rapit revoluta per æquora navem.*

*b Antiotol.
pro crepidini,
quæ est abru-
pti saxi altitu-
do. Turn. ripa-
rū summita-
tem & gradu
saxeum inter-
pretatur τῆς
ἀγνῆδα, un-*

*de latinum crepidinis vocabulum factum videtur, mutata quantitate.
* Oximius legere videtur Pontan. in Ant. ubi pro Virg. stat contra Eusta-
thium, hunc locum taxantem apud Macr. lib. 5. c. 15. * rumpit Ald. c Ne
Turnus scil. animadversa fraude in aciem rediret.*

Ille

† Ille autem
 Ænean. † Illum autem Aeneas absentem in prælia poscit:
 † Tum m. scr. Obvia multa virum demittit corpora morti.
 † Ingratus sa- † Tunc levis haud ultra latebras iam q̄rit imago,
 lutis, novè di- Sed sublime volans nubi se immiscuit atra:
 Etum pro eo Cum Turnum medio interea fere equore turbo.
 quod est, causa Respicit ignarus rerum, a ingratusque salutis,
 salutis, vel de Et duplices cum voce manus ad sidera † tendit:
 accepta salute Omnipotens genitor, tanton' me crimine dignum
 ingratus. Græ- Duxisti? & tales voluisti expendere pœnas?
 ca consuetudi- Quò feror? unde abit? quæ me fuga, † b quém vere-
 ne, αἰχάρις & σωτηρίας, ducet?
 pro ὁπὲρ vel † Laurentisne iterum muros, aut castra videbo?
 ἐνεκα. c Quid man' illa virum, q̄ me meaq̄ arma secuti?
 † tollit, m. sc. † Quosque (nefas) omnes infanda in morte reliqui?
 Apul. in lib. de Et nunc palantes video, gemitumque cadentum
 mundo: Nam Accipio, quid † agam? aut q̄ iam satis ima debiscat
 habitus oran- Terra mihi? † vos o potius miserescite venti:
 tiū hic est, ut In rupes, in saxa (volens vos Turnus adoro)
 manib. exten- Ferte ratem, se visque vadis immittite † Syrtes:
 tis ad cœlum Quo neq̄ me Rutuli, neq̄ d conscia fama sequatur.
 precemur. Idē Hec memorās, animo nūc hunc nūc fluctuat illuc:
 Virg. libro 5. † An sese mucrone ob tantum dedecus amens
 Æn. Ni pal- mas ponto tē- dens utraq̄
 Clo. † quæve manu sc. b Qualem, qua fronte. † Laurentisne manu sc. &
 aliquot alia. Et est pathos ab abdubitatione, de quo Macrobius lib. 4. cap.
 ult. c Oratio in nimia indignatione deficiens verbis: subaudiendū enim
 dicet, vel id genus aliud. † Quosve manu sc. † ago manu scr. † o vos o.
 † Syrtes. d Fugæ scilicet. † Lamb. ex Prisc. legendum putat, An sese in
 mucronem, quod & Cicer. ita locutus sit Accus. lib. 2. Videte in quot la-
 queos se induerit. Et de divin. lib. 2. Cum se in nubem induerint. Sed
 illud

illud Germ. Val. imitatione Homer. dictum putat, apud quem est :
Ζὸς με μέγα κρονίδ' ἄτην ἐνέδυσε Γαργήν. & ita locutum esse Cæ-
 sarem lib. 7. comm. de bell. Gall. Steph. annot. Et l. 2. Acutis. sti-
 pitibus induebantur.

*Induat, & à crudum per costas exigat ensem:
 Fluctibus an jaciat mediis, & litiora nando
 Curba petat, Teucrumq; iterum se reddat in armâ.
 Ter conatus butramq; viam: ter maxima Juno
 Continuit, juvenemq; c animo miserata repressit.
 Labitur alta secans, fluctuq; aestuq; secundo,
 Et patris antiquum Dauni desertur ad d urbem.
 At e Jovis intercâ monitis Mezentius ardens,
 Succedit pugna, Teucrosq; invadit obantes.
 Concurrunt Thyrrænæ acies, atq; omnibus uni,
 Unni odiusq; viro telisq; frequentibus instant.
 Ille, velut rupes, vastum quæ prodit in æquor,
 g Obvia ventorum furiis, expositaq; ponto,
 Vim cunctam atq; minas perferi cæliq; marisq;,
 Ipsa immota h manens: prolem i Dolicaonis Hebrum
 Sternit humi: cum quo Latagum, Palmumq; fugacem
 Sed Latagum saxo atq; k ingenti fragmine montis
 l Occupat os faciemq; adversam: poplite Palmum
 Succiso volui m segnem sinit: armaq; Lauso
 Donat habere humeris, & vertice figere cristas.
 Nec non Evantem Phrygium, Paridusq; n Mimanta*

a durum.
 b Et gladio se
 transfigere &
 ad litus na-
 tare.
 c animi m. sc.
 & Ald.
 d Ardeam.
 e Trahente il-
 lum Jove ad
 meritas pœ-
 nas sprete re-
 ligionis.
 f Comparatio
 Homer. ex Ili.
 o vide Fulv.
 Ursin. Et est
 ὑποτύπωσις
 rupis ventis &
 fluctibus pul-
 satæ.

g ὁρβλῆς.

Tib. lib. 2. Stare vel insanis cautes obnoxia ventis. h manet. i Doli-
 chaonis. k ingenti man. sc. l Græca figura, pro, occupat os Latagi.
 Sic Græci ἐκράσιν Ἀχιλλέα τ' πόδα. n Non ambulantiem, ob succi-
 sum poplitem. o Minanta ma. sc. al. Numanta.

De face quā
prægnans He-
cuba vidit, le-
ge Victor. lib.
29. cap. 5.

V. L.

Parin m. sc.
e Occubat, hic
carum.

Ignoratum;
passivè. Gell.
lib. 9. cap. 12.

Ille ornatus
gratia insertū
nulla signifi-
cationis ne-
cessitate. Ita

supr. Multum
ille & terris
jacet. Est au-
tem compa-
ratio hæc

sumpta ex I-
liad. A.

Qui justè i-
rascuntur &

infernū sunt Mezentio : dictum sicut, est odio. Vide Macrobi. libr. 6.
cap. 6. g Hunc & sequentem versum subjungunt aliqui superiori, Sed
jacul. quod apro magis quam Mezentio convenire videantur. b
Scuto : quia scuta tergoribus bubulis intuebantur : ut sit Metonym.
i Nuptias. k Crista purpurea. l Comparatio emphatica, & Homerica,
Macr. lib. 5. cap. 10. m Capite arduo Scal, cornibus eminentem.
Serv. Græcis est αἰὼνερως, Ovid, celsus in cornua

*Æqualem, comitemq; una quem nocte Theano
In lucem genitori Amyco dedit, & a face prægnans
Cisseis regina b Parim creat; urbe paterna
c Occubat : dignarum Laurens habet omni Mimantia.
Ac velut cille canum morsu de montibus altis
Aëtus aper [multos Vesulas quem pinifer annos
Defendit, multosq; palus Laurentia] sylva
Pastus arundinea, postquam inter retia ventum est,
Substitit, infremuitq; ferox, & inhorruit armos:
Nec cuiquam irasci, propiusve accedere virtus,
Sed jaculis, tutisq; procul clamoribus instant :
Haud aliter, f justæ quibus est Mezentius ira,
Non ulli est animus stricto concurrere ferro:
Missilibus longè & vasto clamore lacerant.
g Ille autem impavidus partes cunctatur in omnes
Dentibus infrendens, & h tergo detutit hastas.
Venerat antiquis Coryti de finibus Acron,
Grajus homo, infectos linquens profugus i hymenæos:
Hunc ubi miscentem longè media agmina vidit,
k Purpureum pennis & pacta conjugis ostro:
l Impastus stabula alta leo ceu sæpe peragrans,
[Suadet enim besana fames] si fortè fugacem
Conspexit capream, aut m surgentem in cornua cer-
bum :*

Gaudet

Gaudet bians immane, comasq; arrexit, & haeret
Visceribus super accumbens: labit improba teter
Ora cruor:
Sic ruit in densos alacer Mezentius hostes.
Sternitur infelix Acron, & a calcibus atram.
Tundit humum, expirans, infractaq; tela cruentat.
Atq; idem fugientem haud est dignatus Orodem
Sternere, nec jacta baculum dare cuspide vulnus:
Obvius, adversoq; occurrit: seq; viro vir
Contulit, haud cuncto melior, sed fortibus armis.
Tum super d' abjectum posito pede nixus & hasta,
Pars belli haud e temnenda viris, jacet f' altus Oro-
des,

Conclamant socij, g' latum Paena secuti.
Ille autem expirans: h' non me, quicumq; es, inulto,
Victor, nec longum latabere: te quoq; fata
Prospectant paria, atq; eadem mox arva tenebis.
Ad quem subridens mista Mezentius ira:
Nunc morere: ast de me divum pater atq; hominum
rex

Viderit, hoc dicens, eduxit corpore telum.
Olli dura quies oculos, & i ferreus urget
Somnus: in aeternam clauduntur lumina noctem.
Cadiceus Alcatroum obtruncat, Sacrator Hydaspem,
Partheniumq; k Rapo, & praedurum viribus Orsen:
Messapus Cloniumq; Lycanionq; Ericaten:
Illum, l' infraxis equi lapsu tellure jacentem,

αἰδόντες παύειν α. Ili χ'. b Similis praedictio est Iliad. π. sub per-
sona Patrocli, & Il. χ' sub persona Hectoris, illo Achilli necem
Hectori, hoc praedicente. i χαλκῶ & ἔων &. Homer. k Raapo, ut
possit fieri Synalœpha, alij Rapho. l. α' παύειν, δυνάμει, asperi, feri &
in domitiis

a Pathos à
modo, de quo
Macrobi. Sat.
lib. 4. cap. 4.
Homer.

λακτίζων
πρὸ γαῖα.

b Non praevi-
sum, quia à
tergo.

c Infidijs, vel
dolo.

d Prostratum.
e temnenda,
viri man. sera
& Fabr.

f Allusisse vi-
detur ad ἐτυ-
μον quod est
παρὰ τὸ ὄ-

ρῶ, ut sic ὁ
ῥῶδης. mon-
tis instar.

g ἐπινίκιον
παύειν α.

Eurip. Hom.

a Jactu longè
fallentis sa-
gittæ, ἐν Ἀλφειῷ
δυσίῳ.

b Notatio

αὐγῶν & i-
σορρόπια.

c neque m. sc.

d Dum.

e casum.

f Utriusque
exercitus, Ru-
culorum &
Trojanorum,
g Contra deos
immortales.

Homerus

ῥεῖα ζῶντ' &
fecit. Macro.
lib. 5, cap. 16.

b Imitatione
Homeri, qui
λίμνην ali-
quoties vocat
τὴν θάλασσαν.

σαν παρὰ τὸ λίαν μένειν, ut putat Eustath. καὶ μὴ ἀπορρέειν καὶ
ποταμός, Ita & paludem appellari putant idem mare in 1. Æn. le-
gentes: palus dum fidera pascet. ἰδὲ δὲ τὸν τέμνω. Ita in 6. Ille viam se-
cat ad naves. k ipse. l Sept. casus cum immuni illa corporis vastitate,
quam duabus παρὰ θολάς expressit. m Supra: Contiguum missæ
fore credidit hastæ. n vibro. o Consecro & dico p Æneæ. αὐξήσεις.

Hunc, peditem pedes. & Lycius processerat Agis:
Quem tamen haud expers Valerius virtutis abita
Dejicit. Attonitum Salius, Saliumq; Nealces,
Insignis a jaculo, & longè fallente sagitta.

Jam b gravis æquabat luctus, & murus Mavors
Funera: cadebant pariter, pariterq; ruebant
Victores victiq;: neque his fuga nota c nec illis.
d Dij Jovis in cælis e iram miserantur inanem
f Amborum, & tantos g mortalibus esse labores.
Hinc Venus, hinc contra spectat Saturnia Juno.
Pallida Tisiphone media inter millia (abit.

At verò ingentem quatiens Mezentius hastam
Turbidus ingreditur campo: quem magnus Orion,
Cum pedes incadit medi per maxima Nerei
h Stagna. i viam scindens, humero supereminet un-
das:

Aut summis referens annosam montibus ornum,
Ingrediturq; solo, & caput inter nubila condit:
Talis se vastus infert Mezentius armis.
Huic contra Æneas, speculatus in agmine longo,
Obdurus ire parat, manet imperterritus ille,
Hostem magnanimum opperiens, & i mole sua stat:
Atq; oculis spatium emensus in quantum satis hasta,
Dextra mibi deus, & telum quod missile n libro,
Nunc adsint. o vobeco, p prædonis corpore raptis

Indutum spoliis, ipsum te Lausæ trophæum
 Aeneæ. Dixit, stridentemq; eminus hastam
 Jacit: at illa volans clypeo est excussa, proculq;
 Egregium a Anthorem latus inter & ilia figit:
 Hercules Anthorem comitem, qui missus ab Agris,
 Haerat Evandro, atq; Italia confederat orbe.
 Sternitur b infelix c alieno vulnere, cælumq;
 Aspicit, & dulcis moriens reminiscitur Argos.

Tum pius Aeneas hastam jacet: illa per orbem
 Aere cabum triplici, per d lineam terga, tribusq;
 Transfit intextum e tauris opus, simulq; sedit
 Inguine: sed vires baud g pertulit. ocyus enses
 Aeneas, viso Tyrrheni sanguine letus
 Eripit à b femore, & trepitandi ferò dus instat.
 Ingemuit cari graviter genitoris amore,
 Ut vidit, Lausus: lacrymaq; per ora voluta.
 Hic mortis dura casum, tuaq; i optima facta,
 Si qua fidem k tanto est operi latura vetustas,
 Non equidem, nec te juvenis memorande silebo.
 Ille pedem referens, & inutilis, ling; ligatus
 Cedebat, clypeoq; inimicum hostile trahabat.
 m Proripuit juvenis, seseq; immiscuit armis.
 Jamquæ assurgentis n dextra, plagamquæ ferentis

a Antoren m. sc. Sed rectius videtur quod aliqui substituerunt mutatione unius literæ, Antonem, quod nomen fuit Herculis filij, à quo Anteriorum familia deducitur apud Plutarch. in Anton.

b Parbos à causa. Mac. li. 4 cap. 4.

c Telo in Aeneam destinato.

d lignea m. sc. Thoracem ligneum: nam & hoc usus est,

in bellis annotat Alexand. lib. 6. genial. cap. 22. Vide Bayf. cap. 8. Seru. lino (inquit) tegebantur scuta, ut posset inherere pictura, e Tergoribus taurorum, Synecdoche, f imoq; in vet. lib. Colot. g protulit, h Charis. legit semine, & ita exaratum est in m. sc. nostro, i optime vocandi calu, ut ad Laulum referatur. k Facto tantæ pietatis. l Il ligatus Tmesis, m Pierius in Rom. quodam cod. Prorupit se, legisse confirmat: quod huic loco optimè congruit, propter id quod sequitur, seseq; immiscuit, &c. n dextram.

a proturbant manuscr. *Ænea subiit mucronem: ipsumq; morando*
 b Comparatio *Sustinuit. socij magno clamore sequuntur,*
 hyperbolica *Dum genitor nati parma protectus abiret:*
 ex Iliad, μ'. *Telaq; conjiciunt, a proturbantq; eminus hostem*
 e agricola, ru- *Missilibus furit Æneas tectusq; tenet se.*
 ta lat. Fabr. ex *b Ac velut, effusa si quando grandine nimbi*
 Donato & lib. *Precipitant, omnis campis diffugit arator,*
 vetustis, ut a. *Omnis & c agricola, & tuta latet arce viator,*
 in celsura pro- *Aut amnis ripis, aut alti fornice saxi,*
 ducatur. *Dum pluit in terris, ut possint sole reducto*
 e Exerci per *d Exercere diem: sic obrutus undiq; telis*
 diem Hypal- *Æneas, urbem belli, dum e detonet, omnem*
 lage. *Sustinet: & Lausum increpitat. Lausq; minatur,*
 e Detonet pro *Quo moriture ruis? majoraq; viribus audes?*
 detinet ex in- *f Fallit te incautum pietas tua, nec minus ille*
 terprete & *Exultat demens: saba jamq; altius ira*
 lib. vetustis *Dardanio surgunt ductori: g extremaq; Lauso*
 scripsit Fabri. *Parca fila h legunt. Validum nanq; exigit ensem*
 & retinuerunt *Per medium Æneas juvenem, totumq; recondit.*
 alij quoque, *i Transijt & parmam mucro, levia arma minacis,*
 ut sit dum *Et tunicam, molli mater quam neberat auro:*
 detonet, dum *k Implebitq; sinum sanguis, tum vita per auras*
 impetus hostium violentus remittatur, sumta translatione de proxima
 similitudine. Alij legunt: dum detinet omnes: alij, dum detonet
 omnis: ut cohæreat cum genitivo belli. Alij: nubem belli dum de-
 zinet, omnes Sust. Belli autem pro proelii nubem dici non est obscu-
 rum, more Grecor. qui similiter πόλεμον & μάχην confundunt.
 f Pathos ab indignitate cause. Macrobi libro 4. capite 4. g Notatio
 mortis jam jam imminentis b Colligunt. Enallag. figuræ i Tran-
 silit man. scr. & Ald. k Pathos ad attestationem, de quo Macrobi. libro
 4. capite 6.

Concessit

Concessit mæsta ad manes, corpusq; reliquit.
 At vero, ut vultum vidit morientis & ora
 Ora modis Anchisiades pallentia miris:
 Ingemuit miserans graviter, dextramq; tetendit:
 a Et mentem patriæ b subiit pietatis imago.
 Quid tibi nunc miserande puer pro laudibus istis,
 Quid pius Aeneas tanta dabit indole dignum?
 Arma, quibus latatus, habe tua: teq; parentum
 Manibus, & cineri (c si qua est ea cura) remitte.
 Hoc tamen infelix miseram solabere mortem:
 d Aenea magni dextra cadis, increpat ultrò
 Cunctantes socios, & terra sublebat ipsum
 Sanguine e turpantem comtos de more capillos.

Interea genitor Tyberini ad fluminis undam
 Vulnera siccabat lymphis, corpusq; flebat,
 Arboris g acclivis trunco: procul ærea ramis
 Dependet galea, & prætò gravia arma h quiescunt.
 Stant lecti circum juvenes: ipse ager, anhelans
 i Colla fobet, k fusus propexam in pectore barbam.
 Multa super Lauso rogitat, l multosq; remittit,
 Qui rebocent, mæstiq; ferant mandata parentis.

At Lausum socij m exanimum super arma ferebant
 Flentes, ingentem, atq; ingenti n vulnere victum,

ponere. d A victore insigni vinci est gloriosum. e Foedantem, defor-
 mantem. f lavabat. g acclinis, manuscr. & Stephan. & Lamb. ut sit
 idem quod acclinatus & accubans. h Jacent, posita sunt. Metaph.
 i Sustinens se arboris trunco s. Adjutus vel adnexus arb. tr. reficie-
 bat lassata colla. k Barbam fusam habens & in longum pexam quæ
 alibi est barba promissa. l multumque manuscr. m exanimem ma-
 nuscr. & Ald. n Imitatione Lucretij. Ita in XII. Oppetere ing. atque
 ingenti vulnere victum.

a Affectus à si-
 militudine
 passionis, quæ
 Græci ὁμοιο-
 παθῆσαν vo-
 cant.

b strinxit, lib.
 Colot.

c Vel impieta-
 tem Mezentij
 notat, qui ne-
 que divina,
 neque huma-
 na quicquam
 pensi haberet:
 vel ad fabulā
 alludit, qua
 perhibentur
 defuncti, se-
 mel gustatis
 aquis lethæis,
 rerum huma-
 narum curam
 omnem de-

a Pathos ab e-
 rate, ut est a-
 pud Macrob.
 Sat. lib. 4. c. 3.
 Catull. Cani-
 ciem terra
 atq; infuso
 pulvere fœ-
 dans. Imita-
 tio Homer.
 ex Ili. σ'.
 b multo m. f.
 & Gryph.
 c genuit m. f.
 d Exitium m.
 script.
 e Pathos quasi
 per definitio-
 nem: altum
 vulnus vocat,
 amittere filiū.
 Macrob. lib.
 4. cap. 4.
 f Per omnia
 mortis gene-
 ra. Pathos per Hyperb. Macrob. lib 4. cap. 6. g dedissem man. scr.
 & Ald. & Gryph. h tardet manuscr. i hoc manuscr. k Dejecto animo.
 l Phœbe Gryph. m πᾶτος per ἄπο-φω, de quo Macrob. lib. 4.
 cap. ult. Et est imitatio Achillis Homericī, qui Xanthum equum
 similiter alloquitur Ilia. τ'. n si res qua manuscr. o Lausi cruore per-
 fusa, p Aut manuscr. q Si virtuti est adversus eventus. Sc. r Jussa do-
 minorum εἰ δὲ.

Agnoscat longè gemitum præsaga mali mens;
 a Caniciem b immundo deformat pulvere, & ambae
 Ad cælum tendit palmas, & corpore inhaeret.
 Tantane me tenuit vivendi nate voluptas,
 Ut pro me hostili paterer succedere dextra
 Quem c genuit tuane hac genitor per vulnera serbor,
 Morte tua vivens & heu nunc misero mihi demum
 d Exilium infelix, e nunc altè vulnus adactum.
 Idem ego nate tuum maculavi crimine nomen,
 Pulsus ob invidiam solio sceptrisque paternis.
 Debueram patriæ pœnas, odiisque meorum
 f Omneis per mortis animam fontem ipse g dedisse:
 Nunc vivo, nequè adhuc homines lucemquè relinquo:
 Sed linquam. Simul h hac dicens, attollit in agrum
 Se femur: & quanquam vis alto vulnere i tardat,
 Haud k dejectus equum duci jubet, hoc decus illi,
 Hoc solamen erat: bellis hoc victor abibat
 Omnibus alloquitur mœrentem, & talibus infit:
 m l Rhœbe diu [n RES si qua diu mortalibus ulla est]
 Viximus: aut hodie victor spolia illa o cruenta,
 p Et caput Æneæ referes, Lausiquè dolorum
 Ultor eris mecum: aut, q aperit si nulla viam vis,
 Occumbes pariter, nequè enim, fortissime credo
 r Jussa aliena pati, & dominos dignabere Teucros.

Dixit:

*Dixit: & exceptus tergo consueta locabit
 Membra, manusque ambas jaculis onerabit acutis,
 Aere caput fulgens, a cristaque hirsutus equina,
 Sic cursum in medios rapidus dedit: aestuat ingens
 b Imma in corde c pudor, mistoque insania luctu,
 Et furys agitated amor, & conscia virtus,
 Atque hic Aeneam magna ter voce vocabit.
 Aeneas d agnovit eum, letusque precatur:
 c Sic pater ille deum faciat, sic altus Apollo:
 Incipias conferre manum.
 Tantum effatus, & f infesta subit obvius hasta.
 semel sit. d agnovit enim manuscr. & Ald. e Faxit Jupiter & Apol-
 lo, ut mecum congregiaris ξυνὸ θεῶν. f Ad vulnus infligendum pa-
 rata.*

a Ex Iliad. γ'.
 suntum ubi
 similiter Pa-
 ridis galea
 cauda equina
 exornatur,
 cuiusmodi
 galea Homero
 est ἰσθαλεια.
b Uno m. sc.
c Quia victus

Ille autem: Quid me erepto sabissime manu

Kk 5

Terres?

a Define me, Terras? hac via sola fuit qua perdere posses.
 terrere metu Nec mortem horremus, nec diuim parcimus ulli.
 mortis aut a Define. b jam venio moriturus, & hac tibi porto,
 decorum. Alij c Dona prius, dixit telumq; intorsit in hostem,
 poetam imi- Inde aliud super atq; aliud figitq; volatq;
 tatum putant Ingenti gyro: sed sustinet aureus umbo.
 illud ex Nio- Ter circum astantem d labos equitabit in orbes,
 be Græca. Tela manu jaciens: ter secum Trojus heros
 Tragœd. ἐρ- Immanem arato circumfert tegmine e sylsam.
 χομαι, μ' Inde ubi tot traxisse moras, tot spicula tadet
 αὖεις; ut Vellere, & brgetur pugna congressus f iniqua:
 subaud. me Multa movens animo, jam tandem erumpit, & inter,
 vocare. h Bellatoris equi cava tempora conjicit hastam.
 b nam. m, sc. Tollit se arrectum quadrupes, & calcibus auras
 e Telorum Verberat, effusumq; equitem super ipse secutus
 scilicet quib9 Implicat, i ejectoq; incumbit cernuus armo.
 te muner. Clamore k incendunt cælum Troesq; Latiniq;.
 Ironicè. Advolat Aeneas, vaginaq; eripit ensen:
 d In laevam Et super hac, l ubi nunc Mezentius acer, & illa
 partem cir- Effera vis animi? contra m Tyrzhenus, ut auras
 cumiuit, ut Suspiciens hausit cælum, n mentemq; recepit:
 dextr. Æn. Hostis amare, quid increpitas, mortemq; minaris?
 partem cir- Nullum in cæde nefas: nec sic ac prælia veni:
 cumveniret, Nec tecum meus hac pepigit tibi fœdera Lausus.
 quæ erat Unum hoc per [si qua est viciis venia hostibus] oro:
 nuda.

a Scutum immane Hyperb. f Pedes contra equitem, g πολεμισθεῖα.
 vide Hippocomic. Joachi. b Mezentio ejecto pronus incumbit ca-
 dens in armum. i Complent: αἰξήσις. k Hostilis insultatio, quam
 Græc. σπρκασμὸν vocant. l Mezentius. Antonomas, m Animum,
 πνεῦμα ζωτικόν.

a Corpus humo patiare tegi, scio acerbam meorum
 Circumstare odia: hunc [oro] defende furorem,
 Et b me consortem nati concede sepulcro.
 Hec loquitur: juguloq; baud inscius accipit ensem:
c Undantiq; animam dffundit in d arma cruore.

a Sumtum ex
 Iliad. X. ubi
 similiter se-
 pulturæ ho-
 norem ab A-
 chille petit

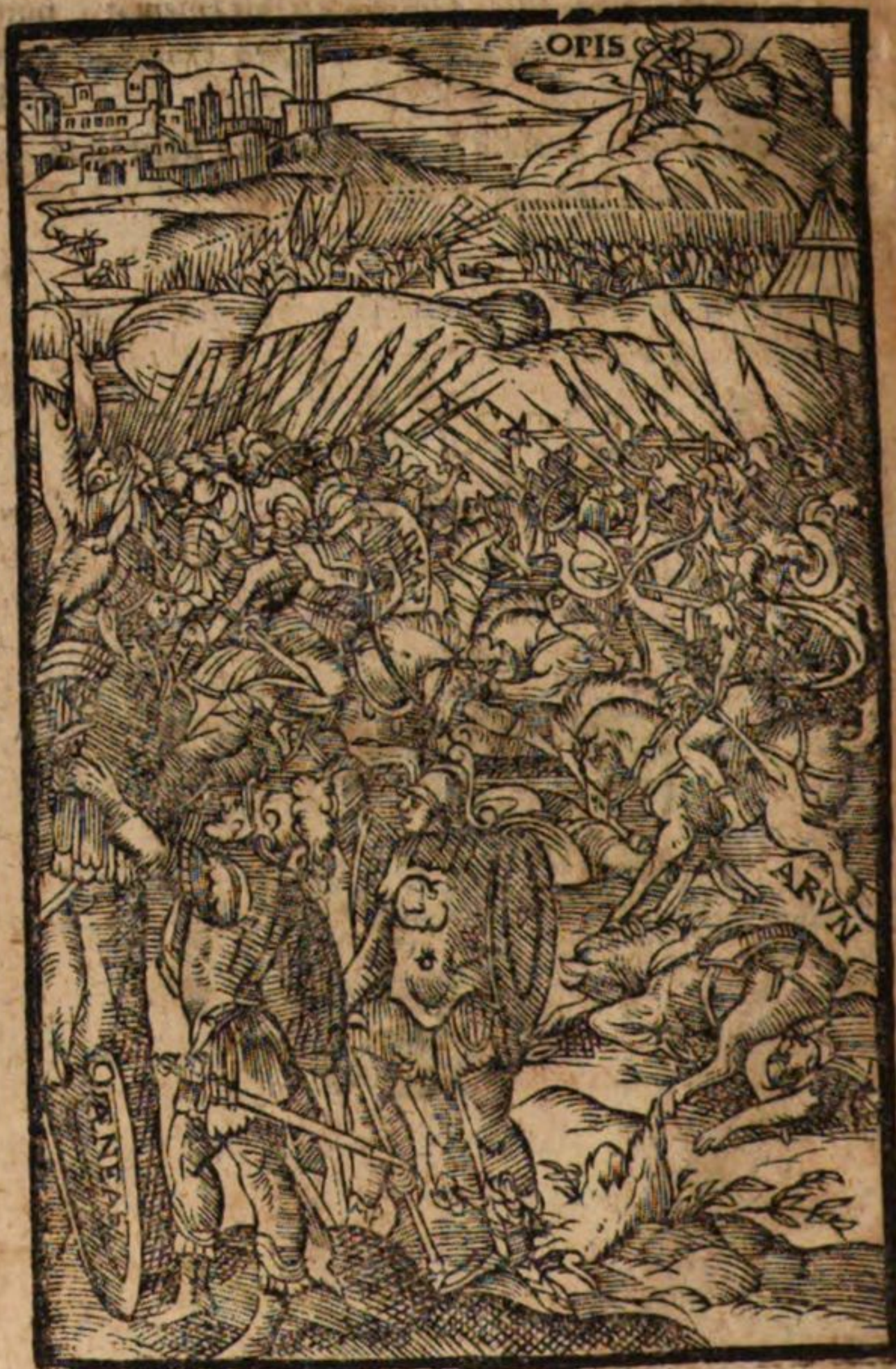
Hector. *b* Idem ab Achille Patrocli umbra petit Iliad, ψ. *c* Exuan-
 danti, profluenti in arma, *d* arma.

FINIS LIBRI X. ÆNEI-
 DOS.

A D.

ADUMBRATIO LIBRI XI.
ÆNEIDOS.

PUB. VIRGILII

MARONIS ÆNEI-

D O S

Liber Undecimus.

A R G U M E N T U M.

Occiso Mezentio, victor Æneas Marti trophæum
erigit. Pallantis mortui corpus magno pompæ
apparatu ad Evandri urbem remittit: ubi summo
& patris & suorum omnium luctu excipitur. In-
terim oratores a Latinis missi dierum XII. indu-
cias impetrant: quo temporis spacio utriq; suorum
cadavera perquirunt, supremoque sepulturæ ho-
nore prosequuntur. Eodem quoque tempore Ve-
nulus, quem sub belli initium legatum ad Dio-
medem miserant Latini, ad suos rediens, auxilia
sibi denegata renuntiat. Ea spe destitutus Lati-
nus, concilio convocato de summa belli consul-
tat: legatosq; de pacis conditionibus ad Æneam
mittendos censet. Ibi Drances & Turnus, pro in-
veterato inter ipsos odio, se mutuis convicijs pro-
lcindunt. Interim Æneas bipartito divisis copijs,
levis armaturæ equites planis itinerib. ad urbem
præmittit: ipse cum reliquo exercitu per loca
sylvæ montibusq; impedita ad editiorem opidi
partem contendit. Cujus rei nuntio Laurentum
perlato, consilium dimittitur, paranturq; ea, quæ
ad urbis defensionem putantur pertinere. Tur-
nus cognito per exploratores Æneæ consilio, bi-
fariam & ipse suas copias partitur. Equitibus
Messapum & Camillam præficit, eosq; hostium
equitibus opponit: ipse cum peditibus angustias,
quæ necessariò Æneæ ad urbem iter erat, breviori
itinere

itinere occupat, atque ibi in insidiis subsistit. Interim
equestre proelium committitur, diuq; dubio utrinq;
eventu pugnatur. Ibi Camilla, magna prius edita ho-
stitum strage, dum Chloream Cybeles sacerdotem, ar-
morum eius pulcritudine capta, incautius insequi-
tur ex insidiis ab Arunte hasta trajectitur. Quam ta-
men sacra virginis eadem Aruns non diu tulit mul-
tam. Nam & ipse paulò post ab Opī Dianæ ministra
sagitta trajectus, offensi numinis poenas persolvit. Ca-
millæ nece consternati Rutuli, fugam arripiunt. Tro-
jani urbis oppugnationem parant. Ejus calamitatis
nuncio ab Acca Camillæ comitæ ad Turnum perlato,
relictis, quas obsederat, angustiis, suis auxilio accurrit.
Eodem subsequitur & Æneas: & quoniam imminen-
te jam nocte proelium committi non poterat, utriq;
positis castris ante urbem confidunt.

ALIVD ARGVMENTVM Basilii.

*Occisis proprium pars utraq; reddit honorem.
Supplibus Calydone satus negat arma Latinis.
Cum a Drance alterno jurgat certamine b Turnus,
Æneas equitem pramittit, c & obvia virgo
Excipit, extincta Rutuli dant terga Camilla.*

a Drancees.
b Turno.
c Cum.

a Chronogra-
phia expressa
ex Iliad. τ'.
b & Ald. non
habet.

O

*Ceanum a interea surgens aurora reli-
quit.*

*Æneas (quanquam b sociis dare tempus
humandis*

c Precipitant cura, turbataq; d funere mens est)

e Urgent, in- Vota deum e primo victor solvebat Eo.

fant. a Quod ducendum erat Pallanti, Prima luce, diluculo.

Ingen-

Ingeniem quercum, decisis vndiq; ramis,
Constituit tumulo, fulgentiaq; induit arma,
Mezentii ducis a exuvias, tibi magna trophaum
Bellipotens: aptat rorantes sanguine cristas,
Telag, trunca viri, & bis sex thoraca petiit
Perfossamq; locis: clypeumq; bex are sinistra
Subligat; atq; c ensem collo suspendit eburnum.

Tum socios (namq; omnis eum stipata tegebat
Turba ducum) sic incipiens hortatur obvanteis:
d Maxima res effecta, viri: timor omnis abesto,
Quod superest, hac sunt & spolia, & de rege superbo
burneam. Synecdoch. vel glad. ebore revinctum, ut
eav indicarit ξίφος. d Eadem ferè Achill. interfecto Hector. Iliad:
χ'. Quod superest autem est τὸ λοιπόν, sive in posterum, deinceps,
quo Lucret. saepe utitur. • Duabus vocibus ἀκροθίνια Græc. signifi-
cavit, in quib. & Spol. & primit. est significatio. Et autem ἐπεξηγη-
τικὴν est q d. spolia, quæ sunt primitiæ meæ victoriæ, Vide Macro. lib.
3. cap. 5:

• πένοντιαν
Mezentio de-
tractam. Vide
Alexand. lib.
2. Genial. cap.
22.

b Acreum Pe-
riphr. adjecti-
vi.

c Vaginant e-
λεφαντόδε-
αν

Primitiæ

a Qualem vi-
detis: vel, hic
est adverb.

b Animos pa-
rate armis.

Hypali.

c parate, ani-
mis & spe
Steph.

d Nec manu-
script.

e Lamb. innu-
erint legendū
censet, ut sit

quasi nutu si-
gnificaverint,
vel potius bo-
no omine si-
gnorum, quæ
evellentes se-
cuta sint.

f segnisve.

g Sociorum
corpora inhū.

hν Αλφ δνοiv.

b τὸ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἐστὶ δαμόντων. Iliad. π'. i Pathos à causa miserabilis

Macrobi. lib. 4. cap. 4. k λιτότης pro eo, quod est, abunde magna
virtute præditum. l Immaturo, quæ Tibullo est mors immitis, simili
tralatione. m Innuit morem funebrem collocandi cadaver in vesti-
bulo ædium ad januam ipsam, de quo Lips. lib. 1. Flect. cap. 6. n Ives-
rat Enallag. o omnes man, sc. & Steph. p mæstum man. scr. q tollit
manuscript.

Primitia: manibusq; meis Mezentius a hic est.

Nunc iter ad regem nobis murosq; Latinos.

b Arma c parate animis, & spe præsumite bellum:

c Ne qua mora ignaros [ubi primum bellare signa

c Annuerint Superi pubemq; educere castris]

Impediat, f segnesq; metu sententia tardet.

Interea g socios, inhumatq; corpora terra

Mandemus qui h solus honos Acheronte sub imo est.

Ite, ait, egregias animas quæ i sanguine nobis

Hanc patriam peperere suo, decorate supremis

Muneribus: mæstamq; Evandri primus ad urbem

Mittatur Pallas: quem k non virtutis egentem

Abstulit atra dies, & funere merfit l acerbo.

Sic ait illacrymans, recipitq; m ad limina gressum

Corpus ubi exanimi positum Pallantis Acetes

Servabat senior, qui Parrhasio Evandro

Armiger antè fuit: sed non felicibus æquè,

Tum comes auspiciis carò datus n ibat alumno,

Circum o omnis famulūmq; manus, Trojanag; turba;

Et p mæste Iliades crinem de more solutæ.

Ut verò Æneas foribus sese intulit altis,

Ingentem gemitum tunsis ad sidera q tollunt

Pectoribus, mæstog; immugit regia luctu.

a Ipse caput nivei fultum Pallantis & ora
 Ut vidit, levique patens in pectore vulnus
 Cuspide Ausonia, lacrymis ita fatur obortis:
 b Tene, inquit, miserande puer, cum leta veniret,
 Invidit fortuna mihi? ne regna videres
 Nostra, neque ad sedes victor veherere paternas?
 c Non hac Evandro de te promissa parenti
 Discedens dederam, cum me complexus euntem
 Mitteret in magnum imperium: metuensq; mone-
 Acreis esse viros, cum dura praelia gente. (re
 Et nunc ille quidem d'spe multum captus inani,
 † Fors & vota facit, cumulatq; altaria donis: (lis
 Nos juvenem exanimū, † & eni iam celestibus ul-
 Debentem, & vano mœsti comitamur honore.
 Infelix navis funus crudele videbis
 Hi nostri reditus, expectatiq; triumphi:
 Hæc mea magna fides. at non Evandre g pudendis
 Vulneribus pulsum aspicias: h nec sospite dirum
 Optabis nato funus pater. heu mihi quantum
 Præsidium Ausonia, & quantum tu perdis Iule!

Hæc ubi i deflevit, tolli miserabile corpus
 Imperat: & toto lectos ex agmine mittit
 Mille viros, q k supremum comitentur honorem, mortui sunt,
 in deorum inferum potestatem transierunt: ideoq; superis non amplius
 sunt obnoxii. Sophocl. — ἔκαστος δ' ἐξω θεοῖς, ὡς ἑδὲν ἀρκεῖν εἴμ' ὀφειλέτης ἐπ' f Non pro futuro ipsi mortuo. g Aversis, à tergo ac-
 ceptis. Mitigatio doloris ab honesto, quia fortiter pugnando occubuerit,
 quod testentur vulnera adversa. h Nec filio turpiter superstite tibi mortē
 optabis. i Fletū absolvit: ut, debellare, defungi. Scal. ubi ad hunc modum
 lacrymis defunctus est, k Funus deducat, qui ult, honos est defunctorū,
 Metaleps.

a Pathos ab at-
 testatione rei
 oculis exposi-
 ta. Macr. lib.
 4. cap. ult.

b Pathos à de-
 bito, à loco.

c Pathos à sui
 ipsius objur-
 gatione.

d Pathos præ-
 ter spem: de
 quo Macrobi-
 loco citato.

† Alii: Forsit
 seu forset le-
 gunt ὁ φέρ, ut

sit idem quod
 forsitan seu
 fortasse anti-
 què: pro qui-
 bus & Fors u-
 surpatur, teste
 Prisc.

† Et: non ex-
 tat in m. ser.

e Quia qui

mortui sunt,

f Non pro futuro ipsi mortuo.

g Aversis, à tergo ac-
 ceptis.

h Nec filio turpiter superstite tibi mortē
 optabis.

i Fletū absolvit: ut, debellare, defungi.

k Funus deducat, qui ult, honos est defunctorū.

- a Obtentis frondibus.
 † subl. gramine m. scr.
 b Pathos à parabola Macr. lib. 4. cap. 5.
 c Pompæ funebris descriptio, de qua vide Alexand. lib. 3. cap. 7.
 Gen.
 † auroq; ostr. m. scr.
 d altera illarū vestium caput ejus velavit.
 e Spolia.
 † Aggregat.
 f Ipsi cæsi effuso sanguine spargerent, more Virgiliano. Macrobi. lib. 6. c. 6. Imitatus autem est Achil. Homer. qui Patroclo similiter parentat. Iliad. ʒ.
 † sparsurus m. scr.
 g Quasi qui consternatus nimio dolore, ire non posset, Serv.
- Inter sintque patris lacrymis: solatia luctus
 Exigua ingentis, misero sed debita patri.
 Hand segnes alii crates & molle pheretrum,
 Arbuteis texunt virgis, & vimine querno:
 Extractosque toros a obtentu frondis inumbrant.
 Hic iuveni agresti † sublimem in stramine ponunt:
 b Qualem virgineo demessum pollice florem,
 Seu mollis viola, seu languentis hyacinthi,
 Cui neq; fulgor adhuc, nec dum sua forma recessit:
 Non iam mater alit tellus, viresque ministrat.
 c Tum geminas vestes † ostroque auroque rigentes
 Extulit Aeneas: quas illi læta laborum
 Ipsa suis quondam manibus Sidonia Dido
 Fecerat, & tenui telas discreverat auro.
 Harum unam iuveni, supremum mæstus honorē,
 Inquit: d arsurasque comas obnuit amictu.
 Multaque præterea Laurentis e præmia pugnae
 † Aggerat, & longo prædam iubet ordine duci.
 Addit equos & tela, quibus spoliaverat hostem.
 Vinxerat & post terga manus, quos mitteret um-
 Inferias, f cæso † sparsuros sanguine flamma: (bris
 Indutosq; subet truncos hostilibus armis
 Ipsos ferre duces, inimicaque nomina figi.
 g Ducitur infelix hævo confectus Acetes,
 Pectora nunc fedans pugnīs, nunc unguibus ora:
 Sternitur & toto proiectus corpore terra.
 Ducunt & Rutulo perfusos sanguine currus.
 b Pa-

Post bellator equus, a positis insignibus, Aethon.
 It blacrymans, & guttisq; humectat grandib⁹ ora.
 Hastam alii galeamq; ferunt; nam cetera Turnus
 Victor habet. & tum mæsta phalanx Teucrig; se-
 quuntur,

Tyrrhénique duces, & c. versis Arcades armis,

Postq; omnis longè comitum & processerat ordo,
 Substitit Aeneas gemituq; hæc addidit alto.

Nos & alias hinc ad lacrymas eadem horrida belli
 Fata vocant. e salve eternum & mihi maxime Palla,

Eternumq; vale. Nec plura effatus, ad altos
 Tendeat muros, gressumq; in castra ferebat.

more. & præcesserat m. scr. d Ad aliorum funerum lacrymas. e More
 Græcorum, qui & ipsi geminatis vocibus mortuos extremum salutabant.
 Germ. Val. & nunc manuscr.

a Sine phale-
 ris.

b Idem de A-
 chill, equis Pa-
 trocli mortē
 deflentibus
 commemora-

tur. Iliad 9.

& guttis m. scr.

& tunc m. scr.

c Inversis,

quippe mu-

cronē contra

terram tenen-

tes lugentuna

a Potestatem se-
 peliendi suos. *Iamque oratores aderant ex urbe Latina,*
 Penes Æneam *Velati ramis oleæ, a veniamque rogantes:*
 enim victorē, *Corpora per campos *ferro quæ fusa iacebant,*
 campi & sepul- *Redderet, ac b tumultu sineret succedere terræ*
 turæ potestas *c Nullum cum victis certamen & * æthere cassi:*
 erat. *Parceret hospitibus quondam, * sociisq; vocatis:*
 * quæ ferro fu- *Quos bonus Aeneas, d haud aspernanda precâtes,*
 sa jacerent m. *Prosequitur venia: & verbis hæc insuper addit.*
 script. *e Quenam vos tanto fortuna indigna Latini*
 b Tumulum *Implicuit bello, qui * nos fugiatis amicos!*
 subire. *Pacem & ne ex animis, & Martis sorte peremtis*
 c Proverbialis *Oratis! equidem & vivis concedere & vellem.*
 Planci senten- *Nec f veni, nisi fata locum sedemq; dedissent:*
 tia celebratur *Nec bellum cum g gente gero. rex nostra reliquit*
 etiam hodie, *Hospitia, & Turni potius se credidit armis.*
 cum mortuis *Aequius h huic & Turnum fuerat se opponere morti.*
 non nisi larvas *Si bellum finire manu, si pellerè Teucros*
 luctuari. *Apparat, hi & decuit mecum concurrere telis.*
 * acre m. scr. *i Vixet, cui vitam deus, aut sua dextra dedisset.*
 * sociisq; m. sc. *Nunc ite, & miseris supponite civibus ignem.*
 d Sepeliendi *Dixerat Aeneas. Solli obstupuerè silentes:*
 beneficiū uni- *Conversique oculos inter se atque ora tenebant.*
 versis debitū. *Tum senior, semperque k odus & crimine Drances*
 e Conquestio *Insensus iuveni Turno, sic ore vicissim,*
 per admira- *& malle m. Aliqui omissa. Et particula, sequuntur hanc lect. Donati. f Ve-*
 tionem. *nissim. Enallag. modor. Serv. g Latinorum gente. h & ex huius hæc dicū-*
 * vos m. scr. *tur, quasi ab ostendēte jacentes atq; bello peremptos. & Turno. & mecū de-*
 & me Donat. *cuit, vitandæ καὶ φωνίας causa i Vixet. Syncopa: pro vixisset. & Illi m.*
 & malle m. *scr. * Simile quippiam de Therſite infenso Achilli & Ulyssi memoratur*
 Iliad. β'.

* Orsa refert: a O fama ingens, ingentior armis
 Vir Troiane, quibus b cælo te laudibus æquem!
 c Iustitiæ ne prius mirer, belline laborum!
 Nos verò hæc patriam grati referemus ad urbem;
 Et te d si qua viam dederit fortuna, Latino
 Iungemus regi: quærat sibi fœdera Turnus.
 Quin & e fatales murorum attollere moles,
 Saxa q̃ subvectare humeris f Troiana iuvabit.

Dixerat hæc: g unoq̃ omnes eadem ore fremen-
 Bis senos pepigere dies, & h pace sequestra (bant,
 Per sylvas Tencri, mistiq̃ impune Latini
 Erravere iugis. ferro sonat * alta bipenni
 Fraxinus: evertunt actas ad sidera pinus.
 Robora nec cuneis, & olentem scindere i cedrum,
 Nec plaustris cessant vectare k gementibus ornos.
 Etiam fama volans tanti prænnuncia luctus,
 Evandrum, Evandriq̃ domos, & mœnia * cõplet,
 Quæ modò victorem Latio Pallanta ferebat.
 Arcades ad portas ruere, & de mœre vetusto
 Funeras lrapuere faces, lucet via longo
 Ordinem flammarum, & latè discriminat agros.

a Hunc locum
 ex Cic. Cato-
 ne maiore
 sumtum pu-
 tat Macrobi-
 li. 6. c. 2. Vide
 & Victor. lib-
 38. c. 3. V. L-
 b Superis, cœ-
 lestibus, h. e.
 diis. Synecd-
 c Græca con-
 structione
 verbi δαυ-
 μάζω, sicut
 in X. desistere
 pugne dixit,
 simili locu-
 tione.
 d Si volunta-
 tis nostræ &
 conatus pro-
 pensioni for-
 tuna respon-
 derit.

e Respicit ad

id quod Æneas dixit: nisi fata l. s. dediss. f Ad Trojæ exædificatio-
 nem. Metaleps. g πάντες ἐπὶ φήμηναι. Hom. h Pacem sequestrā dixit
 ὡς ἐφ' ἑσθλῶς, quam una voce inducias vocamus. Vide Gell. lib. 20.
 cap. 10. Serv. media expos. Germ. Valer. intermedia, intercedente
 ὡς ἐν ἑσθλῶς μεσσηνισμῶν. * ieta. i παρ' ἰσχυρίαν hoc dictum putatur
 cum Italia non producat cedrum: nisi fortasse cedri appellatione juni-
 perum intellexit propter similitudinem, de quo vide Victor. lib 38. c. 1.
 k Stridentibus. Metaph. * replet. l Raptim & festinanter tulerunt. Cita
 hunc locum Quint. lib. 8. cap. 1. de tropis. m Funium accensorum,
 quib, obviā pheretro processerūt, unde & funus ipsum Grain, deduxerūt.

Complent:
metaphora à
re militari,
* medias.

* Pallanta.

* Procubuit
m. scr. & Ald.
Ovid. Et pa-

riter vocem

lacrymasque

introrsus ob-

ortas, Devorat

ipse dolor.

e Imitatus est

Catulli Ægeū.

d Pathos ab eo

quod sperave-

rit. Macrobi.

lib. 4. cap. ult.

Et est γνώμη

de temeritate

juvenili.

† primo in

cer. m. scr.

e Sanctis. con.

dixit q. puris-

simam, solo

incorrupte

castitatis re-

spectu. Macr.

lib. 3. cap. 3.

f Naturalem vitæ ordinem superavi, senecta vivaciore, qui fi-

lio mortuo superstes sim. Idem ferè de Nestore & Antilocho extat apud

Prop. lib. 2. g Optantis est: q. d. utinam obruerent. * nec ma. script.

h μετὰ νοίᾳ: qua culpa excipiens Trojanos, luctum fato suo imputat.

Hom. Iliad. γ'. ἥ τε μοι αἰτία ἐστὶ. * illa, i Mitigatio doloris ab hone-

sto filii obitu. * gnatum m. scr.

Contrà turba Phrygum veniens plangentia iungit
Agmina, quæ postquam matres succedere tectis
Viderunt, maestam a incendunt clamoribus urbē.

At non Evandrum potis est vis ulla tenere:

Sed venit in * medios. pheretro Pallante reposto,

* Procumbit super, atq; hæret lacrymansq; gemens-
que:

b Et via vix tandem voci laxata dolore est.

c Non hæc ô Palla dederas promissa parenti,

Cautius ut sævo velles te credere Marti.

d Haud ignarus eram, quantum nova gloria in ar-

Et prædulce decus * primo certamine posset. (mis

Primitia iuvenis misera, belliq; propinqui

Dura rudimenta: & nulli exaudita deorum

Vota precesq; mee. e tuq; ô sanctissima coniux,

Felix morte tua, neq; in hunc servata dolorem.

Contrà ego & vivendo vici mea fata, superstes

Restarem ut genitor. Troium socia arma secutum

g Obruerent Rutuli telis, animam ipse dedissem:

Atq; hæc pompa domū me, * non Pallanta, referres.

h Nec vos arguerim Teucris, nec fœdera, nec quas

Iunximus hospitio dexteras: fors * ista senecta

Debita erat nostra, i quod si immatura manebat

Mors * natum, casis Volscorum millibus antè,

f Naturalem vitæ ordinem superavi, senecta vivaciore, qui fi-

lio mortuo superstes sim. Idem ferè de Nestore & Antilocho extat apud

Prop. lib. 2. g Optantis est: q. d. utinam obruerent. * nec ma. script.

h μετὰ νοίᾳ: qua culpa excipiens Trojanos, luctum fato suo imputat.

Hom. Iliad. γ'. ἥ τε μοι αἰτία ἐστὶ. * illa, i Mitigatio doloris ab hone-

sto filii obitu. * gnatum m. scr.

Ducentem

Ducentem in Latium Teucros, cecidisse iuvabit.
a Quin ego non alio digner te funere Palla,
Quàm pius Aneas, & qua magni Phryges, & quàm
Tyrrheniq; duces, Tyrrhenum exercitus omnis
Magna trophea ferunt, quos dat tua dextera leto.*
Tu quoq; nunc stares immanis truncus in armis,
Esset par etas, & idem si robur ab annis,
Turnæ, sed infelix Teucros quid demoror armis?
Vadite, & hac memores regi mandata referte:
 sunt ista trophæa, Ita enim paulò ante: Inducosque jubet truncos. Et est
 ὁπρὸς ποφὴ ad Turnū, quem non virtute, sed robore validioris ætatis super-
 aſſe. Pallantem innuit. Germ. Val ad Evandri senilem jaſtantiam hæc ac-
 commodat, & ſimilem illi Neſtor. ex iliad. ψ. profert.

a Alia conſo-
 latio ab hono-
 rificis exequiis
 * ferant m. ſc.
 Atq; hic ver-
 ſus in quibus-
 dam codicib.
 non extat, &
 putatur eſſe
 nothus.

b Sicut duces
 iſti, de quibus

* Spes de vit-
tute tua con-
cepta, qua
Turno per-
emto, natum
& patrem ul-
cisci potes,
sola me in vi-
ta jam invisa
mihi propter
obitum filii,
retinet, ne il-
lam abruptā.
b Non aliud
tibi reliquum
est, quo vel
virtus tua v. l.
fortuna bene
de me queat
mereri, quam
ut occiso Tur-
no mortem
filii vindices,
* his, Fabr.
c Gaudia sci-
licet, lato

* Quod vitam moror invisam, Pallante peremto,
a Dexter a causa tua est: Turnum gnatoq; patriq;
Quam debere vides. b meritis vocat * hic tibi solus,
Fortuneq; locus. non vide gaudia quero:
Nec fas: sed gnato manes c perferre sub imos.
Aurora interea d miseris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera atque labores:
Iam pater Æneas, iam curvo in littore Tarchon
Constituere pyras: hūc corpora quisque suorum
More tulere patrum: subiectisq; ignibus e airis
Conditur in * tenebras altum caligine cœlum.
Ter circum accensos * cincti fulgentibus armis.
f Decurrere rogos: ter mœstum funeris ignem
g Lustrare in equis, ululatusq; ore dedere.
Spargitur & tellus lacrymis, sparguntur & arma.
It cœlo clamorq; virū, clangorq; tubarum.
* Hinc alii spolia occisis * direpta Latinis
Coniiciunt higni, galeas, ensesq; decoros,
Frēnaq; i ferventesq; rotas: pars munera nota,
Ipforum clypeos, & k non felicia tela.
Multa boum * circa mactantur corpora morti:

nuntio de interfecto Turno. d Epitheton Homericū, δειλοῖσι βροτοῖσι.
e Flammam fumi plenam innuit, cuius nigrore nitor flammæ obscura-
tur. * tenebris manuscr. * cuncti m. scr f Divisis bifariam aciebus con-
currerunt ad simulacrum pugnae. Liv. lib. 10. bell. Macedon. Hom. Iliad.
ψ g De hac consuetudine lustrandi rogos, vide Budæi annot. in pan-
dect. * Hic. * derepta Lamb. h. e. detracta. b In ignem. i Nimio scilicet
cursu. Horat. Metaq; fervidis Evitata rotis. k Quia iis se tueri non po-
tuerunt, nec mortem propulsare. * circum manuscr.

a Setigerosq; sues, raptasq; ex omnibus agris
 In flammam iugulant pecudes: * tum littore toto
 Ardenteis spectant socios, * semiustaq; servant
 Busta: neque avelli possunt, nox humida donec
 Invertit cœlum stellis * fulgentibus b aptum.
 Nec minus c & miseri diversa in parte Latini
 Innumeras struxere pyras, & corpora partim
 Multa virum * terre infodiunt: auctaq; partim
 Finitimos tollunt in agros, urbiq; remittunt.
 Cetera, confusaq; ingentem * cadis acervum,
 Nec numero * nec honore cremant. tunc undique
 Certatim crebris collucent ignibus agri. (vasti
 Tertia lux gelidam cœlo * dimoverat umbram:
 Mœrentes altum cinerem, & confusa cruebant
 Ossa focis, & tepidoq; onerabant aggere terra.
 e Iam verò in tectis prædixit urbe Latini
 Præcipuus fragor, & longè pars maxima luctus.
 Hic matres, miseraq; nurus, hic cara sororum
 Pectora mœrentum, pueriq; parentibus orbi,
 f Dirum execrantur bellum, Turniq; hymenaeos:
 Ipsum armis, ipsumque iubent decernere ferro,
 Qui regnum Italia, & primos sibi poscat honores.
 Ingravat hæc seivus Drances. g solumq; vocari
 Testatur, solum posci in certamina Turnum.
 Multa * simul contrà variis sententia dictis
 d Hypall. pro ossa tepida onerab. agg. Vel potius tumulo tepescito la-
 crymis propinquorum obruebant. e & d g o r a d n ad consilium Latini
 de pace, & contentionem Turni & Drancis. f Hor. Ode. I. Bellaq; ma-
 tribus Detestata. g Deposci ab Aenea ad singulare certamen. * virum
 manuscr.

cretanium ex
 li. V.

* de litt. m. sc.

* semustaque

m. sc. & alij:

sed in illo est

συνεκφώνη-

σις.

* ardentibus

manuscr.

b Connexum,

seu: sideribus

fixum, ut Lu-

cret. ex Ana-

ximene, qui

stellas clavo-

rum more cœ-

lo affixas di-

cebat.

* terra.

* stragis.

* neq; m. sc.

* demoverat

Lamb.

c Fulim proji-

ciebant, & a-

cervatim

miscebant.

Germ. Val.

Serv. è cine-

rib. eruebant.

a Protegit, de- Pro Turno, & magnū regina nomen a obumbrat:
 fendit adver- Multa virum meritis b sustentat fama trophæis.
 sus Drancen, Hos inter motus medio * flagrante tumultu,
 invidia Turnū c Ecce super mæsti * magni Diomedis ab urbe
 onerantem. Legati responsa ferunt: nihil omnibus ælūm
 Tralatio sum- Tantorum impensis operum: nil dona, * nec aurū,
 ta ab arborib. Nec magnas valuisse preces: alia arma Latinis
 b Tuetur, Tur. Quærenda, aut d pacem Troiano ab rege * peten-
 sustinet ne in- deficit ingenti luctu rex ipse Latinus. [dām.
 vidia & odio * in flag. m. sc. e Fatalem Æneam manifesto numine f ferri
 succumbat. Admonet ira deum, tumuliq, ante ora recentes.
 * in flag. m. sc. Ergo concilium magnum, primosq, suorum
 c Redit ad Ve- Imperio accitos, alta intra limina cogit.
 nuli legatio- Olli convenère. * fluxuntq, ad regia plenis
 nem, quē sub Tecta * viis. sedet in mediis * rex maximus ævo,
 principii belli Et primus sceptris, haud leta fronte, Latinus.
 ad Diomedem Atq, hic legatos g Ætola ex urbe remissos,
 miserant La- Quæ referant, fari iubet: & responsa reposcit
 tini. Ordine cuncta suo. Tunc facta x silentia linguis,
 * magna m. sc. Et Venulus dicto parens, ita farier insit:
 * neq; m. scr. Vidimus o cives * Diomedem, Argivag, castra:
 d Eadem con- Atq, iter emensi casus superavimus omneis,
 structione uti Contigimusq, manum qua concidit Iliæ tellus.
 tur & Lucret. dum, * petendam manuscr. e Fatis advectum. f Regi divinis nutibus:
 lib. I. Pœnas vel, in Italiam venisse fati addu. indicio manifesto est Deorum ira, quam
 in morte ti- testatur recens socior. eades. * ruuntq, Colot. * viris, * & maximus
 mendum. Et: manuscr. & Fabric. ut ætatis provectu & dignitate regia venerabilem se-
 Multa agen- disse Lat. dicat. g Arpis Ætolis. * licentia m. scr. * Diomede legendum
 dum, censet Macr lib. 5. cap. 17 metri causa: ut sit accusat. Græcus contractio-
 ne factus ex διομήδεια διομήδη.

Ille urbem ^aArgyripam patriæ cognomine gentis
Victor ^bGargani condebat Iapygis agris.

Postquam introgressi, & coram data copia fandi,
Munera præferimus, nomen patriamq; docemus:
Qui bellū intulerint, quæ causa attraxerit Arpos.

Auditus ille hæc placido sic reddidit ore:

O fortunata gentes, Saturnia regna,
Antiqui Ausonii, c quæ vos fortuna quietos

d Sollicitat, suadetq; ignota laceessere bella?

e Quicunq; Iliacos ferro violavimus agros,

(* Mitto ea, quæ muris bellando exhausta sub altis,

Quos Simois t præmit ille viros) infanda per orbē

Supplicia, & scelerum pœnas expendimus omnes:

f Vel Priamo miserāda manus. scit g triste Miner-

Sidus, & Euboicæ cantes, h ultorq; Caphareus. (væ

Militia ex illa diversum * ad littus adacli,

Atreides Protei Menelaus ad usq; columnas

Exulat, Ætnæos vidit Cyclopas Vlysses.

i Regna Neoptolemi referam, k versosq; penates

Idomenei? Libicové habitantes littore Locros?

quietos alioqui & pacis amantes. d Propositio per admirationem. e Ex Odyss. γ vide Fulu. Ursin. * Omitto muris bell. m. sc. * premit m. sc. f Pacuv. Si Priamus adestet, & ipse ejus commiseresceres Prov. Hyperbole. Vide Adag. Vel hosti miser. g Tempestas immissa à Minerva irata Græcis propter incestum Ajacis Oilei. Vide Æsch. Agamemn. h Ultor intercepti injustè Palamedis. Prisc. ex Dolor. est. Pæu. --- pater in Capharæis faxis pleros Achæos perdidit. Intelligit autem Nauplium Palam. patrem. Vide Victor lib. 3r. cap. 12. * diver. litt. adacli m. scr. absq; propos. i Regna Pyrrhi ad alium translata ipso interfecto. k Eversos Enallag. figuræ.

Argyrippa, quam Servius ἀργυρίππιον vocatā initio scribit à patriæ Diomedis: unde corruptum vetustate vocab. in Argyripp. degeneravit. ac tandē in Arpos. Hodie montem S. Angeli vocāt. Vide Strab. li. 6 m. scr. habet Argyripam.

^b Iapygia pars Apuliæ, in qua est mons Gargamus.

^c Quæ fortunæ adversitas ad arma concitat

mem. à Cly-

temnestra

uxore & Æ-

gyltho adul-

tero interfe-

cto, vide Hom.

Odyss. γ. & λ.

* Infandum.

Sed poëta vi-

detur expref-

fisse illud

Homer.

συὺν ἁλεμένην

αἰλόχῳ.

* devictam

Asiam.

b Valer. lib. 7.

cap. 2. subsef-

forem alieni

matrimonii

vocat adulce-

rum. Itaque

subsedit ex-

ponendum

videtur pudicitie alienæ conjugis insidiatus est. Steph. remansit in insi-

diis : vel ex insidiis occupavit : vel, dolo possedit, si devictam As. legas.

c Oratio ellipt. Subaudiendum enim credas vel putet aliquis. Steph. ex

precedentib. assumit Referam. * arvis m. scr. d Diomed. Tydei filius,

excisa Troja Argo profugus, novas sedes in Apulia captavit, amisitque

socios in sui nominis aves conversos. Parrhas. De avib. Diomedæis vide

Plin. lib. 10. cap. 44. Philen. οὐκ ἐρωδ. Arist. οὐκ ἰαυμασ.

* admissis. Germ. Val. h. e. concitis, concitatis. * eadem m. sc. e Vide

Hom. Ili. ε. f Quæ etiam victori perniciosæ sunt, * meminiveterum

m. sc. * portatis m. sc. & alij. g Et comminus & è longinquo inter nos

bella tractavimus. Serv. Pugnam hanc refert Hom. Ili. ε. b Duo, pro duos

δύω, ut ambo pro ambos. Horat. Sat. 3. lib. 2.

Ipse Mycenaus magnorum ductor Achivum

a Coniugis * infande prima intra limina dextra

Oppetijt : * devicta Asia b subsedit adulter.

c Invidisse deos, patriis ut redditus * oris,

Coniugium optatū, & pulcrā Calydona viderem ?

Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur;

d Et socij * amissi petierunt æthera pennis,

Fluminibusq; vagatur, aves (heu dira meorum

Supplicia) & scopulos lacrymosis vocibus implent.

Hæc * adeo ex illo mihi iam speranda fuerunt

Tempore, cum ferro cœlestia corpora demens

Appetij, & e Veneris violavi vulnere dextram.

Ne verò, ne me ad f tales impellite pugnas,

Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum

Pergama: nec * veterum memini, letorve malorum

Munera, quæ patriis ad me * portatis ab oris,

Vertite ad Æneam. steimus tela aspera contra,

g Contulimusq; manus: experto credite, quantus

In clypeum assurgat, quo turbine torqueat hastam,

Si h duo præterea tales Idea tulisset

Terra

Terra viros, ultro à Inachias venisset ad urbes
 b Dardanus, & cversis lugeret Græcia fati.
 Quicquid apud duræ cessatum est mœnia Troia,
 d Hectoris Aeneæque manu victoria Graium
 Hæsit, & in decimum vestigia rettulit annum.
 Ambo animis, ambo insignes præstantibus armis:
 Hic pietate prior. coeant in fœdera dextra,
 Quæ datur: ast, armis concurrant arma, cavete.
 Et responsa simul quæ sint, rex optime † regum,
 Audisti, & quæ sit magno sententia bello.

Vix ea legati: variusque per ora cucurrit

Ausonidum turbata fremor: ceu saxa morantur
 Cum rapidos amnes, †e clauso sit gurgite murmur,
 Vicinæque fremunt ripæ crepitantibus undis.

Ut primum placati animi, & trepida ora quierunt,
 f Præfatus divos g solio rex insit ab alto:

Ante equidem summa de re statuisset, Latini,
 Et vellem, & fuerat melius: † non tempore tali
 Cogere concilium, cum muros obsidet hostis,
 Bellum importunum, cives, cum h gente deorum,
 In victis que viris gerimus: quos nulla fatigant
 Prælia, nec victi possunt absistere † ferro.

Spem, si quam accitis i Aetolum habuistis in armis,

objectione. f Deos, antequam verba faceret, precatus. Idem facit Demosth. initio orat. *ὅτι περὶ πάντων*. Omnium rerum magnarum à Diis immortalibus principia ducere moris erat. g Contra, reges Homericæ stantes cum pop. agunt. Sed hic fortasse ætatis habita est ratio. † nec b Originem ducente à diis. † bello. Sed Helen, ferro magis sonorum videtur. z Aetolorum: Diomedis eiusq; sociorum.

Periphr. *συγχομένη*.

b Dardani, Troiani Synecdoch.

c Lugeret, quod victa esset, quæ nunc exultat victoria.

d Aenean similiter laudat.

Diomed. Ili. 6.

Et Ili. 5. utrique cōjunguntur q. pares virtute: item

Ili. 6.

† regis, magis placet, ut per regis responsa Diomedē intelligamus, & sic habet m. f. † sic clauso, m. fcr.

e Præcluso, represso saxorum

Idem facit De-

* Non est ob- *Ponite: spes sibi quisq;: sed hæc q̄ angusta, videris.*
 scurum, quum *Cetera qua rerum iaceant percussa ruina,*
 ipsi cernamus, *a Ante oculos interq; manus sunt omnia vestras.*
 * nostras m. sc. *b Nec quenq̄ incuso, potuit quæ plurima virtus*
Occupatione *Esse, fuit: c toto certatum est corpore regni.*
racitæ suspici- *Nunc adeo quæ sit dubie sententia menti.*
oni occurrit, *Expediam, * & paucis (animos adhibete) docebo.*
ne infelicem *Est antiquus ager d Thusco mihi proximus anni,*
belli eventum *Longus in occasum, fines super usque Sicanos.*
aut Turni aut ** Aurunci Rutulique serunt, & vomere duros*
alterius cuius- *Exercent colles: atque horum asperrima pascunt.*
piam ignavia *Hæc omnis regio, & celsi plagæ pineæ montis*
imputare vide *Cedat amicitia Teucrorum, & e fœderis æquas*
retur. *Dicamus leges, sociosque in regna vocemus.*
** Totis impe-* *Considant, si tantus amor, & mœnia condant.*
rii viribus. *Sin alios fines aliamque capeßere gentem*
** Manut.* *Est animus, * possuntque solo * decedere nostro:*
mittit. *Bis denas Italo texamus robore naveis,*
d Tyberino. *Seu plures complere valent, iacet omnis ad undam*
Ut alibi Thuf. *f Materies: ipsi numerumque modumque carinis*
cum Tyberim. ** Præcipiant: nos æra, g manus, h navalia demus.*
Est autem To- *Tybr quem DCC. iuger. à Latinis accepisse Æneam tradit Cato Origin.*
pographia: de- ** Arunci legendum putat Fabric. * Sociali fœdere jungamur. Tria enim*
scribit enim *erant fœderum genera, teste Livio lib. 34. Virg. 12. Æn. paribus se legi-*
agrum inter *bus ambæ Inviçtæ gentes æterna in fœd. mittant. Livius dicit æquo fœde-*
Laurentum & *re * poscuntq;: * discedere m. scr. f ναυπηγῆσιμ & ὕλη. * Præcipitant*
Tybr *manuscr. g Operas, ἐργατὰς: fabros navales. h Necessaria ad naves ædi-*
quem DCC. iuger. *ficandas: trabes: ex quibus naves fiunt, Serv. Alii, locum & officinam u-*
à Latinis accepisse Æneam tradit Cato Origin. *bi naves extruuntur,*

Præte-

Præterea, qui dicta ferant, & fœdera firment,
 Centum oratores prima de gente Latinos
 Ire placet, pacisque manu prætere ramos:
 Munera portantes † eborisque auriq; talenta,
 Et sellam regni trabeamque insignia nostri.
 Consulite in medium, & rebus succurrite fessis.

† auriq; ebo-
 risq; m. scr.
 Alii ante ac-
 cus. talent. in-
 terpungunt.

Tum a Drances idem infensus, quem gloria Tur- a Drancis &
 b Obliqua invidia stimulisq; agitabat amaris: (ni Turni alterca-
 Largus opum, & c lingua melior: sed frigida bello tionem refer-
 Dextera consiliis habitus non futilis auctor, re Hom. Achil.
 Seditione potens (genus huic materna superbum & Agamem.)
 auctor est Maer. lib. 5. c. 2. quod utrobique alter reipub. partes agat, alter
 privatam libid. sequatur, b Non aperta, clandestina: vel: expressit Græc.
 epich. τκοίφ. Et Pind. πλαιογίας φρένας Et φθόνx & μώμx λοξον ὄμμα:
 Germ. Val. c Contra Hercules apud Ovid. l. 9. Met. Melior mihi dextera
 lingua., Nobis-

poeta ad Græc. *Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat*)
 cū *χρῆσθαι* al- *Surgit, & his onerat dictis, atque a aggerat iras:*
 lulisse putat, *Rem nulli obscuram, nostra nec vocis egentem,*
 in quo fit & i- *Cusulis o bone rex. cuncti se scire fatentur*
 rascendi & ag- *Quid fortuna* ferat populi, sed dicere b mussant.*
 gerandi signi- *Det libertatem fandi, c flatusque remittat,*
 ficatio. *Cuius ob auspiciū infustum moresque sinistros,*
 * petat m. scr. *(Dicā eadem, licet arma mihi mortemq; minetur)*
 b Cum silentio *Lumina tot eecidisse ducum, totamque videmus*
 dissimulant, *d Consedisse urbem luctu, dum Troia tentat*
 dissimulandi *Castra.* fugæ fidens, & e cælum territat armis.*
 causa tacent. *Unum etiam donis istis, quæ plurima mitti*
 Massare dictū *Dardanidis x duci que iubes, unum optime regum*
 putat Varro, *Adicias, nec te ullius violentia vincat,*
 quod muti nō *Quin* gnatam egregio genero dignisq; hymenæis*
 amplius quam *Despater, & pacem hanc æterno fœdere* iungas.*
 μὴ dicunt. *Quod si tantus habet mentes & pectora terror,*
 c Spiritus & *Ipsū obtestemur, veniamque oremus ab ipso:*
 insolentiam, *f Cedat ius proprium regi, patriæque remittat.*
 animi elario- *Quid miseros toties g in aperta pericula cives*
 nem & vehe- *μέγα φροσῶν, & τὸν εἶν μεγὰλα, hoc est, magnum spirare, quo Propert.*
 ment, animi, *usus est, pro μέγα φροσεῖν Græc. dicunt, & φύσθηκα τὸ φρόνημα est. Ac*
 Græca imita- *videtur Eurip. imitatus, apud quem in Oreste legitur εἶπεν δ' ἀνὴρ πνόας.*
 tione: nam & *d Jacere afflictam: στυγνὴν κλυτὰν πόλιν: sumta translatione à labe & subsi-*
*dentia structuræ, Germ. *In quibusdam fuga, ablativo casu, e Proverbis*
figura minacias & sine virib. ferociam Turni notat. Turneb. desiderandi
*significatione accipit, q. cælum deosq; terrere velle videatur. * dici que*
*Serv. ut ad oratorum mandata pertineat, * natam m. sc. * firmes. f Ver-*
bum juris, Ita in Il l. regnorum reddita cessit Pars Heleno, g εἰς πῆῶν π-
τον κίνδυνον. Thucyd.

Proycis? o Latio caput horum & causa malorum.

a Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes,

Turne, simul pacis solum inviolabile pignus,

Primus ego, in visum quem tu tibi fingis [& esse

Nil moror] en supplex venio: miserere tuorum:

Pone animos, & pulsus abi sat funera fusi

Vidimus, ingentes & b desolavimus agros.

Aut (si fama movet, si tantum pectore robur

Concipis, & si adeo dotalis regia cordi est)

Aude, atq; adversum fidens fer pectus in hostem.

Scilicet, ut Turno contingat regia conjux,

Nos, c animae viles, d inhumata infletaq; turba,

e Sternamur campis: etiam tu, si qua tibi vis,

Si patrij quid Martis habes, illum f aspice contra,

Qui vocat.

Talibus exarsit dictis violentia Turni:

Dat gemitum, rumpitq; has imò pectore voces.

Larga quidem semper g Drance tibi copia fandi,

Tunc cum bella manus poscunt: patribusq; vocatis

Primus ades, sed non replenda est curia verbis,

Quae h tuto tibi magna volant, dum i distinet hostem

Agger murorum, nec inundant sanguine fossa.

Proinde tona eloquio, k solitum tibi: meq; timoris

Argue tu Drance, l tot quando stragis acerbos

Teucrorum tua dextra dedit, passimq; trophæis

m Insignis agros: possit quid vividæ virtus,

Experiare licet, nec longè scilicet hostes.

a Enthyma. a contrar.

b Abductis ad bellum colonis vastavimus.

c παρὰ βολικῶς, tanquam an. vil.

d ἀκλαυ-

ς & ἀτα-

φφ. Euri.

e Sternemur, agnoscit Donatus. h. e.

per omnes campos jacebimus fusi.

f Homeri imitatione, apud quem est

ἀντὶ τοῦ εἰσι-

δέειν, & εἰς

ὥπα ἰδέσθαι:

& κατ' ἐνῶ-

πα ἰδέειν simili usurpatione de congressu cum hoste. g Drances m.

sc. h Tutò, Charis. & Turneb. ut obijciatur Dranci non πᾶσιν φασὶν

ἀγροπεύειν, sed de bacchandi in alios domi longèque à periculis li-

centia. i detinet ma. sc. k solito tibi m. sc. l quando tot. ma. sc. De

hoc genere Ironiæ vide Quintil. lib. 9. cap. 2. Ac simili oratione

Thersitæ loquacitatem reprimit Ulyss. Iliad. β'. m Servi, campos

legit, In nost. m. sc. est Insignes agros.

M m

Quaren-

& circundant. *Quærendi nobis: a circumstant vndiq; muros*
 & An semper *Imus in adversos? quid cessas? b antibi Maiores*
 lingua te & *Ventosa in lingua pedibusq; fugacibus istis*
 pedibus ma- *Semper erit?*
 gis quam ma- *Pulsus ego? c aut quisquam meritò, f adiffime, pulsum*
 nu bellato- *Arguet? Iliaco tumidum qui crescere Tybrim*
 rem esse pro- *Sanguine, & Evandri totam cum d stirpe videbit*
 babis, Plutar- *Procubuisse domum, atq; exutos e Arcadas armis?*
 ch. Lacon, o *Haud ita me experti Bitias & Pandarus ingens,*
 μὲν λόγῳ & *Et quos mille die victor sub tartara misi,*
 δαυμασδς, o *Inclusus muris, hostiliq; aggere septus,*
 ἢ λέγων ἀπ- *Nulla salus bello? (g capiti cane talia demens*
 & & ὁ πε- *Dardanio, rebusq; tuis) h proinde omnia magno*
 εἰσεσάλλει. *Ne cessa turbare metu, atq; extollere vires*
 5 αἰ. Proverb. *Gentis bis victæ: contrà i premere arma Latini.*
 k *Nunc & Myrmidonum proceres Phrygia arma tre-*
 Lingua bella- *miscunt,*
 re. *Nunc & Tydides, & Larissæus Achilles:*
 e Haud Don. *l Amnis & Adriacas retrò fugit Aufidus vndas,*
 d Pallante scil. *Vel cum se pavidum contra mea iurgia m fingit*
 interfecto. *n Artificis scelus, & o formidine crimen pacerbat.*
 e Arcades. *Nunquam animam q talem dextra hac (r absiste mo-*
 f Odiosè repe- *veri)*
 tit verba Drā- *Amittes: habitet tecum, & sit pectore in isto.*
 cis: figura sub- *l Nunc ad te, & tua, magne pater, consulta rever-*
 ject, & reddi- *tor.*
 tionis.

g Æneæ ista vates inepte tibi que ominare Aristophan. ἐς κεφαλῶν
 σου Proverb. in tuum ips. ca. b proin om. i Verbis elevare. k Ironia.
 à contrarijs. l Allusit ad illud Euripideum. ἄνω ποταμῶν ἱερῶν
 χωρῆσι παγαὶ Vide Adag. Sursum versus sacror. fl. m jactat. n Ar-
 tifex scelestus. o Similatione formidinis. p accersat man. scr. q Tam
 imputam adeò ignavam. r Desine metuere. / Sermonem à Drance
 convertit ad Latinum.

Si nult.

Si nullam nostris ultra spem ponis in armis:
 Si tam deserti sumus, & semel agmine verso,
 Funditus occidimus, a nec habet fortuna regressum:
 Oremus pacem, & dextras tendamus b inermes,
 [c Quanquam o, si solita quidquam virtutis adesset,
 Ille mihi ante alios, d fortunatusq; laborum,
 Egregiusq; animi, qui ne quid tale videret,
 Procubuit moriens, & humum semel ore momordit]
 e Sin & opes nobis, & adhuc intacta iuventus,
 Auxilioq; Erbes Italia populiq; super sunt:
 Sin & Trojanis cum multo gloria venit
 Sanguine, f sunt illis sua funera, g parq; per omnes
 Tempestas: cor indecores h in limine primo
 Deficimus? cur i ante tubam tremor occupat artus?
 MULTA dies, & variusq; labor mutabilis a vi
 Retulit in melius: multos k alterna revisens
 Lussit, & in solido rursus fortuna locavit:
 Non erit auxilio nobis Aiolus, & Arpi?
 At Messapus erit, felixq; Tolumnius, & quos
 Tot populi misere duces. nec l parva sequetur
 Gloria m delectos Latio & Laurentibus agris.
 Est & Volscorum egregia de gente Camilla,
 Agmen agens equitum, & florentis ære catervas.

a neq; ma. scō
 b inermes m. si
 c Pathos per
 reticentiam a
 de quo Macr.
 lib. 3. cap. ult.
 d Non frustra
 laborasse vi-
 detur. Scal.
 Quidam de
 Mezentio hæc
 intelligenda
 autumant:
 inter quos est
 Victo. lib. 29.
 capi. 17. var.
 lect.
 e Q. d. Si non
 omnino ab
 auxilijs deser-
 ti sumus, ta-
 met si Diome-
 nob. suppeti-
 as ire recusa-
 verit.

f suntque illis, alij legunt: illi pro illic, ut sit in parte adversaria, g
 His verbis ἀγχαμαλον μάχην significari putat G. V. h Statim,
 vix dum inito bello. Vide Adag. i Prou. Trepidans ante tubam.
 Et alludit ad illud Phylarch. cujus meminit Eustath. iliad. Φ'. k
 οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν Acron. leg. mult. mutata. Macrobi. lib. 6. cap. 2.
 hanc γνώμην ex Enn. putat expressam. i tarda man. scrip. & Serv.
 quam lection. Fabri, incorruptam existimat. m dejectos manu
 scripto.

a Spe tantæ
 laudis, ut sol⁹
 dicar servasse
 tempub.
 b Virtute æ-
 quet, similis
 sit. Est autem
 in his *περὶ
 αὐτολογίας*.
 c patria.
 d Devovi m.
 sc. Alludit ad
 ritum Rom.
 devovendi, de
 quo Liu. Lib.
 9.
 e Si ita deorū
 me premit,
 nolo Dran-
 cen mecum
 pœnas morte
 luere: sin vir-
 tutis gloria
 me manet,
 nolo eum lau-
 dis meæ esse
 participem. Toll. Græcorum more dixit, qui *ἐν κλέῳ αἰρεσθῆναι* & *κῦ-
 ρῶ αἰρεσθῆναι* & *ἀρνυσθῆναι ἀθλῶ* usurpant in capiendi significatione f
 Expeditio Æneæ, Turni & Drancis altercationes dirimit. Expres-
 sit autem illud Homer. Iliad. α. ὡς τῶν ὀντισσίων μάχῃς. g Cum
 fremitu ad arma conclamat. h vario magnas m. scr. i Qui pars est
 Padi fluvij: teste Plin. lib. 3. cap. 16. k Cycni loquaces. Hyppallag.
 Raucos autem dixit per canoris, l cygni m. scr. & Steph.

Quod si me solum Teucro in certamina poscunt,
 Idq̄ placet, tantumq̄ bonis communibus obflo:
 Non adeo has exosa manus victoria fugit,

Ut a tanta quicquam pro spe tentare recusem.
 Ibo animis contra: vel magnum b præstet Achillem,

Factaq̄ Volcani manibus c paria induat arma

Ille licet, vobis animam hanc, soceroq̄ Latino,

Turnus ego, haud vlli veterum virtute secundus,

d De vobis. solum Æneas vocat? E vocet, oro.

Nec Drances potius, e sive est hac ira deorum,

Morte luat: sive est virtus & gloria, tollat.

f Illi hæc inter se dubijs de rebus agebant

Certantes: castra Æneas aciemq̄ movebat.

Nuncius ingenti per regia tecta tumultu

Ecce ruit, magnisq̄ urbem terroribus implet:

Instructos acie Tyberino à flumine Teucros,

Tyrrhenamq̄ manum totis descendere campis.

Extemplò turbati animi, concussa q̄ vulgi

Pectora, & arrecta stimulis haud mollibus ira.

Arma manu trepidi poscunt, g fremit arma juvenus:

Flent mæsti mussantq̄ patres hic vndiq̄ clamor

Dissensu h magnus vario se tollit in auras:

Haud secus atq̄ alto in luco cùm fortè ceteræ

Consedere avium, piscosæ amne i Padusæ

Dant sonitum rauci per stagna k loquacia l cycni.

Immo, ait, o cives, arrepto tempore, Turnus,

Participem. Toll. Græcorum more dixit, qui *ἐν κλέῳ αἰρεσθῆναι* & *κῦ-
 ρῶ αἰρεσθῆναι* & *ἀρνυσθῆναι ἀθλῶ* usurpant in capiendi significatione f

Expeditio Æneæ, Turni & Drancis altercationes dirimit. Expres-

sit autem illud Homer. Iliad. α. ὡς τῶν ὀντισσίων μάχῃς. g Cum

fremitu ad arma conclamat. h vario magnas m. scr. i Qui pars est

Padi fluvij: teste Plin. lib. 3. cap. 16. k Cycni loquaces. Hyppallag.

Raucos autem dixit per canoris, l cygni m. scr. & Steph.

*Cogite concilium, & pacem laudate a sedentes:
Illi armis in regna ruunt, Nec plura locutus,
Corripuit sese, & tectis citus extulit altis.*

*Tu Voluse armari Volscorum b edice c manipulis:
d Duc, ait, & Rutulos: e equites Messapus in armis,
Et cum fratre Caras latis diffundite campis.
Pars aditus urbis firment, turresq; capeffant.
Cetera, qua f jussu, mecum manus inserat arma.*

Ilicet in muros tota discurretur urbe.

*g Concilium ipse pater, & magna incepta Latinus
Deserit hac tristi turbatus i tempore differt:
k Multaq; se incusat: qui non acceperit ultro
Dardanum Aeneam generumq; adsciverit urbi,
l Praefodiunt alij portas, aut saxa sudescq;
m Subbeffant. bello dat signum rauca cruentum
Buccina: n tunc muros varia cinxere corona
Matrona pueriq; o vocat labor ultimos omnes.
Nec non p ad templum, q summasq; ad Palladis arces
Subbeffitur magna matrum regina caterba,
Dona ferens: juxtaq; comes Lavinia virgo,
Causa mali tanti, atq; oculos dejecta decoros.
Succedunt matres, & templum thure vaporant,
Et maestas alto fundunt de limine voces:
t Armipotens u belli praeses Tritonia virgo,*

tem, e Equites armatos: græca circumlocutione adjectivi per præposit. & nom. substant. f Antiquè pro jussu: sicut Faxo pro fecero. g Versus lagaros, Cæl. lib. 4. cap. 5. Gell. lib. 5. cap. 14. h & i pectore m. sc. k Multa, pro multum vel sæpè, quemadmodum apud Græcos πολλὰ. l Ante portas faciunt fossa. Seru. m Subijciunt. n tum m. sc. o Arist. 1. Rhet. τὰ κατὰ συνάγει τὰς ἀνθρώπους: p & tem. m. scr. q Imitatus est Hecub. Hom. Iliad. 3. r ἀποπρωϊς: aliter atq; Lucret. qui ἀποπρωϊς, h. e. absolutè verbum illud usurpavit lib. v (pectore man. scr. t In eandem sententiam Theano præcatur. Ili. 3. praeses belli m. sc.

a Desides, pigri; vel simpliciter sedentes in concilio. Et est ironica exhortatio ad auctores pacis in concilio. b Antiqua inflexione, sicut face apud Na-son. deduce, apud Tibull. c Signiferi: antiqua priæcor. Latinor. cōsuetudine, qui manipulis pro vexillis utebantur.

d Duc, ait: & Rutulos equites Mes. man. sc. habet equi-

a Amore scilicet Laviniae. *Frangere manu telum Phrygiæ prædonis, & ipsum*
 b Gell. lib. 2. cap. 6. & Mac. lib. 6. cap. 7. *Pronum sternere solo, portusq; effunde sub altis.*
 Sat. Hom. Ili. λ'. & τ'. κνη- *Cingitur ipse a furens certatim in prælia Turnus:*
 μίδας μὲν *b Iamq; adeo Rutulum thoraca indutus, abenis*
 πῶτον. *Horrebat squamis, surasq; incluserat auro,*
 c Sine galea. *Tempora c nudus adhuc, lateriq; accinxerat ensem.*
 d Supra: spe, *Fulgebatq; alta decurrens aureus arce:*
 præsumite *Exultatq; animis, & d spe jam præcipit hostem.*
 bellum. *e Qualis, ubi abruptis fugit præsepia vinculis*
 e Home. com- *Tandem liber equus, campoque potitus aperto,*
 paratio ex *Aut fille in pastus, armenta q; tendit equarum:*
 Iliad. o. quã *Aut assuetus aqua perfundi flumine noto*
 etiam En. ex- *Emicat, arrectusq; fremitu cervicibus altè*
 pressit, 2. *Luxurians, luduntq; g juba per colla, per armos.*
 Ann. de quo *h Obvia cui Volcorum acie comitante Camilla*
 vide Macrob. *Occurrit, portusq; ab equo regina sub ipsis*
 lib. 6. cap. 3. *Desiluit. quam tota cohors imitata, relictis*
 f Ille pron. *Ad terram i defluxit equis. k Tum talia fatur:*
 ornatus gra- *Turne, sui meritò si qua est fiducia forti,*
 eia insertum. *Audeo, & Æneadum promitto occurrere turmae,*
 deducunt Grammatici: quippe quæ currente equo. motu diffun- *Solaq; Tyrrhenos equites ire obvia contrà.*
 di videtur, quod poëta ludere per colla per armos dixit, b Camillam *Me sine l prima manu tentare pericula belli:*
 cum turma virginum Turno auxilia ferentem facit, eorum exemplo, *Tu pedes ad muros subsiste. & mania serba.*
 qui in Trojano bello inter Priami auxilia Penthesileam recensue- *g n χαίτη: quam ὅτ' τὸ χεῖρ' οὐ καὶ αἰσσεῖν*
 runt. De qua vide Q. Calabrum libro 1. i Descendit, saltu quodam *deducunt Grammatici: quippe quæ currente equo. motu diffun-*
 corpus ad terram mittendo. Germ. Val. ex Græco τ' ἰππῶν α' πρ- *di videtur, quod poëta ludere per colla per armos dixit, b Camillam*
 pueri, hoc genus dicendi expressum esse annotavit. k Tunc man- *cum turma virginum Turno auxilia ferentem facit, eorum exemplo,*
 scr. l αἰχροβολισμὸν, hoc est, pugnam velitarem, seu præludium *qui in Trojano bello inter Priami auxilia Penthesileam recensue-*
 pugnae. *runt. De qua vide Q. Calabrum libro 1. i Descendit, saltu quodam*

Turnus ad hæc, oculos a horrenda in virgine b fixus:
 O, decus Italia, virgo, quas dicere grate,
 Quasbè referre parem? sed nunc (est omnia quando
 Iste animus supra) mecum partire laborem?
 Aneas [Ut fama fidem missiq; reportant
 Exploratores] c equitum levia improbus arma
 Præmisit, d quaterent campos: ipse ardua montis
 Per desertæ jugo e properans adveniat ad urbem.
 f Furta para belli convexo in tramite sylvæ,
 Ut bibias armato obsidiam milite g fauces.
 Tu Tyrrhenum equitem collatis excipe signis:
 Tecum acer Messapus erit, turnaq; Latine,
 h Tiburtiq; manus: ducis & tu i concipe curam.
 Sic ait: & paribus Messapum in prælia dictis
 Hortatur, sociosq; duces, & pergit in k hostem.
 Est curvo anfractu l valles, m accommoda fraudi
 Armorumq; dolis: quam densis frondibus n atrum
 Urget stringq; latus: tenuis o quò semita ducit,
 Angustaq; ferunt fauces, p aditusq; maligni.
 Hanc super, in speculis summoq; in vertice montis
 Planities ignota jacet, q tutiq; receptus:
 Seu dextra lævæq; velis occurrere pugna,
 Sive instare jugis, & grandia volvere saxa.

a Vel in armis
 egregia, vel a-
 spectu terri-
 bilis.
 b fixit.
 c Equites levis
 armaturæ, qui
 sunt velites, &
 γυμνήται &
 ἀκροβολι-
 σται.
 d Imitatione
 Lucret. Tran-
 mittunt vali-
 do quatientes
 impete cam-
 pos. Alij: Per-
 turbarent in-
 fidias.
 e Donatus Su-
 perans vide-
 tur legisse,
 cum quo con-
 sentit liber

noster man. sc. & pro Ad. habet in vrb. f Fraudem & dolum, infi-
 dias dolosas, κλοπικὰς ἐδρας, ut Eurip. g Itinerum angustias inter
 montes. h Tyburnique Catillus & Coras fratres, i simul cum illis ca-
 pe, ut Con sit particula σὺν? & κλην. k hostes man. scrip. l vallis m.
 sc. & Ald. rectè is producta propter incisum. m Aptæ insidijs, quæ
 furta belli dixit. n Opacum, propter arborum densitatem. o quæ. p
 q Exitus angusti: στενόπορος & ἐξόδος. Quo se tuto recipere potest
 exercitus.

a incedit Sr. Huc juvenis nota fertur regione viarum,
 b Expressit Gr. Arripuitq; locum, & sylvis ab insedit iniquis.
 c Velocem interea superis in sedibus Opim,
 qua forma e- Unam ex d virginibus socijs sacraq; caterva
 tiam Infidix Compellabat, & has e tristes Latonia voces
 Lat. dictæ Ore dabat, Graditur bellum ad crudele Camilla,
 sunt ab infi. O virgo, & nostris nequicquam t cingitur armis,
 dendo, & in- Cara mihi ante alias, neq; enim nobis iste Diana
 fessores, latro- Venit amor, subitaq; animum dulcedine movit,
 nes, qui circa Pulsus ob invidiam regno, viresq; superbas,
 vias insidien- Priverno antiqua Metabus cum excederet vrbe,
 tur sedentes. Infantem fugiens media interq; praelia belli
 c Opim quare Sustulit exilio comitem, matrisq; vocabit
 Poeta Dianæ Nomine h Casmilla, i mutilata parte, k Camillam,
 comitem fin- l Ipse sinu præ se portans juga longa petebat
 gat, vide Ma- Solorum nemorum: tela vndiq; sæva premebant,
 crob. Saturn. Et circumfuso volitabant milite Volsci.
 lib. 5. cap. 22. Ecce, fugæ medio summis m Amasenus abundans
 & Apollodor. Spumabat ripis (tantus se nubibus imber
 lib. 1. Bibliot. Ruperat) ille innare parans, infantis amore
 d εὐ δῆς: ex Tardatur, caroq; oneri timet, omnia secum
 virg. soc. sacre n Versanti, subito vix hac sententia sedit,
 catervæ. Di-

gressio autem hæc de ortu & educatione Camillæ ad ἐπεισόδια per-
 tinet, & est exemplum generis demonstrativi elegantiss. in descript.
 personæ, e tristis m. scr. & Man. faccing. m. scr. g Congressiones in
 bello. Non. h Scamillæ. i mutata m. sc. & libri & Mac. k Camilla,
 unde sit dicta, aliam rationem affert Macrobius lib. 3. capite 8. Vide
 & Varr. lib. 6. de ling. lat. & Plutarch. Num. Dionys. lib. 2. Iste
 m. sc. m Amasenum intelligit Volscorum flumen non ptocul à Tar-
 racina. Est & alter ejusdem nominis fluvijs in Sicilia, de quo Ovid.
 15. Metam. n Fabricius τῶν πρὸς μὲν ponendam censet post subito,
 quod subitis cogitationibus animus difficulter consilium capiat aut
 rem expediat.

Telum.

Telum immane manu valida quod forte a gerebat
 Bellator, solidum nodis, & robore b cocto,
 Huic natam, libro & sylvestri subere clausam,
 Implicat, atq; habilem media circumligat hasta.
 Quam dextra ingenti librans, ita ad athera fatur:
 Alma, tibi hanc, nemorum cultrix c Latonia virgo,
 Ipse pater famulam voveo, tua prima per auras
 Tela tenens supplex, hostem fugit: accipe, testor,
 Diva tuam, quæ nunc dubijs committitur auris.
 Dixit: & d adducto contortum bastile lacerto
 Immittit. sonuere vnda: rapidum super amnem
 Infelix fugit in jaculo stridente Camilla,
 At Metabus, magna propius jam vrgente caterva,
 Dat sese fluvio, atq; hastam cum virgine victor
 Gramineo domum Trivia, de cespite vellit.
 e Non illum te t'is vlls, non manibus vrbes
 Accepere: [neq; ipse manu feritate dedisset]
 f Pastorum & solis exegit montibus ævum.
 Hic natam in dumis, interq; horrentia lustra,
 g Armentalis equæ mamma & lacte h ferino
 Nutribat, teneris immulgens vbera labris.
 Utq; pedum primis infans vestigia plantis
 Institerat, jaculo palmas i onerabit acuto:
 Spiculaq; ex humero parva suspendit & arcum,
 Pro crinali auro, pro longa tegmine palæ,
 Tigridis exubia per dorsum à vertice pendent.
 Tela manu jam tum tenera puerilia torsit,
 Et fundam teretibus circum caput egit habena.
 l Strymoniamq; gruem aut album deiecit olorem.
 m Multa illam frustra Tyrrhena per oppida matres
 Optavere nulum: sola contenta Diana,
 pro equo. i armavit m, sc. k Rotavit. l Thraciam à Strymone flu-
 vio. m Imitatione Catulli: Multi illum pueri, multæ optavere pu-
 ellæ,

a ferebat Ste-
 phan. contra
 alior. lect.
 b Excocto,
 duratoque ad
 Solem vel ig-
 nem. Idem i.
 Georg. Et su-
 spensa focis
 explorat ro-
 bora fumus.
 c Periphrasis
 Dianæ κατ'
 αἰτονομα-
 σίαν.
 d abducto m.
 scrip.
 e Nec in vrbes
 nec in priva-
 tas domos ad-
 missus est.
 f Vitam egit
 pastorem.
 g & α γελαιας
 ἰσως, indo-
 mitæ.
 h Equino:
 quemadmo-
 dum & li. 2.
 ferum posuit

Tam iniusta:
ideoq; etiam
paulo post te-
meritatis pœ-
nas datura
est.

Urgemur, in
quibusdam
codicibus,
quod aliqui
putant plus
habere ener-
giæ, ad expri-
mendum Di-
anæ affect. er-
ga Camill. &
communem
quandam o-
mnium cala-
mitatum

Εὐμύχλειαν.
c Hic ma. scr.
d levis ma. sc.
e delapsa m. f.
f Hesiod. ἡέ-
εγεῖσθαι.

*Æternum telorum & virginitatis amorem
Intemerata colit. Bellem haud correpta fuisse
Militia a tali, conata laceffere Teucros.
Cara mihi, comitumq; foret nunc vna mearum.
Verum age, quandoquidem fatis b urgetur acerbis:
Labere nympha polo, finesq; invise Latinos,
Tristis vbi infauso committitur omine pugna
Hæc cape, & vlticem pharetra deprime sagittam:
c Hæc, quicumq; sacrum violarit vulnere corpus,
Tros Italusue, mihi pariter det sanguine pœnas.
Post ego nube cava miseranda corpus & arma
Inspoliata feram tumulo, patriaq; reponam.*

*Dixit: at illa d lebes cæli e demissa per auras
Insonuit, & nigro circumdata turbine corpus.
g At manus interea muris Trojana propinquat,
Etrusciq; duces, equitumq; exercitus omnis,
h Compositi numero in turmas. fremit a quore toto
Insultans sonipes, & pressis i pugnat habenis
Huc k obversus & huc. l tum late ferreus hastis
Horret ager, campi q; armis sublimibus m ardent.
Nec non Messapus contra, celeresq; Latini,
Et cum fratre Coras, & virginis ala Camilla.
Adversus campo apparent: n hastasq; reductis
Protendunt longè dextris, & spicula vibrant:
Adventusq; virum, fremitusq; ardescit equorum.*

μῦθον. g A digressionem redit ad historiam belli, quæ est τὸ μῦθος. b
Hetrusciq; i Distributi ordine in turmas. k pulsat. l adversus ma.
scrip. m Ennii Homerique imitatione, de quo vide Macrob. libro
6. cap. 4. Et est Hypal. pro horrescit, sive terribilis est ferreis hastis.
n Ardere videntur splendore armorum o ὠπὸν ποσειδῶνος hastam in-
procinctu tenentis, & manu retro acta eam librantis, atque emit-
tere parantis.

Iamq; intra iactum teli progressus b & terq;
 Substiteras : subito erumpunt clamore, c frementesq;
 Exhortantur equos : fundunt simul undiq; tela
 Crebra, d nivis ritu : c cælumq; obtexitur umbra.
 Continuò f adversis Tyrrenus & acer Aconteus.
 Connixi incurrunt hastis, primiq; ruinam
 Dant sonitu ingenti : g præfractaq; quadrupedantum
 Pectora pectoribus rumpunt, excussus Aconteus
 h Fulminis in morem, aut tormento i ponderis acti.
 k Precipitat longè, & vitam dispergit in auras.
 Extemplò turbata acies : versiquè Latini
 l Reijciunt parma, & equos ad mœnia vertunt.
 Troës agunt : princeps turmas m inducit Asylas.
 Iamq; propinquabant portis rursusq; Latini
 Clamorem tollunt, & mollia colla reflectunt :
 Hi fugiunt, pentusq; datus referuntur habenis.
 Qualis ubi n alterno o procurrens gurgite pontus
 Nunc ruit ad p terras, q scopulosq; superjacit undam
 Spumeus, extremamq; r sinu perfundit arenam:
 Nunc rapidus retrò atq; aflu revoluta resorbens
 Saxa, fugit, littusque sado labente relinquit.
 Bis Tusci Rutulos egère ad mœnia versos,
 Bis rejeçti armis respectant terga tegentes.
 Tertia sed postquam congressi in prælia, & totas

α ἐπὶ τὸς δ' ἑρ-
 λους. Vide
 Adag extra
 telorum in ja-
 ctum.

b Exercitus
 Trojanor. &
 Latinor.

c furentesque
 m. sc. & Ald.

d Amplifica-
 tio per simi-
 litud. hyper-
 bolicam : de
 qua Quintil.
 lib. 8. cap. 6.

Homer. τῶν
 δ' ὥς ἐνι φά-
 δες χιόνος
 πίπ' ἰαμε-
 αί. ιλ. μ'.

e Ita alibi : Et
 obumbrant
 æthera telis.

Alludit autem ad dictum Lacon, quod refertur ab Herod. lib. v. &
 Victor. lib. 27. cap. 9. Var. Lect. f adversi man. sc. g præfractaque
 man. scr. h Hyperbol. collationibus atrocitatem pugnae exaggerat. i
 Pilæ ferreae. k Precipitatur : ἐκείθεν : generis. l Retrò agunt. m invasis
 lib. Colot. Est autem inducit, immitit, vel contra hostes ducit. n
 Reciproco aestu, o procumbens ma. scr. p terram man. sc. q iacit su-
 per scop. undam. r Curvatione & flexu, undarum. / Hypallage, pro
 eo quod est per vadum labens littus relinquit, & totasque m. sc.

Ampli-

Non, Marc. interpretatur accessit; Don. delegit, scilicet cum quo congrederetur ac dimicaret. Est autem militaris locutio, de qua vide Victor. lib. 18. capi. 19. Utitur hoc genere loquendi Tacitus libro 17. Liv. libro 10. de Samnit Cicer. pro Milon.

ἡρωϊκῶς
 sis prælii.

c & m. f. non habet. d Quandoquidem Remulus metuebat manum cum eo conferere : id quod ex vulneris genere intelligitur, quod equus fugientis accepisse videtur. e Ad Herminium Saxon. Germanor. ducem putatur allusisse, Seru. ad. alterum ex socijs Coclitis retulit. f Ald. duplicatq; viri transf. dolorem : noster codex m. sc. habet dolore, quam lect. etiam Turneb. secutus est : ut sic duplicat, idem quod curuat. Homer. ἰδνῶθι δὲ πρὸς ὧν. Contrahimur enim dolore, aut ut Homer. vulnere. Alij : duplici dolore virum afficit. g vulnera. h παρὰ βολικῶς, tanquam Amazon. Instar Amazonis Penthesileæ : de qua Calab. lib. 1. i Latus dextrum habens expeditum ad pugnam, cum lævum pelta & arcus impeditum haberent. k læta Donat. l denset Seru. & Prisc.

*Implicuere inter se acies, a legitq; virum vir :
 b Tum verò c & gemitus morientum, & sanguine in
 alto
 Armag, corporaq; & permisti cæde virorum
 Semianimes volvuntur equi : pugna aspera surgit.
 Orsilochns Remuli [d quando ipsum horrebat adire]
 Hastam intorsit equo, ferrumq; sub aure reliquit.
 Quo sonipes ictu furit arduus, altaq; iacet,
 Vulneris impatiens, arrepto pectore crura:
 Volvitur ille excussus humi. Catillus folam,
 Ingentemq; animis, ingentem corpore & armis
 Dejicit e Herminium : nudo cui vertice fulva
 Casaries, nudiq; humeri : nec vulnera terrent:
 Tantus in arma patet. latos huic hasta per armos
 Acta tremit, & duplicatq; virum transfixa dolorem,
 Funditur ater ubiq; cruor : dant g funera ferro
 Certantes, pulcrumq; petunt per vulnera mortem.
 At medias inter cedes exultat h Amazon,
 Unum i exerta latus pugna pharetrata Camilla,
 Et nunc k lenta manu spargens hastilia l densat,
 Nunc validam dextra rapit indefessa bipennem.
 Aureus ex humero sonat arcus, & arma Diana:*

Illa etiam, si quando in tergum pulsa recessit,
 Spicula converso a fugientia dirigit arcu.
 At circum lecta comites, Larinaq; virgo,
 Tullaq; & eratam quatiens Tarpeja securim,
 Italides: quas ipsa b decus sibi c dia Camilla
 Delegit, pacisq; d bonas bellig; ministras.
 Quales Threicia cum flumina e Thermodoontis
 Pulsant & pictis bellantur Amazones armis:
 Seu circum Hyppoliten, seu cum se Martia currum
 Penthesilea refert: magnosq; ululante tumultu
 Femine exultant lunatis agmina peltis.

f Quem telo primum, quem postremum aspera vir-
 go

Deicis? aut quot humi morientia corpora fundis?
 g Eumenium Glytio primum patre: cujus apertum
 Adversum longa transverberat h abiete pectus.
 Sanguinis ille vomens rivus cadet, atq; cruentam
 Mandit humum, moriensq; suo se in vulnere versat.
 Tum i Lyrin, k Pegasumq; super: quorum alter habe-
 l Suffosso revolutus equo dum colligit, alter (nas
 Dum subit, ac dextram labenti tendit inertem,
 Precipites pariterq; ruunt. his addit Amastrum
 Hippotaden: sequiturq; incumbens eminus hasta
 Tereaq; Harpalycumq; & Demophoonem, m Chromim.
 Quotq; emissam manu contorsit spicula virgo (que. πλώτ.
 Tot Phrygi cecidere viri. procul n Ornitus armis
 Ignotis, & equo venator o lapyge fertur:
 Cui p pellis latos humeros crepta iuvenco
 Pugnatori operit: caput, ingens oris hiatus,
 Et male texere lupi, cum dentibus albis,
 nym. i Lyrin, Pegasumque m. sc. & Suffuso m. sc. & Seru. h. e. ca-
 futo. l Chronumque ma. scr. & Ald. m Orphitus, n Appulo. Vide
 Gell. lib. 2, cap. 22. o Lorica: nam propriè est regmen de loro fa-
 ctum.

a Ipsa fugiens
 Hypall.

b Ad decus &
 ornamentum.

c dura ma. sc.

d bonæ m. sc.

e Thermodō-
 tis legi debet

duab. syllabis

in vnam con-

tractis, quod

secunda sylla-

ba per ω exa-

retur: nisi Do-

rum more di-

cas ω in o esse

conversam, &

ita legi pote-

rit Thermo-

doontis.

f Hic versus

expressus ex

Homer. Iliad.

ε. εἴθε τίνα

g Euneum m.

sc. & Seru. ac

Don.

h Hasta abje-

cta. Meto-

nym. i Lyrin, Pegasumque m. sc. & Suffuso m. sc. & Seru. h. e. ca-

futo. l Chronumque ma. scr. & Ald. m Orphitus, n Appulo. Vide

Gell. lib. 2, cap. 22. o Lorica: nam propriè est regmen de loro fa-

ctum.

Agrestisq;

& Sparus & Sparū relum rusticorum in modum pedis recurvum, à spar-gendo dictū, Varr. apud Ser. Sparum, missile, à pif-cibus ducta, similitudine, qui spari vo-cantur. Vide Alex. libr. 6. cap. 22. Gen. & Fraude cir-cumventum. & Hostilis in-sultatio, quæ Græci *οαγ-καρπον* vo-cant. d partum. Gryph. & manibus. f De duob. in-cipit dicere, & in vnum definit, ut notat Macr. libr. 6. cap. 6. g fixis man. sc. b Sessoris, equitis. i Sinisterior, sicut in verb. brevior cir-culo. Seru. ex Horationum pugna sumtum putat. k exurgens man. scr. l Congeminat vulnus, cal. m Ligures fraudis & fallaciarum no-mine malè audisse, auctor est Caro 2. lib. Originum. Ludit in verbis equo & xquo. n pugna m. sc. q. d. pugnam. o nec man. scr. p Consi-lio astuto, *εὐ δὲ αὖ δούλῳ*. q Celeri Non, Alij, acri & vehementi.

Agrestisq; manus armata a sparus: ipse caterbis
 Vertitur in medijs, & toto vertice supra est.
 Hunc illa b exceptum [neg, enim labor agmine verso]
 Trajcit, & super hac inimico pectore fatur.
 c Sylbis te. Tyrrhene feras agitare putasti?
 Advenit, qui vestra dies muliebribus armis
 Verba redargueret, nomen tamen baud lebe d patrum
 Manibus hoc referes, c telo cecidisse Camilla.
 Protinus Orsilochum, & Buten, f duo maxima Ten-
 crum.
 Corpora: sed Buten adversum cuspide g figit
 Loricam galeamq; inter, quâ colla h sedentis
 Lucent, & labo dependet parma lacerto.
 Orsilochum fugiens, magnumq; agitata per orbem
 Eludit gyro i interior. sequiturq; sequentem.
 Tum validam perq; arma viro perq; ossa securim,
 Altior k insurgens, oranti, & multa precanti
 l Congeminat: vulnus calido rigat ora cerebro.
 Incidit huic, subitoq; aspectu territus hæsit
 Apenninicolæ bellator filius Auni, [bant.
 Haud Ligurum, extremus, m dum fallere fata sine-
 Isq; bbi se nullo jam cursu evadere n pugna
 Posse, o neg, instantem reginam avertere cernit:
 p Consilio versare dolos ingressus & astu,
 Incipit hac: Quid tam egregium, si femina q forti
 Fidis equo? dimitte fugam, & te comminus a quo
 Mecum crede solo, pugnaq; accinge pedestri.

Iam

tam nosces, a ventosa ferat cui gloria b laudem.
 Dixit: at illa, furens, acrig, c incensa dolore,
 d Tradit equum comiti, paribusq, assistit in armis,
 Ense pedes nudo, puraq, interrita parma,
 At juvenis vicisse dolo ratus, abolat ipse,
 (Haud mora) conversisq, fugax aufertur habenis,
 Quadrupedemq, citum e ferrata calce fatigat.
 f Vane g Ligur, frustra q, animis elate superbis,
 Ne quicquam patrias tentasti h lubricus i artes:
 Nec fraus te incolumem fallaci k perferet Auno.

Hæc fatur virgo: Et pernicibus lignea plantis
 Transit equum cursu: franusq, adversa preheñsis
 Congreditur, pœnasq, inimico m à sanguine sumit,
 n Quam facile accipiter saxo o sacer ales ab alto
 Consequitur pennis sublimem in nube columbam,
 Compensamq, tenet, pedibusq, eviscerat vncis:
 Tum cruor Et vulsa labuntur ab athere plumæ.
 At p non hæc nullus hominum sator atq, deorum
 Observans oculis, summo sedet ætus Olympo.
 Tyrrhenum genitor Tarchontem in praelia sæva
 Suscitât, Et stimulis baud mollibus q incitat iras.

f Vanum videtur dicere, qui Aristotel. est ἀλαζών vel χαῖν. g
 Ligus ma. sc. & alij. h Fallax, mobilis. i Dolos, τέχνας imitatione
 Græcorum. k proferet man. sc. l Velox, sumta tralat. ab igni, qui est
 elementor, leviss. Simili tralatione Catull. Flammea vestigia cerusæ
 dixit, m ex. n Comparatio Homer. de qua vide collat. Fulv. Ursin.
 o Seru. poëtam putat nomen Græcum ἱερεῖς respexisse: quæ παρὰ
 τὸ ἱερεῖ ἀρπαζόν aliqui deducunt. Sed sacrum dixit, quod Marti
 dicatus sit, sicut Aquila Iovi. Et videtur poëta magis ad alterum allusisse
 εἰς τὸν ἱερεῖ, ἀπὸ τοῦ ἱερεῖς ἱερεῖον, h e. φέρεσθαι, cum ait, facilis, conseq.
 penn. p ἀντίφρασις, quia negando aliquid affirmatur. q In quibus-
 dam codicibus legitur iniicit, sicut & in nostro m. s. r Ira enim secun-
 dum Arist. est ὀρεξις πρὸς τὰς λύπης: atque eadem ἰτητικώ-
 τας τὸν πρὸς τὰς κενδυῶνας.

Ergo

a Vana, inani
 nis instar ven-
 ti Vide Prove.
 Subventan.
 b fraudem m.
 scrip. & Seru.
 & libri vete-
 res, ut sit idem
 quod noxam,
 c accensa ma.
 f. & Gryph.
 d Locus Hom.
 ex Iliad. θ'.
 e ferrato. Sed
 ferrata agno-
 scit Charisius
 & Non. & Pro-
 bus, itemque
 Silius lib. 13.
 Et ita legitur
 in man. scrip.

a cadentiaq; *Ergo inter cades, a cadentiaq; agmina Tarchon*
 b varijs m. sc. *Fertur equo, b varijsq; instigat vocibus alas,*
 c gerinus m. *Nomine queng; vocans, reficitq; in prælia pulsos.*
 scrip. *Quis metus? o nunquam dolituri! o semper inertes*
 d Fabrie. *Tyrrheni! quæ tanta animis ignavia venit:*
 τλὼ σιξιυί- *Femina pallantes agit! atq; hæc agmina vertit!*
 dæ intelligi *Quò ferrum? quidve hæc d geritis tela irrita dextris?*
 putat, quæ *At non in Venerem segnes nocturnaq; bella:*
 saltatio fuit *Aut ubi curua e choros induxit tibia Bacchi,*
 Bacchi pro- *Expectare dapes. Et plena pocula mensæ.*
 pria. *Hic amor, hoc studium, dum sacra secundus aruspex*
 e Venulo adm. *Nunciet, ac lucos vocet hostia pinguis in altos*
 turb. ma. scr. *Hæc effatus, equum in medios moriturus Et ipse,*
 neglecta Sy. *Concitat, Et Venulo f adversum se g turbidus h infert:*
 nalæph. *Direptumq; ab equo dextra complectitur hostem.*
 f Terribilis: *Et gremium ante suum multa vi concitus aufert.*
 sumpta trala- *Tollitur in cælum clamor, cunctiq; Latini*
 tione a tem- *Convertere oculos, volas i igneus aquore Tarchon*
 pestate, *Arma virumq; ferens: tum summa ipsius ab hastæ*
 g offert. *k Defringit ferrum, Et partes rimatur apertas,*
 h Dereptam- *Quæ vulnus letale ferat. contra ille repugnans*
 que h. e. de- *Sustinet a jugulo dextram, Et vim viribus l exit.*
 tractum *m Utq; volans altè raptum cum fulva draconem*
 Lamb. *Fert aquila, implicuitq; pedes, atq; unguibus hæsit:*
 i Ita accensq; *Saucius at serpens sinuosa volumina versat,*
 k Defrigit *Arrestisq; horret squamis, Et sibilat ore,*
 m. sc. *Arduus insurgens: illa haud minus urget adunco*
 l excit. Vitat, *Luctantem rostro, simul at bera verberat alis.*
 declinat imi- *Haud aliter prædam Tyburtum ex agmine Tarchon*
 tatione Lu- *Portat obans. ducis n exemplum e ventumq; secuti*
 cretij, Ita in v. *Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit. m*
 Hom. comparatio ex Illia. μ'. de qua vide Macrobl. lib. 5. cap. 13. n Al-
 eventum exemplumque sec. Sed illud rectius: virtutem enim præ-
 cedere par est, & hanc sequi fortunam.

a Maonida incurrunt tum fatia b debitus Aruns
 Velocem jaculo & multa prior arte Camillam
 Circuit: & quæ sit fortuna facillima, tentat,
 Qua se cunq; furens medio tulit agmine virgo,
 c Hac Aruns subit, & tacitus vestigia lustrat.
 Quà victrix redit illa, pedemq; ex hoste reportat
 Hac juvenis furtim d celeres detorquet habenas.
 Hos aditu, jamq; hos e aditus, omnemq; pererrat
 Undiq; circuitum, & certum quatit improbus hastam.

f Forte g sacer h Cybele i Choreus, olimq; sacerdos,
 Insignis longè Phrygius fulgebat in armis:
 Spumantemquæ agitabat equum: quem pellis ahenis
 k In plumam squamis l auroq; inserta tegebat.
 Ipse peregrina ferrugine clarus & ostro,
 Spicula torquebat Lycio Cortynia cornu:
 m Aureus ex n humeris sonat arcus, & aurea sati
 Cassida: tum croceam chlamidemquæ sinusq; crepan-
 tes

Carbaseos fulbo in nodum collegerat auro,
 Pictus acu tunicas, & o barbara tegmina crurum.

Hunc virgo, sive ut templis præfigeret arma

Troja, captivo sive ut se ferret in auro,

Venatrix: unum ex omni certamine pugnae

Cæca sequebatur, totumq; p incensa per agmen

q Femineæ præda & spoliis ardebat amore.

plumario, Sallust. Equis paria operimenta erant, quæ lintea in mo-
 dum plumæ ferreis laminis adnexerant. Est autem descriptio ca-
 taphracti. l auro conferta m. sc. & Gell. libro 2. capite 6. n Vide
 Victor. libro 33. capite 12. o humero. p Phrygiâ. Antiquorum more,
 qui Phrygas vocabant barbaros Ger. Val. bracehas innui putat, p in-
 cauta Steph. & Fabr. q Magno, vehementiss. qualis solet esse mulie-
 rum, Pub. Aut amat, aut odit mulier.

a Tyrreni,
 quod ex Mæo-
 nia, hoc est,
 Lydia fuerint
 oriundi. An-
 tonomas.

b deditus.

c hanc Ald.

d & tacitus.

e abitus.

f Hos versus
 veluti floridæ
 elocutionis
 exemplum
 citat Eusebius
 apud Macro-
 Sat. libro 5.
 cap. 1.

g satus.

h Cybelo.

i Choreus ma-
 nuscr.

k In modum
 & similitud.

plumæ, opere

a Concitat. *Telum ex insidijs cum tandem tempora capto*
 Pier. *a Conycit, & superos Aruns sic voce precatur:*
 b & sanct. *Summe deum, b sancti custos Soraetis Apollo,*
 c Flamma e *Quem primi colimus, cui c pineus ardor acerbo*
 pinu. Sil. lib. *Pascitur, & medium freti pietate d per ignem*
 s. accensis *Cultores multa premimus vestigia pruna:*
 gaudet acer- *Da pater hoc nostris aboleri dedecus armis*
 nis, de eodem *Omnipotens. non exuvias, pulsat tropheum*
 ritu loquens. *Virginis, aut spolia ulla peto: mihi cetera laudem*
 d DeHirpior. *Facta eferant: hac dira meo dum vulnere pestis*
 familijs super *Pulsa cadat, f patriam remeabo inglorius urbem*
 ambustam
 lignorum struem ambulantes, sacrificio annuo, quod fit ad mon-
 tem Soraete Apollini, vide Plin. lib. 7. cap. 2. eferent manuscriptum
 f patrias urbes manuscript. & Pier.

a Audiit, & voti Phœbus succedere partem
 Mente dedit: partem volucres dispergit in auras.
 Sterneret ut subita turbatam morte Camillam,
 Annuit oranti: reducem ut patria alta videret,
 Non dedit: b inq. Notos vocem vertere procella.
 Ergo ut missa manu sonitum dedit hasta per auras,
 Convertere animos c acies, oculosq. tulere
 Cuncti ad reginam Volsci, nihil ipsa nec d aura,
 Nec sonitus memor, aut venientis ab æthere teli:
 Hasta sub c exertam donec perlata papillam
 Hæsit, f virgineumq. altè bibit acta cruorem.
 Concurrunt trepida comites, dominamq. ruentem
 Suscipiunt: fugit ante omnes exterritus Aruns,
 Latitia, mistoq. metu: g nec jam amplius hasta
 Credere, nec telis occurrere virginis audet.
 Ac velut h ille prius quàm tela inimica sequantur,
 Continuo in montes sese avius abdidit altos
 i Occiso pastore lupus, k magnòve jubenco,
 Consciùs audacis facti: caudamq. l remulcens
 Subjecit in pavitantem utero, sylvasq. petibit.
 Haud secus ex oculis se n turbidus abstulit Aruns,
 Contentusq. fuga, o mediis se immiscuit armis.
 Illa manu moriens telum trahit: ossa sed inter

a Ad imitationem precum Achillis pro Patroclo I I. π'.

b Inventos abire jussit, c-
 vanescere.

c acies.

d Servius antiquo declinandi ritu legendum putat auras: & ita habet m. sc. & pro nec, neque.

e Expapillatā, Fest. Expapillato brachio exerto, quod cum fit, papilla nudatur.

f Vide Macra

lib. 6. capite 6. g non man. scrip. h ipse man. scr. Ille ornatui servit non significationis necessitati: Ex Iliad. δ. k magnòq. l Reducens, atq; subter alvum condens. Solent enim canes lupique adulantes caudas agitare, territi autem remulcere. m Ipse pavitans. Hypal. n Turbatus, metu perterritus. o Mediæ turbæ armatorum, more Euphorbi percusso Patroclo, Iliad, π'.

a telo, hoc est *Ferreus ad costas alto stat vulnere mucro.*
 vulnere. *Labitur exanguis; labuntur frigida a leto*
 b Qua cum m. *Lumina: purpureus quondam color ora reliquit.*
 scr. *Tum sic, expirans, Accam ex aequalibus unam*
 c Vel Enallage *Alloquitur, (fida ante alias quæ sola Camilla,*
 est, pro par- *b Quicum c partiri curas) atq; hæc ita facit:*
 tiebatur; vel *d Hæcenus Acca soror potui nunc vulnus acerbum*
 Ellipsis ut *Conficit, & tenebris nigrescunt omnia circum.*
 subaudiatur *e Effuge, & hæc Turno mandata novissima perfer,*
 consueverat, *Succedat pugna, Trojanosq; arceat urbe,*
 solebat. *Jamq; vale, simul his dictis linquebat habenas,*
 d Desperantis *Ad terram f non sponte fluens, tum frigida toto*
 formula, qua *Paulatim g exolvit se corpore: lentaq; colla*
 indicat nihil *Et h caput leto posuit caput, arma relinquens:*
 se posse am- *Vitaq; cum gemitu fugit indignata sub i umbras.*
 plius. Talis *Tum verò immensus surgens ferit aurea k clamor*
 est: habui *Sidera: dejecta l crudescit pugna Camilla.*
 Chreme: fui- *Incurrunt densi, simul omnis copia Teucrum,*
 mus: vixerūt. *Tyrrheniq; duces, Evandriq; m Arcadis ala.*
 e Sollicitudo *At Trivia n custos jamdudum in montibus Opis*
 morientis Ca- *Alta sedet summis, spectatq; interrita pugnas.*
 millæ pro re- *Uig; procul medio juvenum o in clamore furentum*
 pub. & ani- *Prospexit tristis p multatam morte Camillam:*
 mus bellatricis, quæ bella quam vitam iniquiore animo relinquit. f
 Urgente mole corporis, quod recedente una cum sanguine, calore &
 spiritu, se sustentare amplius non poterat. g *λίθη η̄ χερσὶ μὲν ψυ-*
χῆς ἀπὸ σώματος Θ, quæ Plat. mors est. h Victum, domitum. i au-
 ras manusct. k Teucrorum ovantium morte Camillæ. l Instauratur.
 m Arcades m. sc. & aliquot alij. n Custodem pro ministra posuit te-
 ste Mac. Sat. 3. capite 6. De Trivia autem vide Cæl. libro 20. capi-
 te 6. o In non habet m, scrip. p alij mulctatam. Ger. Val. mulca-
 tam, h, e, affectam.

Ingemuit-

*Ingemuitq̃, deditq̃ has imo pectore voces:
 Heu nimium, Virgo, nimium crudele luisti
 Supplicium, Teucros conata laceffere bello.
 a Nec tibi deserta in dumis coluisse Dianam
 Profuit, aut nostras humero b gessisse c pharetras.
 Non tamen indecorem tua te regina relinquet
 Extrema jam in morte : neque hoc sine d nomine le-
 tum*

*Per gentes erit, aut famam patieris inulta.
 Nam quicunq̃, tuum violabit vulnere corpus,
 Morte luet merita. c Fuit ingens monte sub alta
 Regis Dercenni terreno ex aggere bustum
 Antiqui Laurentis, opacaq̃ ilice tectum.*

*a Hoc tibi,
 Donat.
 b gestasse.
 c sagittas.
 d numine,
 hoc est, vin-
 dicta numi-
 nis. Sed recti-
 us est sine no-
 mine. quia
 dixit: Non*

tamen indecor. *a* Amplificatio à descriptione loci. Veteres autem aut
 sub montibus, aut in domibus sepeliebantur.

a Pennarum Hic dea se primum rapido pulcerrima anisu
 scilicet five Sistit, & Aruntem tumulo speculatur ab alto.
 alarum imi- Ut & dit fulgentem armis, ac b vana tumentem:
 tatione Lu- Cur, inquit, diversus ab us huc dirige gressum,
 cretij: apud Huc periture veni: capias ut digna Camilla
 quem est, Præmia, c tunc etiam telis moriere Diana:
 Pennarum Dixit & aurata volucrum d Threissa sagittam
 nisus. Et: co- Depromsit pharetra, e cornuq; infensa tetendit:
 nomen alarū. Et f duxit longè, donec genua coirent
 b Frustra glo- Inter se capita, & manibus jam tangeret aquis,
 riantem Enal. Leva aciem ferri, dextra nervoq; papillam.
 e Quem in- Extemplo teli stridorem aurasq; sonanteis
 dignum ar- Audiit unà Aruns, basitq; in corpore ferrum.
 guit, qui hoc Illum expirantem socij atq; extrema gementem
 mortis gene- Obliti, h ignoto camporum in pulvere linqunt.
 re nobilitē- Opis ad i atherium pennis aufertur Olympum.
 tur: atq; allu- Prima fugit, domina amissa, levis ala Camilla:
 dit ad Niobes Turbati fugiunt Rutuli, fugit acer Atinas:
 sobolem, quæ Disiectiq; duces: k desolatique manipuli
 Dianę sagittis Tuta petunt, & equis aversi ad mœnia tendunt.
 cōfixa periit. Nec quisquam instanteis Teucros letumq; ferenteis
 d παρὰ βο- Sustinere l valet telis, aut sistere contra:
 λικῶς: ceu Sed m laxos referunt humeris languentibus arcus:
 Threissa. Grę-

corum imitatione, apud quos similiter ωs particula similitud. a-
 liquoties desideratur, e Arcum corneum. Meton. f ἄνω γ' ὡς
 egregia sagittantis expressa ex Iliad. δ. de Pandaro. g Verus Poëta a-
 pud Varron. cornuare dixit, pro flectere, & incurvare arcum, donec
 cornua arcus inter se coëant. h Quippe ex Etruria oriundum in Lau-
 renti agro projectum. i æthereum. man. scr. & libri aliquot. k Defer-
 ri à militibus signiferi. oia θέρτες Homer, l valet, telis aut. m Solu-
 tes.

*Quadrupedumq; putrem a cursu quatit ungula cam-
pum.*

*Volbitur ad muros b caligine turbidus atra,
Pulvis, & è speculis percussa pectora matres
Femineum clamorem ad cæli sidera tollunt.
Qui cursu portas primi irrupere patentes,
Hos inimica super misto premit agmine turba.
Nec miseram effugiunt mortem: sed limine in ipso,
c Mœnibus in patriis, atq; inter tuta domorum,
Confixi expirant animas. pars claudere portas,
Nec solis d aperire viam, nec mœnibus audent
Accipere orantes, oriturq; miserrima cades*

d Dare aditum. Amplificat autem tragicam rerum faciem distri-
butione.

a Ennii imita-
tione: de
quo Macro-
b. lib. 6. cap. 1.
b Ita paulo
post: fuman-
tes pulvere
campos dixit.
c Pathos à lo-
co, ut annota-
vit Macro-
b. libro 4. cap.
3. Sat.

a Multitudi- Defendentum armis aditus, inq̃ arma ruentum.
ne cadentium Exclasi. ante oculos lacrymantumque ora parentum
impellente. Pars in precipites fuffas, urgente a ruina,
b Arietis bel- Volbitur: immiffis pars ceca & concita frenis
licæ machi- b Arietat in portas & duros c obice postes.
ne instar in Ipse de muris summo certamine matres
portas irruit. [Monstrat amor venus patriæ] ut videre Camillam
c obijce. Vide Tela manu trepide jaciunt: ac robore duro,
Gell. libro 4 Stipitibus ferrum sudibusq̃ d imitantur obustis,
capite 17. e Precipites primaq̃ mori pro mœnibus f audent.
d Pro ferro u- Interea Turnum in g sylvis sævissimus implet
tuntur. Nuncius, & juveni ingentem fert Acca tumultum:
e Festinē: Deletas Volscorum acies, cecidisse Camillam:
aut, in mor- h Ingruere i infensos hostes, & Marte secundo
tem ruentes. Omnia corripuisse k metum jam ad mœnia ferri.
f ardent. Ille furens (nam sava Jovis sic numina poscunt)
g Ubi latebat Deserit obsessos colles, nemora aspera linquit.
insidias stru- Vix è conspectu exierat, campumq̃ tenebat:
ens Aeneas Cum pater Aeneas saltus ingressus in apertos,
h Irruptionē Exuperatq̃ jugum. sylvaq̃ evadit n opaca.
facere. Donat Sicambo ad muros o rapidi totoq̃ feruntur
imminere. Agmine nec longis inter se passibus absunt.
i infestos Ald. p At simul Aeneas fumantes pulvere campos
k metu ma- Prospexit longè, Laurentiaq̃ agmine vidit:
nuscr. Et q sævum Aenean r agnovit Turnus in armis,
l Periculum, iphis jam mœ-
nibus imminere. m & m. scr. alij jam. Est autem locus expressus ex
illo Homérico: Διὸς δ' ἐπελείετο βελὴν: ubi δ' è pro ὧ positum ajunt
interpretes. n Non amplius insidijs clausos o Densis frondibus atra.
Supr. p Continuo itinere. q ac m. scr r Fortem: ut in l, Sævus ubi
Æac. telo jacet Hector. s Turnus conspexit. m. scr.

Adventumq; pedum, statusq; audibit equorum.

a Continuoq; b ineant pugnas, & praelia tentent :

Ni roseus fessos jam c gurgite Phæbus Ibero

Tingat equos, noctemq; die labente reducat.

Considunt castris ante urbem, & mœnia d vallant.

*a Continuo
pugnas ine-
ant. Fabr. ex
manuscr.*

b Inivissent &

*gentassent. Enallag. c Mari occiduo, quod & Hesperium. Et parte
totum. d Cum ij qui tuentur, tum qui obsident illa.*

FINIS LIBRI XI. ÆNEIDOS.

AD

ADUMBRATIO LIBRI XII.
ÆNEIDOS.

PUB. VIR-

PUB. VIRGILII

MARONIS ÆNEI-
DOS

Liber Duodecimus.

ARGUMENTUM.

Attritis duobus adversis prælijs Latinorum viribus, animisque eorum fractis, Turnus, ubi omnem spem suam in seipso sitam videt, frustra disfluente Latino reginaq; multis cum lacrymis nequicquam retinente, singulari certamine cum Ænea dimicare statuit: ejusque rei Æneam, per quendam ex suis, Idmonem nomine, facit certio-rem. Accipit conditionem Æneas, selenni-que utrinque sacramento fœdus sancitur. Id Junonis impulsu à Juturna nymphea, Turni sorore, in falsam Camertis imaginem conversa, perturbatur: primusq; omnium Tolumnius augur falso augurio certam suis victoriam promittens, vnum ex Gilippi filijs hasta traiecit. Æneas quoque, dum subiti tumultus causam ignorans, suos revocare conatur, ab incerto auctore sagitta vulneratus prælio excedere cogitur. Quare intellecta, Turnus magnam sibi rei bene gerendæ occasionem oblatam ratus, ingentem hostium stragem edit. Interim Venus, decerpto ex Ida Cretensi dicta-
mo herba, filio suo medetur. Refectis viribus Æneas, Ascanium paucis suo exemplo ad virtutem cohortatus, suis auxilio accurrit, Turnum-
que nominatim ad pugnam deposcit. Verum cum Turnus sui copiam non faceret: (Juturna enim, quæ excusso Metisco auriga, currum ejus moderabatur, in diversam semper partem habebat
nas de-

nas deflectens, congregari eos non patiebatur. Op-
pugnandæ urbis consilium capit: admotoque ad
mœnia exercitu, in propugnacula proximaque
ædificia ignem conjicit. Ibi Amata, cum Turnum
occisum arbitraretur, doloris impatientia laqueo
vitam finit. His rebus Turno per Sagem nunciatis,
cum eò rem deductam videret, ut sibi necessario
dimicandum esset, nisi perpeti mallet sociorum
urbem se inspiciente in hostium potestatem per-
venire, ultrò Æneam ex præscripto fœderis ad sin-
gulare certamen provocat. Ea pugna superior Æ-
neas, cum victi hostis precibus jam pene ad mise-
ricordiam flecteretur conspecto in humeris ejus
balteo quem occiso Pallanti Turnus detraxerat,
repentè ira accensus, gladio per pectus adactò, eum
vita spoliat.

ALIUD ARGUMENTUM
A SMENI.

*Trojanis Rutulisq; placet conjungere fœdus.
Id Rutuli rumpunt: nato Venus alma medetur
a Dictamo: Rutuliq; luunt perjuria victi,
Cogitur Ænea Dæni concurrere proles.
Pallantea necem misero dant cingula Turno.*

b Expressit
Græc. ἀπ-
ρήκτες,
significans

nunquam an-
tea victos, in-

domitos: cum infracti etiam sint valde fracti præpositione signifi-
cante incrementum, c Comparatio Homer. Iliad. 6.

TURNUS ut b infractos adverso Marte La-
tinos
Defecisse videt, sua nunc promissa repo-
sti,
Se signari oculis: ultrò implacabilis ardet,
Attollitq; animos. c Pænerum qualis in arvis

Sancius

Saucius a ille gravi venantum vulnere pectus,
 Tum demum movet arma leo: gaudetq; b comanteis
 Excutiens cervice toros, fixumq; clatronis
 Impavidus frangit telum, & fremit ore truento:
 Haud secus accenso d gliscit volentia Turno.

Tum sic affatur regem, atq; ita c turbitus infit:
 Nulla mora in Turno nihil est quod dicta retractent
 Ignavi Aeneade, nec, quæ pepigere, recusent.
 Congredior: fer sacra pater, & concipe fœdus.
 Aut hac Dardanium dextra sub tartara mittam,
 f Desertorem Asia (g sedeant spectentq; Latini)
 Et solus ferro crimen commune refellam:
 Aut habeat victos, h cedat Lavinia conjux.

Olli sedato respondit corde Latinus:
 i O præstans k animi juvenis, quantum ipse feroci
 Virtute exuperas: tantò me impensius æquum est
 Consulere, atq; omneis metuentem expendere casus.
 Sunt tibi regna patris Dauni: sunt oppida capta
 Multa manu: nec non l aurumq; animusque Latino est,
 Sunt alia innupta Latio & Laurentibus agris
 Nec genus indecores. sine me hac haud mollia m fatu
 Sublatis aperire dolis: simul hac n animo hauri.
 Me natam o nulli veterum sociare procorum
 Fas erat: idq; omnes p diuque hominesque canebant.
 Victus amore tui, q cognato sanguine victus,

f Patriæ proditorem; quò nomine ab historicis quibusdam notatur.
 g Exprobratio est ignaviæ & socordiæ. h cedatque. i Stylus maturus
 & gravis. Macr. lib. 5. capite 1. Et est locus expressus ex Attij Antig. k
 animis m. scr. l animus aurumq; libri veteres, & ita omnino legen-
 dum videtur. m fata m. sc. n Non auribus tantum, sed etiam animo
 percipe, o veterum nulli, p diuq; m. scr. q Propter Venil. Turni ma-
 trem, quæ Amata reginæ soror fuit,

a Ornatus
 gratia insertus
 alij ἐξολύω
 significare
 putant, men-
 tionem præ-
 fertim Afri-
 cæ regionis;
 in qua sunt
 quam alibi
 violentiores.
 b κομόωντας.
 c Venatoris,
 quod ex insi-
 dijs latronum
 more adoria-
 tur.
 d Crescit, ig-
 nescit. Non.
 e In magna a-
 nimi pertur-
 batione cui
 contrarium
 est quod se-
 quitur, Sedato
 corde.

Conjugis

Et religionis & fœderis:
 quæ sunt juris divini & hu-
 mani.
 b Hæc parti-
 cula in opti-
 mis codicibus
 non legitur,
 ita ut post
 tertiū pedem
 nulla fiat Sy-
 nalæpha.
 c Græca ellip-
 sis, ut subau-
 diatur tēpore.
 d Enall. figur.
 pro calent,
 ut: Fata renat-
 rabat. Velsite-
 rum calent,
 quia bis victi.
 e Finem bellis
 impono.
 f Pathos ab æ-
 tate: de quo
 Macrobius, libro 4. capite 3. Sat. g quicquam. manuscr. & Ald. h In-
 valescente ægritudine inde, unde remedium illi parabat Latinus. O-
 vid. Acrior admonitu est, moderaminaque ipsa nocebant. i tuendo
 liber Colot, k institit: l Proverb. versicul. expressus ex illo Homer.
 Iliad. γ', ε'πειν ἑμὸν βέλτερον ὅζυ' πέσσειν. Vide Adag. Et meum
 telum,

Conjugis & mæstæ lacrymis, a vincla omnia rupi
 Promissam eripui genero, b atq; arma impia sumsi.
 c Ex illo, qui me casus, quæ Turne sequantur
 Bella, vides: quantos primis patiare labores.
 Bis magna victi pugna, vix urbe tuemur
 Spes Italas, d recalent nostro Tyberina fluentia
 Sanguine adhuc, campi q; ingentes ossibus al bent.
 Quò referor toties: quæ mentem insania mutat?
 Si, Turno extincto, socios sum accire paratus,
 Cur non incolumi potius e certamina tollo?
 Quid consanguinei Rutuli, quid cetera dicet
 Italia, ad mortem si te [fors dicta refutet]
 Prodiderim, natam & connubia nostra petentem?
 Respice res bello varias: misere parentis
 f Longævi, quem nunc mæstum patria Ardea longe
 Dividit. Haud g quaquam dictis violentia Turni
 Flectitur: exuperat magis, h ægrescit q; i medendo.
 Ut primum fari potuit, sic k incipit ore:
 Quam pro me curam geris, hanc precor, optime, pro mi
 Deponas: letumq; sinas pro laude pacisci.
 l Et nos tela, pater ferrumq; haud debile dextra
 Spargimus, & nostro sequitur de vulnere sanguis.
 Longè illi dea mater erit, quæ nube fugacem
 Fæminea tegat, & vanis sese occulat umbis.

At regina

At regina nova pugna conterrita sorte
 Flebat, & ardentem generum moritura tenebat.
 Turne, per has ego te lacrymas, per si quis Amata
 Tangit bonos animum [spes tu nunc una senecta,
 Tu requies misera: decus imperiumq; Latini
 Te penes: in te a omnis domus inclinata recumbit]
 Unum oro; desiste manum committere Teucris.
 Qui te cunq; manent isto certamine casus,
 Et me Turne manent simul hac invisâ relinquam
 Lumina, nec generum Aeneam captivâ videbo.

Accepit vocem, lacrymis, Lavinia matris,
 Flagrantes perfusa genas: b cui plurimus ignem
 Subjecit rubor, & calefacta per ora cucurrit:
 c Indum sanguineo veluti d violaverit ostro
 Si quis ebur, e vel mista rubent ubi lilia multa
 Alba rosa: tales virgo dabat ore colores.

Illum turbat amor, figitq; in virgine vultus:
 Ardet in arma magis paucisq; affatur Amata
 f Ne, quaeso, ne me g lacrymis, neve omine tanto
 Prosequere, in duris certamina Martis euntem,
 O mater, neq; enim h Turne mora libera mortis.
 Nuncius hac Idmon Phrygio meo dicta tyranno
 Haud placitura refer, cum primùm crastina cælo
 Puniceis infecta rotis aurora rubebit:
 i Non Teucros agat in Rutulos: Teucrum armis quie-
 scant

Et Rutulū: nostro k dirimatur sanguine bellum.

ro. g Lacrymarem omine infelici. h ἐφ' ἑαυτῆς de se in tertia perso-
 na loquitur, sicut paulò ante, Nulla more in Turno. Ac negat pe-
 nes se esse mortem differendi potestatem. i Nec manuscript. k. diri-
 mamus manuscript.

a Tu familiae
 columen es,
 Terent. Vide
 Adag. colum.
 fam.

b Cui ardor
 animi subje-
 cit ruborem.
 Hypallag.

c Comparatio
 Hom. ex

Iliad. 8.

Macrob. lib.
 5. cap. 12.

d Infecerit,
 tinxerit: μίχ-
 νη.

e aut mixtae

f Expressus
 locus ex Iliad.

χ. de Hecto-
 re tum Achil-
 le congressu-

α Φρυάτλον. Illo queratur conjux Lavinia campo.
 τας η Δει. Hac ubi dicta dedit, rapidusq; in tecta recessit:
 μάτλον τας Pasce equos, gaudetq; tuens ante ora a frementis,
 β Spond. vers. 9 b Pilumno quos ipsa decus dedit Oribhya:
 α' πεθ. α c Qui candore nives anteirent, cursibus auras.
 filia Erich- Circumstant properi aurigæ, manibusq; laceſſunt
 thei, Boreæ Pectora d plausa dabis, & colla comantia pectunt.
 uxor. Ipse dehinc auro squalentem alboq; e orichalco
 c Hom. λδ. Circundat lorica humeris: simul aptat f habendo
 κόταει χιό. Ensemq; clypeumq;, & rubra cornua cristæ.
 νδ, Δείδν δ. Ensem, quem Dauno ignipotens deus ipse parenti
 ανέμοισιν ο- Fecerat, & Stygia candentem tinxerat unda.
 μοτοί. Η. κ'. Exin, quæ g in mediis ingenti adnixa columna
 d pulsa Ald. Edibus adstabat, validam si corripit hastam,
 e Quod auri Aetoris h Arunci spoliū: i quassatq; trementem,
 splendorem, Vociferans: k Nunc, ò nunquam frustrata vocatus
 aris duritiem Hastameos, nunc tempus adest: te maximus Aetor,
 habet. Home. Te Turni nunc dextra gerit: da sternere corpus,
 etiam hym. 2. Loricaq; manu valida l lacerare rebusam
 in Vener. ori- Semiviri Phrygiæ, & fœdare in pulvere crines,
 chal. cum au- m Vibratos calido ferro, myrrhaq; madentes.
 ro conjunxit. His agitur furis, totoq; n ardentis ab ore
 f Ad haben- Scintilla absistunt: oculis micat acribus ignis.
 dum: passiva significatione. g IN non habet, manuscr. h Arrunci ma-
 nuscr. alij. Aurunci. Mugitus veluti cū o prima in prælia taurus
 Sed Arunci retinuit Juvenal. qui poëtica urba-
 nitate ad Ottonis speculum transtulit hoc hemistich. i Quassando
 tremere facit Hypall. k nunc ò, nunquam ò fr. m. sc. l Laceratam
 revellere. m Crispatos calamistro & unguentatos. n loquentis. Pathos
 ab habitu personæ, ut annotavit Macr. libro 4. capite 1. o primum
 man. scrip.

Arboris obnixus trunco, ventosq; laceffit
 Ictibus, a & sparsa ad pugnam proludit arena.

Nec minus interea b maternis savius in armis
 Aneas acuit Martem, & se suscitatur ira,
 Oblato gaudens d componi fœdere bellum.
 Tum socios mœstiq; metum solatur Iuli,
 Fata docens: regi q; jubet responsa Latino
 e Certa referre viros, & pacis dicere leges.

Postera vix summos spargebat lumine montes
 Ora dies, cum primum alto se gurgite tollunt
 Solis equi, lucemq; elatis naribus efflant:
 t Campum ad certamen magna sub mœnibus Urbis
 Demensi Rutuliq; viri Teucriq; parabant:
 In medioq; focos, & dÿs g communibus aras
 Gramineas. h alij fontemq; ignemq; ferobant,
 Velat i k lino. & verbera tempora vinclî.
 Procedit legio Ausonidum: l pilataq; plenis
 Agmina se fundunt portis: Hinc Trojus omnis,
 Tyrrhœnusq; ruit varijs exercitus armis:
 Haud secus instructi in ferro, quàm si aspera Martis
 Pugna vocet: nec non medijs in millibus ipsi
 Ductores auro volitant ostroq; n decori:
 Et genus Assaraci Mnestheus, & fortis Asylas,
 Et Messapus, equum domitor, Neptunia proles.

Paridis duello. g Quorum religione communiter pars utraque fœdus
 erat percussura Turneb. Alij putant intelligi Mart. Bellon. Victori-
 am, & Herculem. Mars autem & proverb. sermone communis per-
 hibetur: & ἐτερχαλέα μίχην Hom. appellat. quia ἐπαμειβεῖται ἀν-
 δρας. Alij Sol. Lun. Mart. Pluton. comm. deos appellant. h & alij m.
 Icri. i Aqua fontan. k Lineo velamine, filo laneo. Alij limo legunt,
 pro vestis genere. Vide Alex. lib. 5. cap. 3. Gen. l Pressa, densa. Duo
 enim agminum genera secundum Varr. Quadratum unum: pila-
 tum alterum, m bello Color, n superbi Color.

a aut man. sc.
 b Quæ mater
 ei à Vulc. im-
 petraverat.

c Quæ eos est
 fortitudinis,
 secundum Pe-
 ripatet. Vido
 Adag. Vir
 non videtur,
 qui irasci ne-
 scit.

d Finiri: ut a-
 libi, Antè di-
 em clauso
 componet ve-
 sper Olympo.

e Cuncta Ald.
 f Totus hic

locus de
 fœderibus
 expressus est

ex Iliad. γ'.
 de Menelai &

a è summo. *Utiq; dato signo spatia in sua quisq; recessit,*
 b Alba enim, *Desigunt tellure hastas, & scuta reclinant.*
 à qua mons *Tum studio effusa matres, & vulgus inermum,*
 Albanus no- *Invalidiq; senes, turre & tecta domorum*
 men accepit, *Obsedere: alij portis sublimibus astant.*
 post mortem *At Juno ex a summo, qui b nunc Albanus habetur,*
 Aeneas ab Af- *[c Tum neq; nomen erat d neq; bonos aut gloria mon-*
 canio condita *ti]*
 est, teste Li- *Prospiciens tumulo, campum spectabat, & ambas*
 vio lib. I. ab *Laurentum Troumque acies, urbemque Latini.*
 vrbe condita. *Exemplo Turni sic est e affata sororem,*
 e Tunc. *Diva deam, & stagnis quae, fluminibusque sonoris*
 d nec. *Præsides: [hunc illi rex ætheris altus honorem*
 e effata. *Juppiter erepta pro virginitate sacrauit]*
 f Iuturna fons *Nympha, decus fluviorum, animo gratissima nostro*
 est juxta Nu- *Scis, ut te cunctis unam, quacunque Latina*
 mic. fluv. *Magnanimi Jovis ingratum ascendere cubile,*
 saluberrimus. *Prætulerm, g cæliq; h libens in parte locarim.*
 g Divinisatis. *Disce tuum, [ne me i incuses] Iuturna, dolorem.*
 h libens. *k Quam visa est fortuna pati, Parcaque sinebant*
 i incusam. sc. *l Cedere res Latio, Turnum & tua mœnia texi:*
 k Quatenus, *Nunc juvenem imparibus video concurrere fati:*
 in quantum *Parcarumque dies & bis inimica propinquat.*
 permittit. *m Non pugnam aspiciere hanc oculis, n non fœdera*
 d Succedere. *possum.*
 m Id ferè ob- *Tu pro germano, si quid o præsentius audes,*
 servant poète, *Perge: decet, forsan miseros p meliora sequentur.*
 ut amica nu- *Vix ea, cum lacrymas oculis Iuturna profudit,*
 mina figant à *Terque quaterque manu pectus percussit honestum,*
 morituris re- *Non lacrymis hoc tempus, ait Saturnia Iuno:*
 cedere: ut a-
 pud Hom. lib. Iliad. 22. Hectorem moriturum deserit Apollo, sicut
 hic Turn. Iuno n nec man. scrip. o Confidentius, efficacius. p Meta-
 to scilicet factorum ordine.

Accelerans,

*Accelera, & fratrem, si quis modus, eripe morti:
Aut tu bella cie, conceptumq; excute fœdus.
Auctor ego audendi. Sic exhortata reliquit
Incertam, & iristi turbatam a vulnere mentis.*

*b Interea reges [ingenti mole Latinus
Quadri^{ng}o c vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bus sex radij fulgentia cingunt,
Soluti abi specimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato d crispans hastilia ferro.
Hinc pater Aeneas, Romana stirpis origo,
Sidereo flagrans clypeo, & cœlestibus armis,
Et juxta Ascanius, magna spes altera Roma]
Procedunt castra: e pura^q, in veste sacerdos
† Setigera^e fetum suis, intonsamq; bidentem
Attulit, g admovitq; pecus flagrantibus aris.
Illi ad h surgentem conversi lumina i solem,
Dant k fruges manibus salsas, & l tempora ferro
Summa notant pecudum, pateriq; altaria libant.*

*Tum m pius Aeneas stricto sic ense precatur:
Esto nunc Sol testis, & hac mihi terra n precanti,
Quam propter tantos potui perferre labores:
o Et pater omnipotens, & tu Saturnia p Juno,
Jam q melior, jam diva, precor itaq; inclyte Mavors*

*a Periphrasis
doloris.*

*b Continuo
agnoscit Dio-
medis & Cha-
rius, ubi de
prolepfi. Ma-
lib. & cap. 6.
e invehitur.*

*d Vibrans: ali.
coruscans.*

*e In sacris ut
puras manus,
ita & vestes
puras, & pura
vasa, & puram
hostiam &
purum vinum
adhibebant.*

*f Setigeri ma-
scr. & Vrsin.*

g surgentis.

h solis. Ald.

Sed altera le-

*Etio magis est Virgil. Orientem autem spectabant precantes. Idem.
libr. 8. Et Ovid. lib. 4. Fast. i Adducta hostie aris admovebantur.
Cornel. Tacit. lib. 2. Arnob. lib. 7. advers. gent. Lucan. lib. 1. sacris
tunc admoveat aris Erecta cervice marem. k Molam: ἄλοχύτας
Homer. Vide Alex. lib. 4. cap. 17. & lib 5. cap. 3. l Præfectis pilis de
fronte victimarum. Ita in vi. Et summ. carp. media inter corn. setas.
m pater m. sc. n vocanti m. scr. o Alludit ad verborum formul. in
sanciendis fœderibus Romanis usitatam: de qua vide Livi. libro 1.
ab V. C. p conjux Ald. q Magis propicia: minus Trojanis infesta.*

a Regis. Cuncta tuo qui bella pater sub numine a torquet
 b descend. m. Fontesq. studiosq. voco, quæq. aetheris alti
 script. Religio, & quæ caruleo sunt numina ponto:
 & ferroq. m. f. Cesserit Ausonio si fors victoria Turno,
 d Si Mars an- Convenit Evandri victos b discedere ad urbem
 nuerit nobis Cedet Iulus agris: nec post arma ulla rebelles
 victoriâ. Hy- Aeneada referent, c ferroque hæc regna laceffent.
 pall. Nostr. d Sin nostrum annuerit nobis victoria Marci.
 autem dixit [Ut potius reor, & potius dū numine firment]
 nob. favētem Non ego nec Teucris Italos parere jubebo.
 & secundum: Nec mihi regna peto: c paribus se legibus ambæ
 quod Mars e- Invieta gentes aeterna in fœdera mittant.
 orum sit, qui Sacra fœdosq. dabo: socer arma Latinus habeto,
 victoriam Imperium solenne socer: mihi mœnia Teucri
 obtinent. Constituent, urbique dabit Lavinia nomen.
 e Aequo fœ- g Sic prior Aeneas: h sequitur sic deinde Latinus
 dere inter se Sufficiens cœlum, tenditq. ad sidem dextram:
 amicitias so- Ille eadem, Aenea, terram, mare, sidera, juro,
 cietatesque i Latonaq. genus duplex, k Ianumq. bifrontem:
 paciscantur. Vimq. deum infernam, & l diri sacraria Ditis:
 f Deos pena- Audiat hæc genitor, qui fœdera fulmine sancit:
 res Trojano- m Tange aras, n mediosq. ignes, & numina testor:
 rum intelli- Nulla dies o pacem hanc Italæ, nec fœdera rumpet,
 git, quos pri- Quo res cunq. p cadent: nec me vis ulla volentem
 mum Darda- Abertet: q non si tellurem effundat in undas
 nus ex Samothracia in Phrygiam, Aeneas autem ex Phrygia in Itali-
 am advexit. g Hæc pr. m. sc. b sequiturque deinde m. sc. i Solem &
 Lunam. k Pacis & belli arbitrum. l duri man. sc. & aliquot libri, &
 Giphani, ut idem quod inexorabilis. m Precantes litare antiquitus
 non putabantur, nisi aras tangerent. Macr. lib. 3. cap. 2. Turneb.
 hanc consuetud. tangendi aras ad deos jurantes ad aram retulit, cum
 adversus Titanas bellum suscepturi essent. n medios man. sc. o hanc
 pacem m. sc. p cadet. q Pathos per hyperbolē.

Diluvio miscens, cœlūmbe in tartara solbat:

a Ut sceptrum hoc [dextra sceptrum nam fortè gerebat]

Nunquam fronde levi fundet virgulta nec umbras,

Cum semel in sylvis imo de stirpe recisum

b Matre caret, posuitq; comas & brachia ferro:

Olim arbos, nunc artificis d manus e are decoro

inclusit, patribusq; dedit gestare Latinis.

Talibus inter se firmabant fœdera dictis,

Conspectu in medio proceram: tum ritè sacratas

In flammam jugulant pecudes, & f viscera visis

Eripiunt, cumulantq; oneratis glancibus aras.

At verò Rutulis impar ea pugna videri

Iam dudum, & varia misceri pectora motu.

Tum magis, & propius cernunt non viribus aquis.

b Adjuvat i incessu tacito progressus, & aram

Suppliciter venerans demisso lumine Turnus,

k Pubentesq; genæ, & juvenili in corpore pallor.

Quem simul ac luturna soror l crebescere vidit

Sermonem, & vulgi variare labantia corda:

In medias acies, formam m assimilata n Camerti,

(Cui genus à proavis ingens, clarumq; paterna

Nomen erat virtutis, & ipse acerrimus armis)

In medias dat sese acies, haud nescia rerum:

o Rumoresq; serit varios, ac talia fatur:

Non pudeat, o Rutuli, p cunctis pro talibus vnam

Objectare animam & numerone an viribus equi

Non sumus? en omnes & Troës & Arcades hîc sunt,

fatalisq; manus, infensa Etruria Turno:

An. g Quibus exta imponebant, Idem lib. 2. Georg. Lucan. libro

6. b Auget motum illum plebis. i Ingressu. k Tabentesque legen-

dum videtur ex Donati paraphrasi. l crebesc. m assimilata. n Camer-

tis. o Hemistich. ex Fur. Antiat. Macrobi. lib. 6, cap. 1, p pro cunctis

talib. man. sc. q Fatalesque man, script.

a Ex Homeri

Iliad. lib. æ.

quod etiam

annotavit

Macr. lib. 5.

capite 3.

b Tetra: ut su-

pra, Non jam

mater alit tel-

lus: Vel arbo-

re, ut: Parva

sub ingenti

matris se sub-

icit umbra,

c Ramos &

frondes.

d Ars, opus.

e Orichalco.

f Ereptas fi-

bras & erepta

exta in sacris

dicunt. Rapi-

ebantur enim

exta ut spirā-

tia adhuc &

palpitantia,

consuli pos-

sunt, ut appa-

ret ex libr. 4.

a Alterius: *Vix hostem, a alterni si congrediamur, habemus,*
 vel si secundo *Ille quidem ad superos, quorum se debet aris,*
 quisque no- *Succedet fama, b vivusq, per ora feretur:*
 strum con- *Nos patria amissa dominis parere superbis*
 grediatur. *Cogemur, qui nunc lenti consedimus arvis.*
 b Post obitum *Talibus c incensa est juvenum sententia dictis*
 superstes in *iam magis atq, magis: serpitq, per agmina murmur.*
 ore omnium *Ipsi Laurentes mutati, ipsiq, Latini,*
 erit. *Qui sibi jam requiem pugna, rebusq, salutem*
 e accensa: ma. *Sperabant, nunc arma volunt, fœdusq, precantur.*
 sc. & Donat. *Infectum, & Turni sortem miserantur iniquam.*
 d præsentius. *His aliud majus Iuturna adjungit, & alto*
 Fabr. ex Serv. *Dat signum cælo: quo non d præstantius ullum*
 h. e. magis *Turbabit mentes Italas, c monstroq, fefellit.*
 in tempore *Nang, volans rubra fulvus Iovis ales in æthra,*
 oblatum ide- *Littoreas agitabat aves, turbamq, sonantem*
 oque ad tur- *Agminis aligeri: subito cum lapsus ad undas*
 bandos ani- *Cycnium f excellentem pedibus rapit improbus Encis.*
 mos efficaciq. *Arrexere animos Itali: cunctaq, volucres*
 e Augurio. *g Convertant clamore fugam [miserabile visu]*
 f Conspicuum *Ætheraq, obscurant pennis, hostemq, per auras*
 magnitudi- *Fœta nube premunt: donec h si victus, & ipso*
 ne, πῆλωρον *Pondere defecit, i prædamq, in nubila fugit.*
 Homer. *Tum verò augurium Rutuli clamore k salutant,*
 g Redeunt *Expediuntq, manus. primusq, Tolumnius augur,*
 cū clamore. *Hoc erat, hoc votis, inquit, m quod saepe petivi.*
 h παρίστωσις *Accipio, agnoscoq, deos: me duce ferrum*
 καὶ ἀρχαίς. *Corripite o n Rutuli, quos improbus advena bello*

Ita Cicero. i Cycnum abreptum. k Venerantur: vel, bonum esse ju-
 bent. Auguria lœta & omina fausta salutabant, Sil. Ital. lib. 2. atque
 omnia clamore salutant. l Notatio augurij impetrativi: de quo Turne-
 lib. 5. Adv. cap. 7. Tolumn. autem hic Pandari Homerici perso-
 nam gerit Il. δ' m miseri.

Territat

Territat, invalidasque aves, & litora a vestra
 Ut populat. petet ille fugam, penitusq; profundo
 Vela dabit: vos b unanimi densate catervas,
 Et c regem vobis pugna defendite raptum.
 Dixit, & adversos telum contorsit in hostes
 Procurrens: sonitum ad stridula d cornus, & auras
 e Certa secat. simul hoc, simul ingens clamor: & o.
 mnes

Turbati t cunei, calefactaq; corda tumultu.
 Hasta volans, & forte novem pulcerrima fratrum
 Corpora constiterant contra, quos fida crearat
 Una tot Arcadio conjux Tyrrhena Gilippo:
 Horum bnum ad medium, teritur g qua sutilis albo
 Balteus, & laterum juncturas fibula mordet:
 Egregium forma juvenem, & fulgentibus armis,
 Transadigit costas, fulvaq; h extendit arena.
 At fratres, animosa phalanx, accensaq; luctu,
 Pars gladios stringunt manibus, pars missila ferrum
 Corripiunt, caciq; ruunt: quos agmina contra
 Procurrunt Laurentum: hinc densi rursus inundant
 Troes, i Agilliniq; & pictis Arcades armis.
 Sic omneis amor vnus habet decernere ferro.
 Diripere aras: k it toto turbida caelo
 Tempestas telorum, ac ferreus ingruit imber:
 Craterasq; focosq; ferunt. fugit ipse Latinus,
 Pulsatos referens infecto foedere l diuos.

Infranant alij m currus, aut corpora saltu
 n Subijciunt in equos, & strictis ensibus adsunt,
 Messapus regem o regisq; insigne gerentem
 Tyrrhenura Aulester, favidus confundere fœdus,
 p Adverso proterret equo. ruit ille recedens,

vitas, quam Iuvius appellat Cære. vide Plin. lib. 3. cap. 3. & toto m.
 sc. l Divorum simulacra, Metonym. m Equos. Ita in Georg. neque
 audit currus habenas. n Sursum jaciunt Non. o Diadema regium. p
 Adversus m. scrip.

a nostra.
 b unanimes
 densate, libri
 veteres, & Eu-
 tych. Grām.
 c Turnum.
 d Hasta cor-
 nea. Meto-
 nym.

e Inevitabilis,
 nō aberrans.
 f Peditum ora-
 dines.

gōθι ζωσθή-
 ρε & ὀχῆες
 χεῖρεσι
 κυνέχον.

Iliad d'
 h effundit m.
 scrip.

i Agillini ij-
 dem fuerunt,
 qui & Carites
 dicti sunt: si-
 ve Caritini.

Nam pri-
 mum Agilla
 appellata fu-
 it, insignis
 Hetruriae ci-

a Adversus m. scrip. Et miser oppositis à tergo involbitur aris
 b Sarcasmus: In caput, inq. humeros at fervidus advolat hasta
 qualis in illo Desuper altus equo graviter ferit: atq. in fatur:
 Terent. Ca- a Hoc habet, hac melior magnis data victima divis.
 ptus est, habet Concurrunt Itali, spoliantq. b calentia membra.
 Ser. expōit, le- Obvius ambustum torrem Chorineus ab ara
 tali percussus Corripit: & venienti Ebuso plagamq. ferenti
 est vulnere, Occupat os flammis. c illi ingens barba reluxit,
 e Cadentia m. d Nidoremq. ambusta dedit. super ipse secutus.
 scrip. Casariam laba turbati corripit hostis,
 a olli Germ. Impressorq. genu vitens, terre applicat ipsum.
 Vul. e Sic rigido latus ense ferit. f Podalirius Alsum
 o Reniduit, Pastorem, g primaq. acie per tela ruentem
 redoluit. Ense sequens nudo superimminet: ille securi
 f Ita solo af- Adversis frontem mediam mentumq. reducit
 flecti. h Disycit, & sparso latè rigat arma i cruore.
 g Polidarius Olli dura quies oculos & k ferreus urget
 m. scrip. Somnu: in l æternum clauduntur lumina noctem.
 h cu πλομα- At pius Aeneas dextram tenebat inermem
 χοισι. Home. m Nudato capite, atq. n suos clamore vocabat:
 i Discidit m. Quo ruitis? quæne ista o repens discordia surgit?
 sc. habet Dis- O cohibete iras: ictum jam fædus, & omnes
 ficit opt. Compositæ leges mibi jus concurrere soli.
 k crebro Ste. Me sinite, atq. auferte metus: ego fædera faxo
 & Fabric. Firma manu. Turnum jam debent hæc mihi p sacra.
 l Hom. χαλ- Has inter voces, media inter talia verba,
 κρον ο φρον Ecce, & pro stridens alis allapsa q sagitta est:

Ili. λ. Macroβ. lib. ε. cap. II. m In mortem. n Ut à suis agnosci
 posset. Allusit ad simile factum Iulij Cæsaris. o suo man. sc p Repen-
 tina, subita. Alij leg. recens q Ara & ignes quasi à Turno violati. r
 Hanc a lucturna emissam fuisse & το σιαπρωμνον intelligitur ex ver-
 bis Iunon, infra: lucturn, misero iussi succurr. fr. Non ut tela tamen,

Incertum.

*Incertum qua pulsa manu, quo turbine adacta:
Quis namque Rutulis laudem, a casusne deusna
Attulerit. b pressa est insignis gloria facti:
Nec sese Aenea iactavit vulnere quisquam.*

*Turnus ut Aeneam cedentem ex agmine vidit,
Turbatosque duces, subita spe quod fervidus ardet.
Poscit equos atque arma simul, saltemque superbus
Emicat in currum, et manibus d molitur habenas.
Multa, virum volitans dat fortia corpora leto:
Semineces voluit multos: aut agmina curru
Proterit: aut raptas fugientibus ingerit hastas.*

*Qualis apud gelidum flumina concitus Hebri
c Sanguineus Mætor clypeo increpat, atque furentes
Bella movens immittit equos: illi a quore aperto
Ance notos Zephyrumque volant: gemit fœltima pulsu
g Thracæ pedum: circumque atra formidinis ora,
Iraque insidiaque, dei comitatus, aguntur:
Talis equos alacer media inter prælia Turnus
Fumantes sudore quatit [miserabile] casis
Hostibus insultans: h spargit rapida ungula rores.
Sanguineos, mistaque cruor calcatur arena,
Iamque neci Stenelumque dedit, Thamyrinque i Po-
lumque:*

*Hunc, congressus, et hunc, illum, eminus, eminus k ambos
Imbrasidas, Glaucum atque Ladem: quos imbrastus
ipse*

*Nutrierat Lycia, paribusque l oneraverat armis,
Vel conferre manum, vel equo prævertere ventos.
Parte alia, media Eumedes in prælia fertur,
Antiqui proles bello præclara m Dolonis*

*g Tota, h Thraca, pro Thracia, quæ & Thrace dicitur, Græcè
Θράκη καὶ Θρήκη. i Ex Iliad. λ'. Vide Macrob. lib. 5. cap. 12. Saturn.
k Pholumque m, l, l ambo pro ambos, ut legit Charisius. m ornave-
rat man, scr. & libri, n De Dolone vide Homerum Iliad. κ. Eurip. &
Rhesum.*

deusne man.
script. Ald.
b Oppresso si-
lentio facti
istius autore.

c Accensus
spe fugæ Æ-
neæ, cum dis-
cessus causam
ignoret. Sop.
Aiac. ὅς τις

κενῶσιν ἐλ-
πίσιν θεσ-
μαίνετο.

d Regit. Seru.
putat esse
ἀκυρολογί-

αν. Est autem
moli h. l. o-
perari, indus-
triè aliquid
conari aut
tractare.

e Comparatio
Homer. ex
Iliad. v.

f αἰμοχαρὴς
gaudens san-
guine.

g Tota, h Thraca, pro Thracia, quæ & Thrace dicitur, Græcè
Θράκη καὶ Θρήκη. i Ex Iliad. λ'. Vide Macrob. lib. 5. cap. 12. Saturn.
k Pholumque m, l, l ambo pro ambos, ut legit Charisius. m ornave-
rat man, scr. & libri, n De Dolone vide Homerum Iliad. κ. Eurip. &
Rhesum.

quos& curr9.
b Poena: imi-
tatione Græ-
corum, apud
quos

πῶν similiter
usurpatur.

c neq; m. sc.

d Nec conse-
cutus est e-

quos Achil-
lis Sc.

e prospexit.

f bijugos.

g elapsoq; m.
script.

h dextra Gryp.

i tingit m. sc.

k Amarulenta
inictum ir-

rifio, quam

Græci

σαρκασμὸν

appellant.

l Asbuten m.

script.

m Choreaq;

n Sabarimq;

o ὅς ποταμός ἐξ ἐκύλινος τὸν ἰππία qui

& αἰαχαπίζον est & ἀποσειόμενος: Ger. Val. τεάχηλινός:

alijs καταβλητικός. Seru. ferocis exposuit: Scal. calcitronis, qui λα-

κπής est. p Edonij Don. ut fiat κῆξον. Sed legendum est Edoni ex

Græc. ἡδωνῆ h. e. Thracij. q Mari Aegeæω, quod ceteris est peri-

culosius ob frequentes scopulos. r Propter rectum flatum Boreæ, quo

disgregantur nubes. / Phlegæus Gryph, & G, V, s Aphatresis pro con-

citatorum, u detorsit m, sc, & St.

Nomine abum referens, animo manibusq; parentem:

Qui quondam castra ut Danaum speculator adiret:

Ausus Pelidae precium sibi poscere: currus.

Illum Tydeides alio pro talibus ausis

Affecit b precio: c nec d equis aspirat Achillis.

Hunc procul ut campo Turnus e conspexit aperto,

Antè levi jaculo longum per inane secutus,

Sistit equos f bijuges, & curru desilit: atq;

Semianimi g lapsosq; supervenit. &, pede collo

Impresso, g dextra mucronem extorquet, & alto

Fulgentem h tinxit jugalo: atq; hac insuper addit:

i En, agros, & quam bello Trojane petisti

Hesperiam metire jacens. hac premia, qui me

Ferro ausi tentare, ferunt: sic mœnia condunt.

Huic comitem k Buten conjuncta cuspide, mittit,

l Chloreaq;, Sybarimq;, Daretaq;, Tersilochumq;.

Et m sternacia equi lapsum ceruice Tymæten.

Ac velut n Edoni Boreæ cum spiritus alto

Insonat o Ægeo, sequiturq; ad litton fluctus

Qua venti incubuere, p fugam dant nubila cælo:

Sic Turno, quacunq; viam secatur, agmina cedunt,

Conversa q; ruunt acies, fert impetus ipsum,

Et cristam aduerso curru quatit aura volantem.

Non tulit instantem q Phlegæus, animisq; frementem:

Objecit sese ad currum, & spumantia franis

Ora r citatorum dextra l contorsit equorum.

Dum

Dum trahitur, pendetq; jugis, hunc lata relictum
 Lancea consequitur, rumpitq; infixam bilicem
 Loricam, & summum a degustat vulnere corpus.
 Ille tamen clypeo obiecto conversus in hostem
 Ibat, & auxilium ducto mucrone petebat:

Quem rota precipitem, & b procursum concitus axis
 Impulit, effuditq; solo: Turnusq; secutus,
 Imam inter galeam, summi thoracis & oras,
 Abstulit ense caput, truncumq; reliquit arena.

Atq; ea dum campis victor dat funera Turnus:
 Interea Aeneam Mnestheus, & fidus Achates,
 Ascaniusq; d comes castris statuere cruentum,
 c Alternos longa nitentem cuspide gressus.
 f Scit & infracta luctatur arundine telum
 Eripere: auxilioq; viam, quæ proxima, poscit:
 g Ense secant lato vulnus, h teliq; latebram
 Rescindant penitus, seseq; in bella remittant.

Iamq; adevat Phæbo, ante alios dilectus i Iapis
 Lasides: acri quondam cui captus amore
 Ipse suas artes, stamunera latus Apollo
 Augurium cit haramq; k dabat, celeresq; sagittas.
 Ille, ut l depositum proferret fata parentis,
 Scire potestates herbarum & sumq; medendi
 Maluit, & n mutas agitare inglorius artes.
 Stabat, acerba fremens, ingentem o nixus in hastam,
 Aeneas, magno juvenum & marentis Iuli,

vuln. educant. h Telum latens, seu cuspidem sagittæ latentem. i Iapix m. scr. Macrobi. lib. 5. cap. 15. k dedit m. f. & Ursin. l Desperati: de cuius vita desperabatur. m Prorogaret, produceret. Orat. Iracunda diem proferet Illo. Eurip. ἐκτείνειν βίον. n Quatum vis in operationib. ac remedijs potius, quam in sermone atq; eloquentia posita est. Ιατρος ἀδ' ἄλεχθ' νοσῶντι πάλιν νόσθ' o innixus m. se.

a Stringis, leviter attingit, imitatione
 Lucret. Hom.

εἰκρότατον ἐπέχεσθαι

χέειν.

b Impetu.

c effundit quo m. scr.

d puer: ex Donati paraphras.

e Passus alterius vulnerati pedis hastili sustentantem & fulcientem. Turn.

f Indignatur, vehementer irascitur, quia non potest in bella procedere.

g τὸ ἐν τοῦ ἄκνυτον ἐ

Medicorum Concursu, lacrymisq; immobilis, ille retorto
 more, à Pro- a Paonium in morem senior succinctus amictu,
 ne deorum Mulca manu medica, Phœbiq; potentibus herbis
 medico. Nequicquam b trepidat: nequicquam spicula dextra
 b Festinat: vel, Sollicitat, pensatq; tenaci forcipe ferrum.
 trepidè admi- Nulla viam fortuna regit, nihil auctor Apollo
 nistrat. Steph. Subvenit: & sœvus campis magis ac magis horror
 c Crebrescit. c Crebescit, propiusq; malum est. jam pulvere cœlum
 d Plenum esse, d Stare vident: e subeunt equites, & spicula castris
 ære glome- Densa cadunt medijs: it tristis ad æthera clamor
 rato nube ex- f Bellantum juvenum, & duro sub Marte cadentium.
 citati pulve- Hic Venus, indigno nati concussa dolore,
 ris. g Dictamnum genitrix h Cretæa carpit ab Ida,
 e expressit i Puberibus caulem folijs, & flore comantem
 Homer. Purpureo. non illa feris incognita k capris
 ολιώτων τε Gramina, cum tergo volucres basere sagittæ.
 καὶ ἄλλων- Hoc Venus, obscuro l faciem circumdata nimbo
 μέλιων. Detulit: hoc m fuscæ labris splendentibus amnetæ
 f Dictamnum Inficit, occultè medicans: spargitq; n salubreis
 etiam legi Ambrosia succos, & odoriferam Panaceam.
 poterat. Nam Fovet ea vulnus lymphæ longævæ o lapis
 Græce est π Ignorans: subitoq; omnis de corpore fugit
 δίκταμον: Quippe dolor: omnis sietit imo vulnere sanguis.
 Et ita habet p Excidit, atq; novæ redire in pristina vires:
 man. scri. & Steph. Donatus leg. Ipsa manu gen. quam lect. Fabr.
 probat g Dictæa Arat. δίκτα ἐν εὐώδει, ὅρεθ' αὐτὸν ἰδαίοιο.
 Est autem Δίκτον ἀκροτήριον κρήνης. h Adultis, vel florentibus, aut
 potius, villosa pube lanuginosis, secundum Dioscorid. tametsi Theo-
 phrasti descriptionem magis videtur secutus Maro. i Vide Aristot.
 lib. 9. hist. animal cap. 6. Ciceron. 2. de nat. Deor. Plin. lib. 8.
 cap. 27 k Corpus. Ex parte totum, l fuscum ma. sc. & Ald. salubris
 Man. Salubreis, accusandi casum censet Priscianus, & ita habent m.
 sc. m lapis ma. sc. n Deorum auxilium.

Arma a citi properate viro: quid statis? b lapis
 Conclamat: primusq; animos accendit in c hostes,
 d Non hac humanis opibus, non arte magistra
 Proveniunt, neq; te, Aenea, mea dextera servat:
 Major agit deus, atq; opere ad majora remittit.
 Ille, avidus pugna, furas incluserat e auto
 Hinc atq; hinc: oditq; moras, hastamq; f coruscant.
 Postquam g habilis lateri clypeus, loricaq; tergo est.
 Ascanium h fusis circum complectitur armis:
 Summaq; per galeam delibans oscula, fati:
 DISCE puer virtutem ex me verumq; laborem,
 Fortunam i ex alijs. nunc te mea dextera bello
 k Defensum dabit, & magna inter premia ducet.
 Tu facito, mox, cum matura adoleverit aetas,
 Sic memor: & te animo repetentem exempla tuorum,
 Et pater Aeneas, & avunculus excitet Hector.

Hac ubi dicta dedit, portis sese extulit i ingens,
 Telum immane manu quatens: simul agmine denso
 m Anteus Mnestheusq; ruunt: omniq; relictis
 Turba fluit castris, tum caeco pulvere campus
 Miscetur, pulsusq; pedum tremit excita tellus

Vidit ab adverso venientes n aggere Turnus
 Videre Ausonij: gelidusq; per ima cucurrit
 Ossa tremor, prima ante omnes Iuturna Latinos
 Audyt, agnovitq; sonum, & tremefacta refugit.
 Ille volat, campoq; o atrum rapit agmen aperto.
 p Qualis ubi ad terras abrupto sidere nimbus
 It mare per medium: miseris heu praescia longe

γένοι δὲ κακός. i Ser. subaudiendum putat, Opta. Potest & Peto
 subaudiri. k Defendet? Comica circuitione verbor. l altis. m. sc. &
 Gryph. n agmina. n Densum: vel, pulveris nube coopertum. o Am-
 plificatio impetus Aeneo per hyperbolicam comparisonem: de qua
 augendi ratione vide Quint. libro 8, cap. 6, Hom. Iliad. δ.

a cito m. fer.
 b lapix.
 c hostem m. sc.
 d Proverbialis
 versiculus.
 e Oereis au-
 reis.
 f Crispat. Sup.
 Homero est
 πάλαι.
 g cū ἀρχῶς
 Hom.
 h Circumfusus
 Tmef. Vide-
 tur autem hic
 locus expres-
 sus ex Iliad. ζ.
 de Hectore
 amplectente
 Astyanactem,
 & Soph. Aia-
 ce. ὡ παῖ
 μέγιστο πα-
 τρός, ὡ τῷ
 χέρεσσι,
 Ταῖς ἄλλ' ὅ-
 μοι καὶ

a Eruct, ever- Horrescunt corda agricolis: dabit ille ruinam
 tet. Enall. si- Arboribus, stragemq; satis: a ruet omnia late:
 guræ. b Antè volant, sonitumq; ferunt ad liitona c Ventis:
 b Antevolans. Talis in adversos d ductor Rhæteus hostes
 e ponti m. scr. Agmen agit. e densi cuneis se quisq; coactis
 d Aeneæ peri- f Agglomerant ferit ense gravem Thymbræus Osirim,
 phrasis q. d. Archetium Mnestheus, Epulonem obruncat Achates,
 dux Trojanus, Ufentemq; Gyas. cadit ipse g Tolumnius augur,
 ut supra a Primus in adversos telum qui torserat hostes.
 Rhæteo Tro- Tollitur in cælum clamor: versiq; vicissim
 jæ promon- Pulverulenta fuga Rutuli dant terga per agros.
 torio. Ipse neq; h adversos dignatur sternere morti,
 e densi m. sc. Nec pede congressos i nec equo, nec tela ferentes
 f Descentur, Insequitur: k solura densa in caligine Turnum
 ut in cuneo- Vestigat lustrans, solum in certamina poscit.
 rum modum Hoc concussa metu mentem Iuturna virago,
 compositi l Aurigam Turni media inter lora m Metiscum
 dimicent. Excutit, & longè lapsum temone relinquit.
 g Pœnas luens Ipsa subit, manibusq; vndanteis flectit habenas,
 rupti fœde- Cuncta gerens, vocemq; & corpus & arma n Metiscis
 ris, juxta il- Nigra velut magnas domini cum divitis ades
 lud: Malum Pervolat, & pennis alta atria lustrat hirundo,
 consilium cō- Pabula parva legens, o nidisq; loquacibus escas:
 fultori pess. Et nunc porticibus p vacuis, nunc humida circum
 Gell. libro 4.

capite s. h adversos m. sc. i equo m. sc. & Stephan. ac Fabric. ut di-
 catur, Aeneam nec fugientes occidisse, nec arm. paribus congress. re-
 pulisse, nec ferientes comminus insecutum fuisse. k In pugnam sin-
 gularem deposcit, tanquam belli auctore, parcens vulgo infanti. l Si-
 militer Pallas Schenelum excutit Diomedis aurigantem. Iliad. é. m
 Sunt qui Methyscum scribendum putent, quod ὄπις & μεθύσµα-
 νος, hoc est, ab ebrietate dictum existiment, n Pullis loquacibus,
 Prover. Hirundo, musca, o Spaciosus.

Stagna sonat: similis medios Iuturna per hostes
Fertur equis, rapidoq; volans obit omnia a curru:
Iamq; hic germanum, jamq; hic ostendit b obviantem:
Nec conferre manum patitur: volat c abia longè

Haud minus Aeneas d tortos legit obvius orbes,
Vestigatq; virum, & disiecta per agmina, e magna
Voce vocat, quoties oculos coniecit in hostem,
Alipedumq; fugam cursu f tenēbit equorum:
Aversos toties currus Iuturna retorset.

g Heu, quid h agat: vario nequicquam fluctuat aestu:
Diversaq; vocant animum in contraria cura,
Diversaq; vocant animum in contraria cura.

Huic Messapus, uti levia duo fortè i gerebat
Lenta levis cursu praefixa hastilia ferro,
Horum vnum certo contorquens dirigit ictu.
Substitit Aeneas, & se k collegit in arma.
Poplite subsidens: l apicem tamen m incita summum
Hasta tulit, summasq; excussit vertice cristas.
Tum verò assurgunt iræ: n insidijsq; subactis
Diversos vbi sensit equos currumq; referri,
Multa loquem & lesi testatus fœderis aras:
Iam tandem invadit medios, & Marte secundo
Terribilis, s eam o nullo discrimine cadem
Suscitat, p irarumq; omnes effundit habenas.
Quis mihi nunc tot acerba deus, quis carmine cades
Diversas, q obitumq; ducum, quos equore toto

a cursu m. sc.
b Codices aliquot m. sc.

habent ostentat frequentativa forma.

c Deflectens ab ea parte,

qua Aeneas ingruerat,

d Observat diverticula &

obliquos viarum reflexus,

e Longè m. sc. f tentabat m.

scrip.

g Pathos ab exclamacione

& addubitatione, de quo

vide Macrob. Sat. lib. 4. capite 6.

h agam m. sc. i ferebat ma.

scrip.

k Ita se rexit, ut nulla parte feriri posset. l Conum galeæ, quem Enn. apud Macrob. libro 6 capite 1. insigne appellat, Homer. Φάλεον & λόφον. Iliad. λ'. m Incitata, impulsæ. n Commotus Messapi insidijs. o Nemini parcendo, obvium quemque obtruncando. p imitatione Ennij, qui effundit irarum quadrigas dixit q Obitusque manu script.

a Tmesis in-
tervenient
copula.

κατὰ πᾶσι
ἴλκον.

b Exclamatio
παρρηλική.

c Multa pro
multum:
quemadmo-
dum apud
Græcos

πολλὰ.

d morantem:
ut vno cum
vulnere con-
fectam osten-
dat.

e Qua via pro-
xima leto.

f crudum m.

g ense in m. sc.

h Currus, anti-

quus Dativus pro currui.

i Natura tristem

ser. munera legit, & obsequia exposuit.

o Notatio coloni seu γῆρας

αὐτῶν γῆρας.

a Inq. vicem nunc Turnus agit, nunc Trojus heros,
Expediat: b tanton' placuit concurrere motu,
Jupiter, æterna gentes in pace futuras!

Aneas Rutulum Sucronem [ea prima ruentes
Pugna loco statuit Teucros [haud c multa d moratus,
Excipit in latus: e, e qua fata celerrima, f crudo
Transadigit costas g crates pectoris g ense.

Turnus equo dejectum Amycum fratremq. Diorem,
Congressus pedes, hunc, venientem, cuspide longa,
Hunc mucrone ferit: i currusq. abscissa duorum
Suspendit capita, & rorantia sanguine portat.

Ille Talon Tanaimq. neci, fortemq. Cethegum, e
Treu vno congressu, & i mæstum k mittit Onytem,

Nomen l Echionium, matrisq. genus Peridie
Hic fratres Lycia missos & m Apollinis agris,
Et juvenem exosum nequicquam bella Menæten
Arcada: piscose cui circum flumina Lerne

Ars fuerat pauperq. domus nec nota potentum
n Munera, o conduci aq. pater tellure ferebat.

p Ac velut immissi diversis partibus ignes
Arentem in sylvam & virgulta sonantia lauro:
Aut ubi q decursu rapido de montibus altis
Dant sonitum spumosi amnes, & in æquora currunt,

Quisq. suam populus iter: non segnius ambo
quus Dativus pro currui. i Natura tristem siver, qui Græcis est ὄγχε-
λας & k immittit Onitem m. sc. l Thebanum, ab Echione comitis
Cadmi conditoris Thebarum, Al. leg. Nomine Echion. m Propter
Apoll. templum cum vetusto oraculo quod Myris in Lycia fuit, ubi

& natus perhibetur, unde λυκασθενίης Homero dicitur Iliad. & n Limi-
na Liber Colot. Itz Horat. & superba civium Potentior. limina
Ser. munera legit, & obsequia exposuit. o Notatio coloni seu γῆρας

αὐτῶν γῆρας. p Imitatione Homer. apud quem duor. Ajacum impetus
incendio comparatur Iliad. q. & illud λ. ubi Ajax Telam. torrenti
confertur. p Imitatione Lucr. Mont, ex alt. magnus decursus aquar.

*Aeneas Turnusq; ruunt per praelia, nunc nunc
 Fluctuat ira intus: rumpuntur nescia vinci
 Pectora: nunc totis in vulnere viribus itur.
 Murranum hic, atq; hos & aborum antiqua a sonantem
 Nomina, per regesq; b actum gentis omne Latinos,
 Precipitem scopulo atq; b ingentis turbine c saxi
 d Excutit, effunditque solo. hunc lora & juga subter
 Provoluere rota crebro super ungula pulsu
 e Incita nec domini memorum proculcas equorum
 Ille ruenti Hilo animisq; immane frementi
 Occurrit, telumq; aurata ad tempora torquet:
 Olli per galeam t fixo stetit hasta cerebro.
 Dextera nec tuate Grajum fortissime g Creteu
 Eripuit Turno: nec dy texere b Cupentum,
 Aenea veniente, sui dedit obvia ferro.
 Pectora, nec misero clypei mora profuit i aret.
 Te quoq; Laurentes viderunt Aeole campi
 Oppetere, & late terram k consternere tergo.
 Occidis, Argiva quem non potuere phalanges
 Sternere, nec l Priami regnorum eversor Achilles.
 Hac tibi m mortis erant meta: n domus alta sub Ida,
 Lyrnessi domus alia, solo Laurente sepulcrum,
 o Tota adeo conuersa acies, omnesq; Latini,
 Omnes Dardanidae: Mnestheus, acerq; Sereftus,
 Et Messapus equum domitor & fortis Asylas,
 o Tuscorumq; phalanx, Evandrique p Arcadis ala:
 Pro se quisq; viri, q summa nituntur opum vi.
 Nec mora, nec requies: r vasto certamine tendunt.*

*a Iactantem
 imagines ma-
 jorū suorum.*

*λευροςομῆν-
 τα.*

b Duetum.

c ingenti Ald.

d montis m.

scrip.

e Excussum

effundit:

ἐν δὲ δυνάμει.

f Id est, inci-

tata.

g fuso.

h Rhæteu.

i Cupenti no-

men è lingua

Sabinorum

tractum est:

apud quos

sacerdotes

Cupenti dice-

bantur,

teste Seru.

k xris m, sc. &

Gryph.

l Tegere ma-

gnitudine

*corporis, ἐμφασίς. m Ilij Æschyl. ἐλὶς πρὸς θήτορος vocat Agamem.
 n βιότοιο τελευτῇ Hom Iliad p o Pathos à loco quod procul à patria
 moreretur. p Distributio seu μερισμός. q Tuscor, m. sc. r Arcades
 man. scrip s Hemistichium Ennianum ex lib. 4. Annal, ut annotat
 Macrobian, lib, 5, cap, 1, Sat, i vastos,*

a Consilium &
voluntatem
oppugnandi
urbem, cum
Turno sui co-
piam non fa-
ceret, Homer.

τῷ δ' ἄρ' ἐ-
πὶ φρεσὶ δῖ-
xe.

b aciem m. sc.

c Oculos.

d Pro nobis

facit contra.

Rutulos foedi-

fragos. Verba

sunt Ennii, te-

ste Macrobi.

lib. 6. cap. 1.

In ma. scr. est,

astat.

e scior Gry-

ph.

f Imperium:

tralatio. Al-

ludit ad apo-

log. de cervo

& equo.

g Solo æqua-

bo. Ovid. b

Properi man. scrip. i

innovemus. Seru. k

Certatim. l

In cuneum se

componunt. m

Tele-

rum nube, Victor, lib. 27. cap. 9. n

se invicem ad pr. Donat.

Hic a mentem Aeneas genitrix pulcerrima misit;
Iret ut ad muros, ubiq. adverteret agmen
Oculus, & subita turbaret clade Latinos.

Ille, ut vestigans diversa per agmina Turnum,
Huc atq. huc b c acies circumtulit: aspicit urbem
Immunem tanti belli, atq. impune quietam.

Continuo pugnae accendit majoris imago.

Anesthea Sergestumq. vocat, fortemq. Serestum,

Ductore: tumulumq. capit, quo cetera Teucrum

Concurrit legio, nec scuta aut spicula densi

Deponunt: celsosq. medius flans aggere satur:

Ne qua meis esto dictis mora, Jupiter d hac stat.

Ne quis ob inceptum subitum mihi e segnior ito.

Urbem hodie, causam belli regna ipsa Latini,

(Ni ffrantum accipere & victi parcere facentur)

Eruam: & g aqua solo fumantia culmina ponam.

Scilicet expectem libeat dum praelia Turno

Nostra pati? rursusq. velit concurrere victus?

Hoc caput, o cives, hac belli summa nefandi,

Ferte faces h properet, i fœdusq. reposcite flammis.

Dixerat: atq. k animis pariter certantibus omnes

l Dant cuneum, densaq. ad muros mole feruntur.

Scale improviso, subitusq. apparuit ignis.

Discurrunt alij ad portas, primosq. trucidant:

Ferrum alij torquent, & obumbrant æthera m telis.

Ipsc inter primos dextram sub mœnia tendit

Æneas, magnaq. incusat voce Latinum:

Testaturque deos, n iterum se ad praelia cogi:

a Duo enim
foedera Æneas
cum Latino
pepigerat, u-
num per Ilio-
neū legatio-
nis princi-
pem, alterum
per seipsum,
occasione sin-
gularis certa-
minis: quo-
rum utrum-
que violatum
fuit à Latinis.
b Saxo cavo &
latebroso Plu-
lib. 36. cap. 21.
Est autem
comparatio
sumta è lib. 3.
Argon. Apol.
c Ἀνῆκε κα-
πνῶν τοὺς πόμπε-
νας.

d Fumus ater.

Bis jam Italos hostes, a hac altera fœdera rumpi.
Exoritur trepidos inter discordia cives.
Urbem alij referare jubent, & pandere portas
Dardanidis, ipsumq; irabunt in mœnia regem:
Arma ferunt alij, & pergunt defendere muros,
Inclusas ut cum latebroso in b punice pastor
Vestigabit apes, fumog; implevit amaro:
Illa intus c trepida rerum per cerea castra
Discurrunt, magnisq; acuunt stridoribus iras.
Volbitur d ater odor e tectis, cum murmure f cæco
Intus saxa sonant: vacuas it summus ad auras
Accidit hac fessis etiam g fortuna Latinis,
Quæ totam luctu concussit funditus urbem.

Regina ut tectis venientem prospicit hostem,

h Incessi muros, i ignesq; ad tecta volare:

Nusquam acies k contra Rutulas, nulla agmina Tur-
ni:

Infelix pugna juvenem in certamine credit
Extinctum, & subito mentem turbata dolore,
Se causam clamat crimeng; caputq; malorum:
Multaq; per mœstum demens effata furorem,
Purpureos moritura manu discindit amictus,
Et l nodum informis leti trabe nectit ab alta.
Quam cladem misera postquam accepere Latina:

Filia prima manu m flavos Lavinia crines

Et roseas laniata genas, cum cetera circum

e tectis m. sc. f Propter clausas apes. g Calamitas, b Invadi Seru. No-
ster codex habet, Incendi, sicut & editi libri. Gul. Canter. Incendi le-
gend. putat, quia præcedit Scalæ improv. i ignes ad m. sc. & nonnul-
la edita. k Rutulas contra, m. sc. l Laqueum, quo mortem indecoram
sibi conscivit. Periphr. θανάτου ἀγχινομαίης μίανυσ, sive ἀγ-
χόνης ἀγχήμον & καὶ δυσπρεπὲς, ut Eurip. appellat in Helen. m flo-
reos κατὰ συνίτησιν habet antiqua lectio, sermone Enniano, h. e.
florulentos, ut pulcros. Seru.

a Infelicitatis
nuncia. Me-
taleps.

b Despōdent
animum. Al-
ludit ad pro-
verb. Anim⁹
in pedes de-
cidit.

c Imitatione
Catul. Canici-
em terra atq;
infuso pulve-
re foedans.

Vel etiam
Hom. ὄδῳ.

ω. & Iliad σ.

d Dum hæc
ad urbem
geruntur.

e venit m. sc.

f Consilij in-
ops. terrore
consternatus,
g currusque

Ald.

b Nec paucio-
res interimes,
i Et nunc nequicquam fallis dea. sed quis Olympo
nec minor
te quam Ae-
neam gloria
comitabitur.

z neque m. sc.

*Turba furit: resonant latè plangoribus ades.
Hinc totam a infelix vulgatur fama per urbem.*

b *Demittunt mentes: it scissa veste Latinus*

Conjugis attonitus fatis, Urbisq; ruina,

c *Caniciem immundo perfusam pulvere turpans:*

Multaq; se incusat, qui non acceperit ante

Dardanium Æneam generumq; asciverit ultro.

n *Interea extremo bellator in aquore, Turnus*

Pallantes sequitur paucos jam segnior, atq;

Iam minus atq; minus successu latus equorum.

Attulit hunc illi cecis terroribus aura

Commistum clamorem, arrectasq; impulit aures

Confusa sonus Urbis, & illatabile murmur.

Heu mihi, quid tanto turbantur mœnia luctu?

Quisve eruit tantus diversa clamor ab Urbe?

Sic ait: adductisq; famens subsistit habenis.

Atq; huic in faciem soror ut conversa Metisci

Auriga, g currumq; & equos & lora regebat,

Talibus occurrit dictis: Hac Turne sequamur

Trojugenas, quæ prima viam victoria pandit:

Sunt alij qui tecta manu defendere possunt,

Ingruit Æneas Italus, & prælia miscet:

Es nos sæva manu mittamus funere Teucris.

h *Nec numero inferior pugna, i nec honore recedes:*

Turnus ad hæc:

O soror, & dudum agnovi, cum prima per artem

Fœdera turbasti, teq; hac in bella dedisti:

i *Et nunc nequicquam fallis dea. sed quis Olympo*

Demissam tantos volvit te ferre labores?

k *An fratris miseri letum ut crudele videres?*

*Nam quid ago? aut quæ jam spondes fortuna salu-
tem?*

k Homer. Iliad. ε γινώσκω σε Δεά. l Pathos à circum-
stantijs. Vide Mac. lib. 4. cap. 2. Sat.

Vidi

Vidi oculos ante ipse meos, me voce vocantem
 Murratum, [quo non a superat mihi carior alter]
 Oppetere ingentem, atq; ingenti vulnere victum.
 Occidit infelix ne nostrum dedecus Vfers
 Aspiceres: Teucris potiuntur corpore & armis.
 Excindine domos [id rebus defuit vnum]
 Perpetiar? dextra nec c Drancis dicta refellam?
 Terga dabo? & Turnum fugientem hac terra videbit?
 Usq; ad cone mori miserum est? Vos o mihi manes
 Este boni, quoniam superis aduersa voluntas.
 Sancta ad vos anima, atq; istius d inscia culpa,
 Descendam, magnorum haud vnquam indignus a-
 vorum.

Vix ea fatus erat: medios volat ecce per hostes
 Vectus equo spumante Sages, aduersa sagitta,
 Saucius ora: ruitq; implorans nomine Turnum:
 Turne, in te suprema salus: miserere tuorum.
 Fulminat Aeneas armis, summasq; minatur
 Dejecturum arces Italum, excidioq; daturum.
 Iamq; faces ad tecta volant: in te ora Latini,
 In te oculos referunt, g mussat rex ipse Latinus,
 Quos generos vocet, aut qua sese ad fœdera flectat.
 Præterea regina, tui fidissima, dextra
 h Occidit ipsa sua, lucemq; exterrita fugit,
 Soli pro portis Messapus & acer i Atinas
 Sustenant aciem: circum hos vtringq; phalanges
 Stant densæ, strictisq; seges mucronibus k horret
 Ferrea: tu currum deserto in gramine versas.

Obstupuit l varia confusus imagine rerum
 Turnus, & in obtutu tacito fletit, aestuat ingens
 n Immo in corde pudor, mistoq; insania luctu.
 Enn ex I. Annal. l Variarum rerum nuntio, quarum imago animo
 ipsius obversatur, m obtuitu, man. scrip. n Uno man. scrip.

a Superstes
 est. vivit.
 Idem libr. 3.
 superatne.
 & vespitur
 aura.
 b Nos turpi-
 ter victos.
 c Respicit ad
 hæc verba
 Drancis libro
 II. Dum Tro-
 ja tentat ca-
 stra, fugæ fi-
 dens.
 d nescia. Mac.
 lib. 3 cap. 3.
 e Fugæ.
 f Græca con-
 structione.
 g Silentio suo
 consilij pro-
 dit inopiam,
 atq; dubita-
 tionem.
 h Pathos à
 modo de quo
 Macrobian. Sat.
 lib. 4. cap. 4.
 i Asylas m. sc.
 k Imitatione

• Tristitia &
animi exter-
natio, quasi
caliginem
menti offun-
dens.

• vox.

• Rationis &
consilij copia
facta est.

• orbes m. sc.
& edita.

• Curru. Ex
parte rotum
indicatur.

• in man. sc.

• Unde instar
incendium se
effundebat.

• Quo trahi
posset ad ea
loca, quibus
hostis ingru-
ebat.

• instruxerat,
m. sc. Ald.

• Certum est:
decrevi. Te-

rent. Stat sen-

tentia. lacerbum Ald.

• neque me m. scr.

• Furere furorem, per ple-

onasmum dici notat Iulius Rufinianus.

• Comparatio Hom. ex Ilia.

• p. Volvit m. sc.

• Pars montis. Synecdoch. h. e. saxum avulsum.

• Et expressit epith. Hom. αὐτῶν. νικτῶν Prop. Annorum aut ictu

pondera victa ruent. f Hypallage, pro hastilia strident auris.

Et furijs agitatus amor, & conscia virtus.

Ut primum discusse a umbra, & b c lux reddita menti
est,

Ardenteis oculorum d acies ad mœnia torfit

Turbidus aque e rotis magnam respexit f ad urbem,

Ecce autem, flammis inter tabulata solutus

Ad cœlum g bndabat vortex, turrimq; tenebat:

Turrim, compactis trabibus quam eduxerat ipse,

b Subdiderat q; rotas, pontesq; i instraverat altos.

Iamiam fata, soror, superant, absiste morari:

Quò deus, & quò dura vocat fortuna, sequamur:

k Stat conferre manum Æneæ: stat, quicquid l acer-
bi est,

Morte pati, m nec me indecorem germana videbis

Amplius: hunc, oro, sine me n furere ante furorem.

Dixit: & e curru saltum dedit ocrus arvis:

Perq; hostes, per tela ruit mæstamq; sororem

Deserit, ac rapido cursu media agmina rumpit.

o Ac veluti montis saxum de vertice praeceps

Cum ruit avulsum vento: seu turbidus imber

Proluit, aut annis p solvit sublapsa vetustas:

Fertur in abruptum magno q mons improbus r actus,

Exultatq; solo, sylvas, armenta, virosq;

Involvens secum: disiecta per agmina Turnus

Sic urbis ruit ad muros. ubi plurima fuso

Sanguine terra madet, f stridentq; hastilibus aura:

Significatq; manu, & magno simul incipit ore:

*Parcite jam Rutuli, & hostela inhibete Latini,
Quaecumq; est fortuna, mea est me: a Verius unum
Pro vobis fœdus luere, & decernere ferro,
Discessere omnes medijs, spatiumq; dedere.*

*At pater Aeneas, audite nomine Turni,
Deseri: & muros, & summas deserit arces:
b Præcipitatq; moras omnes: c opera omnia rumpit,
Læticia exultans: d horrendumq; intonat armis:
Quantus e Athos, aut quantus Eryx, aut ipse, coruscit
Cum fremit ilicibus, quantus gaudetq; nivali
Vertice se attollens pater Apenninus ad auras.
Iam verò & Rutuli certatim, & Troës & omnes
Convertere oculos Itali: quiq; alta tenebant
Mœnia quiq; fimos pulsabant ariete muros:
Armaq; deposuere humeris, stupet ipse Latinus
Ingentes, genitos diversis partibus orbis,
Inter se coisse viros, g & cernere ferro.*

*Atq; illi ut vacuo patuerunt æquore campi,
Præcursu rapido coniectis eminus hastis,
h Invadunt Martem clypeis atq; are sonoro.
Dat gemitum tellus: tum crebros i ensibus ictus
Congeminant. k fors & virtus miscentur in unum,
Ac l velut ingenti m n Sylâ, summo de Taburno.
o Cum duo conversis inimica in prælia tauri
Frontibus insurrunt: pavidi cessere magistri:
Stat pecus omne metu mutum, p mustantq; juvencæ*

*a Verius an-
tique, pro æ-
quius, seu ju-
stius, ut apud
Horat. lib. i.
epist. Metiri
se quenque
suo modulo
ac pede, ve-
rum est.*

*b Celeritate
superat, tollit
oculus.*

*c Instituta
scil. oppug-
nationis.*

*d Enallage
partium pro
horrendum
in morem.*

*e Athos m.
sc. & Gryph.
& Seru. Sed
rectius est A-
thos ex Græ.
ἄθος. Apol-
lon. lib. i.*

*f imo man. sc. g decernere m. sc. & Ald. & Ger. Valens. & ve. l. ac
Prisci. ut Synalœpha os syll. elidatur. Seru. ex Ennio legit. Cernere.
i Incipiunt pugnare. k ictibus ictus, Val. l Casus in Turno, virtus in
Ænea. m veluti. sylva m. scr. & Ald. n Monte Brutiorum, qui hodie-
que nomen retinet. Vibius Sequest. nemus Brutiorum esse ait. o
Comparatio ex lib. 2. Argon. Apoll p Alludere videtur ad Græco-
rum μῦθος, unde versum concinnavit Aristoph:*

- a imperet & man. sc. *Quis pecori a imperitet, quem tota armenta sequantur:*
 b Non m. sc. *Illi inter sese multa vi vulnera miscant,*
 c Turnus Daunius filius, Peri- *Cornuaque obnixa insigunt: & sanguine largo*
 phr. κατ' αὐ- *Colla armosque lavant, genitum nemo omne remugit:*
 τοῦ αὐ- *b Haud aliter Tros Aeneas & c Daunius heros*
 d Locus ex- *Concurrunt clypeis: ingens fragor aethera complet.*
 pressus ex *d JUPPITER ipse duas aequato examine lances*
 Iliad. χ' & θ'. *Sustinet, & fata imponit diversa duorum,*
 Macrobl. lib. *Quem c damnet labor, f & quod vergat pondere la-*
 5. cap. 13. *sum.*
 e Morti desti- *Emicat hic, impune putans, & corpore toto*
 net, multet *Alte sublatum consurgit Turnus in enses:*
 morte. *Et ferit, exclamant Troës, trepidique Latini,*
 f aut man. sc. *g Arrectaque amborum acies. f at perfidus ensis*
 g κατὰ πρῶτον *Frangitur, in medioque ardentem deserit ictu,*
 κατὰ δεύτερον *Ni fuga subsidio subeat. h fugit ocyor Euro,*
 μὲν & 5 α θ - *Ut capulum ignotum, dextramque aspexit inermem.*
 μθ. Et parti- *Fama est, precipitem, cum i prima in praelia junctos*
 cula ἐπεξη- *Conscendebat equos, patrio k mucrone relicto,*
 γνήσιον est, *Dum trepidat, l ferrum auriga rapuisse Metisci,*
 exponens *Idque diu, dum terga dabant palantia Teucris,*
 quid sit dam- *m Suffecit: postquam arma dei ad Volcania ventum est,*
 labor. *n Mortalis mucro, glacies ceu futilis, ictu*
 b In spem *Diffiluit: fulva resplendent fragmina arena.*
 metumque; *Ergo amens diversa fuga petit aquora Turnus:*
 c trinque. *Et nunc hunc, inde hunc incertos implicat orbes,*
 i Ex Hom. Ilia. libr. γ'. ubi similiter Menelai gladius frangitur. k *Vndique enim densa Teucris inclusere corona:*
 Hyperbole per comparisonem, de qua vide Quintil. lib. 8 cap. 6. l *Atque hinc hasta palus, hinc ardua mania cingunt.*
 primum. m. sc. m Ense, gladio Dauni patris. n Materia pro re con- *Nec minus Aeneas (quanquam o tardante p sagitta*
 fecta. o Valuit cædendis Trojanis fugientibus. p Mortali manu factus *i Ex Hom. Ilia. libr. γ'. ubi similiter Menelai gladius frangitur. k*
 non Volcani. q tardata. r Vulnere sagitta illato; Metonym. *Hyperbole per comparisonem, de qua vide Quintil. lib. 8 cap. 6. l*

Interdum.

Interdum genua impediunt, **a** cursumque recusant]
 Insequitur: trepidique pedem pede fervidus urget.
b Inclusum veluti si quando c in flumine nactus
 Cervum, aut punicea septum d formidine penna,
 Venator cursu canis **c** latratibus instat.
 Ille autem insidijs, **c** ripa territus alno,
 Mille fugit refugitque vias: at vividus c Vmber
 Haret hians: jam jamque tenet, similique tenenti
 Increpuit malis, morsuq; elusus inani est.
 Tum verò exoritur clamor, ripaque lacusque
f Responsum circa, **c** cælum g tonat omne tumultu.
 Ille simul fugiens, Rutulos simul increpat omnes,
 Nomine queng, vacans: **b** notumque efflagitat ensem.
 Aeneas mortem contra præsensque minatur
 Exitium, si quisquam adeat: terretque tremantes,
i Excisurum urbem minitans, **c** saucius instat.
 Quing, orbes explent cursu, totidemque retexunt
 Huc, illuc: **k** l nec enim levia aut ludicra petuntur
 Præmia, sed Turni de vita **c** sanguine certant.
 Fortè sacer in Fauni folijs oleaster amaris
 Hic steterat, nautis olim n venerabile lignum:
 Servati ex undis vbi figera dona solebant
 Laurenti dibo, **c** o votas suspendere vestes:
 Sed stirpem Teucri nullo discrimine sacrum,
 quibus feræ terrentur, inprimis cerui. Vide Cæl. lib. 16, cap. 11. **e** A
 loco indicatur præstantia συνεκδοχικῶς Ita alibi; Marsus Aper,
 Appulus lupus. **f** Reddunt clamorem. **g** intonat om. fragore. **b** Pa-
 trium. **i** Excisurum ab ex & scindo, unde est excidium seu excidi-
 um. Lamb. & neq; m. se. **l** Ex Ilia. **χ'** ἐπεὶ ὅχι' ἰερήϊον, ὅδ' ἐβοήλω
 Agv. Proverb. magna de re discept. **m** Fauo m. scr. & Gryph. **n** Vel
 propter antiquitatem, vel dona votiva, quæ ibi suspendebāt. **o** notas.
 Ald. Rectius est votas, id est, voto promittas, & ita quoque habet ma,
 sc. Solebant enim vestes suas vnà cum tabula suspendere ex voto, qui e
 naufragio evaserant.

ad currendū,
 currere recu-
 sant, γλυκὺ

αἶμα.

b Comparatio
 penè ad ver-
 bum ex Apol-
 lonij 2. Ar-
 gonaut.

translata.

c in flumina.

Ald. al. flumi-
 ne sine præpo.

d Linea for-
 midolosa, quā

δεῖμα λέλει

μήενθον &

δεῖμα πολύ-

χροῖ. Oppian.

appellat dis-

colore varia-

rum pluma-

rum nexu,

e A

loci indicatur præstantia

συνεκδοχικῶς Ita alibi;

Marsus Aper,

Appulus lupus. **f** Reddunt clamorem.

g intonat om. fragore. **b** Pa-

trium. **i** Excisurum ab ex & scindo, unde est excidium seu excidi-

um. Lamb. & neq; m. se. **l** Ex Ilia. **χ'** ἐπεὶ ὅχι' ἰερήϊον, ὅδ' ἐβοήλω

Agv. Proverb. magna de re discept. **m** Fauo m. scr. & Gryph. **n** Vel

propter antiquitatem, vel dona votiva, quæ ibi suspendebāt. **o** notas.

Ald. Rectius est votas, id est, voto promittas, & ita quoque habet ma,

sc. Solebant enim vestes suas vnà cum tabula suspendere ex voto, qui e

naufragio evaserant.

a Aperto non impedito.
 b mollem.
 Don.
 c lenta radice
 m. sc. Seru-
 fixam jungit
 cum sequent.
 Plenum est
 (inquiring)
 quam radix
 fixam ten.
 d Assequi
 cursu.
 e Consilij e-
 gens.
 f Pathos ex
 sermone con-
 verso ad rem
 inanimata m.
 g si vestr. m.
 scrip
 h Desecrarunt.
 Vide Macro-
 lib 3. cap. 3.
 i Non irrita,
 non carentia
 pro rectu.
 k Tenacitatem radice mordicus tenentis hastam.
 l Iuturna
 Dauni filia, m revulsi Ald. n sublimes armis, an. o Erecti animis pro-
 pter recuperata arma. p Insistunt. Sed adsistunt probat Germ. Valens
 ut sit *παγὰς αἰῶνι* quod supr. de Camill. usurp. & ita legitur m. sc.
 q certamina m. sc. r Aeneam à morte Jovem indigetem fuisse appel-
 latum auctor est Liv. lib. 1. Vide Alex. lib. 6. capite 4.

a Mortalin' decuit violari vulnere b divum?
Aut ensem (quid enim sine te Futurna valeret?)
Ereptum reddi Turno, & vim crescere victis?
Desine jam tandem, precibusq; inflectere nostris:
Nec te tantus cedat tacitam dolor, & mihi cura
Sape tuo dulci tristes ex ore recurrant.
Ventum ad supremum est, terris agitare vel vndis
Trojanos d potuisti infandum accendere bellum,
Deformare domum, & luctu miscere hymenaeos
Ulterius tentare veto. sic Juppiter orsus:
Sic dea submisso contra Saturnia vultu:
Ista quidem quia nota mihi tua e magne voluntas
Juppiter, & Turnum & terras invita freliqui.
Nec tu me aëria solam nunc sede videres
g Digna indigna pati: sed flammis cincta sub ipsa
Starem acie, traheremq; inimica in praelia Teucros.
Iuturnam misero, fateor, succurrere fratri
Suasi, & h pro vita majora audere probavi:
Non ut tela tamen, non ut contenderet arcum,
i Adjuro Stygij caput implacabile fontis,
Una superstitio superis qua reddita divis.
Et nunc cedo equidem k pugnasq; l exorsa relinquo.
Illud te, nulla fatis quod lege tenetur,
Pro Latio obtestor, pro majestate tuorum:
Cum jam connubijs pacem felicibus [esto]
Component, cum jam leges & fœdera jungent:
Ne vetus m indigenas nomen, mutare Latinos,

f Magna m. sc. & Ald. g relinquo Aldus. h Quidvis perpeti, figura
proverbij Græci dicunt γὰρ ὁ ἀγαπῶς, δῶρα ἄδωρα i Ad servandā
fratris sui vitam. k Homer, Iliad. ὅ vide & Arist. Metaph. i. de jurif-
jurandi hujus religione. l Retaliatione quadam inferorum. Germ.
Val. m pugnas m. sc. n exorsa. οὐκ ὀχθονας. Alter Livius, qui Latij
indigenas non Latinos, sed Ab. origenes fecit lib. i.

a Mortalem.
b divum.
c Aeneam fu-
turum divum
vulnerari ut
mortalem: vel
En. morta-
lem violari.
Dearum vul-
nere, h. e. tuo
& Iuturnæ.
d Hom. Iliad.
ζ. ὅν θυμὸν
κατέδωκ.
Cicer. Ipse fu-
um cor edens.
Adag. cor ne
edito.
e Fatis sc. per-
mittentibus.
συμβαλλοίς-
μῶ, h. e. con-
gerie malo-
rum movet
pathos.
Q. d. jam non
potes: vincunt
enim fata.

Nem

a Loquclam, *Neu Troas fieri jubeam, Teucrosq; Vocari:*
 i δῖωμας, *Aut a vocem mutare viros, aut vertere vestes,*
 sermonem, *Sit Latium, sint Albani per secula reges,*
 b Trojanis I- *Sit Romana potens b Itala virtute propago.*
 talorum no- *Occidit, occideritque sinas cum nomine Troja.*
 men accipi- *Olli subridens hominum rerumque c repertor,*
 entibus, vt *d Et germana Iovis, Saturnique altera proles:*
 Rom. ab Ita- *e Irarum tantos voluit sub pectore fluctus ?*
 lis non de *Verum age & inceptum frustra f submitte furorem:*
 Trojanis vi- *De quod vis : & me victusque volensque remitto.*
 deantur pro *Sermonem Ausonij patrium moresque tenebunt :*
 geniti. *Utque est, nomen erit : g commisti corpore tantum*
 e Homer. est *h Subsident Teucri : morem ritusque sacrorum*
 αλφειῆς, *Adjiciam, faciamque omnes i vno ore Latinos.*
 d Et, Valens. *k Hinc genus, Ausonio mistum quod sanguine surget,*
 e Lucret. Nec *Supra homines, supra ire deos pietate videbis:*
 capere irar. *l nec gens vlla tuos aequè celebrabit honores.*
 fluctus in po- *Annuat his Iuno & mentem latatam retorfit.*
 ctore poss. *Interea excedit cæla, nubemq; n reliquit.*
 f Demittere, *His actis, aliud genitor secum ipse volutat :*
 depone. *Iuturnamque parat fratris dimittere ab armis.*
 g commixto. *Dicuntur geminae pestes, cognomine Diræ:*
 h Remane- *Quas & tartaream Nox intempesta Megaram*
 bunt quasi *Uno eodemque tulit partu: paribusque revinxit*
 demersi op- *Serpentem spiris, ventosasque addidit alas.*
 presso illorū *Ha Jovis ad solium, sabique in limine o regis*
 nomine. *p Apparent, ac uuntq; metum mortalibus agris*
 i Uno nomine. *k Per reges Albanos Romanosq; . Macro. lib. 3. cap.*
 8. / Mutavit, inflexit, Homericæ phrasi *ῥῶν μετὰ σπέφειν, m relin-*
 quit m. scr. & Gryph. n Roman, magno apparatu & religione Iu-
 nonis festa coluere. Quinetiam Scipio Æmilianus tertio bello Pu-
 nico simulacrum Iunonis solennib. quibusdam carminibus evoca-
 tum, Carthagine Romam advexit. o Ditis, p Præsto sunt ad obsequi-
 um tanquam apparitores quidam.

Si quando a letum horrificum morbosq. deum rex
Molitur, meritas aut bello territat vrbes.

Harum vnam celerem b demittit ab æthere summo
Iuppiter, inq. c omen futurae occurrere iussit.

Illā volat, celeriq. ad terram turbine fertur:

Non secus ac neruo per nubem impulsā sagitta.

Armatam sibi Parthus quam felle veneni,

Parthus sibi d Cydon, telum immedicabile, torfit,

Stridens, & celeris incognita et transilit umbras.

f Talis se sata Nocte tulit, terrasq. petiuit.

Postquam acies videt Iliacas, atq. agmina Turni,

g Alitis in parua d subito i collecta figuram,

Quæ quondam in bustis, aut culminibus desertis

Nocte sedens, k serum canit l importuna per umbras.

Hanc versa in faciem, Turni se pestis m ad ora

Fertq. refertq. sonans, clypeumq. verberat alis.

Illi membra nobis soluit formidine torpor:

n Arrectaq. horrore coma, & vox faucibus hæsit.

At procul ut Diræ stridorem agnovit & alas,

Infelix crines scindit Iuturna solutos.

Unguibus ora soror fædans, & pectora pugnis.

Quid nunc te tua Turne potest germana iuvare?

Aut quid jam o misera superat mibi? quæ tibi p lucem

Arte movere? talin' possum me opponere q monstro?

Iam jam linquo acies, ne me terreste timentem

r Obscena volucres: alarum verbera nosco,

Letalemq. sonum: nec fallunt iussa superba

Magnanimi Jovis, hæc pro virginitate reponit?

s Quò vitam dedit æternam? cur mortis adempta est

tis mag. probatur, n Iliad. ω' ορθαί γ' ἔτιχεν ἑς αἰ.

Æschylo ο'ρθόθρηξ dicitur. o duræ man. scr. & Seru pro immiti p

Vitam prerogem. q Portento, augurio ex Jovis voluntate evenienti.

r Enallage numeri, cum vnam dicat, s in quem usum.

a luctum m. s.

b dimisit m. s.

c Quæ omi-

ne fraternæ

mortis iutur-

nā revocaret.

d Cretensis:

nam cum

propr. est pri-

orem produ-

cit & πὸ τ' αὐ-

δης: ut lib.

X.

e transtulit.

f Tali celeris-

cate & stri-

dore.

g Nocturæ.

h subitam. m.

scrip.

i Coacta ex

illa scil. Furis

magnitudine.

k νύκτε γὰρ

nocturno tē-

pore: Adver-

bial.

l Inauspicata.

m Ob ora, quæ

lectio erudi-

Et φόβος

pro immiti p

Conditio?

aut possem. *Conditio & a possem tantos finire dolores*
 m. scrip. *Nunc certe, & misero fratri comes ire per umbras,*
 b Iam mortalis ego, quasi *b Immortalis ego? c baud quicquam mihi dulce meo-*
 dicat, Si jam *rum,*
 essem mortalis, possem *Te sine frater erit. o qua satis ima debiscat*
 mea morte *Terra mihi, manesq; deam demittat ad imos,*
 tanto dolori *Tantum effata, caput glauco contextit amictu,*
 finem impo- *Multa gemens, & se flubio dea condidit alto,*
 nere. In man. *Aeneas instat contrà, telumq; coruscat*
 ic. Tam mor- *Ingens arboreum: & sævo sic pectore fatur:*
 tali ævo. Do- *d Quæ nunc deinde mora est? aut quid jam Turne re-*
 nat. Immor- *tractas?*
 talis ego? aut *Non cursu, sævis certandum est cominus armis.*
 quicquam *f Verte omnes te in facies, & g contrahere quicquid*
 mihi dulce *Sive animis sive arte vales: h opta ardua pennis*
 meor. Te sine *Astra sequi, clausumq; caua te condere terra.*
 fr. erit? *Ille, caput quassans, non me tua fervida terrens*
 e an quicquã *Dicta, ferox: i dyma terrent, & Juppiter hostis.*
 man. scrip. *Nec plura effatus, saxum circumspicit ingens:*
 d Æn. ingens *Saxum antiquum, ingens campo qui forte jacebas*
 coruscat tel. *k Limes agro positus, litem & l discerneret arvis.*
 arbor. Seru. *Vix illud lexi bis sex cervice subirent,*
 e io. Accen- *m Qualia nunc hominum producit corpora tellus:*
 tuum versus, *Ille manu raptum n trepida torquebat in hostem*
 nec quenquã *Altior insurgens & cursu concitus heros.*
 plurium, ni fallor, apud hunc nostrum reperies. *o Tollentemq; manu p saxumq; immane moventem,*
 μεταμύθεως. Homer. Iliad. χ παντὶν ἀρετῆς μινυήεσσι.
 g Collige. b Ex Eurip. Medea. i Remotio formid. in deos auctores.
 Hom. Iliad. g' k Definitio causalis. Hom. Iliad. φ'. l decerneret m. f. m
 Ex Iliad. ε' μ'. ο'. Vide Adag. Vt nunc sunt hom. mor. n Festina: vel, re
 vera trepida, quia seq. Sed neque curr. Steph. Est autem Hypallag:
 pro ipse trepidus aut festinus. o Tollentemq; m. sc. p saxumq; m. sc.
 a Genual

a Genua labant, gelidus concrevit frigore sanguis,
 Tum lapis ipse viri *b* vacuum per inane volutus,
c Nec spatium *d* evasit, totum *e* nec pertulit ictum,
 Et Ac velut in somnis oculos ubi languida pressit
 Nocte quies, nequicquam avidos extendere cursus
 Velle videmur, *f* in medijs conatibus agri
 Succidimus: non lingua valet, non corpore *g* nota
 Sufficiunt vires: nec vox *h* nec verba sequuntur:
 Sic Turno [quacumq; viam virtute petibit]
 Successum dea dira negat, tum pectore sensus
 Vertuntur varij Rutulos aspectat *i* urbem,
 Cunctaturq; metu, telumq; inflare *i* tremiscit.
 Nec quò se eripiat, nec qua vi tendat in hostem:
 Nec currus *j* squam videt, aurigamq; sororem,
 Cunctanti telum Aeneas fatale coruscat,
k Sortitus fortunam oculis: *l* corpore toto
 Eminus intorquet. *l* Murali concita nunquam
 Tormento sic saxa fremunt, nec *m* fulmine tanti
 Dissultant crepitus, volat atri turbinis instar
 Exitium dirum hasta ferens, orasq; recludit
 In Loricæ, *n* clypei extremos septemplex orbes
o Per medium stridens transit femur, incidit ictus
 Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.
 Consurgunt gemitu Rutuli, totusq; remugit
 Mons circum, *p* vocem late nemora alta remittunt,

notatio nocturnæ oppressionis & suffocationis, quæ incubus Latinis,
 Græ. ἐφιάλης dicitur & ἐνυπνίων πνιγμός & πνιγαλίων. *g* Vel
 ellipsis est propositio, in, vel Antiptosis pro corpori. *h* aut ma. scrip.
 tremescit Ald. *k* Feriendi hostem opportunitatē despiciens. *l* Com-
 parationes hyperbolicæ tres. *m* Tonitru, unde displosis nubibus erum-
 pit fulmen. *n* Loricæ clypei que extr. sep. orb. Et medium str. *o* Et
 med, m. script.

Φαλ & pro-
 pter Proce-
 luesmat. in
 initio.
b Imitat. Lu-
 cr. Non occu-
 patum cor-
 pore. Au-
 tor Aenæ
 Solidum inā-
 ne de terra
 dixit.
c Non attigit
 scopum, labe-
 factato illius
 impetu inter-
 vallo longi-
 ore.
d evasit totū,
 nec Manut. &
 Gryph. & alij.
e neque man-
 script.
f Comparatio
 Homer. exlli-
 ad χ. Est autē

a Vide Victor.
lib. 12. cap. 23.
Var. lect.

b Interfice ho-
stem, cujus
interimendi
potestatem
fortuna tibi
dedit. Simili-
ter Hector A-
chillem de-
precatur a-
pud Homer.

c Pathos κατ'
ὁμοιωσιν
Θειαν.

Macrob. lib.
4. cap. ult.
Sat. Cæl. lib.
24. cap. 2.

d Pathos ab
ætate.

e Cadaver
meum.

f Pathos à fortuna miserabilis g Pro qua tot bella tibi sunt depugnata
h mentem. i Quia mortem Turno attulit. Metaleps. k ingens Steph.
& eandem lectionem probat Fabric. l Eripiere. m Tanquam hosti-
am ad suæ mortis & rupti fœderis ultionem. n soluit m. sc. o Quod
supplici & per patrios manes deprecanti non pepercisset: quo nomi-
ne Aeneam impietatis & crudel. insinuat Lactant. lib. 5. cap. 10. Ali-
ter Macrob. lib. 1. cap. 9. Somn.

Ille, humilis supplexq; oculos a dextramq; precantem
Protendens, Equidem merui, nec deprecor, inquit;

b Utere sorte tua: miseri te si qua parentis
Tangere cura potest, oro [c fuit & tibi talis
Anchises genitor] d Dauni miserere senectæ:

Et me, seu e corpore spoliatum lumine mavis,
Redde meis, & vicisti, & victum tendere palmas

Ausonij videre: tua est Lavinia g conjux,
Ulterius ne tends odijs. Stetit acer in armis
Æneas, solvens oculos, dextramq; repressit.

Et jam jamq; magis cunctantem flectere h sermo
Cæperat: i infelix humero cum apparuit g alto
Balteus, & notis fulserunt cingula bullis

Pallantis pueri: victum quem vulnere Turnus
Straxerat, atq; humeris inimicum insigne gerebat.
Ille, oculis postquam sibi monimenta doloris

Exubiasq; hausit, furij accensus & ira
Terribilis: Tunc hinc spolijs indute meorum

l Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine m sumit:

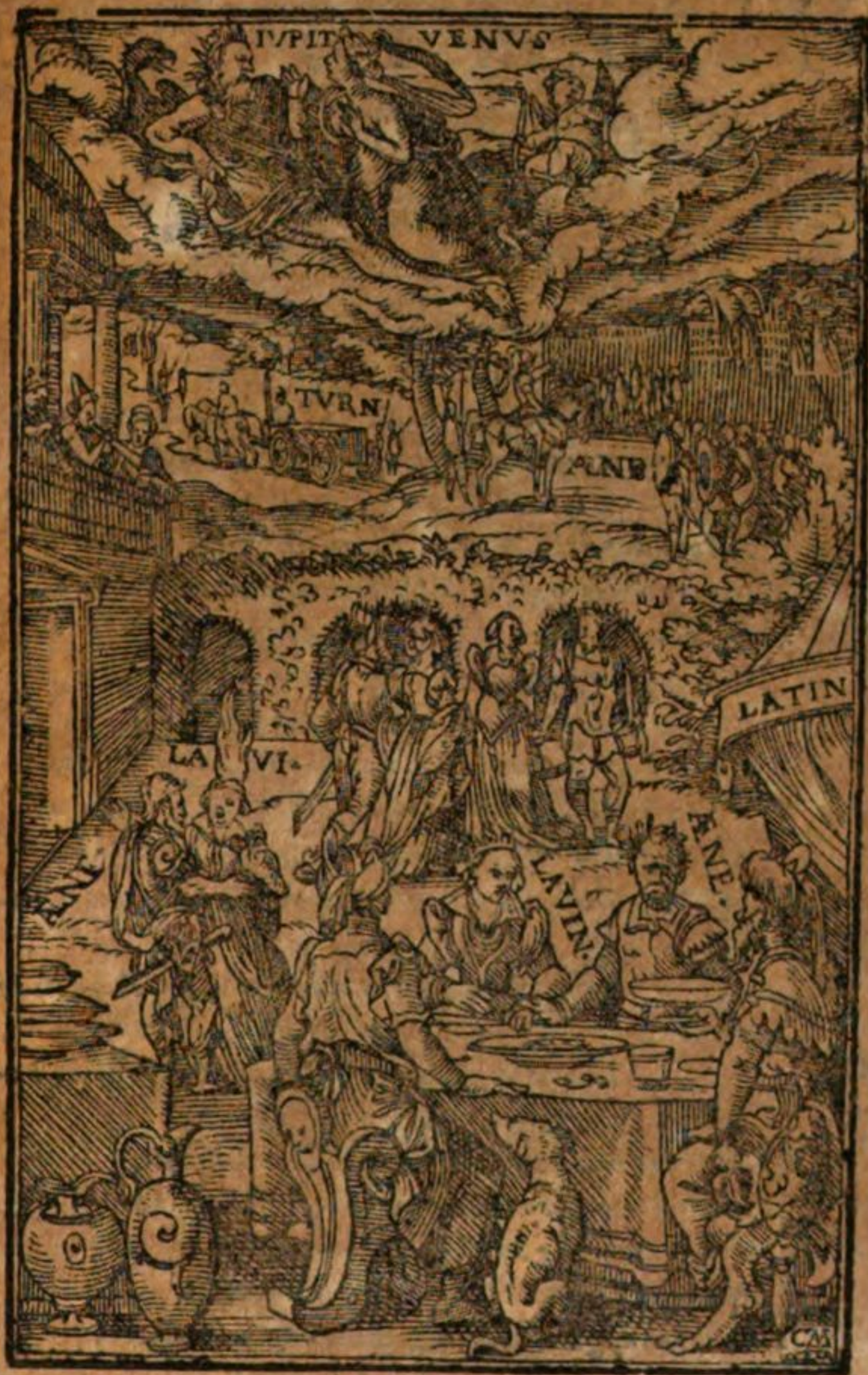
Hoc dicens, ferrum adverso sub pectore condit
Fervidus, ast illi solvuntur frigore membra,

Vitaq; cum gemitu fugit indignata sub umbras.

FINIS LIBRI DVODECIMI
AENEIDOS.

TTPVS

TYPVS TOTIVS LIBRI
M A P H A E I.

MAPHÆI VE- GII LAVDENSIS LIBER.

ARGUMENTVM.

*Turnus ut extremo vitam sub Marte profudit,
Subdunt se Rutuli Aenea, Trojana sequentes
Agmina, dehinc Superis meriti redduntur honores,
Congaudet gnato ac socijs, memor t ante ma-
lorum*

† ante malo-
rum.

καθ' ὑφέν.

*Aetorum pater Aeneas. Turni inde Latinus
Morte dolet: patria miserranda incendia Dabno
Eversa, & cari deflet pia funera nati.
Connubium instaurat nata letosq; hymenæos
Rex socer Aenea genero: gens utraq; patro
Fœdere pacis obat. Tum nomine conjugis urbem
Instruit, & tandem placida sub pace regentem
Transtulit Aeneâ Venus astra in jussa beatum.*

Quæ post
Turni cladem
acta sint recē-
set Maphæus.
Sonori versifi-
culi.

Comparatio

ὑπερβολικῇ.

TURNUS ut extremo devictus Marte pro-
fudit.

*Effugientem animam: medioq; sub agmine
Victor*

*Magnanimus fletit Aeneas Mavortius be-
ros:*

Obstupere omnes, gemitumq; dedere Latini,

Et durum ex alto refoverentes corde dolorem,

Concussis cecidere animis, ceu frondibus ingens

Sylva dolet lapsis, boreali impulsâ tumultu

Tum tela insidunt terra, & mucronibus hærent,

Scutâq;

Scutaq; deponunt bumeris, & praelia damnant.
 Insanum q; horrent optati Martis amorem,
 Nec frantum, a nec colla pati captiva recusant,
 Et veniam orare, & requiem finemque malorum,
 Sicut acerba duo quando incertamina tauri
 Concurrunt, largo miscentes sanguine pugnam,
 Cuiq; suum pecus inclinat: sin cesserit vni
 Palma duci, mox quæ victo pecora antè favebant,
 Nunc sese imperio subdunt victoris: & vltro
 [Quamquam animû dolor altius habet] parere fasètur:
 Non aliter Rutuli, licet ingens mæror adhauset
 Pectora pulsa metu casi ducis, inclytæ malunt
 Arma sequi & Phrygium Aeneam, sædusque precari
 Pacis, & aeternam rebus belloque quietem

a nunc.

Comparatio
Virgiliana
libro 12.Appellatio si-
militudinis.

Tunc Turnum super assistens placido ore profatur
 Aeneas b Quæ tanta c animo dementia d crevit,
 Vs Teucros superum monitis, summiq; Tonantis

b Aeneas ad
 Turnum.
 c animum.
 Imperio d cepit.

a Extenuatio
à genere.

b Deorum re-
ligio.

c Poena per-
jurij.

d ne.

Translatio.

Adhortatio,
ut cautiores
sint in susci-
piendis bellis.

e alius.

Imperio hūc bectos, patereris, a Dabnia proles,
Italia, & pactis nequicquam expellere tebris?

b Disce lobem revereri, & jussa facessere divū.
Magnum etiam capit ira lobem, memoresque malo-
rum

Sollicitat vindicta deos. c en vltima tanti
Meta furoris adest, quo contra jura fidemque,
Iliacam rupto turbasti fœdere gentem.

Ecce suprema dies, alijs exempla sub ævum
Venturum missura: lobem à non temnere frustra
Fas sit, & indignos bellorum accendere motus.

Nunc armis latere tuis, heu nobile corpus
Turne jaces: at non tibi erit Lavinia parvo,
Nec dextra tamen Æneæ cecidisse pudebit.

Nunc Rutuli hinc auferte ducem vestrum, arma vi-
rumque

Largior, atq; omnem deslenda mortis honorem.
Sed, quæ Pallantis fuerant ingentia baltei
Pondera, transmittam Evandro: ut solatia caso
Haud levia hoste ferat, Turnoque exuliet adempto.

Vos memores tamen Ausonij melioribus uti
Discite bellorum auspicijs: ego sidera juro,
Nunquam acies, nūquam arma libens in prælia mobi:
Sed vestris ætius furijs, defendere toto
Optavi (& licuit) Trojanas robore partes.

Nec fatus plura Æneas se latus ad altos
Vertebat muros, & Troja tecta petebat.

Vna ipsam Teucrorum omnis conversa Juventus
Exultans sequitur, volucresque per arva pedum vi
Quadrupedes citat, incusans acri ore Latinos,
Ignabosque vocans strepit e altis plausibus æther,
Et quamvis inhumata rogis dare corpora surgat
Ingens cura animo, sociosque imponere flammis:

a Majus opus tamen Aeneas sub pectore volvens,
Primum aris meritos superis mandabat honores.

Tum b pingues patrio jugulant ex more juvencos,
Immittuntq; fues, niveasq; in templa bidentes,
Purpuream effuso pulsantes sanguine terram.
Viscera diripiunt, & c caesum in frustra trucidant.
Denudantq; gregem, & flammis d verubusq; remittunt.
Tum vina effundunt pateris, e & dona Lyai
Accumulant, plenae venerantur iancibus aras,
Thura ignes adolent, onerata altaria fumant.
Tum plausus per tecta movent, magnumq; Tonantem
Extollunt, Veneremq;, & te Saturnia Iuno
Iam f placidam & g meliorem ingenti laude faten-
tur.

Ma sortemq; ipsum. tum cetera turba deorum
In medium effertur summis cum vocibus altos
Perlata ad caelos. Ante omnes gravior vnus.
Aeneas duplices mittebat ad aethera palmas,
Et puerum pauca ore dabat complexus Iulum:
Nate, in quo spes una patris, per tanta laborum
Quem varijs actus satis discrimina duxi.
Ecce inventa quies: ecce illa extrema malorum,
Aerumnis factura modum, acceptissima semper
Atq; optata dies, quam dura in bella vocatus
Sape tibi dijs auspiciis meminisse futuram,
Iam memini nunc te, h quam primum aurora rubebit
Crastina, sublimem Rutulorum ad moenia mittam.

Dehinc sese ad gentem Iliacam voluebat, & alto
Pectore verba trabens, blanda est sic ore locutus:
O socij, per dura ac densa pericula vecti,
Per tantos bellorum aestus, duplicesq; furores
Armorum, per totq; hyemes, per quidquid acerbum,

a Pietas in su-
peros major
est. quam in
defunctos.

b Sacrificium.
c caesum.

d veribusq;
e Et, pro id est.

ἐπεξηγησι-
κως.

Quia dōa Ly-
xi, id est, Bac-
chi, sunt vina.
f placitam.

g Trojanis
magis propi-
tiam Vergil.
12. Iam me-
lior, jam diva
precor.

Aeneas conso-
larur Iulum,
perpeſtis tan-
dem labori-
bus.

Aurora.

h quum.

Aeneas ad
Trojanos.

Commemo-
ratio calami-
tatis.

Horrendum, graue, triste, ingens, per quicquid ini-
quum.

Consolatio.

Infaustum & crudele foret, convertite mentem
In melius: jam finis adest, hic meta malorum
Stabit: & optatam Latia cum gente quietem
Iungemus. dabit inde mihi Lavinia conjux
Bello acri defensa, Italo cum sanguine mistam,
Trojanam transferre aeterna in secula gentem.
Unum oro, socy, Ausonios communiter aquo

a servate.

Ferte animo, & vosmet socero a observate Latino.

b iidem.

Sceptrum b idem sublime c geret: sententia mentem

c gerent.

Hac habet. at bello, vos, & praestantibus armis
Discite me, & pietate sequi. quae gloria nobis
Cesserit, in promptu est. sed caelum & sidera testor.

d variosque.

Qui vos tantorum eripui de clade malorum,
Idem ego sub majora potens vos pramia ducam.

Liptote.

Talibus orabat, d varios in pectore casus
Præteritos volvens, partamq; labore quietem
Haud parvo, nimium ardenti exundabat amore
In Teucros gravibus tandem evasisse periculis,
Exultans. veluti exiguis cum ex ethere gyrans

Comparatio

Incubuit pulvis, & magno turbine milvus

à miluo de-
sumta.

Infilicns avido ore furit, stragemq; minatur.

Gallina.

Tum cristata ales perculso pectore mater

Consurgit, misero natorum exterrita casu,

Rostrum acuit totisq; petit conatibus hostem.

Et multa expulsum vi tandem cadere cogit.

Dehinc perturbatos crocilians exquirat, & omnes

Attonitos cogit, pro caris anxia natis:

Et tanto ereptos gaudet superesse periculo.

Non secus Anchisa genitus mulcebat amicis

Trojanos dictis, antiquum corde timorem

Flagran-

Flagranteis agitans curas, & gaudia longis
Tandem parva malis: & a qua perferre molestum
Ante fuit, meminisse jubat. Serum altior idem
Ingenti & clara Aeneas supereminet omnes
Virtute excellens: & pro tot numina donis
Exorat, summisq; lobem cum laudibus effert.

b Interea Rutuli, magnum, & miserabile funus,
Exanimumq; ducem tulerant sub tecta frequentes,
Correpti mærore animos, largumq; c pluentes
Imbrem oculis, & jam lato clamore Latinum
Defessum & varios agitantem pectore casus
Complerant: qui postquam alios d crebescere questus,
Et Turnum ingenti confossum vulnere vidit,
Haud tenuit lacrymas dehinc mæstum leniter agmen
Corripuit, manibus verbisq; silentia ponens.
Ceu spumantis apri quando per viscem dentes
Fulmineos canis excepit præstantior omni
Ex numero: tunc infauſto perterrita caſu
Cetera turba fugit lætrantum, atq; ore magistrum
Circumſtans querulo pavitat, magnosq; ululatu
Infremit, ac commota manu dominisq; jubentis
Ore ſilet, gemitumq; premit, ſeſeq; coercet:
Haud aliter Rutuli ſuppreſſa voce queruntur.

Tunc ſic illacrymans rex alto corde Latinus
Verba dabat: QVANTOS humana negocia mo-
tus,

Alternasq; vices miſcent? quo turbine fertur
Vita hominum? ô fragilis damnoſa ſuperbia ſceptri,
O furor, ô nimium dominandi innata cupido,
Mortales quò cæca vehis? quò gloria tantis
Inflatos transfers animos quaſita periculis?

a Eurip.
αἰὲν ἡδὺ τὸν
σωθέντα
μεμνῆσθαι
πόνων. Cice.
Suavis eſt la-
borum præ-
teritorum
memoria.
b Funus Tur-
ni.
c Hyperbole.
d crebeſcere.

Comparatio.

Latinus rex
Sententia de-
plorans incō-
ſtātem for-
tunæ aleam.
Exaggerat re-
gnorum in-
commoda &
calamitates.

a mortes.

*Quot tecum insidias? quot a mortis, quanta malorum
Magnorum tormenta geris? quot tela, quot enses
Ante oculos [si cernis] habes? heu dulce Venenum,
Et mundi letalis honos: heu tristia regni*

b promittere.

*Munera, quae haud parvo constant, & grandia verum,
Pondera, quae nunquam placidam b promittere pa-
ceam,*

*Nec requiem conferre queant. heu sortis acerba
Et misera regale decus, magnoq; timori*

c pacisq; Ald.

Suppositos regum casus, c pacisq; negatos.

& Erythr.

Quid Turne ingenti Ausoniam movisse tumultu,

Apostrophe

Et dura Aeneadas turbasse in bella coactos

ad Turnum.

Quid jubat? & violasse sacra promissa quietis

d quò.

Pignora? d quae tibi tanta animo impatientia venit?

Vt Martem cum gente deum, jussuque Tonantis

Huc vecta gereres? & nostris pellere castris

Vltro

Vltro instans velles? nataq. abrumperæ fœdus
 Pollicitæ genero Æneæ; & me bella negante
 Dura movere manu? quæ tanta insania mentem
 Implicuit? quoties te in sævi Martis euntem
 Agmina, sublimemq. in equo, & radiantibus armis
 Tentavi revocare, & iter suspendere sæptum?
 Corripui & pavitans cedentem in a limine frustra?
 Inde ego quanta tuli? testantur mœnia tectis
 Semiraris, magniq. albentes ossibus agri,
 Et latium toto vacuatum robore, & ingens
 Exitium fluvijq. humana cæde rubentes,
 Et longi trepidiq. metus, duriq. labores,
 b Quos toties senior per tanta pericula cepi,
 At nunc Turne jaces. c ubinam generosa juventa
 Gloria, & excellens animus? quò splendidus alta
 Frontis bonos? quoniam illa decens, d & frontis ima-
 go?

Ab quantas Dauno lacrymas, acresq. dolores
 Turne dabis, quanto c circumfluet Ardea fletu?
 Sed non degeneri & pudibundo vulnere foffum
 Afficiet, saltem hoc misera solamen habebit
 f Mortis, ut Æneæ Trojani exceperis ense.
 Hæc fatus lacrymisq. genas implebit obortis,
 Tum sese ad urbem volvens, miserabile corpus
 Attolli, & caram mœsti genitoris ad urbem
 Deferri, atq. pios fieri mandabat honores,
 Mox circumfusi Rutuli, lato agmine cæsum
 Sublimem ingenti juvenem posuere pberetro,
 Multa super Teucrûm raptorum insignia secum,
 Et galeas, & equos, ensesq. & tela ferentes.
 Pòst currus Phrygia sudantes cæde sequuntur.
 It lacrymans, & ducit equum docta arte Metiscus

Pœna violati
 fœderis,

a limite,

Ab incom-
modis.

b πῶθ' &:

c ubi jam.

Movet com-
 miserationē
 dum commi-
 niscitur quā-
 tos dolores
 pater Turni
 accepturus
 sic.

d it.

e circumstetit.

f Mentis.

Equus Turni.
 Metiscus au-
 riga Turni,

s versa,

Rorantem, & flatu madidum, qui vexerat ante
 Victorem Turnum, atq; hostili strage furentem.
 Hinc alij a adversa arma gerunt: tum cetera pubes
 Flens sequitur, largisq; humectat pectora guttis.
 Et jam fessi ibant per muta silentia noctis,
 Cedentes sese: gressumq; in tecta Latinus
 Flexerat, ingenti turbatus funere mentem.
 Vnà omnes lacrymas matres, pueriq; senesq;
 Fundebant, mœstam implentes mugitibus urbem.

dum,

Incendium
Ardeat

Inscius ad tantos Dædus superesse dolores
 Et natum extremo consumtum Marte superbam
 Effudisse animam, largisq; ad mœnia duci
 Cum lacrymis, alios gemitus, curasq; fovebat.
 Namq; ex diversa caderent b cum parte Latini,
 Et calido Turnus fœdaret sanguine terram:
 Urbem ingens flamma, & muros invaserat altos
 Fumabatq; ruis miseri patris Ardea tectis,
 Et tota in cinerem vergebat, & astra faville
 Altivole implebant, nec spes plus ulla salutis.
 Sive quidem sic dijs placitum est, seu præscia Turni
 Signum ut fata darent horrendo Marte perempti.

Comparatio
 à formicis
 sumpta,
 c fin.
 Casas, vox
 characteris
 Bucolici, non
 heroici.
 Comparatio
 altera,

Extemplo concussi animos, turbataq; cives
 Pectora cadentes, miseranda sortis iniquum
 Desebant casum, longoq; ex ordine matres,
 Atq; avidos totis fugiebant viribus ignes.
 Ac veluti cum nigra cohors posuere sub alta
 Arbore, & infissa radice cubilia, longo
 Formicae instantes operi, c si dura securis
 Incumbat, versoq; infringat culmine parvas
 Saba casas, mox certatim sese agmine sparsa
 Corripiunt, mœstaq; fuga, trepidaq; feruntur.
 Et velut ignium testudo eversa calorem

Cum

Cum sensit, luctata diu, pedibusq; renitens,
 Caudam agitansq; caput, magna vicedera tentat:
 Æstuat, & multa insidias conamine miscet:
 Haud aliter miseri per tanta pericula cives
 lætabant sese, & turbata mente ferebant.

Ante omnes senio confectus ad æthera voces
 Fundebat querulas Dædus, superosq; vocabat.
 Tum verò è medijs visa est consurgere flammis,
 Percussisque ales volitare per aera pennis,
 Indicium nomenque urbis versa Ardea servans:
 Et cui sublimes stabant in mœnibus arces,
 Mutata effusis nunc circumlabitur alis.
 Attoniti roborate omnes monitiq; deorum
 Haud parvis confusi, humeros atq; ora tenebant.

Adaptatio si-
 militudinis
 propositæ.
 Augurium si-
 nitrum.
 Ardea urbs in
 avem sui no-
 minis.

At Dædus patriæ ardenti concussus amore
 Eversa, duros gemitus sub corde premebat.
 Hæc inter, magno volitans prænuncia motu

Fama

Fama.

*Fama ruit, latisque animos clamoribus implet,
Adventare novum multò cum milite funus,
Et Turnum exanimem, & letali vulnere victum.
Mox turbati omnes, nigras duxere frequentes
Incensas ex more faces: ardentibus agri
Collucent flammis, dehinc se venientibus addunt.
Quos postquam soto videre ex agmine matres,
Percussis vocem palmis super aethera collunt.*

Davinus.

Davinus pater
ad Turnum
mortuum.

*At Davnus carui patuerunt funera nati,
Substitit: & demum ingenti correpta dolore
Oræ movens, medium sese furibundus in agmen
Proripuit Turnumque super prostratus, & hærens,
Cum primum fari potuit, sic edidit ore:*

Exclamatio
pathetica.

*Nate, patris dolor, & fessa miseranda senectæ
Rapta quies, quò me tantis jactare periculis
Duxisti, & sævis tandem devictæ sub armis?
Quò tua me præstans animi constantia vexit?
Hic clara virtutis honos? hac gloria sceptri?
Hoc magni decus imperij? talesne triumphos
Nate refers? hac illa quies promissa parenti
Afflicto toties? hac meta optata laborum?*

Pathos ab in
constantia re-
rum huma-
narum.A naturæ do-
nis quibus
præditus erat
Turnus.

*Heu miserum, quàm præcipites labentia casus
Secula agitant, quanto volbuntur fata tumultu?
Qui jam sublimes referebas clarus honores,
Et magnus toto in Latio: quem Troës in armis
Horrendum, & trepidi toties sensere furentem;
Nunc mi Turne jaces miserandum & flebile corpus.
Iam mutum est sine voce caput, quo pulchrior alter.
Non fuit in tota Ausonia, nec gratior ullus
Eloquio, nec quis positus ingentior armis.
Nate ubi forma nitens? nibeaque in fronte serena
Ille decor, dulcisque oculorum affectus, & alta*

Siderius

Sidereus cervicis honos? his gloria Martis
 Contigit auspicijs? tali rediture paratu
 Discedens voluisti avidis te credere bellis?
 Heu mortem invisam, quæ sola vlticibus armis
 Elatos frangas animos, communia toti
 Genti sceptrâ tenens, æternaquæ fœdera servans,
 Quæ magnos parvosquæ teris, quæ fortibus aquas
 Imbelles, populusquæ duces, seniumquæ iuventæ,
 Heu mortem obscuram, quæ causa indigna coegit
 Eripere, atq. meum crudeli vulnere natum
 Afficere? ô felix tam grato cadis Amata
 Successu letare tuæ, quæ tanta dolorum
 Fugisti monumenta, gravisquæ immunia casus
 Pondera, quid misero genitori plura paratis
 O superi? natum rapuistis, & Ardea flammis
 Consumta in cinerem versa est: nunc æthera pennis
 Verberat, ah, me Turne tua plus cade cruenta.
 Deerat adhuc sors ista patris suprema senectæ.
 At verò tali se res cum fœdere versant,
 Ut quem infesta furens miserum fortuna moratur,
 Illum omni petat infrendens, & turbine cogat.
 Dixerat: & multa illacrymans largo ora rigabat
 Imbre, trahens duros genitus, rapidosquæ dolores.
 Qualis ubi incubuit validis Iovis unguibus ales,
 Et parvum effuso divulgat sanguine fetum,
 Cerba videns miseri curbatur funere nati.

Postera lux latum splendore impleverat orbem,
 Tunc pater infractos fatali Marte Latinus
 Defecisse videns Italos: totamquæ potenti
 Cedere fortunam Aeneas: belliquæ tumultum:
 Ingentesquæ animo curas, & fœdera solvens
 Connubij promissa, sua nataquæ hymenæos:

Pulcritudo
humana.

Apostrophe
ad mortem.

Convertit
sermonem ad
superos.

αἰών.

Præstan-

Oratores ad
Aeneam mit-
tuntur, &
nulle viri.

Præstantes vocat electos ex agmine toto
Mille viros, qui Dardaniam comitentur ad urbem
Spectatum virtute ducem: jungitque rogatos
Multa oratores memorans, & euntibus ultro
Imperat [Et quando auspicijs monitisque decorum
Trojanam miscere Italo cum sanguine gentem
Expediat] placido intersint, animoque revisant:
Aeneadasque bebant alta intra mœnia lati.

Interea ipse urbem labefactam, & vulgus inerme
Componit: solidatque animos, requiemque futuram
Spondet & æternam ventura in secula pacem.
Inde jubet meritos, turba plaudente triumphos,
Sublimesque domus fieri regalis honores.
Atque alacris monet, unanimes ut fronte serena
Occurrant genero venienti, & pectore toto
Excipiant gentem Iliacam, magnisque receptent
Plausi-

Plausibus, optataq; effundant pacis amores.
 Iamq; instructa cohors Teucrorum castra subibat.
 Cineta comas ramis olea, pacemq; rogabat.
 Quam bonus Aeneas ad se intra regia duci
 Tecta jubet, causamq; via placido ore requirit.
 Tunc senior sic incipiens ardentia Drances
 Verba movet nimium erepti pro funere Turni
 Exultans: O Trojana dux inclyte gentis,
 Gloria spesq; Phrygum: quo nec pietate, nec armis
 Major in orbe fuit, victi obtestamur, & omnes
 Iuramus divosq; deasq; invitus in unum
 Conflatum vidit Latium, & temerata Latinus
 Fœdera, nec Phrygios unquam turbavit honores.
 Quin nata (quando superum sic vota ferebant)
 Connubia, & generum magno te optabat amore.
 Sed quicquid tanto armorum flagrante tumultu,
 Tantorum furysq; operum, atq; laborib. actum est:
 Id rapidus Turni & stimulis incensus iniquis,
 Confectusq; odys furor attulit: ille negansq;
 Invitusq; dedit Latias in prælia gentes.
 Illum omnis conversa cohors poscebat, ut armis
 Cederet, & magnum sineret succedere pactis
 Connubys Anchisiaden. inde optimus ambas
 Iungebat palmas defessa ætate Latinus
 Infraclus, nimioq; ardentem Marte rogabat.
 Nec nostre potuere preces inflectere durum,
 Nec divam portenta animum: quin acrius ignem
 Spumabat ferus ore vomens, bellumq; ciebat.
 At verò dignum invenit pro talibus ausis
 Exitium: qui te tandem victore momordit
 Nigrantem prostratus humum. nunc improbus æden
 Tartareas visurus eat: quaratq; sub imo

Drances ad
Aeneam.

Excusatio

Rejicit in
Turnum belli
causas

Pœna ruptæ
fœderis,

Nunc

Narratio continens precationem.

Amplificatio laudum Aeneae.
a &c.

Epilogus

Aeneas ad oratores Latinos.

Et tamen,

Annuat Aeneas legatorum postulationi.

Nunc alias Acheronte acies, aliosque hymenaeos.
Tu melior succede bonis Laurencibus haeres.
In te omnis domus, & fessae inclinata Latini
Spes jacet: & num omnes Itali super aurea mitti

Sidera & ingentem bello & caelestibus armis
Extollunt & vera canunt praconia voces.
Te gravium veneranda patrum, consultaque turba.
Invalidi quae aetate senes, a te lata juvenus,
Et cupida matres, pueri, innuptaeque puellae
Unanimes a quo ore volunt: Turnumque sub armis
Exultant cecidisse tuis: te tota precatur
Ausonia, & clavis praestantem laudibus effert.
In te & num conversi oculi: pater ipse Latinus,
Iam senior sola hac longae munera vitae,
Qui gnatae tibi jungat, habet: generique nepotes
Trojanos Italo admistos in secula mittat.
Ergo age, magne veni Teucrorum doctor, & altos
Ingredere, & celebres cape, quos spondemus, honores.

Finierat: cunctique eadem simul ore fremebant:

Quos plus Aeneas hilaricum fronte receptos
Prosequitur paucis, & amico pectore fatur:
Nec vos, nec placida solitum sub pace Latinum
Arguerim: verum infesti violentia Turni
Tantum opus [haud dubito] & tanti discrimina
Martis

Concibit: juvenilis enim plus laudis amore.
Quidquid id est ut tandem Ausonii, nil passa recusato
Connubia, & sanctam aeterno cum foedere pacem
Iungere. Rex idem imperium & veneranda tenebit
Sceptra socer, statuentque mei mibi mania Teucri:
Et nomen natae urbis erit, sociosque penates
Adjiciam: vos communes in secula leges,

Concor-

Concordesq; ingenti animo mittetis amores.

Interea, quod restat adhuc, imponite flammis

Corpora: quæ duri miseranda insania belli

a Arripuit dehinc cùm primum b jam crastina surget

Clara dies, lati Laurentia tecta petemus.

Dixerat: & tantò affatu conversa c tenebat

Ora simul, stupefacti omnes, & apertius ingens

Mirantes pietatis opus, mox robore toto

Congestas rapuere pyras, ignemq; repostis

Cibibus immisere: altumq; sub aethera fumus

Evolat, atq; atris cælum sublime tenebris

Conditur, innumeras ex omni rure bidentes,

Glandivorosq; sues jugulant, pinguesq; iuvenco,

Immittuntq; rogis: latos incendia campos

Enudant: fremit impulsus clamoribus aër,

Iamq; sequens clarum extulerat lux aurea Phæ-
bum:

Tunc Teucri Ausonijq; omnes, misto agmine, lati

Consedere in equis, & gressum ad tecta movebant

Laurenti, atq; altis erectam manibus urbem.

Ante omnes pater Aeneas: post ordine Drances,

Multa duci senior memorans: dehinc unica proles

Ascanius, multumque animi maturus Aethes,

Et gravis Ilioneus, Mnestheusq;, acerq; Sereftus,

Sergeftus, fortisque Gyas, fortisq; Cloanthus:

Post alij, mistimque Itali Teucrique sequuntur.

Interea effusi stabant per mania cives:

Sublimeisque alta statuebant laude triumphos,

Trojanam cupido expectantes pectore turbam.

Et jam adventabant: quos, lata fronte Latinus

Occurrens, magna excepit comitante caterva.

At postquam medio venientem ex agmine vidit

Dardanium Aenean, haud vera illuxit imago.

a Arripuit:

dehinc nos

cum,

b alij omit-

tunt.

c tenebant.

Comburun-

tur bello oc-

cisi.

Trojani acce-
dunt ad mœ-
nia Latini.

Aeneas descri-
ptio.

Nanquē omnes super excellens, atq; altior ibat,
 Aeneas & La- Et late regalem oculis spargebas honorem
 rini congres- Sidereis. Tunc, cum primum data copia fandi est,
 sus. Et voces capere, atq; optatas jungere dextras:
 Latinus ad Incipit, & prior affatur placido ore Latinus:
 Aeneam. Venisti tandem, cupidum nec fixa fefellit

lux Trojanę Spes animum, a dux Trojana clarissime gentis,
 ciarissima. Magnorum quem jussa deum tot casibus actum,
 Italia & nostris voluerunt sistere tectis.
 b exercuit. Quamquam humana furens nimis ausa licentia san-
 Turbarit leges, & divum b exciverit iras: [Eas
 Quin etiam invitum toties, nequē arma negantem
 Tradiderit duri perferre pericula Martis.
 e stat. Factum etenim sed nec parvo c sat numina justas
 Indignata animis misere ultricia pœnas.
 Hortatio. Nunc age magnę Phrygum ductor, quando omnis o-
 rigo

Seditio.

Seditionis abest, & tanti criminis autor:
 Connubijs succede, & promissis hymenais.
 Sunt mihi regna, manent erectis oppida muris:
 Sola autem fessæ spes unica a nata senectæ,
 Te generum & natum tempus complector in omne.

a nostra.

Quæ contra bonus Æneas, Rex maxima, nullam
 In te horum causam armorum, tantique tumulus
 Crediderim, placida assueto sub tempore pacis.
 Et, si qua est, pone hanc curam, pater optime, quaeso.
 Nunc adsum, & patrem, & socerum te letur in o-

Æneas ad La-
 tinum.

mineis
 Accipio casus: magni mihi surgit imago
 Anchisæ, & rursum ardebo genitoris amore.

Talibus orabant inter se, & tectâ subibant
 Regia: cum studio effusæ matresque nurusque,
 Longæbique patres stabant, juvenumque cohortes,
 Pulcra revisentes Trojane corpora gentis:

Ante omnes, magnum Æneam, cupidoque notabant
 Altum animo genus, & præstantem frontis honorem:
 Quæsitamque alacres b pacemque optata quietis
 Munera laudabant: ceu quando longus & ingens

b pacem atq;
 comparatio.

Agricolas tenuit resolutis nubibus imber
 Suspensos, curvumque diu requiebit aratrum:
 Tunc si clarus equos spatioso limine Titan
 Laxet, & aurato cælum splendore serenet:

Læticia exundant, & sese hortantur agrestes:
 Non secus Ausonij tam læto in tempore verum
 Composuere animos, & jam rex alta Latinus
 Atria, regalesque aditus intrarat: & vna

Optimus Æneas: sequitur quem pulcer Iulus!
 Dehinc Itali, mistique Phryges: tum splendida c læto
 Applausu, & magno completur regia cœtu.

c læto.

Hæc inter, matrum innumera nurumque caterva

Lavinia.

In medium comitata venit Lavinia virgo,
 Sidereos dejecta oculos: quam Trojus heros
 Virtute & forma ingentem [mirabile dictu]
 Ut vidit, primo aspectu stupefactus inhaesit:
 Et secum Turni casus miseratus acerbos,
 Qui haud parva spe ductus obans in praelia tantos
 Civesset motus, durisq; arsisset in armis,
 Tum verò aeterno junguntur fœdera nexu
 Connubij, a & multa cantant cum laude hymenaeos:
 Dehinc plausus fremitusq; altum super aëra mittunt,
 Et latam vocem per regia tecta volutant.

a multa que
canunt.Lavinia in
uxorem da-
tur Aeneæ.
Munera.b circumse-
ptumque.

c ac.

Apparatus
convivij.

At fidum interea Aeneas affatur Achaten:
 Vadat & Andromache quondam data manna vestes
 Intextas auro ferat: & quod saepe solebat,
 Dum res Trojana stabant, circumdare collo
 Auratum gemmis, b circumspectumq; monile:
 Præterea magnum cratera in pignus amoris,
 Quem Priamus patri Anchisa donaverat olim.
 Nec mora iussa sequens, pulcerrima portat Achates
 Munera: tunc socer ingentem cratera Latinus
 Donatum capit, c at conjux Lavinia vestes,
 Atq; monile decens, placido dehinc pectore sese
 Demulcent, varijsq; trahunt sermonibus horas.
 Et jam tarda epulas fugientis tempora lucis
 Poscebant: mox regali convivio luxu
 Effundant, latosq; alta intra tecta paratus.
 Convenere omnes, strato discumbere in ostro
 Delicijs iussi, & dapibus se inferre futuris.
 Dat manibus crystallus aquas, mensisq; reponunt
 Flabentem Cererem tum lata fronte ministri
 Innumeri magno distinguunt ordine curas.
 Pars dapibus reficit mensas: pars pocula miscet,

Crat.

Craterasq; replet: nunc hac, nunc solvitur illac
Turba frequens: varios miscentq; per atria motus.

Ad puerum pater immotis spectabat Iulum
Luminibus, vultum admirans moresq; Latinus:
Et graviter puerili ex ore cadentia verba:
Maturumq; animum ante annos, & multa rogabat:
Permissas referens voces, debinc oscula figens
Dulcia, complexum manibus junctumq; fovebat.
Et nimium exultans felicem, & munere aivum
Donatum Aeneam pro tali prole ferebat.

Julus.

Postquam epulis compressa fames, traducere lon-
Incipiunt fando, & labentem fallere noctem.

Confabulan-
tur post epu-
las. Sic post e-
pulas excidi-
um Trojæ
narrat Aeneas
in convivio
Didonis.

Nunc duros Trojæ casus, gentesq; Pelasgas,
Nunc fera Laurentis memorantes prælia pugnae,
Quo primum diffusa acies, quo tela vicissim
Pulsa loco: qui primus obans invaserit agmen.
Fulmineumq; ardens in equo madefecerit enssem.
Præcipue Tros Aeneas seniorq; Latinus,
Magnorum heroum, Latijq; antiqua potentis
Gesta recensebant: fugientemq; horrida nati
Arma sui Saturnum Italæ latuisse sub oris:
Hinc Latium dixisse, genusq; in montibus altis
Composuisse vagum: legesq; & jura dedisse,
Et Bacchi & frugum cultus: dehinc tecta secutum
Esse paterna lovem: utq; Eleæra Atlantide cretus
a lasio Ideas caeso Phrygia isset ad urbes
Dardanas ex Coryto multa cum gente profectus:
Utq; insignem aquilam dono, & love patre superbus
Hæcloreæ gentis signum, illustresq; tulisses
Primus avum titulos, Trojana stirpis origo.

Latium. Idem
ferè narratur
in VIII. Æn.

a Jasida.
Trojanæ.
gentis origo:

Talibus atq; alijs inter se longa trahebant
Tempora b tum fremitus, latæq; per atria voces

b cum.

a volant.

22

M A P H A E I

b & lato.

Choræ.

Per novem
dies celebra-
ta connubia.
e festa.

Æneas desi-
gnat urbem
aratro.

d fatum.

Idem in æde
Lavinia con-
tigisse, Virgil.
memorat &
Ascanio.

Æneæ preces
ad Jovem.

Alta a tonant: strepitu ingenti cœlum omne repletur.

Dant lucem flammæ, b lato splendore coruscant.

Consurgunt Phryges, citharæ resonante sequuntur

Ausonij: & plausum ingeminant, sequè agmine toto

Permiscet: & variant quæ pedes, raptim quæ feruntur.

Et jam cœssa novem largo connubia luxu

Attigerant celebrata dies, tum maximus heros

Æneas urbem curvo signabat aratro:

Fundabat quæ domos, & arctas aggere fossas.

Ecce autem d fatu haud parvum diffundere flammam

Ingentem, & fulgore levem, se nubibus altis

Miscentem, summo Lavinia vertice visa est.

Obstupuit pater Æneas, duplicesq; tetendit

Ad cœlum cum voce manus: Si, Juppiter, & quam

Gens monitis Trojana tuis terræ quæ marique

Paruit imperijs quæ libens: si numina, vestras,

Si merui, coluiq; aras: per si quid agendum est
Quod restat placidam felici afferre quietem
Augurio, & firmate, malisq; imponite finem.

amenui.

Talia iactantem circumfletit aurea mater,
Se Venerem confessa, almo & sic edidit ore;
Gnate animo pone hanc curam, & meliora capeſſe
Signa delum, gaudensq; bonis succedat futuris.

Venus conſo-
latur Æneam,
promittitque
immortalita-
tem.

Nunc tibi parata quies, nunc meta extrema malorum:
Nunc tandem optatam componunt ſecula pacem.

Nec flammam ad cælos perlatam è vertice cara
Conjugis horreſce, & ac conſtantem dirige mentem,

bat.

Namq; erit illa, tuum celebri qua ſanguine nomen,
Trojanosq; auctura duces ad ſidera mittet.

Exponit pro-
digium.

Hæc tibi magnanimos ſublimi prole nepotes

Conferet, egregijs totum qui laudibus orbem

Complebunt: totumq; ſua virtute potentes

Sub iuga victoresq; trahent: quos gloria ſummo

Oceanum tranſgreſſa ingens æquabit Olympo:

Quos tandem innumera ardens poſt illuſtria rerum

Gēſta, deos factura vehet ſuper æthera virtus.

Hanc flammam ventura tua præconia gentis

Designant: hoc omnipotens cū culmine ſignum

Sidereo dedit: & ac tantarum in munere laudum

Quam ſtatuis, dicas à nomine conjugis Urbem.

Præterea ſacros Troja ex ardente penates

Ereptos compone nobis intra mœnia: & altos

Infer ad æternum manſuros tempus honores.

Hi [tibi mira feram] tanto Urbis amore trahentur:

Vt vincti ad ſedes alia, loca prima Latini

Sponte ſua repetent, iterumq; iterumque reverſi.

O felix, quem tanta manent: dehinc pace tenebis

Sub placida gentem Iliacam: poſt feſſus, & ævo

c &.

d dedit. at.

Urbs de no-
mine uxoris
Lavinia dici-
tur.

Confectus, tandem Elysias socer ibit ad umbras,
 Succedes sceptro, atq; Italiam dominabere, leges
 Communes Teucrisq; ferens: tum latus ad altum
 Te mittes cælum, sic stat sententia divum.
 Dixit: & inde levis fugiens se vixit ad auras.

a numine,

b percussus.

Latinus mo-
 ritur.

Aeneas tanto stupefactam a nomine mentem
 b Percussus, diva per agit mandata parentis
 Et jam compositos felici in pace regebat

Dardanidas: & iam decedens sceptrum Latinus
 Liquerat, & pius Aeneas successerat omnem
 Ausoniam latq; potens ditione tenebat.

Iam paribus Phryges atq; Itali se moribus ultro,
 Et socia ingenti firmabant pectora amore,
 Concordiq; aquas miscebant fœdere leges.

Tum medio Venus exultans se immisit Olympo

Precatio Ve-
 neris ad Jo-
 vem, ut ada-
 stra recipiat
 Aeneam.

Ante Iovem, & complexa pedes, sic ore locuta est:

Omnipotens genitor, qui solus ab æthere summo

Cuncta moves, qui res hominum, curasq; recenset:

Dum Teucros traheret fortuna inimica recordor,

Spondebas finem ærumnis, rebusq; salutem.

Nec tua me promissa pater sententia fallit.

Namq; omnes gaudere sacra treis pace per annos

Viderunt Itale nullo discrimine partes.

Verum ad siderei missurum culmina cæli

Pollicitus magnum Aeneam, meritumq; ferebas

Illaturum astris. quid nunc sub pectore versas?

Iamq; optat matura polos Aeneia virtus.

Jupiter Ve-
 neris.

Olli hominum sator atq; deum dedit oscula ab aldo

Pectore verba ferens: Quantum Cytherea potentem

Aeneam Aeneadasq; omnes infessus amavi,

Et terra & pelago & per tanta pericula vectos,

Nosti: & saps equidem indolui, commotus amore

Gnata tuo: tandemque malis, Iunone secunda,
 Imposui finem: nunc stat sententia menti,
 Quo ductorem alto Phrygium succedere caelo
 Institui: & firma est: numeroque inferre deorum
 Constat, & id concedo libens: tu, si quid in ipso
 Mortale est, adime, atq; astris ingentibus adde.
 Quin si alios sua habet virtus, qui laude perenni
 Accingant sese, a & gestis praestantibus orbem
 Exornent: illos rursus super aethera mittam.
 Assensere omnes superi: nec regia Iuno
 Abnuitt: & magnum Aeneam suadebat ad altum
 Efferre caelum, & voces addebat amicas.

& omitti-
 tur a nonnul.

Tum Venus aërias descendit lapsa per auras,
 Laurentumque petit. Vicina Numicius undis
 Flumineis ubi currit in aquora harundine tectus.
 Tunc corpus nati abluere, & deferre sub undas,
 Quicquid erat mortale jubet, dehinc lata recentem
 Felicemque animam secum super aëra duxit:
 Immisitque Aeneam astris, quem Iulia proles
 Indigetem appellat, templisque imponit honores.

Venus demit-
 tit se.
 Numicus Vir-
 gilio.

Aeneas indi-
 getis nomen
 sortitus est.
 Vide Meta-
 morph. 14.

FINIS LIBRI
 MAPHÆI.

Bbb 5

ALCI-

ALCIONIDE VIR- GILIO JUDICIUM.

D *Numero datum si quis seponat Homerum:
Proximus à primo tum Maro primus erit.
Et, si post primum Maro seponatur Homerum,
Longè erit à primo, a quisq; secundus erit.*

a quisq;

INCERTI AUCTORIS

de eodem.

M *Æonium quisquis Romanus nescit Homerum.
Me legat, & lectum credat verumq; sibi.
Illius immensos miratur Græcia campos:*

b At.

b At minor est nobis, sed benè cultus ager.

Hic tibi nec pastor, nec curvus deerit arator:

Hæc Græijs constant singula, trina mihi.

C. SULPICHII APOLLINARIS GRAMMATICI IN ÆNEIDEM Virgilianam.

J *Vsserat hæc rapidis aboleri carmina flammis
Virgilius, Phrygium quæ cecinere ducem.
Tucca vetat c Varusq; simul: tu maxime Cæsar
Non finis, & Latia consulis, historia.
Infelix d gemino cecidit propè Pergamon igni,
Et panè est alio Troja cremata rogo.*

c Variusq;

d alio.

IMITATIO EIUSDEM, PHOCE GRAMMATICI EX FRAG- mento vitæ Virgilij.

C *Armina Virgilius Phrygium pro dentia Martem
Secum fatali jusserrat igne mori.*

Tucca

*Tucca negat, Varus prohibet: super addito Caesar
a Nomen, in Aenea non sinis esse nefas.*

*O quam panè iterum geminasti funere funus
Troja, bis interitus causa futura tui.*

DE EADEM RE AD AVGV-

stum Casarem b Cornelij Galli.

T *Emporibus latis tristamur maxime Caesar,
Hoc uno amisso, quem c genio Virgilium.*

Sed vetuit relegi si tu patiere, libellus,

In quibus Aeneam condidit ore sacro.

Roma rogat: precibus d totus tibi supplicat orbis,

Ne pereant flammis tot monumenta ductum.

Atq; iterum Trojam, sed major, flamma cremabit.

Fac laudes Italum, fac tua facta legi:

Aeneamq; suum fac major nuncius ornet:

Plus fatis possunt Caesaris ora dei.

DE EADEM RE VETERIS

Scholastici poëtae versus, sub nomine

Octavij Augusti.

E *rgone supremis potuit vox improba verbis
Tam dirum mandare nefas: ergo ibit in ignes,
Magnaq; doctiloqui morietur Musa Maronis?*

Ab scelus e indignum! solvetur littera dihes?

Et poterunt spectare oculi? nec parcere honori

Flamma suo? e dignumq; operis servare decorem?

Noster Apollo veta: Musa prohibete Latina.

Liber & alma Ceres succurrite, vester in armis

Miles erat: vester docilis per rura colonus.

Nam docuit, quid ver. ageret, quid cogeret aestas,

Quid g daret auctumnus, quid bruma nobissima ferret.

h Arba reformabit: sociabit vitibus Olmos:

a Numen.

*b Scholastici
cujusdā poë-
tae, ut videtur
Ios. Scalige-
ro, qui hosce
versus expref-
fos putat ex
Sulpic. Car-
thaginienfi.
c Aeo.*

d etenim.

e hoc dignū.

*f ductumq; o-
peti servavit
amorem, id
est, servabit.
g pater.*

*h Arbuta for-
mavit.*

*Cumbit pecudes: apibus sua castra dicabit.
 Hæc dedit, ut pereant? ipsum si dicere fas est.
 a legum est. Sed a legum servanda fides suprema voluntas
 Quod mandat, fieriq; jubet, parere necesse est.
 b reverenda. Frangatur potius legum b veneranda potestas,
 Quam tot congestos noctesq; diesq; labores
 e verba. Hauserit una dies: supremaq; c jussa parentis
 d superbum. Amittant vigilasse suum. si forte a furenti
 e piget. Errabit in morte e dolor: si lingua locuta est
 f Tam sacrum Nescio quid titubante animo, non sponte, sed altis
 solveretur o- Expugnata malis: odio languoris iniqui
 pus s' tot bel. Si mens caca fuit, iterum sentire ruinas
 g dare flūina Troja suas, iterum cogetur reddere voces?
 cuncta foro- Ardebit misera post vulnera vulnus Elisa?
 res, Expirent f Hoc opus æternum ruer? Et tot bella, tot enses
 ignes, vivat In cineres dabit hora nocens, Et perfidus error?
 Maro dictus Huc huc Pierides g memorum per lustra loquaces
 ubique ingra- Tendite: Et ardenteis igneis fluvialibus undis
 tusque sui stu- Mergite: ne pereat tam clari musa poeta:
 diorumque Flammaq; vane scat. Vivat Maro clarus in orbe,
 invidus orbis, Ingratusq; sibi. sed quod male jusserat ipse,
 Et factus post Sit vetuisse meum. sacer est post tempora vita.
 fata nocens: Sicq; erit æternum tota resonante Camæna
 quod jusserat Carmen, Et h imperij divi sub nomine vivat,
 ille. Sit vetuis. i Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.
 meū. satis est
 post tempora
 vitæ. Immo sit
 æternus tota
 resō. Camæna.
 b in populo di-
 vi sub numi-
 ne nomen.
 i Laudetur
 vig. pli.*

E O R V N D E M V E R S V V M

S C H O L A S T I C A I M I T A T I O

per Phocam Grammaticum ex vita

Virgilij fragmentum.

* * * *

Nescio quid, fugiente anima, non sponte, sed altis
 Expugnata malis, odio languoris iniqui,
 Infer.

*Infertur Tyria post vulnere vulnus Elise:
Sentiet applicitos turbata Sibylla vapores
Ejurata mori? nec cingula reddet Amazon?
Dij meliora date, ac senum revocate nocentem.
Pace viri liceat tanti. nec commoda lingua
Dibitis intereant: per quam Romana juventus
Æternum floret. Verum, quod jusserat ille,
Sit vetuisse meum. nam post sua tempora vita
Non taceat, immo æternum resonante Camæna
Laudetur, placeat, vibat, relegatur, ametur.*

PVB. VIRGILIO MA-
RONI ATTRIBUTA EPI-
GRAMMATA.

* LAUDES HORTVLI.

A Deste Musa, maximi proles Iovis,
a Laudes feracis prædicemus hortuli.
Hortus salubres corpori præbet cibos;
Variosq; cultus sæpe cultori refert:
b Holus suave, multiplex herba genus:
Ubas nitenteis, atq; fetus arborum.
Non desit hortis & voluptas maxima,
Multisq; c mista commodis jucunditas.
Aque strepentis d vitreus lambit liquor:
Sulcoquæ ductus irrigat rivus sata.
Flores nitefcunt discolore gramine,
Pinguntquæ terras gemmeis honoribus.
Apes susurro murmurant grata levi,
Cum summa florum, vel novos rores legunt.
Fœcunda vitis conjuges vltimos gravat.

* Incerti au-
toris de lau-
dib9 hortuli.
a Laudem.

b Olus.

c commista
est modis jo-
cun.
d vitreusque
ambit,

Texta/ve

a pampinus. Textaſſe inumbrat a pampinis harundines.
 Opaca præbent arbores ſumbracula,
 Prohibentque denſis ſeruidum ſolem comis.
 b auras. Aves canoros garrula fundunt ſonos.
 Et ſemper b aures cantibus mulcent ſuis.
 c languores. Oblectat hortus, advocat. paſcit, tenet:
 d viſus. Animoque mæſto demit c angores grævis.
 Membris vigorem reddit, & d viſum capit.
 Refert labori plenior gratiam:
 Tribuit colenti multiforme gaudium.

* FESTI Avi-
 eni de Venere
 & vino, ut Jo-
 ſeph. Scal. an-
 notavit.
 e teneatis.
 f Bacchi.

g petit. al.
 ciet.
 h prodidit.
 i Et.
 k furiauit.

l Nec.
 m ſedent.
 n Serviat: hos
 fines tranſiliſſe nocet, alij; Sed fines horum tranſ. no.

* DE VENERE ET VINO.

N EC Veneris, nec tu vini e capiaris amore:
 Vno namq; modo vina Venusque nocent.
 Vt Venus enervat vires, ſi copia t vini
 Et tentat grefſus, debilitatque pedes.
 Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri:
 Arcanum demens detegit ebrietas.
 Bellum ſæpe g parit ferus exitiale Cupido:
 Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
 h Perdidit horrendo Trojam Venus improba bello:
 i At Lapithas bello perdis lacche gravi.
 Deniq; cum mentes hominum k furiauit ſterg
 Et pudor, & probitas, & metus omnis abeſt,
 Compeditus Venerem, ſinclis conſtringe Læum,
 l Ne te muneribus ledat ſterg ſuis.
 m ſedant. Vina ſitim m ſedant: natis Venus alma creandis
 n Servit: ſine horum tranſiliſſe nocet.

* D E

* DE LIVORE.

Livor, tabificum malis venenum,
Intactus vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.

a Quod quisquis furit, indidet quæ b forti,
Ut debet, sibi pœna semper ipse est.

Testatur gemitu gravis dolores,
Suspirat, c gemit, inquitit quæ dentes,

Sudat frigidus, intuens quod odit.

Effundit mala lingua virus atrum.

Pallor terribilis genæ colorat.

Infelix macies renudat ossa.

Non lux, non cibus est suavis illi.

Nec potus jubat, aut sapor Lyæi.

Nec si pocula Iuppiter propinet,

d Atq; hæc porrigat, e ministret Hebe;

Aut tradat e Ganymedes ipse nectar.

Non somnum capit, aut quiescit unquam.

Torquet viscera carnifex cruentus,

f Vesanos tacitè movet furores,

Intentas animo faces Erinnyes.

g Lethales Tityique vultur intus,

Qui semper lacerat, h comest quæ mentem.

Vivit pectore sub dolente vulnus,

Quod Chironia nec manus i levârit

Nec Phœbus, sobolesne clara Phœbi.

* DE CANTU SIRENUM.

Sirenes varios cantus Acheloya proles,

Et solita k miseros ore ciere modos.

Illarum voces, illarum Musa movebat

Omnia, quæ Thymele carmina dulcis l amat.

* Cælij Firmiani Symphosij de livore.

a Quo quisq;

fur.

b forti.

c fremit, aliq;

gemitu.

d Aut

e Ganymedis

f Vesanus ta-

citos aliq; Ve-

sanos tacitus.

g Lethalis.

h Jecur come-

sti.

i levaret.

* Festi Avie-

ni Sirenum

allegoria.

k pro miseros

lege miros.

l habet.

Quod

Quod tubæ, quod litui, quod cornua rauca queruntur:
 Quodq; foraminibus tibia mille sonat:
 Quodque leues calami, quod suavis cantat Adon,
 Quod lyra, quod citbæra, quod moribundus olor.
 Illectos nautas dulci modulamine Vocis
 Mergebant avidæ fluctibus Ionis.

a venit.

b Se, & tutos

solita. al. Et

tutos solita.

c Transiit.

d defiliere.

Sanguine Sisyphio veneratus a magnus Ulysses

b Hæc tutos sola præstitit arte suos.

Illebit cera sociorum calidus aures,

Atq; suas vinculis præbuit ipse manus.

c Transiit scopulos, & inhospita littora classis:

Ille præcipites d defilueret freto

Sic blandas Vocisq; notas & carmina vicit,

Sic tandem exitio monstra canora dedit.

e De die nata-
 li Asmeni.

e DE NATALI DIE.

f claro.

g ac.

Clarus inoffenso procedat lumine Titan,
 Latificusq; dies eat omnibus æthere spuro:
 Vosque simul juvenes animus g & voce faventes
 Concelebrate diem votis felicibus alumn;

h natiq;ue.

i Mātua vati.

Prosper & is semper redeat, h vatiq; quotannis
 Asmenida referant alacres sua munera nati.

* DE FORTVNA.

* Cælij Firm.

Symphosij de

Fortuna.

k reliqua de-

sunt.

l vindicas.

O Fortuna potens, k quàm variabilis,
 Tantum juris atrox quæ tibi l vindicas
 Evertisq; bonos, eligis improbos:
 Nec servare potes muneribus fidem.
 Fortuna immeritos auget honoribus:
 Fortuna innocuos cladibus afficit.
 Iustos illa viros pauperie gravas:

Indignos

*Indignos eadem divitijs beat.
 Hac aufert juvenes, & retinet senes,
 Injusto arbitrio tempora dividens.
 Quod dignis adimit, transit ad impios
 Nec discrimen habet, a rectaq; judicat.
 Inconstans, fragilis, perfida, lubrica.
 Nec quos clarificat, perpetuò fovet:
 Nec quos deserbit, perpetuò premit.*

a rectave

DE ORPHEO.

T Hreicius quondam vates fide creditur canora
 Movisse sensus acrium ferarum,
 Atq; amnes tenuisse vagos *
 Et surda cantu concitasse saxa.
 b Suavissonosq; modos testudinis arbores secuta
 Vmbra feruntur præbuisse Vati.
 Sed placidis hominum dictis fera corda mitigavit,
 Doctaq; vitam voce temperavit.
 Iustitiam docuit: cætu quoq; congregavit vno,
 Moresq; agrestis expolivit Orpheus.

b Suavissonos
que modica

DE ÆTATIBUS ANIMALIUM, HESIODIVM. D. Ausonij Magni Burdigal.

T E R binos deciesq; novem superexit in annos
 Iusta senescentum, quos implet, vita virorum.
 Hos nobis superat vivendo garrula cornix,
 Et quater egreditur, cornicis secula cervus.
 Alipedem cervum ter c vincit corvus: d at illum
 Multiplicat nobis Phœnix, reparabilis ales.
 e Quam vos perpetuo decies f prævertitis ævo
 Nympha Hamadryades, quarum longissima vita est.
 g Hi cobibent fines vivacia fata animantum.

c Bis quinos
d vidit.

e &

f Quem nos
g prævertimus, al. prævertimus,

h Hæc.

C c c

Cetera

a Circumitus,

*Cetera secreti novit Deus arbiter ævi
Tempora: quæ Stilbon solbat, quæ sæcula Phænon,
Quos Pyrois habeat, quos Iuppiter igne benigno
a Circuitus, qualis properet Venu alma recursu.
Qui Phœben, quanti maneant Titana labores,
Donec consumto, magnus qui dicitur, anno
Rursus in antiquum veniant vaga sidera cursu,
Qualia dispositi steterant ab origine mundi.*

EIUSDEM DE ÆRUM-
nis Herculis Monosticha.

b Augeris.

Prima Cleonei tolerata arumna leonis, [dram.
Proxima Lerneam ferro & face contudit Hy-
Mox Erymantheum bis tertia perculit aprum.
Æripedis quartò tulit aurea cornua cervi,
Stymphalidas pepulit volucres discrimine quintò,
Threiciam sextò spoliauit Amazona balteo.
Septima in b Augia stabulis impensa laboris.
Octava expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam.
Undecimum mala Hesperidum distracta triumphum,
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

DE IISDEM MONOSTI-
cha XII. Scholasticorum Poë-
tarum.

c Oppressi.

HILASIVS I.

c Compressit Nemea primum virtute leonem:

†† II.

Extincta est anguis quæ pullulat Hydra secundò.

Tertius

†† III.

Tertius a evictus sus est Erymanthius ingens.

a evectus

†† IIII.

Cornibus auratis b ceruum necat ordine quarto.

b ceruam.

†† V.

Deicit horrifono quinto Stymphalidas arcu.

†† VI.

Abstulit Hippolite sexto sua vincula victa.

†† VII.

Septimus Augie stabulum labor egerit undis.

†† VIII.

Octavo domuit magno luctamine tuarum.

†† IX.

Tum Diomedis equos nono cum rege peremit.

†† X.

Geryonem decimo triplici cum corpore vicit.

†† XI.

Undecimo c abstractus vidit nova Cerberus astris.

c extractus.

†† XII.

Postremo Hesperidum victor tulit aurea mala.

EORUNDUM DE LUCRO

Monosticha.

PALLADIVS I.

Sperne lucrum. d vexat mentes vesana libido.

ASCLEPIADIVS II.

d versat.

Fraude carete graves: ignari e credite doctis.

e cedite

EVSTHENIVS III.

Lusuri nummos animos quoque ponere debent.

POMPEIANVS IIII.

f Pone malas, quoties ludendo vinceris, iras.

MAXIMIANVS V.

Ludite securi, quibus est as semper in arca.

f irasci victos
minime pla-
cet, optime
frater,

Si quis habet nummos veniens, exhibit inanis.

Lusori cupido semper gravis exitus inflat.

Sancta probris pax est: irasci desine victus.

Nullus ubiq; potest felici ludere dextra.

† Tinnitio: al. † Principio furys † ego sum tribus additā quartā

Initio: al. Ir-

rito furias ita † Flecte truces animos, ut verè ludere possis.

Scali.

† Ira est.

Ponite mature bellum, precor, iraq; cesset.

† Flecte.

DE MUSARVM INVEN-

TIS D. AVSONII MAGNI

Burdigalensis.

Clejo gesta canens, transactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mæsta boatu.
Comica lascivo gaudet sermone Thalia.

† Dulciloquis. † Dulciloquos calamos Euterpe flatibus urget.

Terpsichore affectus citharis movet, imperat, auget.

Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.

Carmina Calliope libris heroica mandat.

† Uranieque
poli.

† Vranie cæli motus scrutatur, & astrâ.

† loquiturq;

Signat cuncta manu, † loquitur Polyhymnia gestu.

Polymnia: al.

Mentis Apollineæ vis has movet undiq; Musas.

loquitur Po-

In medio residens complectitur omnia Phœbus.

lymneja,

De eisdem, prosa oratione.

Clio Historias invenit, Melpomene Tragœdias,

Thalia Comœdias, Euterpe tibias, Terpsichore

Psalterium,

*Psalterium, Erato Geometriam, Calliope literas,
Erانيا Astrologiam, Polyhymnia Rhetoricam.*

*** IN MÆCENATIS OBITUM**
incerti Auctoris.

D *Eslerem juvenis tristi modò carmine fata,
Sunt etiam meritò carmina danda seni,
Ut juvenis descendus a erat tam candidus, & b*
tam

*Longius annoso vivere dignus aeo,
Irreligata ratis, nunquam defessa carina,
Is, redit in vastos semper onusta lacus.
Illa rapit juvenes prima florente juventa:
Non oblita c rapit sed tamen illa senes.
Nec mihi d Mæcenas, tecum fuit usus amici:
e Lollius hoc ergo conciliabit opus.
Fidus erat f nobis nam propter Caesaris arma,
Caesaris & similem propter in arma fidem.
g Regis eras genus h Etrusci: tu Caesaris almi
Dextera, Romanæ tu vigil Urbis eras.
Omnia cum posses, tanto tam carus amico,
Te sensit nemo posse nocere tamen.
Pallade cum docta Phæbus donaverat artes
Tu decus, & laudes hujus, & hujus eras.
Vincit vulgares vincit beryllus arenas,
Littore in extremo quas simul unda movet.
Quòd discinctus i eras, animo quoq, carpitur k vnum:
l Diluitur nimia simplicitate tua.
Sic illi vixere, quibus fuit aurea virgo:
Qua bene præcinctos postmodo pulsa fuit.
m Invide quid tandem tunica nocuere soluta?
Aut tibi ventosi quid nocuere sinus?*

*** C. PEDONIS** Albino-
vani in Mæ-
cenatis obitu
Elegia. Jos.
Scalig.

a enim.

b jam Scalig.

c tamen sub-
ripit atq; se-
nes. Scalig.

d Mæcenas.

e Illius. Scal.

Ailius pro,

Aelius,

f vobis.

g Regis eras,

Etrusce. gen

tu Caesaris al.

Scalig.

h Etrusci.

i eras animo,

quoque.

k, vno.

l Diluvio ac,

m Livide vere

memb.

a obles. Num minus Urbis erat custos? & Caesaris a hospes?
 b Nuncubi. b Num tibi non tutas fecit in Urbe vias?
 Scalig. Nocte sub obscura quis te c spoliabit amantem?
 e violavit. Quis tetigit ferro durior ipse latus?
 Majus erat potuisse tamen, nec velle triumphos:
 d Majores d Major res magnis abstinuisse, fuit.
 majus abest. Maluit umbrosam quercum nymphasq; canentes,
 e pomosi. Paucaq; e pomposi jugera fserta soli.
 f culta. Pieridas Phœbumq; colens in mollibus hortis,
 g certa. Sederat argutas garrulus inter abes.
 h Smyrnæi Marmora g Meonij vincunt h monimenta libelli:
 Scalig. Vivitur ingenio, cetera mortis erunt.
 i monumen- Quid faceret? defunctus erat, comes impiger idem,
 ta. Miles & Augusti fortis, & vq; pius.
 k hostiles. Illum piscosi viderunt saxa Pelori
 l tradere Scal. Ignibus i hostiles k reddere ligna l ratis.
 m rates. Pulvere in Emathio fortem videre Philippi.
 n tener ille Quam m tunc ille tener, tam gravis hostis erat.
 fuit Scalig. ex Cum freta Niliacæ texerunt lata carina,
 ver. membr. Fortis erat n circum fortis & ante ducem.
 Iam nunc ille Militis Eoi fugientis terga secutus,
 tener, tum gr. o Territus ad Nili dum fugit ille caput.
 hostis erat. Pax erat hac illos laxârunt otia cultus:
 o quam. Omnia victores Marte sedente decent.
 p circa. Aelius ipse lyram plectro percussit eburno,
 q Tertius. Postquam victrices conticuere tubæ.
 Hic modò miles erat, nec posset femina Romam
 Dotalem stupri turpis habere sui.
 Hic tela in profugos [tantum curvaverat arcum]
 Misit ad extremos exorientis equos.
 Bacche, coloratos postquam devicinus Indos,
 Potasti galea dulce juvante merum.

Et tibi securo tunica fluxere soluta:

Te puto purpureas tunc habuisse duas.

Sum memor, & certè memini sic ducere thyrsos
a Brachia purpurea candidiora nive.

Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus, & auro:

Serpentes b hederæ vix habuere locum.

c Argentata tuos etiam d sandalia talos

Vinxerunt certè: nec, puto, Bacche negas.

e Mollius es solito mecum tum multa loquutus:

Et tibi consultò verba fuere nova.

Impiger Alcide, multo defuncte labore,

Sic memorant curas te posuisse tuas.

Sic te cum tenera latura luisse puella,

Oblitum Nemeæ, jamq; Erymanthe tui.

Ultrà nunquid erat? torsisti pollice fusos,

Lenisti morsu levia fila parum.

Percussit crebros te propter Lydia nodos,

Te propter dura stamina rupta manu.

Lydia te tunicas jussit lasciva fluentes

Inter lanificas ducere saepe suas.

Callosa torosa tibi pariter cum pelle jacebat.

Quam pede suspensio percutiebat amor.

Quis fore credebat, t premeret cum jam impiger in-
fans

Hydros ingentis vix capiente manu?

g Cumq; renascentem tereret velociter hydram?

Frangeret immanes vel Diomedis equos?

Vel tribus adversis communem fratribus alium,

Et sex adversas solus in arma manus?

h Fudit & Acolidas, postquam dominator Olympi,

Dicitur in i nitidam procubuisse bovem:

Atq; aquilam misisse suam, quæ quæreretur, ecquis

Posset k amaturo vina referre Jobi.

a Bacchica.

b edera.

c Amentata
Scal.

d talaria.

e Balbicus.

f cum rum-
peret impig.
Scalig.

g Cumve. Al.
Vrque.

h Fudit Alci-
das. Vet. scr.
Fudit Oeni-
das.

i nitidū per-
cubui te diē.

k amatoris si-

Valle sub Idea tum te formose sacerdos

Invenit, & presso molliter vngue rapit.

Spatietur Sc. Sic est: victor amet, victor a potiatur in vmbre;
Victor odorata dormiat inq. rosa.

Victus aret, b Victorem victus metuat: metus imperet illi.

victusq; me- Membra nec in strata sternere discat humo.

rat. Vet. Vi- Tempora dispensant vsus, & tempora cultus:

etor amet, vi- Hec homines, pecudes, haec moderantur aves.

Etusq; metat. Lux est, taurus arat: nox est, requiescit: arator

Liberat emerito fervida colla bovi.

Conglaciuntur aquae: scopulis se condit hirundo,

Verberat c & gelidos garrula vere lacus.

e egelidos.

Scal. egelido. Caesar amicus erat: poterat vexisse salutem,

d Caesarides. Cum jam d Caesar idem, quod cupiebat erat,

e Indulsi: me. c Indulsi merito: non est temerarius ille.

rito. Vicinus: Augusto iudice dignus erat.

f Argo.

f Ergo saxa g parens postquam Scylleja legit,

g parens.

Cyaneosq; metus jam religanda ratis:

b disiecti mu- Viscera b disiecti musabit in arietis agnum.

taverat arietis i Aetias, & succis omne perita suis.

agno.

Hic te Macenas juvenescere posse decebat.

i Aetias: alij

Hac utinam nobis Colchidos herba foret.

Aetas. Scal.

Redditur arboribus florens revirentibus k etas:

Aetis fucis

Ergo non homini, quod fuit ante, redit?

om.

Vibacesq; magis cervos decet esse paventis,

k etas.

Si quorum in torva cornua fronte rigent?

Vivere cornices multos dicuntur in annos:

Cur nos angusta conditione sumus?

l Nascitur.

l Pascitur aurora Titonus nectare conjux.

Atq; ita jam tremulo nulla senectas nocet.

m victa.

Et tibi m vita foret semper medicamine sacro,

Te vellem aurora complacuisse virum.

Illius aptus eras croceo recubare cubili,
Et modo a puniceo rore lavante torum.
Illius aptas eras roseas adjungere bigas,
b Tu dare purpurea lora regenda manu.
c Tu mulcere iubam, cum jam torsisset habenas
Procedente die d respicientis equi.
Quasi bere e tori iuvenem sic Hesperon filium,
g Quem nexum medio soluit in igne Venus.
Quem nunc in fuscis placida sub nocte nitentem
Luciferum contra currere cernis equis.
Hic tibi corytium, casq; hic donat olenteis,
Hic e palmiferis balsama missa jugis.
Nunc precium candoris habes, nunc h redditus umbris,
Te sumus obliti decubuisse senem.
Ter Pylum flebere sui ter Nostra canum,
i Dicebant tamen hunc non satis esse, senem.
Nestoris annosi k vicisses secula, si me
Dispensata tibi stamina mente forent.
Nunc ego l quid possum? tellus levis ossa teneto,
Pendula iibrato pondus Et ipsa tuum.
Semperserta tibi dabimus, tibi semper odores:
Non unquam sitiens, florida semper eris.
m Sic est Macenas fato veniente locutus
Frigidus, Et jamjam n cum moriturus erat:
Mene, inquit, iuvenis primævi Iuppiter ante
o Augustam Bruti non cecidisse fidem?
Pectore maturo fuerat puer, integer abo,
Et magnum magni Caesaris illud opus.
p Discedo vellemq; prius non omnia q dici:
Inciditq; pudor, quæ propè dixit amor.
Sed manifestus erat moriens, quarebat amata
Conjugis amplexus, oscula, verba, manus.

a pæniceum.
Et modo, &c.
vsq; ad bigas:
Hi versus in
antè impressi
codicibus nō
inveniuntur.
b Tum.
c Tum.
d respatiantis
Scali.
e chori.
f olim.
g Quem nec
dum.
h redditur.
Dicebantque
tamen non
satis.
i vixisses.
k quod possum,
Tellus le.
l Hic novæ e-
legiæ initium
ponit Scalig.
cum hac in-
scriptione:
Verba supre-
ma Mæcæatis.
m tum.
n Augustam.
o Dissideo, vel,
p dixit.

*Si tamen hoc satis est, vixi te Casare amico,
 Et morior dixit, dum moriorq; satis.*
 a procedet &. *Mollibus ex oculis aliquis a tibi procidet humor,
 Cum dicar subita voce fuisse tibi.*
 b tibi,
 c te pot. *Hoc b mihi contingat, jaceam tellure sub aqua:
 Nec tamen hoc ultra c me potuisse, velim.*
 d amore. *Sed meminisse velim, vivam sermonibus illis
 Semper ero: semper si meminisse voles,
 Et decet, & certe vivam tibi semper d amicus:
 Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.*
 e quoque. *Ipsa ego quicquid ero, cineres interq; favillas,
 Tunc e ego non potero non memor esse tui.*
 f nobile, & ob *Exemplum vixi te propter f molle beate:
 te Unus Mæ- Unus Matenas teq; ego propter eram.*
 cenas, teq; eg. *Arbiter ipse g fui: volui, quod contigit, esse:
 g tui. Pectus eram verè pectoris ipse tui.*
*Vive diu mi care senex: pete sidera serò:
 Est opus hoc terris: te quoq; velle decet.*
*Et tibi succrescant juvenes bis Casara digni:
 Et tradant porro Casaris usq; genus.*
 h Sed Scalig. *Sic secura tibi cum primùm Levia conjux,
 Et trudent par. Expleat amissi munera rupta gener.*
 i Et tibi secu- *Cum Deus in terris divis insignis abitis,
 ro Scal. Sit ti- Te Venus in patrio collocet i alma sinu.*
 bi secuto fu- *DVODECIM SCHOLASTI-*
 premum Liu. *CORVM POETARVM P. VIRGI-*
 & ipsa. *lij Maronis epitaphia, expressa ex Virgiliano
 disticho epitaphio.*

VIRGILIUS.

*Mantua me genuit, Calabri rapuere: tenet nunc
 Parthenope cecini pascua, rura, duces.*

PALLA.

PALLADIVS I.

Conditus hic ego sum, cuius modò rustica Musa,
Per sylvas, per rus, venit ad arma virum.

a ASCLEPIADES II.

Tityron, ac segetes cecini Maro, & arma virumq;
Mantua me genuit, Parthenope sepelit.

a Asclepiadi-
us,

b EVSTHENIVS III.

Virgilius jacet hic, qui pascua versibus edit,
Et ruris cultus, & Phrygis arma viri.

b Eusebius.

c POMPEIANVS IIII.

Qui pecudes, qui rura canit, qui praelia vates,
In Calabris moriens, hac requiescit humo.

c Pompelia-
nus,

MAXIMIANVS V.

Carminibus pecudes, & rus, & bella canendo,
Nomen inextinctum Virgilius meruit.

VITALIS VI.

Mantua mi Patria est: nomen Maro, carmina sylva
Rumq; cum bellis, Parthenope tumulus.

BASILIVS VII.

Qui sylvas, & agros, d qui praelia versibus ornat,
Mole sub hac situs est ecce poëta Maro.

d &.

e ASSINTINVS IIX.

f Pastorum vates ego sum, cui rura, ducesq;
Carmina sunt, hic me pressit acerba quies.

e Asmenustal.
Asmodianus.
f Pastores.

g VOVIANVS IX.

A sylvis ad agros, ab agris ad praelia venit:
Musa h Maronis adest nobilis ingenio.

g Vomanus.

i EVGENIVS X.

Bucolica expressi, & ruris praecepta colendi:
Mox cecini pugnas: mortuus hic habito.

b Maroneo
nobil.
i Euphorbus.

JULIANVS XI.

Hic data Virgilio requies, qui carmine dulci,
Et Pana, & segetes, & fera bella canit.

HILA.

*Pastores cecini, docui qui cultus in agris,
Prælia descripsi, contegor hoc tumulo.*

EIVSDEM DE VIRGILII

imagine,

Subduxit morti bisax pictura Maronem:

Et quem Parca tulit, reddit imago virum.

IDEM EIVSDEM.

Lucis damnata nihil tanto nocuere poetæ,

Quem præsentat honos carminis, & plutei.

EORUNDEM EPITAPHIA

PUB. VIRGILII MARONIS

*Tetrasticha, quæ Joseph. Scaliger
edidit.*

VITALIS I.

P *PRIMA* mihi Musa est sub fagi Tityrus Umbra,
Ad mea natus humum iussa colonus arat.

Præliaq; expertos cecini Trojana Latinos,

Fertq; meos cineres inclyta Parthenope.

BASILIVS II.

Hoc jacet in tumulo vates imitator Homeri,

Qui canit Ausonio carmine primus oves.

Ad cultos hinc transit agros, Aeneidos autem

Non emendatum morte reliquit opus.

ASMENVS III.

Bucolica Ausonio primus qui carmine feci,

Mox præcepta dedi versibus agricolæ:

Idem cum Phrygibus Rutulorum bella peregi,

Hunc mihi defuncto fata dedere locum.

VOMANVS IV.

Tityre te Latia cecinit mea fistula versu,

Præceptisq; meis rusticus arva colit.

aliàs VOVI-
ANVS.

*Ac, ne Musa carens vitis Aeneidos esset,
Perfida me celerifata tulere nece.*

EUPHORBVS V.

*Romuleum Sicala qui fingit carmen avena,
Ruricolaeq; docet qua ratione serant:*

*Quiq; Latinorum memorat fera bella, Phrygaeq;
Hic cubat, hic meruit perpetuam requiem.*

JULIANVS VI.

*Qui pastoraliperagrabit Manala Musa,
Ruraq; & Aenea concinit arma Maro;
Ille, decem lustris geminos postquam addidit annos,
Concessit fati: & situs hoc tumulo est.*

HILASIVS VII.

*Hactibi, Virgilius, domus est eterna sepulcro,
Qui mortis tenebras effugis ingenio.
Manalium carmen qui profers ore Latino,
Et cultus segetum, bellaq; saba ducum.*

PALLADIVS VIII.

*Primus ego Ausonio pastorum carmina versu
Composui, & quod sint rura colenda modo.
Post, quibus Aeneas Rutulos superaverit armis,
Vatis reliquias hac pia terra fobet.*

ASCLEPIADIVS IX.

*Sicanius vates sylvis Ascreus in arvis,
Maonium bellis ipse poeta fui.
Mantua se sita praeclari jactat alumni:
Parthenope famam morte Maonis habet.*

EUSTHENIVS X.

*Quisquis es extremi titulum lege carminis, hospes,
Hac ego Virgilius sum tumulatus humo.
Qui pecudum pariter, qui cultum fertilis agri
Mox Anchisiada bella ducis cecini.*

POMPE

POMPEIANVS XI.

*Virgilio nomen erat, quem Mantua felix
Edidit: hic cineres vatis & ossa jacent.
Cujus in aeternum pastoria fistula bibet
Rustica. mox eadem Martia Calliope.*

MAXIMIANVS XII.

*Carminibus bucolico nitui, cultoribus agri
Jura dedi: cecini bella Latina simul.
Iamq; ad lustra decem Titan accesserat alter,
Cum tibi me rapuit, Mantua, Parthenope.*

IN PVERVM FORMOSVM

Attribuitur Virgilio, item Aufonio.

¶ Natus,

*Dum dubitat Natura, marem faceretne puellam,
a Factus es o pulcer pater puella puer.*

C. JULII CÆSARIS.

*Thrax puer astricto glacie dum ludit in Hebro,
Pondere concretas frigore rupit aquas.
Dumq; ima partes rapido traherentur ab amne:
Abscidit, heu, tenerum lubrica testa caput.
Orba quod inventum mater dum conderet urna,
Hoc peperit flammis, cetera dixit, aquis.*

IN VIRGILIUM IN-
certi auctoris.

*Tristia fata tui dum flos in Daphnide Flacci,
Docte Maro, fratrem dijs immortalibus equas.*

IN EVNDEM PENTADII.

*Pastor, arator, eques, pater, colui, superavi,
Capras, rus, hostes fronde, ligone, manu.
Juppiter in cælis, Caesar regit omnia terris.
Tarpeje quondam consedit culmine cornix:
Est, bene non potuit dicere, dixit, Erit.*

INCER.

INCERTI AUCTORIS

poëta Christiani.

*Littera rem gestam loquitur: res ipsa medullam
Verbi, quam vivax mens videt, intus habet.*

MORS TRIVM.

*Sus, juvenis, serpens, casum venere sub unum:
Sus jacet ex ictu, pede serpens, ille veneno.*

Item.

*Anguis, aper, juvenis pereunt vi vulnere, morsu:
Hic fremit, ille gemit, sibilat hic moriens.*

Item.

*Sus, serpens, juvenis, pariter perire vicissim:
Dente perit juvenis, pede serpens, porcus ab ictu.*

XII. SCHOLASTICORVM

poëtarum Imago in vnda.

HILASIVS I.

*Redditur effigies liquida a spectantis in vnda,
Qualis in adverso speculorum cernitur orbe.*

POMPEIANVS II.

*b Formam pura refert oculis spectantibus vnda,
c Objecto quales speculi fulgore d videntur.*

MAXIMIANVS III.

*Fontis aqua reddunt simulacra imitantia verum,
Qualia leve refert speculi, cum cernimus, aquor.*

VITALIS IV.

*Exprimit oppositas immobilis vnda figuras,
Lavati quales speculi nitor ipse remittit.*

BASILIVS V.

*Apparet mendax illi mi fonte figura,
Qualem rejectat speculi nitidissimus orbis.*

ASCLEPIADIVS VI

*Vnda quæta refert alto de gurgite formas:
Ac veluti speculum nitido splendore e coruscat.*

EUPHOR.

a cernentis,
al. visentis.

b Formas.
c Objecti
qualis.
d videtur al.
Quales ob-
jecti spec.

e coruscans.

EUPHORBVS VII

a relucet.

b nitidiss.

c assimulat.

*Forma re percussus liquidarum fingit aquarum,
Qualis purifico speculorum ex orbe a reducit.*

VOMANVS VIII.

d geminatur.

e splendore.

*Spectantis facie mb mundissimus c assimilat fons:
Sicut in opposito speculi solet a quore cerni.*

JULIANVS IX.

*Fontibus in liquidis simplex d generatur imago:
Ut solet a speculo facies e splendente referri.*

PALLADIVS X.

f respondet.

g A speculo

qualis simula-

rix vnda.

Effigies liquido f resplendet ab a quore fontis:

Qualis G a speculo simulatrix vmbra resultat.

EVSTHENIVS XI.

*Effingit species purissimus humor aquarum,
Plana velut speculi vbas imitantia formas.*

ASMENVS XII.

*Fonte repulsatur depicta tuentis imago,
Ceu levi in speculo solet apparere figura.*

EORUNDEM AMNIS

glacie concretis.

POMPEIANVS I.

Mira Virgilij

experientia,

h junxit.

Qua ratis egit iter, juncto bove plaustra trahuntur,

Postquam tristis hyems frigore h vinxit aquas.

MAXIMIANVS II.

i hebet.

Sustinet vnda rotam, patula modò per via puppi:

Ut concreta gelu marmoris instar i habet.

VITALIS III.

Quas modò plaustra premunt vndas, ratis ante secabat,

Postquam brumali diriguere gelu.

BASILIUS IV.

k modò.

Vnda rotam patitur celerem k nunc passa carinam:

In glaciem solidam versus vt amnis abit.

ASME.

ASMENVS V.

*Qua solita est ferre unda rates, sit per via plaustris,
Uc stetit in glaciem marmor eversa novo.*

VOMANVS VI.

*Semita sit plaustro, quā puppis adunca cucurrit:
Postquam frigoribus bruma coëgit aquas.*

a EUSTHENIUS VII.

*Orbita signat iter, modò quā cabus albeus exijt,
Strinxit aquas tenues vt glacialis hyems.*

HILASIVS IIX.

*Amnis iter plaustro dat, qui dedit antè carinæ,
Duruit vt ventis unda, sit apta rotis.*

PALLADIUS IX.

*Plaustra boves ducunt, quā remis acta carina est,
Postquam dirigit crassus in amne liquor.*

ASCLEPIADIVS X.

*Unda capax ratium, plaustris iter algida præbet,
Frigoribus sævus vt stetit amnis iners.*

b EUPHORBVS XI.

*Plaustra viam carpunt, quā puppes ire solebant:
Frigidus vt Boreas opstupefecit aquas.*

JULIANVS XII.

*Quā puppes ibant, adducunt plaustra iubenci,
Pigrior vt cano constitit unda gelu.*

EORVNDDEM IRIS.

MAXIMIANVS I.

*Thaumantis proles varianti veste c figuras,
Multicolor picto per nubila devolat arcu:
d Cum Sol ardenteis radios in nubila jecit.*

VITALIS II.

*e Cum Sol horrifico nymbos fulgore replebit,
f Apparet varij radijs distincta coloris*

D d d

a Euphorbus.

b Eusthenius.

c refulgens.
d Iris & inlig-
ni decorat
corvamine
coelum.

e Cum Sol ar-
dentes radios
in nubila je-
cit. at. Cumq;
colorifico ny.
f Apparet va-
rijs distincta
coloribus iris.

Iris, & insigni decorat curvamine cælum.

BASILIVS III.

a fulgens,

*Clara sub ætherijs afulget Thaumantia proles
Nubibus, & radijs pluvium Sol attingit imbrem,*

b Ut.

b Et picturato cælum velamine tingit.

ASMENVS IV.

Discolor ætherijs apparet nubibus Iris,

c flammiferū

Postquamc flammiferi rapuerunt lumina Solis:

rap. nubila

Et cælum varijs miranda coloribus ornat.

Solem.

VOVIANVS V.

d Umbrifer.

d Imbriferas nubeis radijs ubi contigerit Sol:

e spectaculis

Luce sub adversa varios jacet vnda colores.

h. e. spectabi-

Dicitur hæc Iris picto c spectantibus arcu.

lis.

EUPHORBVS VI.

f Quum reti-

f Dum nubes radijs tetigit fulgentibus atris

git nubes ra-

Phæbus, & adverso lumen resplenduit imbr:

dijs,

Tunc Iris vario circumdat nubila cinctu.

JULIANVS VII.

g Thaumanti-

Mirifico nubes ambit g Thaumante creata:

as arcu.

Quas cum ex adverso tetigit rota fulgida Solis,

b Tunc.

h Tum jacet insigneis per nubila densa colores.

HILASIVS IIX.

Nuncia Iunonis vario decorata colore,

Æthera nubificum complectitur orbe decoro

Cum Phæbus radios in nubem jecit aquosam.

PALLADIVS IX.

Nubila cum Phæbus perfudit lumine colro.

Tum fit, & humor aquæ suffulgeat: atq; colore

Sub varia specie jaciat mirabilis arcus.

ASCLEPIADIVS X.

i existit quod

Cum radijs imbres & aquarum pendulus humor

probat Scali.

Frangitur: i apparet, quam Græcia nominat, Iris,

Multorum insignis vario splendore colorum.

EUSTHENIVS XI.

Iris habet varios subjecta luce colores:

a Quam Sol imbrifera fulgens de b nube creavit;

cum pepulit radijs obstantia nubila clavis.

POMPEIANVS XII.

Luce repentina cum Sol implevit aquosae

Adversus nubes : effulget protinus Iris,

Picta veste decens, & multis coloribus alis,

SOLE percussis apparet nubibus Iris.

a Nubicolor

Iris natam

Thaumante

creat. Sol,

b luce.

QUATVOR ANNI TEM-

pestates, Ovidij.

Verq; novum stabat cinctum florente corona,

Stabat nuda Aestas, & spiceaserta gerebat,

Stabat & Autumnus, calcatis sordibus ubi:

Et glacialis Hyems, canos hirsuta capillos.

EARUNDEM DESCRI-

ptio expressa ex Ovidiana.

BASILIVS I.

Vere sinum tellus aperit, floresq; ministrat.

Tempore Solis ager messes fert pinguis opimas,

Fecundos Autumne lacus de vitibus implet,

c Vis hyemis glacie currentes alligat undas.

ASMENVS II.

Frigoribus pulsus nitidum Ver aethera mulcet.

Scindit agros Aestas Phœbeis ignibus ardens.

Autumno dat Hyems mistum vicina teporem.

d Albentis hac durat aquas, & flumina nectit.

VOMANVS III.

Ver pingit vario gemmantia prata colore.

Ignea vestit agros culmis Cerealibus Aestas,

e Annis hye

emsglac.

d Labentes

melius;

a Frigidus hy-
berna gravid.

*Vitibus Autumnus turgenteis detrahit ubas,
a Frigore at hyberna est gravidus nive nubilus aether.*

EUPHORBVS IV.

b frigore.

*Vere Venus gaudet florentibus aurea fertis.
Flava Ceres Aestatis habet sua tempore regna.
Vinifero Autumnus summa est tibi Bacche potestas.
Imperium sabis hyberno b tempore ventus.*

JULIANVS V.

c Nox hyeme
hybernis alb.
d Ac.

*Vere gravis fundit tellus cum floribus herbas.
Frugiferas arvis fert Aestas torrida messes.
Pomifer Autumnus tenero dat palmitis fructum.
c Mox humus hybernis albescit operta pruinis.*

HILASIVS VI.

*Vere novo letis decorantur floribus arva.
d Et riget Aestivis hirsutus campus aristis,
Labra per autumnum musto spumantia fervent.
Deponunt frondes hyemali frigore sylva.*

PALLADIVS VII.

e corollas.
f autumnus.
g racemis.

*Vel placidum vario neclit de flore e coronas.
Spicea ferta gerit calidissima solibus Aestas:
Temporaque f Autumni cingunt tua Bacche gracemi.
Tristis hyems montes niveo belamine vestit.*

ASCLEPIADIVS VIII.

*Ver agrum gemmis nitidum stellantibus ornat:
At servens Aestas pinguiissima frugibus arva.
Mox Autumnali redolet vindemia fetu.
Fronde nemus male nudat Hyems, amnesque rigescunt.*

EVSTHENIVS IX.

h effert.
i Autumni.
que.

*Purpureos flores humus h affert Vere comanti.
At Cereris donis horrescunt arva per Aestum.
Bacche tuo tempus fuit i Autumnale liquore.
Obtegatur tellus per frigora veste nivali.*

POMPEIANVS X.

*Vere tepet picto Zephyris spirantibus aer.
 a Decrescunt celeres aestivis ignibus annes.
 Temperies, Autumnus, fluit tua nectare dulci.
 Perq̃ Hyemen lentus cælo nix advolat imber.*

a Concresecunt.

MAXIMIANVS XI.

*Veris bonos tepidi floret: Vere omnia vident.
 Arva sub aestivis b undant horrentia febris.
 Vite coronatas Autumnus degraſat olmos.
 Decutit ipse rigor sylvis hyemalis honorem.*

b nudant torrentia labris,

VITALIS XII.

*Flore solum vario depingit odoriferum Ver.
 Falciferamq̃ deam c messes remorantur in aestu.
 Dat musto gravidas Autumnus pomifer duas.
 Sithonia glacialis Hyems nive cana senescit.*

c falces.
d umbras.EORVNDEN DE ORTV
SOLIS.

ASMENVS I.

A *Urom Oceanum croceo velamine fulgens
 Liquerat, & byugis vecta rubebat equis:
 Luce polum nitida e perfudit candidus orbis,
 Et clarum emicuit Sole oriente jubar.*

e perfundit.

VOMANVS II.

*Roscida puniceo Pallantias exit amictu,
 f Astriferum inficiens luce g oriente polum.
 Sol insigne caput radiorum ardente corona
 Promit ab aquoreis Tetbyos ortus h aquis.*

f Astrigerum.
g rubente.
h equis.

EUPHORBVS III.

*Extulit Oceano caput aureus igniferum Sol,
 Fugerunt toto pratinus astra polo.
 Concessere Deo tenebrae: rebus colores
 Lux iterum cunctis reddidit alma suos.*

JULIANVS IV.

a Tithoni que
jubar tot.

b limine alij:
sublime ru-
bore.

c infecit cœl.

a Tithoni conjux roseo sub limine b terras

c Inficit, & cœlum lutea sidereum.

Cum Sol igniferos currus è gurgite magno

Sustulit, & claris astra fugabit equis.

HILASIVS V.

Nox abit astrifero belamine cincta micanti,

Et redigit stellas, exoriturq; dies.

Emicat Oceano Phœbi rota clara relicto,

d Illustrata nitent lumine cuncta suo.

PALLADIVS VI.

d Illustrat que
nitens,

e Lutea.

f vndifuga al.

vnda vago.

g gerens.

e Aurea fulgebat roseis aurore capillis,

Et matutino rore madebat humus.

Tethyos f vndifuga cum prosilit aquore Titan,

Flammiferos vultus ore micante g ferens.

ASCLEPIADIVS VII.

Exoritur Phœbus, perfundens luce nitenti

Et maria, & terras, stelliferumq; polam.

Astraq; cesserunt fulgentia crinibus aureis:

Et nox sidereas occulit atra faces.

EVSTHENIVS VIII.

Sol oriens, currusq; suos è gurgite tollens,

h Oceani, claro reddidit orbe diem.

Flammiferumq; jubar terraq; poloq; reduxit,

Et pepulit radijs astra repente suis.

POMPEIANVS IX.

Memnonis vt genitrix infecerat humida cœlum,

Et roseis manibus sidera dispulerat:

Phœbus Atlanteis è fluctibus aureus orbem

Sustulit igniferum, i luxq; diesq; redit.

MAXIMIANVS X.

Prævia flammiferi k currus Aurora l rubebat,

Extuleratq; alto gurgite Phœbus equos.

b Oceano,

i luxq; repen-
te redijt.

k cursus.

l sedebat.

*Noctis agosq. simul radijs flagrantibus ignes
Depulerat cælo, reddideratq. diem.*

VITALIS XI.

*Vix Aurora suo rubefecerat æthera curru,
Summaq. canebat roribus herba nobis:
Profilit è medijs candens rota Tethyos undis,
Et vaga cesserunt sidera Solis equis.*

BASILIVS XII.

*Surgit ab Oceano Tithoni fulgida conjux,
Et veste ab rosea subruit ipsa b. pedes:
c Tum Phæbus radijs rutilum d. fulgentibus orbem,
e Depulit è tenebris, noxq. peracta fuit.*

DE LITERA Y.

Littera Pythagora discrimine secta bicorni,
Humana vitæ speciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemq. aditum primum spectantibus offert:
Sed requiem præbet festis in vertice summis.
Molle ostentat iter via lata: sed ultima meta
Præcipitat captos, voluitq. per ardua saxa,
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemq. decusq. parabit.
At qui desidiam luxumq. sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores,
Turpis inopsq. simul miserabile transiget ævum.

XII. SIGNA COE-
LESTIA.

JULIANVS I.

Primus adest Aries, Taurusq. insignibus auro
Cornibus, & Fratres, & Cancer aquatile sig-
num.

Bdd 4

Tum

a subruere.
Scal. subruit.
b dies. Scalig.
V. C. ipse po-
lus.
c Cum.
d cingentibus
Scalig.
e Depellit te-
nebras. Scalig.
ex V. C.

aeniens. a- Tum Leo terribilis a Nemees, atq; innuba Virgo.
 li. Nemexius Libra subit, caudaq; animal quod dirigit iſtum,
 &nn. Armatusq; arcu Chiron, & corniger Hircus,
 b umine. Pi- Fusor aquae simul, & fulgenti b Piscis in auro.
 fcs.

HILASIVS II.

c Portitor est Halles, & d portitor Europaeus.
 e Iroditor. Et gemini iuvenes, & pressus ab Hercule Cancer:
 d Irodit. Sca. Horrendusq; Leo sequitur, cum Virgine sancta.
 Libraq; lance pari, & violentus acumine cauda:
 Inde sagittiferi facies senis, & Capricornus,
 Et qui portat aquam puer vrniger, & duo pisces.

PALLADIVS III.

e ater.

Signorum princeps Aries, & Taurus, & vna
 Tyndaride iuvenes, & fervida brachia Cancri.
 Herculeusq; Leo, Nemea pavor, almaq; Virgo.
 Libra iugo aequali pendens, & Scorpius e ater,
 Centaurusq; senex Chiron, & cornua capri.
 Et iuvenis gestator aquae, Piscesq; supremi.

ASCLEPIADIVS IV.

f Laniger. f Corniger astrorum ductor, Taurusq; secundus,
 g repentis. alij Tum sidus Geminum, & Cancri g gemmantis imago,
 fulgentis. Trux Leoq;, & Virgo quae spicem munera gestat,
 Et libram, quam Caesar habet: Chelaque minaces,
 Atq; arcu pollens, & salsi gurgitis Hircus.
 b nimbriferi. Urnaq; h nimbriferi, i Piscesq; nobissima forma.
 i Piscisq;

EVSTHENIVS V.

k Trojadesq;. Dux Aries & frons Tauri metuenda minacis,
 Et Leda soboles & Cancri torrulus ignis,
 Terribilisq; Leo, species quoq; Virginis alma,
 Momentumque sequens, caudaq; timendus adunca:
 Hinc tendens arcum, liquidi Caper equoris inde:
 k Trojanusq; puer, geminique sub arbore pisces.

MAXIMIANVS VI.

a Nubigenum iuuenem beator, Taurique trutis frons,
Et proles duplex Jobis, & Nepa torrida flammis,
Æstifer inde Leo, iusta cum Virgine fulgens,
Quam sequitur Libra, & violenta cuspide sabus.
b Semifer arcipotens subit, & Capricornus aquosus,
Et cui nomen aqua faciunt, Piscesque gemelli.

a Nubigenæ
juvenis.

b Semivir ar-
cupotens.

VITALIS VII.

Corniger in primis Aries, & corniger alter
Taurus, item Gemini, sequitur quos Cancer adustus,
Terribilisque fera species, & c iusta d puella:
Libra simul, nigrumque ferens in acumine virus,
Centaurusque bisformis adest, pelagique c procella:
Atq, amnem fundens, & Pisces sidus aquosum.

c mista.
d procella.
e capella.

BASILIVS VIII.

f Cornigeri ductor gregis, Europa quoq, beator,
Et duo Tyndarida: tum Cancer Sole perustus,
Herculeaque manu pressus Leo, & optima Virgo:
Hinc Trutina species venit, armatusque veneno
Scorpius, atq, Sagittifer, equoreique Capri frons:
Quique urnam gerit, & Pisces duo signa sub g vno.

f Lanigeri.

g imo.

ASMENVS IX.

Principium signis obium h sator: inde Iubencus:
Progenies duplex, & aquarum Cancer alumnus:
Pressa sub Herculeis manibus fera, iustaque Virgo.
Libra subest, caudaque i ferens letale venenum:
Tum geminus Cheiron, & Corniger aquoris alti,
k Dilectusque Jobi puer, & duo sidera Pisces.

h pater.

i gerens.
k Delectusq;

VOMANVS X.

Dux gregis, & placidum l pandens subit aethera Tau-
rus
Germanique pares, & Cancro jam comes astus.
Atq, Leo primus labor Herculis, & pia Virgo.

l pendens su-
per.

D d d s

Libra

*Libra comes sequitur, minitans & Scorpius iſtu,
Et qui tela gerit Centaurus, & aquoris Hircus,
Dentalionis Aqua, & a pisces b poſtrema figura.*

EUPHORBVS XI.

*Velleris aurati fulget pecua c aurea cælo:
Zethus & d Amphion, Cancrig, figura calentie.
Inſequitur Leo ſebus, & alma Virginis caſtrum,
Hinc aquare jugum, caudaq, venenifer vna:
Centaurusq, minax arcu, & Neptunia proles:
Quiq, refundit aquas: & Piſces ſtremus ordo.*

POMPEIANVS XII.

* * * *

ARGVMENTVM IN BV-
COLICA, GEORGICA ET
Æneida Virgilij.

P*Aſtorum Muſam vario certamine promit:
Ruris item docilis culturam carmine monſtrat.
Arboribus vitem, prolem quoq, jungit oliuæ.*

*Pæſtorumq, Palen, & curam tradit equorum,
Tunc aptum ſeriemq, & mellis dona recenſet.
Æneas profugus intrat Carthaginiſ oras.
g Conſidib ſeries narrantur Troica belli.
Tertius h at complet narrantis in ordine geſta.
Ardet amans Dido, fatum ſortita ſupremum.
Quintus habet tumuli varia ſpectacula patris.
Infernos Ditis manebis, & regna pererrat.
In Latium Æneas, Italas ſimul intrat in oras.
Intonat i hinc bellum teſti de culmine Turnus.
Euryalum & Niſum deſlet cum matre iuuentus.
k Pallenti exitiumq, & Turni eluditur orſus.
l Evanderq, ſimul multorum funera deſlet.*

*Adeventi interitus canitur, post funera Lausi.
Ultaq; dehinc fertur telo maculata Camilla.
Turni vita fugit infernas mœsta sub umbras.*

ARGUMENTA IN XII.
LIBROS ÆNEIDOS, SCHOLASTICI
cujusdam Poëtæ.

Æ Neas primo Libyes appellitur oris.
Funera Dardania narrat, fletusq; a secundus. a secundo.
Tertius errores canit amissumq; parentem.
Uritur in quarto Dido, flammæq; fatetur.
Quintus habet ludos, & classem corripit ignis.
Quaruntur sexto manes, & tartara Ditis.
Septimus Æneam reddit fatalibus arvis.
Preparat octavo bellum, quos mittat in hostes.
Nonus habet pugnas, nec adest dux ipse tumultu.
Occidit Æneæ decimo Mezentius ira.
Undecimo victa est non equo Marte Camilla.
Duodecimo Turnus divinis occidit armis.

ALIVS CVIVSDAM SCHOLASTICI
POETÆ ARGVMENTA
in Æneidem, sub nomine
Ovidij,

P R Æ F A T I O.

Virgilius magno quantum concessit Homero,
Tantum ego Virgilio Naso poëta meo.
Nec me prælatus cupio tibi ferre poëta,
Ingenio tantum si sequor, hoc satis est.
Argumenta quidem librorum prima notavi,
Errorem ignarus ne quis habere queat.
Bis quinos legerent, feci quos carmine, versus,
Æneados totum corpus ut esse putent.

Adfirmo

*Adfirmo gravitate meame carmine nullum
Liboris titulum praposuisse tibi.*

IN PRIMVM.

*Vir magnus bello nulli pietate secundus,
Æneas odys Iunonis pressus iniqua,
Italiam quarens Siculus errabit in Ændis.
Iactatus tandem Libya peruenit ad oras:
Ignarusq; loci fido comitatus Achate,
Indicio matris regnum cognovit Elisa.
Quin etiam nebula septus, peruenit ad urbem:
a Arreptosq; Ændis socios cum classe recepit.
b Hospitioq; Æsus b Didus per cuncta benigna,
Excidium Troje iussus narrare parabat.*

IN SECVNDVM.

a Abreptosq;
b Didonis
cuncta be-
nignè.

e patriæ.

d Laucon
e Scali, lib. o
mittit.

f à tergo.
g receptos.

*Conticuere omnes, tunc sic fortissimus Heros
Fata recensebat c Troje, casusq; suorum:
Fallaces Grajos, simulataq; dona Mineræ:
d Lacontis pœnam, e & laxantem claustra Sinonem:
Somnum, quo monitus acceperat Hectoris, atrum:
Iam flammæ cæli, Troiæ, patriæq; ruinas,
Et regis Priami fatum miserabile semper,
Impositumq; patrem collo, dextraq; prehensum,
Ascanium: frustra f tergum comitante Creusa,
Ereptam hanc fato, socios in monte g reptos.*

IN TERTIVM.

b Thracen.

i Cretam.
k Strophadū.

*Post eversa Phrygum regna, ut fuga cœpta moderat
Utq; sit in h Thracem primo delectus, ibiq;
Mœnia condiderit, Polydori cade piata:
Regis & hospitium, b Phœbi responsa canebant,
Cœptum iter in i Cretam, rursus nova fata reperta:
Naufragus b fuerit k Strophadas compulsus ad Ændas.*

Indo

Inde fugam, a ac dira enarrat præcepta b Celantis:

Liquerit utque Helenum perceptis ordine fatis.

Supplicem Achamenidem Polyphemus urgente c recepit,

Amissumque patrem Drepani, atq, d ut deinde quiescit.

IN QVARTVM.

At regina gravi Veneris jam carpitur ignis:

Consulitur soror Anna: placet succumbere amoris.

Fiunt sacra e deis, onerantur numina donis.

Itur venatum, Veneris clàm fœdera jungunt.

Facti fama volat. Monitus tunc numine divum

Aeneas, classemque fugæ sociosque parabat.

Sensit amans Dido precibus conata morari.

Postquam fata t jubent, nec jam datur vlla facultas:

Consensitque pyram, dixitque novissima verba:

Et vitam infelix multo cum sanguine fudit.

IN QVINTVM.

Navigat Aeneas, Siculas defertur ad oras.

Hic manes celebrat patrios, vna hospes Acestes.

Ludos ad tumultum faciunt, certamina ponunt.

Prodigium est cunctis ardens g allapsa sagitta.

Iris anum Beroën habitu mentita senili

Incendit naves, subitus quas vindicat imber.

In somnis pater Anchises, quæ bella gerenda,

Quoq, duce ad manes possit descendere h monstrat.

Transcribit i matres urbi, populumque volentem.

Et k placidum Aeneas Palinurum querit in vndis.

IN SEXTVM.

Cumas deinde venit: fert hinc response Sibyllæ.

Misenum sepelit, mons servat nomen humati.

Ramum etiam l. divum placato numine portat,

m Et vates longa vna descendit Avernum,

Agnoscit Palinurum, & ibi solatur Elisam,

a atq; iterum.

b Celæno.

c receptum.

d hic, al. hinc

inde.

e dijs.

f videtur

g delapsa.

h narrat:

i vbi matres.

k placitum.

l ante Deum.

m At.

Deipho-

a penitus in.
b præcepit.

Deiphobumq; videt lacerum crudeliter oris.
Umbrarum pœnas discis narrante Sibylla.
Convenit Anchisen a penitusq; in valle virenti.
Agnoscitq; suam prolem, monstrante parente.
Hac ubi b percepit, graditur, sociosq; revisit.

IN SEPTIMUM.

c Laurentium
venit,

Hic quoq; Cajetam sepelit, tum deinde profectus
c Laurentumq; venit, hanc verbis cognovit Iuli
Fatalem terram. mensis en vescimur, inquit.
Centum oratores, veniam pacemq; petentes,
Ad regem mittit lectos tum sorte Latinum:
Qui cum pace etiam gnata connubia pactus.
Hoc forte Aleto Junonis dissipat ira,
Concurrunt dictis, quamvis pia d fata repugnent,
Belli causa fuit violatus vulnere cerbus.
Tum gentes socia arma parent, fremit arma juventutis.

d facta.

IN OCTAVUM.

e Arcadiæ,

Dat belli signum Laurenti Turnus ab arce,
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem,
Qui petat auxilium, & doceat quæ causa petendi.
Aeneas Divum monitis adit Arcada regem
Evandrum, e Arcadia profugum, nova regna peten-
tem.

Accipit auxilium, huic gnatum, & socia agmina jun-
Evander, Pallas fati comes ibat iniquis. (git
Iamq; habilis bello, & maternis latus in armis,
Fataq; fortunasq; ducum, casusq; suorum
Sortitus clypeo divina intentus in arte est.

IN NONUM.

Atq; ea diversa penitus dum parte geruntur.
Junonis monitu Turnus festinat in hostem.
Teucrorum naves Rutulis jaculantibus ignem,
Nympharum in speciem divino numine versa.

Euryali

Euryali & Nisi captus fuit exitus impar.
 Pugnatur: castra Aeneadae, vallumq; tuentur.
 Audacem a Rutulum dat leto pulcer Iulus.
 Fit via vi. Turnus Bitian & Pandaron altum
 Deicit, & totis victor dat fanera castris.
 Iamq; fatigatus recipit se in castra suorum.

IN DECIMUM.

b Consilium diuis hominum de rebus habetur.
 Interea Rutuli portis circum omnibus instant,
 Advenit Aeneas multis cum millibus heros.
 Mars vocat, & totis in pugnam viribus itur.
 Interimit Pallanta potens in praelia Turnus:
 Cadunturq; duces, cadit & sine nomine vulgus.
 Subtrahitur c pugna Iunonis numine Turnus.
 Aeneas perstat, Mezentii cade prata,
 Et Lausum invicta perimit per vulnera dextra.
 Mox ultor gnati Mezentius occidit ipse.

IN UNDECIMUM.

Constituit Marti spoliorum ex hoste tropaeum,
 Exanimumq; patri gnatum Pallanta remittit,
 Jura sepultura tribuit, tempusq; Latinis.
 Evander patrios affectus edit in urbe.
 Corpora caesa virum passim digesta cremantur,
 Legati referunt Diomedem arma negasse.
 Drances & Turnus, leges aequante Latino,
 Concurrunt dictis. Aeneas imminet urbi:
 Pugnatur: vincunt Troes. cadit icta Camilla.
 Deinde duces, castris donec cessere, minantur.

IN DODECIMUM.

Turnus jam fractis adverso Marte Latinis,
 Semet in arma parat, pacem cupiente Latino.
 Fœdus percutitur passuris omnia victis.

a Remulum.

b Concilium.

c pugna.

*Hec Turni Iuturna soror confundit, & ambos
In pugnam populos agit, e mentita Camertem.
Æneas volucris tardatur membra sagitta.
Anxia pro gnato servabit cura parentis.
Urbs capitur, vitam laqueo sibi finit Amata,
Æneas Turnum campo congressus, utring,
Circumfusa acie, vita spoliabit, & armis.*

ARGUMENTA ITEM ALI-
QUOT LIBRORUM ÆNEIDOS
comprehensa versibus longis hexa-
stichis.

LIBR I.

Arima virumq; canit vates Iunonis ob iram,
Et totum Æolijs turbatum fluctibus æquor,
Disiectas classes summersaque corpora ponto,
Hospitium Didus, casus quo gentis & annos
Æneas Troje, fatumque & bella referre.
Quorum pars terra, pelago pars addita fama est.

II.

Conticuere omnes, intentique ore loquentis
Ora tenent, actum dolus introducitur hostis,
Et fallacis equi damnosum munus in armis,
Perfidia notusque Sinon, amissaque conjux.
Per medios ignes allatus sævaque tela
Anchises, oneri facilis pietate ferentis.

III.

Postquam res Asia, disiectaque mœnia Troje:
Dant pelago classes, Polydori funera discunt,
Atq; Heleni præcepta, fidem cui fecerat usus.

* * * *

Reliqua desiderantur.

IN ÆNEIDEM MONO-
STICHA BASILII.

Primus habet, Lybicum veniunt & Troës in Gra-
biam

Edocet excidium Troja clademq; secundus.
Tertius à Troja bectos canit equore Teneos.
Quartus item misera duo vulnera narrat Elise.
Manibus ad tumulum quinto celebrantur honores.
Æneam memorat visentem Tartara sextus.
In Phrygas Italiam bello jam septimus armat.
Dat simul Æneæ socios octavus & arma.
Daunius expugnat nono nova mania Troja.
Exponit decimus Tuscorum in littore pugnas.
Undecimo Rutuli superantur morte Camilla.
Ultimus imponit bello turni nece finem.

IN BVCOLICA FRAG-
MENTUM EX QUO-
dam poëta.

Tityrus agresti modò latus carmine ruris,
Formosum per quod Corydon ardebat Alexin,
Silenumq; senem fertusq; meroq; ligabit.
Pastorumq; sonos faciles duxere cicuta.

INCERTI POETÆ IN
LIBROS GEORGICO-
rum Tetrasticha.

PRÆFATIO.

Qualis bucolicis : quartus tellure domanda,
Vitibus, arboribusq; apibus, pecoribusq; satisq;
Æneadum fuerit vates, Tetrasticha dicent.
Contineat quæ quisq; liber, lege carmina nostra.

Et

PRIMI

P R I M I.

*Quid faciat latus segetes: quæ sidera serbet
Agricola, et facilem terram proscindat aratris?
Semina quo jacienda modo, cultusq; locorum,
Et messes docuit magno olim fenore reddi.*

S E C V N D I.

*Haecenus arborum cultus, et sidera cæli.
Pampineas canit inde comas, collesq; virentes,
Descriptasq; locis vites, et dona Lyæi,
Atq; olea ramos pomorum ex ordine lectos.*

T E R T I I.

*Teq; Pales, et te Pastor memorande per urbem,
Et pecorum cultus, et gramine pascua lata.
Quæis habitent armenta locis, stabulentur et agni,
Omnia divino monstrabit carmine vates.*

Q V A R T I.

*Protinus aëry melis redolentia regna,
Hyblæas et apes, alborum cerea recta,
Quiq; apibus flores, examina quæq; legenda
Indicat, humentesq; favos, cælestia dona.*

* *vaî 'uqû &
πυδαγοει-
κδν. Edyll.
Aufonij,*

* **EST ET NON**
incerti auctoris.

EST, et Non, cuncti monosyllaba nota frequen-
tant.

*His demtis, nihil est, hominū quod sermo volutet,
Omnia in his, et ab his sunt omnia, sive negoti
Sive otii quidquam est, seu turba, sive quietis,
Alterutro pariter nonnunquam, saepe seorsis
Obstunt a studijs: ut mores, ingeniumq;
Vel faciles, vel difficiles contentio nacta est.
Si consentitur, mora nulla intervenit, Est, Est.
Sin b controversum, dissensio subijciat, Non:*

*a dubijs.
b controversa
est: alij dissen-
titur.*

Hinc

Hinc fora dissultant clamoribus: hinc furiosi
 Iurgia sunt Circi: cuneati hinc a lata theatri
 Seditio: & tales agitat quoque curia lites.
 Conjugia, & nati cum patribus ista quietis
 Verba ferunt studiis, salva pietate loquentes.
 Hinc etiam b placidis schola consona disciplinis
 Dogmaticas agitat placido certamine lites.
 Hinc omnis certat Dialectica turba sophorum.
 Est lux, est ne dies ergo? non convenit istuc.
 Nam faucibus multis, aut fulguribus c quoties lux
 Est nocturna homini, non est lux ista diei.
 Est & non igitur d quoties lucem esse fatendum est,
 Sed non esse diem mille hinc certamina surgunt.
 Hinc pauci, multi quoque talia commeditantes,
 Murmure concluso rabiosa silentia rodunt.
 Qualis vita hominum, duo quam monosyllaba versant.

a lata,

b placitis,

c quotiens,

DE VIRO BONO ΠΥΘΑ-

γορίκῃ ἀκρόασις. Edyll. ejusdem.

VIR bonus & c sapiens, [qualē vix reperit f bñ e prudens
 Millibus ē g multis hominum consultus Apollo] f vllum.
 h Iudex ipse sui, totum se explorat ad bnguē, g cunctis.
 Quid proceres, vāniq; i ferat quid opinio vulgi, h Index,
 Securus, mundi instar habens, teres atq; rotundus: i levis.
 Externæ ne quid labis per levia sidat.
 Ille, dies quam longus erit sub sidere Cancrī,
 Quantaquē nox Tropico se porrigit in Capricorno,
 Cogitat: & justo trutinæ se examine pensat.
 Ne quid hiet, ne k quid protuberet, angulus equis
 Partibus vt coeat, nil vt deliret amissis. k quis.
 Sit solidum quodcunq; subest: nec inania subtus
 Indicet admotus, digitis pellentibus ictus.

a Quo.

Non prius in dulcem declinat lumina somnum.
Omnia quàm longi reputaverit acta diei.
a Quæ prætergressus : quid gestum in tempore : quid
non?

Hypermeter.
b ortuq; &c.

Cur isti facti decus absuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hac sententia sedit,
Quam melius mutare fuit? miseratus egentem,
Cur aliquem fracta persensiente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret? stile honesto
Cur malus antetuli? num dicto aut deniq; vultu
Perfrictus quisquam? cur me natura magis, quàm
Disciplina trahit? sic dicta & facta per omnia
Ingrediens, b ortuq; à vespere cuncta revolvens,
Offensus pravis, dat palmam & præmia rectis.

AUSONII ROSÆ.

e morfu,
d revecta,

e quadrus
com.
f herbis.

V ER erat : & blando mordentia frigora c' sensu,
Spirabat croceo mane d'recta dies.
Strictior Eos præcesserat aura jugales,
Æstiferum suadens anticipare diem.
Errabam riguis per e quadra & compita in f hortis,
Maturo cupiens me vegetare die.
Vidi concretas per gramina flexa pruinas
Pendere, aut olerum stare cacuminibus.
Caulibus & patulis teretes colludere guttas,
Et cælestis aquæ pondere tunc gravidas.

g Cur primi &
die sit legen-
dum vide P.
Bembi librū
de Culice Vir-
giliij.
h tunc aura.

Vidi Pæstano gaudere rosaria cultu,
Ex oriente novo roscida lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis,
g Ad primi radios interitura die.
Ambigeres, raperet ne rosas h aurora ruborem,
An daret : & flores tingeret orta dies.

Ros unus, color unus, & unum mane duorum,

Sideris & floris a est domina una Venus.

a nam.

Forſan & unus odor: ſed celiſior ille per auras

Diffſatur: ſpirat proximus iſte magis.

Communis Paphie dea ſideris, & dea floris,

Præcipit unius muricis eſſe habitum.

Momentum intereat: b quo ſe naſcentia florum

b quod.

Germina comparibus dividerent ſpatiis.

Hæc viret anguſto foliorum tectæ galero:

Hanc tenui folio purpura rubra notat.

Hæc aperit primi faſtigia celſa obeliſci,

Mucronem abſolvens purpurei capitis.

Vertice collectos illa exſinuabat amictus,

Iam meditando folijs ſe numerare ſuis:

Nec mora, ridentis calatbi patefecit honorem,

Prodens incluſi ſemina denſa croci.

Hæc modò quæ toto rutilaverat igne comarum,

Pallida collapsis deferitur folijs.

Mirabar celerem fugitiſſa ætate rapinam,

Et, dum naſcuntur conſenſiſſe roſas,

Ecce, & defluxit rutuli coma punica floris,

Dum loquor. & tellus tectæ rubore micat.

Tot ſpecies, tantosq; ortus, variosq; novatus

c Ipſa dies aperit, conficit di ipſa dies.

Conquerimur, Natura, brevis quòd gratia florum eſt:

c Una.

Oſtentata oculis illico dona rapis.

d Una.

Quàm longa una dies, ætas tam longa roſarum:

Quas pubeſcentibus junctæ ſenectæ premit.

Quam modò naſcentem rutilus conſpexit Eous,

Hanc rediens ſero veſpere vidit anum.

Sed bene, quod paucis licet interitura diebus,

Succedens ævum prorogat ipſa ſuum.

Sed.

*Collige virgo rosas, dum flos nobus, & nova pubes.
a Et meor esto, ævum sic properare tuum.*

SULPICII LUPERCI SERVASTI IUNIORIS

*de rerum humanarum fragi-
litate.*

O *Mne, quod Natura parens creabit
Quamlibet firmum videas, labascit.
Tempore ac longo fragile ac caducum.
Solvitur & su.*

*Amnis insueta solet ire valle,
Mutat & rectos via certa cursus,
Rupta cum cedit malè pertinaci
Ripa fluente.*

*Decidens scabrum cabat vnda tofum,
Ferrens vomis tenuatus agris,
Splendet, ac trito digitos honorans
Annulus auro.*

EIUSDEM DE CVPI- DITATE.

H *Eu misera in nimios hominum petulantia cen-
sus,
Cecus inutilium quò ruit ardor opum?
Auri dira fames & non expleta libido.
Ferali precio vendas ut omne nefas.
Sic latebras Eriphyla viri patefecit, ubi aurum.
Accepit turpis materiam sceleris.
Sic quondam Acrisia in gremium per claustra puellæ
Corruptore auro fluxit adulterium.
O quam mendosè votum insaturabile habendi
Ambuit infami pectora nostra malo!*

Quamli-

Quamlibet immenso dives vigil incubet auro:
Æstuat augenda dira cupido rei.
Heu mala pauperas nunquam locupletis avari
Dum frueri immodice, quod tenet, optat, eger.
Quis metus hic legum, quæve est reverentia veri,
Crescenti numero si magis cura subest?
Cognatorum animas promittum est, patrumque cruorem
Fundier, affectus vincit avara fames,
Dibitis est semper fragiles male querere gazas:
Nulla huic in lucro cura pudoris erit,
Istud templorum damno exitioque requirit.
Hoc cælo jubeas ut petat, inde petet.
Mirum ni pulcras artes Romana juventus
Discat, & egregio sudet in eloquio.
Ut post jurifona famosa stipendia lingua,
Barbaricæ ingenijs anteferantur opes.
Atqui sunt, quos propter honestum rumpere fœdus
Audeat inlicitè pallida avaritia.
Romani sermonis egens videndaque verba
Frangit ad horridos turbida lingua sonos.
Sed tamen ex vultu adpetitur spes gratæ nepotum,
Saltem istud nostri forsitan honoris habent.
Ambusti torris species exesaque seclo
Abduntur priscis corpora de tumulis.
Perplexi crines, frons improba, tempora pressa,
Extantes mala deficiente genæ.
Simataque jacent pando sinuamine nares.
Terrizat os nudum, caesaque labra tument.
Defossam in ventrem propulso pondere tergum
Frangitur, & vacuo crure tument genua.
Discolor in manibus species, ac turpius illud
Quod cutis obscure pallet in invidiam.

DE LITERARUM ÆTER-

nitate imitando expressum ex Propert.

III. Eleg. I. in fine.

HÆC, urbem circa, stulti monumenta laboris,
 Quasq; vides moles, Appia, marmoreas,
 Pyramidasq; ausas vicinum attingere cælum:
 Pyramidas, medio quas fugit umbra die,
 Et Mausoleum misera solatia mortis,
 Intuit æternum quo Cleopatra virum;
 Concutiet sternerq; dies: quoq; altius extat
 Quodq; opus, hoc illud carpēt, edetq; magis.
 Carmina sola carent fato, mortemque repellunt.
 Carminibus vives semper, Homere, tuis.
 Nullum opus exurgit, quod non annosa vetustas
 Expugnet, quod non vertat iniqua dies:
 Tu licet extollas magnos ad sidera montes,
 Et a calidas aques marmore Pyramidas:
 Ingenio mors nulla jacet. Vacat undique tutum,
 Inlæsum semper carmina nomen habent.

validas.

TUMULUS HECTORIS

Pentadij poëtæ.

DEfenfor paria, juvenum fortissimus Hector,
 Qui murus miseris civibus alter erat,
 Occubuit telo violenti victus Achillis.
 Occubuerē simul spesque salusque Phrygum:
 Hunc ferus Eacides circum sua mœnia traxit,
 Quæ juvenis manibus texerat antè suis.
 O quantos Priamo lux attulit illa dolores!
 Quos fletus Hecube quos dedit Andromache!
 Sed raptum pater infelix auroque repensum
 Condidit, & mœrens b hac tumulabit humo.

b contumula-
vic.

E I U S D E M

EIVSDEM TUMVLVS

Achillis.

P Elides ego sum, Thetidis notissima Proles,
 Cui virtus clarum nomen habere dedit.
 Qui stravi toties armis victricibus hostes;
 Inquē fugam solus millia multa dedi.
 Hectore sub magno summa est mihi gloria caso,
 Qui saepe Argolicas debilitavit opes.
 Ille a interfectus subijt me vindice pœnas,
 Pergama tunc ferro procubuerunt meo.
 Laudibus immensis victor super astra ferebar.
 b Hostilem pressi fraude peremptus humum.

a Menœtiade
 soluit.

b Compressi
 hostilem. Vel:
 Cumpressi.

EIVSDEM ACIDIS
tumulus.

A Cidos hac cernis montana cacumina busti,
 Equor & ex imis fluminis ire jugis.
 Ista Cyclopei durant monimenta furoris.
 Hic amor, hic dolor est, candida Nympha, tuus.
 Sed bene, si perijt, jacet hac sub mole sepultus,
 Nomen & exultans vnda perenne vehit:
 Sic manet ille quidem, neq. mortuus esse feretur.
 Vitaquē per liquidas carula manat aquas.

Eiusdem de Narcisso.

Hic est ille, sua nimium qui credidit vnda,
 Narcissus vero dignus amore puer.
 Cernis ab irriguo repetentem gramine ripam:
 Ut, per quas perijt, crescere possit aquas.

Eiusdem de eodem.

Se Narcissus amat captus lenonibus vnda.
 Cui si tollis aquas, non est tibi sciat ignis.

Ecc 5

ANTE.

ANTENORIS.

*Inclutus Antenor, patriam vox nisa quietem,
Transulit buc Henetum Dardanidumq; fugas.
Expulit Euganeos, Patavinam condidit urbem,
Quem tenet hic humili marmore casa domus.*

a LUCRETIAE.

• P. Ovidij
Nasonis.
• Procedant
testes.

*Cum foderet ferro castum Lucretia pectus,
Sanguis & torrens egrederetur, ait:
b Testetur cunctis me non violasse pudorem
Ante virum sanguis, spiritus ante deos.
Quam bene producti pro me post fata loquentur,
Alter apud manes, alter apud superos.*

PORTII CATONIS.

*Cerne hic ossa sacri semper veneranda Catonis,
Libertate potens, animoq; invictus & armis,
Avius incerto peragravit tramite Syrtes,
Libertatis enim dulcedine captus amata,
Ne sua servitio premerentur colla tyranni,
Fortia crudeli penetravit pectora ferro.*

JULII CÆSARIS.

*Ille hic magnanimus, qui claris arduus actis,
Non timuit generum, nec inertia tela Senatus &
Ne sibi Gallorum raperetur pompa triumphi,
Intulit immitis per civica viscera ferrum.
Vis invicta viri, reparata classe, Britannos
Vicit, & hostiles Rheni compefcuit undas.*

OCTAVIANI AVGVSTI.

*In Macedum campis ultus jam Cæsaris umbras
Sum patris, Augustus belloq; armisq; superbus.
Nanq; meos sensit fugiens Antonius enses.
Quantum ingens orbis, quantum lobis alta potestas.*

*Tantus in orbe fui, mare trans pontumq; subegi.
Vix cælum superis, & sidera summa reliqui.*

REGIANI.

*Ante bonam Venerem gelida per littora Bajæ
Illa natare lacus cum lampade jussit Amorem.
Dum natat, argentes cecidit scintilla per undas.
Hinc vapor essit aquas: quicumq; natabit, amabit.*

DE SCÆVOLA.

*Lictorem pro rege necans nunc Mucius Ultro
Sacrificio propriam concremat igne manum.
Miratur Porfenna virum, pœnamq; relaxans
Maxima cum obsessis fœdera victor init.
Plus flammis patria confert, quam fortibus armis,
Vna domans bellum funere dextra suo.*

PYTHAGORAS NAVGERII.

*Quem toties vixisse anima redeunte renatum,
Mutato fama est corpore Pythagoram:
Cerne iterum ut docti cælo generatus Asylæ
Vivat, ut antiquum serbet in ore decus,
Dignum aliquid certè voluit, sic fronte serena est.
Sic in se magno pectore totus abit.
Posset & ille altos animi depromere sensus,
Sed veteri obstrictus religione silet.*

NYMPHA POMIGERA.

*Poma gerens calathis quos vertice sustinet alto,
Hæc duplici fulcit pondera Nympha manu:
Altera decidua lapso velamine palla,
Nudato ostendens lactea poma sinu.
Hanc videt è Satyris non lascivissimus unus,
Inq; ait intentis Naiade luminibus,*

Non

*Non solo decerptos alieno pollice fructus,
Quæ propria pendent arbore poma volo.*

ROMÆ IN BASI MAR- MOREA.

*Sunt nuda Charites niveo de marmore: & illas
Diva Columna suis adibus intus habet.
Par tribus est facies, qualis decet esse sororum:
Par tribus est ætas, par quoq; forma tribus.
Grata Thalia tamen gemina conversa sorori
Implicat alternè brachia blanda soror.
Dextra Euphrosynam stupeo, Aglajamq; sinistra.
Miror & implicitis brachia nexa modis.
Juppiter est genitor: peperit de semine cæli
a Hemonia: & Veneris turba ministra fuit.
Inde alitur nudus placida sub matre Cupido,
Inde voluptates inde alimenta DEI.*

• Eunomia.

HERSILI EPITAPHIUM.

*Semicarpi quicunq; subis sacraria Fauni,
Hac lege Romana verba notata manu.
Hersilus hic jaceo mecum Marulla quiescit,
Quæ soror, & genitrix, quæ mihi sponsa fuit.
Vera negas, frontemq; trahis, enigmata Sphinges
Credis? sunt Pythio vera magis tripode.
Me pater è nata genuit: mihi jungitur illa.
Sic soror, & conjux, sic fuit illa parens.*

PUB. VIRGILII

MARONIS CVLEX, AD
OCTAVIVM, EX PETRI

Bembi Castigatione.

L *V SIMVS. Octavi, gracili modu-
lante Thalia:*

*Atq; ut araneoli tenuem formavimus or-
sum.*

*Lusimus: a hac propter b Culicis sint carmina
dicta:*

*Omnis ut historia c per ludum consonet ordo,
Noticiaq; ducum voces: licet invidus adsit,
Quisquis erit culpae jocos Musamq; paratus:
Pondere vel culicis levior, fama d feretur.
Posterius graviore sono tibi Musa loquetur
Nostra dabunt cum securos mihi tempora fructus:
Ut tibi digna tuo poliantur carmina sensu.
Latona magniq; decus Jovis aurea proles,
Phœbus erit nostri princeps, & carminis auctor,
Et recinente lyra fautor: sive educat illum
Alma Chimæreo e Xanthus perfusa liquore,
Seu nemus f Asteriæ seu quæ Parnassia rupes,
Hinc atq; hinc patula g præpandit cornua fronte
Castaliaq; sonans h liquido pede labitur vnda.*

*Quare Pierij laticis decus ite sorores
Nejades, & celebrate deum i ludente chorea.
Et tibi sancta Pales ad quam ventura k recurrit
Agrestum l bona cura, sequi sit cura in canentis*

Aërios

*a hanc prop-
ter Sca. sunt o
b proludens
con. ord. No-
titia, ducant
vocem licet
inu. absit Sc,
c feratur.
d Xanthi.
e astringeri.
Scali. Seu de-
cus astringerū.
f prætendit.
g liquida præ-
labitur Scali.
Castalia & re-
sonans liq.
h plaudente.
i tu.
k recurrunt.
l bona fors
cura secuta,
tēes quæ Her-
biferos saltus
nemorum,
sylv. Scalig.
m tenentis,*

a Te tutrice.

b Et,

c Lecta.

d Percurrere.

carm. versu

est Scalig.

e Et tibi san-

cte pu. memo-

rabitur & tib.

Scal.

f alij: mortali-

bus, &.

g lucens.

h liceat.

i Oeteas Scal.

k lumina.

l fugabat.

m Protulit.

n humida Sc.

Vuida.

o flores.

p Tondebant

tenero viridā-

tia gramina

morsu, Scru-

pea defertas

hærebant ad

cava rupes.

q Hæc.

r Hæc.

Aërios nemorum tractus, sylvasq; virenteis.

a Te cultrice vagus saltus feror inter, & astra

b At tu, cui meritis oritur fiducia chartis,

Octavi venerande, meis allabere cæptis.

Sancte puer: tibi namq; canit non pagina bellum,

Phlegra Giganteo sparsa est quo sanguine tellus:

Nec Centaureos Lapithas compellit in enses:

Urit Erichthonias oriens non ignibus arces.

Non perfossus Athos, nec magno vincula Ponto

c Lecta, meo quærent jam sera volumine famam:

Non Hellespontus pedibus pulsatus equorum;

Græcia cum timuit venienteis undiq; Persas:

Mollia sed tenui d pede currere carmina versis

Viribus apta suis Phæbo duce ludere gaudet.

c Et tu sancte puer & venerabilis, & tibi certat

Gloria perpetuum g lucis mansura per ævum:

Et tibi sede pia maneat locus, & tibi sospes

Debita felices memoretur vita per annos,

Grata bonis h lucens. Sed nos ad cæpta feramur.

Igneus i ætherius jam Sol penetrarat in artes,

Candidaq; aurato quattebat k limina curru,

Crinibus & roseis tenebras aurora l fugarat.

m Protulit è stabulis ad pabula læta capellas

Pastor, & excelsi montis juga summa petivit:

n Lurida quæ patulos velabant gramina o colles,

Iam sylvis dumisq; vaga, jam vallibus abdunt

Corpora: lamq; omni celeres è parte vagantes

p Scrupea desertæ perrepunt ad cava rupis.

q Tondentur tenero viridantia gramina morsu

Pendula projectis carpuntur & arbuta ramis:

Densaq; virgultis avidè labrusca petuntur.

r Nec suspensa rapit carpente cacumina morsu

s Vel salicis lentæ, vel quæ nova nascitur alnus:

Hæc teneras fruticum sentes rimatur: at illa
 Imminet a in ribi præstantis imaginis undam.
 O bona pastoris, si quis non pauperis usus
 Mente prius docta fastidiat, & probet illis
 Omnia luxurie b precijs incognita curis,
 Quæ lacerant avidas inimico pectore mentes.
 Si non Assyrio fuerint bis tanta colore
 Attalici opibus data bellera: si nitor auri
 Sub laqueare domus animum non c tangit avarum:
 Picturaq; decus, lapidum nec fulgor in ulla
 Cognitus utilitate manet: nec pocula gratum
 Alconis referent, Bætiq; toreuma: nec Indi
 Conchea bacca maris precio est, at pectore puro
 Sæpe super tenero d prosternit gramine corpus:
 Florida cum tellus e gemmantibus picta per herbas
 Vere notat t dulci distincta coloribus arva:
 Atq; illum calamo latum recinente palustri,
 Ociaq; invidia degentem ac fraude remota,
 Pollentemq; sibi viridi cum palmitibus glucens
 h Vitea pampineo subter coma velat amicta,
 Illi sunt grate vorantes lacte capellæ,
 Et in nemus, & fecunda Pales, & vallibus imis
 Semper opaca nobis manantia fontibus antra.
 k Quis magis optato queat esse beator ævo,
 Quam qui mente procul pura sensuq; probando
 Non avidas agnovit opes, l non tristia bella,
 Nec funesta timet valida certamina classis?
 m Non spolijs dum sancta deum fulgentibus ornet
 Tempia, n vel effectus finem o transcendit habendi,
 Adversum sævis ultro caput hostibus offert,
 Illi falce deus colitur, non arte politus:
 Ille colit lucos, illi Pantheica thura,

a irrigui præ-
 stanti margi-
 nis undæ. Sca-
 li. Laudes vi-
 tæ rusticæ si-
 miles superi-
 orib. Georg.
 lib. 2.
 b pravis.
 c tangit.

d procumbis,
 e geminantes.
 f pulcris. In
 scheda Pith.
 duris distin-
 cta ligonibus
 g ludens.
 h Tmolia: alij
 Molia.
 i Venus.
 k Qui.

l nec.

m Quo.

n nec.

o transcendat.

Floribus

a herbis.
 b imminet, o-
 mnis Dir.
 Ver. membr.
 mittit, & om.
 c Quamlibet
 ut requie mo-
 rus contētor.
 d pecus, o Pa-
 nes, vos o.
 e traduxit p.
 vitam.
 f curam.
 g Dulcibus in
 studijs, Scal.
 h Lcetus.
 i solitum.

Floribus agrestes a herba variantibus adsunt.
 Illi dulcis adest requies, & pura voluptas,
 Libera simplicibus curis: huc b imminet omnis:
 Dirigit huc sensus: hac cura est subdita cordi,
 c Quolibet sit requie victu contentus abundet,
 Iucundoq; locet languentia corpora somno.
 O d pecudes o Panes, & o gratissima Tempe
 Fontis Hamadryadum: quarum non divite cultu
 Emulus Ascræo pastor sibi quisq; poeta
 Secura placido e traducit pectore f vitam,
 g Talibus in studijs, baculo dum nixus apricas
 h Pastor agit curas & dam non arte canora
 Compacta i solidum modulatur arundine carmen.

Scaliger hoc loco inserit versus sequentes
 XLV. qui in alijs exemplaribus infe-
 riùs collocantur.

k superat.

Quem circa fessa passim cubuere capellæ.
 His k superat gelidis manans è fontibus unda,
 Quæ levis placidum rivis sonet orta liquorem,
 Ad volucres patulis residentes dulcia ramis
 Carmina per varios edunt resonantia cantus.
 Hinc illi geminas abium vox destrepit aures,
 Hinc quæulas referunt voces, quæ nantia limo
 Corpora lymphæ fovet, sonitus alit æris echo.
 Argutus & culta fremunt ardore cicadis,
 Seu libet ad fontem densa requiescere in umbra
 Excelsis super damis: quos leniter afflans
 Aura susurrantis poscit confundere venti:
 Anxius insidijs nullis & lentus in herbis
 Contipit hic mitem projectus membra soporem,
 Tendit l ut ebectus radios Hyperionis ardor
 Lucidaq; ætherio ponit discrimina mundo,

l & al. inue-
 ctus.

m Quæ

a Quæ jacet Oceanum flammæ instringit, b rapaces.
 Et jam compellens vaga pastore capellæ
 Ima susurrantis c repetebant ad vada lymphæ,
 Quæ subter viridem residebant cerula muscum.
 Iam medias operum partes evehctus erat Sol,
 Cum densas pastor pecudes cogebat in umbras:
 d Ut procul aspexit luco residere virenti,
 Delia diuæ, tuo quo quondam victa furore
 Venit e Nyctileum fugiens Cadmeis Agave
 Infandas scelerata manus fê cæde cruenta:
 Quæ gelidis bacchata jugis requiebit in antro,
 Posterius pœnam nati g se morte h futuram,
 Hic etiam viridi ludentes Panes in herba,
 Et Satyri Dryadesq; chorosegêre puella,
 Najadum cætu: tantum non Orpheus Hebrum
 Restantem tenuit ripis, sylvasq; canendo:
 Quantum te i Peneu remorantem k dia chorea,
 Multa l tibi læto fundentes gaudia vultu
 Ipsa loci natura domum resonante susurro
 Quæis dabat, m Et dulci fessas resovebat in n umbra.
 Nam primum prona surgebant vallis patentes
 Aerie platani: inter quas impia lotos,
 Impia, quæ socios Ithaci mærentis abegit,
 Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.
 At quibus insigni curru projectus equorum
 Ambustos Phaëthon lætamutaberat artus:
 Heliades teneris amplexæ brachia truncis
 Candida fundebant tentis velamina ramis.
 Posterius cui Demophoon æterna reliquit
 o Perfidiam lamentandi mala perfida multis.
 Quem comitabantur fatalia carmina quercus:
 Quercus antè data, Cetera quam semina, vira.

a Dum. Scal.
 Et jac.
 b capaces.
 c repebant.
 d Et.
 e Nyctilei, su.
 Cad. Ag. Po-
 sterius pœnā
 natis è morte
 futuram, Sca.
 f &.
 g de.
 h datura.
 i Pastor. alij:
 pernix.
 k diua choreæ.
 Scal. Nō tam
 te Peneu, re-
 morata est
 dia chorea.
 l tuo lætæ.
 m molli.
 n antro.
 o Perfidia læ-
 mala, perfide.
 Scal. ita:
 Perfidia lamē-
 tanda diu ma-
 la, perfide
 multis, Perfi-
 de Demopho-
 on, & nūc de-
 fende pu-
 ellam.

- a addita. *Illas Triptolemi mutabit sulcus aristas.*
 b decorans sy. *Hic magnum Argoe navi decus a edita pinus*
 c motibus. *Proceras b decorat sylvas hirsuta per artus.*
 d lenta. Giph. *Appetit aeris contingere c montibus astra*
 lethea cupref. *ilicis & nigra species, & lata cupressus:*
 e artus. *Umbrosaque manent fagus hederæq; ligantis*
Brachia, fraternos plangat ne populus d ietus:
Ipsæq; excedunt ad summa cacumina lenta.
Pinguntq; aureolos viridi pallere corymbos:
Queis aderat veteris myrtus non nescia fati.
 f fontes. *Pastor, ut ad e fontem densa requiebat in umbra,*
Securo pressos somno mandaverat artus,
Stratus humi dulcem capiebat corde quietem:
 g dicere Scal. *Ni fors incertos jussisset t ducere casus*
 b idem. *Nam solitum volvens ad tempus tractibus g iisdem*
Immanis vario maculatus corpore serpens,
 i sub fideris. *Mersus ut in limo magno h subsideret aestu,*
Obvia vibranti carpens gravæ aëra lingua,
Squamosos i latè torquebat motibus orbes.
 k latis. *k Pallabant auræ i viventis ad omnia m visus.*
 l Tollebant
 Scal. Squalle-
 bant. *Iam magis atq; magis corpus revolvibile volvens,*
Attolit nitidis pectus fulgoribus, & n se
 m venientis:
 Scal. vehemē-
 tis ad omnia. *Sublimi cervice o rapit: cui cristæ supernæ*
 n nifus. *Edita purpureo lucens maculatur amictu:*
 o caput. *Aspectuq; micant flammantia lumina torbo.*
 p tum. *Metabat sese circum loca: p cum videt ingens*
 q intentus. *Adversum recubare ducem gregis, acrior instat*
 r infrendere. *Lumina diffundens q intendere, & obvia torbo*
 s & versis. *Sapius arripiens r infringere, quod sua quisquam*
Ad vada venisset, natura comparat arma:
Ardet mente: furit stridoribus: intonat ore:
Flexibus i eversis torquetur corporis orbis:

Manant sanguinea per tractus undiq; gutta :
a Spiritibus rumpit fauces : b cui cuncta paranti
Parvulus hunc prior humoris conterret alumnus :
Et mortem vitare monet per c acumina, nanq;
Qua d diducta genas pandebat lumina gemmis,
e Hec leviore erat natura pupula telo.
Ita levi. tum prosiluit furibundus, & illum
Obtritum morti misit : cui dissitus omnis
Spiritus excessit sensus tum torva ftenentem
Lumina respexit serpentem comminus : inde
Impiger, exanimis, six compos mente grefugit :
Et validum dextra truncum detraxit ab orno :
Quis casus sociaret opem, numenbe deorum.
h Nanq; illi dederitne viam casusue, Deusue,
Prodere sit dubium: voluit sed vincere tales.
Horrida squamosi solventia membra draconis,
Atq; reluctantis crebris, sedeq; i petentis
Itibus ossa ferit, cingunt qua tempora k cristam :
Et quod erat tardus, l omni languore remoto,
Nescius aspiciens, timor obcacaverat artus:
Hoc minus implicuit dira formidine mentem.
Quem postquam vidit casum languescere, sedit.
m Iam quatit, & biuges oriens Erebo cit equos
Et piger aurato n procedit vesper ab Oeta:
o Cum grege compulso pastor duplicantibus umbris
nox,
Vadit, & infessos requiem dare comparat artus.
Cujus ut intrabit levior per corpora somnus.
Languidaq; effuso requierunt membra sopore:
Effigies ad eum culicis devenit, & illi
Tristis ab eventu cecinit convicia mortis.
p Inquit: Quid meritis, ad qua delatus, acerbam
Cogor q adire vices? tua dum mihi carior ipsa

a Spiritus &
b quo cuncta
parante. Scal.
c culmina.
d deducta Sc.
monet per
culmina nan-
que. Qua did,
gen. obde-
bant.
e Ac senioris
Scal.
f tuentem Lu-
mine. Scal.
g resurgit.
h Versus spu-
rius.
i patentis.
k cristæ.
l somni.

m Iam quatit-
ens bij, Scali.
n Vesper pro-
cedit.
o Dum.

p Queis meri-
tis, inquit aue
quæ del. Scal.
q inire.

a videt. *Vita fuit vita, rapior per inania ventis:*
 b Poenæ: vt sit *Tu lentus refoces jucunda membra quiete,*
 furia. Scal. *Ereptus tetræ cladibus: at mea manes*
 c flagrans. *Viscera Lethæas cogunt transnare per undas.*
 d arent. *Præda Charontis agor, a viden vt flagrantia tediis*
 e Sanguine- *Lumina collucent infestis omnia templis?*
 umque. *Obvia Tisiphone serpentibus undiq; comita,*
 f vbi pietatis? *Et flammæ, & sebo quatit mibi verbera: b pænæ*
 vbi pie. hono- *Cerberus, & diris c flagrant latratibus ora,*
 res? Scal. *Anguibus hinc atq; hinc d horrent cui colla reflexis,*
 g sit. *e Sanguineiq; micant ardorem luminis orbes.*
 h sit. *Heu quid ab officio digressa est gratia, cum te*
 i si cui. *Restitui superus latijam limine ab ipso?*
 k densentur. *Premia f sunt pietatis vbi? pietatis honores*
 Scal. post huc *In vanas abiêre vices & rure recessit*
 versum subij- *Iusticia prior illa fides instantia vidi*
 cit sequentes *Alterius, sine respectu mea fata relinquens.*
 duos: Atque *Ad pariles agor e ventus, g sit pænâ merenti,*
 alios alio dē- *Pænâ h sit exitium: modò, i sit dum grata voluntas,*
 sent super ag- *Existat par officium, feror avia carpens.*
 mina turmas. *Avia Cimerios inter distantia lucos.*
 Terreor à tã- *Quem circa tristes k densantur in omnia pænâ,*
 tis insistere, *l Nam vinculus sedet immanis serpentibus Otos,*
 terreor vim- *m Devictum mæstus procul aspiciens Evialten:*
 bris. Nam, *Conati quondam cum sint incendere mundum:*
 vincit. *Et Tityos Latona n tuæ memor anxius o iræ*
 l Devictus. *(p Implacabilis ira nimis) jacet alitis esca.*
 m tuas iras. *Terreor à tantis insistere terreor vmbreis.*
 n Implacabilis *Ad Stygias revocatus aquas: vix vltimus anni*
 ira jacet viva *Restat, nectareas divum qui prodidit escas,*
 al. Scalig. Im- *Gutturis arenti revolutus in omnia sensu.*
 placabilib. di- *Quid, saxum procul adverso qui monte revolvit,*
 vis jacet alitis *esca.*

Contempsisse dolor quem numina vincit acerbus,
 Ocia a quarentem frustra? Vos ite puella,
 Ite quibus tedas accendit tristis Erinnyis:
 b Sicut Hymen praefata dedit connubia mortis:
 Atq; alias alio densat super agmine turmas:
 Impietate fera c vecordem Colchida matrem
 Anxia sollicitis meditantem vulnera natis.
 Iam Pandionias miseranda prole puellas,
 Quarum vox d Ityn, & Ityn quod Bistonius rex
 Orbis Epops mæret volucres evectus in auras.
 At discordantes Cadmeo sanguine fratres
 Iam truculenta ferunt, infestaq; e vulnera corpus
 Alter in alterius: jamq; f adversatus uterq;
 Impia germani g manat quod sanguine dextra.
 h Eheu mutandus nunquam labor: auferor vltis
 In diversa magis: distantia i numina cerno:
 Elysiam tranandus agor delatus ad vndam.
 Obvia k Persephone comites heroidas urget
 l Adversas m praeferre faces: Alceſtis ab omni
 Inviolata vacat cura, quod seba mariti
 n Ipsa suis fatiſ Admeti fata morata est.
 Ecce, Ithaci conjux semper decus Icarioris
 Feminum o incorrupta decus manet, & procul illam
 Turba ferox juvenum telis confixa procorum.
 p Quin misera Eurydice tanto mærore recessit,
 Pænaq; respectus, & nunc q manet Orpheus in te.
 Audax ille quidem, qui mitem Cerberon vñquam
 Credidit, aut illi Ditis placabile numen:
 Ne timuit Phlegethonta r furentem ardentibus vñdis.
 Nec mæſta obtentuſ diro, & ferrugine regna,
 Defoſſasq; domos, ac tartara nocte carenta
 Obſita, nec faciles r Ditis sine iudice ſedes,

a quarentos
 frustra sub li-
 re puellæ lte,
 quib.
 b Sicuti.
 c cum cernā.
 Scal. cum ca-
 nam.
 d querula est,
 superat quo-
 que.
 e lumina.
 f adversatus.
 g manet.
 h Heu heu.
 i flumina.
 k Tisiphone.
 l Adversum.
 m perferre.
 n Hic Calce-
 donias Adm.
 cura mor. Sca.
 Ithac Alcyo-
 nas Ad. cura.
 o concepta.
 p Quum.
 q in te manet
 Orpheu. Scal.
 r furens.
 s ditis fer.
 Scalig. Nec
 mæſta obtē-
 ta ditis. ferr.
 t Dictæo jud.
 ſedes.

a vnā.
b steterant
am.

c currentis.

d reddendam
ducere non
fas Not.

e diræ.

f mortis.

g limina.

h gratum.

i meminisse
grave: at vos.
Scal. Peccatū
minus esse.

k patris secura
locantur.

l inunja.

m feritas.

n ac.

o sociatæ

gloria fortis.

p Alter in ex-
celsum. Scali.

Alter in ex-
cursu refer.

Iudice, qui vita post mortem vindicat astra.

Sed fortuna valens audacem fecerat Orpheus.

Fam rapidi steterant amnes, & turba ferarum

Blanda voce sequax regionem insederat Orphei:

Iamq; a iunam viridi radicem moberat altæ

Quercus humo, b steterantq; amnes sylvaq; sonora,

Sponte sua canes rapiabant cortice amara,

Labentes byuges etiam per sidera Luna

Pressit equos: & tunc currenteis menstrua Virgo

Auditum lyram tenuisti nocte relata.

Hæc eadem potuit Ditis te vincere conjux,

Eurydicemq; blivò d ducendam reddere: non fas,

Non erat in vitam e diu exorabile t numen.

Illa quidem nimium manes experta seberos

Præceptum signabat iter: nec rettulit intus

Lumina, nec diuæ corrupit g munera lingua.

Sed tu crudelis, crudelis tu magis Orpheu:

Oscula cara petens rupisti iussa deorum.

Dignus amor venia, h parvum si tartara nosseret

Peccatum i ignovisse: sed & vos sede piorum,

Vos manet heroum contrà manus, hic & uterq;

Æacides, Peleus namq;, & Telamonia virtus

Per k secura patris latantur l numina, quorum

Connubijs Venus & virtus injunxit honorem.

Hunc rapuit m serba: ast illum Nereis amabit.

Affidet n hac juvenis, o sociat quem gloria, fortis,

p Acer, inexcussus, referens à navibus igneis

Argolicis Phrygios torva feritate repulso.

O quis non referat talis divortia belli,

Quæ Troja videre viri, videreq; Graij!

Teucrea cum magno manaret sanguine tellus,

Et Simois, Xanthiq; liquor, Sigeaq; præter

Littora: cum a Troës sævi vos Hæcæris in
 Videre in classes inimica mente Pelasgas
 Vulnera, tela, necesse, ignes inferre paratos.
 Ipsa b jugis namq; Ida potens feritatis. Et ipsa
 c Equafaces alitrix cupidis præbebat alumnis:
 Omnis ut in cineres Rhætei littoris ora
 Classibus ambustis flammæ d superante daretur.
 e Huic erat oppositus contra Telamonius heros,
 Objectoq; dabat clypeo certamina: Et illinc
 Hector erat Troja summum decus: acer uterq;
 Fulminibus f cælo veluti fragor editus alto:
 g Ignibus hic, telisq; super, h classibus Argos
 h Eripiat reditus: i ille ut Volcania ferro
 Vulnera protectus depellere navibus k instet.
 Hoc erat Æacides l alter latatus honore:
 Dardaniæq; alter fuso quod sanguine campis
 m Hectoræo victor lustravit corpore Trojam.

Hic erat Æacides vultus elatus honore
 Alter, Dardania fuscis quod sanguine
 campus
 Hectoræo victor lustravit corpore Trojam.

Rursus acerba n fremunt, Paris hunc quod o letat. Et
 huius

p Alma dolis Ithacæ virtus quod concidit iſta.
 q Huic gerit r adversos proles Laërtia (vultus,
 Et jam Strymonij Rhæsi, victorq; Dolonis
 r Pallade jam letatur obans, rursusq; tremiscit
 iam Ciconas jamiamq; horret Laſtrygonas atros.
 Illum Scylla rapax canibus succincta Moloffis,
 Ætnæusq; Cyclops: illum metuenda Charybdis,
 Pallentesq; lacus, Et squalida tartara terrent.
 Hic Et Tantalei u generis decus amplius x Atrides
 l multum, m Hectoræo al. Hectora lustravit victor de corp. Troja. Sc
 ita legendum cenſet. n fremit o lædat. p Altra. al. Arnia. q Hinc. r ever-
 ſos. ſcirtus. t Palladio lat. u gener Æacus, x Attrida.

a Troas sævi
 vox. Scalig.
 Troas sævi via
 Hectoris ire
 Viderit in.
 b magis.
 c Ida. al. Dat-
 que. Scalig.
 Acta: vel Di-
 eta.
 d lacrimante.
 e Hinc.
 f veluti frag.
 intonat æthe-
 ris in se Scali.
 Fulminis ut
 cælo volitat
 fragor, editur
 ense Tegmi-
 nibus, telisq;
 super. Vel po-
 tius: Fulmi-
 neus cælo ve-
 luti fragor.
 g Tegminibus
 telisq; super,
 Sigeaque præ-
 ter.
 h Eriperet re-
 ditus.
 i alter Vole.
 k instat.

a regente.
 b Oris.
 c Grajus Scal.
 Heu reditus
 Grajūm ipce-
 nas tibi, Tro-
 ja, ruenti Red-
 didit, Helle-
 pontiacas o-
 biturus ad
 undas.
 d furenti.
 e Cur aliquis
 pr. f. m. dives.
 f Tendit ine-
 vect.
 g in eternum.
 h vis repetens
 Argos patriū.
 Scal.
 i Nereides ū-
 dis Sig. dabāt.
 k subit acta.
 l Corruere.
 m Soles.
 n Ac.
 o hoc mo. lā-
 rum Sc. lāta.
 p Oeteaque
 Scal. Gyræa.
 In obsoletis est Cæica, unde Scal. Aegea legendum suspiciatur. q per-
 emta Scal. peracta r fluctu. / Omneis. s suscipit. Post hunc Scal. no-
 um ab hoc subiecit: Jure igitur tali, n per ævum. x è med.

Affidet, Argivū lumen: quo flamma a regente
 b Doris Erichtonias prostravit funditus arces.
 Reddidit heu c gravius pœnas tibi Troja d ruenti,
 Hellepontiacis obiturus reddidit undis.
 Illa vices hominum testata est copia quondam,
 c Na quisquam propria fortuna munere dives
 Iret f inobectus cælum super omne: propinquo
 Frangitur insidia telo decus, ibat in altum
 g Vis Argoa petens patriam, ditataq. præda
 Arcis Erichtoniae: comes huic erat aum secunda
 Per placidum cursu pelagus: h Nereis ad undas
 Signa dabat: pars inflexis i superacta carinis:
 Cum seu cælesti fato, seu sideris ortu
 Undiq. mutatur cæli nitor: omnia ventis
 Omnia turbinibus sunt anxia jam maris undas
 Sideribus certat consurgere: jamq. supernè
 k Corripere, & l Solijs & sidera cuncta minantur.
 m At venit in terras cæli fragor: n hic modo læta
 Copia nunc miseris circundatur anxia satis:
 Immoriturq. super fluctus, & saxa Capharei,
 Euboicas & per cautes, o Heraeq. lare
 Littora: cum Phrygia passim oga præda p peremta
 Fluctuat omnis in aquoreo jam naufraga q tractu.
 Hic alijs sidunt pariles virtutis honore
 Heroes, medysq. siti sunt sedibus omnes,
 r Omnis Roma decus magni quos s suscipit orbis.
 Hic Fabij, Decijq. hic est & Horatia virtus:
 Hic & fama vetus nunquam moritura t Camilli.
 Curtius, u & medys quem quondam sedibus vrbis

Devotum bellis consumpsit a gurgitis haustus:
 Mutius & prudens ardorem corpore passus,
 b Legitime cessit cui fracta potentia Regis.
 Hic Curius clara socius virtutis & ille
 Flamminius, devota dedit qui corpora e flamma.
 Iure igitur d taleis sedes pietatis honorat.
 Illic Scipia dēg duces, devota triumphis
 Mania quos rapidos Lybica Carthaginis horrenti
 Illi laude sua vigeant ego Ditis opacos
 Cogor adire lacus, viduos à lumine Phæbi:
 Et vastum Phlegethonta pati, e quo maxima Minos
 f Conscelerata pia discernit vincula sede.
 Ergo g jam causam mortis h me dicere vincula
 Verberibus i sivo cogunt k ab iudice pœna:
 Cum mihi tu sis causa mali, nec conscius adsis,
 l Nec tolerabilibus curis hac immemor audis.
 m Quæ tamen n in vanis o dimittes omnia ventis.

Scaliger legit:

Tu tamen in vanos dimittes omnia ventos,
 Et mea diffusas rapientur dicta per auras.
 Eheu mutandus nunquam labor, auferor ultra
 In diversa magis, distantia limine certo.
 Elysiam tranandus agor delatus ad undam.
 Digredior nunquam rediturus, tu cales fontes,
 Et virides nemorum sylvas, & pascua letus.
 Dixit: & extrema tristis cum voce recissit.
 Hunc ubi sollicitum dimisit inertia Sita,
 Interius graviter p mentem ager: nec tulit ultra
 Sensibus infusum Culicis de morte dolorem.
 Quantumcunq sibi vires tribuere seniles,
 Queis tamen infestum pugnans devicerat hostem,
 Ribum propter aqua viridi sub fronde latentem.

a gurgis in
 vnda Sca.gur-
 ges inundans,
 b legitimi.
 c flammis.
 d talis. Scalig.
 tali sedes pie-
 tatis honore
 est.
 e quos.
 f Scal. Cogni-
 ta discernit
 scelerata pia-
 cula sede.
 g quam.
 h quam dice-
 re vitæ.
 i sivo.
 k sub jud. pœ-
 næ.
 l tu consc.
 m Sed tolera-
 bilibus.
 n Et.
 o ut vanis di-
 mittens.
 p dimittis
 somnia.
 q mentem æ-
 gret Scalig.

a Gramineam
viridi fodiens
de.

b lapidum le-
vi Scalig.

c Parthica, Sc.
d Cilico.

e decus, exur-
gens rhod.

f Nonacria
rura. Scalig.

vel : non an-
nua cura.

g Sabina.

h Chrysanthos.

i Bacchus.

k Bumastusq;

l pinus, Scali.

m Ita Tibull.

li 3. el 2. Atq;

hec in celebri

carmina frō-

te notet.

n quod fir-

mat.

o n l tale.

p reddo.

* Valerij Ca-

tonis Gram-

matici, ut pu-

eat Joseph. Sc.

licet pater

hujus Juli. Sc.

Diras Maroni tribuat. p. Cyrneas, Sca

Conformare locum capit impiger; hunc & in orbem

Destinat, ac ferri capulum repetibit in usum.

a Gramineam & viridi foderet de cespice terram.

Iam memor inceptum peragens sibi cura laborem

Congestum cumulabit opus : atq; aggere multo

Telluris tumulus formatum crevit in orbem.

Quem circum b lapidem levi de marmore formans

Conserit assidue cura memor, hic & acanthus,

Et rosa purpureo crescit rubicunda colore,

Et viola omne genus : hic est & c Spartica myrtus,

Atq; hyacinthus, & hic d Cilici crocus editus arbo.

Laurus item Phabie surgens decus, hic rhododaphne,

Liliaq; & roris f non avia cura marini,

Herbaq; turis, opes priscis imitata g Sabinis.

h Chrysanthusq; ederaq; nitor pallante corymbo,

Et i Bocchus Libye regis memor : hic amarantus.

k Buphtalmusq; virens, & semper florida l picris.

Non illinc Narcissus abest, cui gloria formæ

Ignem Cupidineo proprios exarsit in artus:

Et quoscunq; novant vernantia tempora flores.

His tumulus super inseritur : tum a fronte locatus

Elogium, tacita in format quod littera voce:

Parve Culex, pecudum custos, tibi tale merenti

Funeris officium vite pro munere n reddit.

* PUB. VIRGILII

MARONIS DIRAE AD

Battarum,

B Attare o cycneas repetamus marmine voces:

Disisas iterum sedes, & rura canamus:

Rura quibus diras indiximus, impia vota.

Diras Maroni tribuat. p. Cyrneas, Sca

ant

Ante lupos rapiunt hædi, vituli ante leones,
 Delphini fugiunt pisces, aquila ante columbas,
 Et conversa retro rerum discordia gliſcet
 Multa prius, a fuerit quam non mea libera avena.

Montibus & sylvis dicam tua b facta, Lycurge,
 Impia, Trinacria sterileſcant gaudia nobis.
 c Nec fecunda ſenis noſtri, felicia rura,
 Semina parturiant ſegetes, non paſtua colles,
 Non arbusta novas fruges, non pampinus ubas,
 Ipſe non ſylvæ frondes, non flumina montes.

Rurſus, & hoc iterum repetamus Batrare carmen
 Effetas Cereris ſulci condatis avenas:

Pallida flaveſcant æſtu ſiccientia prata:
 Immatura cadant ramis pendentia mala:
 Deſint & ſylvis frondes, & fontibus humor:
 Nec deſit noſtris devotum carmen avenis.

Hæc Veneris vario florentia ſerta decore.
 d Purpureo campos quæ pingit avena colore.
 Hinc aura dulces, hinc ſuavis ſpiritus agri
 e Mutant peſtiferos æſtus, & tetra venena.
 Dulcia non oculis, non auribus vlla ferantur.

Sic precor: & noſtris ſuperent hæc carmina votis.
 f Ludimus & multum noſtra cantata libellis
 Optima ſylvarum formoſis denſa viretis.

g Tondemus virides h ſumbras: nec læta comantes
 Iactabis molleis ramos inſtantibus auris.
 Nec mihi ſape meum reſonabit Batrare carmen:

Militis impia eum i ſuccedet dextra ferro,
 Formoſaq; cadent ſumbras, formoſior illis

k Ipſa cades. veteris domini felicia ligna
 Nequicquam noſtris toties devota libellis,
 Ignibus ætherijs flagrabunt. Iuppiter ipſe,

a ſient.

b fata.

c Nec fecunda, ſinus noſtri o felicia rura, Semina. Scal.

d Purpureos.

e Mittant.

f Tu nemus, & mult. Scalig.

g Non demum vir. Scalig.

h frondes.

Al. herbas.

i ſuccidet. Sc.

k Ipſe. Scalig.

Ipſa cades: iterum domini felicis a-

lumnæ. Ne-

quicquam,

noſtris potius

devota libel.

Ignib ætherijs

flagrabit.

Iuppiter

- a** alito Sca. *Iupiter hanc a aluit: cinis hac tibi fiat, oportet.*
b Africus. *Thracis tum Borea spirent immania vires:*
c nutantibus. *Eurus agat mistam fulva caligine nubem:*
d Cyrneo. *b Aphricus immineat nimbis c minitantibus imbrem:*
e Non iterum *Cum tua d Cyaneo resplendens aethere sylva*
dicent crebro *e Noscet iter, ducens Erebo tua Lydia Ditis.*
tua Lydia. *Vicina flamma rapiant ex ordine vites:*
dixti. *Pasceantur segetes, diffusis ignibus faura:*
f auræ. *Transuolet arboribus, conjungat & arbor aristas.*
g Contingat *Pertica g qua nostros metata est impia agellos,*
& ardor. Scal. *Qua nostri fines olim: cinis omnia fiant.*
b qua, *Sic precor: & nostris superent hac carmina votis*
Unda, qua vestris pulsatis littora lymphis,
Littora, qua dulcis auras diffunditis agris,
Accipite has voces: migret Neptunus in arva
Fluctibus, & spissa campos perfundat arena.
i Quo Volcā. *h Quam Volcanus agros pastor lobis ignibus arcet,*
agro pastus *Barbara dicatur Libyca soror altera Syrtis.*
Iovis ign. *Tristius hoc memini, revocaſti Battare carmen.*
ardet. Scalig. *Nigro multa mari dicunt portenta natare*
Monstra repentinis terrentia saepe figuris,
Cum subito emerſere furenti corpora ponto.
Hac agat i infesto Neptunus ceca tridenti,
Atrum k convertens aſtum maris &ndiq; ventis:
k infesta. *Et fuscum cinerem canis exhauriat &ndis.*
l converrens *Dicantur mea rura ferum mare. nauta cabeto*
Scalig. *Rura, quibus diras indiximus, impia vota.*
l Si minus, heu, Neptne, tuis infundimus aris,
Battare fluminibus tu nostros trade dolores.
m Si minus *Nam tibi sunt fontes tibi flumina semper amica.*
hæc, Nep. tuis *Nil est quod perdam ulterius, merita omnia m dixi.*
inf. iris Scal. *Flectite currentes lymphas, vaga flumina retrò*
n dictis,

Flectite;

Flecite & a adversis rursum diffundite campis.
 Incurrant amnes passim remeantibus undis:
 Nec nostros b servare sinant c erroribus agros,
 Dulcius hoc memini, revocasti Battare carmen,
 Emanant subito sicca tellure paludes,
 Et metat hic d juncos, spicas ubi legimus olim:
 Occupet arguti grylli cava garrula rana.
 Tristius hoc rursum dicat mea fistula carmen.
 Precipitent altis e spumantes montibus imbres,
 Et late teneant diffuso gurgite campos:
 f Queis dominis infesta minantes stagna relinquant:
 Unde g relapsa meos agros pervenerit unda,
 h Piscetur nostris in finibus advena arator:
 Advena civili qui semper crimine i crevit.
 O male devoti k pratorum crimine agelli,
 Tuq; inimica tui semper discordia civis:
 Exul ego, indemnatus, egens, mea rura reliqui:
 Miles ut accipiat funesti l premia belli.
 Hinc ego de tumulo mea rura nobilissima visam:
 m Hinc ibo in sylvas: obstabunt jam mihi colles:
 Obstabunt montes, campos nec adire licebit,
 Dulcia rura valete, & Lydia dulcior illis,
 Et casti fontes & felix nomen agelli.
 Tardius, ah, misera descendite monte capellæ,
 Molliæ non iterum carpetis pabula nota.
 n Tuq; resiste pater: o hac prima nobilissima nobis
 Intueor campos: longum manet hostis in illis.
 Rura valete iterum, tuq; optima Lydia salve:
 Sive eris, & si non mecum morieris. Vtrumq;
 Extremum carmen revocemus Battare avena.
 Dulcia amara prius fient, & molliæ dura:
 Candida nigra oculi cernent, & dextera læva:
 ris, utrunq;: Tuq; eris isti par, & prim. o En. alij: & sunt pr.

a averſi cur-
 ſum. Scal.
 b exire ſinas.
 c erroribus. Sca-
 lig. veteranos
 intelligens.
 Vel: Nec no-
 ſtro exire ſin-
 erroribus a-
 gro.
 d miles:
 e fumantes.
 f Quique do-
 mos Sca. Qui
 dominis.
 g elapſa.
 h Dicitur no-
 ſtris in ſin. ad-
 varator. Scal.
 i crevit
 k prætorum:
 Scal. raptorū
 crimina.
 l prælia.
 m Hinc ibo in
 ſylvas? ἐξ ὧν η-
 µατιχῶς hæc
 omnia.
 n Scalig. ita
 ordinat: Sive
 eris, & ſi non,
 mec. morie-
 ſunt pr.

Migrabunt

*Migrabunt casus aliena in corpora rerum,
Quam tua de nostris emigret cura medullis.*

a Hunc ver- **a** *Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.*
sum omisit *Gaudia semper enim tua me meminisse b iuvabit.*
Aldus. *Invideo vobis agri formosaq; prata:*
b licebit. *Hoc formosa magis, mea quod formosa puella*
s nostrum **Al.** *Est vobis, tacite & c vestrum suspirat amorem.*
& omittunt. *Vos nunc illa videt: vobis mea Lydia ludit:*
Scalig. *tacite Vos nunc alloquitur: d vos nunc arridet ocellis.*
vestri suspirat *Et mea summissa meditatur carmina voce:*
amore. *Cantat & interea, mihi quae cantabat in aurem.*
d vobis adri- *Invideo vobis agri, discetis amare.*
det. *O fortunati nimium, multumq; beati,*
e cantavit. *In quibus illa pedis nivei vestigia ponet:*
Aut roseis digitis viridem decerpserit usam.
f vitecula. *[Dulci namq; tumet nondum f vitecula Baccho]*
g illaxerit. *Aut inter varios Veneris stipendia flores.*
Membra reclinarit, teneramq; g illiserit herbam,
Et secreta meos furtim narrabit amores.
Gaudebunt sylva, gaudebunt mollia prata,
Et gelidi fontes, aviumq; silentia fient,
Tardabunt vibi labentes h currere lymphae.
b currite. **Sca.** *Dum mea jucundas exponat cura querelas.*
labenti curre- *Invideo vobis agri: mea gaudia habetis:*
re lymphae. *Et vobis nunc est, mea quae fuit ante voluptas.*
i Heu malè. *i Heu mihi tabescunt morientia membra doloris*
alij: At mihi. *Et clamor infuso decedit frigore mortis,*
Quod mea non mecum domina est, non ulla puella
Doctior in terris fuit, aut formosior: ac (si
Fabula non vana est) tauro love digna, vel auro,
Juppiter abertis aureis: me sola puella est
Felix taure pater magni gregis, & decus: à te

Vacula non unquam secreta cubilia captans,
 Frustrà te patitur sylvis mugire dolore.
 Et pater hædorum felix semperq; beate,
 Sive petis montes præruptos saxa pererrans,
 Sive tibi sylvis nova pabula fastidire,
 Sive libet campis tecum tua læta capella est.
 Et mas a quocunq; est; illi sua femina junctâ,
 Interpellatos nunquam plorabit amores,
 b Cur non & nobis facilis patura fuisset?
 Cur ego crudelem patior jam sæpe dolorem?
 Sidera per viridem redeunt cum pallida mundum,
 c Inq; vicem Phæbe excurrens, atq; aureus orbis
 Luna & tui tecum est; cur non est & mea mecum?
 Luna, dolor nostri quid sit, miserere dolentis.
 Phæbe, e gerens in te laurus celebrabit amorem,
 Et equam pompa deum, non sylvis fama locuta est.
 Omnia vos g estis: secum sua gaudia gestat:
 Aut inspersa videt mundo, quæ dicere longum est.
 Avea quin etiam cum secula volbebantur,
 Conditio h similisq; foret mortalibus illis.
 Hæc quoq; prætereò notum i Meonidis astrum,
 Quæq; virum virgo, sicut captiva secuta est.
 Lædere cælicolæ potuit vos nostra quid atas?
 Conditio nobis vitæ k quò durior esset?
 Ausus lego primus castos violare pudores?
 Sacratamq; meam vitam tentare puella?
 Immatura mea quoq; n nōxæ solvere fata?
 Istius atq; utinam o facti mea culpa magistra
 Prima foret: p letum mihi vitæ dulcius esset.
 q Non mea, non vllō moreretur tempore fama;
 tum Minoidis astr. Scal. i Minoidos. k quæ Scal. qui legon. m vitam
 Scal. h, e, pudorem, n nexæ Scal. o factus. p leto, q Nam,

a quicunq;
 b Scalig. Cur
 non & nobis
 facilis natu-
 ra? fuisset:
 c Inque vicem
 excurrunt: at-
 que aur. orb.
 Ephebus Lu-
 na tui tecum
 est. Scal.
 d tua est tecū,
 e gerens in te
 laurus: cele-
 brabis amorē.
 Et quem pō-
 pa Deum, non
 syl. fama secu-
 ta est, Omnia,
 vos testes, se-
 cum sua gau-
 gest. Scalig.
 f quæ Pana-
 deum, nisi
 g nostris.
 h similis fue-
 rat mor. illis.
 Hæc quoque
 prætereā no-

Dulcio

a primum. 96

b feret.

c semper mē-

dacia fastus.

Scal.

d secum gavi-

sa est ludere

in herba Pur-

pureos flores.

Scal.

e Grandia.

f gaudia.

g & illi Tristi

turpabat, ma-

las fulgine

barba. Scal.

h &.

i est aliqui o-

mittunt.

k Tanta meæ

vitæ cum dijs

fecere rap.

Vel cordis

pro'cum dijs,

ut cordo pro

condo apud

Varr. Sc.

* Pub. Corne-

lij Severi, ut

videtur Ioseph

Scalig. & eru-

ditis nonnul-

lis. Iul. Scalig.

assentitur ijs, qui Aetnam Quintil. Vari autumant, a fortasse tremat,

scilicet Aetna. b quid.

Dulcia cum Veneris furatus gaudia a primus

Dicerer, atq; ex me dulcis foret orta voluptas.

Nam mihi non tantum tribuerunt impia vota,

Auctor si occulti noster b foret error amoris.

Iuppiter antè sui c semper mendacia furti

Cum Iunone prius conjux quàm dictus b terq; est,

Gaudia libabit dulcem furatus amorem;

Et d mecum tenera gavisæ est ludere in herba,

Purpureos flores, quos insuper accumbebat,

e Candida formoso supponens f brachia collo.

Tum, credo fuerat Mavors dislentus in armis.

Nam certè Vulcanus opus faciebat, g & illi

Tristi, turpabatq; mala fuligine barbam.

Non aurora nobis etiam plorabit amores,

Atq; rubens oculos roseo celabit amictu?

Talìa cælicolæ nunquid minus aurea promo?

Ergo quod deus atq; heros, cur non minor ætas?

Infelix ego, non illo qui tempore natus.

Quo facilis natura fuit. fors o mea læva

Nascendi, miserumq; genus, h quo sera libido i est,

k Tanta meæ vitæ cordis fecere rapinam,

Ut maneam, quod vix oculis cognoscere possis.

* PUB. VIRGILII MA- RONIS ÆTNA.

Æ Tna mihi, ruptiq; cavis fornacibus ignes,
Et quæ tam fortes volvant incendia causa,
Quod a fremitu imperium, quod rancos tor-
queat æstus,

Carmen

Carmen erit, a dexter venias mihi carminis auctor:

Sed te Cynthos habet, seu Delos gratior illa,

Seu tibi Dodone potior: tecumque faventes

In nova Pierio properent à fonte sorores

Vota: per insolitum Pbæbo duce c cautius itur,

Aurea securi quis nescit secula regis?

Cum domitis nemo Cererem jactaret in arvis,

Venturisque malas prohiberet frugibus herbas.

Annua sed à satura complerent horrea messes,

Ipse suo fuisset Bacchus pede, mellæq; lentis

Ponderent folijs, & pingui Pallas oliva.

Secretos amnes ageret cum gratia ruris.

Non cessis e cuiquam melius sua tempora nosse.

Ultima quis tacuit juvenum certamina Colchos?

Quis non Argolico deflevit Pergamon igni.

Impositam? & tristis natorum funere matrem:

Adversumque diem sparsumque in h semina dentem

Quis non perjura doluit mendacia puppis,

Desertam vacuo Minoïda littore questus?

Quicquid in antiquum jactata est fabula h carmen.

Fortius ignotas molimur pectore curas:

Qui tanto motus operi, quæ causa perennis

Explicit in densum flammæ & iructes ab imo

Ingenti sonitu moles, & proxima quæq;

Ignibus irriguis erat: mens carminis hæc est.

Principio, ne quem capiat fallacia l fatum,

Sedes esse Dei, tumidisque è faucibus ignem

Volcani ruere, & clausis resonare cavernis

Festinantis opus. non est tam sordida divi

Cura, neq; extremas jus est m dimittere in artes

Sidera: n subducto regnant sublimia cælo

Illa, neq; artificum curant tractare laborem,

a dexter mihi

carminis au-

ctor Apollo,

Seu tua Do-

dona potior

tecunq; Pha-

selis, Seu te

Cynthos ha-

bet, seu Delos

gratior illa, In

nova Pierio

Scal.

b tua

c Phaselis.

d tutius.

e sacra, Scal

f quicquam,

g tristem.

h Adversum-

u.

i semine. Sca

sparsumq; in

femina.

k crimen Sca.

l trudas.

Poëtarum

mendacia.

n fatum.

o dimittere.

p seducto

Scal.

illi. *Discrepat à prima facies hac altera fatum;*
 Fabula Gigā- *a Illis Cyclopes memorant fornacibus usos,*
 tua. *Cum super incudem numerosa in verbera sortes,*
 b campis. *Horrendum magno quaterens sub pondere fulmen;*
 c suos alu. Vel *Armaren: q. Jovem. turpe est sine pignore carmen.*
 est alvo tenus: *Proxima vivaces Aetnei verticu ignes*
 d similat an- *Impia sollicitas Phlegrais fabula b castris,*
 tiquit. excusi. *Tentavere [nefas] olim deerrudere mundo*
 e creat antiq. *Sidera, captiviq. Jovis transferre Gigantes*
 f cunctosq; ad *Imperium, & victo leges imponere cælo.*
 g in alijs sic *His natura c sua est: alvo tenus ima per urbes*
 legitur: Pro- *Squameus intortos d sinuat vestigia serpens.*
 vocat è ad- *Construitur magnis ad prælia montibus agger:*
 motis. AlPro- *Pelion Ossa e terit summus premit Ossa Olympi,*
 vocat è cælo *Iam coacervatas nituntur scandere moles:*
 admotus dex- *Impius & miles metuentia comminus astra*
 traque corus- *Provocat infestus t cunctos ad prælia divos,*
 cam Armatus *g Provocat admotis.*
 flammam re- *Juppiter è calo metuit dextramq. corusca*
 novat. alij flā- *Armatus flamma renovat calligine mundum.*
 ma removet *Incurfant vasto primum clamore Gigantes.*
 Scal. Juppiter *h Hic magno tonat ore pater, geminasq. fabentes*
 è cælo metu- *Undiq. discordes comitum simul agmine ventos.*
 ens. *Densa per attonitas i funduntur fulmina nubes,*
 b Hinc ma- *k Atq. in arma ruit quæcunq. potentia divum:*
 gno tonat ore *l Et Mars sævus erat jam cetera turba deorum.*
 pater, gemi- *Stant vtrinq. metus. Validos tum Juppiter igneis*
 nantque fau. *Increpat, & in jacto perturbat fulmine montes.*
 Und. dis. co. *Illinc n devictæ verterunt terga ruina*
 f. ag. Ventis. *o Infestæ divus acies, atq. impius hostis*
 i rumpuntur Scal. *k Quin. & Scal. Aequaque in arma. l Et Mavors*
 sævus, & ceter. turb. deorum *Stant utrinque metu, Scal. m victor*
 proturbat, n devictæ, o infectæ.

Præcepsum castris agitur, a materq; jacente
 b Impellens victos tum pax est reddita mundo:
 Tum Liber c celsa venit per sidera cæli,
 Defensiq; decus mundi d nunc redditur astris.
 Gurgite Trinacrio morientem Juppiter Aetna
 Obruit Enceladum: vasti e qui pondere montis
 Aestuat, & patulis expirat faucibus igneis.
 Hac est mendosa vulgata licentia fama.
 V A T I B U S ingenium est hinc f auget nobile carmen
 Plurima pars scena: g verum est fallacia vates
 Sub terris nigros viderunt carmine manes,
 Atq; inter cineres Ditis pallentia regna:
 Mentiti vates Stygias undasq; h canesq;
 Hi Tityon septem strabere in jugera fœdum,
 Sollicitant magna te i circum, Tantale pœna,
 Sollicitantq; siti. Minos, tuq; Aeace, in umbris
 Jura canunt: k iidemq; rotant Ixionis orbem:
 Quicquid & interius falsi sibi conscia terra est.
 Non est terra satis: speculantur numina diuina:
 Nec metuunt oculos alieno admittere cælo.
 Norunt bella deum, norunt abscondita nobis
 Conjugia, & falsa quoties sub imagine peccant.
 Taurus in Europen, in Ledam candidus ales.
 Juppiter l ut Danae precioso fluxerit imber.
 D E B I T A carminibus libertas ista: sed omnis
 In vero mihi cura. canam quo fervida motu
 Aestuat Aetna, novosq; rapax sibi congerat ignes.
 Quacunq; immensus in terra se porrigit orbis,
 Extremiq; maris curvis n incingitur undis:
 Non totum o est solidum desit namq; p omnis biatu.
 Scela est omnis humus, penitusq; cavata latebris,
 Exiles suspensa vias agit, utq; animantis,

a turmxq; ju-
 centis Palle-
 nes. victo tum
 pax Scalig.
 b Amplexa est
 natos.
 c celsi.
 d runc.
 e quoque
 f audit.
 g ast rerum.
 Scal. verum &
 fallatia vates
 Sub terr nigr.
 videt crimina
 manes, atque
 inter cineres,
 Ditis pall. re-
 gna Mentiti.
 naves Stygias,
 undasque ca-
 nentes,
 h ficcum, vel.
 curvum Scal.
 i iisdemq;
 k in Danaën.
 Narratio.
 l se terræ.
 m agitur
 ab.
 n in solidum
 desit,
 o oris.

a sanguis om.
 Scalig.
 b acervis.
 c intorsus.
 d corymbos.
 Scal. Vt cre-
 bro intorsus
 spatioq; vacā-
 te corymbus.
 Pend.
 e nota.
 f lima.
 g videre Scal.
 invidere.
 h viderit il-
 lud.
 i vacuoq; agat
 aucta necesse
 Confluvia, &
 raptis arcessat
 ea vndique ab
 vndis.
 k Confluvia.
 al. confluit.
 l arcessant.
 m Dirupta Se-
 neca.
 n diversas e-
 mittit.
 o at sem.

Per tota errantes percurrunt corpora vena,
 Ad vitam a sanguineque omnis qua comineat idem?
 Terra voraginibus conceptas digerit auras.
 Scilicet baud olim diviso corpore mundi
 In maria, ac terras, & sidera: fors data caelo
 Prima: secunda maris, deseditq; infima tellus:
 Sed totis rimosa cavis, & qualis b acervus
 Exilis imparibus iunctis ex tempore saxis,
 Ut crebro c intorsus spatio vacuata d corymbus
 Pendeat in sese: simili quoq; terra figura
 In tenuis laxata vias, non omnis in arctum
 Nec stipata coit, siue illi causa vetusta est,
 Nec enata est facies: seu liber spiritus intra
 Effugiens molitur iter seu lymphæ perenni
 Edit humum t limo, furtimq; obstantia molit:
 Aut etiam inclusi solidum g excedere vapores,
 Atq; igni quesita via est siue omnia certis
 Pugnare locis, non est hic causa docendi:
 Dum flet opus causa. quis enim non h credat inanes
 Esse sinus, penitus tantos emergere fontes
 Cūm videt, ac torrentem imò se emergere hiatu?
 Non ille ex tenui vocemq; agat acta necesse est,
 i Cum fluit: errantes k accersant vndiq; & vndas.
 Et trabat ex pleno, quod fontem contrabat, amne,
 Flumina quinetiam latic currentia rivis
 Occasus habuere suos: aut illa vorago
 l Direpta in præceps fatali condidit ore:
 Aut occulta fluunt tectis adoperta cavernis,
 Atq; inopinatos referunt procul edita cursus.
 Quod si m diversos emittat terra canales
 Hospitium fluviorum: n aut semita nulla profectò
 Fontibus, & rivis constet via: pigraq; tellus

a Conferta in solidum segni sub pondere cesset,
 Quod si precipiti conduntur flumina terræ:
 Conditæ si redeunt c si etiam quæ incondita surgunt:
 Haud mirum clausis etiam si libera ventis,
 Spiramenta latent, certis tibi pignora rebus,
 Atq; oculis hæsuræ d vias dabit ordine tellus,
 Immenses plerunq; sinus c & jugera pessum
 Interceptæ t leges, densæq; absconditis nocti.
 Prospectare procul, chaos ac sine fine ruina
 Cernis, & in sylvis spatioſa cubilia retro,
 Antraq; demissis g pedibus fodisse latebris,
 Incomperta via est operum; tantum influit intra,
 Argumenta dabunt ignoti vera profundi,
 Tu modo subtiles animo duce percipe curas,
 Occulta inq; fidem manifestis adstruere rebus.
 Nam quo liberior, quoq; est animosior ignis
 Semper & inclusus, nec vinctus savior illa
 Sub terra, pentiusq; movens: hoc plura necesse est
 Vincula magis solvat, magis hoc obstantia pellat.
 Nec tamen in rigidas exit contenta canales
 Vis animæ: flamma avertit, quæ proxima cadunt:
 Obliquumq; secat, quæ visa tenerrima causa est.
 h Hinc terra i tremor, hinc motus ubi densus k hiatu
 Spiritus exagitat venas, cessantiaq; urget.
 l Quod si spissa foret, m solidosq; instare inani:
 Nulla daret miranda sui spectacula tellus,
 Pigraq;, & in pondus n confestim mobilis esset.
 Sed summis si forte putas concedere causis,
 Tantum opus, & summis alimentum viribus oris,
 Quæ valida in promptu cernis, validosq; recessus,
 Fallere: sed nondum tibi o certa hac lumine recto.
 Namq; p illud quodcunq; vacat, specus omnisq; hiatus

a Conferta .
b terra,
c si qua ante
 incognita a-
 lij: aut si qua
 incond Scal.
 si qua & jam
 incōdita sur:
 d tuis Scal.
 e ac.
 f licet.
 g pedites.
 h Hinc tibi
 terra tremor
 motu, hinc ti-
 bi densus hia-
 tu.
 i tremir.
 k hiatum.
 l Quam.
 m solidumq;
 instar. Scal.
 n conferta
 immobile
 cesset. Scal.
 o concedere.
 p lumine cer-
 ta carento.
 Namq; illud,
 quodc. vacat
 specus oris hi-
 atu Scal.
 q illic.
 r hiatum.

Et res introitu solvunt adituque patenti,
 Conversa languent vires animosque remittunt.
 Quippe ubi contineant ventos, quacunque moran-
 teis,

a alijs limite,
 b premunt.
 c est, omittit
 Scal.

In vacuo defunt cessant: tantumque profundi
 Explicat errantes, at in ipso a limine tardant.
 Angustis opus est turbare in faucibus illos,
 Ferbet opus densique b fremunt premiturque ruina
 Hinc fartim Borea atq; Noto: nunc unus uterque c est,
 Hinc venti rabies hinc saevo quassat biatu
 Fundamenta sola trepidant, urbesq; caduca.
 Inde [neg. est aliud] si fas est credere mundo
 Venturam antiquam faciem veratius omen.
 Hec primo species rerum, naturaque terra,
 Introrsus cessante solo trahit undiq; venas.

d Hic,
 e In nervos
 neneant
 varios medi-
 umq; coercent,
 Pars. Scal.
 f causasque.
 g illos.
 h ponam tibi.
 i duces certo
 rem cred. co-
 gent Scal.
 k prohibens
 aditu, divin;
 Scal.

Aetna sui manifesta fides, & proxima vero est:
 Non illic, duce me occultas scrutabere causas:
 Occurrent oculis ipsa, cogentque fateri.
 Plurima namq; patent illi miracula monti.
 Hinc vasti terrent aditus, merguntque profundo:
 Corrigit hinc arctus, penitusq; quod exigit ultra.
 d Hinc spissae rupes obstant, discordiaque ingens
 e Inter opus: nectunt varios modiosque coercens:
 Pars igni domita, pars ignes ferre coacta,
 Ut major species Aetna succurrat inanis.
 Hac illis sedes, tantarumque area rerum est.
 Nunc opus artificem incendit, f causamque reposcit:
 Non gillam parvi aut tenuis discriminis, ignea
 Mille sub exiguo h ponent tibi tempora veras
 Res, oculique i docent: res ipsa credere cogunt.
 Quin etiam tactu moneant contingere tuto
 Scilicet: at prohibent flamma custodiaque ignis
 k Operum est, & arcant aditu divinaque rerum.

Ut major species *Ætna* succurrat inanis,
 Cura sine arbitrio est; eadem procul omnia cernis. *a torreat.*
 Nec tamen est dubium, penitus quis a torreat *Ætnam*: *b qui.*
 Aut *b* quis mirandus tanta faber imperet arti.
 Pellitur exusta glomeratus nimbus arena:
 Flagrantes properant moles: voluuntur ab imo
 Fundamenta fragor tota nunc rumpitur *Ætna*:
 Nunc fusca pallent incendia mista c. ruina. *c ruina.*
 Ipse procul magnos miratur Juppiter ignem:
 Nèbe sepulta novi surgant in bella Gigantes,
 Neu Ditem regni pudeat neu Tartara cælo
 Vertat in occulto, tantum premit omnia tetra,
 Congeries operis saxorum, *o* putris arena,
 Qua nec sponte sua faciunt, nec corporis ulli
 Sustentata de eadem robustis viribus omnis
 Exigitur: vertit vasa c. omnia vertice sabo:
 In densum congesta froctans, voluuntque profundo.
 Nec causa, expectata ruunt incendia montis.
 Spiritus g. inflati nomen languentibus aër.
 Nam propè natura par est violentia semper.
 Ingenium velox illi, motusque perennis.
 Verum opus h. auxilio est, ut pellat i corpore nullus
 Impetus est ipsi: qua spiritus imperat, audit. *d cadunt.*
 Nunc princeps magnusque sub hoc duce militat ignis. *e interea ver-*
k Nunc quoniam in promptu est *l* operis natura, *rica favo Scal.*
 solique *alij: vitrea.*
 Una ipsi m. venti: quæ res incendia pascit, *f. rotat voluit-*
 Cum subito cohibetur, inest quæ causa. silenti, *que Scal.*
 Subsequar, immensus labor est, sed fertilis idem: *g. inflat enim*
 DIGNA n. laborantis respondent præmia curis. *momen Scal.*
 Non oculis solum pecudum miranda osuere *h. auxilium*
 More, nec effusis in humum grave pascere corpus: *interpellat*
 Nosse fidem rebus, dubiasque exquirere causas *cor. nullus.*
i corpora Sc.
k Huic.
l operi.
m ipsi, & venti
Scal.
n laboratis Sc.
Ald. laborā-
ti.
o fovere Scal.

a capitivi tol- *Sacra perurgentem, acapitiq. attollere cælum.*
 lere cæli Scal. b Scire quot & quæ sint, cur magno talia mundo
 b Scire quot, *Principia occasus metuunt, ad secula pergunt:*
 & quæ sint *Et firma aeterno religata est machina mundo.*
 magno nata- *Solus scire modum, & quanto minor orbita Luna est*
 lia m. Princi- c *Cur illi crebrior, cur isti perbolet orbis*
 pia, & rerum *Annuus: d ille monet, quæ certo sidera currant*
 dubias exqui- *Ordine, e quæque sua careant incondita cura.*
 rere causas, *Scire vices etiam signorum & tradita jura:*
 Sacra per ur- *Nubila cur cælo, f & terra g denunciet imbres,*
 gentem cap- *Quo rubeat Phæbe, quo frater palleat igni:*
 rivi tollere h *Tempora cur variant anni, primaq. juventa*
 cæli. Cur nō i *Ver præsit æstatem: cur æstas ipsa senescit:*
 occa. metuūt, *Autumnoq. obrepit hyems, & in orbo k recurrit.*
 ac secula per- *Axem scire Helices & tristem nosse Cometen:*
 gunt, Et fir. *Lucifer vnde micet. l quæve Hesperus vnde Bootes*
 Scal. *Saturni cur stella tenax, cur Martia pugnax:*
 e Hæc brevior *Quo rapiant nautæ, quo sidere lintea tendant,*
 cur bis senos *Scire vias maris, & cæli prædicere cursus.*
 citō pervolet *Quò volet Orion, quò n. Sirius incubet index,*
 axes, Annuus *Et quæcunq. jacent o tanto miracula mundo.*
 ille meet. *Non digesta pati, nec acervo p. condita rerum:*
 d m. limom: *Sed manifesta notis certis disponere sede*
 & quæ cer. Sc. *Singula, divini est animi, q & jucunda voluptas:*
 e quæque. *Non oculis solum pecudum miranda videre*
 f Et: al. omit. *More: nec effusis in humum, grave pascere corpus,*
 g denuntiat. *Sed prior hæc r hominis cura est, cognoscere terram,*
 h tempore. *Et quæ nunc miranda tulit natura notare:*
 i Ver æstate *Hæc nobis magna affinis cælestibus astris.*
 perit. *Nam quæ mortali r spes est, quæ amentia major,*
 k cucurrit. *In Jovis errantem regno perquirere velle,*
 l quæque. *Tantum opus ante pedes transire & perdere segnes?*
 m Saxus & incubet: secius Scal. n toto. o incondita. Scal p ac. q homi-
 nem, r species quæ am.

Torquemur miseri in parvis, premimurq; a labantes,
 Dum sese precio redimant verumque b professa,
 Tum demum viles taceant inopesque relictæ.
 Torquentur flamma terra, ferroque domantur:
 Scrutatur terras, evertimus omne profundum,
 Semen ut argenti quaratur, ut aurea vena,
 Noctes, atq; dies festinant arva coloni,
 Callent rure manus: glebarum expellimur usu.
 Fertilis hac, segetisque feracior, altera vitis:
 Hac platani humum, hac c'berbis dignissima tellus:
 Hac d' diti melior pecori sylvisque fidelis.
 Aridiora tenent oleæ succosior olivæ
 Grata, lebes cruciant animos, & corporis causa:
 Horrea uti saturent tumeant & dolia musto:
 Plenaque defecto surgant fenilia campo.
 Sic avidi semper, e quâ visum est carius istis,
 IMPLENDUS sibi quisq; bonis est artibus & illæ
 Sunt animi fruges, hac rerum maxima merces,
 Scire quid occulto natura terra coerces:
 Nullum fallere opus: non g multos cernere sacros
 Aetnæi montis fremitus, animumque furantis;
 Non subito pallere sono, non credere, subter
 Cælestis migrasse minas h' ad tartara mundi,
 Nosse quid impediat ventos, quid nutrias igneis,
 Unde repente quies & multo fœdere pax sit:
 Concrecant i anima penitus: k seu forse cavernæ.
 l Introitusque ipsi servant: seu terra minutis
 Rara foraminibus m nene in se distrahbat aura.
 Plenius hoc etiam rigido qua vertice surgit,
 Illinc infestus, atq; hinc obnoxius, intus
 Undiq; diversas admittere cogitat n auras,
 Et conjuratis addit o concordia vires,

a labore alijs
 premimurq;
 labores. Ut
 sese pr. redi-
 mant. ver.
 prof. Turpe
 silent artes,
 viles inop. re.
 b professa est.
 c ederis.
 d dura & mel.
 pec. Scal.

e quod
 f illis.

g multis Scal.
 limis.

h sub.

i animi.
 k neu.
 l introitusue.
 m neu.
 n venosis ab-
 strahat auras.
 o aures.
 p discordia.

*Sive introitus agunt nubes & nubilus Austere
 Seu forsitan flexere caput, tergoque feruntur.
 a dejecta so- Precipiti a delata sono premit vna, fugatque
 no pr. nuda Torrenteis curas, pulsataque corpora densat.
 b sonitura. Sc. Nam salutis b resonante diu Tritone canoro,
 sonat aura. Pellit opes collectus aqua, victusque movere
 Spiritus, & longas emugit buccina voces:
 Carmineque irriguo magni cortina theatri
 Imparibus numerosa modis canit arte regentis,
 Quæ tenuem impellens animam subremigat vnda
 c auris. Haud aliter summo furens torrentibus c aura
 Pugnât in Angusto, & magnum commurmurat Ætæna.
 Credendum est etiam ventorum existere causas
 Sub terris similes harum quas cernimus extrâ,
 Ut cum densa cremant inter se corpora, turba
 Elisa in vacuum fugiant: & proxima secum
 d Nomina. d Numina tota trahunt, utaque in sede resistunt.
 e Principijs Quod si forte mihi quadam discordia tecum est.
 quod ab his e Principijsque alijs credas consurgere ventos:
 cr. conf. ven. Non dubium rupes, aliquas penitusque cavernas
 f Provehere. f Prorueret ingenti sonitu casuque propinquas
 g minas. Diffugere impellique g animas: hinc cornere ventos,
 h Aut. Aut humore etiam nebulas effundere largo:
 i solet. h Ut campis agrisque i solent, quos obruit amnis
 k vis. Vallibus exoriens, caligat nubilus ær
 l venti. Flumina parva ferunt auras: k vix proximali vento
 m intro, cl. est:
 n igitur. Eminus aspirat fortis, & verberat humor.
 o coactis. Atq; hac in vacuo si tanta potentia rerum est,
 p venti. Hoc plura efficiant in infra, clusiq; necesse est,
 q syphe catit. His n agitur causis extrâ, penitusque o coactis,
 intrus. Scalig. Exagitant p ventos, pugnant in faucibus arctæ.
 Pugnantes q suffocat, & intus et vnda profundo*

Terq; quaterq; exhausta graves tibi perbibit Euros,
 a Ingeminat fluctus, & primos ultimus urget:
 Haud secus adstrictus certamine tangitur ictu
 Spiritus: involvensq; suo sibi pondere vires,
 Densa per arduos exercet corpora b venas,
 Et quacunq; iter est, properat, transitq; morantem,
 Donec c confusio revolutis aestibus amnis
 Exilit: atq; furens tota vomit igneus Aetna.
 Quod si forte putas, iisdem d decurrere ventos
 Faucibus, atq; iisdem e pulsos remeare: notandas
 Res oculis locus ipse dabit, cogetq; negare.
 Quamvis ceruleo siccus & sic frigeat aether,
 Purpureoq; rubens surgat jubar aureus ostro:
 Illinc obscura semper caligine nubes.
 Pigraq; defuso circum g stupeat humida vultu:
 Prospectat sublimis opus vastosq; recessus.
 Non illam videt Aetna, nec villo intercipit aestu:
 Obsequitur quacunq; jubet levis aura, reditq;
 Placantes etiam caelestia numina thure,
 Summo cerne jugo vel qua liberrimus Aetna
 h Inprospectu hiat tantarum semina rerum,
 Si nihil irritet flammam, stupeatq; profundum.
 i Huic igitur credis, torrens ut spiritus ille,
 Qui rupes k terramq; vorat, qui fulminat igneis,
 Cur legat vires & praeceps flexit habenas,
 Praesertim ipsa suo declivia pondere nunquam
 Corpora m diripiant, n valdeq; absolveret arcem.
 Quod o ni fallor, adest species: tantusq; ruinis
 Impetus attentos oculorum transfugit ictus.
 p Nec labitas tantos igitur ferit aura movetq;
 Sparsa liquore manus sacros tibi ventilat ignes:
 Verberat q ore tamen, pulsataque corpora nostra

a Ingeminat.

b nervos.

c Scalig. confluvijs devolvens aestibus.

Alij: confusio revolutus & aestibus am d decernere.

e pulsos.

f Jove.

g strepat.

h Improspect.

i Hinc igitur queris torrens vi.

k terrasque d exit.

m deripiat.

n varioq; absolverit.

o Nisi.

p Hec lev. tanta est. igitur se.

q ora.

locursans;

honor.
b odoratis.
c fax
d rapti.
e atra.

f & serpunt.
Scal. exscul-
punt.
g reparent.
h parvo emē.
dicat opes, nec
conrogat.
i operæ. vent.
examina, sēp.
k quæ rum-
pat iter, co-
gatque.
l extructa.
m vno.
n pars stat. vel
restat.
o ac cernens
cum sicco
frig. monti.
p defudat.
q ovantes.
r jure.

Incurfant; adeo tenuis vim causa repellit.
Non cinerem, stipulamve leuem, non arida sorbet
Gramina: non tenuis plantis a liquor exit eisdem.
Surgit b odoratis sublimis fumus ab aris.
Tanta quies illi est, & c pax innoxia d parti
Sive peregrinis igitur proprijsue potentes
Conjurant animæ causis: ille impetus ignis,
Et montis partes e atra subvertit arena:
Vastæq; concursu trepidantia saxa fragoris,
Ardentesq; simul flammæ ac fulmina rumpunt.
Haud aliter, quàm cum prono jacuere sub Austro,
Aut Aquilone fremunt sylva dant brachia nodo
Implicita, f hac serpunt junctis incendia ramis,
Nec te decipiant stolidi mendacia vulgi,
Exhaustos cessare sinus, dare tempora rursus,
Ut g raptant vires, repetantq; in prælia victi.
Pelle nefas animo, mendacemq; exue famam.
Non est d vinis tam sordida rebus egestas:
Nec h parvas mendicat opes, nec corrogat auræ
Præstò sunt i operis ventorum examina semper.
Causa latet, k quævunt pariter, coguntq; morari.
Sape premit fauces magnis l exhausta ruinis
Congeries: clauditq; vias luctamine ab in imo:
Et scisso veluti tectò sub pondere n præstò est:
Haud secus o ad teneros cum secum frigida monti
p Desidia est tutoq; licet discedere q montes.
Pòst ubi continuere moram, velocius urgent:
Pellunt oppositas moles, ac vincula rumpunt,
Quicquid in obliquum est frangunt iter: acrior i
Impetus exoritur: magnus operata rapinis
Flamma micat, latosq; ruens exundat in agros:
Si cessant d rure ferunt spectacula venti:

Nunc a superant, quaecumq; regunt incendia sylvas:
 Qua flammis alimenta vocent b quid nutrias Aetna,
 Incendi poterunt ilis vernacula causis
 Materia, c appositumque igni genus stile torrent.
 Viritus assidue calidus nunc sulphuris humor,
 Nunc spissus crebro praebeatur vimine succus.
 Pingue bitumen adest, & quicquid comminus, atrae d acres
 Irritat flammis: illius corporis Aetna est.
 Atq; hanc materiam penitus discurrere fontes,
 & infecta erumpunt & aqua radice sub ipsa,
 Pars oculis manifesta iacet, c qua corpore dura est, e infectos
 Ac lapis: in pingui fervent incendia succo. rumpunt.
 Quinetiam f varie quaedam sine nomine saxa f rubet ipsaq;
 Toto monte liquant: illis custodia flamma. dura est.
 Vera tenaxque data est: sed maxima g causa molaris g vario quod.
 Illius b incendi lapidis i si vindicat Aetnam. sub vimine.
 Quem si forte manu teneas, & robore cernas, b quippe.
 Nec servare putes ignem, nec spargere posse: i incensi.
 Sed simul ac ferro queras respondet & ictu. k sibi.
 Scintillat color, hunc multis circumdare flammis.
 Et potes extorquere animos, atq; exue robur.
 Fundetur ferro citius: nam mobilis illi.
 Et metuens natura mali est, ubi cogitur igni.
 Sed simulatque hausit flammam, non tutior k haustu
 Ulla domus servans aciem, duramque tenaci
 Septa l fides: tutum est illi patientia victo. l haustis.
 Vix unquam m redit in vires, atq; ebomit ignem.
 Totus enim denso stipatur robore: tarda m fide: canna
 Per tenues admissa vias incendia nutrit, est.
 Cunctanterque eadem, pigreque accepta remittit. n perdit vix.
 Nec tausen hoc uno quod montis plurima pars est,
 Vincit & incendi causa tenet, illa profecto

Miranda

Miranda est lapidum visax animosaq; virtus.
 Cetera materies quaecumq; est fertilis igni,
 Ut semel accensa est, moritur: nec restat in illa,
 Quod repetas: tantum cinis, & sine semine terra est,
 Hic semel atq; iterum patiens ac mille perbaustis
 Ignibus instaurat vires: nec desinit ante,
 Quam levis a excocto b defecit robore pumex,
 In cinerem, putresq; jacet c delapsus arenas.
 Cerne locis etiam similes arsisse d catervas.
 Illic materia nascentis copia major:
 Sed genus hoc lapidis certissima signa coloris,
 Quod nullas adjunxit opes & languit ignis.
 Dicitur e insidijs flagrans Aenaria quondam
 Nunc extincta f super tectiq; Neapolin inter
 Et Cumas locus est multis jam frigidus anni.
 g Quamvis eternum pinguescat ab ubere sulphur,
 In mercem legitur: tanto est fecundior Aetna
 Insula, cui nomen facies dedit ipsa rotunda.
 Sulphur enim solum nec obesa cacumine terra est,
 Et lapis accretus regerendis ignibus aptus.
 Sed raro fumat, qui vix, h si accenditur ardet:
 In brevis mortales flammis quod copia nutrit.
 Insula i durata Volcani nomine sacra.
 Pars tamen incendiij major refrixit, & alto
 lactatas recipit classes, portuq; tuetur.
 Qua restat k minor est & dives ubere terra est:
 Sed non Aetnaeis vires l quas conferat illi.
 Atq; hac ipsa tamen jam quondam extincta fuisset,
 Ni fursim m generet secretis callibus humor
 Materiam, sylvamq; suam: pressoque canali
 Huc illuc ageret ventos & n pasceret ignes.
 Sed melius o res ipsa nota est, spectataq; veris

a exhausto.
 b defecis.
 c dilapsus.
 d cavernas.
 e indicijs.
 f superq; sa-
 tisq; Neap.
 g Cujus ab æ-
 terno pingu-
 escens vb.

h succeditur
 i durat adhuc
 Volc.
 k majorq; &
 dives. & ube-
 re alij: minor
 & dives satis
 vb.
 l quæ.
 m aggeneret.
 n posceret.
 o res nota ip-
 sa est.

Occurrit signis: nec tentat fallere a pestem.
 Nam circa latera, atq; imis radicibus Aetna
 Candentes efflat lapides: disiectaq; saxa
 Intereunt venis, manifestò ut credere possis
 Pabula, & ardenti causam lapidem esse molarem:
 Cujus defectus jejunus colligit ignis.
 Ille ubi collegit flammam, jacet & simul iectu
 Materiam accendit, cogitq; liquefcere secum.
 Haud equidem mirum factu, quod cernimus extra
 Si lenitur b opus, restat magis: vritur illic,
 Sollicitatq; magis vicina incendia saxum:
 Certaq; ventura pramittit pignora flamma.
 Nam simul atq; movet c curis turbamq; minutus
 Diffugit, extemploq; solum trahit, dictaq; ramus,
 Et grave sub terra murmur demonstrat, & ignes:
 Tum pavidum fugere, & sacris tum c credere rebus,
 Parere f & tuto speculari omnia colli.
 Nam subito efferuent g onerosa incendia raptis:
 Accensa subeunt moles, truncaq; ruina:
 h Provolvunt, atq; atra sonant examina arena:
 Nec recipit flammam mons. i hic defessus anhelat,
 Atq; aperit se hostis, decrefcit spiritus illic.
 Haud aliter quàm cum leto devicta trophæo,
 Prona jacet campis acies, & k castra sub ipsa.
 Tum si quis lapidum summo pertavit igni:
 Asperior l sopita, & quadam sordida fax est:
 Qualem purgato m cernes discedere ferro.
 Verùm ubi paulatim exiluit sublata n caducis
 Congeries saxi, angusto e vertice surgunt.
 Sic veluti in fornace lapis torretur, & omnis
 Exuitur penitus venis, subit altius humor
 Amissis opibus, levis o sine pondere pumex

a pestis.

b opus refes,
at magis uritur: illic.c curtus turba
batq; Scal.d ietaque
rumpit.e cedere Scal.
secedere reb.

f Par erit e tuto.

g nervis incē-
dia ruptis: vel
cameris in-
cen. Scal.h Et volunt.
i hinc.Comparatio.
k strages.l sobaris legiē
Calderinus.Sc. Asp. sca-
bres.m cernis de-
ce.n caduci Con-
geries saxi,
ang.

o & sine pon-

p Excoqui-

a Excutitur.
b feruere.
c prius.

d Purgans.
e vorat, hac t.
f solumq;
g Ipse.

h infixa.
i displosa.
j ecce.
k ecce.
l cad. vtrinse-
cus.
m Sic.
n amnis Vix
o iunctus q. vix
p olim noverit.
q Materiāue
r aliam credis
s fur.
t Veneto: al.
u lento.

a Excoquitur: liquor ille magis b servare, magisq;
Fulminis in speciem mitis procedere tandem
Incipit, & c primis demittit collibus undas.
Illa paulatim bis sena in millia pergunt.
Quippe nihil revocat, cursis nihil ignibus obstat:
Nulla tenet frustra moles: simul omnia d pugnans.
Nunc sylvas, rupesque e vorant hac tela, solumque
f ipsa adjutat opes, facilesque sibi induit annos,
Quod si forte cavis cunctatus vasibus basit:
Uipote inaequales volvens perpassitur agros,
Ingeminat fluctus, & stantibus increpat undas.
Ac primum tenues sinuans cit Adulciber orbes:
Paulatimque ignes coeunt, ac flammæa messis.
Sicut cum curvo rapidum mare cernitur aestu,
Progrediens latè diffunditur, & succernens.
Flumina consistunt ripis, ac frigore durant,
Exuitur facies tunc prima, & quaque rigescit,
Effumat moles: atque ipso pondere tracta
Voluitur ingenti strepitu, praecepsque sonanti
Cum solido g inflexa est, pulsantes dissipat ictus:
Et quia h disclosa est, candenti robore fulges,
Et micat examen plagis, ardentia saxa
Scintillant. procul i esse fide, procul k esse ruentes
In columi fervore l cadunt. Verum impetus ignes
m Si fumant quondam & t ripas trajecerit n amnis
Vix iunctis quisquam fixo demoverit illas.
Vicenot persape dies jacet obruta moles.
Sed frustra cartis disponere singula causis
Tentamus, si firma manet tibi fabula mendax.
o Materiam & t credas aliam furere igne favillam,
Plurima proprietate simul concrevere: sicq;
Commistum p vento flagrare bitumine sulphur.

Nam post a exhaustam cretam quoque robora fundit:
 Et sigulos huic esse fidem, dein frigoris usu
 Duritiem revocare suam, et constringere venas.
 Sed signum commune leve est, atque irrita causa,
 Quae trepidat: verum b ubi certo pignore c constat.
 Nam velut arguti natura est a aris, et dignis
 Cum domitum constat, eademque e robore salvo,
 e Ultrang, ut possis aris cognoscere portam:
 Haud aliter lapis ille tenet, seu forte f madentes
 Effluit in flammam, seu sit securus ab illis:
 Conseruatque notas, nec g vultu perdidit ignes.
 Quinetiam h externam multis color ipse resolvit,
 Non odor, aut levitas: putris i tamen ille, magisque
 Una operis facies eadem perque omnia terra est.

Nec tamen inficior lapides ardescere certos,
 Interius furere accensos: hac propria virtus.
 Quin ipsis quaedam Siculi cognomina saxi
 Imposuere k Fricas: etiam ipso nomine signant
 Fusilium esse notas, nunquam tamen illa liquecunt:
 Quamvis materies foveat succosior intus,
 Nec penitus vena fuerint commissa molari.
 Quod si quis lapidis miratur fusile robur:
 Cogitet obscuri verissima dicta libelli
 l Heracleiti, et ibi nihil insuperabile gigni,
 m Omnia quae rerum natura semine jacta,

Sed nimium hoc mirum: densissima corpora saepe,
 Et solido vicina, tamen compefcimus igni,
 Non animos aris flammis succumbere cernis
 Lenticiem plumbi non exuit? ipsaque ferri
 Materies prae dura, tamen subvertitur igni,
 Spissaque suspensis fornacibus aurea saxa
 Exudant precium, quaedam fortasse profundo

b tibi
 c constet
 d igni.
 e utram u-
 tram ut poss.
 f domantes.
 g vultum
 perd. igne.
 h externum
 nil ijs col.
 i imagis.

k Chytas.

l Et discet ve-
 ro nihil in-
 sup. ab igni.
 m Om. quo re,
 naturae.

- Nam.** Incomperta jacent similiq; obnoxia forti.
 Nec locus ingenio est oculi te judice Vincent.
a Nec lapis ille riget perculsus, & ignibus obstat,
 Si parvis terrere velis: cælog; patenti
 Candentem, pressumq; agendum fornace coercet
 Nec sufferre potest, nec sævum durat in hostem:
 Vincitur, & soluit vires, captusq; liquefcit.
b Quæ majora putas autem tormenta moveri
 Posse manu? quæ tanta putas incendia nostris
 Sustentari opibus, quantis fornacibus Aetna
 Uritur, à sacro nunquam non fertilis igne?
c Sed non qui nostro b fervet moderatior usu,
 Sed cælo propior vel quali Jupiter ipse
additus. Armatus flamma est: his viribus c additus ingens
 Spiritus, adstrictis elisus faucibus: ut cum
d Fabriles d operas rudibus contendere massis
 Festinant, ignes quatunt follesq; trementes
 Exanimant, pressosq; instigant agmine ventos,
e Hac operis e fama est, sic nobilis uritur Aetna.
 Terra foraminibus vires trahit, urget in arctum
f Spiritus, f incendi vivit per maxima saxa.
 Magnificas laudes operosaque visere templa
g Divitijs hominum, aut sacra g memorare vetusta
 Traduce materia, teris per proxima fati
 Currimus atq; abidi veteris mendacia fama
 Eruimus, cunctasq; libet percurrere gentes,
h Nunc jubat Ogygis circumdata mæxia Thebis,
Cernere: h Cernereq; & fratres: ille impiger ille canorus,
 quod fratres, h Cernereq; & fratres: ille impiger ille canorus,
 ille imp. ill. Condere felices alieno interserit ævo.
 canotis chor. Inbitata pio nunc carmine saxa, lyraq;
 dis Phœnices Nunc gemina ex vno fumantia i saxa vapore
 al. Miramur, septemq; duces, raptumq; profundo
i sacra.

Detinet Eurotas illic & a sparsa Lycurgi:
 Et sacer in bellum numerus sua turba b recenti:
 Nunc hic Cecropiæ varijs spectantur Athenæ
 Carminibus, gaudentq; sua victrice Minerva.
 Excidi: hic reduci quondam tibi pervide Theseu,
 Candida sollicito c permittere vela parenti,
 d Tu quoq; Athenarum carmen e tam nobile fidus
 Erigone sedes, f vestra en Philomela canoris
 Evocat in sylvis: & tu, soror hospita tectis
 Acciperis: solus Tereus ferus exulat agris.
 Miramur Trojæ cineres, & flebile victis
 Pergamon, extinctosq; g suos Phrygas: Hecora primum
 Conspicimus magni tumulum ducis: hic & Achilles
 Impiger, & victus magni jacet Hectoris ultor.
 Quin etiam Grajæ fixos tenuere tabella,
 Signaue, nunc Paphlæ rorantes h parte capilli,
 Sub truce nunc parvi ludentes Colchide nati,
 Nunc tristes circa subiectæ altaria cerbæ,
 Velatusq; pater, nunc gloria viva i Myronis:
 Quin etiam illa manus operum, k turbaq; morantem,
 Hæc visenda putas terra dubiusq; marisq;
 Artificis naturæ ingens opus aspice nulla
 Cum tanta humanis Phæbus spectacula cernes,
 Præcipueq; vigil, fervens cum Sirius l ardens
 Insequitur miranda tamen sua fabula montem:
 Nec minus ille pius m quanquam fors nobilis ignis:
 Nam quando ruptis excanduit Aetna cavernis,
 Et, velut eversis penitus formacibus, n ignes,
 Et vecta in longum rapidis fervoribus vnda:
 Haud aliter sævo quàm cum Jove fulgurat æther,
 Et nitidum obscura cælum caligine o torquet,
 Ardebant arvis segetes, & p mollis culta

a Sparta.
 b regenti.

c præmittere.

d Te.

e jain.

f Pandioni,
 vestra can. Te
 vocat.

g suo Phr. He-
 ctore. parvū.

h arte.

i Maronis.

k turresque
 minæq;.

l ardet.

m quā forses
 nob.

n ingens Eue-
 cta.

o torpet.

p millia culta.

a inuaserat
b rapina.

c minimo.

d Concremat.
al. incerp.
e pijs.

f senectæ.

g Eheu.

h Parcite.

i attollere.

k tenuis.

l numina.

Ingera cum dominis, silvæ, collesquæ virentes,
Vix dum castra putant hostem movisse, tremebant:
Et jam finitima portas a evaserat urbis.
Tum verò, ut cuiq; est animus, viresq;, b rapina
Tutari conantur opes, gemit ille sub auro:
Colligit ille arma, & stulta cervice reponit.
Defectum raptis illum sua carmina tardant.
Hic velox c nimium properat sub pondere pauper:
Et quod cuiq; fuit cari, fugit ipse sub illo.
Sed non incolumis dominum sub præda secuta est.
Cunctantes vorat ignis, & undiq; torret avaros,
Consequitur fugisse ratos, & præmia captis
d Concrepat: ac nullis parsura incendia pascunt,
Vel solis parsura e deis. namq; optima proles
Amphinomus, fraterq; patri sub munere fortes,
Cum jam vicinis streperent incendia tectis,
Aspiciunt pigrumquæ patrem, matremq; f senemquæ
g Heu heu defessos posuisse in lumine membra.
h Parcit avara manus, dites i attollite prædas:
Illis divitiæ sola materquæ paterquæ:
Hanc rapiunt prædam: mediumquæ exire per ignem,
Ipse dante fidem, properant. o maxima rerum,
Et meritò pietas homini tutissima virtus.
Erubuere pios juvenes attingere flamma:
Et quacung; ferunt illi vestigia, cedunt.
Felix illa dies, illa est innoxia terra.
Dextra sava k tenent, labraq; incendia serbent.
Ille per obliquos igneis fraterq; triumphans
Tutus uterq; pio sub pondere sufficit illa:
Et circa geminos avidus sibi temperat ignis.
Incolumes abeunt tandem, & sua l nomina secum.
Salva ferunt: illos mirantur carmina vatium.

*a Illeg, se posuit claro sub nomine Ditis.
Nec sanctos juvenes attingunt sordida fata:
Sed b verè cessere domus & jura piorum.*

*a Illos sepo-
suit.
b pure.*

PUB. VIRGILII MA- RONIS CIRIS AD MESSALLAM.

E T si me vario jactatum laudis amore,
Irritaq; expertum fallacis premia volgi,
Cecropius suaves expirans hortulus auras
Florentis c viridi sophia complectitur umbra:
d Num mea quaret eo dignum sibi querere carmen?
(Longe aliud studium, atq; alios accincta labores
Altius ad magni c suspendit sidera mundi:
Et placitum f paucis ausa est ascendere collem)
Non tamen absistam ceptum detexere munus:
In quo jure meas utinam requiescere Musas,
Et leviter blandum liceat deponere morem.
Quod si g mirificum proferre valent genus omnes:
h Mirificum secli, modò sit tibi velle libido:
Si me jam summa sapientia pangeret arce,
Quattuor antiquis quæ heredibus est data consors:
Unde hominum errores longè lateq; per orbem
Despicere, atq; humiles possem contemnere curas,
Non ego te talem venerarer munere tali.
Non equidem: quamvis interdum ludere nobis,
Et gracilem molli liceat pede claudere versum.
Sed magno intexens (si fas est dicere) peplo,
Qualis Erichtheis olim portatur Athenis.
Debita cum casta solvuntur i dona Minerva,
Tardæque confecto redeunt quinquennia lustro;

*Ciris præconi-
um.*

*c sop. viridi,
d Nec mea
quis Erato
dig. se qu. car-
men.*

*e subtendit,
f multis*

*g Majorū Va-
leri, gen. om-
ne tuorum.
h Mirifice se-
clis m. sit pro-
ferre lib.*

i vota.

Cum levis alterno Zephyrus contrebuit Euro,
 Et prono gravidum probexit pondere cursum.
 Felix ille dies, felix & dicitur annus:
 Felices qui talem annum videre, diemq,
 Ergo Palladia texuntur in ordine pugna:
 Magna Giganteis ornantur a templa trophæis:
 Horrida sanguineo pinguntur prælia bocco.
 Additur aurata dejectus cuspide Typho,
 Qui prius Ossæis consternens ætheri saxo
 Emathio celsum duplicabat vertice Olympum.
 Tale deæ velum solenni in tempore portant:
 Tali se vellem juvenum doctissime ritu
 Purpureos inter Soles, & candida Luna
 Sidera, cæruleis orbem puerantia c. bigis,
 Naturæ rerum magnis intexere chartis:
 Aeternum sophiæ conjunctum carmine nomen
 Nostra tuum senibus loqueretur pagina seclis.
 Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes,
 Nunc primum teneros firmamus robore nervos:
 Hæc tamen interea quæ possumus, in quibus ævi
 Prima rudimenta, & primos exegimus annos,
 Accipe dona meo multum vigilata labore,
 Et d. præmissa tuis non magna exordia rebus.
 Impia prodigijs ut quondam exterruit amplis
 Scylla, novosq, adium sublimis in aëre cætus
 Viderit: & tenui conscendens sidera penna
 Cæruleis sua tecta super volitaverit alis:
 Hanc pro purpureo pœnam scelera capillo,
 Proq, patris solvens excisa funditus urbe.
 f Complures illam, & magni, Messala, poëta
 (Nam verum fateamur, amat g Polyhymnia verum)
 Longè alia perhibent mutata membra figura:

a pepla.
 b succo.

e signis

d promissa,
 e exercuit. Sc.
 exercita amo-
 ris.
 Propositio ad
 tabulam de
 Scyllæ meta-
 morphosi.
 f Dum plures.
 g Polymneia,

Scyllæum monstra in saxum conversa vocari.
 Illam esse arumnis quam sæpe legamus Ulyssæ
 Candida succinctam latrantibus inguina monstris
 Dulichias vexasse rate: Et gurgite in alto
 Deprensos natas canibus lacrasse marinis.
 Sed neq; Maonia hæc patiuntur credere chartæ,
 a Nec malus istorum dubijs erroribus auctor.
 Namq; alias alij vulgo finxere puellas:
 Quæ Colophoniacæ Scyllæ dicuntur Homero.
 b Ipse Cratinei matrem: sed sive Erichthei.
 Sive illam monstro genuit c grandæva biformis.
 Sive est neutra parens: atq; hoc in carmine toto
 Inguinis est vitium Et Veneris descripta libido:
 Sive etiam exactis speciem mutata venenis
 Infelix virgo (quid enim commiserat illa?)
 Ipse pater d timidam sæva complexus arena,
 Conjugium cara violaverat Amphitrites:
 Attamen exegit longo post tempore pœnas:
 Ut cum cura e sui veberetur conjugis alto,
 Ipsa truce multo misceret sanguine pontum.
 Seu verò, ut perhibent forma e cum vinceret omnes,
 Et cupidos quæstu passim f spoliaret amantes:
 Piscibus Et canibus rabidis vallata repente g est,
 Horribiles circum vidit sibi sistere formas.
 Heu quoties mirata novos expallui: artus!
 Ipsa tuos quoties heu pertimuit latratu!
 Ausa quòd est mulier numen fraudare deorum:
 Et dictam Veneri votorum g vertere pœnam:
 Quam mala multiplici juvenum quòd septa caterva
 Dixerat atq; animo meretrix jactata ferum.
 Infamem tali h meritorum more fuisse
 i Docta Palæpaphiæ testatur voce Pachinus.

a Lamas.

b Ipsi seu Lamine mater
fit sive Crataeis.

c Persæ Scal.
Sive Orataeis
ei mater de
femine Erichthei
Seu Lamine mon-
stro gen. græ.
bif.

d nudam.

e suæ.

f Cōvincere.

g popularet.

h In alijs o-
micitur.

i avertere.

k merito ru-
more Leopard.

l Docta Palæ-
phatia testa-
tur voce pa-
pyrus.

a novisse
b meditato.

Invocatio.

Narratio.

c Hospitio
qua se Nisus
Pelopeus avi-
to.

d Curetea.

Quicquid, & ut quisquis tali te clade locutus,
Omnia sint: potius liceat notescere Cirin:

Atq; vnam ex multis Scyllam a non esse puellis.

Quare & quæ cantus b meditati mittere certos

Magna mihi cupido tribuistis pramia divæ

Pierides: quarum castos altaria Postes

Munere saepe meo inficiunt, foribusq; hyacinthi

Deponunt flores: aut suavè rubens narcissus,

Aut crocus alterna conjungens lilia caltha,

Sparsaq; liminibus floret rosa. Nunc age divæ

Præcipuè nostro nunc aspirate labori:

Atq; novum aeterno prætexite honore Volumen.

Sunt Pandionis vicina sedibus Urbes

Æteos inter colles, & candida Thesei,

Purpureis latè ridentia littora conchis:

Quarum non ulli fama concedere digna

Stat Megara, Ætæi quondam munita labore

Alcathoi, Phœbiq; deus nanq; affuit illi:

Unde etiam citharæ voces imitantur acutas.

Sape lapis recrepat Cylleniamunera pulsus,

Et veterem sonitu Phœbi testatur honorem.

Hanc urbem, ante alios, qui tum florebat in armis

Fecerat infestam populator remige Minos:

c Hospitioq; seni fuit Hippolydosq; victo

Carpathium fugiens, & flumina d Cerathea

Texerat. hunc bello repetens Gortynius heros,

Attica Cretæa sternebat rura sagitta.

Sed neq; tunc cives, neq; tunc rex ipse veretur

Infesto ad muros volitantes agmine turmas

Ducere, & indomita virtute redundere mentes:

Responsum quoniam satis est meminisse deorum

Nam capite à summo regis [mirabilè dictu]

Candida

Candida casareis : a florebant tempora lauro;
Et roseus medio b fulgebat vertice crinis:
Cuius quam servata diu natura fuisset,
Tam patriam incolumem Nisi regnumque futurum
Concordes stabili firmarunt numine Parca.
Ergo omnis c cano residebat cura capillo:
Aurea solenni comitum d quoq; fibula ritu
e Corfella tereti necebat dente cicada.
Nec verò hac f vobis custodia vana fuisset,
Nec fuerat: nisi Scylla g novo correpta furore,
Scylla patris miseri, patriæque inventa sepulchrum,
O nimium cupidis si non inhiasset ocellis.
h Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater
Iratum potuit: quem nec pater, atq; abus idem
Juppiter: ille etiam Pænos domitare Leones,
Et validas docuit i vires mansuescere k tigris:
Ille etiam divos, homines, sed dicere magnum est,
Idem tum superis acuebat parvulus iras.
Iunonis magna (cuius l per jura Diane
Olim se m meminere diu n per jura puella
Non vlli liceat) violaverat inscia sedem,
Dum sacris operata dea lascivit, & extra
Procedit longè matrum comitumque caterbam,
Suspensam gaudens in corpore ludere vestem,
Et tumidos agitante sinus Aquilone relaxans.
Nec tum etiam castos agitaverat ignis honores:
Nec tum solenni lymphæ perfusa sacerdos
Pallentis folijs caput exornarat oliva,
Cùm lapsa è manibus fugit pila, cumq; relapsa
Procurrit virgo: quo utinam ne prodita ludo
Aurea o tam gracili soluisset corpora palla.
Omnia, quæ retinere gradum, cursumq; morari

a flores inter-
prete lau. Sca.
b surgebat.

c caro.
d quem.
e Cecropiæ,
ter. alij: Mo-
plopio, ter.
f votis.
g novos con-
cepta furores.
h Seu.

i victas.
k tigres.

l perjuria di-
va.
m meminisse.
n perjura: al.
peritura.

o jam.

H b b s

Possent,

Possent, a d tecum bellum tua semper haberes:
 Non unquam violata manu sacraria diva,
 Jurando infelix nequicquam iura piasses.
 Et si quis nocuisse tibi perjuria credat,
 Causa pia est: timuit fratri te ostendere Iuno.
 At levis ille deus, cui semper ad vlciscendum
 Queritur ex omni verborum injuria dicto:
 Aurea fulgendi depromens tela pharetra,
 Heu nimium b tereti? nimium Tirynthia c vlsa
 Virginis d in tenera defixerat omnia mente.
 Qua simul ac vris hausit sitientibus ignem,
 Et validum penitus concepit in ossa furorem:
 Saba velut gelidis e Ciconum Bistonis in oris,
 flactade barbarico Cybeles anistita buxo,
 Infelix virgo tota bacchatur in vrbe.
 Non storce Ideo flagrantcs picta capillos
 g Cognita, non teneris pedibus Sicyonia servans.
 Non niveo retinens baccata monilia collo,
 Multum illi incerto trepidant vestigia cursu,
 Sape redit patrios ascendere prodita muros:
 Aeriasq; facit causam se visere turres.
 Sape etiam tristes solvens in nocte querelas,
 Sedibus ex aliis cæli speculatur h amorem:
 Castraq; prospectat crebris lucentia flammis.
 Nulla colum i novit carum nec respicit aurum.
 Non arguta sonant tenui psalteria chorda:
 Non Libyco molles k clauduntur pectine tele.
 Nullus in ore rubor: vbi enim l rubor, obstat amor.
 Atq; vbi nulla malis reperit solatia tantis,
 Tabidulamq; videt labi per viscera mortem:
 Quò vacat ire dolor subigunt quò tendere fata,
 Feritur: Et horribili praeceps impellitur æstro:

b Tereti. Scal.
 celeri nimi-
 um torrentia
 n. su.
 e vlsa.
 d interea.
 e Edonum Bi-
 stonis oris. Sc.
 f lctave.
 g Cōdita Leo-
 bard. Com-
 moda non
 parvis ped. Si-
 cyon. serv.
 Vis amoris.
 h ad oram Sc.
 i nubit.
 k clauduntur
 l pudor.

Ille patris ab demens crinem de vertice ferret
 Furtim atq; arguto detonsum mitteret hosti.
 Namq; hac a conditio misera proponitur una,
 Sive illa ignorans: quis non bonis omnia malit
 Credere, quàm b sceleris tanti damnare puellam?
 Heu tamen infelix [quid enim imprudentia prodest?]
 Nise pater: cui direpta crudeliter urbe
 Vix erit una super sedes in turribus altis,
 Fessus ubi extructo possis considerare nido
 Tu quoq; abis moriere: dabit tibi filia pœnas.
 Gaudete ô celeres subnixæ nubibus altis,
 Quæ mare, quæ virides sylvas, lucosq; sonantibus
 Incolitis: gaudete vaga blandaq; volucres:
 Vosq; adeò humani mutata corporis artus,
 Vos ô crudelifatorum lege puella,
 Dauliades [c crudele] venit carissima vobis
 Cognatos augens reges, numerumq; suorum
 Ciris, & ipse pater vos ô pulcerrima quondam
 Corpora, cæruleas prævertite in æthera nubes:
 Quæ nobis ad superum sedes à Chalcæjus, & quæ
 Candida concessos ascendat Ciris honores.

a conditi ra
 tio prop. Sca.
 b scelere tan
 toti al. tane
 scel,

e gaudete.

d haliaetus.

e devictus.

f ue.

Iamq; adeò dulci devinctus lumina somno
 Nisus erat, vigilumq; procul custodia primis
 Excubias foribus studio jactabat inani:
 Cum furtim tacito descendens Scylla cubili,
 Auribus arrectis nocturna silentia tentat:
 Et pressis tenuens singultibus aëra captat.
 Tum suspensa levans digitis vestigia primis
 Egreditur, ferroq; manus armata bidenti
 Evolat: tædemptæ subita in formidine vires,
 Cæruleas sua furtiva prius testantur ad umbras.
 Nam qua se ad patrium tendebat semita limen,

Vestibulo

a coeli; alij
celfi.
b nictantia,

e hoc facere
d fallat.

e remorere.

f Ludere.
g nimio. Scal.
animum.
h Amathun-
tia nostra.
i confessus.

Vestibulo in thalami paulum remoratur: Et altum
Suspexit ad a culti b nictantia sidera mundi,
Non accepta p̄ys promittens munera divīs.
Quam simul Ogygi Phœnicis filia Carme
Surgere sensit anas (sonitum nam fecerat illi
Marmoreo aratus stridens in limine cardo)
Corripit extemplò fessam languore puellam:
Et simul, o nobis sacrum caput, inquit, alumna,
Non tibi nequicquam viridis per viscera pallor
Aegrotas tenui suffadis sanguine venas.
Ne levis c hanc faciem [neq; enim pote] cura subegit:
Haud fallor, quod te potius Rhamnusia d fallit.
Nam qua te causa nec dulcis pocula Bacchi,
Nec gravidos Cereris dicam contingere fetus?
Qua causa ad patrium solam vigilare cubile:
Tempore quo fessas mortalia pectora curas,
Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus?
Dic age nunc misera saltem, quod saepe petenti
Iurabas nihil esse mihi, cum mœsta parentis
Formosos circum Virgo e morerere capillos?
Hei mihi, ne furor ille tuos inhaerit artus,
Ille Arabis Myrrha quondam qui cepit ocellos,
Ut scelere infando (quod nec sinit Atrasteja)
f Ledere vtrung, vno studeas errore parentem.
Quod si alio quovis g animo jactaris amore:
[Nam te jactari, non est h Amathusia nostri
Tum rudis, Et nullo possim cognoscere signo]
Sin i concessus amor noto te macerat igne;
Per tibi dictynnae presentia numina jura,
Prima deum qua te mihi dulcem donat alumnam;
Omnia me potius digna atq; indigna laborum
Millia visurum, quam te tam tristibus istis

Sordibus, & scoria patiar tabescere tali.

a scabre.

Hac loquitur: mollique sit se velabit amictu,
 Frigidulam injecta circumdat veste puellam,
 Qua prius in tenui steterat succincta b corona,
 Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens,
 Persequitur misera causas exquirere tales,
 Nec tamen ante ullas patitur sibi reddere voces,
 Marmoreum tremebunda pedem quam rettulit intra,
 Illa autem, quid nunc me, inquit, nutricula torques?
 Quid tantum properas nostros nobisse furores?
 Non ego consueo mortalibus oror amore:
 Nec mihi notorum deflectunt lumina vultus:
 Nec genitor cordi est: ultro namq. odimus omnes:
 Nil amat hic animus, nutrix quod oportet amari,
 In quo falsa tamen lateat pietatis imago.
 Sed media ex acie, medijs ex hostibus: cheu heu
 Quid dicam? quoniam ipsa malum hoc exordiar ore?
 Dicam equidem quoniam quid d. tu tibi dicere nutrix d. non.
 Non finis? extremum hoc munus morientis habeto:
 Ille, vides, nostris qui mœnibus assidet hostis,
 Quem pater ipse deum sceptri donavit honore,
 Cui Parca e tribuere nec ullo vulnere ladi:
 (Dicendum est, frustra circumbehor omnia verbis)
 Ille mea, ille idem oppugnat præcordia Minos.
 Quod te per disum crebros obtestor amores,
 Perque tuum & memoris haustum mihi pectus alumna,
 Ut me, si servare potes, ne perdere malis.
 Sin autem optata spes est incisa salutis,
 Ne mihi, quam merui, invideas nutricula mortem.
 Nam nisi te nobis malus, ô malus, optima Charme,
 Antè hunc conspectum casus hic deus hic tulisset:
 Aut ferro hoc (aperit ferrum quod veste latebat)

b crocot.

c cheu.

e tribuunt
 nullo quoq;
 vul.
 f memori.

g expectatum.

Purpureum

*Purpureum patris demissem vertice crinem:
Aut mihi presenti peperissem vulnere letum.*

*Vix hæc ediderat, cum clade exterrita tristè
Insonfos multo deturpat pulvere crines,*

Et graviter questu Charmæ complorat anili.

O mihi nunc iterum a crudelis reddite Minos,

O iterum nostræ Minos inimice senectæ:

b Semper, & aut olim nata ô te propter eundem,

c Aut amor insana luctum portabis alumna.

Tene ego, tam longè capta, atq; dævecta, nequib;

Tam grave servitium, tam duros passa labores,

Effugere, & obstitam exitium crudele meorum?

Iam jam nec nobis ea quæ senioribus,illum

Copia bibendi vota genus, & quid ego amens.

Te erepta ô Britomarti, & mea spes vna salutis,

Te Britomarti diem potui producere vitæ?

Atq; utinam g Cereri nec tantum grata Dianæ

Venatus esses virgo seclata virorum:

Gnosstia neu Parib; contendens spicula cornu.

Dictæas ageres ad gramina nota capellas:

Nunquam tam obnixè fugiens Minois amores

Præcep; h aërys specula de montibus isse.

Unde alij fugisse ferunt: & k nomina Phocæ

Virginij assignant: alij quò notior esses,

Dictynnæ dixere tuo de nomine Lunam,

Sint hæc verba velim: mihi certe gnata l peristi.

Nunquam ego te summo volitantem in vertice montis

Hircanos inter comites, agmenq; ferarum

Conspiciam, nec te redeuntem amplexa tenebo.

Verum hæc tum nobis gravia atq; indigna fuere:

Tum mea alumna, tui cum spes integra maneret:

Et vox ista meas nondum violasset aures,

a crudeliter
addite.

b Nuper, vt a
te olim natæ

te pr.

c Ah.

d evecta.

e vt sistam. Sc.

obses tã exit.

f mei sp. v. se-

pulcri alij, va-

na sep.

g celeri non.

h aerij.

i montis abif-

ses.

k numina Sc.

nomē Aphocæ

Laopard. nu-

men Aphææ

Virginis Aegi-

næ est.

l perisses,

Tene etiam fortuna mihi crudelis ademit?
 Tene o sola mea vivendi causa senecta?
 Sape tua dulci nequit quam capra sopore,
 Cum premeret natura mori me velle negavi,
 Ut tibi Corycio glomerarem flammæa luto.
 Quò nunc me infelix, aut quæ me numina servant?
 An nescis, qua lege patris de vertice summo
 Edita candentes prætexat purpura canos?
 Quæ tenui patris spes sit suspensa capillo?
 Si nescis, aliquam possum sperare salutem:
 Inscia quandoquidem scelus ex conata nefandum.
 Sin est quod metuo: a per me mea alumna, tuumque
 Expertum multis misera mihi rebus amorem,
 b Per me, & sacra precor per c flumina Ilithyia,
 Ne tantum in facinus tam c nulla mente d sequaris.
 Non ego te incepto fieri quod non pote conor
 Fletere Amor neq; sit cum dijs contendere nostrum:
 Sed patris incolumi potius te nubere regno
 Atq; aliquos tamen esse velis tibi, alumna, penates:
 Hoc vnum exitio docta atq; experta monebo.
 Quod si non alia poteris ratione parentem
 Fletere: sed poteris (quid enim non vnica possis?)
 Tunc potius tamen ipsa pio cum jure licebit,
 Cum facti causam tempusq; doloris habebis:
 Tunc potius conata tua, atq; incepta referto:
 Meq; deosq; tibi comites, mea alumna, futuros
 Polliceor: nihil est quod texas ordine longum.

His ubi sollicitos animi relebaverat æstus
 Vocibus, & blanda pectus spe f vinxerat agrum:
 Paulatim tremebunda genis obducere vestem
 Virginis, & placidam tenebris captare quietem,
 Inverso bibulum restinguens lumen olivo,

a te per mea

al.

b Per te sacra

c lumina.

d molli, alij

sava.

e feraris.

f vicerat.

Incipit

a &.

b manu.

c Egelido.

d mane.

e confecta.

f castamque.

g Inde Jovi

geminant

magno frigi-

dula sacra. Sc.

Hinc magica

venerata Jovi

Stygialia sac.

b anibus,

Incipit a ad crebros insani pectoris ictus
 Ferre b manum, assiduis mulcens praeordia palmis,
 Noctem illam sic mæsta super morientis alumna
 Frigidulos cupito subnixæ pependit ocellos
 Postera lux ubi lata diem mortalibus alnum,
 e Et gelido veniens d mani quatiebat ab Oeta,
 Quem pavidæ alternis fugitant optantq; puellæ
 Hesperium vitant, optant ardescere Solem.
 Præceptis paret virgo nutricis: & omnes
 Undiq; conquirat nubendi sedula causas,
 Tentantur patria summissis vocibus aures,
 Laudanturq; bona pacis bona. multus ineptæ
 Virginis insolito sermo nobis errat in ore.
 Nunc tremere instantis belli certamina dicit,
 Communemquæ timere deum: nunc regis amicos,
 (Namq; ipso verita est orbari mæsta parente)
 Cum Jove communes qui quondam habuere nepotes.
 Nunc etiam e confecta dolo mendacia turpi
 Invenit: & dictum terret formidine cives.
 Nunc alia ex alijs, nec desunt, omnia querit.
 Quin etiam castos causa est corrumpere vates:
 Ut, Cum casa pio cecidisset victima ferro,
 Essent qui generum Minoæ auctoribus extis
 Iungere, & ancipites suaderent tollere pugnas.
 At nutrix patula componens sulphura testa,
 f Narcissum, & castamquæ, herbas incendit olentes:
 g Terquæ novena ligat triplici diversa calore
 Fila: ter in gremium mecum, inquit, despuæ virgo,
 Despuæ ter virgo: numero deus impare gaudet.
 g Hinc magno generata Jovi frigidula sacra,
 Sacra nec Idæis h senibus nec cognita Græjs,
 Pergit Amycleo spargens altaria thallo,
 Stygialia sac,
 b anibus,

Regis

Regis Iolchiacis animum defigere votis.

Verum ubi nulla movet * stabilem fallacia Nisum: * stabilis.

Nec possunt homines, nec possunt flectere divi:

Tanta est in parvo fiducia crine cavendi:

Rursus ad inceptum sociam se adjungit alumna,

Purpureumq; parat rursus tondere capillum.

† Cum longo quod jam * captat succurrere amor.

† Tum.

Non minus illa tamen rebehi, * quod mœnia crescant, * capiet.

* Gaudeat: Et cineri patria est jucunda sepulto.

* quoq; mœn.

Ergo metu capiti Scylla est inimico paterno.

Cretes.

Tunc coma Sidonio florens succiditur ostro.

* Gaudet: at

Tunc capitur Megara: Et divum responsa probantur.

ei cinis est pa-

Tum suspensa novo ritu de navibus altis,

tr. juc. sepultæ

Per mare cœruleum trahitur * Niseja virgo.

* Nescia, al.

Complures illam nymphæ mirantur in undis:

Liseja.

Miratur pater Oceanus, Et candida Tetbys,

Et cupidas secum rapiens Galatea sorores:

Illa etiam junctis magnum quæ piscibus æquor,

Et glauco bipedum curru metitur equorum.

Leucotboë, parvusq; dea cum matre Palemon.

Illi etiam * alternas sortiti vivere luces,

* æternas.

Cura Jovis soboles, magnum Jovis incrementum,

Tyndaridæ niveos mirantur virginis artus.

Has adeò voces, atq; hæc lamenta per auras,

Fluctibus in medijs questu voluebat inani,

Ad cælum infelix ardentia lumina † tollens,

† tendens.

Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.

Supprimate ô paulum turbati flamina venti,

Dum queror, Et divos, quanquam nil testibus illis

Profeci extrema moriens tamen alloquor hora.

Vos ego; vos adeò venti testabor, Et auræ:

† ô Mantinea.

Vos † Numantina si qui de gente venitis,

Scal. matuti-

na.

a te Scalig.
mibi.

b Victane
c Victa.
d quanquam.
e gnara.
f esto hæc,
Minos.

g ac electro
lacrymoso.

h Non.
i odores:
k Non.

Cernitis illa ego sum cognato sanguine nobis
Scylla, quod ab salua liceat a tibi ducere Progne:
Illa ego sum Nisi pollentis filia quondam:
Certatim ex omni petijt quam Græcia regno.
Quæ curvius terras amplectitur Hellepontus:
Illa ego sum Minos sacro fœdere conjux
Dicta tibi: tamen hæc, etsi non accipis, audis,
b Vincit hæc tam magni tranabo gurgitis undas?
c Vincit tot assiduas pendebo ex ordine lucas?
Non equidem me alio possum contendere dignam
Supplicio: d quod sic patriam, carosq. penates
Hostibus, immitiq. adduxi e ignam tyranno:
Verum fess hoc, Minos: illos scelerata putavi;
Si nostra ante aliquis nudasset fœdera casus,
Facturos: quorum direptis mœnibus urbis,
O ego crudelis flamma delubra petivi:
Tu verò victore prius vel sidera sursum
Mutatura suos, quam te mihi talia capta
Facturum metui, iam jam scelus omnia vincit.
Tén' ego plus patrio dilexi perdita regno?
Tén' ego: nec mirum, vultu decepta puella
Ut vidi ut perij! Ut me malus abstulit error!
Non equidem ex isto speravi corpore posse
Tale malum nascit: forma, vel sidere fallor.
Non me delicijs commovit regia dives,
Coralio fragili, g lacrymoso movit electro;
Me non florentes aequali corpore nympha,
Non metus incensam potuit retinere deorum.
Omnia vincit amor. Quid enim non vinceret ille?
h nec mihi jam pingui sudabunt tempora myrrha:
Pronuba nec castos accendet pinus i honores;
k Nec Lybis Assyrio sternetur lectulus ostro.

Magna queror: nec a *ſ* illa quidem communis b alum-
na.

Omnibus injecta tellus c tumulabit arena:

Mene inter d comites ancillarumue caterbas?

e Mene alias inter famularum munere fungi,

Conjugis atq; tua (quacung; f erit illa beata

Non licuit gravidos penso devolvere fusos?

At belli saltem captivam lege necasses.

Iam fesse tandem fugiunt de corpore vires:

Et caput inflexa lentum cervice recumbit.

Marmorea adductis g labascunt brachia nodis.

h Aequorei pisces, immanata corpora ponti

Undiq; conveniunt: *ſ* glauco in gurgite circum,

Verbere caudarum, atq; oris minitantur biatu,

Iam tandem causas hominum, jam respice minos:

Sit satis hoc, tantum solvam vidiſſe malorum:

Vel fato fuerit nobis hac debita pestis,

Vel casu i incepto, merita vel deniq; culpa.

Omnia nam potius, quam te laſiſſe, putabo.

Labitur interea revoluta ab littore classis:

Magna repentino sinuantur lintea Coro:

Flectitur in viridi remus sale, languida fessa

Virginis k incursu moritur queremonia longo.

Deſerit anguſtis incluſum faucibus l ſibmon,

Cypselida magni florentia regna Corinthi:

Præterit abruptaſcylcyronis protinus arces:

Infestumq; ſuis diræ m teſtudinis exit

Spelaum: multoq; cruentas hospite captes.

Iamq; adeò tantum longè Piræa cernit,

Et notas ſecum, heu fruſtra, reſpectat Athenas.

Iam procul è fluctu Minoja reſpicit arva,

Florentesq; videt n jam Cycladas, bine Strophadasq;

Hinc ſinus, hinc ſtatio contra patet o Hermionea.

a uſ.

b alumnis.

c tumulavit.

d matres.

e Mænalias.

f erat.

g labescunt.

Scal. Marmo-

rea, adductis-

quæ labascunt.

h Aequoreæ

pestes.

i incerto.

k in curſu.

l Scironis.

m Theſeidis.

n hinc.

o Hermionea.

*Linguitur ante alias longè gratissima Delos
Nereidum matri, & Neptuno Aegæo.*

† Cynthum.

*Prospicit inclinatam spumanti littore † Cytbnon,
Marmoreamq; Paron, viridemq; allapsa Dony/am,
Aeginamq; simul, * sementiferamq; Seriphum.*

* serpentife-
rumque.

*Fertur, & incertis jactatur ad omnia ventis:
Cymba velut magna sequitur cum parvula classes,
Afer & hyberno bacchatur in equore turbo.*

* vexaverit æ-
gram

*Donec tale decus formæ * vexabit, & * agros
Non tulit, & miser mutabit virginis artus,*

* ægram Scal.

*Cæruleo pollens coniux Neptunia regno.
Sed tamen externam squamis vestire puellam,
Infidosq; inter teneram committere pisces
Non statuit nimium est avidum pecus Amphitrites,
Aërys potius sublimem sustulit alis,
Esset ut in terris fasti de nomine Ciris:
Ciris Amyclæo formosior ansere Leda.*

stenere quum
& protinus.
sanimantur.

*Ac velut in niveo & tener est cum & primitus ovo
Effigies † animantis, & internodia membris
Imperfecta novo fluitant concreta calore:*

*Sic liquido Scithæ circumfusus equore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Undiq; mutabant, atq; undiq; mutabantur.*

*Oris honos primum, & multis optata labella,
Et patula frontis species concrecere in unum
Cœpère, & gracili mentum producere rostro.
Tum, quâ se medium capitis discrimen agebat,
Ecce repente velut patrios imitatus honores,*

* Puniceam.

** Purpuream concussit apex in vertice cristam.*

* mollis.

*At * membris varios intexens pluma colores,*

* Mansur.

** Marmoreum volucris vestivit tegmine corpus,
Lentâq; perpetuas fuderunt brachia pennas.*

Inde alias partes, minioq; infecta rubenti
 Crura, a novamq; aciem obduxit squalida pellis,
 Et pedibus teneris ungues confixit acutos.
 Et tamen hoc demum misera succurrere pacto
 Vix fuerat placida Neptuni conjuge dignum.
 Nunquam illam posthac oculi videre suorum
 Purpureas b flavo retinentem vertice vittas:
 Non thalamus Tyrio fragrans accepit amomo,
 Nulla illam sedes. Quid enim iam sedibus illis?
 Quae simul et sese cano de gurgite velox
 Cum sonitu ad caelum stridentibus extulit alis:
 Et multum late dispersit in aequore rorem:
 Infelix virgo nequicquam morte recepta
 Incultum solis in rupibus exigit abum,
 Rupibus, & scopulis, & littoribus desertis.
 Nec tamen hoc iterum poena sine. Namq; deum rex,
 Omnia qui imperio terrarum millia ver/at,
 Commotus talem ad superos volitare puellam,
 Cum pater extinctus caeca sub nocte lateret:
 Illi pro pietate sua (nam saepe c tepenti
 Sanguine taurorum supplex d respererat aras;
 Saepe deum largo decorarat munere sedes)
 Reddidit optatam mutato corpore vitam:
 Fecit & in terris Haliaetus ales et esset.
 Quippe aliquis semper gaudet deus ille e coruscus.
 Huic vero misera [quoniam damnata deorum
 Iudicio, f natiq; & conjugis ante fuisset]
 Infesti g apposuitq; odium crudele parentis,
 h Namq; et in aetherio signorum munere praestans,
 Unum quem duplici stellarum sidere vidi,
 Scorpius alternis clarum i fugat Oriona:
 Sic inter sese tristes Haliaetus iras,

a non macies
 ab. sq. pelli.

b salvo

e nitentum.
 Se. bidentu.
 d respexerat
 auras.

e coruscis.
 f gnatiq;
 g opposuit od.
 Scali.
 b iam veluti
 aethereo. al.
 Iamq; ut nam
 aeth.
 i fugiant.

*Et Ciris memori servant ad secula fato.
Quacumq; illa lebem fugiens secat aethera pennis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus: quā se fert Nisus ad auras.
Illa lebem fugiens raptim secat aethera pennis.*

PUB. VIRGILII MA- RONIS MORETVM.

a prævenerat.
b simul
c agri.
d fomes.
e se lux fulg.
recepit.
f casulae, quae
pervidet ostia
clavis,
g patebat.
h bifido octo-
nis exc. p. li-
bris.
i tergore.
k Prævertit
caudaque ca-
vum gremiū-
que. alias per-
vertit, cauda
silice.
I Am nox hybernas bis quinq; peregerat horas,
Excubiterq; diem cantu a prædixerat ales,
b Simulus exigui cultor cum rusticus horti,
Tristia ventura metuens jejunia lucis,
Membra lebat sensum vili demissa grabato:
Solicitāq; manu tenebras explorat inerteis,
Vestigatq; focum: laesus quem deniq; sensit.
Parvulus exusto remanebat stipite d fumus,
Et cinis obducta celabat lumina prunæ.
Admovent his pronam summissa fronte lucernam:
Et producit acu suppas humore carenteis:
Excitat & crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto e tenebra fulgorerocedunt:
Oppositāq; manu lumen d: fendit ab aura:
Et referat f clausa, quæ prævidet, ostia clavi.
Fusas erat terræ frumenti pauper acerbus:
Hinc sibi depromit quantum mensura g petebat.
Quæ h bis in octonas excurret pondere libras.
Inde abit, assistitq; mole parvaq; tabella,
Quam fixam paries illos servabat in usus,
Lumina fida locat, geminos tunc veste lacertos.
Liberat: & cinctus villosæ i tegmine capra,
k Pervertit cauda silices, gremiumq; molarum.

a Admovent inde manus operi, partitus b Stramq;
 Laeva ministerio, dextra est intentæ labori.
 Hac rotat c assiduis gyris, & concitat orbem:
 d Trita Ceres silicibus rapido decurrit ab eicflu.
 Interdum fessa succedit laeva sorori,
 Alternatq; vices: modò rustica carmina cantat,
 Agrestiq; suum solatur voce laborem.
 f Interea clamat, g Cybale: h hac errat unica custos,
 Afra genus, i tota patriam testante figura,
 Torta comam, laboreq; tumens, & fusca colore:
 k Pectora lata jacens ammis compressior albo,
 Cruribus exili, p aciosa prodiga planta.
 Continuis rimis calcanea scissa regebant.
 Hanc vocat, atq; arsura fœcis imponere lingua
 Imperat & flamma gelidos adolere liquores.
 Postquam implebit opus l justum versatile in finem:
 Transfert n inde manu fusas o in cribra farinas:
 p Et quatit, ac remanent summo purgamina dorso:
 Subsedit sincera, foraminibusq; liquatur
 q Emundata Ceres, lebitum protinus illam
 Componit tabula: tepidas superingerit undas:
 Contrahit r admistos tum s fontes, atq; farinas
 Transversas durata manu: liquidoq; r coacta
 Interdum grumos spargit sale, jamq; subactum
 u Format opus, palmisq; suum dilatat in orbem:
 Et notat impressis æquo discrimine quadris.
 Infert inde foco [x Cybale munda verat aptum
 Ante locum] tetistq; y tegens super aggerat ignes,
 Dumq; suas peragit Volcanus z Vestaq; partes:
 Simulus interea vacua non cessat in hora:
 Verùm aliam sibi querit opem: neu sola palato
 Sit non grata Ceres, quas jungat, comparat escas.

a Advocat.
 b utrique.
 c assiduum.
 d Tusa.
 e actu,

f Interdum.
 g Scybalen.
 h quæ
 i tosta. Scal.
 k Pectore.

l iusto fine.
 m illa.
 n per
 o Decutit. Sc.
 p Emendata.

q admistas.
 r frondes. Sc.
 adm. nunc fœ-
 tes, atque far.
 Transversa.
 s coactu. | al.
 coacto.
 t Levat.
 u Scybale.
 x tegit, sup.
 y testaque.
 z ne.

a focis.

b rigebant v. l.

c parco.

d rediviva.

e minuebat

Scal.

f fiser Scal.

g nom. capiti.

h porra.

i In m. sc. post

hunc versum

sequitur iste.

Plurima sur-

git ibi crescit-

que in acu-

mina radix.

k protectus.

l certisq; Scal.

nonisq;.

m humero Sc.

n vacua mer-

cede mac.

o Cape.

p Incubaq;.

q refusa.

Non illi suspensa a focum carnaria juxta

Durati sale terga suis, trunciq; b vacabant;

Trajectus medium c sparto sed caseus orbem,

Et vetus adstricti fascis pendebat anethi.

Ergo aliam molitur opem sibi proriadus heros.

Hortus erat junctus casula, quem vimina pauca,

Et calamo d redimita levi e munibat arundo:

Exiguus spatium, varijs sed fertilis herbis.

Non illi deerat, quod pauperis exigit usus.

Interdum locuples a paupere plura petebat:

Nec sumtus erat illud opus sed regula cura,

Si quando vacuum casula pluvia ne tenebant,

Festave: lux si forse labor cessabat aratri,

Horti opus illud erat. Varias disponere plantas

Norat, & occulta committere semina terra,

Vicinosq; apte cura summittere rivos.

Hic olus, hic late fundentes brachia beta,

Fecundusq; rumex, maluaq; inulaq; virebant.

Hic f cicer, & capiti nomen debentia g cepe,

Hic etiam nocuum capiti gelidumq; papaver,

h Grataq; nobilium requies lactuca ciborum,

Et gravis in latum demissa cucurbita ventrem.

Verum hic non domini (quis enim contractior illo?)

Sed populi i proventus erat: k notisq; diebus

Venaleis l olerum fasces portabat in orbem:

Inde domum cervice levis, gravis are redibat

Vix unquam Urbani m comitatus merce macelli.

n Capa rubens, sectiq; famem domat area porri,

Quaq; trahunt acri vultus nasturtia morsu,

o Intybaq; & Venerem rebotas eruca morantem:

Tum quoq; tale aliquid meditans intraverat hortum:

Ac primum leviter digitis tellure p refossa,

Quattuor educit cum § spissis allia fibris
 Inde comas apij gracileis, rutamq; † virentem
 Vellit, & exiguo coriandra trementia filo.
 Hec ubi collegit, latum consedit ad ignem:
 Et clara famulam poscit mortaria voce.
 Singula tum capitum * numerosa cortice nudat.
 Et summis spoliat corijs, contemtaq; passim
 Spargit humi, atq; § abicit: servatum gramine bul-
 bum

§ spissis
 † rigentem.

§ numerosa
 v. l. nodoso
 corpore nu-
 † adicit.

Tingit aqua lapidisq; cavum demittit in orbem,
 Hinc salis § inspergit micas, sale durus * adesto
 Caseus adijcitur: dictas † superingerit herbas:
 Et laba vestem setosa sub inguina fulcit.
 Dexter a pistillo primum fragrantia mollit
 § Allia: tum pariter misto terit omnia succo.
 It manus in gyrum: paulatim singula vires
 Deperdunt proprias: color est è pluribus vnus.
 Nec totus viridis, quia lactea frustra repugnant:
 Nec de lacte nitens, quia tot variatur ab herbis.
 Sape viri nares acer jaculatur apertas
 Spiritus: & simo damnant sua prandia vultu.
 Sape manu summa lacrymanti lumina tergit:
 Immeritoq; furens, dicit convicia fumo.
 Procedebat opus: non jam salebrosus, ut antè,
 Sed gravior lentos ibat pistillus in orbes.
 Ergo Palladij guttas instillat olivi,
 Exiguiq; super vires infundit aceti:
 Atq; iterum commiscet opus, mistumq; retractat.
 Tum demum digitis mortaria tota duobus.
 Circuit: inq; globum distantia contrahit vnum:
 Constat ut effecti species nomenq; moreti.
 * Eruit interea † Cybale quoq; sedula panem:

* adspergit.
 † Adusto.
 † superinserit.

§ Halia.

* Exuit.
 † Scybale.

a letus
b lam.

Quem a lotis recipit manibus: pulsoq; timore
b Hinc famis, inq; diem securus Simulus illam,
Ambit crura ocreis paribus, rectusq; galero
Sub jugo parentes cogit lorata iuvenco:
Atq; agit in segetes: & terra condit aratrum.

C O P A I N C E R T I auctoris.

Priscian. Vir-
gilium hujus
carminis au-
torem laudat.

C Opa Syrisca caput Graja redimita mitella,
Crispum sub crotolo docta movere latas:
Ebxia famosa saltat lasciva taberna.

Ad cubitum raucos excutens calamos.

Quid jubat astivo defessum pulvere abesse,

Quam potius bibulo decubuisse toro?

e topia & ca-
libes.

Sunt c cuppa calices, cyathi, rosa tibia, chorde,

Et trichila d umbrosis frigida arundinibus.

d umbriteris,
e in ore.

Est & Menalio qua garrit dulce sub antro,

Rustica pastoris fistula e more sonans.

f defus. Scal.

Est & bappa cado nuper f diffusa picato:

Est strepitans rauco murmure ribus aquae.

Sunt etiam croco viola de flore corolla,

Sertaq; purpurea lutea mista rosa:

Et qua virgineo libata Acheloas ab amne

Lilia vimineis attulit in calathis,

g scirpea.

Sunt & caseoli, quos g juncea fiscina siccat:

h auctūnalis.

Sunt h auctūnali cerea prunai die:

i dea.

Castaneaq; nuces & suave rubentia mala:

Est hic munda Ceres, est Amor, est Bromius.

Sunt & mora cruenta, & lentis uva racemis.

Est pendens junco caeruleus cucumis.

k Est.

k Et tuguri custos amatus falce saligna:

Sed non & vasto est inguine terribilis,

*Huc Alibida veni: fessus jam sudat Asellus:
 Parce illi: a vestrum delictum est asinus.
 Nunc cantu crebro rumpant arbuta cicada:
 Nunc b verò in gelida saepe lacerta c sedet.
 Si sapias astivo recubans d nunc prolue vitro,
 Seu vis crystallo ferre novos calices.
 Eja age, pampinea fessus requiesce sub umbra:
 Est gravidum roseo nocte caput strophio.
 e Candida formosa decerpens ora puella,
 Ab pereat cui sunt prisca supercilia.
 Quid cineri ingrato servas bene olentia ferta?
 Anne a coronato vis lapide ista tegi?
 Pone merum, & talos: pereat, qui crastina curat.
 Mors aurem vellens, vivite, ait, venio.*

PUB. VIRGILII
 MARONIS CATA-
 LECTA.

Ex emendatione Joseph. Scaligeri.

AD TVCCAM.

Delia saepe tibi venit, sed, Tucca, videre
 Non licet. occulitur limine clausa viri.
 Delia saepe tibi venit, neq. adhuc mihi: nanq.
 Si occulitur, longè est tangere, quod nequeas.
 Venerit aut jam jam tibi: sed mihi nuntius iste
 Quid prodest? illi dicite, quæ redijt.

IN TVLLIVM † CIMBRVM
 Rhetorem.

*Rhetor merorum amator iste verborum,
 Iste iste Rhetor nanq. quatenus totus
 Thucydides Britannis Attica febris.*

*a Huc ad liba
 veni. Scalig.
 Asivida pro
 Asivehida.
 b nostri. Scal.
 ex vet. mem.
 c vero in gel-
 fa. locusta se-
 det.
 d etiam.
 e latec
 f te prol. Sca.
 g Hic.
 h Formosum
 tenere dec.
 a Sepulcrali.
 Coronæ. n. se-
 pulcrorum
 honos erant,
 teste Plinio &
 Luciano.*

*† Est Cimber
 hic, rhetor ille
 antiquarius,
 cujus memi-
 nit Suetonius
 in Augusto.*

Tan

*Tau Gallicum, min iꝑsum & al ei illisit.
Ista omnia, ista verba miscuit fratri.*

*

*Socer beate, nec tibi, nec alteri,
Generqꝫ Nocturne putidum caput,
Tuone nunc puella talis, heu tuo
Stupore pressa rus abibit? hei mihi,
Ut ille versus & sꝫuequaqꝫ convenit:
Gener socerqꝫ perdidistis omnia.*

*

*Superbe Nocturne putidum caput,
Datur tibi puella quam petis, datur,
Datur superbe Nocturne, quam petis.
Sed o superbe Nocturne, non vides
Duas habere filias Attilium,
Duas, & hanc, & alteram tibi dari.
Adeste nunc, adeste, ducit & decet,
Superbus ecce Nocturnus Hirneam.*

*

*Iacere me, quod alta non possim, putas,
Ut ante sectari freta:
Nec ferre durum frigus aut aestum pati,
Neqꝫ arma victoris sequi.
Valent valent mihi ira & antiquus furor,
Et lingua, qua sat sum tibi,
Et prostituta turpe contubernium
Sororis o quid me incitas?
Quid impudice, & improbande Casari?
Sed furtiva dicantur tua,
Et belluato sera patrimonio
In fratre parsimonia:*

*Vel acta puero cum viris convivio,
 Udaq; per somnum nates;
 Et inscio repente clamaturn semper,
 Thalassio, Thalassio,
 Quid palluisti femina? an joci dolent?
 An facta cognoscis tua?
 Non me vocabis pulcra per Cotyttia
 Ad feriatos fascinos?
 Movere lumbos nec dein, crocotula
 Prensis videbo alaribus?
 § Flabumq; ripae Tibrim olentis nauticum
 Vocare, ubi appulse rates
 Stant in vadis caeno retentae sordido,
 Macraq; luctantes aqua?
 Neq; in culinam, & vincta compitalia,
 Dapesq; dulcis sordidas?
 Quibus repletus ut salivosis aquis
 Os usq; lambis savijs.
 Et aestuantes nocte solui panticos
 Obesam ad uxorem redis.
 Nunc laede, nunc lascesse, si quidquam vales,
 Et nomen adserito tuum.
 Cinæde Luci ante reliquerunt opes?
 Fameq; genuini crepant?
 Videbo habentem praterignavos nihil
 Fratres, & iratum Jovem,
 Scissumq; ventrem, & herniosi patris
 Pedes inedia turgidos.*

*§ Fallum ad
 Priapi turbu-
 lenti neuti-
 quam.*

A D V E N E R E M.

*Si mihi susceptum fuerit decurrere munus,
 O Paphon, o sedes quae colis Idalias:*

Trojus

Trojus Aeneas Romana per oppida digno
 iam tandem ut tecum carmina victus eat:
 Non ego thure modò, aut picta tua templa tabella
 Ornabo, & puris fecta feram manibus
 Corniger hos aries humilis, & maxima taurus
 Victimæ sacerdos a tanget odore focos.
 Marmoreusq; tibi, diæ, ignicoloribus alis
 In morem picta stabit amor pharetra.
 Adsis ô Cytherea: tuus te Caesar Olympe.
 Et surentini littoris ora vocat.

*

alii: tinget
 honore, Ho-
 nor enim dijs
 haberi diceba-
 tur sacrificijs:
 & tam hostia-
 rum cæde,
 quam ture ac
 vino dato.
 Virg. 3. Ceotg.
 Sepe in hono-
 re deum me-
 dio stans ho-
 stia ad aras,

Ite hinc inanes Rhetorum manipuli. ite bitæ
 Inflata vere non Achaico turba,
 Et vos Stilo Aeli, Tarquitiq;, Varroq;
 Scholasticorum natio madens pingui.
 Ite hinc inanis cymbalum iuventutis,
 Tuq; ô mearum cura Sexte curarum
 Vale Sabine: jam valete formosi.
 Nos ad beatos vela mittimus portus
 Magni petentes docta dicta Scironis,
 Vitamq; ab omni vindicabimus cura,
 Ite hinc Camenæ vos quodæque ite Misene
 Dulces Camenæ, [an insitebimur verum?
 Dulces fuistis.] & tamen meas chartas
 Revisitote, sed prudenter, & rarò.

DE SABINO.

Sabinus ille, quem videtis hospites,
 Ait fuisse multo celerrimus:
 Neq; ullius volantis impetum Cisi
 Nequisse præterire, siue Mantuam
 Opus foret volare, siue Brixiam.

Et hoc negat Triphois amuli domus
 Negare nobilem, insulamue caruli.
 Ubi iste post Sabinus, ante Quinctio
 a Bidente dicit attodisse forcipe
 Comata colla, ne qua sordidum iugo
 Premente dura vulnus ederet iuba,
 Cremona frigida, & lutoſa Gallia,
 Tibi hæc fuiſſe, & eſſe cognitiffima
 Ait Sabinus, ſultima ex origine.
 Tua ſtetiffe dicit in boragine,
 Tua in palude depoſuiſſe ſarcinæ,
 Et inde tot per orbitoſa millia
 Jugum tuliffe: læva ſive dexteræ
 Strigere mula, ſive utrunq; cæperat.
 Neq; ſulla vota ſemitalibus deis
 Sibi eſſe facta, propter hoc nobiſſimum
 Paterna lora, proximumq; pectinem,
 Sed hæc prius fuere, nunc eburnæ
 Sedetq; ſede ſeq; dedicat tibi
 Gemelle Caſtor, & Gemelle Caſtoris.

a Ait Bidente
 conſiſſe for-
 cipe.

A D V A R I V M.

b Scilicet hoc ſine fraude, Vari dulciſſime, dicam:
 Dispeream, niſi me perdidit iſte potus.
 Sin autem præcepta vetant me dicere: ſanè,
 Non dicam, ſed me perdidit iſte puer.

b Si licet hoc,

A D V I L L A M S C I R O N I S.

Villula, qua Scironis, & pauper agellæ,
 Verum illi domino tu quoq; divitiæ:
 Me tibi, & hos vna mecum, quos ſemper amavi;
 Si quid de patria triſtius audiero,

Commeſa

*Commendo, inprimisq; patrem, tu nunc eris iki,
Mantua quod fuerat, quodq; Cremona prius.*

A D V A L E R I V M Messalam.

*Pauca mihi, niveo sed non incognita Phæbo,
Pauca mihi doctæ dicite Pegasides,
Victor ades magni, magnum decus, ecce, triumphus:
Victor qua terra, quaq; patent maria.
• Cantabrixæ, Horrida * Barbarica portans insignia pugna
Magnus ut Oeneides, utq; superbus Eryx.
Nec minus iccirco nostros expromere Cantus
Maximus, & sanctos dignus inire choros,
Hoc itaq; insuetis jactor magis optime curis,
Quid de te possim scribere quidûe tibi.
Nanq; fatebor enim, quæ maxima deterrendi
Debuit, hortandi maxima causa fuit.
Pauca tua in nostras venerunt carmina chartas;
Carmina cum lingua, tum sale Cecropio.
Carmina, quæ Pylum seclis accepta futuris,
Carmina quæ Pylum vincere digna senem
Molliter hic, viridi patula sub tegmine quercus
Mæris pastores & Melibæus erant;
Dulcia jacentes alterno carmina versu,
Qualia Trinacriæ doctus amat juvenis.
Certatim ornabant omnes heroida diæ,
Certatim diæ munere quæq; suo.
Felicem ante alias tanto scriptore puellam:
Altera non fama, dixerit ipse, prior.
Non illa Hesperidum in munere capta fuisset,
Quæ volucrum cursu vicerat Hippomanem:*

Candida cycneo non edita Tyndaris ovo,
 Non supero fulgens Cassiopeja polo.
 Non defensa diu volucrum certamine equorum,
 Optabant Graja quam sibi quaq; manus.
 Sape animam generi pro qua pater impius hausit?
 Sape rubro Eleis sanguine fluxit humus.
 Regia non Semele, non Inachis Acrisione,
 Immitti experta fulmine & imbre Jovem.
 Cujus & ob raptum pulsus liquere penates
 Tarquini patrios, filius atq; pater,
 Illo, quo primum dominatus Roma superbos
 Mutavit placidis tempore consulibus.
 Multa neq; immeritis donabit mater alumni
 Præmia Messalis maxima Poplicolis.
 Nam quid ego immensi memorem studia ista laboris?
 Horrida quid dura tempora militis?
 Castra foro solitos urbi præponere castra
 Tam procul hinc natos, tam procul hac patria?
 Immoderata pati jam sidera, jamq; calores?
 Stertere vel dura posse super filice?
 Sape truce adverso perlabi sidere Pontum?
 Sape audendo mare vincere, saepe hyemem?
 Sape etiam densos immittere corpus in hostes:
 Communem belli nec timuisse Deum?
 Nunc celeres Afros, perituraq; millia gentis:
 Aura nunc rapidi flumina adire Tagi?
 Nunc aliam ex alia bellando querere gentem?
 Vincere & Oceani finibus ulterius?
 Non nostrum est, inquam, tantas attingere laudes:
 Quin, ausim hoc etiam dicere, vix hominum est.
 Ipsa hæc ipsa ferent rerum monumenta per orbem:
 Ipsa sibi egregium facta decus parient,
 Nos ea, quæ tecum finxerunt carmina divi
 Cynthius & Musa, Bacchus & Aglaia,

*Si laudem Ascræ humilis, si Doridas heroinæ:
 Si patrio Græjos carmine adire sales
 Possumus: optatis plus jam procedimus ipsis.
 Hoc satis est, pingui nil mihi cum populo.*

*

*Adspice quem valido subnixum gloria regno
 Altius & cœli sedibus extulerat.
 Terrarum hic bello magnum concusserat orbem:
 Hic reges Asiæ fregerat, & populos.
 Hic grave seruitium tibi jam tibi Roma ferebat.
 Cetera namq; viri cusside conciderant:
 Cum subito in medio rerum certamine præcep
 Corruit, è patria pulsus in exilium.
 Tale deæ nomen, tali mortalia nutu
 Fallax momento temporis hora dedit.*

A D A N T O N I U M M U S A M, medicum Augusti.

*Quocunq; ire ferunt varia nos tempora vitæ,
 Tangere quas terras, quosq; videre homines:
 Dispeream, si te fuerit mihi carior alter.
 Alter enim quis te dulcior esse potest?
 Cui Venus ante alios, divi, divumq; sorores,
 Cuncta neq; indigno, Musa, dedere bona:
 Cuncta quibus gaudet Phœbi chorus, ipseq; Phœbus.
 Doctior ô quis te Musa, fuisse potest?
 O quis te in terris loquitur jucundior uno?
 Cleio nam certè candida non loquitur.
 Quare illud satis est, si te permittis amari:
 Non contrahat sis amor mutuum inde mihi.*

Quæ

*

*Quis Deus, Octavi, te nobis abstulit ? an quæ
 Dicunt, ab nimio pocula dura mero ?
 Scripta quidem tua nos multum mirabimur, & te
 Raptum, & Romanam flebimus historiam.
 Sed tu nullus eris. perverſi dicere Manes
 * Hunc superesse patri quod fuit invidia
 Vobis : si culpa eſt bilis : ſua quæq; ſequantur
 Fata. quid immeriti crimen habent cyathi ?*

• Nunc

F I N I S.

Kkk

LECTIO

LECTIONIS EME-
DATAE RATIO EX ANTI-
QUORUM GRAMMATICORUM
& librorum observatione, red-
dita à

GEORG. FABRICIO.

IN BVCOLICIS.

- P** A G. 3. versu 2. Sylvestrem tenui) Quintilianus
agrestem, lapsu memoriae.
3. 18. Sæpe sinistra cava prædixit ab ilice cornix)
In antiquis, & in Aldino hic versus desideratur.
4. 14. Equæ tanta fuit] Diomedes, Et quæ.
6. 2. Hac mecum poteras requiescere nocte) Chari-
sius. Hanc mecum poteras requiescere noctem.
8. 4. Nec, quis sim, quæris) Manuscriptus, Qui sim.
13. 20. Cum faciam vitula) Nonius tamen vitulam
legit.
14. 16. Eheu, quam pingui macer est mihi taurus in
arvo) Servius in lib. XI. legit, Heu, divisissyllabis,
& ervo, pro arvo, rectius scribitur.
14. v. ult. Non nostrum inter vos tantas componere
lites) Distingue, Non: nostrum inter vos.
18. 5. Cara deum soboles) Sex. Pompejus, Clara.
21. 23. Ecce duas tibi Daphni, duas: altaria Phoebo]
Ita distinxit ex Servio & manuscripto.
24. 21. Quantum omnis mundus gaudet cantante
Silenio] Hic versus Virgilij non est, quem tamen
alicubi laudat P. Victorius.
34. 23. Viridi procumbit in herba] alij in ulva.
38. 11. Nam neque adhuc Varo) Probo, Vario, nunc
enim de poeta est sermo. Hor. Scriberis vario.

43. v. pen.

42. versu penult. [Scythoniasque nives] Sithonias ex Gellio.

IN GEORGICIS.

52. 8. Labor omnia vincit) Aldus, vicit.
 56. 22. Nunc facilis Rubea) à Rubo oppido.
 57. 21. Noctis lentus non deficit humor] scribe noctes.
 61. 5. Noctisq; per umbras] Emendo per umbram, ex manuscripto. & Arato.
 63. 16. Densat, erant quæ rata) Priscianus Denset, secunda conjugatione, pro densat.
 64. 10. Solem certissima signa sequentur] alij sequuntur.
 66. 15. Quæ Tuscum Tyberim] Tiberim sine litera Græca antiqui libri & marmora.
 72. 10. Nam quæ feminibus) Rectius. Jam quæ.
 72. 18. Plantis & duræ coryli) Lego, Plantis eduræ.
 74. 6. Tumidis Bumasthe racemis] Bumaste sine aspiratione *βυμαστὴς*, quamvis & *μααστὴς* scribatur.
 76. 12. Te Lauri maxime, teque Fluctibus, &c.) Legendum ex eruditorum sententia, te Lari, Maxime, teque Fluctibus & fremitu assurgens Benace marino, Ut sint tres distincti lacus; Larius, Verbanus, Benacus. In hunc enim diem Verbanus Insulbrum lingua, Lucus Magor, appellatur, de quo in Castigationibus nostris.
 82. 8. Optima vinetis satio est) Verbum est omittit, Acron, & manuscriptum.
 82. 21. Audent se gramina tuto) Vetus libri germina.
 83. 3. Cum primum lucem pecudes hausere) Manus. Cum primæ lucem pecudes.
 83. 4. Ferrea progenies) Lactant. Terrea progenies.

84. v. ult. Unctos saliere per utres] Priscianus, Salvere.

90. v. antep. Septem quæ vna sibi) Septemque ex antiquis, & libro VI. Æneid.

99. 9. Pecori duxere maritum) Rectius dixere.

99. 10. Florentesq; secant herbas] Legendum, Pubentes, ex Servio & antiquis.

100. 19. Aut aris servare sacris) Alij sacros.

100. v. ult. Ad primum laxos] Aldus, Ac primum laxos.

104. 3. Per silvam tum sævus aper] Alij, Per silvas.

106. 10. Hæ quoque non cura nobis levior tuenda] antiqua, Hæc quoque non cura nobis levior tuenda, nec aliter Servius.

106. 17. Ciniphei tondent hirci] Cinyphij, ex Herodoto.

108. 13. Concrescunt subito] Rectius subita.

112. 6. Sedet omnia poscens] Lege omnia.

135. v. ult. Nebulis obscura recessit] In manuscr. resistit.

137. v. penult. Tristiq; palus innabilis unda) Inamabilis, non innabilis, ex Gellio & Macrobio.

139. 10. Nulliq; animum flexere hymenæi] Scribo ex observatione vetustæ lectionis, nulli animum.

IN ÆNEIDE.

148. 1. Ille ego qui quondam] Prioribus hos quatuor versus meum manuscriptum non habet, qui sine dubio sunt Virgilij.

152. 9. Et tollere vento] Donato placuit, & tollere ventos.

155. 12. Jam fortis Achatæ] Charisius Achatæ.

162. 25. Ut terræ atq; novæ) al. Ut terræ, utq; novæ.

165. 17. Tum celare fugam) Alij omnes, celerare fugam.

173. 20. Officio nec te certasse] Alij, ne te certasse.
174. 16. Urbem quam statuo, vestra est] Urbem, quam statuo? vestra est, per interrogationem & subjectionem. Servius, & interpres Terentij.
181. 2. Quibus ordine longo Cura penum struere] longum Cura penum struere, legunt Donatus, Servius, Charisius.
181. 18. Insidiat quantus] Servius, Infidat.
183. v. ult. Omnibus errantem terris, Manuscripta, Omnibus & terris errante in.
189. 12. Seu certo occumbere morti] Aldus, certa, ut sit nomen.
189. 21. Insuper ipsi Dardanida] Antiqua lectio, & super ipsi Dardanida.
189. v. antep. Cuncta equidem tibi rex fuerint quaecunque] Antiqua fuerit quodcunque.
192. v. pen. Et non violabile vestrum Testor numen] alij, & non violabile Vestra, ut & manuscriptum.
199. 1. Exuvias indutus Achillis] Achilli genitivum agnoscunt Grammatici.
201. v. antep. Et maximus armis] Legendum, annis, ex loco mox sequenti.
204. 10. Arma dabunt ipsi] Servius, Arma? dabunt ipsi.
211. 6. Illi mea tristitia facta] illi, pro illic, Donatus in Terentium.
212. 13. Jamque adeo super unus eram] Hic duo & viginti versus non habet manuscriptum meum & pleraque alia. De his disputat Campanus in questionibus Virgilianis.
- 213 v. ult. Verum inclementia divum Has euertit opes] Donatus in Andriam Divum inclementia divum, multo rectius.
243. 10. Atque omnia turbet] Melius omnia.
244. 11. Heleno prudentia vati, Si qua fides] Distinguendum.

gendum. Heleno prudentia ; vati Si qua fides, propter sententiam.

244. 13. Præque omnibus unum] Diomedes & Donatus, proq; omnibus.

244. 18. Fines Italos metiere) Versus claudicat in Aldinis, itaq; legendum, mittere, non metiere.

250. 5. Quoties mutat latus] Alij motat,

252. 1. Tepidi tremere] Alij Trepidi tremere.

259. 11. Ante pudor, quam te violo, aut tua jura resolvo) Ita Charisius, & Diomedes, & interpres Terentii supra illud, Omnia experiri certum est prius, quam perire.

261. 4. Magnum & memorabile numen) Legendum, magnum & memorabile nomen, & referendum ad sequentia.

269. 16. Materna veniens ab avo Cyllenia proles] in quibusdam omissus totus hic versus, tanquam notus.

270. 10. Tali Cyllenius ore locutus Mortales visus] In manu scripto: tali Cyllenius ore locutus Mortalis, *βροτῶν ἀνδρῶν ἐοικώς*.

280. 11. En quid agam) Antiquum, En quid ago? Interpres Terentii, Heu quid agam, non rectè.

300. 18. Ternos aptare juvencos) Ita rectius, quam optare.

303. 17. Incumbens humeris) Aldus, humero.

303. 22. Fusus humi] Aldus, cassis ut fortè juvencis Fusus, humum viridesq; super madefecerat herbas, eodem modo Servius.

305. 5. Nunc si cui virtus animusq;) In antiquo. Huc si cui virtus.

314. 11. Falleret indeprensus] Servius, Frangeret.

314. 16. Hunc morem cursus] Manuscriptum, Hunc morem, hos cursus.

319. v. ul. Animus diducitur) Magis poëticum, in curas animum diducitur.

312. 18. Poenam traxisse per omnem] Vetus lectio & distincto, nec poenam traxe per omnem Reliquias: Trojæ cineres atque ossa peremta Insequitur.
325. 6. Æneam credam quid enim fallacibus austris) Donatus legit Æneam credam? quid enim fallacius Austris, Et coelo? toties deceptus fraude sereni.
331. 14. Quin protinus omnem) Vetusta quin protinus omnia.
331. 15. Perlegerent oculis] Terentius Scaurus, pellegerent.
333. 22. Quàm tua te fortuna finet) Aldus, Quæ tuæ te fortuna finet.
334. 6. Omnia percepi) Latinus, præcepi, ut vetusta.
344. 17. Neque te Phœbi cortina fefellit Dux Anchisiade, nec me deus æquore merfit) Distingue, neque te Phœbi cortina fefellit, nec me: D E U S æquore merfit, ex Servio.
356. 9. Immortale jecur tundens] Alij, condens, ex Homero ἡ πᾶρ ἐκέρπον.
361. 12. Italia tandem latere reperta) Probat codices, Italia mecum latere reperta.
363. 14. Atque umbrata gerunt] Melius. At qui umbrata gerunt.
363. 17. Pomerios] Legendum Pometios. Tragedia Nævii fuit, Pometienses milites, inscripta.
364. 4. Huc geminas nunc flecte acies] Vetustum, Huc geminas huc flecte acies.
364. 8. Augustus Cæsar, divum genus) Scribendum divi genus, ex Servio, manuscriptis, antiquis marmoribus, & numismatis.
366. 13. Projice tela manu sanguis meus] Rufianus Rethor legit, sanguis pius.
376. 2. Huc dona sacerdos Contulit) Sententia postulat, Cum tulit.

380. 15. Auruncos ita ferre senes] Lege, Aruncos: Hi enim Latini sunt, ut Aurunci Campaniæ.
383. v. pen. At credo mea numina] Melius, an Credo.
388. 5. Te lustrare choros] Te lustrare choro, antiqua.
388. 14. Matres audite ubicunq; Latinæ] Priscianus, ubi quæque.
390. 20. Perfudit toto] Alij, perfundit.
392. 12. Quod cuique repertum] Plinius, quod cuiq; repertum est Rimanti.
389. 19. Nec Prænestinæ] Preneste sine diphthongo in prima syllaba, in libris & marmoribus antiquis.
403. 11. Auruncæq; manus] Legendum, Aruncæ, vel [ut in manuscripto] Arruncæ. Auruncorum in Campania, paulo ante facta mentio.
403. 18. Atq; in mare conditur Ufens] Sex. Pompejus & libri Liviani, & antiqua marmora perpetuo scribunt, Oufens, unde Oufentina tribus.
409. 8. Timor omnis & ira] Legendum, tumor omnis.
410. 15. Tuque ô Tybri tuo genitor] Alij, Tuque ô Tybri, tu ô genitor, quod probo, licet alterum magis Ennianum.
410. 21. Propius tua numina firmes] Donatus placidus. Servius propius, & hoc loco & in 10. Æne.
316. 12. At furiis Caci mens effera] Emendo, furis Caci, ex Proprio poeta, & Servio Grammatico.
418. 3. Fuga jam super ulla pericli est] n̄ est, vetusta non habent.
421. 14. Tum manus Ausoniæ] Melius est, Tum manus Ausonia, & gentes.
429. 9. Cum sonitu venit & rueret] Expungendum, &.
432. 17. Ut procul è gelido] Egelido legendum unica dictione.

434. 9. Custos Tarpejæ Manlius arcis] Antiqui libri Mallium hunc vocant.
435. v. ult. Rostriſque ſtridentibus) Alij tridentibus.
441. 3. Sedemq; petiviſſe Evandri) Politianus, petiſſe, non petivit, cui aſſentior.
443. 18. Fervidus implet] Donatus. infert.
444. 9. Timor anxius urget) Alij, angit.
444. v. ult. Quo fata vocas] Servius, trahis.
446. 16. Quot prius ærata ſteterant ad littora præ] Suſtuli hunc verſum ex autoritate & conſenſu codicum veterum, qui aptius reperitur libro ſequenti.
448. 16. Rectores juvenum] Alii, juveni.
452. 14. Inſuper hoc campi, quod rex habet] Inſuper his, campi quod rex habet ipſe, ita Servius.
459. 12. Et candida pectora rupit] Donatus multo rectius, & pectora candida rumpit.
459. 21. Inſtat non ſegnius] Servius non ſecius.
460. 10. Tepidumque recenti Cæde locum) Servius & Macrobius, tepidaq; recentem Cæde locum, quos ſequendos cenſeo.
460. 11. Plenos ſpumanti ſanguine rivos] Rurſus aliter Servius. pleno ſpumantes ſanguine rivos.
461. 6. Æratasq; acies in prælia cogit Quiſq; ſuas) Diſtinguo & lego, æratasque acies in prælia cogit, Quiſque ſuos.
462. 2. Canibus data præda Latinis) Rectius date præda.
462. 3. Nec te tua funera mater Produxi) Donatus in II. legit. nec te tua funere, non bene.
463. 7. Volvuntq; ruuntq;) Donatus, trahuntque, communem lectionem retineo.
466. 13. Marti prætereſſe muros) Serv. morti.
468. 11. Sonat una lethifer arcus) Donat. ſatifer.
469. 12. Sic orſus Apollo Mortales) Hanc lectionem.

nem eligo, ut & superius factum est.

470. 10. Lipientia flumina] Lipientia alij, proprium fluvij nomen in Venetia.

482. 1. Inundant sanguine fossæ] Servius & Priscianus, & inundant sanguine fossas: licet Prisc. & alterius lectionis faciat mentionem.

485. 12. Conamur? nos an miseros) Distingue, Conamur? nos? an miseros.

486. v. pen. Hos germani Sarpedonis ambo. Et Clarus Ethemon] distinctionem & lectionem aliam sequor, nempe in textu expressam. Hos Germani, Sarpedonis ambo, Et Clarus & Hemon. Clarus autem, ut Panchus.

493. 20. Littora præripere] Donatus, præcipere.

495 v. ult. Perq; ærea scuta] Legendum, perq; ærea scuta.

497. 1. Clamantis sistit in ore) Servius, clamanti.

498. 10. Stant obnixa omnia contra] Servius, obnixa.

500. 9. Ac velut optato) Scripti, optato, ut sit adverbium, ut optato advenis.

503. v. pen. Sanguisq; animusq; sequuntur] Probati codices, sanguis animusque.

504. 2. Quem Turnus super assistens] Quod additur, sic ore profatur, id inducetur. Nam in libris antiquis non reperitur, & apparet ab aliquo postea illam clausulam additam fuisse, non ascriptam à poëta.

514. 6. Multos Vesulus quem pinifer annos] Manuscriptum, multis annis.

517. 12. Viris haud protulit] Alij pertulit.

517. 17. Tuaq; optima facta] In aliis, tuaq; optime facta.

529. 12. Fors & vota facit] Legitur & una dictione: Forset pro forte.

- §32. 12. Et vivis concedere vellem) Donatus mallet.
- §36. 3. Meritis vacat hic tibi solus Fortunaq; locus] Donatus & Servius, Meritis vacat his, & mea sententia rectius.
- §42. 10. Aurunci Rutuliq; ferunt) Legendum, Arunci, de quibus ante bis dictum est. Arunci Rutulis finitimi, Aurunci Sueffanis.
- §47. 12. Sunt illis sua funera] Illi, non illis.
- §56. 19. Et nunc lenta manu] Donatus lata.
- §63. 8. Nihil ipsa nec aura, Nec sonitus memor] Auroras genitivo antiquo, pro auræ legunt Servius & Asper.
- §88. 13. Dictamum genitrix] Ex Donato, & libris vetustis, & ex concinnitate sententiæ scripsi, Ipsa manu genetrix.
- §90. 12. Ipse neq; adversos) Legendum aversos.
- ibid. 13. Nec pede congressos, nec equo) Conjuncte legendum, Nec pede congressos æquo, nec è manuscripto.
- §93. 6. Ingentis turbine saxi] Donatus ingenti.
- ibid. 12. Fixo stetit hasta cerebro) Donatus fuso.
- §94. v. ult. Testaturq; deos, iterum se ad prælia cogi) Idem, se invitum ad prælia cogi.
- §95. 15. Incendi muros] Servius & hoc loco, & in Georgicis, incessi muros.
- §99. 17. Inter se coisse viros; & decernere ferro] Scripsi, & cernere ferro; ex Seneca & Servio.
- ibid. 23. Ac veluti ingenti Sila) Sila, non silva, ex Vibio Sequestre & Servio.
602. 3. Detulerat fixam) Ita Servius. Sed Donatus, Detulerat mollem.

F I N I S.

G O S L A R I Æ
Iobannes Vogtius excudebat, Im-
pensis Hæredum HENNINGI
GROSSI Senioris, Bibliopole
Lipsensis.

A N N O

M. DC. XXIII.

pre!

15
64
76

202

est apponit capiti quod apponitur
 pa de medio totius quod exequitur
 et apponit finem quem dicitur parare
 et producit bonum dicitur concludit
 et non erit, et dicitur in parte
 sequer dicitur si tunc non aliter
 orationis, hoc est. Quod dicitur
 harum virtutum, et quando dicitur
 binas quandoque, hinc est auctori-
 tatem contra cum dicitur apponitur
 necesse est dicitur docetur
 hinc est.

72	28
5	12
140	40
07	75
1728	64
	76

Auge **¶** **Capitulum** et nos communitio
arguet trinitate: et famulum tuum
omnino sibi gregem betulorum pietate quod
omnes in eo **prodest** fecit **¶**
famulum tuum rex noster qui in
omnes fustis: regem gubernantem
et annuuntur: et quia in cunctis
et in matris ex illis

Vergilius Maro, Publius,

Opera

Lipsia 1624

A.lat.a. 2169

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10243045-1

VD17 12:623823U